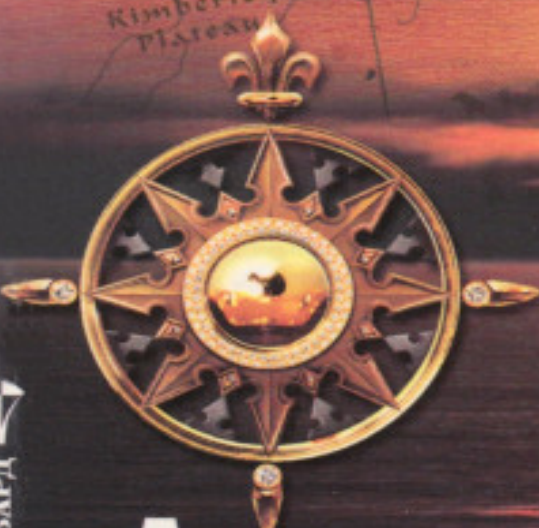
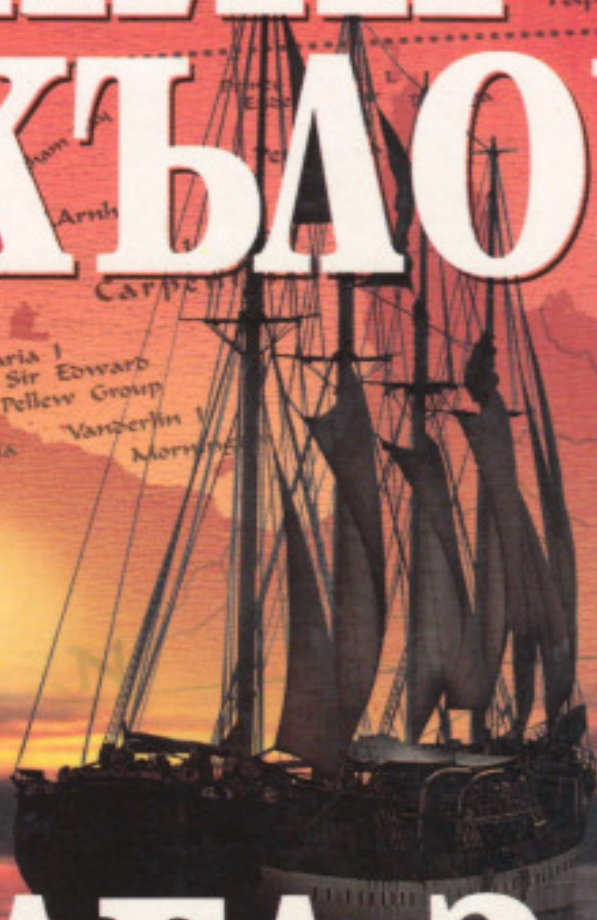

130 135 140 145 150
ОТ АВТОРКАТА НА ПТИЦИТЕ УМИРАТ САМИ

КОЛИН МАККЪЛОУ

САГА ЗА АВСТРАЛИЯ

МЕДИАТЕАСКА КЪЩА БАРД

КОЛИЙН МАККЪЛОУ САГА ЗА АВСТРАЛИЯ

Превод: Емилия Масларова

chitanka.info

За пръв път след безсмъртното си произведение „Птиците умират сами“ Колийн Маккълou избира отново за място на действието Австралия в новия си завладяващ епос „Сага за Австралия“.

Короната

Британската корона е решена да осъществи най-големия си човешки експеримент — да превърне в място за заточение един далечен и непознат дотогава континент — Австралия. Новата колония се заселва с каторжници, размирници, политикани и несретници. Отделени с един океан разстояние от родината, там те биха могли да преживяват, без да представляват опасност за империята.

Пътят на Морган

Загубил жена и деца, Ричард Морган попада по донос в лапите на английското правосъдие и е осъден на седем години каторга. Любов и омраза, доблест и чест, борба за оцеляване — такъв е пътят на Морган в „Сага за Австралия“.

Колин Маккълou е успяла да сътвори богата на исторически факти и вълнуващи характери творба, което прави от „Сага за Австралия“ истинска модерна класика.

На Рик, брат Джон, Джо, Уейд, Хелън и стотиците хора, които са живи и до днес и които могат да се похвалят, че са преки потомци на Ричард Морган.

Но най-вече на любимата Мелинда, далечна правнучка на Ричард Морган.

ГЛАВА ПЪРВА

Август 1775 — Октомври 1784 година

— Във война сме! — провикна се господин Джеймс Тисълтуейт.

Всички освен Ричард Морган надигнаха глави и се извърнаха към вратата, където едрият мъж размахваше лист от вестник. И муха да бръмнеше, щяха да я чуят, такава тишина бе настанала, след това обаче в пивницата гръмна от врява и всички по масите завикаха в един глас. Всички без Ричард Морган — той почти не обърна внимание на вълнуващата новина: чудо голямо, че били във война с тринайсетте американски колонии! За него най-важна бе съдбата на невръстното дете, което държеше скута си. Преди четири дни братовчед му Джеймс — аптекарят, го бе ваксинирал срещу едра шарка и сега бащата чакаше със свито сърце дали ваксината ще хване.

— Ела насам, Джем, и ни го прочети! — прикани иззад тезгяха кръчмарят Дик Морган, баща на Ричард.

Навън грееше пладнешко слънце, през прозорците със стъкла от кронглас и с перденца проникваше светлина, въпреки това в просторното помещение на пивницата беше сумрачно. Ето защо господин Джеймс Тисълтуейт отиде бавно до лъснатия дъбов тезгях с мазни петна по него, върху който светеше газениче, и се разположи на един от столовете, като изтрака с кавалерийските пищови, пъхнати в джобовете на балтона, след което зачете с очила, закрепени на върха на носа му.

Гласът му — внушителен и плътен — ту се извисяваше, ту глъхнеше театрално, ала до съзнанието на Ричард Морган като през мъгла проникваха само откъслечни думи:

— Нагло неприкрито неподчинение... ще сторим всичко по силите си, за да потушим бунта и да изправим предателите пред съд...

Ричард долови презрението в очите на баща си и се помъчи да се съсредоточи. Ето на, детето вдигаше температура. Дали само му се струваше? Ако малкият наистина гореше, значи ваксината беше

хванала. В такъв случай дали нямаше все пак да се разболеете? Дали щеше да умре? Мили боже, само това не!

Господин Джеймс Тисълтуейт навлизаше в заключителната част от гневната си реч.

— Зарът е хвърлен! Колониите или ще се подчинят, или ще възтържествуват! — избоботи той.

— Колко странно го е казал кралят! — прекъсна го крѣчмарят.

— Че какво му е странното?

— Излиза, че негово величество смята за възможно колониите да възтържествуват.

— Съмнявам се, Дик. Авторът на речта — сигурно някой презрян писач, приближен на оня безделник лорд Бют, просто се е поувлякъл с реториката. Я! — възкликна той и с жест посочи, че му е пресъхнало гърлото.

Крѣчмарят се ухили, наля в калаената чаша малък ром, сетне се извърна и драсна с калема по дъската, прикрепена към стената.

— Хубава работа, Дик! Нима не съм си заслужил едно от заведението? Все пак ви донесох новина, и то не каква да е!

— Не, не си заслужил. И без теб рано или късно щяхме да я научим. Това тук е почтено заведение, а не свърталище на учили недоучили драскачи.

— Добре де, от мен да мине — примирително рече господин Тисълтуейт, след което се намести на масата при Ричард и погъделичка невръстното момченце под брадичката.

— Няма да ме смаеш, Джем, с високопарните си думи. Ние сме обикновени хора, а не някакви Хоръсуолполовци, не го забравяй! — подвижна крѣчмарят. Облакът се на тезгяха и измери подозрително с поглед господин Тисълтуейт с неговите пищови и балтон въпреки летния пек. — Наистина, Джем, не ни идва като гръм от ясно небе, но все пак си е война, не е шега работа.

Никой не се и опита да се включи в разговора: Дик Морган се ползваше с добро име сред клиентите си, докато Джем Тисълтуейт отдавна се славеше като един от най-големите особняци интелектуалци в Бристъл. Хората в пивницата се задоволиха да слушат, докато отпиваха от рома, джина, бирата и бристълското мляко^[1].

Двете жени от семейство Морган също бяха тук: сновяха между масите, събираха празните чаши и ги носеха на Дик да ги напълни

отново — и да драсне с калема още чертички върху дъската. Наближаваше обед, сред миризмите, каквито се носят във всяка пивница край бристълското пристанище по време на отлив, се долавяше уханието и на току-що опечен хляб, който Пег Морган току-що бе донесла от фурната на Дженкинс. Повечето посетители: мъже, жени, дечурлига, щяха да поостанат, за да опитат от хляба — още топъл-топъл, към който щяха да добавят масълце, бучка сьмърсетско сирене и калаена чиния задушено говеждо с мазен сос и с картофи, над които се виеше пара.

Ричард усети, че баща му се е втренчил в него, и му се сви сърцето. Знаеше, че го смята за отрепка, задето седи и дундурка синчето си, затова от немай-къде рече:

— Дано и другите колонии не се присъединят към Масачузетс. Бива ли такова нещо, да стигнат до там! Нима наистина си въобразяват, че кралят ще благоволи да им чете писмото? И че дори и да го прочете, ще се поддаде на исканията им? Та те са англичани! Негово величество е и техен крал!

— Я не дрънкай врели-некипели, Ричард! — скастри го господин Тисълтуейт. — Съвсем си се прехласнал по това дете, повредил си си мозъка! Кралят и ония блюдолизци, неговите министри, са склонни да обрекат острова ни на злочестини. За има-няма година тринайсетте колонии върнаха неразтоварени цели осем хиляди тона стока, натоварена в Бристъл. Манифактурата в Ретклиф хлопна врати, четиристотин души бяха оставени на произвола на съдбата и сега кретат, горките, на едните помощи. Да не говорим пък за тъкачницата край Порт Уол, дето правеше килими за Каролина и Джорджия! Ами производителите на лули, на сапун, на захар, ром и шишета! За бога, човече! Търгуваме главно със страните отвъд Западния океан, най-вече с тринайсетте колонии! Тръгнем ли да воюваме с тях, все едно се самоубиваме! Край на сделките!

— Я! — намеси се пак кръчмарят, след което се пресегна, взе страницата от вестника и се взря в нея. — Лорд Норт разпространил „Възвание за потушаване на въоръженото въстание“! Във войската сигурно ще се отвори работа за мъжете, Бог да се смили над тях и да ги закриля!

Не добави „и във флотата“. Всички в Бристъл знаеха, че ако военноморската флота — този ненаситен търбух, погълне мъжете,

надали някога ще ги върне здрави и читави. Не че капитаните на търговските кораби бяха по стока, не че не изсмукваха също тъй безпощадно силиците на клетите хора, не че плащаха повече на моряците или ги налагаха по-малко с каиша. Особено пък на корабите, прекарващи роби — по тях членовете на екипажа мряха по-бързо и от негрите, ако това изобщо беше възможно.

— Това е война, която не можем да спечелим — отсече господин Тисълтуейт, след което вдигна празната си чаша към Маг Морган и зачака.

— Я не се занасяй, Джем! — подхвана лак Ричард. — Сломихме Франция след седемгодишна война. Ние сме най-храбрата и най-великата държава по белия свят! Кралят на Англия никога не губи войните си.

— Защото ги води в близост до Англия било срещу езичници, било срещу невежи диваци, чиито управници накрая се спазаряват. Но както с право отбеляза, хората в колониите са си англичани. Образовани, начетени. Наясно са с порядките тук. Наша кръв са. — Господин Тисълтуейт се облегна, въздъхна тежко и набръчка моравия си нос, който приличаше на гамба. — Смятат се за онеправдани, Ричард. Мислят си, че са потискани, пренебрегвани, презирани. Че са англичани, англичани са, но лично аз им нямам вяра, не са свестни хора. Освен това са на другия край на света, за какво им трябваше на краля и на министрите да си слагат този таралеж в гащите! Вярно, флотата ни не губи войни, но я ми кажи откога не сме печелели битка на суша, ако не броим нашите си острови, де. И как да спечелим война по море срещу враг, който няма кораби? Ще ни се наложи да воюваме по суша. На тринайсет различни парченца земя, които почти не са свързали помежду си. И срещу противник, който не знае как да се организира, за да воюва като хората.

— Ето, сам се опроверга, Джем — рече ухилен кръчмарят и връчи на Маг поредната чаша ром, този път обаче не се пресегна да драсне с калема върху дъсчицата. — Войската ни няма равна! Къде ти заселниците в Америка ще й се опълчат!

— Така си е, така си е! — викна Джем и вдигна чашата с рома за наздравица в чест на кръчмаря, който рядко се показваше особено щедър. Подобно на повечето бристълчани и Дик Морган цепеше косъма на две. — Преселниците надали някога ще извоюват и една-

едничка победа. Но на тях, Дик, не им се налага да печелят сражения. Достатъчно е и да устоят. Все пак ще водим битките не в Англия, а на тяхна територия.

Бръкна в левия джоб на балтона и извади тежък пищов, който стовари с трясък върху масата — всички в пивницата се разпищяха ужасени, а Ричард, който още държеше върху коленете си своя невръстен син, отмести встрани цевта толкова бързо, че никой не го и усети. Както всички знаеха, пищовът беше зареден. Без изобщо да забелязва суматохата, която е предизвикал, господин Тисълтуейт продължи да рови из дълбокия си джоб и накрая извади сгънат вестник. Взе да разглежда страниците една по една — от очилата воднистите му кървясали очи изглеждаха по-големи, а изпод ширита, с който бе прихванал на две на три черната си къдрава коса, бяха увиснали няколко кичура — господин Джеймс Тисълтуейт не признаваше перуки и плитки.

— Ето на! — ахна накрая той и размаха една от страниците на лондонския всекидневник. — Преди седем и половина месеца, дами и господа в „Гербът на Купър“, в Камарата на лордовете се е провел разгорещен дебат, по време на който онова старче — Уилям Пит, граф Чатам, е държал — по собствените му думи, най-великата си реч... Ето... „Верни почтени хора.“ Всъщност не, това не го е казал лорд Чатам — уточни господин Тисълтуейт и вдигна грозноватото си лице към Ричард, който, притеснен от заредения пищов, продължаваше да притиска до себе си момченцето. — Това са думи на херцог Ричмънд и те ме развълнуваха дълбоко. Ето какво е казал херцогът: „И да сеете огън и разруха, пак няма да има управляя!“ Точно така, няма да има! А сега идват слова, които според мен съдържат една от най-великите философски истини, макар че лордовете само са изхихикали, щом са ги чули: „Никой народ не може да бъде принуден да се подчини на власт, която отказва да приеме.“ — Той спогледа и кимна. — Ето защо и твърдя, че колкото и битки да спечелим, това почти няма да се отрази върху изхода на войната. Стига да устоят, преселниците в Америка няма начин да не победят. — Той сгъна с блеснали очи вестника, пъкна го обратно в джоба си и натика вътре и кавалерийския пищов. — Знаеш ли кое ти пречи, Ричард? Че разбираш прекалено много от оръжие. Какво толкова се уплаши, нямаше да пострада никой тук, нито детето, нито другите — викна гърлено Тисълтуейт и изду устни. —

Цял живот съм живял в смрадливата помийна яма, наречена Бристъл, и за да не умра от скука, съм осмивал в памфлетите си някои от тия гнойни циреи — торите, намърдали се във властта, като се почне от квакерите^[2] и шейкърите^[3] и се стигне до шмекерите. — Господин Тисълтуейт явно реши, че го е казал много остроумно, и покрай тия думи мисълта му се отплесна в друга посока: — Бре, бре, бре! Ей на това му се вика лицемерие! Ах, ти, чудовище ниедно! Ах, ти, лицемерие! Муза на всеки религиозен разколник! А религиозни разколници в Бристъл — дал Бог!

— Я не се изхвърляй толкова, Джем — вметна едва чуто кръчмарят. — Вярно, в Бристъл има колкото щещ разколници, обявили се срещу англиканците, но надали някой от тях ще тръгне да обикаля пивниците! Не си хаби излишно патроните.

— Прав си, много си прав! — съгласи се господин Тисълтуейт и затворил очи, махна с опърпаната триъгълна шапка към своята публика. — Стига да устоят, преселниците в Америка ще победят — повтори той като курдисан. — Който живее в Бристъл, познава хиляди такива преселници — градът бъка от тях. Империята загива, Дик! Това е първата кост, заседнала на гърлото на Англия. Знаем им и кътните зъби на преселниците и твърдя, че те ще победят.

Отвън долетя странен зловец звук — тътен от гневни гласове, а изкривените силуети на минувачите, мяркащи се от време на време през прозорците, бяха изместени от стрелкащите се сенки на хора, хукнали кой накъдето види.

— Бунтовници! — възкликна Ричард и скочи като попарен, след което подаде момченцето на жена си. — Бързо горе, Пег, заедно с Уилям Хенри! И ти върви с тях, мамо! — Той погледна господин Тисълтуейт. — И с двата пицова ли смяташ да стреляш Джем, или ще ми дадеш единия?

— Я по-спокойно! — излезе иззад тезгяха Дик — беше по-висок от почти всички наоколо, бе едър и набит и си приличаше доста със сина си. — В тоя край на Брод Стрийт никога не е имало бунтовници, дори когато въглищарите от Кингзуд се вдигнаха и отвлякоха стария Брикдейл. Или когато моряците се впускат да плячкосват. Каквато и да е тая олелия, при всички положения не е бунт. — Той прекоси помещението и отиде при вратата. — Но нека все пак да видя — добави и се сля с множеството, юрнало се нанякъде.

Последваха го всички в пивницата, включително Ричард и Джем Тисълтуейт, който още не бе извадил от джобовете си кавалерийските пищови.

На калдъръмената улица гъмжеше от народ, наскоро покритите с плочник тротоари също се чернееха от хора, по верандите бяха наизлезли зяпачи. Тримата мъже се понесоха заедно с навалищата към Толзи и към кръстовището на Уайн и Корн Стрийт. Наистина нямаше никакви бунтовници. На улицата се бяха изсипали заможни, неописуемо ядосани господа, които не водеха със себе си жени или деца.

От другата страна на Брод Стрийт, в близост до деловото сърце на града — Общината и тържището, се намираше странноприемница „Белият лъв“, седалище на Дружеството на непреклонните, както се наричаше местният клуб на торите, оказващи безрезервна подкрепа на негово величество Джордж Трети, крал на Великобритания, и готови и да умрат за него. Суматохата бе възникнала заради Американското кафене в съседство. Отпред, на металния пилон, разкрасен с варакосани листа и плетеници, нагло се вееше червено-белият флаг на ивички, който повечето американски колонии използваша за свое знаме, ако флагът на Кънектикът, Вирджиния или някоя друга колония им се стореше неуместен.

— Я по-добре да се върнем в „Гербът на Купър“ и да гледаме от верандата — предложи Дик Морган, който, макар и застанал на пръсти, не виждаше нищо.

Речено-сторено — качиха се по паянтовото стълбище зад тезгяха и надзърнаха през прозорците, надвиснали опасно над Брод Стрийт. Уилям Хенри плачеше в задната стая, а майка му й баба му, притеснени от жалните му стонове, се бяха надвесили над легълцето и се опитваха да го залисат, глухи за олелията навън. Ричард също забрави за суматохата по улицата и изтича при жените.

— Нищо няма да му стане за минута-две — скастри го баща му от предната стая. — Я ела тук, дявол те взел!

Ричард се върна от немай-къде при него и се надвеси през отворения прозорец.

— Божичко, американци! — възкликна той изумен. — Какво правят с ония неща?

Нещата бяха две парцалени чучела, натъпкани доста нещо със слама, а после овъргалени в катран и пера, над тях се виеше пушек. Виждаха се само главите им, върху които се мъдреха ужасно демодирани, затова пък удобни шапки, с каквито се разхождаха преселниците в Америка. Шапките бяха донесени чак от манифактурата край Мендип Хилс в другия край на Бристъл, а периферията им беше обточена с ширит, та филцът да не се раздърпа, и бе прихваната на три места. Но какво правеше преселникът в Америка веднага щом се сдобиеше с новата шапка? Откачаше периферията и тя падаше така, че плиткото дъно наподобяваше жълтък на пържено на очи яйце! А после ѝ туряше и лента, в която забучваше орлово перо, случваше се да прихване и периферията само откъм едната страна. Оттам и в Бристъл бе плъзнала шегата, че видиш ли човек само с едно почерняло от слънцето ухо, можеш да се обзаложиш, че идва от американските колонии.

Лекият бристълски ветреца разносяше смрадта от тлеещите по двете чучела на американски преселници пера и парцали, която се сливаше с обичайните за града зловония.

— Какво става, господин Харфорд? — провикна се с цяло гърло Джем Тисълтуейт, съгледал познатото лице на мъж в скъпи дрехи, който лъкатушеше сред навалищата с каруца, натоварена с високи бъчви.

— Ония от Дружеството на непреклонните разправят, че били обесили Джон Ханкок^[4] и Джон Адамс^[5]! — отвърна богатият квакер.

— Виж ти! И само защото генерал Гейдж^[6] е отказал да ги пусне да си вървят по живо, по здраво след Конкърд^[7]?

— Не знам, драги ми господин Тисълтуейт — отвърна Джоузеф Харфорд и притеснен да не би и той да бъде осмян по най-безпощаден начин в някой жлъчен памфлет, слезе от наблюдателния си пункт и се сля с множеството.

— Лицемер! — изсумтя тихичко господин Тисълтуейт.

— Сигурно все пак става дума за Самюъл^[8], а не за Джон Адамс — вметна заинтригуван Ричард.

— Ако ония от Дружеството на непреклонните смятат да бесят най-богатите бостънски търговци, си прав — наистина става дума не за Джон, а за Самюъл Адамс. Но Джон приказва и пише повече — уточни господин Тисълтуейт.

В град, прехранващ се от мореплаване, не бе кой знае каква философия да се намери човек, който да завърже две възета на моряшки възел. В миг като с вълшебна пръчка се появиха две такива възета и тлеещите чучела с човешки ръст увиснаха на пилона пред Американското кафене, където взеха да се въртят лениво на вятъра. След като си изляха гнева, мъжете от Дружеството на непреклонните се скриха зад гостоприемните врати на странноприемница „Белият лъв“, боядисани в синьо, цвета на торите.

— Ах, тия тори! Изпечени негодници! — подметна господин Тисълтуейт и заслиза по стълбите — сега не мислеше за друго, освен за поредната чашка ром.

— Хайде, обирай си крушите, Джем! — подвижна кръчмарят и залости вратата, за да е сигурен, че онзи няма да му досажда повече.

Ричард не бе последвал баща си долу, макар че дългът му повеляваше — сега в книгата на Задругата името му бе вписано надлежно редом с името на Дик. Като ханджия Ричард Морган си бе платил вноската и вече се смяташе за свободен гражданин с право да гласува във втория по големина град в цяла Англия, Уелс, Шотландия и Ирландия, водещ се за графство, обособено от съседните Глостършир и Съмърсетшир. От общо петдесет хиляди жители едва някакви си седем хиляди бяха свободни граждани, получили правото на глас.

— Хваща, ли го? — попита Ричард жена си и се надвеси над легълцето на Уилям Хенри — детето се бе поуспокоило и дори се бе унесло.

— Да, любов моя — отвърна с разтреперани устни Пег и влажните ѝ кафяви очи се напълниха със сълзи. — А сега да се молим, Ричард, дано не изкара шарката. Въпреки че няма температура, каквато имаше Мери. — Тя побутна лекичко мъжа си. — Иди да се поразходиш! Нищо не пречи да се молиш и докато вървиш. Хайде, Ричард, тръгвай! Ако стоиш тук, тате ще се развика.

След паниката, в миг сковаваща града всеки път, щом плъзнеше мълвата за бунтовници, Брод Стрийт бе потънала в унес. Докато минаваше покрай Американското кафене, Ричард спря да погледа поклащащите се на пилона чучела на Джон Ханкок и Джон или може би на Самюъл Адамс и чу как в „Белият лъв“ членовете на

Дружеството на непреклонните ту избухват в смях, ту подмятат жлъчни забележки. Присви донейде презрително устни — Морганови се славеха като заклетни виги, допринесли с гласовете си за успеха на Едмънд Бърк^[9] и Хенри Кругър на миналогодишните избори. Божичко, какъв цирк! Ами лорд Клер! Щеше да се изяде от яд, задето, кажи-речи, никой не е гласувал за него!

Ричард закрачи вече по-бързо по Корн Стрийт, покрай прочутата странноприемница „Храсталакът“ на Джон Уийкс, където се събираха вигите. От там пое на север, нагоре по Смол Стрийт, и излезе при Каменния мост на река Кий. Гледката, разкрила се на юг, наистина бе невероятна, сякаш някаква много широка улица бе запълнена от кораби в скелета и такелажи, от мачти, рейки, щагове и ванти, щръкнали над лъскавите дъбови търбуси. Платноходите всъщност бяха хвърлили котва в река Фрум, там обаче човек не можеше да види нищичко, толкова много бяха те. Чакаха търпеливо да отминат петте месеца за почивка и товарене на стока, та пак да поемат на път. В Бристъл не бързаше никой, дори корабовладелците. Стоката се разтоварваше и се товареше мъчително мудно, с бързината на костенурка.

Отливът бе приключил, задаваше се приливът, който настъпваше удивително бързо — за има-няма шест и половина часа нивото на водата и във Фрум, и в Ейвън се покачваше с цели девет метра, та после, при отлив да спадне пак с толкова и корабите да полегнат в зловонната тиня. Доста плавателни съдове бяха изгнили и се бяха изкорубили, докато бяха лежали напречно в бристълските калища. В Задругата и в Търговската палата някой току надаваше глас да се премахнели тези деветметрови колебания, така щото и големите параходи да навлизат спокойно в Ейвън при Хънгроуд отгатык устието на реката и да стигат чак при бристълските кейове. Намираха се и смелчаци, които да чертаят планове, тогава обаче властите подскачаха като подплашени коне: ами цената, за цената помислихте ли? Така всички млъкваха, докато Ливърпул, разположен толкова удобно на Мързи, само това и чакаше и се възползваше от застоя в мореплаването в Бристъл, за да му отнеме сделките — а в Бристъл не се занимаваха с нищо друго, освен с мореплаване. Мендип и Котсуолд, както и безобразните изровени пътища означаваха, че всичко: енфие, пиринчени и медни съдове, вар, порцелан, стъкло, платове,

рафинирана захар, ром, сапун и какво ли още не, може да напусне града само по море.

Тези факти хвърляха в смут всички жители на Бристъл, но сега на Ричард не му беше до корабите — той отново се върна към своите си тревоги.

„Господи боже, чуй молитвата ми! Смили се над сина ми. Не го отнемай от мен и майка му...“

Ричард Морган не беше единствен син, имаше и по-малък брат — Уилям, дърводелец с работилница надолу по Ейвън, при местността Свети Филип при Къколдс Пил и стъklarниците, а също три сестри, омъжени изгодно за свободни граждани. Морганови имаше из целия град, но родът на Ричард, вероятно преселил се навремето от Уелс, се бе установил в Бристъл доста отдавна и вече си бе завоювал завидно положение. В рода си имаха и знаменитости като братовчеда Джеймс — аптекаря, който притежаваше процъфтяващи предприятия, членуваше в Задругата и в Търговската палата, правеше прещедри дарения за приютите за бедни и се надяваше някой прекрасен ден да стане и кмет.

Виж, бащата на Ричард не беше знаменитост. Но и не позореше доброто име на рода. След отделиенията се беше хванал чирак при един ханджия, после си бе получил удостоверението на свободен гражданин и си бе поставил за цел някой ден да има своя си пивница. Бяха го сватосали за мома от сой — от добро селско семейство. Маргарет Бигс беше родом от селце край Бедминстър и наред с всичко останало знаеше да чете, макар и да не можеше да пише. Първо им се беше родила щерка, после и други синове и дъщери, които бяха едва ли не породени, и родителите нямаха за кога да тъжат за няколкото деца, които бяха изгубили. Накрая Дик се научи да се владее в леглото и така, като теглим чертата, сега можеше да се похвали с двама синове и три дъщери, челяд, която не бе твърде многобройна, та да го затрудни с прехраната. Дик искаше поне един от синовете му да се изучи. Бе възложил всичките си надежди на Ричард, щом се разбра, че Уилям, две години по-малък от брат си, не си пада много-много по четмото и писмото.

И така, когато Ричард навърши седем години, го записаха в мъжкото училище „Колстън“, където му връчиха прословутата синя куртка — по нея бристълчани разбираха, че баща му може и да е беден, затова пък е уважаван англиканец. През следващите пет години къде с добро, къде с жилещия каиш и с жлъчните подмятания на даскала малчуганът се научи да чете и да смята. Имаше красив почерк, знаеше да смята наум, можеше да каже едно друго за Галската война на Цезар, за речите на Цицерон и за „Метаморфозите“ на Овидий. В школото Ричард не блестеше, но инак бе усърден и ученолюбив и това, съчетано с приятното му лице, му помогна да понесе по-леко от мнозина други дните в учебното заведение на вече покойния филантроп господин Колстън.

Щом навърши дванайсет години, напусна училище и се хвана да изучи занаят, който да съответства на знанията му до тук. За изненада на роднините си се посвети на поприще, в което никой от Морганови не си беше опитвал силите. Сред най-изявените му заложиби беше умението да майстори и да сглобява, поназнайваше и механиката, освен това можеше да се похвали със завидно за възрастта си търпение. Сам си избра да се научи на занаят при Сенхор Томас Хабитас, майстора оръжейник.

Дълбоко в себе си баща му остана доволен от неговия избор — предпочиташе Морганови да дадат занаятчия, а не търговец или предприемач. Пък и войната беше неразделна част от живота им, а оръжията — неразделна част от войната. Човек, който знае да ги прави и поправя, надали ще стане пушечно месо.

Ричард си спомняше с радост седемте години на чиракуване, как е работил и се е учел на занаят, макар че се бе наложило да търпи доста несгоди. Като всички чираци живееше в къщата на майстора, който го използваше за момче за всичко, хранеше се с огризките от трапезата му и спеше на пода. За негов късмет Сенхор Томас Хабитас бе душа човек, а като майстор нямаше равен. Правеше прекрасни пищови за дуел и ловджийски пушки, но бе и достатъчно предвидлив да се досети, че за да преуспее в тази област, трябва да се мери с прочутия оръжейник Мантън, а това бе невъзможно извън Лондон. Ето защо се бе заел да произвежда бойни мускети, познати на всеки войник и матрос с гальовното име „Кафявата Бес“, понеже

кремъклийката, като се почне от дървото да приклада и се стигне до стоманата на цевта, беше кафява.

На деветнайсет години Ричард си получи удостоверението и се изнесе от дома на Хабитас, но не и от работилницата му. Продължи да се труди там вече като признат майстор и да прави мускети. Освен това се ожени, нещо, което не можеше да стори, докато чиракува. Жена му беше щерка на вуйчо му, брат на родната му майка, сиреч, падаше му се първа братовчедка, но тъй като англиканската църква не възразяваше, двамата се венчаха в черквата „Свети Яков“ — благослови ги братовчедът Джеймс — свещенослужителят. Бяха ги сватосали без тяхно знание, въпреки това двамата се обикнаха и с годините любовта им ставаше все по-силна. Е, получи се доста голяма бъркотия с имената: Ричард Морган, син на Ричард Морган и на Маргарет Бигс, бе взел за жена друга Маргарет Бигс.

Докато оръжейницата на Хабитас процъфтяваше, двамата младоженци поминуваха добре — живееха под наем, в двустайно жилище на Темпъл Стрийт от другата страна на река Ейвън, зад оръжейницата на Хабитас и синагогата.

Бяха се венчали през 1767-а, три години след Седемгодишната война с Франция, приключила с неудовлетворителен мир. Макар и удържала обеда, Англия бе затънала в дългове и за да си осигури постъпления, Короната обложи с още данъци и налози своите поданици и намали разходите за войската и флотата, като съкрати поголовно числения състав. Вече нямаше нужда от оръжие. Така майсторите и чираците на Хабитас започнаха да напускат един по един, докато накрая останаха само собственикът на оръжейницата и Ричард. После, когато през 1770 година се роди и малката Мери, Сенхор Томас Хабитас се видя принуден да отпрати пряко волята си и Ричард.

— Ела да работиш при мен — предложи тутакси баща му. — Пушките днес ги има, утре — не, докато ромът е вечен.

Нещата потръгнаха въпреки бъркотията с имената. Открай време викаха на майката на Ричард Маг, а на жена му — Пег: и двете умалителни от Маргарет. Истината беше, че ако не се броят ония чешити, отцепниците протестанти, които си кръщаваха мъжките отрочета с някакви нечувани имена от рода на Кранфийлд и Уансайфъръс, кажи-речи, всеки англичанин се казваше Джон, Уилям,

Хенри, Ричард, Джеймс или Томас, докато пък за англичанките като че не съществуваха други имена освен Ан, Катерин, Маргарет, Елизабет или Мери. Това бе един от малкото обичаи, към който се придържаха всички — и бедни, и богати.

Оказа се, че Пег, гальовната всеотдайна Пег, зачева трудно. След неуморни опити забременя за пръв път с Мери цели три години след сватбата. И майката, и бащата се надяваха, естествено, да им се роди момче, така че бяха доста разочаровани, когато им се наложи да умуват за женско име. Ричард си хареса името Мери, което не се срещаше често в рода и в което, както нетактично подметна баща му, имало нещо католишко. Но това не спря младия баща. Още в мига, когато гушна новородената си щерка и я погледна благоговейно, той усети в себе си океан от любов, каквато дотогава не беше чувствал. Уж беше търпелив, обичаше децата и винаги бе намирал общ език с тях, а не бе подготвен за чувствата, които изпитваше към малката Мери. Кръв от неговата кръв, плът от неговата плът.

Сега, след като се роди детето, се чувстваше много по-добре като ханджия, отколкото като майстор оръжейник — в пивницата работеха цялото семейство, той можеше да бъде постоянно с дъщеричката си, да я вижда заедно с майка ѝ, да наблюдава това чудо на чудесата: как Пег поднася прелестна гръд и отпуснало главица върху нея, сякаш е възглавничка, невръстното дете суче. Пег не се жалеше, кърмеше я и изобщо не искаше да мисли за ужасния ден, когато волю-неволю ще се наложи да я отбива и да започне да ѝ дава да пие слаба бира. В Бристъл, да не говорим пък за Лондон, не даваха на малките деца и да вкусват от водата. Е, не че в бирата имаше много алкохол, но все пак! Нали си беше селско чадло, Пег (а в един глас с нея и Маг) твърдеше, че пеленачетата, привикнали от ранна възраст на бира, по-късно се пропивали. Дик Морган не бе склонен да дава ухо на женски приказки, но нали имаше четирийсет години опит по кръчмите, този път и той ги подкрепи. Малката Мери вече бе навършила две годинки, когато Пег най-сетне започна да я отбива.

По онова време държаха „Камбаната“, първата пивница, която Дик бе притежавал. Намираще се на Бел Лейн, сред лабиринта от жилищни сгради, складове и подземия, собственост на братовчедата Джеймс — аптекаря, който държеше южната страна на тясната уличка заедно с „Люсли и сие“, американско дружество, търгуващо с вълна и

помещаващо се в не по-малко порутени сгради. Трябва да се добави, че братовчедът Джеймс — аптекарят, държеше великолепна продавница на Корн Стрийт. Ала парите му идваха главно от производството и износа на лекарства и химически съставки, като се почне от меркуриевия сублимат (използван при лечението на сифилитичния шанкър) и се стигне до опиумната тинктура и други опиати.

Преди година издадоха разрешително на ъгъла на Брод Стрийт да се открие пивница и Дик Морган тутакси се възползва от изникналата възможност. Пивница на Брод Стрийт! Дори и след като платеше на Задругата годишния наем от двайсет и една лири стерлинги, съдържателят на пивница не другаде, а тъкмо на Брод Стрийт пак си прибираше в джоба чиста годишна печалба от цели сто лири! Всичко потръгна по вода. Морганови си бяха работяги, Дик Морган никога не разреждаше рома и джина, а храната на обед (някъде по пладне) и на вечеря (към шест вечерта) наистина беше много вкусна — пръстите да си оближеш! Маг бе ненадмината готвачка, а колкото до дребнавите разпоредби от времето на добрата кралица Бес^[10], срещу които всички ханджии в Бристъл роптаеха — в заведението да не се пече хляб и да не се колят животни, — според Дик Морган те само увеличаваха печалбата. Стига да се разплащаш навреме с търговците на едро, те на драго сърце бяха готови да ти направят отбив от цената. Дори в тежки времена.

„Защо си тъй жесток, Господи! — рече Ричард на невидимия Бог. — Защо стоварваш гнева си все върху оногова, който не те е обидил с нищо? Много те моля, опази сина ми...“

Кацнал върху баирите и мочурищата, Бристъл бе обвит във валма гъст пушек, от който кулите и камбанариите на многото черкви почти не се виждаха. Лятото, се бе случило необичайно знойно и сухо, краят на август също не бе донесъл и капчица дъжд. Листата на брястовете и липите по Колидж Грийн на запад и по Куин Скуеър на юг, изглеждаха посърнали и спаружени. Накъдето и да се обърнеш, комините бълваха черен дим — леярните във Фрайърс и Касъл Грийн, рафинериите за захар около Луинс Мийд, фабриката за шоколад на Фрай, високите

конуси на стъкларниците и тантурестите варници. Ако вятърът не духаше на запад, към този атмосферен пъкъл се добавяше и пушекът откъм Кингзуд, място, където никой жител на Бристъл няма и да стъпи, освен ако не е принуден. Каменовъглените рудници и огромните леярни над тях даваха поминък на полудиваци кибритлии, мразещи до смърт Бристъл. И как няма да го мразят при тоя задушлив дим и усойна влага на Кингзуд!

Ричард навлезе в царството на корабите, в сухия док на Тумс, зад който имаше още един сух док. Отвред се носеше миризмата на горещ катран, виждаха се недовършени кораби, наподобяващи гръден кош на грамаден звяр. При Канънс Марш Ричард тръгна не по подгизналата пътека, криволичеща покрай брега на Ейвън, а по въжения мост над мочурището и кимна на въжарите, които усукваха дългите — предълги нишки коноп или памук и според поръчката за деня майсторяха върви, канапи, шнурове или корабни въжета. Мускулите по ръцете и плещите им бяха не по-малко усукани от въжетата, дланите им бяха изпръхнали и мазолести и сигурно бяха станали съвсем безчувствени — как ли се наслаждаваха на допира до нежна женска плът?

Ричард подмина стъкларницата, възправила се самотно в началото на Бак Лейн, и няколкото варници и навлезе в Клифтън. В дъното се издигаше грамадата на Брандън Хил, а по склоновете и към река Ейвън се зеленееха дъбрави — ето тук си мечтаеше Ричард да живее някой ден. В Клифтън с неговия чист въздух, с долчинките и падините, където ветрецът гънеше килима от полски цветя: очанка и богородичен косъм, пирен, покрит с морави цветчета, риган и здравец. Незадушавани от сажди и прахоляк, дърветата бяха кичести и зелени, тук-там сред горичките се мяркаха и огромни къщи, заобиколени от малки паркове — имението на Манила, на Голдни, на Корнуолис, къщата на хълма Клифтън.

Четири лихтера с гребци, напрегнали мускули, теглеха към кейовете на Бристъл голям кораб — вероятно бе потеглил от Уелс, беше минал през Корнуол и бе докарал руда и зеленчуци. Щеше да хвърли котва в Уелш Бак, за да разтовари бързо развалящите се стоки, а после щеше да изчака да прекачат рудата на шлепове, които да я откарат нагоре по реката до леярните на Уилям Чампиън край Ханам и Уормли. Квакери! Уж са хрисими хорица, а са толкова ненаситни и честолюбиви. Чампиън и Харфорд, Фрай и Фарли, Тист и Бланин,

Калоухил и Голдни. Уилям Пен беше женен за момиче от рода на Калоухил и Обществото на приятелите от Бристъл му бе дало пари назаем, след като един от служителите му го беше завлякъл с тлъста сума. Сега колонията, носеща неговото име — Пенсилвания, бе сред тринайсетте, на които кралят бе обявил война. Квакери, нарамили кремъклийки „Кафявата Бес“. Върви, че ги разбери!

„Колко много странни неща има по белия свят, Господи. Не ми взимай сина!“

Би дал всичко, само и само да живее в Клифтън. Тук никой не боледуваше от охтика, от дизентерия или ангина, от треска и едра шарка. Това важеше и за обикновените хорица, които живееха в бедняшките колиби покрай пътя за Хотуелс в подножието на хълмовете, и за богатшите, които си се разхождаха сред великолепните колони на своите палати навръх баира. Жителите на Клифтън, били те моряци, въжари, занаятчии или богаташи, не знаеха що е болест и не мряха като мухи, покосени от някоя епидемия. Ето къде човек трябва да си отглежда децата.

Мери, светлината на неговия живот! Всички се надпреварваха да твърдят, че била наследила сивкавосините очи и чупливата черна коса на баща си, чипото носле на майка си, смуглата, безупречно гладка кожа на двамата си родители. Както обичаше да казва през смях Ричард, Мери бе най-доброто от два свята. Момиченцето се гушеше до баща си и засмяно, извъръщаше очи — неговите очи, за да го погледне прехласнато в лицето. Баща ѝ я боготвореше, все не можеше да ѝ се нарадва, както и тя на него. Сякаш се бяха впили един в друг, както не особено одобрително подмяташе Дик Морган. А Пег, която не подвиваше крак, само се усмихваше и ги оставяше да се захласват един по друг — нито веднъж не изрече на глас, че нейният любим съпруг Ричард е обсебил детето и е отнел на нея, на майката, малко от обичта, която ѝ се полага по право. Така де, най-важно бе да има любов, откъдето и да идваше тя. Не всеки мъж ставаше за баща, мнозина посягаха да бият децата си, а Ричард ни веднъж не бе вдигнал ръка на Мери.

И двамата бяха на върха на щастието, щом се разбра, че Пег пак е заченала. От раждането на Мери бяха минали три години и те вече се

притесняваха да не би разликата да стане много голяма. Мечтаеха си този път да им се роди момченце.

— Наистина е момче — повтаряше убедена Пег, докато коремът ѝ растеше. — Този път го износвам по-различно.

Избухна епидемия от едра шарка. Откакто свят светуваше, нямаше поколение, което да не я бе изживявало. Както и при чумата, едрата шарка вече не покосяваше всички наред, затова и само при най-страшни епидемии хората мряха поголовно. По улиците често се срещаха сипаничави лица — грозна гледка, но тя пак си бе за предпочитане пред смъртта. И лицето на Дик Морган бе белязано тук-там от сипаницата, затова пък като малки Маг и Пег бяха изкарали кравешка сипаница и едрата шарка им се беше разминала. Селяните вярваха суеверно, че ако си изкарал кравешката сипаница, едра шарка не те лови. Затова още щом Ричард навърши пет години, Маг го заведе при баща си на село край Бедминстър и въпреки невръстната му възраст го накара да се опита да дои кравите, докато момченцето не хвана тази лека сипаница, предпазила го от по-опасната едра шарка.

Ричард и Пег смятаха да сторят същото, ала на село така и не се появи кравешка сипаница. Момиченцето, което още не бе навършило и четири години, внезапно вдигна страшна температура, започна да стене и да се гърчи, да повтаря трескаво, че иска тате. Повикаха братовчеда Джеймс — аптекаря (Морганови знаеха, че мнозина, наричани се лекари, не могат да му стъпят и на малкия пръст и той разбира много повече от тях), човекът дойде, но рече умърлушен:

— Детето ще прескочи трапа, ако, щом избият петната, температурата спадне. Няма лек, който да промени волята Божия. Дръжте го на топло, не бива да настива.

Ричард се опитваше да помага, доколкото може и седеше часове наред край люлката, която бе пригледил така, че да не скърца. На четвъртия ден, след като детето вдигна температура, избиха и петната: морави кръгове с нещо като оловно връхче по средата. Появиха се главно по личицето, по ръцете от лакътя надолу и по краката под коленете. Бяха грозни, ужасяваща гледка. Ричард говореше на дъщеричката си, опитваше се как ли не да я поуспокои, държеше я за пламналите ръчички, докато Пег и Маг ѝ сменяха долните дрешки и ѝ миеха дупето, сбръчкано и сухо като на грохнала старица.

Температурата обаче не спадна, накрая мехурчетата взеха да се пукат и детето започна да крее и да гасне като свецица.

Братовчедът Джеймс — свещенослужителят, не можеше глава да вдигне от погребения. Ала Морганови все пак му бяха роднини, имаха предимство и въпреки заетостта си той погребва тригодишната Мери Морган с всички почести, полагащи ѝ се според англиканската църква. Останала без капчица сили, Пег, на която вече ѝ предстоеше да ражда, се отпусна в обятията на леля си, която ѝ бе и свекърва, а Ричард се отдалечи и както стоеше сам, се разрида безутешно — не позволяваше никой да се доближи до него. Баща му, който също беше губил деца — кой ли всъщност не е губил? — се почувства унижен от този порой от мъка, каквато според него не прилягаше на мъж. Ричард пет пари не даваше какво е мнението на баща му. Всъщност Дик така и не го разбра. Милата му Мери се беше споминала, Ричард предпочиташе той да е отишъл в гроба вместо нея, а не да живее без ненагледното си момиченце в тоя жесток свят. Бог не беше добър и милостив. Бог беше чудовище, още по-зло и от дявола, който поне не се правеше на благодетелен.

Дик и Маг Морган бяха единодушни в мнението си, че е прекрасно, дете на Пег ѝ предстои да роди второ дете. Само това щеше да изтръгне Ричард от мъката.

— Ами ако се озлоби срещу детето? — притесняваше се Маг.

— Не бой се, Ричард е душа човек, сърце няма да му даде да намрази детето — отсече мъжът ѝ.

И се оказа прав. Ричард Морган повторно бе блиснат от океан от любов, макар че вече имаше представа колко дълбок е той. Знаеше колко непостижими са дълбините му, колко силни — бурите, колко безкрайни — пределите. Зарече се с това дете да се научи да плава безопасно и да не се пилее в излишни борби. Решение, траяло ден до пладне, до мига, когато зърна личицето на сина си и нежните му мънички ръчици и долови как бие сърчицето на това крехко създание, току-що появило на тъжния бял свят. Кръв от неговата кръв, плът от неговата плът.

Смяташе се за нередно жената да кръщава децата си. Тази задача се падна на Ричард.

— Кръстете го Ричард — предложи Дик. — Както си е по традиция.

— Не, няма да го кръстя така. Вече имаме един Дик и един Ричард, как ще му викаме — Дикън, Рич?

— Защо да не е Луис? — подметна уж между другото Пег.

— Пак католишко име! — ревна Дик. — При това французко!

— Ще го кръстя Уилям Хенри — отсече Ричард.

— Бил, като чичо си! — зарадва се баща му.

— Не, тате, никакъв Бил. Никакъв Уил. Никакъв Уил, Били и дори Уилям. Момчето ще се казва Уилям Хенри, всички ще го наричат така и по никакъв друг начин — натърти Ричард толкова категорично, че спорът начаса приключи.

Честно казано, целият род остана много доволен от решението му. Така де, човек, известен на всички само като Уилям Хенри, е орисан да се прочуе и да стане велик.

Ричард сподели тази присъда с господин Джеймс Тисълтуейт, когато му показва новородения си син.

— Бре, бре, бре — прихна той. — Точно като лорд Клер. Започна нашият като нищо и никакъв даскал, ожени се за три трътлести дърти вдовици, грозни като самата смърт, затова пък баснословно богати, и за свой късмет на бърза ръка ги прати на оня свят, а после — хоп! — стана член на Парламента от Бристъл и се запозна не с друг, а с принца на Уелс. Ей така се издигна нашият Робърт Нюджънт. И понеже не си знаеше парите, ги даваше с лека ръка на оня никаквец, нашия престолонаследник. Без да му прибира лихви, без да си иска и главницата, докато накрая и кралят нямаше как да се прави, че не знае за дълга. Така нашият Робърт Нюджънт, момче от народа, стана виконт Клер, сега една от улиците в Бристъл дори носи неговото име. Някой прекрасен ден ще осъмне и граф, така да знаеш. Според информаторите ми в Лондон той продължавал със страшна сила да отпуска заеми на принца. Няма как да не признаеш, драги ми Ричард, че нашето даскалче добре се оправя в живота.

— Вярно си е — съгласи се Ричард, без изобщо да се обижда. Помисли, помисли, пък добави: — Все пак предпочитам Уилям Хенри да си заслужи с честен труд благородническата титла, като стане пръв лорд на Адмиралтейството^[11]. Пълководците така и така стават благородници, понеже армейските офицери се издигат в чин само ако

си платят. Докато адмиралите могат да се издигнат и заради заслугите си.

— Говориш като истински бристълчанин! Който се е родил в Бристъл, рано или късно все стига до корабите. Само дето ти, Ричард, нямаш нищо общо с тях, ако не броим това, че от време на време ги гледаш.

Господин Тисълтуейт отпи от рома и зачака с радостна тръпка да усети как го плисва приятната топлинка.

— И това, че ги гледам, ми е предостатъчно — отвърна младият баща и притисна страна до лицето на Уилям Хенри.

— Не си ли мечтаеш да идеш някога по чужди земи? Дори в Лондон?

— Не. Роден съм в Бристъл и пак в Бристъл ще си умра. Не ми се ходи по-далеч от Бат и Бедминстър. — Ричард вдигна момченцето и се взря в очите му — за такова невръстно дете погледът му бе удивително съсредоточен. — Ей, Уилям Хенри! Знае ли човек, току-виж се оказало, че ти си пътешественикът в рода!

Но това си бяха празни приказки. Поне на Ричард му беше предостатъчно да знае, че Уилям Хенри е до него.

Ала и Пег, и самият той се притесняваха до смърт. И двамата трепереваха над момченцето и следяха и най-дребното отклонение от обичайното. Дали изпражненията му не са редишки? Дали челцето му не е топло? Дали не трябва да е по-общителен на тая възраст? През първите шест месеца от живота на Уилям Хенри всичко това не бе от особено значение, ала бабата и дядото се опасяваха какво ще стане, когато детето поотрасне и започне да забелязва света около себе си, да пълзи, да говори и да мисли! Майка му и баща му го гледаха като писано яйце, нищо чудно да разглезят клетото дете! Не пропускаха и думица от онова, което братовчедът Джеймс им казваше по теми, за които повечето бристълчани, пък и англичани не се и замисляха. Например за състоянието на водосточните тръби, за мръсните води на река Фрум и Ейвън, за вредните изпарения, похлупили града и зиме, и лете. Заради една забележка за отходната яма на Брод Стрийт Пег завчас се зае да чисти клозета под стълбището, да търка с четки допотопното каменно клекало и пода, да белосва неуморно. А Ричард дотърча в общината и вдигна врява до възбог, че щом каруците изгребат отходната яма и лиснат отгоре вода колкото да не е без хич,

после не си правят труда да откарат съдържанието по-далечко, ами го изсипват направо в река Фрум при Кий Хед, точно до рибното тържище.

След като Уилям Хенри премина вододела на шестте месеца и започна да се преобразява в малко човече, баба му и дядо му установиха, че е от децата, които не се разглеждат. Беше толкова благ по природа, с такава хрисима душица, че приемаше благодарно всяко оказано му внимание, но не роптаеше, ако не го получеше. Плачеше само ако го болеше нещо или някой ненормалник в пивницата го стреснеше, макар че малчуганът хич и не се плашеше от господин Тисълтуейт (вероятно най-ужасния постоянен посетител тук), колкото и гръмогласно да ревеше той. Често се замисляше и си мълчеше, бе готов да се усмихне, но не и да се залива от смях и никога не се гневеше и не тъжеше.

— Обявявам, че по нрав си е същински отшелник — каза господин Тисълтуейт. — Нищо чудно да отглеждате и калугер.

Преди пет дена в пивница „Гербът на Купър“ плъзна мълвата: имало няколко случая на едра шарка, но не били на едно и също място, за да се говори за карантина — първата, а и последна отчаяна надежда на всеки град.

На Пег ѝ причерня.

— Няма да го понеса, Ричард, ако ни сполети още веднъж!

— Ще ваксинираме Уилям Хенри — отвърна мъжът ѝ.

Сетне прати да повикат братовчеда Джеймс — аптекаря.

Той само дето не припадна, щом чу какво искат от него.

— Божичко, Ричард! И дума да не става! Ваксинират се поголеми деца. Не съм чувал някой досега да е ваксинирал невръстно момченце, едва ли не пеленаче! Това ще го вкара в гроба! Далеч по-добре е или да го отведете на село, или да го държите тук, но далеч от другите. И се молете.

— Ваксина, братовчеде Джеймс! Няма друго спасение, освен ваксината.

— Няма да го направя, Ричард — отсече братовчедът Джеймс — аптекарят, и се извърна към Дик, който слушаше свъсен. — Кажми нещо, бе, човек! Направи нещо! Умолявам те!

Бащата на Ричард този път застана като никога на страната на сина си.

— Това, дето го предлагаш, Джим, е неизпълнимо. Не можем да изведем Уилям Хенри от града... не, изслушай ме, де! За да заведем детето на село, трябва да наемем екипаж, а откъде да знаем кой се е возил преди това на него? И кой ще пътува с нас на сала при Роунам Мийдс? И как да държим момчето далеч от хората, все пак това тук е пивница, а не „Свети Яков“ в неделя. При мен идват хора всякакви. Не, Джим, по-добре го ваксинирай!

— Но после ще се струпа на вашите глави, така да знаете! — викна братовчедът Джеймс — аптекарят, и кършейки ръце, тръгна да пита един свой приятел лекар къде наоколо да намери болен от едра шарка с вече избили по кожата мехури.

Не бе кой знае колко трудно да открие такъв човек: заразата поваляше хората наред. Главно децата, ненавършили петнайсет години. Повечето възрастни — и мъже, и жени, вече я бяха прекарали, кой по-тежко, кой по-леко. Не можеше да се каже кой ще прекара шарката тежко, така че да остане сипаничав, и на кого ще му се размине по-леко.

— Моли се за мен — рече братовчедът Джеймс — аптекарят, на своя приятел — доктора, сетне заби иглата най-обикновена губерка, в един от мехурите по лицето на дванайсетгодишното момиченце и я завъртя, та гнойта да полепне хубаво по нея. Клетото дете! Лицето му беше хубаво, но занапред момичето щеше да си остане грозотия. — Моли се за мен! — повтори той и се изправи, за да прибере губерката в тенекиената кутийка, където беше сложил бинт. — Моли се да не се окаже, че съм извършил убийство.

От жилището на болната на Троувър Лейн забърза към пивница „Гербът на Купър“, която беше на хвърлей от там. Сложи Уилям Хенри върху коляното си, извади от кутийката губерката и опря върха до... до... дали наистина трябваше да върши това убийство? И то пред очите на всички? Пред постоянните клиенти, насядали на обичайните си места. Господин Тисълтуейт всмукна шумно въздух между зъбите си, а Морганови бяха наобиколили в тесен обръч братовчедата Джеймс, сякаш се опасяваха да не би той да скочи и да хукне накъдето му видят очите. После, не щеш ли, братовчедът все пак се престаши й го

направи, стисна между пръстите си ръчичката на Уилям Хенри малко под лявото рамо и заби губерката, сетне я изтегли.

Малчуганът не се разплака, дори не трепна. Само извърна огромните си невероятни очи към плувналото в пот лице на братовчеда Джеймс и го погледна озадачено: защо ми причини това? Боли!

Наистина, защо ли? Никога през живота си братовчедът Джеймс не бе виждал такива очи — не като на звяр, но не и като на човек. Какво необикновено дете!

Нацелува Уилям Хенри по лицето, избърса сълзите, избили в очите му, върна губерката в ламаринената кутийка, която смяташе по-късно да пхне в най-нагорещената пещ, и подаде момченцето на Ричард.

— Готово. Сега отивам да се моля. Но не за душата на Уилям Хенри — неговата, както на всички невръстни дечица, не е опетнена от нищо. А за своята. Дано не съм извършил убийство. — След като бе сторил каквото искаха от него, му бе полекнало и сега дори се чувстваше донякъде спокоен. Знае ли човек? Ами ако се окажеше, че колкото по-малък е пациентът, толкова по-лесно хваща ваксината? — Намират ли ви се малко оцет и катранено масло? Искам да се измия.

Маг извади отнякъде шишенце оцет и бутилка катранено масло, а също калаен леген и чиста кърпа.

— Първите три-четири дена детето ще е добре — поясни братовчедът, докато си бършеше ръцете, — после обаче, ако ваксината хване, малкият ще вдигне температура. Но няма да е висока, ако всичко е наред. По някое време на мястото на убождането ще се появи и мехурче, което ще се пукне. Дано всичко мине благополучно. Но не мога да ви го обещавам и да знаете, че съм ви много ядосан, задето ме накарахте да го направя.

— Ти, братовчеде Джеймс, си най-свестният човек в цял Бристъл — подвижна развеселен господин Тисълтуейт.

Братовчедът Джеймс — аптекарят, поспря на вратата.

— Не съм ти никакъв братовчед, Джем Тисълтуейт, ти нямаш роднини. Дори майка си нямаш — добави с вледеняващ глас, след което си намести перуката и излезе.

Кръчмарят се запревива от смях.

— Хубаво те нареди, Джем!

— Да, бе! — ухили се невъзмутимо Джем. — А ти, Ричард, не се коси — успокой го той. — Бог няма да посмее да разлюти братовчеда Джеймс.

Ричард бе направил доста дълга разходка, през която не се беше молил кой знае колко, и накрая се върна в пивница „Гербът на Купър“, за да помогне с вечерята. Днес предлагаша варен телешки джолан с ечемик и както обикновено хляб, масло, сирене, сладкиш и освежителни напитки.

Паниката беше утихнала и Брод Стрийт си изглеждаше както винаги, ако не броим Джон или Самюъл Адамс и Джон Ханкок, които продължаваха да си висят на пилоната пред Американското кафене. Сигурно щяха да се полюшват там, докато сламата на чучелата не опадеше и на възето не останеха само опърпаните дрипи.

Ричард кимна пътем на баща си и по стълбите в дъното на помещението се качи на горния етаж, който Дик бе разделил по обичайния начин — с няколко дъски от пода почти до тавана, които обаче не прилепваха плътно една до друга и не бяха прихванати здраво, както по ръбовете на корабите. Помежду им имаше пролуки, през които човек дори можеше да надзърне от другата страна. Това, че не могат да се уединят, не притесняваше особено Ричард или Пег, понеже и в хубавите богаташки къщи на членовете на Градския съвет и на старшите съдружници в Търговската палата много от вътрешните стени бяха направени по същия начин — на две на три. Ако предстоеше увеселение или бал, просто махаха за следобеда или вечерта дъските, които на другия ден пак се появяваха, скрепени все тъй през пръсти.

В стаичката на Ричард и Пег имаше великолепно двойно легло с дебел ленен балдахин, окачен на корниз, крепен от четири високи подпори, скринове за дрехите, шкаф за обувката и ботушите, огледало, пред което Пег да се кипри, десетина кукички на същата стена и легълцето на Уилям Хенри. Нямаше тапети по петнайсет шилинга метърът, завеси от дамаска, килими по вехтото дъбово дюшеме, сигурно почерняло още преди два века, въпреки това обаче стаята си беше уютна, доколкото бяха уютни къщите на хора с тяхното потекло — от средната класа.

Пег беше при люлката и я поклащаше лекичко напред-назад.

— Как е малкият, любов моя?

Жената вдигна очи и се усмихна ведро.

— Ваксината хвана. Уилям Хенри вдигна температура, но не гори. Докато ти се разхождаше, братовчедът Джеймс се отби да го нагледа и доколкото можах да преценя, остана доволен. Според него детето ще се възстанови още преди заразата да се е проявила докрай.

Ричард предположи, че над лакътя лявата ръчица на детето се е подула и го боли и затова то спи, обърнато надясно и положило лява длан върху гърдите си. Там, където иглата бе пробола кожата, имаше зачервена подутина, която ставаше все по-голяма — Ричард положи ръка над нея и усети, че е гореща.

— Заспал е рано! — възкликна той.

— Братовчедът Джеймс обясни, че от ваксината ще го кара на сън.

С нозе, разтреперани от облекчение, че синът му е преживял изпитанието, Ричард отиде при една от куките на стената, свали престилката от твърдо платно и си я върза на кръста.

— Трябва да помогна на татко. Слава богу, слава богу!

Продължи да благодари на Бога и докато слизаше на бегом по стълбите. Съвсем му беше изхвърчало от главата, че се е отказал да се уповава на Господа, докато не е видял мехурчето върху ръката на малчугана.

В дългите летни вечери ведрата обстановка в заведения като „Гербът на Купър“ си имаше и своите хубави страни. Постоянните посетители в гостилницата бяха главно почтени граждани, печелещи достатъчно, та да си покриват разходите по прехраната и жилището и пак да им остава нещичко, търговци и занаятчии, които идваха тук заедно с жените и децата си. За три-четири пенита на човек можеха да си поръчат вкусна храна на корем и голяма кана слаба бира, а който предпочитате по-силничка бира, ром, джин или бристълско мляко (любимо главно на жените), трябваше да се изръси с още шест пенита, но после, като се прибереше, заспиваше като къпан и не се притесняваше, че ще го нападнат я разбойници, я ония от комисията за насилствено набиране на моряци и войници, я ония от комисията за насилствено набиране на моряци и войници, които лете заради късата нощ не си разиграваха много-много коня.

И така, Ричард слезе при веселата компания долу. Помещението още бе озарено от златистата светлина на залязващото слънце, вътре обаче светеха и газениците, окачени върху голите греди, тъмнеещи върху белосаните стени и таван. Единственият преносим светилник беше сложен върху тезгяха, там, където седеше кръчмарят — точно срещу Джинджър, най-голямата атракция на пивницата.

Джинджър беше огромен дървен котарак, който Ричард бе измайсторил, след като бе прочел за прочутия Стар Том в Лондон, въпреки че за негова гордост творението му беше по-добро от оригинала. Ухилената животинка на оранжеви ивици и със закачливо вирната опашка бе сложена напреко на тезгяха, малко над посетителите. Ако на някой му се допиеше ром, бе достатъчно да пъхне монета от три пенита в отворената паст на котарака и да я намести върху подвижния език, който я пускаше надолу със звънко потракване. После клиентът подлагаше чаша под тестикулите на котарака — съвсем като истински, и дърпаше опашката: животното начаса пускаше четвъртинка ром.

То се знае, че най-често около котарака се навъртаха по-големите деца в пивницата — доста майки и татковци от немай-къде прекаляваха с пиенето колкото да угодят на отрочетата си, които си умираха от удоволствие да пускат монети в устата на Джинджър, да му дърпат опашката и да гледат как пуска ром. Дори и Ричард да не бе направил нищо друго за пивницата, пак се бе отплатил на баща си, прибрал го в труден момент да работи при него.

Всички в заведението бяха плувнали в пот и воняха на непран памук, лен и вълна. Никой не смееше да си изпере дрехите, понеже те се свиваха смехотворно и от слаб ръмеж, камо ли пък от вода. Виж, напоследък клозетът не смърдеше толкова много, понеже наскоро бяха изпразнили отходната яма под Брод Стрийт, макар че посетителите в пивницата нямаха достъп до него и трябваше или да стискат, или да изтичат на Бел Лейн зад ъгъла и да се скрият в някое тъмно местенце. Дори и някой да се изпуснеше върху обикновените дъсчени пейки и столове, те се миеха лесно с няколко лиснати кофи вода, а подът беше покрит с пет сантиметра стърготини, които Ричард и Дик караха веднъж седмично с ръчна количка от дъскорезницата на Уилям в Къколдс Пил. Количката беше пълна и в двете посоки — на път за

дъскорезницата изкарваха старите стърготини, които воняха на киснатото и бълвоч, и ги изсипваха в река Ейвън.

Ричард тръгна между масите, понесъл в двете ръце копани с телешко варено, като от време на време спираше да си размени с хората по някоя и друга дума и да им разкаже с грейнало лице как Уилям Хенри е понесъл леко ваксината.

Господин Тисълтуейт го нямаше. Идваше в единайсет преди обяд и стоеше до пет. Седеше на „своята“ маса при прозореца, на която се мъдреха мастилница и няколко пачи пера (но не и хартия — да си я купувал сам, както отбелязваше кисело Дик Морган) и съчиняваше памфлети, издавани от печатничката към книжарницата на Сендъл на Уайн Стрийт и продавани пак в нея, макар че господин Тисълтуейт носеше от творенията си и на сергиите на конското тържище, което бе достатъчно далеч от книжарницата, та памфлетистът да не подбива пазара на Сендъл. Памфлетите му се грабеха като топъл хляб, понеже той притежаваше изключително цветист език и умееше да се пазари. На мушка взимаше най-често шефове от Задругата, като се почне от кмета и се стигне до началника на митницата и шерифа, целеше се и в духовници, пристрастени към плурализма, и в съдиите. Имаше зъб и на калайджията Хенри Бъргъм, макар че никой не знаеше защо. Вярно, Бъргъм не беше цвете за мирисане, но какво ли толкова бе сторил на господин Джеймс Тисълтуейт?

След вечерята всички се преизпълниха с усещане за ситост и добруване, докато вехтият часовник върху стената до дъската не удари осем и Дик Морган не се провикна:

— Хайде, господа, да се разплащаме!

После, стиснал в ръка доста натезалата ламаринена кутия с парите, той изпроводи и последния посетител, плетящ нозе, до вратата, и я залости. Качи горе кутията и я пъкна под леглото, като предварително завърза за дръжката ѝ канап, който пристегна за палеца на крака си. Бристъл гъмжеше от крадци и разбойници, някои от които пипаха много изкусно. На сутринта Дик щеше да прехвърли купчинката монети в платнена кесия и да ги отнесе в Бристълската банка на Смол Стрийт, оглавявана както и другите от представител или на рода Харфорд, или на семейство Еймс, или на рода Дийн. Беше все едно в коя от трите банки в Бристъл ще си внасяш парите — и трите се държаха от квакери.

Уилям Хенри спеше сладко-сладко, обърнат на дясната страна. Ричард премести креватчето по-близо до съпружеското легло, свали престилката, съблече широката бяла памучна риза, ленените панталони, изу си обувката и дебелите памучни чорапи, накрая смъкна и фланелените долни гащи. Навлече памучната нощница, която Пег бе метнала върху възглавницата, развърза ширита, с който беше прихванал дългата си къдрава коса, и си сложи нощната шапчица. Накрая си легна с въздишка.

През процепите между дъските, отделящи стаята от предното помещение, където спяха Дик и Маг, се чуваше хъркане — самото възпъщение на живота. Баща му хъркаше гръмогласно и гърлено, докато Маг само простенваше и подсвиркуваше насън. Ричард се усмихна в тъмното, завъртя се и намери Пег, която въпреки жегата се гушна до него и го целуна по бузата. Той запретна много внимателно и своята, и нейната нощница, намести се, притисна жена си до себе си и прокара длан по стегнатата ѝ гръд.

— О, Пег, само да знаеш колко те обичам! — пророни Ричард. — Никой мъж не е даряван с по-добра жена.

— Нито пък някоя е имала по-добър мъж.

Щастливи, започнаха да се целуват страстно. Тя намести между краката си набъбналия му член и простена доволно.

— Дали не сме направили някое братче или сестриче на Уилям Хенри? — пророни вече в просъница Ричард и след миг заспа.

Макар да бе не по-малко уморена от него, Пег придърпа нощницата му надолу, сетне избърса влагата между нозете си. „Ох, де да можеше татко и мама да не хъркат толкова! — помисли си. — Виж, Ричард не хърка. Твърди, че и аз не го правя. Но щом хъркат, значи спят непробудно и не ни чуват. Благодаря ти, милостиви боже, че бе тъй добър с малкото ми момченце! Знаем, прекрасно е, сигурно ти се иска да краси небесата, но то краси и земята тук, долу, не му отнемай тази възможност. И защо ли, милостиви боже, ми се струва, че няма да имам други деца?“

Наистина не можеше да се отърси от това усещане и то не ѝ даваше мира. Беше чакала цели три години, докато зачене първия път, после още три години с второто дете. Не че бе карала тежка

бременност, обратното, не ѝ се гадеше, не я прерязваше през корема. Но дълбоко в себе си усещаше, че занапред утробата ѝ ще бъде неплодна. Ричард нямаше никаква вина. Бе достатъчно тя да го погледне възделено, и той начаса откликваше — не пропускаше вечер (освен ако детето не е болно) да не я обладае, след като си легнат! И в любенето бе тъй нежен и внимателен! Във всичко беше нежен и внимателен. Не си гледаше собственото удоволствие, стараяше се да им е приятно на хората, които обичаше, най-вече на нея и на Уилям Хенри. И на Мери. Върху възглавницата се търкулна сълза, последвана от втора, трета... „Защо децата трябва да умират преди нас? — рече си Пег. — Не е честно, не е справедливо. Аз съм на двацет и пет години, Ричард навърши двацет и седем, а вече изгубихме първородната си дъщеричка. Не мога да я прежаля, и това си е! Утре — помисли си тя, след като се пребори криво-ляво със сълзите и започна да се унася — ще ида на гробищата зад черквата «Свети Яков» и ще занеса цветя на гроба ѝ. Скоро ще дойде зимата и вече няма да има цветя.“

Зимата дойде, а заедно с нея и обичайната за Бристъл гъста мъгла, суграшицата и усойният студ, който сякаш се просмукуваше в костите. Необезпокояван от леда, често сковаващ Темза, и другите реки в Източна Англия, приливът настъпваше, та Ейвън да се покачи както винаги с девет метра, сетне се отдръпваше и също както през лятото, реката пак спадаше с девет метра.

От дъжд на вятър доста след събитията пристигаха и новини от войната в тринайсетте колонии. Генерал Томас Гейдж вече не беше главнокомандващ на негово величество, краля на Великобритания. Бе заменен от Уилям Хау, мълвеше се, че Континенталният конгрес на бунтовниците ухажвал французите, испанците и холандците с надеждата да привлече съюзници и пари. Кралят отвърна на удара, общо взето, според очакванията — по Коледа Парламентът наложи пълна забрана върху търговията с тринайсетте колонии и обяви, че занапред те вече няма да се ползват със закрилата на Короната. За Бристъл новината прозвуча чудовищно.

Сред влиятелните жители на града имаше такива, които искаха мир на всяка цена и настояваха желанията на размирниците в Америка да бъдат удовлетворени. Имаше и хора, които смятаха, че

бунтовниците не са прави, и настояваха Великобритания да запази властта си в колониите, понеже се опасяваха, че ако кралят остави на произвола на съдбата незащитения бряг, разпрострял се на хиляди километри, французите ще се върнат там, следвани по петите от испанците. Трети пък бяха възмутени от дън душа, кълнях размирниците, смятаха ги за предатели, достойни единствено да увиснат на бесилото, а после да бъдат хвърлени в морето или разкъсани на четири — те не искаха да чуят и за най-дребните отстъпки. То се знае, думата на последната група сред влиятелните бристълчани се чуваше най-силно в двореца „Сейнт Джеймс“^[12], но представителите и на трите становища обсъждаха надълго и нашироко по гостните на най-красивите къщи създалото се положение и бистреха политиката на портвайн и пьдпъдъци в „Белият лъв“, „Храсталакът“ и „Перата“.

Ала освен тънката прослойка, от влиятелни бристълчани в града живееха и множество обикновени граждани, които знаеха само, че работа се намира все по-трудно, че все повече и повече кораби бездействат и не напускат доковете и че сега не му е времето да искат увеличение на надниците с по пени на ден. Парламентът знаеше как с лека ръка да харчи парите, но така и не се сещаше за нуждаещите се, затова и грижата за все по-големия брой безработни се стовари върху енориите, задължени и от обичая, и от закона да не ги зарязват на произвола на съдбата, стига те, разбира се, да се числят към тях. От наемите, които Задругата събираше, всяка енория получаваше годишно по седем лири стерлинги, с които покриваше помощите за бедните и другите си разходи.

В едно отношение Бристъл се различаваше от всички други английски градове. Каймакът на обществото там се открояваше със своята филантропия и приживе, и посмъртно — в завещанията. Сигурно причината бе в това, че ако някой приют за бедни, някое сиропиталище, болница или училище бъдеше наречено на своя благодетел, благодетелят, който не можеше да се похвали с благороднически сан, получаваше нещо като второ безсмъртие. По отношение на потеклото градските първенци на Бристъл обикновено произлизаха от простолюдието. Вероятно най-прочутият благородник в града бе не друг, а лорд Клер, по кръщелно Робърт Нюджънт, работил

навремето като даскал. Затова и бристълчани разчитаха главно на Мамона, който да им помогне да се сдобият и с власт.

И така, 1776 година дойде точно като смътна сянка, която си мърнал с крайчеца на окото. Всички се бяха надявали, че досега кралската флота и кралската войска ще са потушили и последните въгленчета на революцията, припламващи между Ню Хампшир и Джорджия. Ала вестта за това славно събитие все не идваше и не идваше, макар че онези, които знаеха да четат — а в Бристъл, където се държеше много на образованието и благотворителността, грамотните никак не бяха малко, — взеха да се стичат в странноприемниците, за да чакат дилижанса от Лондон и да прегледат пристигащите от столицата вестници и списания.

„Гербът на Купър“ също се видя принуден да постегне колана — колкото и да е тъжно, от седмица на седмица редиците на постоянните посетители оредяваха все повече. Но и разходите се свиваха заедно с клиентелата: Маг готвеше за по-малко хора, Пег носеше по-малко самуни хляб от фурната на Дженкинс, Дик купуваше повечек долнопробен евтин джин и по-малко от дъхавия ром на Кейв.

— Не че съм някоя сметкаджийка — рече Пег един ден през януари, когато всеки момент щеше да завали сняг и заради това в гостилницата нямаше жив човек, — но ако някои хора пият по-малко, ще им остават повечек пари за храна.

Дик погледна накриво сина си, но не каза нищо.

— Любов моя — подхвана Ричард и взе Уилям Хенри от майка му, — какво да се прави, такъв е животът и ние успяхме да заделим някоя и друга лира именно защото е такъв. Мълчи си и недей да смяташ, че си сметкаджийка. Хората са в правото си сами да решават какво да слагат в стомасите си. Някои понасят болката на живота и без всеки божи ден да пият по четвъртинка ром или джин, други обаче не могат без тях. — Той сви рамене, разроши черните букли на Уилям Хенри и усмихнат, се взря в изумителните очи на детето — кехлибарени на тъмнокафяви точки. — Всеки понася болката различно, Пег.

Януари вече се изнизваше, а корабите в пристанището бяха далеч по-малко от очакваното. Градът, доскоро подкрепял бунтовниците в

тяхната кауза, малко по малко заживя с горчивата омраза. Клуб „Юниън“ със седалище в странноприемница „Храсталакът“, който доскоро затрупваше краля с възвания да престане да облага с данъци и налози колониите и да спре с опитите да ги управлява от разстояние, потъна в неловко мълчание. През това време торите в „Белият лъв“ нададоха още по-гръмогласен вой. Продължиха да обсипват краля с клетвени декларации, че са му верни и ще го подкрепят до гроб, с което само увеличиха цената на набирането на местни попълнения за войската и флотата, и взеха да поставят под въпрос дейността на двамата виги, членове на Парламента от Бристъл — Едмънд Бърк и Хенри Кругър.

Блестящ оратор, Едмънд Бърк сипеше огън и жупел от задните банки на Парламента и настояваше, че Великобритания трябва да се откаже от това безсмислено завоевателско начинание и да установи мир, приемлив за тринайсетте колонии. Кажеха ли му, че носи отговорност най-вече пред своите избиратели в Бристъл, той отвръщаше, че носи отговорност единствено пред Парламента. На всичкото отгоре беше и ирландец. Какво били ограниченията, наложени на тринайсетте колонии, в сравнение с тегобите на Ирландия? Тя била лишена от правото на свободна търговия, не можела да изнася стоки през Ирландско море — списъкът с несретите на ирландците бил дълъг-предълъг, както и потисничеството, което нещастните хора били принудени да търпят. Ето що за човек бе един от двамата депутати от Бристъл в Парламента — бранеше, моля ви се, бунтовниците и Ирландия. Ако зависеше от Едмънд Бърк, той щеше да остави Бристъл да се удави в собствените си калища.

Но Бърк си беше невинно агънце в сравнение с Хенри Кругър! Американец, моля ви се! Беше потомък на прочут нюйоркски търговски род, беше се венчал за щерката на един от членовете на Търговската палата и откакто бристълчани го познаваха, непрекъснато сновеше от единия до другия край на Западния океан. В Парламента гласът му се чуваше толкова рядко, че хората от Дружеството на непреклонните с лекота разпространиха мълвата как той нямал и грамче дар слово.

Пак същото Дружество на непреклонните се вайкаше, че ето на, вече близо година Бристъл се обезкървява заради войната, а в Парламента го представляват двама виги — един хлевоуст ирландец и един американец, който мълчи като ням. Чувствата се променяха, страстите се нагорещяваха. Крайно време беше тая дандания на пет хиляди километра оттук да приключи веднъж завинаги и всички отново да се занимават с онова, което им е работа — със своята работа. Да опустеят дано бунтовниците!

В нощта срещу шестнайсети януари, по време на отлива, някой подпали кораба „Савана Ла Мар“, който товареше стоки за Ямайка на Широкия кей недалеч от Олд Никс Ентрънс. Беше го залял с катран, терпентин и масло, но по чиста случайност корабът не бе пламнал като факла. Докато двамата пожарникари на града пристигнат с каруцата с около двеста литра вода, неколкостотинте потресени моряци и докери бяха успели да угасят пожара, преди той да е причинил сериозни щети.

На заранта управата на пристанището и приставите установиха, че „Слава“ и „Хиберния“, единият хвърлил котва южно от „Савана Ла Мар“, другият — северно от нея, също са залети с леснозапалими течности и са подпалени. Но кой знае защо, пожарът не се бе разгорял и сега корабите само тлееха.

— Подпалвачи в Бристъл! Смятали са да опожарят цялото пристанище заедно с корабите, а после и града! — обясни Дик на Ричард веднага след като се върна от местопрестъплението. — И то при отлив! Какво ще спре пламъците, те преспокойно ще се прехвърлят от кораб на кораб! Божичко, Ричард, разминали сме се на косъм с пожар като онзи, дето изпепели Лондон! — потрепери той.

Нищо не хвърляше хората в такъв ужас, както огънят. Дори страхотиите, които можеха да сторят въглекопачите от Кингзуд, въоръжени с хиляди кремъклийки „Кафявата Бес“ — разярената сган си беше детска залъгалка в сравнение с пожара. Тълпата се състои от мъже и жени, помъкнали подире си и децата, докато пожарът е чудовищната Божия десница, отворените двери на пъкъла.

На осемнайсети януари братовчедът Джеймс — аптекарят, нахълта с пепеляво лице през вратата на Дик Морган — водеше и разриданата си жена и онези от децата, които още живееха при него.

— Ще наглеждате ли Ан и момичетата? — попита той разтреперан. — Не мога да ги убедя, че у дома са в безопасност, и туйто.

— Мили боже, Джим! Какво се е случило?

— Пожар — простена аптекарят и се хвана за тезгяха, за да не се свлече.

— Дръж! — подкани Ричард и му подаде чаша от най-хубавия ром, докато Маг и Пег се суетяха около разплаканата Ан.

— Дай ѝ и на нея да пийне — настоя Дик, а господин Джеймс Тисълтуейт заряза пачите пера и дойде при тях. — Разправяй сега, Джим.

Братовчедът Джеймс — аптекарят, трябваше да изпие цяла четвъртинка ром, та да си възвърне дар словото.

— По късна доба някой е проникнал с взлом в основния ми склад, а знаеш колко вериги и катинари има на вратата, Дик! Докопал се до терпентина и наквасил с него цял сандък кълчища. После занесъл сандъка при касите с безир и ги подпалил. В склада нямало никого, разбира се. Никой не го е видял да влиза, никой не го е забелязал и да излиза.

— Нещо не разбирам! — викна Дик, и той подобно на братовчед си пребледнял като платно. — Живеем на ъгъла на Бел Лейн, а честен кръст, не сме чули нищичко, не сме видели жива душа, не сме надушили нищо!

— Касите не са се подпалили — отвърна със странен глас аптекарят. — Представяш ли си, Дик, не са се подпалили! А би трябвало да лумнат като факла. Намерих сандъка, когато отидох на работа. Отпърво си рекох, че вратата е разбил някой, който е търсел опиати или се е нуждаел от някакво лекарство, но още щом влязох вътре, надуших терпентина. — Сивкавосините му очи, каквито имаха всички Морганови, блеснаха, сякаш озарени от прозрение. — Същинско чудо! — възкликна той.

— Точно така, чудо! Бог се показва милостив, ще пусна хиляда лири стерлинги в кутията за подаяния в „Свети Яков“.

Дори господин Тисълтуейт остана възхитен.

— При толкова пари ми иде да се запретна и да пиша панегирици, братовчедо Джеймс, и да те възпея и в печатно слово. — Той сбърчи чело. — Ала, да ви призная, надушвам нещо гнило в град

Бристъл, така да знаете! „Савана Ла Мар“, „Хиберния“ и „Слава“ са собственост все на „Люсли“, а това е американско дружество. Седалището му е точно до теб на Бел Лейн. Дали пък подпалвачът не е объркал вратите? На твое място ще кажа на Люсли. — Памфлетистът се ухили. — А после ще ида право в пожарната на Бристъл и ще си купя дял от нея. А ако решиш да потърсиш по-ново дружество, което да покрие щетите, нанесени на химическите ти препарати, иди да се застраховаш в „Юнивърсъл“.

Сумите му не предизвикаха реакцията, на която Джем беше разчитал. Беше очаквал да го скастрият, задето като курдисан повтаря „братовчедо Джеймс“, вместо това обаче видя пред себе си празен стол и предостатъчно ром на дъното на чашата на аптекаря, за да си допълни своята.

— Мен ако питате — натърти той и се върна бавно на своята маса, — братовчедът Джеймс се вслуша в съвета ми. Не е зле и ти, Дик, да сториш същото. В цялата тая работа пръст имат торите — искат да изпъдят от Бристъл американските пари.

— На теб, Джем, ти се привиждат тори навсякъде — усмихна се Ричард.

— Наистина са си навсякъде и със сигурност там, където се крои нещо подло. — Господин Тисълтуейт се намести на стола и завъртя очи към жените, притиснали се уплашено една до друга. — Я ги прати да си вървят по живо, по здраво, Дик. Остави тук Ричард с един от кавалерийските ми пищови — ето, вземи, Ричард! Аз мога да се браня и с един. Всъщност обаче настоявам за тишина! Музата ме споходи, имам нова тема, за която да пиша.

Никой не му обърна внимание, но когато постоянните клиенти започнаха да се стичат, за да хапнат на обяд, и всички взеха да питат един през друг какво точно се е случило в склада за лекарства на Морган, Ричард реши да се вслуша в съвета на господин Тисълтуейт. Пъхнал в единия джоб на сюртука кавалерийския пищов, а в другия — десетина патрона, той изпрати Ан Морган и двете ѝ щерки — големи грозотии, до китната им къща на Сейнт Джеймс Бартън, Там се настани на стол в антрето, готов да отбива набезите на подпалвачите.

За някакви си два дена — от четвъртък до събота, Бристъл изпадна в безпомощен ужас. Пъдарите и стражарите станаха по-прилежни, по местата, извадили късмет да имат улично осветление,

лампите светваха още в пет следобед, а хората, натоварени да ги поддържат, обикаляха със стълбите да доливат светилно масло, нещо, което инак правеха от дъжд на вятър. Всички бързаха да се приберат рано-рано по домовете си и съжالياха, че е зима и навред се стеле дим от печките, та не могат да се усетят овреме, ако някъде избухне пожар. Оная събота никой не го ловеше сън.

На деветнайсети — неделя, черквите в града бяха пълни до пръсване, като се почне от молитвения храм на Уайтсън и се стигне до Дома за срещи на Уезли и Кметския параклис на Колидж Грийн. В Бристъл открай време е имало безчет съвсем искрени богомолци от всички протестантски вероизповедания, тази неделна утрин обаче всички без евреите се стекоха в храмовете, за да молят Бога да се смили и да накаже изверга. Братовчедът Джеймс — свещенослужителят, блестящ проповедник дори когато не бе във форма, надмина себе си, макар и да говори по начин, донякъде стреснал миряните в „Свети Яков“. Някои описаха думите му като определено йезуитски, други пък — като притеснително методистки.

— Лично аз — отвърна Дик, към когото бе насочена една от тези забележки, — пет пари не давам дали преподобният е говорил като йезуит или като методист. Ако искаме да спим спокойно в леглата си, подпалвачът трябва да увисне на бесилото. Пък и бащата на преподобния често кълнеше по време на проповед, толкова ли не помните? Стигна дотам да проповядва под открито небе на въглекопачите в Крус Хоул.

— Според Дружеството на непреклонните за всичко са виновни преселниците в Америка.

— Не ми се вярва! Те по-скоро ми приличат на жертви — възрази Дик и приключи с темата.

В неделя срещу понеделник някъде посред нощ Ричард се събуди внезапно от неспокойния си сън.

— Тате, тате! — викаше го Уилям Хенри от легълцето си.

Ричард скочи като ужилен от кревата, запали свещица и отиде с разтуптяно сърце при детето, което седеше, изпънато като струнка, в постелята.

— Какво има, Уилям Хенри? — прошепна бащата.

— Пожар — отвърна с ясно гласче малчуганът.

Толкова се бе вманиачил за здравето на сина си, че изобщо не бе забелязал пушека, изпълнил цялата стая.

В такива извънредни случаи запазваше самообладание и действаше точно, без да се суети. Събуди с вик баща си, докато навличаше дрехите и ботушите. Вече облечен, не седна да чака Дик, а хукна със свещта надолу по стълбите, грабна две кофи, отвори вратата на пивницата и се завтече по улицата, хлъзгава от падналия дъждец. Тичаше заедно с другите към Бел Лейн, а когато свърна зад ъгъла, спря като закован — складовете на „Люсли и сие“ горяха и пламъците се прокрадваха през процепите в покрития с аспидни плочи покрив и огненочервени, се протягаха към тясната мръсна уличка. Ричард бе оглушен от писъците и тътена — испанската вълна, зърното и сандъците със зехтин вътре подклаждаха огъня повече и от терпентина и кълчищата.

От всички посоки се бяха стекли мъже с кофи и наредени един зад друг, гребяха вода от река Фрум и я пренасяха от Кий Хед до складовете на „Люсли и сие“. Нямаше прилив, но водата беше предостатъчно и хората не губеха и миг — топваха кофите, пълнеха ги завчас и ги предаваха нататък по редицата. През следващите три часа работиха по-усърдно от всякога и смятаха, че са извадили голям късмет, задето с трескавите си усилия са ограничили пожара и не са позволили той да плъзне от складовете на „Люсли и сие“ и няколкото порутени къщи в съседство. Помещенията на братовчеда Джеймс — аптекаря, които бяха само на хвърлей оттам, изобщо не пострадаха. Нямаше и загинали — подпалвачът очевидно бе искал по-скоро да унищожи имуществото, отколкото да убива. Затова и хората, живеещи в опожарените къщи, бяха успели да избягат здрави и невредими заедно с малкото си вещи, които стискаха в ръце, и с децата, които се деряха оглушително.

Веднага щом шерифът и неговите хора обявиха, че Бел Лейн вече е вън от опасност, Ричард се прибра в пивницата — беше почернял от саждите. Двете кофи бяха изчезнали, един бог знае къде се бяха дянали. Баща му и братовчедът Джеймс — аптекарят, седяха съвсем омаломощени — бяха едно поколение по-стари, бяха се опитали да не изостават от другите, но накрая не бяха издържали и бяха връчили ведрата на по-млади мъже, притекли се да помогнат от по-далечни квартали.

— Утре, Ричард, ще има голямо търсене на кофи — отбеляза Дик и наточи на сина си халба бира, — още щом се зазори, ще ида при бъчваря да купя още десетина. В какъв свят живеем, а!

— Днес за втори път бог се смили над мен и теб — намеси се и братовчедът Джеймс — аптекарят. — Чувствам се... чувствам се като Павел на пътя за Дамаск.

— Намерил с кого да се сравнява! — ахна Ричард и отпи жадно от бирата. — Ти, братовчедо Джеймс, никога не си подлагал на гонения вярващите.

— Не, не съм ги подлагал на гонения, Ричард, но получих откровение. В знак на признателност към Бога ще даря по една лира стерлинга на всеки затворник в Нюгейтската тъмница и изправителния дом в Бристъл.

— Ха! — изсумтя Дик. — Няма нищо лошо в това да им дадеш по една лира, Джим, но да знаеш, че ще я изпият в затворническата лавка.

Шумът от гласовете им бе достигнал и до горния етаж. Жените слязоха, загърнати в халати, Пег беше гушнала Уилям Хенри, очите ѝ блестяха.

— О, всичко е приключило и вие сте живи и здрави!

Ричард остави халбата и отиде да вземе детето, което се вкопчи в него.

— Тате — обърна се той към Дик, — събуди ме Уилям Хенри. Каза пожар, сякаш знаеше какво означава това.

Братовчедът Джеймс — аптекарят, погледна замислено малчугана.

— Омагьосан е. Орисниците са си го харесали.

— Бива ли да говориш така, братовчедо Джеймс! — възкликна Пег. — Ако наистина са го харесали, ще ни го отнемат.

Братовчедът Джеймс се изправи бавно и мъчително — мислеше си, че ако не се брой селяшкото суеверие, майката на Уилям Хенри също си дава сметка колко странен е синът ѝ. „Всъщност, ако погледнем истината в очите, детето не би трябвало да преживее ваксината.“

Подпалвачът не се спря и след като изпепели склада на „Люсли и сие“. В понеделник след пожара в десетина други складове и заводи, собственост на американци или на хора, свързани с тях, бяха намерени още факли като тази, подпалила помещенията на „Люсли и сие“. Във вторник пламна рафинерията за захар на старши съветника от Градския съвет Барнс, свързан с мнозина американци. Ала сега вече цял Бристъл се озърташе, да не би да гори нещо, така че пожарът бе потушен още преди да е нанесъл големи щети. След три дена рафинерията беше подпалена наново — и този път огънят бе угасен бързо.

Колкото до политиците, и тори, и виги, се опитваха да спечелят от цялата тая дандания, като взаимно се обвиняваха. Едмънд Бърк обяви награда от петдесет лири стерлинги за всеки, предоставил му някакви сведения, Търговската палата — да не остане по-назад — добави още петстотин лири, кралят пък се присъедини с награда от хиляда лири стерлинги. Тъй като сумата от хиляда петстотин и петдесет лири стерлинги надвишаваше парите, които повечето бристълчани можеха да изкарат за няколко живота, всички на бърза ръка се вживяха в ролята на детективи и не след дълго се появи и заподозрян — макар че никой така и не получи наградата. Заподозреният беше шотландец, известен като Джак Бояджията, който бе живял под наем в различни къщи по Пити — порутена бедняшка уличка, прекосяваща река Фрум зад „Свети Яков“, и след втория пожар в рафинерията за захар на старши съветника Барнс най-неочаквано изчезна вдън земя. Макар и да нямаше никакви улики, които да доказват, че шотландецът е в дъното на пожарите, цял Бристъл бе убеден, че тъкмо той е подпалвачът. Всички се юрнаха да го търсят под дърво и камък, подкокоросвани от лондонските и провинциалните вестници. Никой в държавата — от Тайн чак до Ламанша, не искаше такъв злодей да се разхожда на свобода. Беглецът бе заловен, докато обираше къщата на някакъв богаташ в Ливърпул, и след като Задругата и Търговската палата покриха разходите от сто дваисет и осем лири стерлинги, бе докаран в окови в Бристъл, където да бъде разпитан. Точно тогава внезапно възникна непредвидена спънка — никой не схващаше и думица от онова, което шотландецът говореше, разбра се само, че се казвал Джеймс Ейтън. Така той бе експедиран в Лондон — там все пак си е столица, град голям, все ще се намери човек, който да

знае шотландския диалект. То оставаше да не се намери! Джеймс Ейтън, известен още като Джак Бояджията, си призна чистосърдечно всички палежи в Бристъл, а също и един в Портсмут, където бил изпепелил до основи въжарницата на Кралската флота. Това последното престъпление си беше наистина чудовищно — де се е видяло кораб да плава без километри и километри въжета!

— Само не проумявам — сподели Дик Морган с Джем Тисълтуейт — как така Джак Бояджията е подпалил пожарите хем в Бристъл, хем в Портсмут. Въжарницата бе опожарена през декември, когато нашият човек със сигурност си живееше мирно и кротко на Пити, пред очите на всички.

Господин Тисълтуейт сви рамене.

— Какво толкова се чудиш, Дик, нарочили са го за изкупителна жертва и толкоз. Всички искат в Англия да цари спокойствие, а какъв по-лесен начин да си го осигурим от това да си намерим виновник? И то шотландец — пей сърце! За Портсмут не знам, но пожарите в Бристъл са подпалени от торите, готов съм да си заложа и главата!

— Значи смяташ, че и занапред ще има пожари?

— А, не! Било, каквото било. Номерът им мина. Американските пари се изнесоха, Бристъл се очисти от тях. Торите могат да си лежат върху лаврите, а Джак Бояджията ще опере пешкира.

Така и стана. Джеймс Ейтън, известен и като Джак Бояджията, беше изправен пред съдебните заседатели в графство Хампшир по обвинение, че е подпалил въжарницата на Кралската флота, и бе признат за виновен. После беше откаран в Портсмут, където специално за случая бе скована бесилка, около която се бе насъбрал сума ти народ. Беше висока цели двайсет метра, което означаваше, че щом бутнат Джак от стола и го запратят във вечността, примката ще му отсече главата по-бързо и от най-наточената брадва. После изложиха отнесената глава върху стената с бойниците в Портсмут, та всички да я видят, и Англия си получи спокойствието.

Джак Бояджията беше уверил разпитвалите го, че сам е извършил палежите и други няма.

— Лично аз не се хващам на такива приказки — отбеляза братовчедът Джеймс — аптекарят. — И все пак Великден мина и замина, а други пожари няма, така че, както биха казали квакерите, знае ли човек? — Той се пресегна през масата и взе тъничкото книжле

под лакътя на господин Тисълтуейт. — Виж ти, „Указателят на Скечли“! Не е ли прекрасно, Джем? Ние, Морганови, със сигурност сме включени в него — рече той самодоволно и разлисти сто и десетте страници на книжката. — Това ще рече, че се числим към четирите хиляди най-видни жители на Бристъл.

— Не четири хиляди, а четиристотинте най-видни жители, драги ми господине — прихна господин Тисълтуейт. — Сбирщина! Всички са от кол и въже! Стотина капитани на кораби и в притурка сто шейсет и седем търговци. Виж, благородници няма и за цял. Какво толкова се биеш в гърдите, че са те включили и теб! Ето на, има ги и Дик и Ричард заедно с други кръчмари и майстори оръжейници, има го и онзи келеш калайджията Бъргъм, срещат се и перукери, моля ти се! Двама майстори на органи, един — на клавесини, един — на спинети, ето го и Бенет, майстора на пясъчни часовници. Бристъл си е сбирщина от стиснати малодушни подли протестанти — обобщавай той ухилен.

— Наслага прекалено много прилагателни — намеси се Ричард — да покаже, че и той е усвоил едно друго в школото на Колстън.

При тия думи господин Тисълтуейт избухна в неудържим кикот.

— Я да се върнем на пожарите — каза Дик. — Подочух, че от Търговската палата се канели да купят плаващия док на Уилям Чампиън при Роунам Мийдс, да го направят по-дълбок и да го използват при разтоварването на лесно леснозапалими опасни вносни стоки.

— На терпентин — кимна братовчедът Джеймс — аптекарят. — На черна смола и катран. — Той въздъхна тежко. — Нямаше да се налага да хвърляме такива усилия, ако не беше онзи ниедник Джек Бояджията. Винаги досега съм си прибирал суровините направо от кея, а занапред трябва да ги прекарвам с лихтер чак от дока на Чампиън, после да ги прибирам право в складовете и да не ги оставям на пристанището.

На вратата се мярна тъмна сянка и в пивницата влезе Сенхор Томас Хабитас, майсторът на оръжие.

— Заповядайте, драги ми господине! — възкликна Ричард и го посрещна с усмивка и с много радушно ръкостискане. — Седнете, седнете, де! Чаша бристълско мляко?

— Благодаря ти, Ричард.

Пивницата беше празна, ако не броим господин Тисълтуейт — от ден на ден хората обедняваха все повече. Ето защо и неочакваният посетител се озова в центъра на вниманието, нещо, от което очевидно му стана много драго.

Португалски евреин, преселил се тук преди цели трийсет години, Сенхор Томас Хабитас беше нисък и дребничък, с мургава кожа, черни очи, дългнесто лице, камбест нос и месести устни. Излъчваше самообладание и сдържаност, по които се родееше с квакерите, а също и съзнанието, че е твърде различен, та да се вмести в обичайния бристълски калъп. Градът се отнасяше добре с него, както всъщност и с всички останали евреи — за разлика от католиците. Никой не пречеше на евреите да почитат Бога както си знаят, те дори си имаха еврейски гробища на Джейкъб Стрийт и две синагоги от другата страна на река Ейвън, в Темпълската енория. Най-прочутият еврейски род в Бристъл бяха Елтънови, а хора от семейства Ейбрахам, Айзак и Джейкъб се бяха издигали дори до кметове и до председатели на Търговската палата, а сър Ейбрахам Елтън бе получил наследствена благородническа титла баронет. От всичко това се виждаше, че ако си евреин, ще срещнеш по-малко спънки за обществен и стопански успех, отколкото ако си римокатолик. Това вероятно най-вече се дължеше на факта, че никой от евреите (а и от квакерите) не се домогваше до британския, всъщност германския престол. Всички още помнеха 1745 година и принц Чарли Хубавеца^[13], а и Ирландия беше на някакъв си хвърлей разстояние.

— Какво ви води чак тук, драги ми господине? — поинтересува се Дик Морган и поднесе на госта голяма чаша (произведена от еврейското семейство Джейкъб) с кехлибарено, сладко пресладко шери.

Присвитите черни очи огледаха празното помещение и се спряха не на Дик, а на Ричард.

— Нещата вървят на зло — отбеляза с изненадващо гърлен глас евреинът, който говореше почти без акцент.

— Така си е, драги ми господине — съгласи се Ричард и седна срещу него.

— Сърцето ми се свива, като гледам, че тук няма жив човек — допълни Сенхор Хабитас, сетне известно време мълча. — Сигурно ще мога да ви помогна. — Той положи длани с дълги чувствителни пръсти

върху масата и ги преплете. — Знам, трябва да сме благодарни за тая война с колониите в Америка. Покрай нея на някои им се отвори доста работа. На мен например — глава не мога да вдигна. Опрях до теб, Ричард. Ще се върнеш ли да работиш при мен?

Ричард отвори уста да отговори, ала Дик го изпревари.

— Какви са условията, Сенхор Хабитас? — попита той донейде язвително.

Знаеше и кътните зъби на Ричард — синът му си беше мека Мария, щеше да приеме, без да е разбрал условията.

Загадъчните очи върху опънатото лице дори не трепнаха.

— Добри са, господин Морган — натърти еврейният. — Два шилинга на мускет.

— Става! — извика начаса Дик.

Единствен господин Тисълтуейт гледаше Ричард, при това със съжаление. Дали момъкът все пак имаше някога думата, когато се решаваеше съдбата му? В сивкавосините очи върху красивото му лице не се четеше нито гняв, нито раздражение. Божичко, това момче имаше волски нерви! Търпеше баща си, жена си, майка си, клиентите, братовчеда Джеймс — аптекаря... Списъкът нямаше край. Единственият човек, заради когото бе готов на война, бе Уилям Хенри, при това без да се гневи и да фучи, а кротко и спокойно. „Какво ли есе пак се таи в душата ти, Ричард Морган? Наясно ли си със себе си? Ако Дик ми беше баща, досега да съм го поставил на място и да съм му разказал играта — щеше да лежи на земята. А ти му търпиш приумиците и прищевките, киселите настроения, жлъчните подмятания и дори зле прикритото презрение към теб. Каква е житейската ти философия? Откъде черпиш сили? А сили у тебе, дал бог. Те обаче сякаш вървят ръка за ръка с... с какво ли? С примирение? Не, не е това. За мен ти си тъмна Индия, въпреки това си ми по-симпатичен от всеки друг. И се притеснявам за теб. Защо ли? Защото имам чувството, че с такова бездънно търпение и издръжливост ще предизвикаш Бога да те подложи на изпитание!“

Без изобщо да забелязва угрижеността на господин Тисълтуейт, Ричард се върна в работилницата на Хабитас и се запретна да

майстори кремъклийки „Кафявата Бес“ за войниците, сражаващи се в Американската война.

Оръжейникът сглобяваше пушката, но не изработваше частите. Те пристигаха от различни места: стоманената цев — от Бирмингам, където я ковяха с чук, пак от там идваха частите за затвора, ореховата дръжка пък се майстореше на десетина, места из цяла Англия, а месинговите и медните части се правеха в занаятчийниците край Бристъл.

— Сигурно ще се зарадваш, като узнаеш, че са ни поръчали къси мускети — по-леки и по-лесни за стрелба — възкликна Хабитас още първия ден, когато Ричард се яви на работа.

Тези мускети с дължина метър и пет бяха десетина сантиметра по-къси от стария модел, използван в Седемгодишната война, и определено бяха по-удобни, най-малкото за пехотинците. Стреляха все така точно, затова пък тежаха четвърт килограм по-малко и не ритяха толкова силно.

Ричард седна на високия стол пред тезгяха — беше подредил всичко нужно около себе си. Лъснатите до блясък приклади с вече прикачени към тях дълги, извити на полумесец люнети бяха наслагани на стойката вляво. Вдясно бяха заострените цевии с щифтове от долната страна. По тезгяха в кутийки бяха сортирани различните части на самия затвор: пружинки, спусъци, лостове към тях, ударници, петлета, барабани, винтове, кремъци, както и месинговите пръстени, шпулки, фланци и люнети, с които при сглобяването Ричард ги скрепяваше в механизма. Между всички тия кутийки бе подредил и инструментите, които си бяха негови и които донасяше, а после отнасяше всеки Божи ден в тежкото махагоново сандъче с месингова плочка на капака, където се мъдреше името му. Имаше десетки какви ли не пили и пилички; отвертки, щипци, клещи, ножици за метал, чукчета, дрелка с няколко свредла, както и цяла колекция дърводелски сечива. Понеже по време на чиракуването си бе обучен добре, си правеше сам и шкурката: върху дебело платно, намазано с гъст рибен туткал, ръсеше черните шлифовъчни частици, пак по същия начин си майстореше и пилите — някои заострени, други заоблени, с тъп или вдлъбнат връх. Майсторлъкът в направата на оръжието се състоеше не само в това да сглобиш частите. Разковничето на успеха беше в изпиляването и Ричард бе ненадминат в това, ето защо и брат му,

дърводелецът Уилям, викаше само него да му точи зъбците на триона и бичкията, които ставаха като нови.

Едва след като вдигна първата цев, за да смъкне ръждата и да я намаже с антимиониево масло, Ричард си даде сметка колко му е липсвал занаятът. Цели шест години не се беше и докосвал до пушка! Не е шега работа! Въпреки това ръцете му пипаха сигурно, а разсъдъкът му се опияняваше, че ей сега ще сглоби частите от дулото, предназначено да убива хора. Ала докато работеше, оръжейникът не стигаше чак до този окончателен извод — той просто си обичаше работата и изобщо не се сещаше, че майстори нещо, което ще унищожава.

Най-трудоемък беше самият затвор. Дървената част трябваше да се изреже внимателно, та затворът да легне добре в нея, после всяка пружинка и движеща се част трябваше да се изпили, да се напасне, пак да се пили, пак да се напасва, докато се постигнеше хармония в механизма и дойдеше време вътре да се пъкне и самият кремък. Хората в Норфолк и Съфолк, които изсичаха кремъка, също си бяха майстори — камъкът трябваше да се издяла по такъв начин, че да отговаря на ред строго определени условия. Работата на Ричард бе да нагоди ъгъла така, че кремъкът да пада върху ударника, прилично на листо парче стомана с ширина два и половина сантиметра и с формата на буквата Г, чиято основа се застъпваше с легенчето за барута. Щом спусъкът отскочеше напред и удареше кремъка, ударникът се вдигаше над легенчето и пускаше искри. Стига кремъкът да бе разположен правилно между зъбците на спусъка, искрите бяха достатъчно силни, та да възпламенят барута в легенчето, който през мъничкото отворстие проникваше в цевта и запалваше барута в патрона. При „Кафявата Бес“ това бе оловна сачма с диаметър сантиметър и осем милиметра.

Ричард знаеше всичко от игла до конец за „Кафявата Бес“. Знаеше например, че мускетът не върши работа на разстояние, по-голямо от сто метра, и че най-добре стреля по мишени, отстоящи на четирийсет или по-малко метра. А това означаваше, че пушката е предназначена за близък бой и че войникът може да стреля с нея най-много два пъти, а после или да се впусне в схватка с щикове, или да премине в отстъпление. Знаеше освен това, че на пръсти се броят битките, в които човек стреля с „Кафявата Бес“ повече от двайсетина пъти. Зарядът барут бе някакви си седемдесет грана — някъде към

четири грама. Ричард беше наясно и с всички особености на направата на барута. Докато бе чиракувал, беше ходил в барутницата в кулата Харатс на река Ейвън, в Темпъл Мийдс. Даваше си сметка, че по всяка вероятност най-много един от всеки три мускета „Кафявата Бес“, които е измайсторил, ще влезе в бой. Знаеше и че калибърът (сачмата бе два пъти по-малка от гладката вътрешна страна на цевта) се доближава до калибъра на френските, португалските и испанските пушки, така че кремъклийката можеше да стреля и с патрони, произведени в тези държави. Знаеше и че ако някой от тези патрони порази жива мишена, човекът надали ще прескочи трапа. Ако е прострелян в гърдите или в стомаха, вътрешностите му ще заприличат на накълцана карантия, ако ли пък го улучат в крайник, костите стават на сол и раненият ще се отърве на косъм само ако му отрежат ръката или крака.

Цели два часа Ричард майстори първата „Кафява Бес“, после обаче си възвърна бързината и надвечер вече правеше по мускет на час. Наистина печелеше добре — баснословната сума от два шилинга на кремъклийка, ала печалбата на Сенхор Хабитас бе още по-голяма. След като си приспаднаше цената на частите и на труда на Ричард, евреинът си слагаше в джоба чисти десет шилинга на пушка. Имаше и по-евтини оръжейници, ала мускетите на Хабитас стреляха. В ръцете на опитен стрелец никога не даваха засечки. Освен всичко останало Сенхор Хабитас държеше майсторите, изработили пушката, сами да я пробват.

— Няма да наемам чираци — обясни той на Ричард на път за импровизираното стрелбище, където щяха да проверят мускетите, преди да се е мръкнало. — Ще работя само с опитни оръжейници, за предпочитане обучени от самия мен. — Изведнъж евреинът стана много сериозен. — Не си прави илюзии, драги ми Ричард, и това ще свърши. Давам ѝ на тая война най-много още три-четири години, а мен ако питаш, когато тя приключи, французите няма да са в състояние да тръгнат отново да се бият с нас. И така, сега сме затънали в работа, ала след време волю-неволю ще се видя принуден да те отпратя още веднъж. Затова смятам да ти плащам по два шилинга на кремъклийка. Не съм виждал досега човек, който да работи по-добре от теб, а и си чевръст.

Ричард не каза нищо — беше си мълчаливец, а и Хабитас всъщност не очакваше отговор. Момъкът умееше да слуша. Попиваше с пъргавия си ум всичко, което чуеше, но не си пилееше думите на вятъра, колкото да се намира на приказки. Сякаш складираше сведенията в ума си и чакаше да му дойде времето да ги разтовари. Евреинът си помисли, че освен за всичко останало вероятно го обича толкова много и заради това. Наистина си беше хрисим човек, който си гледаше работата.

Десетгодишното ратайче на Хабитас беше пренесло десетте мускета, измайсторени от Ричард през деня, и ги беше подредило върху поставката. Ричард взе първата, махна шомпола от долната страна на люнета и бръкна в кутията да извади патрон. Сачмата и барутът бяха вместени вътре в мукавената торбичка. Той събра в устата си слюнка, заби зъби в основата на мукавата, за да я разкъса и навлажни, изсипа барута в цевта, усука хартията и пъхна и нея при барута, накрая сложи и сачмата. Натисна чевръсто с шомпола и всичко това хлътна в процепа отдолу на цевта. Докато опираше мускета в рамото си, чукна бързо легенчето, така че да махне барута от процепа, и натисна спусъка. Спусъкът, между чиито зъбци бе прикрепен кремъкът, падна надолу и се стовари върху ударника. В миг блеснаха искри, после екна взрив и се вдигна облаче пушек — шишето, оставено върху рафта на четирийсетина метра от Ричард, стана на парчета.

— Не си забравил занаята — измърмори доволно Сенхор Хабитас, докато босоногото хлапе събираше с метлата парчетиите от мътнокафявата бутилка, и тя изработена в Бристъл.

— Чакайте да изпробвам и десетте пушки, пък тогава ме хвалете — ухили се Ричард.

Първите девет мускета стреляха безотказно. При десетата се налагаше да поизпили още малко пружинката на ударника, което нямаше да го затрудни ни най-малко, понеже пружинката се падаше откъм външната страна на спусъчния механизъм.

Щом влезе в странноприемница „Гербът на Купър“, Ричард грабна Уилям Хенри от високото столче и го притисна до себе си — идеше му да го прегръща, докато детето едвам си поема дъх, но се

въздържа. „Уилям Хенри, Уилям Хенри, колко те обичам! Точно колкото живота, колкото въздуха, слънцето и Бога на небето!“ Допря страна до къдрите на сина си и затворил очи, усети, че малкото телце трепери едва доловимо, все едно мърка котка. Дали му беше мъчно? Мъчно ли? Ричард отвори в миг очи, поотдалечи момченцето и се взря в лицето му.

— Изобщо не личеше да му липсваш — подметна самодоволно Дик.

— И си изяде всичко до шушка — добави гордо Маг.

— Чувстваше се прекрасно и в моята компания — рече победоносно и Пег.

Ричард усети как нозете му се подкосяват, седна на стола при тезгяха и пак притисна сина си. Той вече не трепереше. „О, Уилям Хенри, какво ли ти се върти в главицата? Нима си решил, че тате няма да се върне никога вече? До днес не съм се отделял от дома за повече от час-два. Никой ли не се сети да ти каже, че по здрач ще се прибера? Не, никой. Включително аз.

А ти дори не си плакал, не си отказвал да се храниш, дори не си бил кисел. Ала си си мислел, че няма да си дойда никога. И няма да бъда до теб.“

— Винаги ще бъдем заедно — прошепна Ричард, долепил устни до ушенцето на малчугана. — До гроб.

Очите му се напълниха със сълзи. Ричард усети със свито сърце, че баща му го гледа така, сякаш е превъртял, и се постара да разсее предателските чувства, сетне избърса сълзите с опакото на дланта си.

— Как мина денят? — попита Пег, която вече цяла година и половина беше гледала как Ричард се разнежва в присъствието на Уилям Хенри, но въпреки това още не можеше да свикне със слабостта на мъжа си.

Или може би това беше просто дълбока обич. „При всички положения се отразява зле на малкия — помисли младата жена. — Ричард има нужда от детето, та то да подхранва нещо вътре в душата му, за което нямам и представа. Е, и аз обичам не по-малко от него Уилям Хенри. А сега ми се отвори случай синът ми да бъде само с мен.“

— Добре — отвърна Ричард и извърна отнесен поглед към баща си. — Днес, татко, изкарах една лира стерлинга. Десет шилинга за теб

и десет — за мен.

— А, не — изсумтя Дик. — Пет шилинга за теб, петнайсет — за мен. Тия пари са ми предостатъчни, дори и по цял ден никой да не влиза в пивницата. Ще ми плащаш още два шилинга за храната на жена ти и на детето, а другите внасяй в банката. Хабитас ще ти плаща всяка събота, нали? Дано не те размотава с обещания, че ще се разплатите в края на месеца или щом продаде стоката.

— Не, татко, ще ми плаща всяка събота.

Вечерта, когато си легнаха и Ричард се пресегна към Пег, за да запретне нагоре нощницата ѝ, тя го шляпна с все сила през ръцете.

— Недей, Ричард! — изшушука. — Уилям Хенри още не е заспал, а вече е голям и разбира.

Той продължи да лежи в тъмното, заслушан в хъркането и свистенето, долитащи от предната стая — беше отвикнал да бърхти толкова и бе капнал от умора, но въпреки това сън не го ловеше. Днес за пръв път му се бяха случили толкова много неща. Беше се върнал към работата, която обичаше, беше се разделил с детето, което обичаше, а също с жена си, която обичаше не по-малко, бе проумял, че без дори да го съзнава, може да нарани любимите си хора. А всичко би трябвало да е ясно като бял ден. Той се ръководеше само от едно — от любовта. Трябваше да работи, за да издържа семейството си и да е сигурен, че жена му и детето няма да се лишават от нищо. Въпреки това Пег го беше шляпнала през ръцете за пръв път, откакто бяха женени, а Уилям Хенри се бе разтреперил като листо.

„Какво да правя? Как да намеря изход от това положение? Днес заради мен зейна пропаст, въпреки че уж се ръководех от най-добри подбуди. Никога не съм искал много, не съм го и очаквал. Искал съм само едно: да бъда със семейството си. Щастие то е тъкмо в това. Аз им принадлежа и те ми принадлежат. Поне така си мислех. Дали при всяка промяна зейва такава пропаст? И колко дълбока е тя? Колко широка?“

— Колко мускета очаквате да правя на ден, Сенхор Хабитас? — попита Ричард още рано-рано сутринта на втория си работен ден.

Евреинът дори не мигна — рядко го правеше.

— Защо, Ричард?

— Защото не искам да стоя тук от тъмно до тъмно, драги ми господине. Сега не е както в доброто старо време. Семейството ми има нужда от мен.

— Ама, разбира се — рече вежливо Сенхор Хабитас. — Намираш се на кръстопът, от който няма измъкване. Човек се труди, за да изкарва пари и да осигурява удобства и добър живот на своето семейство, семейството обаче се нуждае не само от пари. Няма как да бъдем на две места едновременно. Плащам ти на кремъклийка, Ричард. Това ще рече, че ще майсториш колкото пушки решиш — вдигна той рамене, както правят чужденците. — Да, ще ми се да правиш по петнайсетина-двайсет мускета на ден, но ще бъда доволен, ако майсториш и по един. Сам решавай.

— По десет на ден добре ли е, господине?

— Предостатъчно е.

Така, след като измайстори и успешно изпробва десет кремъклийки, Ричард се прибра в ранния следобед. Сенхор Хабитас беше доволен, а колкото до самия Ричард, той щеше да прекарва достатъчно време с Уилям Хенри и Пег и същевременно щеше да печели добре, така че да се сдобие с къщата на Клифтън Хил, за която си мечтаеше. Синът му вече бе проходил, не след дълго Брод Стрийт щеше да започне да го мами и зове и малкият щеше да прекрачи отворената врата на пивницата, за да тръгне да опознава широкия свят. Ричард предпочиташе синът му да ходи по пътеки, дъхтящи на цветя, вместо по улици, вонящи на застояла вода по време на отлив.

Но когато се прибра, към него се спусна не Пег или Уилям Хенри, а господин Джеймс Тисълтуейт, който скочи от „своята“ маса и стисна Ричард в мечешката си прегръдка.

— Пусни ме, Джем! Тия пищови по джобовете ти ще вземат да гръмнат.

— Ох, Ричард, Ричард! Вече си мислех, че няма да те видя повече.

— Няма да ме видиш повече ли? Защо? Дори и да работех от тъмно до тъмно, а както се убеждаваш, аз не работя чак толкова много, пак щяхме да се засичаме през зимата — възрази Ричард, след което се отскубна от обятията на памфлетиста и протегна ръце към Уилям Хенри, заситнил към него.

После в помещението влезе и Пег, която му се усмихна извинително и го целуна направо по устните. Затова и когато седна на масата на Джем Тисълтуейт, Ричард имаше чувството, че всичко в живота му пак си е дошло на мястото — пропастта беше изчезнала яко дим.

Дик му донесе халба бира — той отпи с наслада и усети тръпчивия вкус, но не беше много-много по алкохола. Беше син на кръчмар въздържател и също си беше трезвеник, не слагаше в уста друго, освен бира, а и с нея не прекаляваше. Затова и Сенхор Томас Хабитас го ценеше толкова, ако не броим, разбира се, че си го и обичаше. Работата в оръжейницата беше такава, че за нея се искаха силни, вещи ръце, направлявани от бистър остър ум, а такава съчетание рядко се срещаше при хора, които си падаха по чашката. Почти всички тук прекаляваха с алкохола. Най-вече с рома и джина. За някакви си три пенита можеше да се купи четвъртинка ром или — в зависимост от качеството, половинка джин. Нямаше и писани закони, които да наказват пияниците, макар че съществуваха закони, наказващи едва ли не всичко. Държавата изкарваше прекалено много пари от акцизите за алкохол, та да не насърчава пиенето.

В Бристъл се произвеждаше и се пиеше повече ром, отколкото джин — с джин се задоволяваха само голтаците. Градът беше най-големият вносител на захар на Британските острови и затова се бе прочул като столица на рома. Колкото до градусите, между двете напитки почти нямаше разлика, макар че ромът беше по-дъхав и гъст, задържаше се по-дълго в организма и причиняваше по-голям махмурлук.

Господин Тисълтуейт пиеше ром само най-добро качество и беше превърнал пивница „Гербът на Купър“ в свой втори дом именно защото Дик Морган се снабдяваше от спиртоварната на господин Томас Кейв на Редклиф Стрийт, а ромът на Кейв наистина нямаше равен.

Затова когато Ричард се прибра, господин Тисълтуейт беше почерпен доста добре — по-добре, отколкото други дни в три следобед. Беше му мъчно за Ричард, и туйто. Памфлетистът беше решил, че отгук нататък момъкът няма да се прибира преди пет, когато той си тръгваше. За него това беше ненарушимо правило, което не престъпваше вероятно от инстинкт за самосъхранение. Съзнаваше, че

остане ли и минута повече, като нищо после ще лежи в канавката наред Брод Стрийт.

— Рожденият ти ден мина и замина — рече Тисълтуейт на Ричард.

— Да. Станах на двацет и осем. Миналият септември.

— Живял си десет години повече от своя съученик Томас Чатъртън^[14].

Ричард вдигна вежди и се усмихна.

— Не ми е бил съученик, Джем. Завърших „Колстън“ още преди Чатъртън да е постъпил в училището. Пак ли си се захванал с клетия Чатъртън? Заради това ли ме питаш кога ми е рожденият ден? Отново ли седиш тук и умуваш за Чатъртън и Хенри Бъргъм?

Господин Тисълтуейт се засегна.

— Признай, че имам право! Чатъртън не е имал и осемнайсет години, когато се е отровил в лондонската мансарда, а една от причините да го стори, е именно Хенри Бъргъм. Какво му е трябвало на горкото момче да се запретва да доказва, че Бъргъм не е презреният син на някакъв си докер, а издънка на барон Дьо Бергам, приближения на Вилхелм Завоевателя! Ба!

— Разправят, Джем, че „Ръкописите на Роули“ били невероятни, независимо кой е техният автор — дали монахът Роули, живял преди четири века, или младият Чатъртън. Макар че, мен ако питаш — отбеляза замислен Ричард, — поезия с такава мощ надали ще излезе изпод перото на голобрад младок, току-що навършил шестнайсет години.

— Защо пък да не излезе? Поезията не е занимание за старчоци, тя е израз на извисяването на младата душа към небесата. — Навремето и аз — натърти тъжно господин Тисълтуейт — пишех стихове. Когато бях млад и зелен, някъде четиринайсет — седемнайсетгодишен. А сега не ставам за нищо друго, освен за злъчни памфлети. — Той се поразвесели, нададе гръмовен смях и стовари пестник върху масата толкова силно, че мастилницата отскочи. — Но ти, Ричард, още не знаеш нищо! Бристъл току-що бе споходен от благодат благодарение на посещението не на друг, а на великия доктор Самюъл Джонсън^[15] и на оня блюдолизец Бозуел^[16], дето все се навърта около него.

— И аз подочух нещо такова. Сенхор Хабитас си е ерудит, пък и аз също съм чел епоса на Роули. Разбрах, че Джонсън и Бозуел преспали тук само една нощ и беж да ги няма — отсъдили, че Бристъл вони по-гадно и от труп, разлагал се един месец, че баирите ни са прекалено стръмни за изчакване, а условията — толкова лоши, че Бозуел си спомнил с умиление за родната Шотландия.

— Наистина са се омели на бърза ръка, но Джонсън първо е посетил сестрите Мор — уточни господин Тисълтуейт и завря камбест нос в чашата с рома.

— Заедно с Бозуел ли?

— Къде ти! Не, без него! В Лондон Бозуел се бил изпокарал с Хана Мор и сега не искал и да припари до вратата ѝ.

— Помниш ли? — намеси се и Дик. — След последните избори Хана прати на Едмънд Бърк букетче и кокарда. Ако не друго, то жената поне е заклета привърженица на вигите.

— Точно така, пратила му е букет, придружен със стихче: „Разправят, груб бил Едмънд, но кажете как, гръд антична да поема въздуха за простосмъртни?“ — издекламира с ръка на сърцето господин Тисълтуейт. — Тя си пада и по онова американче Кругър, а да си виждал някъде по белия свят Дик, двама души, които да си приличат по-малко, отколкото Бърк и Кругър?

— По време на изборите — грейна в усмивка Ричард — неколцина поддръжници на Кругър се събрали под прозорците на Хана и се провикнали три пъти в прослава на Сафо. Да ти призная, това ме накара да се замисля. Тая жена си стои стара мома, въпреки че е богата и хубавка. Дали няма лесбийски наклонности?

— Пет пари не давам какви са ѝ наклонностите — отсеке господин Тисълтуейт. — Лично аз щях да се пръсна от смях, когато някои от привържениците на Кругър решиха, че Сафо е някакъв новоиздигнат кандидат. — Той се изкиска гръмогласно и пак подхвана старата си тема: — Е, да, Джордж Каткот си е наумил да прави, да струва, но да докаже, че „Ръкописите на Роули“ са автентични. Ако са фалшификат, „Бъргъм и Каткот“, калайджии, ще изгубят благоразположението на торите.

— Той се шляпна развеселен по коляното. — Представяш ли си, моля ти се, Каткот си направил труда и се охарчил да качи със стол носилка доктор Джонсън чак на Сейнт Мери Редклиф. Носачите

спирали през пет метра да си поемат въздух. Щом стигнали горе, Каткот успял да убеди оная надута престорена торба лой да изкачи стълбите към северната колонада на заветното място, където се намира стародавното ковчеже, дало ни ръкописите на Роули, ала нашият запъхтян доктор Джонсън си останал непреклонен. Бил повече от убеден, че техен автор е голобрадото пале Чатъртън. Така че, ако зависи от доктор Джонсън, Бъргъм и занаят ще си остане син на докер от Бристъл. — Тисълтуейт пак се запревива от смях. — Божичко, какво разочарование! Залагам си главата, че Бъргъм си е мечтал да се порови из древните документи, където да изнамери някоя бумага от времето на норманите, даваща право на него, барон Дьо Бергам, да отнеме на херцог Бофор и лорд Ботур собствеността върху рудниците за въглища в Кингзуд. Домовете на Бъргъм и Каткот са удавени в сълзи. — След като приключи с разказа си, господин Тисълтуейт се изправи, залитайки, на нозе и се приготви да се сбогува. — Знам, раничко е, но щом те видях, Ричард, съвсем се ошашавих — оповести той и както се олюляваше, се запъти към вратата. — И аз не знам защо — чу се гласът му вече от Брод Стрийт. — И аз не знам защо, понеже кой си ти, синът на някакъв си кръчмар? Загадка, истинска загадка. — Иззад рамката на вратата се показва главата с опърпана тривърха шапка, килната хъшлашки на една страна. — Възможно ли е очите на един пиян човек да виждат в бъдещето? Дали вярвам в предчувствия ли? Бре, бре, бре! Наричай ме Касандра, понеже, честен кръст, аз съм си една окаяна грохнала бабичка. Ха-ха-ха! Античната ми гръд се изпълни с въздуха за простосмъртните!

— На тоя му хлопа дъската — рече Дик. — Наистина.

Войната срещу тринайсетте колонии в Америка продължаваше с толкова много победи на англичаните, че озадачените граждани на Бристъл очакваха преселниците всеки момент да обявят капитулация. Според мълвата те били превзели Бостън и били изтласкали оттам сър Уилям Хау, той обаче на бърза ръка се изнесъл към Ню Йорк очевидно с намерението да разделя и да побеждава, като прогони Джордж Вашингтон в Ню Джърси и се вклини между северните и южните колонии. Брат му адмирал Хау разгромил новоизлюпената американска флота при Насо и залива Нарагансет, така че Британия властваше над моретата.

Съвсем наскоро колониалната управа на Пенсилвания се бе опитала да намери изход и да помири двата лагера — на роялистите и на бунтовниците, но точно сега, когато — поне според бристълчани, колониите бяха обречени на разгром, Пенсилвания се отказа от верността си към Короната и се присъедини с огромно желание към размирниците! Всички и най-вече квакерите в Бристъл — кръвни роднини на преселниците, не виждаха никакъв смисъл в това.

През август 1776 година вестниците съобщиха, че Континенталният конгрес е приел проекта на Томас Джеферсън за тъй оспорваната Декларация на независимостта и я е подписал и без съгласието на Ню Йорк. Пръв под нея сложил името си председателят на Конгреса — Джон Ханкок, при това с размах, за който би могло да му завиди и неговото вече опърпано чучело с окапала слама, което още се полюшваше на пилоната пред Американското кафене. След като и одрипавелите войски на генерал Вашингтон посрещнали с одобрителни възгласи Декларацията, Ню Йорк също я подписал от немай-къде. Независимостта вече била подкрепяна единодушно от всички, макар че районът около Манхатън в Ню Йорк пак продължавал да бъде верен на краля. Сега флагът на Континенталния конгрес се състоеше от тринайсет ивички — червени, по средата с бяло.

Мирните преговори, водени на остров. Статън, се провалили, след като заселниците в Америка отказали да отменят Декларацията на независимостта, ето защо и сър Уилям Хау нахлул в Ню Джърси със своите английски войници, подкрепяни от десет хиляди наемници от Хесен, на които кралят бе платил да подсилят войската му. Но още започнало-незапочнало, настъплението на англичаните било отбито. Вашингтон прекосил река Делауер и навлязъл в Пенсилвания, после, подгонен от канския студ, я прекосил отново и нанесъл съкрушителен разгром на хесенци, ударили го на пиянство край Трентън. След още една, по-незначителна победа при Принстън бунтовническата войска се изтеглила сред хълмовете край Мористаун, а генерал Хау се върнал вбесен в Манхатън, придружен от не по-малко стъписания си заместник лорд Корнуолис, чието семейство притежаваше къща на хълма Клифтън и затова името бе скъпо на всяко бристълско сърце.

За Ричард 1776-а бе година на кремъклийки и пари — той вече имаше в Бристълската банка цели двеста шейсет и пет лири стерлинги, а благодарение на петнайсет (а понякога и седемнайсет) шилинга,

които даваше на баща си, „Гербът на Купър“ не затвори и след като доста други пивници в града пуснаха завинаги кепенци. Несретите не бяха пощадили никого — и бедняци, и по-заможни. Ужасни времена!

Ширеше се невиждана престъпност, съпътствана с един особен симптом на ожесточената, отчаяна Американска война — престъпниците с влязла в сила присъда и сиромасите, които енориите не можеха да изхранят, вече не биваха изселвани в тринайсетте колонии, където да бъдат продавани, макар и временно, за бели роби. В доброто старо време този обичай бе позволил на властите да налагат най-тежките наказания в Европа, но без да препълват до пръсване затворите. На всеки обесен французин се падаха по десет обесници в Англия, а на всеки обесен в Германия — по петнайсет англичани. Случваше се на бесилото да качват и жени. Ала повечето престъпници, осъдени за провинения, по-дребни от разбойничество по друмищата, от предумишлено убийство и палеж, биваха продавани на предприемачи, които ги товареха на кораби — доста от тях поемаха от Бристъл, — откарваха ги в някоя от тринайсетте колонии и там ги препродаваха изгодно като бели роби. Единствената разлика между тях и чернокожите роби се състоеше в това, че поне на хартия робията им рано или късно щеше да свърши. Това обаче ставаше рядко, особено пък при жени. Мол Фландърс^[17] бе добър пример в това отношение.

Белите каторжници, продавани в робство, биваха откарвани главно в някоя от тринайсетте колонии, защото плантаторите в Западна Индия^[18] предпочитаха негрите. Смятаха, че чернокожите са свикнали с непоносимия пек, работят по-добре и в горещо време и ако се загледаш по-отблизо в тях, не приличат чак толкова на господаря или господарката. Сега заточаването на престъпниците беше осуетено заради войната, това обаче ни най-малко не пречеше на английските съдилища да налагат тежки присъди и за най-дребни престъпления. Английското наказателно право бе написано така, че да брани правата не на шепата благородници, а на всички, успели някак да се сдобият с богатство, пък било то и не толкова голямо. Така броят на затворниците набъбваше с неимоверна бързина, замъци и стари постройки на бърза ръка биваха превръщани в места за лишаване от свобода и потокът от оковани във вериги осъдени престъпници продължаваше да се лее през портите, стари и нови.

Точно тогава на някой си Дънкан Камбъл, лондонски предприемач и спекулант от шотландски произход, му хрумна да използва стари, излезли от употреба военни кораби. Купи един от тях — „Пазител“, хвърлил по онова време котва в река Темза, при Кралския арсенал, и го напълни с двеста мъже престъпници. Според един нов закон затворниците можеха да бъдат пращани да работят на държавни обекти — така престъпниците от „Пазител“ отидоха да чистят реката като важен път към морето и да строят нови докове, работа, с каквата не би се заел никой свободен човек, освен ако не му обещава много пари. Трудът на затворниците не струваше нищо, ако не броим разходите за храна и покрив над главата, неща, които господин Дънкан Камбъл осигуряваше на плаващия затвор „Пазител“. Е, в началото допускаше и грешки — бързо установи, че хамаците не са подходящи за оковани затворници, понеже веригите се заплитат в подпорите. Затова ги смени с койки, нещо, позволило му да увеличи броя на затворниците на кораба на триста. Правителството на негово величество бе до немай-къде доволно и на драго сърце плащаше пребогато на Камбъл за неговите усилия. Затворниците в повече можеха да бъдат товарени на бракувани военни кораби, докато войната свършеше и пак станеше възможно да ги прехвърлят през океана. Какво облекчение!

Според кръчмаря имаше очевидно обяснение за дребните престъпления — повечето бяха извършвани от подпийнали хора. Работа се намираще все по-трудно и ромът и джинът придобиваха все по-голяма стойност за онези, които не виждаха и лъч надежда в тежката си орис. Копринените рокли, кърпичките и дрънкулките бяха белег за по-голяма заможност. Мъжете и жените, дори децата, оставени от енориите да карат на просия, си изливаха гнева и отчаянието в пиене, стига да се сдобиеха с някоя и друга пара, а после, вече на пияна глава, тръгваха да плякосват същите тези копринени рокли, кърпички и дрънкулки. Все неща, които не притежаваха и нямаше как да притежават. Неща, които за тях бяха като манна небесна. Неща, които — най-малкото в Лондон и Бристъл, — можеха да продадат на прекупвачите на крадени вещи срещу жалки грошове, които пак да пропилят и да се сдобият с още няколко часа пиянско блаженство. Заловяха ли ги, тутакси ги изправяха пред съда, който ги осъждаше на смърт, на четиринайсет или най-често на седем години

затвор. Присъда, към която добавяше и думата заточение. Заточение добре, но къде? Въпрос, който нямаше отговор, но никой не го и задаваше.

И Бристъл не беше пощаден от тегобите и също „произвеждаше“ своите осъдени углавни престъпници. Тъй като градът се смяташе за отделно, обособено графство, той си имаше свои си съдилища, а колкото до престъпленията, извършени извън пределите му, с тях се занимаваха в Глостършир и Съмърсетшир.

Поне за Ричард 1777-а би трябвало да е поредната година на кремъклийките и парите, но малко след Нова година, докато Вашингтон и силно оредялата му войска студуваха в тежката зима край Мористаун, Морганови от „Гербът на Купър“ понесоха тежък удар. Господин Джеймс Тисълтуейт ни в клин, ни в ръкав оповести, че напускал Бристъл.

Дик се свлече на стола, нещо, което правеше толкова рядко, че ръкавите му на лактите бяха протрити от подпирането в тезгяха.

— Заминаваш ли? — попита той с тих гласец. — Заминаваш?

— Ами да — отвърна нападателно господин Тисълтуейт, — заминавам, да те вземат мътните!

Пег и Маг се разплакаха, а Ричард ги прати да се нареват горе заедно със смаяния Уилям Хенри, после се извърна към господин Тисълтуейт, който не криеше гнева си.

— Без тия, Джем! Мястото ти е тук, никъде няма да ходиш!

— Мястото ми не е тук и ще ходя където си поискам!

— Я седни, бе, човек! Седни, де! И стига си се правил на бабаит! Ние не сме ти врагове — усмири го Ричард. Изглеждаш угрижен. — Седни, Джем, и кажи защо смяташ да ни напускаш.

— Я виж ти! Показа си зъбките, а? — отвърна господин Тисълтуейт, но се подчини и седна. — Толкова ли много означава за теб моето заминаване?

— Да, ужасно много — рече Ричард. — Тате, налей ми една бира, а на Джем — от най-добрия ром на Кейв.

Дик стана от стола и напълни чашите.

— Какво ти липсва тук? — попита Ричард памфлетиста.

— До гуша ми е дошло, Ричард. Нямам какво повече да търся в Бристъл. Кого да осмивам в памфлетите си? Грохналият епископ Нютън ли? Не бих направил такова нещо на човек, на който толкова му е акълът в главата, че нарича методизма копелдашка разновидност на католицизма. Джонсън сложи точка на домогванията на Бъргъм да се обяви за нормандски благородник, Каткот си е мухльо, а какво друго бих могъл да сторят на Задругата? Громил съм членовете ѝ, каквото съм ги громил — не казах ли, че сър Ейбрахам Айзак Елтън си е един ненаситен търбух, който не признава закон, не писах ли, че и Джон Върнън, и Роулс Скюдамор не са по стока от него? Изобличих и преподобния Даниъл Харсън, който навремето сееше разкол, направих на пух и прах и Джон Пауъл, задето е търгувал с роби. Точно така, в Бристъл вече съм си изстрелял патроните, смятам да потърся по-зелени пасища. Затова и заминавам да си търся щастието в Лондон.

Как да му обясни човек, без да го обиди, че ярката му звезда ще бъде затъмнена от гъстата мъгла на град, двайсет пъти по-голям от Бристъл?

— Лондон е доста голям — вметна предпазливо Ричард.

— Имам приятели там — възрази господин Тисълтуейт.

— Няма ли да размислиш?

— Не, няма.

— Тогава, Джем, пия за това да ти провърви и да си ни жив и здрав — рече Дик, който вече се бе поокопитил. — Ако не друго, поне няма да се охарчвам за мастило и пачи пера.

— Нали ще ни пишеш — да знаем как си? — попита Ричард след малко, когато войнствеността на господин Тисълтуейт бе изместена от съзливо самосъжаление.

— Само ако ми пишеш и ти — подсмръкна бардът на Бристъл, после пусна и една сълза. — Този град погуби младия Чатъртън, макар той да издъхна в Лондон. Десет шилинга, Ричард! Бъргъм плати на момчето някакви си десет шилинга! Две крони за такъв блестящ труд! А Чатъртън беше беден като църковна мишка, майка му, клетата, бе докарана до просешка тояга. Кой може да го вини, че се хвана на напразните домогвания на един калайджия? Ами стиховете му! Ами полетът на въображението! Ами изтънченият слог! Ами уменията да борави със средновековния изказ! С памфлетите си съм спечелил достатъчно, за да живея в Лондон горе-долу на широка нога, ала

горкият млад Чатъртън, посегнал на живота си едва седемнайсетгодишен, е задлъжнял с цели двайсет лири стерлинги, за да напише неща, които е занесъл на лондонските списания. О, Ричард, колко жесток е светът! И аз съм намислил също да бъда жесток, но на сцена, по-голяма, отколкото ми предлага Бристъл.

По-късно същата вечер Ричард взе Уилям Хенри на коленете си и го извърна с лице към себе си. Сега детето бе на две и половина години, беше яко и височко и както си мислеше баща му, имаше лице на вгълбен ангел. Огромните му очи бяха необикновени. Наистина необикновени, понеже никой не помнеше да е виждал някога такива кехлибарени отблясъци, но наред с това и овалът бе прелестен, а кожата — съвършена. Където и да отидеше малчуганът, хората се обръщаха, захласнати по невижданата му хубост, и това не бе само преценката на един родител, който примира за детето си. Според всички Уилям Хенри бе невероятно дете.

— Господин Тисълтуейт заминава — обясни Ричард на сина си.

— Заминава ли?

— Да, за Лондон. Занапред няма да го виждаме много често, ако изобщо го видим някога.

Очите на момченцето не се напълниха със сълзи, ала се промениха по начин, който Ричард вече знаеше, че издава стаена мъка.

— Не ни ли обича вече, татко?

— Обича ни, и още как. Ала се нуждае от повече простор, отколкото му предлага Бристъл, и това няма нищо общо с нас.

Докато ги слушаше, Пег се мяташе в своята си клетка, невидима точно както чувствата, бушуващи в сърчицето на Уилям Хенри. След онзи път, когато да отмъсти на Ричард, му бе отказала правото да я докосва, тя си бе взела поука и му се подчиняваше безпрекословно, а колкото до съпруга ѝ, дори и да бе забелязал, че Пег не се люби както преди, а от немай-къде, той не го издаваше с нищо. Не че тя го обичаше по-малко — беше се отчуждила просто защото се смяташе за виновна, задето е бездетна. Утробата ѝ беше изсъхнала, бе празна, неспособна да носи друго, освен месечното неразположение, а Пег беше жена на мъж, който обичаше на тоя свят най-много децата. И който искаше да има многобройна челяд, за да не залага всичко на една-едничка карта, наречена Уилям Хенри.

— Любов моя — подзе тя, докато двамата лежах в кревата и чуваха хъркането в предната стая и спокойното дълбоко дишане на потъналия в дълбок сън Уилям Хенри, — опасявам се, че повече няма да зачена.

Готово! Ето, най-сетне бе изплюла камъчето!

— Говори ли с братовчеда Джеймс — аптекаря?

— Не се налага, пък и той надали би могъл да ми даде съвет. Знам едно — Бог ме е направил такава.

Ричард примига и преглътна тежко.

— Е, имаме Уилям Хенри.

— Знам. И той пращи от здраве. Но, Ричард — простена Пег и се понадигна, за да седне в леглото, — тъкмо за това искам да поговорим.

Мъжът ѝ също седна и обви ръце около коленете си.

— Казвай тогава, Пег.

— Не искам да се местим в Клифтън.

Ричард се понаведе встрани, щракна с огнивото и запали свещта, та да вижда лицето на жена си. Заоблено, нежно и красиво, посърнало от тревога и притеснение, с големи кафяви очи като на преследвано животинче.

— Трябва да идем да живеем в Клифтън ако не за друго, то заради детето!

Пег стисна юмруци и внезапно заприлича на техния син — каквото и да изпитваше, явно не можеше да намери думи, за да го изрази.

— Тъкмо заради него не искам да се местим. Знам, имаш нари да купиш къща в подножието на хълмовете, там обаче ще бъда сам-сама с Уилям Хенри и ако се случи нещо, няма да има кого да повикам.

— По джоба ни е да вземем и слугиня, казах ти го вече, Пег.

— Да, но слугинята няма да ни е роднина, близък човек. Тук мога да се обърна към родителите ти, тук и тримата държим под око Уилям Хенри, за да не му се случи нещо, Ричард. — Тя, стисна хубавите си, здрави от варовиковата вода зъби. — Сънувам кошмари. Че Уилям Хенри е слязъл на реката и е паднал в нея, понеже аз не съм имала време да го наглеждам — месела съм хляб, а слугинята е отишла да донесе вода от Кладенеца на Джейкъб. Непрекъснато ми се присънва все тая страхотия!

Свещта изпука и взе да капе, Ричард я премести на скрина с дрехите и притегли жена си в обятията си.

— Пег, Пег... Това са само сънища. И на мен, любов моя, ми си присънват кошмари. Но по-различни — че каруца прегазва Уилям Хенри или че го отнася кървав прилив, или че пада в шахта. Все неща, които не могат да му се случат в Клифтън. Ако се притесняваш чак толкова, ще вземем и жена, която да го гледа.

— Ето, твоите кошмари всеки път са различни, докато моят е все един и същ. Че Уилям Хенри скача в река Ейвън при устието, ужасен от нещо, което не мога да видя.

Ричард я милва, докато тя се поуспокои и се унесе в прегръдката му. После легна и се забори с мъката си, загледан в капещата свещ. Знаеше, роднините му са се обединили срещу него. Майка му и баща му бяха обработили Пег, понеже Маг умираше за Уилям Хенри и обичаше племенницата си като родна дъщеря, а Дик — защото... ами защото вероятно дълбоко в себе си се страхуваше, че пренесе ли се Ричард в Клифтън, вече няма да получава тия петнайсет шилинга на ден — така де, човек, който поддържа собствена къща, се охарчва допълнително. Шестото чувство подсказваше на Ричард, че въпреки натиска трябва да се вдигне и да се пренесе заедно с жена си и с детето на чист въздух, сред злачните баири на Клифтън, ала онова, което Дик Морган смяташе за мекушавост у сина си, всъщност бе желание да се постави на мястото на другите и най-вече на семейството си и да се съобразява в постъпките си с тях. Ако настояваше да се преместят в оная къща в Клифтън — а той бе намерил къща за чудо и приказ, просторна, с хубав покрив, не много стара, с кухня в задния двор, та да се предотврати опасността от пожар, и с тавански помещения за прислугата, — та ако и занапред настояваше да се преселят в Клифтън, Пег все едно щеше да се съпротивлява със зъби и нокти. Вече беше решила, че там няма да ѝ харесва. А уж е щерка на селянин! Странна работа! На Ричард и през ум не му беше минавало, че за разлика от него, градското чадо, Пег ще се дърпа и няма да иска да живее сред природата. Устните му се разтрепериха, ала Ричард Морган си наложи да не плаче в тъмната нощ. Волю-неволю прие голата истина, че никога няма да живее в Клифтън.

„Милостиви Боже, който си на небето, жена ми си е втълпила, че иде ли да живее в Клифтън, Уилям Хенри ще се удави в Ейвън. Аз пък

имам ужасното предчувствие, че Бристъл ще го погуби. Моля те, милостиви Боже, умолявам те, закрилай сина ми! Остави ми поне това детенце! Майка му твърди, че няма да имаме други, и аз ѝ вярвам.“

— Ще останем в „Гербът на Купър“ — оповести той на Пег, щом станаха малко преди зазоряване.

Лицето ѝ грейна и тя го прегърна — камък ѝ бе паднал от сърцето.

— О, Ричард, благодаря ти, много ти благодаря!

Известно време войната в Америка продължаваше да се развива в полза на Англия, въпреки че неколцина тори в Парламента се бяха настроили толкова много срещу нея, че напуснаха правителството в знак на несъгласие с провежданата от краля политика. Достопочтеният Джони Бъргойн получи нареждане да очисти Северен Ню Йорк и от последния бунтовник и прояви тактическите си умения, като нахлу в укреплението Тайкондерога край езеро Шамплейн, смятано от размирниците за непревземаемо. Ала между езерото и мястото, откъдето извираше река Хъдсън, се простираше пустош, която Бъргойн прекоси със скорост по километър-два на ден. Късметът го подведе, както и отрядът, пратен да отклони вниманието на противника и разгромен при Бенингтън. Хорейшо Гейтс бе поел командването на бунтовниците, към него се бе присъединил и блестящият Бенедикт Арнолд. На два пъти прилъгван да влезе в сражение при възвишенията Бимис, Бъргойн претърпя поражение и накрая капитулира при Саратога.

Вестта за Саратога разтърси цяла Англия по-силно и от земетръс. Капитулация! Кой знае защо, Саратога затъмняваше всички дотогавашни победи на англичаните, нещо твърде загадъчно и необяснимо, което нито лорд Норт, нито кралят бяха предвидили. Обикновените англичани тълкуваха Саратога като сигурен знак, че Англия губи войната и че бунтовниците американци притежават нещо, с което не могат да се похвалят нито французи, нито испанци и холандци.

Ако сър Уилям Хау бе тръгна нагоре по течението на Хъдсън и бе пресрещнал Бъргойн, развоят на събитията щеше да е съвсем различен, Хау обаче бе решил вместо това да нахлуе в Пенсилвания.

Разгроми при Брандиуайн Джордж Вашингтон, после успя да превземе Филадельфия и Джърмантаун. Американският Конгрес се изнесе в Йорк в Пенсилвания, с което озадачи до немай-къде англичаните — и на бойното поле, и в родината. Хората не си изоставяха току-така столицата, така че неприятелят да я превземе, те я бранеха до смърт! Вече нямаше никакъв смисъл англичаните да превземат Филадельфия, щом като бунтовническото правителство не се намираше там. Върху лицето на земята се бе появило нещо ново.

Въпреки че като време победите на Хау в Пенсилвания горе-долу съвпадаха с кампанията на Бъргойн в Северен Ню Йорк, в Англия те изобщо не можеха да засенчат разгрома при Саратога. След Саратога Парламентът взе да умува дали Англия изобщо е в състояние да спечели тази война. Правителството на лорд Норт премина в отбрана, притеснено и заради събитията в Ирландия, която бе лишена от правото да търгува пряко по море — там вече обмисляха дали да не започнат да набират доброволци, които да се бият срещу французите, съюзници на американците. В Лондон обаче тутакси прозряха пъклените им кроежи! Ако ирландците смятаха да се бият, то това щеше да е не срещу французите, а срещу англичаните. Ето защо се налагаше да бъдат умилостивени — все пак войската бе на цели пет хиляди километра от тук. А това не бе никак лесно при надмощието на торите в Долната камара.

В Бристъл стопанското положение се влошаваше от ден на ден. Френските и американските капери кръстосваха надлъж и шир моретата и се справяха по-успешно, отколкото английските, Кралската флота също се намираше на другия край на Западния океан. Винаги готови да се възползват от каперството, мнозина първенци в Бристъл събираха пари, за да превърнат търговските кораби във въоръжени до зъби плаващи крепости. По време на Седемгодишната война с Франция английските капери се бяха прочули с успехите си и никой и не предполагаше, че при тази война изходът ще бъде по-различен.

„Но нашите вложители се издъниха с гръм и трясък — написа Ричард в писмо, което прати на господин Джеймс Тисълтуейт през втората половина на 1778 година. — Бристъл изпроводи цели двайсет и един каперски

кораба, но само двата, с които навремето прекарваха роби: «Татарин» и «Александър», се върнаха с трофей — платноход от Френска Източна Индия, за който се мълви, че цената му възлизала на сто хиляди лири стерлинги! Мореплаването е западнало дотолкова, че според Общината пристанищните такси няма да покрият и заплатата на кмета.

Гъмжи от разбойници. Вече се смята, че е опасно в неделя да се ходи на излет дори до странноприемница «Белите дами» на кръстопътя при Ост — госпожа и господин Морис Тревилийн от прочутия корнуолски род били нападнати, както си седели в екипажа, и били обрани не другаде, а направо пред къщата си на Парк Стрийт, моля ти се! Взели им златен часовник, много скъпи накити и пари.

Накъсо, Джем, тъжна работа.“

Господин Тисълтуейт отговори удивително бързо на писмото на Ричард. Две птиченца на име Бъргъм и Каткот пееха веселата си песен, според която Джем Тисълтуейт се бил издънил в Лондон и се бил докарал дотам да обикаля издателствата и да се цани за жалък драскач на евтини пасквили.

„Ричард,

Само колко се радвам да получа писмо от теб! Липсва ми красивото ти лице, но благодарение на писмото отново го виждам пред себе си.

Единствената разлика между пиратския кораб и каперския е гербовото писмо от правителството на негово величество, което прибира лъвския пай от печалбите. Онова, което започна като местен сблъсък, прерасна в световна война. Английските аванпостове биват нападани почти във всички, дори в най-далечните ъгълчета на света — как впрочем светът може да има ъгли?

Не съм изненадан, че тъкмо корабите за прекарване на роби са се върнали с трофей. Особено пък

«Александър» и «Татаринът». Те са с точната водоизместимост и размери. Сто и двацет души на шестнайсет топа. Мечта! Пък и тези кораби са бързи и маневрени, плават чудесно. Освен това сега, когато търговията с роби е почти замряла, и те трябва да вършат нещо.

Ако Бристъл е в задънена улица, Ливърпул пък е на ръба на пропастта. Градът е голям, кажи-речи, колкото Бристъл, а благотворителните учреждения са една четвърт от тези в Бристъл. Хиляди хора са оставени на произвола на съдбата от енориите, които не могат да ги изхранят, понеже не получават дарения от филантропите. Тия хора буквално мрат като мухи от глад, а лорд Пенрин и такива като него в Ливърпул не са и чували думата филантропия. Ето какво става в град, където богатите са натрупали парите си от търговия с роби.

Макар и Лондон да е обърнат на изток, милионното му население също се мъчи като грешен дявол, Ричард. Източноиндийската компания се чувства притисната до стената и се страхува от французите, които заедно със съюзниците си в Америка жънат успех след успех. Съединените американски щати! Гръмко име за някакъв си хлабав съюз между мънички колонийки, обединени от злободневни нужди — днес тия нужди ги има, утре изчезват като лански сняг. И тогава според предсказанията ми всяка колонийка ще продължи по своя си път, а Съединените американски щати ще се разпаднат и ще се превърнат в някаква си непостижима философска идея в ума на шепа блестящи, просветени, изключително талантиливи люде. Жителите на американските колонии ще спечелят своята война — изобщо не съм се съмнявал в това, но в крайна сметка ще си останат тринайсет отделни държавици, свързани от някакъв си договор за взаимопомощ.

А сега една клюка, с която, сигурен съм, ще има да се забавляваш. Мълви се, че господин Хенри Кругър, американец и член на Парламента от Бристъл, е получил от

краля пенсийка най-малко от хиляда лири стерлинги годишно за сведенията, които е предоставил за американците. Голям майтап, а? Цял Бристъл повтаря като курдисан, че Кругър е американски шпионин, а той, моля ти се, шпионирал за Англия!

Накрая, драги ми Ричард, ще ти кажа, че и лондонският въздух е просташки въздух, недостоен да изпълва античната ми гръд. Напук на всичко обаче аз съм добре, твърде често съм пиян като свиня, въпреки че ромът тук изобщо не може да се мери с рома на Томас Кейв.“

Докато оставяше писмото, Ричард си помисли, че както личи от последния абзац, птичките Бъргъм и Каткот са казали истината. Клетият Джем! В Бристъл се беше чувствал с вързани ръце и се беше надявал, че в грамадния Лондон няма да се натъкна на спънки и ограничения. Но просташкият въздух си е просташки въздух. Лондон си имаше достатъчно сатирици и не бе опрял до памфлетистите на Бристъл.

И така, писмата, с които Тисълтуейт продължи да обсипва Ричард, съдържаха новини, които момъкът вече знаеше, макар че сърце не му даваше да го каже в отговорите си.

— О, Джем! — възкликна той в края на 1780 година, след като прочете последното пространно послание на Тисълтуейт. — Съвсем си закъсал!

„Каква бъркотия цари в света, драги ми Ричард! Последният ни главнокомандващ сър Уилям Клинтън заряза Филадельфия, за да удържи Манхатън и съседните части на Ню Йорк. Мен ако питаш, това е все едно лисицата да се шмугне в дупката още преди хрътките да са се разлаяли. Французите признаха официално Съединените американски щати и станаха за смях и на кокошките с това умилкване около посланик Бенджамин Франклин с неговия прояден от молците калпак. Цяла Европа тръпне в очакване Екатерина, императрица на цяла Русия, да сключи договор за неутралитет с Дания, Швеция, Прусия, Австрия и

Сицилия. Единственото, което обединява тези държави, е страхът от англичаните и французите.

Написах блестяща — и приета много добре! — дописка за пет хиляди и петстотинте Синове на свободата^[19], пленени, когато сър Хенри Клинтън превзе Чарлс Таун, и натикани по корабите на флотата ни! Представяш ли си? Дописката ми се осланяше на един невероятен факт: американските военачалници не смеят да посягат на войниците и матросите! Сигурно се досещаш какво са си казали хората от Синове на свободата, когато нашите офицери са ги скъсали от бой!

Написах и дописка в защита на генерал Бенедикт Арнолд^[20], който според мен е извършил предателство не заради друго, а защото му е дотегнало от тази ужасно мудна война. По мое мнение на него и на другите му събратя военачалници просто им е писнало да търпят и да чакат. Удобствата и пенсиите, на които се радват английските командващи, сигурно са твърде примамливи за мнозина американски нисши офицери. Да не говорим пък колко привлекателен е професионализмът на англичаните. Сигурно е ужасно един умен, кадърен пълководец да гледа как одрипавелите му войници ходят боси и голи и са готови да се вдигнат на бунт, понеже не им плащат, а също как, защото са независими по дух, хич и не се плашат да не изпълняват заповедите му и да го пращат по дяволите.

Заложил съм сто лири стерлинги при залог десет към едно, че бунтовниците ще победят. Кое ще рече, че в крайна сметка ще забогатея с хиляда лири стерлинги. Божичко, Ричард, само как се влачи тая война, да ти скъса нервите! Парламентът и кралят съсипват Англия.“

Но Ричард си имаше своя мъка, свързана с дома, а не с някаква си война на пет хиляди километра разстояние. Пег се затваряше все повече в себе си.

По две причини — не можеше да има повече деца, Уилям Хенри беше едничката ѝ надежда, а Ричард се губеше по цял ден и нямаше кой да я успокоява и да я вади от мрачните ѝ настроения и потиснатост.

„Дали защото остаряваме, вече сме неспособни да съхраним младежките си мечти? Дали самият живот не ги потъпква? Дали и Пег не изживява това? Дали то не се случва и на мен? Навремето живеех с чудните си блянове: къщата в Клифтън наред градина, пълна с цветя, красивото конче, което да тегли впряга до Бристъл, как излизаме на излети до Дърдам Даун, мили съседи, хора от нашата черга, с които да се погаждаме, десетина дечурлига и всички мъки и радости, докато ги гледаш как растат пред очите ти. Нима не съм следвал чудния Божи промисъл, нима не бях мека глина в десницата му, нима съм причинил на някого зло, нима не съм бил добър с всички! А ето, вече навърших трийсет и две години, пък никоя от мечтите ми не се е сбъднала. Вярно, имам в Бристълската банка цяло състояние, едно пиленце в гнездото си, ала съм обречен до гроб да живея в бащиния дом. Никога няма да имам свой дом, и то не за друго, а защото жена ми, която обичам прекалено много, за да я нараня, се плаши до смърт от промените. Ужасена е, че може да изгуби едничката си рожба. Как да ѝ обясня, че със страховете си само предизвиква Бога? Отдавна съм проумял, че бедите ни сполитат само когато живеем с мисълта за тях, че най-добрият начин да ги избегнем, е да живеем мирно и кротко и да не привличаме вниманието към себе си.“

Пег се беше вкопчила в Уилям Хенри и това промени донякъде отношението на бащата към момчето. Ричард го обичаше не по-малко от преди, ала страхът да не би той да се разболеє или да се изгуби бе изместен от съжаление към малчугана, подложен на такова изпитание. Понечеше ли да се затича — дори вътре в пивницата, Пег начаса се втурваше, спираше го и го питаше накъде е хукнал. Когато Дик извеждаше Уилям Хенри на всекидневната му разходка, майката настояваше и тя да ги придружи, така че момчето волю-неволю вървеше, хванато от двете страни за ръчичка, и не можеше да припка на воля. Ако застанеше на самия край на Кий Хед, за да преброи (знаеше да брои до сто) корабите в залива, Пег го дръпваше и скастрияше Дик, задето е толкова нехаен. И най-неприятното бе, че детето не беше палаво и за разлика от повечето си връстници не вършеше пакости и не се налагаше.

— Разговарях със Сенхор Хабитас — подхвана Ричард една дълга лятна вечер, след като пивницата затвори. — Поръчките на пушки надали ще секнат в скоро време, но нещата си влязоха в релсите и можем да отделим време и за човек, когото да обучим на занаята. — Той си пое дълбоко дъх и погледна Пег през подредената за вечеря маса. — От утре ще водя Уилям Хенри с мен в работилницата.

Смяташе да добави, че това ще трае кратко, че детето има нужда от нови впечатления и хора около себе си и че също като баща си, може да се похвали с търпение и с уменията да сглобява и да майстори. Ала не успя да каже нищо.

Пег се разпищя.

— И дума да не става! — кресна тя толкова оглушително, че Уилям Хенри се дръпна, разтрепери се и скочи от стола, за да зарови главица в скута на баща си.

Дик стисна пестници и впери свъсен очи в тях, Маг скочи като ужилена, грабна от тезгяха кана вода и я лисна в лицето на Пег. Помладата жена престана да пици, затова пък нададе вой.

— Просто ми хрумна да водя детето със себе си — обясни Ричард на баща си.

— Нямах ли си друга работа, Ричард, та дърпаш дявола за опашката!

— Рекох си, че... Ела, Уилям Хенри! — Прегърна момченцето и го сложи върху коленете си, после изгледа баща си така, че той не посмя да продума и дума, макар да смяташе, че внукът му вече е голям и не е редно баща му да го прегръща. — Не се притеснявай, Уилям Хенри, няма страшно. Всичко е наред!

— Ами мама? — попита момченцето с ококорени очи, бе пребледняло като платно.

— На мама ѝ призля, но скоро ще ѝ стане по-добре. Ето на! Баба знае какво да направи. Просто казах нещо, което не биваше да изричам, и толкоз — приключи Ричард, като разтъркваше гръбчето на сина си и гледаше вторачено Дик. Едвам се сдържаше да не прихне. Но не защото му беше много весело, а защото имаше чувството, че ще полудее. — Все обърквам нещо, татко — рече той. — Не исках да се получи така.

— Знам — отвърна Дик, после се изправи и отиде да дръпне опашката на котарака. — Я пийни — връчи той на сина си чаша ром.

— Не си много–много по рома, но понякога силният лек е най-добър.

За свое изумление Ричард установи, че от рома му олеква, че се успокоява и вече не го боли чак толкова.

— Какво да правя, татко? — попита той.

— Ако не друго, то поне недей да водиш Уилям Хенри при Хабитас.

— На Пег не ѝ прилоша, друга е работата, нали?

— Опасявам се, че да, Ричард. Най-лошото е, че не бива да го държи под стъклен похлупак.

— Кого да държи под похлупак? — намеси се Уилям Хенри.

Двамата мъже извърнаха очи към детето, после се спогледаха.

— Теб, Уилям Хенри — отвърна решително баща му. — Вече си достатъчно голям и можем да ти кажем, че майка ти се притеснява прекалено много за теб.

— Знам, тате — рече Уилям Хенри. Скочи от коляното на Ричард и след като отиде при майка си, я потупа по раменете, които се тресяха от хлиповете. — Недей да се притесняваш толкова, мамо. Вече съм голямо момче.

— Но той си е съвсем невръстен — простена Пег, когато Ричард я заведе горе и я сложи да си легне. — Бива ли да си толкова глупав, Ричард? Малко дете в оръжейница!

— Ние, Пег, наистина правим пушки, но не стреляме с тях — отвърна търпеливо мъжът ѝ. — Уилям Хенри е достатъчно голям, за да... — затърси той думата. — За да поопознае света.

Пег се дръпна рязко от него.

— Я не ставай за смях! Та той расте в кръчма, какво повече има да му опознава на света!

— Кръчмата не предлага на едно дете нищо друго, освен безумие — натърти Ричард, като се постара да не дава воля на отчаянието си. — Откакто е отворил очи, Уилям Хенри вижда само едно: пиянство, самосъжаление, непремерени думи, побоища, простащина, разпътно поведение, разправии. Въобразяваш си, че всичко това става приемливо само защото си до детето, смяташ, че то не може да пострада, но и аз съм кръчмарско чедо и помня много добре детството си. Да ти призная, бях много доволен, че отивам на пансион в училище „Колстън“, и още по-доволен, че няма да чиракувам при кръчмар. На

Уилям Хенри ще му се отрази чудесно, ако се среща и общува с трезви хора.

— Казах вече, само да си посмял да го водиш в работилницата на Хабитас! — изсъска Пег.

— Не е нужно да ми напомняш, разбрах. Ала тази случка ми показва — отпусна се той в леглото и положи ръка върху рамото ѝ, — че е крайно време да поговорим. Не можеш само защото Уилям Хенри ти е единствено дете, да го държиш цял живот в повои. Днес проумях, че синът ни на всяка цена трябва да получи малко повече свобода. Ще се наложи да му я предоставиш, догодина все пак тръгва на училище, а за това няма да отстъпя, така да знаеш!

— Не мога да го пускам да се разхожда без надзор! — проплака тя.

— Длъжна си, Пег. Не го ли сториш, значи мислиш не за детето, а за себе си.

— Знам, знам, знам! — изхлипа тя през длани, върху които бе захлупила лицето си, и се люшна напред-назад. — Но сърце не ми дава. Той е едничкото нещо, което имам... и което ще имам някога.

— Имаш мен.

За миг тя се умълча.

— Да — рече накрая. — Имам теб. Но не е същото, Ричард, не е същото. Ако на Уилям Хенри му се случи нещо, няма да го преживея, така да знаеш.

Вече се бе смрачило, през процепите между дъските се процеди сивкав лъч, който падна като паяжина върху лицето на Ричард. Той продължаваше да седи в леглото и да гледа жена си. „Да, не е същото — помисли си. — Не е същото.“

Благодарение на мъжкото училище „Колстън“ доста синове на бристълчани с по-скромни възможности бяха успели да се изучат на четмо и писмо. Но то не беше единственото — всяко вероизповедание без римокатолическото поддържаше благотворителни училища, най-вече англиканската църква. Ала само две от тези благотворителни учебни заведения бяха въвели униформи за момчетата, издържани с доброволни пожертвования. Учениците в училище „Колстън“ носеха сини куртки, а момичетата от девическото училище — червени рокли. И двете се издържаха от англиканската църква, макар че ученичките в девическото училище нямаха чак такъв късмет — тях ги учеха само да

четат, но не и да пишат, и почти през цялото време ги караха да везат копринени сюртуци и жилетки за благородниците, работа, за която учителките, но не и ученичките получаваха пари. Сред английските градове, включително и Лондон, Бристъл можеше да се похвали с най-много грамотни мъже. Другаде това бе по-скоро запазена територия за заможните.

Стоте момчета в „Колстън“, приети на благотворителни начала, живееха, естествено, на пансион, съдба, сполетяла и Ричард — покрай училището и чиракуването от седем до деветнайсетгодишна възраст той бе виждал родителите си само в неделя и през ваканциите. Как ли Пег щеше да го преглътне? За щастие в „Колстън“ предлагаша и друг вид обучение — срещу тлъста такса отрочетата на по-заможните ходеха на училище само от седем сутринта до два следобед.

Оная първа сутрин, когато Уилям Хенри ситнеше до дядо си на път за училището (Маг бе получила нервен пристъп и това бе попречило на Пег да дойде и тя), пред него се отвори не само вратата към учението — това бе първият ден от един свършено нов живот и момченцето си умираше от любопитство. Ако го бяха пуснали да иде с баща си и да види какво е това оръжейница, сигурно нямаше да се прехласва толкова по всичко ново, ала занданът, който майка му бе издигнала около него, така и не рухна и на Уилям Хенри му бе втръснало да живее като зазидан. Ако беше по-палав и непослушен, вероятно щеше да се опълчи съвсем открито срещу родителите си, той обаче бе също тъй търпелив и хрисим като баща си. За него ключовата дума беше *чакай*, И сега най-сетне чакането беше свършило.

Мъжкото училище „Колстън“ се намирало от другата страна на река Фрум, на Хорс Стрийт точно зад „Свети Августин“, и не се различаваше особено от десетината други грамади, радващи се на гръмките имена училище, приют за бедни, болница или сиропиталище. Сградата беше окадена от саждите и зле поддържана, стъклата по прозорците вечно тънеха в прахоляк, мазилката се лющеше, дограмата се беше изметнала. Влагата се просмукваше от темелите, та чак до комините в стил Тюдор, вътре помещенията изобщо не бяха предвидени за класни стаи, а вонята откъм река Фрум, която беше само на хвърлей, бе толкова непоносима, че на нея издържаше само кореняк бристълчанин.

Училището си имаше портал и двор, в който припкаха към хиляда момчета, около половината с прословутите сини куртки. Подобно на другите ученици, които си плащаха за обучението и стояха тук само през деня, Уилям Хенри не бе задължен да я носи — някои от съучениците му бяха синове на градски съветници или на членове на Търговската палата, които нямаха намерение да унижават отрочетата си дори с намек за благотворителност.

При Дик и Уилям Хенри дойде висок, слаб като върлина мъж с черен сюртук и бяла якичка като на свещеник и им се усмихна, при което се видяха жълтите му развалени зъби.

— Добър ден, преподобни Причард — поздрави Дик и кимна.

— Добре дошли, господин Морган. — Тъмните очи се извърнаха към Уилям Хенри и се разшириха. — Това сигурно е синчето на Ричард.

— Да, това е Уилям Хенри.

— Тогава ела с мен, Уилям Хенри.

Преподобният Причард тръгна през двора, без дори да поглежда назад.

Уилям Хенри го последва, и той без да се обръща — беше погълнат да осмисля суматохата, която цари във всеки пълен с момчета двор, преди да въдворят дисциплина.

— Наистина ти е провървяло, господин Уилям Хенри Морган — подхвана учителят на момчетата платено обучение, — че рожденият ти ден съвпада с първия учебен ден. — Ще започнеш с азбуката и с цифрите. Гледам, носиш си и дъсчицата, това е добре.

— Нося я, драги ми господине — потвърди Уилям Хенри, който бе възпитан безупречно.

Това бяха единствените думи, които изрече, без да го питат, чак докато не стана време за обяд и не отиде в столовата. В мислите му също цареше пълен безпорядък. Всичко тук беше толкова объркващо! Съществуваха куп какви ли не правила и всичките толкова смехотворни. Стани. Седни. Коленичи. Кажете си молитвата. Повтаряй като курдисан някакви думички. Отговаряй на въпросите, не отговаряй на въпросите. Кой какво направил и на кого. Къде се намирало еди-какво си и къде не се намирало.

Класната стая представляваше огромно помещение, където бяха наблъскани стоте момчета от малките класове — неколцина учители

кръжаха от групичка на групичка или пък се занимаваха с някои от учениците, без да обръщат внимание на другите. Затова и Уилям Хенри имаше огромното преимущество, че дядо му, който в тези тежки времена нямаше много работа, го бе научил на азбуката, а също да брои и да прави простички сметки. Инак детето сигурно щеше да онемее от притеснение.

Преподаваният Причард също беше в класната стая, но не обучаваше децата. Учител на Уилям Хенри и на няколкото момченца с него беше някой си господин Симпсън и много скоро си пролича, че той си има любимци, а с други деца се отнася предубедено. Тъй като беше само кожа и кости, бе блед като смъртник и имаше вид на човек, който — аха, и ще повърне, съвсем естествено бе взел на мушка хлапетата, които подсмърчаха шумно и с наслада, бъркаха си в носа или показваха на всички лепкавите си кафяви пръстчета, с които очевидно си бяха бърсали задниците.

На Уилям Хенри не му беше никак трудно да изпълнява нарежданията: Мирувай! Не се върти! Не ритай чина! Не си бъркай в носа! Не подсмърчай! Не приказвай! Затова и господин Симпсън сякаш изобщо не го и забелязваше, ако не броим това, че го попита как се казва и му съобщи, че тъй като в „Колстън“ вече имало двама Моргановци, той щял да бъде Морган Терций. На същия въпрос друго момченце отвърна горе-долу по подобен начин, но има глупостта да възроптае, че не искало да му викат Картър младши, заради което си заслужи четири зловни удара с пръчката, първият — задето не бил казал „драги ми господине“, вторият — задето нахалствал, а останалите два — за късмет.

Пръчката хвърляше в ужас всички и най-вече Уилям Хенри, който никога досега не бе ял бой. Цели седем години бе живял, без да му ударят и един-едничък шамар. Ето защо и се зарече да не дава повод на никой от учителите в „Колстън“ да го налага. В единайсет часа, когато цялото училище се изсипа в столовата и насяда около дългите маси, Уилям Хенри вече бе проумял кой яде пердаха. Който говори в час, който си бърка в носа, който палува, подсмърча, не схваща урока, държи се нагло, а най-вече малкото малчугани, които не можеха да си наложат да не вършат бели.

Съучениците, които седяха около него и в класната стая, и в столовата, не му бяха особено симпатични. Затова пък му хареса едно

момченце, което седеше през едно дете — беше будно и жизнерадостно, но не и пакостливо, за да го налагат с пръчката. Уилям Хенри го погледна и му се усмихна плахо, при което един от учителите на масата на директора затаи дъх.

Още щом съгледа усмивката на Уилям Хенри, другият малчуган успя някак да бутне момченцето помежду им, което се плъосна шумно на пода, провинение, заради което го дръпнаха за ухото и го отведоха при масата на директора върху подиума в предния край на огромното кънтящо помещение.

— Мънкътън младши — представи се хлапето, което тутакси се намести до Уилям Хенри, и го озари с щърба усмивка. — Тук съм от февруари.

— Морган Терций, днес ми е първият учебен ден — пророни Уилям Хенри.

— След като кажем „Отче наш“, ни е разрешено да разговаряме, само че тихо. Баща ти сигурно е богаташ, Уилям Хенри.

Той погледна синята куртка на Мънкътън младши и се натъжи.

— А, не е богаташ, Мънкътън младши. Най-малкото не е баснословно богат, и той е учил тук и също е носел синя куртка.

— Виж ти! — позамисли се другото дете, после кимна. — Баща ти жив ли е?

— Да. А твоят?

— Моят не е жив. Мама също. Кръгло сираче съм. — Мънкътън младши се понаведе и попита с блеснали сини очи: — Как ти е истинското име, Морган Терций?

— Имам си две имена. Уилям Хенри. А твоето?

— Джони — отвърна хлапето и го погледна вече съзаклятнически. — Ще ти викам Уилям Хенри, а ти на мен — Джони, но само ако не ни чува никой.

— Грях ли е да си викаме така? — полюбопитства Уилям Хенри, който още се опитваше да схване кое тук се смята за добро и кое — за лошо.

— А, не, но учителите не гледат с добро око на такива неща. На мен обаче ми е ужасно неприятно да съм младши.

— А на мен пък — Терций.

Уилям Хенри откъсна очи от новото си приятелче и погледна гузно към масата на директора върху подиума, където тяхното бутнато

от пейката другарче бе подложено на наказание, много по-страховито, както бе разбрал Уилям Хенри, от няколкото удара с пръчката — трябваше да седи, без да мърда, на висок стол чак до вечерта. Момчето срещна вторачения поглед на учителя до господин Симпсън, премигна и тутакси се извърна — сам не знаеше защо.

— Кой е онзи там, Джони?

— Кой, дето е до директора ли? Дъртофелника. Господин Причард.

— Не, не той, другият, който седи до Симпсън.

— Господин Парфрай. Преподава латински.

— И той ли си има прякор?

Мънкътън младши успя да докосне с издути устни връхчето на сплескания си нос.

— Дори и да има, ние, малките, не го знаем. Латинският е само за големите.

Докато двете момченца ги одумваха, господин Парфрай и господин Симпсън пък одумваха Уилям Хенри.

— Както гледам, Нед, имаш си сред свинете един истински Ганимед^[21].

Господин Едуард Симпсън не се нуждаеше от повече уточнения.

— Морган Терций ли? Наистина си е Ганимед... а някой ден ще стане и Зевс!

— Я не се занасяй, Джордж, щом поотрасне, ще погрознее и ще пъпчаса като всички останали — възрази господин Симпсън и продължи да ровичка с вилицата из чинията, въпреки че храната за учителите беше къде-къде по-вкусна, отколкото гозбите за учениците.

Ала Симпсън си беше болнав и не се надяваше някой ден да оздравее — беше му наследствено, той произхождаше от род, където всички мряха млади зелени.

Този свойски разговор не свидетелстваше за никакви похотливи намерения, той по-скоро си беше симптом на неизбежната им участ. Джордж Парфрай си бе мечтал да бъде Зевс, но със същия успех би могъл да си мечтае да стане като Робърт Нюджънт, днес граф Клер. Учителите бяха бедни като църковни мишки. За господин Симпсън и господин Парфрай „Колстън“ бе връхната точка в живота им, тук те получаваха по една лира стерлинга на седмица, ала само по време на учебните занятия, имаха и осигурен покрив над главата и храна през

цялата година. А тъй като училището се славеше с отличната си кухня (директорът бе прочут епикуреец) и учителите си имаха всеки собствена стаичка, те не виждаха причина да напускат, освен ако не им предложеха работа в Итън, Хароу^[22] или в класическата гимназия в Бристъл. Един брак би усложнил доста нещата — и дума не можеше да става преподавателите в училището да се оженят, освен ако не получеха съществено повишение. Не че им беше забранено да минават под венчило, но кой ще тръгне да се жени при мисълта, че ще трябва да се смести заедно с жената и децата в тясна като кутийка стая! Пък и господин Симпсън и господин Парфрай не се интересуваха от представителките на противоположния пол. Предпочитаха своя си пол и най-вече компанията един на друг. Но влюбен бе само клетият Нед Симпсън. Джордж Парфрай далеч не споделяше чувствата му.

— Дали след службата в неделя да не отскочим до Хотуелс? — попита обнадежден господин Симпсън. — Минералната вода ми се отразява добре.

— Добре, но само ако ме оставиш да порисувам с водните бои — отвърна господин Парфрай, все така зазяпан в Уилям Хенри Морган, който от миг на миг се оживяваше — и разхубавяваше, все повече и повече. — Умът ми не го побира как може да ти се отразява добре да пиеш от помията на Ейвън, но стига да нямаш нищо против да се усамотя край скалите Сейнт Винсът, на драго сърце ще те придружа. — Той въздъхна тежко. — Само как ми се иска да нарисувам това божествено дете!

Ричард дойде да прибере Уилям Хенри със свито сърце. Ами ако завареше разревано момченце, което го моли от дън душа утре да не ходи на училище?

Излишни притеснения. Накрая Ричард откри с поглед сина си — търчеше презглава из двора и се превиваше от смях на лудориите на русоляво, болезнено слабо хлапе — негов връстник със синя куртка.

— Тате! — провикна се Уилям Хенри, после се завтече към баща си, следван по петите от своето другарче. — Тате, това е Мънктън младши, но ако не ни чува никой, му викам Джони. Кръгъл сирак е.

— Приятно ми е да се запознаем, Мънктън младши! — каза Ричард и в миг си спомни дните, които е прекарал в „Колстън“. Наричаха го Морган младши, а след като навърши единайсет години — Морган старши. Само най-доброто му приятелче му беше викало

Ричард. — Ще попитам преподобния Причард дали в неделя след службата ще те пусне на обяд у нас.

Докато се прибираха с Уилям Хенри към къщи, Ричард имаше усещането, че води чуждо дете — синът му току подрипваше и си тананикаше едва чуто.

— Както гледам, ти е харесало в училище — усмихна се бащата.

— И още как, тате! Там мога да си тичам и да си крещя на воля.

Очите на Ричард се напълниха със сълзи, ала той не им даде воля.

— Но не в класната стая, нали?

Уилям Хенри го прониза с поглед.

— Тате, какви ги говориш! В класната стая съм по-кротък и от агънце. Нито веднъж не са ме шляпнали с пръчката. А другите момчета все ги налагаха, едно дори припадна, понеже му биха трийсет пръчки. А това е страшно много. Аз обаче разбрах как да не ме бият.

— Виж ти! И как?

— Не приказвам, пиша и смятам прегледно.

— Да, Уилям Хенри, помня какво трябва да правиш, за да отървеш пердаха. А големите момчета разплакаха ли те, докато си играехте навън?

— Питаш дали са ни строили в редичка в клозета ли?

— Значи още го правят.

— Ами да, най-малкото нас ни накараха да се строим. Аз обаче написах каквото ми казаха на стената с лайненцето, с което ме замери Джоунс старши — размина ми се на косъм, уцели ме само малко от него, — и те ме оставиха на мира. Джони разправя, че това е най-добрият начин да се отървеш от тях. Заяждат се само с момчетата, които крещят и им правят напук. — Детето подскочи много високо. — Избърсах си пръстите в куртката. Виж!

Стиснал устни, Ричард огледа кафявото размазано петно върху пеша на новичката бежова куртка на Уилям Хенри и преглътна няколко пъти. „Само не се смей, Ричард! — каза си. — Само не се смей, за бога!“

— На твое място — подхвана, след като се поуспокои от напушилия го смях — няма да казвам на майка ти за случката с лайненцето. Няма и да ѝ показвам къде съм си обърсал пръстите. Ще помоля баба да изчисти петното.

И така, Ричард вкара сина си в „Гербът на Купър“ с победоносен вид, който не убягна само на баща му. Пег изписка и нали досега не се беше отделяла от детето си, го сграбчи в обятията си и го обсипа с целувки. Уилям Хенри обаче я отблъсна.

— Не прави така, мамо! Вече съм голямо момче! Дядо, само да знаеш колко хубаво си прекарах днес! Обиколих десет пъти на бегом двора, паднах и си нараних коляното, написах върху дъската цяла редица „а“-та и господин Симпсън каза, че съм бил много развит за възрастта си и щял да ме прехвърли в горния клас. Само че няма никакъв смисъл. Пак той е учител и на по-горния клас, и то в същата класна стая. Мамо, само съм си одраскал коляното, не се притеснявай толкова.

Ричард запълни остатъка от деня, като се зае да кове дъски и да прави в дъното на спалнята нещо като стаичка за Уилям Хенри — момчето вече спеше на голямо легло. Докато работеше, се успокояваше, пък и бе далеч от олелията долу, където Уилям Хенри посрещаше всеки влязъл със съкратен вариант на разказа си за своя първи учебен ден. Дърдореше като латерна! Не млъкваше! А инак трябваше да му вадиш думите с ченгел!

Ричард изпитваше към Пег огромно съжаление, поохладено от ледения повей на здравия разум. Уилям Хенри бе излетял от гнездото и занапред нямаше да позволи да го ограничават и да му се налагат. За един ден направо се бе преобразил — какво ли е таял в душата си през всички тия години? Надали за един ден е възможно да възникнат толкова нови мисли, цял един нов кодекс на поведение. „Значи не е такъв светец, какъвто го изкарвах. Значи, Бог да го поживи, си е момченце като всички останали!“

Опита се да го каже и на Пег, ала удари на камък. Както и да подходеше, тя все не искаше да прогледне за истината, че синът ѝ прелива от живот и се наслаждава неописуемо на един съвършено нов свят. Търсеше утеха в сълзите и изпадаше в такива мрачни настроения, че Ричард съвсем се отчая, уморен от реките от сълзи — нямаше и представа колко непосилна е вината ѝ, задето се е провалила в едничкото нещо, за което жената всъщност е орисана — да ражда деца. Беше все така търпелив с нея, но направо се вбеси, когато я хвана да пие ром.

— Кръчмата не е място за теб — рече й благо. — Нека все пак купя онази къща в Клифтън, моля те, Пег!

— И дума да не става! — разпищя се тя и този път.

— Любов моя, женени сме от четиринайсет години, освен съпруга ти си ми и приятелка, но вече прекали. Не знам какво те мъчи, ала ромът няма да го излекува.

— Остави ме на мира!

— Не мога да те оставя, Пег. Баща ми се дразни все повече, но това все ще го преживеем. Ала виж, Уилям Хенри вече е голям и няма как да не забележи, че майка му се държи доста странно. Много те моля, ако не за друго, то поне заради него се дръж като хората.

— Уилям Хенри пет пари не дава за мен, защо да се старая заради него? — подвикна разлютена жена му.

— О, Пег, това не е вярно!

Имаше чувството, че се върти в омагьосан кръг, от който няма излизане. Колкото и търпелив да беше, колкото и раздражен да бе баща му, чудовищата, впили остри зъби с душата на жена му, не искаха да се умиловият, въпреки че Пег все пак не посегна повече към рома, след като Уилям Хенри я попита направо в очите защо е пияна заляна. Беше толкова прям, че майка му се стресна.

— Умът ми не го побира — сподели Ричард с баща си по-късно същия ден. — Уилям Хенри се възмути, а уж е кръчмарско чедо.

* * *

Към края на февруари 1782 година господин Джеймс Тисълтуейт прати на Ричард писмо по нарочен човек.

„Пиша ти, драги ми приятелю, в нощта срещу двайсет и седми и сега съм по-богат с хиляда лири стерлинги. Платени в брой от банката на беззащитната ми жертва. Всичко вече е черно на бяло! Днес Парламентът гласува да прекрати бойните действия срещу тринайсетте колони и в скоро време се очаква да започнем да изтегляме войските си.

Мен ако питаш, за всичко е виновен прояденият от молците калпак на Франклин. Жабарите ведно с адмирал Дьо Грас и генерал Дьо Рошамбо се оказаха непоклатими съюзници, което иде да подсказе, че е възможно всичко, стига веднъж да разбереш каква е последната френска мода. Джордж Вашингтон и жабарите ни обкръжиха в тесен обръч при Йорктаун, макар че лично според мен Парламентът е взел решението си не заради това, а заради капитулацията на лорд Корнуолис. Да, знам, Клинтън се е чувствал прекрасно в Ню Йорк и не му е било до това да се вдигне и да помогне на Корнуолис, съзнавам и че именно френската флота е подготвила почвата, та Вашингтон и жабарите пехотинци да превземат Йорктаун, това обаче не прави капитулацията по-малко позорна. Бъргойн на нов глас. На Лондон му иде да се продъни вдън земя от срам.

Разгласи вестта, Ричард, понеже моят пратеник ще пристигне пръв при вас, и не пропускай да кажеш, че неин източник е не друг, а Джеймс Тисълтуейт, и той подвизавал се навремето в Бристъл на Корнуолис.

Сигурно се питаш какво ще сторя с тия хиляда лири стерлинги. Ще си купя от спиртоварната на господин Томас Кейв бъчва ром — а тя побира цели четиристотин и петдесет литра, така да знаеш! Ще отскоча и до «Зелената кутия» на Хаф Мун Стрийт и там ще си купя от госпожа Филипс цяла гроса от най-хубавите презервативи. Тия лондонски проститутки като нищо ще ти лепнат я шарка, я трипер, но госпожа Филипс вече предлага най-великото изобретение, правено някога по белия свят, ако не броим, разбира се, рома. Така на воля ще си топя захарната пръчица където ми душа иска.“

Мина още една година и чак тогава, някъде през март 1783 година, Сенхор Томас Хабитас се видя принуден отново да освободи Ричард. В Бристълската банка се пазеха три хиляди лири стерлинги, които Ричард почти не бе и докосвал. И защо да го прави? Пег не искаше и да чуе да се местят в Клифтън, баща му (когото той се бе

опитал да убеди да вземе странноприемница „Черният кон“ на хълма в Клифтън) се кълнеше, че се чувства прекрасно и в „Гербът на Купър“. Дори добави най-чистосърдечно, че не бил изхарчил всичките пари, които Ричард му е броил през последните седем години — по петнайсет шилинга на ден. Можел да си позволи да изчака тежките времена да отминат и тук, на Брод Стрийт, в епицентъра на събитията.

Точно така, войната в Америка беше свършила, всеки момент щяха да скрепят този факт и с мирен договор, ала благоденствието така и не се беше завърнало. Това отчасти се дължеше на суматохата в Парламента, където Чарлс Джеймс Фокс и лорд Норт вдигаха врява до възбог, задето лорд Шелбърт правел на американците отстъпки, за каквито никой не бил давал съгласие. Всички нехаеха за такива скучни делнични неща като управлението на държавата. Заради правителства, които траеха ден до пладне и не вършеха нищо друго, освен да се боричкат за власт, в Уестминстър^[23] цареше пълен хаос — голата истина си беше, че никой, дори философски настроеният крал, не знаеше какво да прави с военния дълг, възлизащ на цели двеста трийсет и два милиона лири стерлинги, и с все по-малките постъпления в хазната.

Моряците в Бристъл се вдигаха на гладни бунтове, понеже получаваха някакви си трийсет шилинга на месец, и то само по време на плаване. Ако ли пък бяха на сушата, не взимаха и пукнат грош. Когато ножът опря до кокала, кметът успя някак да убеди корабовладелците да отпускат все пак на моряците по петнайсет шилинга месечно и докато са на сушата. През 1775 година корабите, плащащи пристанищни такси, възлизаха на петстотин двайсет и девет, през 1783-та броят им бе паднал до сто и два. Тъй като повечето от тези кораби бяха хвърлили котва именно в Бристъл и чакаха по-добри времена по кейове и докове, както и нагоре по реката при Пил, бристълчани нямаше как да не се съобразяват с десетките хиляди моряци.

В Ливърпул от четирийсет хиляди жители десет хиляди разчитаха на оскъдните подаяния в града, а в Бристъл местният налог в полза на бедните беше скочил сто и петдесет на сто. За другата и Търговската палата нямаша друг избор, освен да започнат да разпродават част от имуществото. Бяха издадени строги разпореждания, с които бристълчани да се справят с все по-големия

приток от разорени селяци в града, където енориите ако не друго, то поне им осигуряваха прехраната. Ако някой бъдеше заловен, че мами и граби енориите, биваше изправян на позорния стълб и налаган с камшици, а после и изритван от града, въпреки това обаче притокът на преселници бе все така мощен, както приливната вълна в река Ейвън.

— Видя ли, Дик? — попита братовчедът Джеймс — аптекарят, който се прибираше от продавницата си на Корн Стрийт и на път за къщи се бе отбил в пивницата. Братовчедът размаха вестник. — Обява, пусната от нашите престъпници в „Нюгейт“, моля ти се. Съобщават, че било невъзможно да се изхранват с двете пенита, които им отпусkali на ден. Какъв срам и позор! Хлябът все пак струва шестнайсет пенита четвъртинката.

— Ако още чакат присъда, затворниците получават дори не две, а едно пени на ден.

— Ще намина към Дженкинс хлебаря и ще пратя на клетите хорица колкото хляб им е необходим. А също сирене и овча лой.

Дик се подсмихна лукаво.

— Няма ли да им пуснеш, Джим, и някой и друг шилинг в протегнатите ръце?

Братовчедът Джеймс — аптекарят, се изчерви като домати.

— Прав беше, Дик. Миналия път, когато им дадох милостиня, изпиха всичко по последното пени.

— То се знае, че ще го изпият! По-разумно е да им пратиш хляб. Но се постарай и останалите филантропи да сторят същото.

— Как я кара Ричард? Нали вече не ходи на работа? Нещо не го виждам.

— Криво-ляво я кара някак — отвърна рязко бащата на Ричард. — А не го виждаш по една простичка причина — тя е там горе, в леглото му.

— Пияна ли е?

— А, не. Не слага и капка в уста, откакто Уилям Хенри я попита право в очите защо се налива с ром. — Дик сви рамене. — Ако детето не е тук, тя лежи горе в леглото с празен поглед.

— А когато Уилям Хенри е тук?

— Държи се като хората — изграчи кръчмарят и се изплю юнашки върху стърготините. — Женска му работа. Върви, че ги разбери.

Братовчедът Джеймс — аптекарят, веднага се сети за жена си, която вечно беше свъсена като буреносен облак, и за двете си щерки стари моми, грозни като самата смърт. Усмихна се горчиво и кимна.

— Често съм се питал — подзе той отново — защо сравняваме грозниците със смъртта.

Дик прихна в неудържим смях.

— За своите момичета ли си спомни, Джим?

— Какви ти момичета! Отдавна им мина времето да се задомят. — Аптекарят се изправи. — Жалко, че съм изтървал Ричард. Надявах се да го заваря тук както в доброто старо време, когато още не ходеше да работи при Хабитас.

— Доброто старо време мина и замина, аз ли да ти го казвам? Я се огледай! В кръчмата няма жива душа, а пристанището е почерняло от ония клетници, моряците. Колко добродетелни са само бедняците, вписани в регистрите на енориите. И колко праведен е техният гняв! Хвърлят камъни по окаяните си ближни, изправени на позорния стълб, вместо да ги съжалят. — Дик стовари с трясък пестник върху масата. — За кой дявол ни трябваше да воюваме на цели пет хиляди километра оттук! Защо не им дадохме на ония негодници в Америка толкова лелеяната свобода — да си я чукат о главата! Защо не си продължихме войните с французите? Страната е опустошена, и то заради някаква си идея. При това чужда. — Кръчмарят погледна гузно. — Е, и аз не го проумявах в началото, знаеш го. Добре, че беше Джем Тисълтуейт да ми отвори очите.

— То оставаше той да не го стори! Но не ми отговори на въпроса. Къде все пак е Ричард, щом сега не ходи на работа? Къде е и Уилям Хенри?

— Разхождат се, Джим. Както винаги до Клифтън. Тръгват по Пайп Лейн, спускат се по Фрог Лейн, после поемат по пътеката на хълма Брандън и изкачват Клифтън, гонят кравите и овцете по мерата там и се връщат покрай Ейвън — мятат камъни във водата и се заливат от смях.

— Това ти го е разказал Уилям Хенри, а не Ричард.

— Ричард не ми казва нищо — отвърна кисело Дик.

— Вие двамата сте различни като небето и земята — отбеляза братовчедът Джеймс — аптекарят, и се запъти към вратата. — Случва се. Но ти, Дик, трябва да си благодарен на Бога, че Уилям Хенри си е

същински бащичко. Двамата са чудна гледка — отсъди той и си пое въздух.

Следващата неделя, подир службата и проникновената проповед на братовчеда Джеймс — свещеника, Ричард и Хенри отидоха чак в другия край на Клифтън, при Хотуелс.

Преди десетина — дваисет години минералните извори на Бристъл за малко да започнат да оспорват първенството на Бат като богатски курорт — странноприемниците на Дауъри Плейс, Дауъри Скуеър, както и по Хотуелс Роуд бяха препълнени с изискани посетители в скъпи-прескъпи одежди, с господа с неவிждано красиви перуки и везани сюртуци, ситнещи на високи токове до дамите си в пищни рокли, които държаха под ръка. Имаше балове и соарета, увеселения и гощавки, концерти и забавления, дори театрални представления в стария театър на Клифтън на Уд Уелс Лейн. За кратко паркът — имитация на Воксхол Гардънс^[24], се превърна в средоточие на интригите, скандалите и маскените балове, писателите се запретнаха да пишат любовни романи, където действието се развиваше в Хотуелс, а прочути доктори превъзнасяха до бога целебните свойства на минералната вода.

После обаче тъканта на очарованието се разпадна, ала бавно, сякаш разядена отвътре от молец. Летовището се бе оказало в светлината на прожекторите просто заради модата, после, пак заради модата, отново потъна в забрава. Изтънчените посетители се върнаха в Бат или в Челтнам, а минералните извори в Хотуелс в Бристъл вече не служеха за друго, освен от тях да се черпи вода за пиене, изнасяна от града. Но и бристълчани пиеха от минералната вода на Хотуелс, налята в красиви, изработени пак в Бристъл бутилчици. Инак Хотуелс западна като курорт.

Това бе само добре дошло за Ричард и Уилям Хенри — в събота освен тях тук идваха твърде малко излетници. Маг им беше приготвила нещо за хапване: студено печено пиле, хляб, масло, сирене и няколко ябълки скорозрейки, които брат й бе пратил от село в Бедминстър. Ричард бе сложил обяда във войнишка раница, която бе праметнал през рамо и в която имаше и манерка слаба бира. Двамата със сина му си намериха хубаво местенце зад четвъртитата грамада на

странноприемницата в Хотуелс, кацнала на издадена скала точно над края на ждрелото на река Ейвън, при рязката, отбелязваща докъде стига приливът.

Местността наистина бе ненагледно хубава — скалите Сейнт Винсънт и зъберите на ждрелото бяха обагрени във всички отсенки на червеното, моравото, розовото, ръждивото, сивото и бежовото, а реката се синееше като калена стомана, докато дърветата сякаш се бяха наговорили да се строят така, че да скриват дори комините на леярната на господин Кодрингтън.

— Знаеш ли да плуваш, татко? — попита Уилям Хенри.

— Не. Затова и седим тук, а не долу при брега на реката — отвърна Ричард.

Момчето погледна замислено бързеея, който заради прилива, продължаваше да се покачва, а водата се въртеше и се пенеше.

— Движи се като жива.

— Би могло да се каже и че е жива. И гладна, не го забравяй. Ще те всмуче надолу, ще те излапа и ти никога вече няма да се измъкнеш на повърхността. Затова никога не скачай край брега, разбра ли?

— Да, тате.

След като похапнаха, двамата се излегнаха на полянката, като си подложиха куртките за възглавници. Ричард затвори очи.

— Симпсън си отиде — оповести ни в клин, ни в ръкав Уилям Хенри.

Баща му отвори очи и се усмихна.

— Ама теб не те свърта на едно място, не можеш да мируваш и миг, нали?

— Обикновено не — призна си момчето. — Та Симпсън си отиде.

Ричард най-сетне проумя какво му казва Уилям Хенри.

— В смисъл, че не ви е учител ли? Е, вече си в трети клас, би могло да се очаква да имаш други учители.

— Не, тате, той си отиде от училището! През лятото, докато сме били във ваканция. Джони ми каза, че бил много болен и не можел повече да остане. Директорът попитал епископа дали Симпсън може да иде в приют за бедни, но епископът отвърнал, че приютите не са за болници, а за... за... Как беше думата?

— За нисшите ли?

— Точно така, за нисши. Отнесли го със стол носилка в болницата „Свети Петър“. Джони ми каза, че Симпсън плакал горчиво.

— И аз щях да плача горчиво, ако се наложеше да ме носят и болницата „Свети Петър“ — отвърна трогнат Ричард. — Клетият човек! Но защо ми казваш чак сега?

— Изхвърча ми от главата — отвърна мъгляво Уилям Хенри, търкулна се два пъти, подскочи на тревата, въздъхна тежко, плесна с ръце, пак се търкулна и вдигна едно камъче от близкия сипей.

— Време е да си тръгваме, синко, че съвсем се разпалува — подкани Ричард и след като се изправи, пхна куртките в раницата и я метна на рамо. — Искаш ли да минем през хълма Гранби и да видим пещерата на Голдни?

— Хайде, моля ти се! — извика Уилям Хенри и заприпка напред.

Скрит сред дърветата на скалата горе, господин Джордж Парфрай си каза, че двамата изглеждат така, сякаш пет пари не дават за света. И нямат никакви грижи. Момчето беше от учениците платено обучение. Двамата не бяха облечени кой знае колко скъпо, но господин Парфрай бе забелязал качественото тънко сукно на дрехите им, това, че не бяха с опърпани краища, а обувката им със сребърни токи бяха лъснати до блясък и двамата излъчваха независим дух.

Учителят знаеше, разбира се, всичко от игла до конец за бащата на Морган Терций. „Колстън“ не беше голямо училище и в учителската стая всички одумваха учениците платено обучение, защото в сиромашкия си живот, общо взето, нямаше за какво друго да си говорят. Бащата беше майстор на оръжие, сдружил се, моля ви се, с евреин и натрупал покрай войната в Америка цяло състояние. Рядко в училището се появяваше дете, красиво като сина. А и да се появеше, беше разглежено и придиричиво, а не скромно и свито като Морган Терций. Ала момчето още си беше малко и не съзнаваше какъв капитал може да натрупа от своята хубост.

Мъжът с него сигурно беше баща му. Приличаха си като две капки вода, сто на сто бяха роднини. Парфрай бе оставил върху коляното си скицника — на горния лист имаше рисунка, която бе направил на двамата, докато си почиваха край Ейвън. Рисунката си я биваше. Самият Джордж Парфрай беше голям хубавец и на младини

тъкмо това беше попарило всичките му надежди да стане частен учител по рисуване в дома на някой богаташ, където да се грижи за ограниченото образование на щерка му. Ала никой богаташ, стига да беше с всичкия си, не би наел красив момък, който да надзърта през рамото на наследницата — като нищо ще ѝ завърти главата. Учителите по рисуване най-често бяха шишкави грозници с развалени зъби и дъх, от който преспокойно ще припаднеш. А който имаше външност като на Джордж Парфрай — той бе снажен, смугъл, с хъшлашки вид, — беше обречен да даскалува в училище. При това мъжко. И още по-лошо — издържано от благотворителност. Всъщност повечето училища кретаха именно на подаяния.

Макар Парфрай да не бе лудо влюбен в клетия Нед Симпсън, той му липсваше повече, отколкото беше очаквал — другите със същите наклонности в „Колстън“ вече се бяха разпределили по двойки и Парфрай не хранеше надежди някой ни в клин, ни в ръкав да се влюби в него. Откакто Нед го нямаше — той се бе споминал малко след като го бяха откарали в болницата „Свети Петър“, никой нямаше нужда от Парфрай. И директорът, и епископът, и преподобният Причард не одобряваха гръцката любов, имаха си съпруги, които да ги търпят, и женички, с които да кръшкат. Затова и тайните връзки между стените на „Колстън“ бяха белязани с много напрежение. Учители — под път и над път, никой не се интересуваше дали умеят да преподават, дали си разбират от работата. Подбираха ги по препоръка на някое сдружение, на църковно настоятелство или на виден духовник, член на Градския съвет или на Парламента. А такива хора гледаха с лошо око на хомосексуалните връзки, колкото и тайни да са те. Въпрос на търсене и предлагане. Моряците можеха да се напиват като свине, да псуват и да се бият, да оправят всеки задник между Бристъл и Уомпоа и въпреки това да запазят доброто си име като безупречни работници — никой корабовладелец не се интересуваше дали наетите от него прекаляват с пиенето, дали са побойници и какви са сексуалните им предпочитания. Същото вероятно можеше да се каже и за адвокатите и счетоводителите. Но виж, при учителите беше друго — тях с лопата да ги ринеш. Никакво пиене, никакви свади — и опазил Бог! — никакви извратености! Особено пък в училище, издържащо се от доброволни пожертвования.

На господин Парфрай му се искаше да се махне от „Колстън“, ала съзнаваше, че надеждата е малка. Неговият свят беше твърде тесен, твърде затворен. Сигурно щеше да си изгние в училището, а щом излезеше от строя, епископът вероятно щеше да благоволи да го уреди в някой приют за бедни. Парфрай вече бе на четирийсет и пет и знаеше, че песента му е изпята.

Прибра скицника в кутията и си тръгна от зъбера, надвиснал над река Ейвън, все така замислен за Морган Терций и баща му. Наистина странно! Бащата бе не по-малко красив от изумителния си син, ала въпреки това не притежаваше обаянието на Уилям Хенри, заради което всички се обръщаха да го гледат.

След ваканцията Уилям Хенри отново бе тръгнал на училище и Ричард разполагаше с предостатъчно време, за да изкове ново приятелство и да се посвети на едно интересно предложение. Братовчедът Джеймс — аптекарят, все му натякваше да направел нещо с трите хиляди лири стерлинги, вместо да ги държи по банките, така че квакерите да печелят от тях повече, отколкото самият той. „Вложи ги някъде, пък било то и срещу лихва от три на сто, дори без лихва, но ги вложи“ — все подканяше най-предприемчивият в рода Морган.

Ричард се бе запознал с господин Томас Латимър, когато веднъж се бе отбил заедно с Уилям Хенри в работилницата на Хабитас. През седемте години, докато беше правил кремъклийки „Кафявата Бес“ по поръчка на Военното министерство, Сенхор Хабитас бе спечелил доста пари и можеше да живее на широка нога до края на живота си, ала човек, който като евреина си обича занаята, за нищо на света няма да си зареже току-така работата. Бе пуснал обява в местния „Бристъл Джърнъл“, издаван от Феликс Фарли, че приема поръчки за ловджийски пушки, и сега продължаваше да работи, без да се пресилва много-много.

След като представи господин Латимър на Ричард, Хабитас му обясни, че и той е занаятчия, макар и да майстори друго — помпи.

— Главно ръчни, но напоследък корабите преминават на верижни помпи и Адмиралтейството ми възложи да произвеждам самите вериги — поясни весело мъжът. — С ръчна помпа ще извадиш от трюмовете най-много по тон вода на седмица, докато с верижната

вадиш същото количество буквално за минута. Да не говорим пък, че такава помпа се крепи на най-обикновена дървена поставка, каквато ще ти екове всеки корабен дърводелец. Единственото, което остава да се добави, е месинговата верига.

Ричард за пръв път научаваше тези любопитни подробности. Господин Томас Латимър на мига му стана много симпатичен, макар и да не се покриваше с разпространената представа за конструктор — беше възнисьък, пълен и вечно ухилен, при него ги нямаше свъсеното чело с рунтави вежди и мускулестите ръце с опънати като на ковач жили.

— Купих леярната за мед на Уосбъро на Нароу Уайн Стрийт — обясни той — и си признавам най-чистосърдечно, че го направих, понеже тъкмо там се намира една от трите топлинни машини на Уосбъро.

Ричард знаеше, естествено, какво е топлинна машина, но щом синът му тръгна отново на училище и той разполагаше напълно с времето между седем сутринта и два на обяд, вече можеше да опознае много по-добре, в тънкости тази чудесия.

Беше изобретена в началото на века от Нюкъмън и тъкмо с нея изпомпваха водата в рудниците на Кингзуд и задвижваха водните колела в леярните за мед и месинг на Уилям Чампиън край река Ейвън, близо до въглищата. После Джеймс Ват изобретил отделния парен кондензатор, който повишавал мощността на топлинната машина на Нюкъмън дотолкова, че Ват успял да запали с хрумването си магната Матю Болтън, собственик на леярните в Бирмингам, и да го убеди да станат съдружници, така че двамата да държат пълния монопол върху производството на парния двигател. Изобретателят и индустриалецът водели дело след дело в съда и благодарение на съдебните решения изобщо не давали възможност на някой друг да ги конкурира, така че никой изобретател, каквито и подобрения да е внесъл в патентования отделен парен кондензатор, да не може да го включи в своята машина.

Точно тогава Матю Уосбъро, младеж някъде на двайсет и пет-шест години, се запознал с друг момък от Бристъл — Пикард. Уосбъро бил разработил система от скрипци и маховици, Пикард пък бил изобретил колян вал, благодарение на който възвратно-постъпателното движение в парния двигател да се превърне в кръгово и движещата сила да се върти, а не да се мести нагоре–надолу.

— Водните колела се въртят и задвижват машините — обясни господин Латимър, докато развеждаше плувналия в пот Ричард из цеха, пълен с пещи, огнища, стругове, преси, пушек и олелия. — Това тук обаче — допълни Латимър, като сочеше, — може да накара машината да си се върти самичка.

Ричард погледна пухтящото съскащо чудовище, заело почетното място сред машините за спининговане, които превръщаха месинга в предмети, използвани по корабите. Желязото и плавателните съдове бяха несъвместими, понеже солената вода разяждаше метала.

— Може ли да излезем отвън? — извика с цяло гърло Ричард — ушите му вече пищяха.

След като Уосбъро съчета скрипците и маховиците с колянвия вал на Пикард, водното колело вече стана излишно продължи с разясненията Латимър веднага щом отидоха на брега на Фрум, при мястото, където се събираха перачките. — Изобретението е невероятно, защото означава, че вече не е задължително производството да се намира край река. Стига въглищата да са евтини, както в Бристъл, парата е за предпочитане пред водата, при положение, разбира се, че в двигателя имаме кръгово движение.

— Защо тогава изобщо не съм чувал за Уосбъро и Пикард?

— Как защо! Заради Джеймс Ват, който се запретна да ги съди, понеже, видите ли, били включили в машината си неговия патентован отделен парен кондензатор. Обвини Пикард и че му бил откраднал идеята за вала, а това си е пълна нелепица. При Ват кръговото движение се осъществява чрез зъбчата предавка, която той нарича планетна, понеже наподобявала движението на Слънцето и на планетите, тя обаче е ужасно бавна и сложна. В мига, щом видял патента за вала на Пикард, разбрал, че това е правилният отговор, и не могъл да преглътне, че друг го е ударил в земята.

— Нямах представа, че изобретателите са толкова честолюбиви. И какво стана после?

— Не е за разправяне! След като изгуби държавната поръчка за мелницата в Детфорд, Уосбъро се спомина — не можа човекът да преживее разочарованието и жалко, беше едва на двацет и осем години, а колкото до Пикард, той избяга в Кънектикът. Аз обаче съм измислил как да мина и без патентования кондензатор на Ват и смятам

да произвеждам модела на Уосбъро и Пикард, докато не им е изтекъл патентът и оня мръсник, Ват, не им го е задигнал.

— Направо не мога да повярвам, че най-гениалният човек по белия свят е такъв изверг — възкликна Ричард.

— Джеймс Ват — отвърна Томас Латимър, без изобщо да се усмихва — е един изпечен негодник, стиснат шотландец, на когото не му липсват способности. Но суетата му е къде-къде по-голяма от тях! Мен ако питаш, тъкмо той я е измислил. Ако го слуша човек, ще остане с впечатлението, че Бог му е чирак, а небето — негова бащиния. Мръсникът му с мръсник!

Ричард се загледа в мътните води на Фрум и забеляза, че течението влачи пънове, късове метал, умрели животни и какви ли не други боклуци, които като нищо щяха да затлачат всяко водно колело.

— Виждам огромните предимства на парата пред водата — вметна той. — Просто не можем да си позволим и занаят в големите градове да използваме водата за движеща сила. Бъдещето е на машините с кръгово движение, господин Латимър.

— Наричай ме Том. Помисли само, Ричард! Уосбъро си мечтаеше да приложи парния си двигател на някой кораб, така, че той да се движи по права като конец черта без оглед на теченията и вълнението, без да му се налага да спира, за да установява откъде духа попътният вятър. Мечтаеше си парният му двигател да задвижва витлата на видоизменени водни колела от двете страни на кораба. Приказка!

— Наистина, Том.

След като се прибра, Ричард повтори впечатленията си и пред публика, състояща се от баща му и от братовчеда Джеймс — аптекаря.

— Латимър търси хора, които да вложат пари в начинанието — оповести след това той. — Смятам да допринеса с моите три хиляди лири стерлинги.

— Ще си изгубиш парите — отсече мрачно Дик.

Братовчедът Джеймс не бе съгласен с него.

— Вестта за намеренията на Латимър събуди голям интерес, Ричард, пък и човекът е свестен, чувал съм за него само добри неща, макар и да е отскоро в Бристъл. И аз смятам да вложам хиляда лири.

— Значи и двамата нямате и капчица ум в главите си — беше категоричен Дик, мнение, от което той не пожела да се откаже.

Свел глава над учебниците, Уилям Хенри седеше на някогашната маса на господин Джеймс Тисълтуейт и си пишеше домашното — от дъската се бе прехвърлил на хартия и пачи пера и благодарение на търпението, наследено от баща му, имаше калиграфски почерк, който не бе изпъстрен с размазани петна, истинско проклятие за повечето малчугани.

„Ще спечеля достатъчно — помисли си Ричард, — за да изуча Уилям Хенри не другаде, а в Оксфорд. Няма да допусна на дванайсет години да попадне при някой адвокат или аптекар... или пък майстор на оръжие, колкото да им бяхти без пари като ратайче цели седем години. Аз пак извадих късмет с Хабитас, но колцина чираци могат да се похвалят, че са случили на добър господар? Не, не искам такава участ за едничкото си дете. От «Колстън» синът ми трябва да постъпи в класическата гимназия в Бристъл, а после — в Оксфорд. Или в Кеймбридж. Учението му върви и както забелязвам, чете книжките с радост, за него, както и за мен, те не са тегоба. Ученолюбив си е.“

Долу в пивницата бяха и Пег, и Маг, които приключваха с готвенето на вечерята, а Ричард сновеше между клиентите по масите, събираше празните чаши и носеше пълни. Обстановката бе много по-ведра, отколкото преди — най-сетне Пег като че ли се беше поправила. Дори ѝ се случваше да се усмихва, не трепереше над Уилям Хенри, в леглото понякога сама търсеше Ричард, за да му предложи малко любов. Е, не беше както едно време. Това си беше мечта, а мечтите на Ричард умираха една по една. „Само младите знаят как да преодоляват границите на ума — помисли си той. — А на трийсет и пет години аз вече не съм в първа младост. Синът ми е на девет и предавам мечтите си на него.“

Заедно с още десетина души Ричард предостави парите си на господин Томас Латимър за една-единствена цел: той да разработи нов парен двигател. Никой от вложителите, сред които беше и братовчедът Джеймс — аптекарят, не получи дял от леярната за месинг, където се правеха плоските вериги, поръчани от Адмиралтейството, и новите помпи за вадене на вода от трюмовете по корабите.

— Затварям за Коледа — съобщи господин Томас Латимър на Ричард (който бе направо възхитен, че едва ли не всеки божи ден ходи

в леярната на Уосбъро) един мъглив, тъжно сив ден в навечерието на празника.

— Виж ти! Никой не го прави! — изненада се Ричард.

— О, работниците няма да получават заплащане. Просто съм забелязал, че по Коледа никой не се престарава. Прекалено много ром! Макар и да не проумявам какво толкова празнуват тия клетници! — въздъхна Латимър. — Пак живеем в тежки времена, въпреки че младият Уилям Пит бе назначен за министър на финансите.

— И как времената да не са тежки, Том? Пит може да плати за войната в Америка само като вдига съществуващите данъци и налози и въвежда нови. — Ричард се усмихна лукаво. — Е, ще ощастливиш работниците, ако им платиш и за коледните празници.

— И дума да не става! — отсече господин Латимър, но без да помръква. — Сторя ли го, всички работодатели в Бристъл ще ме прокълнат.

На Ричард обаче му беше приятно, че по Коледа ще има повечко време, което да прекарва в „Гербът на Купър“ — Уилям Хенри беше във ваканция и кръчмата беше пълна с пияници. Маг и Пег бяха направили вкусни пудинги с ликьор и печено на чеверме дивечово бутче, а Дик приготви празничната си напитка от топло сладко вино с подправки. Ричард пък раздаде подаръци: втори котарак за Дик — сив на бели ивички, който да разлива джина, слънчобрани от зелена коприна за майка си и жена си, а на Уилям Хенри — няколко книжки, тесте най-качествена хартия за писане, чудесна кожена топка и шест молива с къмбърландски графит.

Дик бе изключително доволен от джиновия котарак, а колкото до Маг и Пег, те изпаднаха в див възторг от слънчобраните.

— Бива ли да се охарчваш така! — затюхка се все пак Маг и отвори дъждобрана, за да види как изглежда запаленият светилник през тъничкия плат с цвят на нефрит. — О, Пег, ще бъдем по последната мода. Ще засенчим дори братовчедката Ан! — Тя се завъртя на пета и побърза да затвори слънчобрана. — Уилям Хенри, само да си посмял да мяташ топката тук!

Уилям Хенри се зарадва най-много на топката, разбира се, но си хареса и моливчетата.

— Трябва да ми покажеш, тате, как да ги остря, та да си ги имам по-дълго — рече хлапакът грейнал. — О, господин Парфрай ще им се

възхити. Той си няма такива моливчета.

Уилям Хенри поставяше на първо място господин Парфрай — всички вече го знаеха. Момчето не можеше да нахвали учителя, беше им проглушил ушите с него още от началото на октомври, когато бе започнал да учи и латински. Учителят определено си разбираше от работата, щом още първия ден бе успял да запали Уилям Хенри, а и не само него. Дори Джони Мънктън смяташе господин Парфрай за ненадминат преподавател.

— Нека да им се възхищава, само да не ти ги взима! — предупреди Ричард и сложи ръчицата на сина си върху малко пакетче. — А това е подарък за Джони. Жалко, че директорът настоя всички, които са на пансион, да карат Бъдни вечер в училището, щеше да е много хубаво, ако Джони беше тук, с нас. Но все пак и той ще получи подарък.

— Моливчета — позна начаса Уилям Хенри.

— Точно така, моливчета.

Пег издебна сгоден момент, сграбчи Уилям Хенри в прегръдката си и долепи устни до широкото му, гладко като слонова кост челце. Момченцето сякаш разбираше, че ако не друго, може да й даде поне това, и колкото и неприятно да му беше, дори отвърна на целувката й.

— Имам най-добрия татко на света, нали? — попита то майка си.

— Да — потвърди Пег с непразното очакване да чуе, че тя пък е най-добрата майка.

Допреди година безразличието на сина й, съчетано с такива думи за бащата, сигурно щеше да отприщи необузdana омраза към Ричард, Пег обаче беше разбрала, че колкото и да мрази мъжа си, няма да промени нищо. И че е за предпочитане да се погажда с него и да не му прави напук. Синът й го боготвореше. Мъжка му работа! Какво друго можеше да очаква една жена!

Веднага след като настъпи новата година — 1784-та, Ричард се запъти по Нароу Уайн Стрийт към леярната на Уосбъро, за да се види с господин Латимър.

Онова, което съгледа от улицата, беше прилична на плевня постройка от варовикови блокчета, толкова окадени от пушека на комините, че вече бяха съвсем черни. Откъм предната страна имаше

няколко огромни изметнати дървени врати, който вечно зееха, така че да се вижда какво става вътре и в помещението да не е толкова горещо и шумно.

Виж ти! Всички врати бяха залостени. Празниците се бяха проточили доста за клетите работници на Латимър, които още от Коледа не бяха получавали и грош. Ричард тръгна покрай сградата, като опитваше една по една вратите — всички бяха заключени. Реши да провери откъм задната страна. Пое по тясна пътечка, за да заобиколи постройката откъм река Фрум, и там видя, че една от вратите все пак е отворена. Влезе вътре и бе посрещнат от гробовна тишина — пещите не горяха, огнищата пустееха, угасените парни двигатели стърчаха някак замислено край станове.

Той отново излезе от леярната и тръгна към придошлата Фрум, сива и безжизнена като собственото му лице.

— Ох, Ричард, Ричард! Ами сега!

Обърна се и видя братовчеда Джеймс — аптекаря. Задаваше се по пътеката и кършеше ръце.

— Дик ми каза, че си бил тук. О, Ричард, какъв ужас!

По-младият мъж вече знаеше какво се е случило, но за всеки случай попита:

— Какво му е ужасното, братовчеде Джеймс?

— Как какво! Латимър! Няма го! Изчезнал е сякаш вдън земя заедно с парите ни.

Край реката имаше дървен стълб за връзване на лодки, останал вероятно още от римско време, и стиснал очи, Ричард се облегна на него.

— Ако наистина го е направил, значи е пълен идиот. Ще го пипнат.

Вместо да отговори, братовчедът Джеймс се разплака — сълзите му се стичаха под тихия съпровод на хлиповете.

— Я се стегни, братовчеде Джеймс! Не е настъпил краят на света, де! — взе да го утешава Ричард, сетне го прегърна през раменете и го поведе към купчина стар метал от леярната, където да седнат. — Хайде, ела! Недей да плачеш.

— Как да не плача! Аз съм виновен за всичко! Ако не те бях накарал да си вложиш парите, те и досега щяха да си бъдат

непокътнати. Няма как, аз ще си платя за глупостта, но не е честно, Ричард, ти да загубиш всичко до последното пени.

Забравил за своята неволя, Ричард сега се притесняваше единствено за своя любим братовчед. Вторачи се неவிждащо в реката. Това не бе като да загуби любимата си Мери, къде ти! Какво толкова, парите бяха нещо странично. Днес ги имаш, утре — не.

— Имам глава на раменете си, братовчедо Джеймс, толкова ли не ме познаваш, та не знаеш, че ако не искам да направя нещо, никой не може да ме убеди! Никой не е виновен, най-малкото пък ти. Хайде, избърши сълзите и ми кажи — настоя Ричард и му подаде парче плат да си избърши носа.

Аптекарят извади чиста носна кърпа, избърса сълзите и малко по малко се успокои.

— Няма да си видим повече парите, Ричард — поясни той. — Латимър ги е взел и е избягал в Кънектикът, където възнамерява заедно с Пикард да произвежда парни двигатели. Откак избухна войната в Америка, патентите на Ват вече не важат там.

— Каква лисица е тоя Латимър! — възхити се Ричард. — Защо да не вземем леярната на Уосбъро, за да си възмездим парите, които ни е откъмнал? Ще ги изкараме отново, като произвеждаме вериги за Адмиралтейството.

— Опасявам се, че нямаме право. Латимър не е собственик на леярната. Тъст му е богат мандраджия от Глостър и я е купил като зестра на щерка си. Пак тя или по-скоро баща ѝ е собственик и на къщата на Доув Стрийт.

— Ами тогава да се прибираме в „Гербът на Купър“ — предложи Ричард. — Ако не друго, братовчедо Джеймс, то поне можем да се утешим с по чашка от рома на Кейв.

Чест му правеше на Дик, че не изрече и думица, камо ли пък да седне да натяква: „Казвах ли ви аз!“ Само премести очи от спокойното лице на Ричард към братовчедо Джеймс, който бе направо сломен, ала каквото и да си помисли, го запази за себе си.

— Всъщност има само една неприятна последица — сподели с него Ричард малко по-късно. — Вече не разполагам с пари, за да изуча Уилям Хенри.

— Не си ли ядосан? — попита свъсен баща му.

— Не, татко. Ако най-голямата ми неприятност е да си загубя парите, трябва да съм само доволен. Ами ако бях изгубил Пег? — Той затаи дъх. — Или Уилям Хенри?

— Така си е. Наистина е така. — Дик се пресегна през масата и сграбчи сина си за ръката. — Колкото до образованието на Уилям Хенри, нека се молим да изпадне нещо. Момчето ще завърши „Колстън“, поне за това съм заделил пари. Разполагаме с цели три години, пък тогава ще му мислим.

— Междувременно трябва да си намеря работа. Нещата в пивницата не вървят чак толкова добре, та от нея да се издържа и моето, и твоето семейство. — Ричард отмести дланта на Дик от ръката си и го помилва по лицето. — Благодаря ти, татко, много съм ти признателен.

— О! — възкликна Дик колкото да прикрие смущението си от тази проява на обич, която никак не прилягаше на мъж. — Тъкмо се сетих! Стариат Том Кейв търси човек за спиртоварната. Някой, който да умее да майстори и да поправя. Намини да се видиш, с него, Ричард. Това надали е отговорът на твоите молитви, но човекът все пак ще ти плаща по една лира стерлинга на седмица. Все е нещо, докато си намериш по-святна работа.

На връщане от спиртоварната на Кейв, която се намиреше, на Редклиф Стрийт 137, Ричард си помисли, че ако го попитат на кого от двамата няма вяра — на Том Латимър или на Том Кейв, е щял да посочи Кейв. „Сега вече си давам сметка, че вечната усмивка на Латимър всъщност е прикривала омразата му към света и той си е един изпечен мошеник. Том Кейв пък прилича на ония отрепки, престъпниците в Нюгейтския затвор в Бристъл. А надзирателят му Уилям Торн има още по-неприятен вид — да си речеш, че е най-големият злосторник. Въпреки това баща ми познава Кейв още от едно време, когато двамата са били млади, значи излиза, че съм сбъркал. Пък и парите са два пъти повече, отколкото очаквах — по две лири стерлинги на седмица. Пак си е нещо!“

Да притежаваш спиртоварна за ром в Бристъл бе равнозначно едва ли не да имаш разрешително да сечеш монети. Колкото и тежки да бяха времената, колкото и хора да бяха без работа, ром се пиеше, а

цената му не падаше. Това бе не само любимата напитка в Бристъл, ром се товареше и на всеки кораб, да не би без него моряците да се почувстват нещастни и да се вдигнат на бунт. Но стига да си получаваха дажбата ром, нямаха нищо против и да карат на мухлясали клисави сухари и осолено месо, толкова сухо, че речеш ли да го свариш, направо се разпада, и да усещат върху гърбините си камшика.

Спиртоварната на господин Кейв приличаше на крепост. Заемаше почти цялото пространство между две пресечки на Редклиф Стрийт при един от задните докове на пристанището, откъдето Кейв си прибираще захарта, доставена чак от Западна Индия, и товареше различните по размер бурета на лихтери веднага щом му платяха поръчката. Избите му бяха просторни и сухи и подобно на повечето подземия в Бристъл, се падаха точно под улицата, обществена собственост. Бристъл всъщност се крепеше на кука основа — всичко под него бе прокопано и затова не бе разрешено из града да се движат коли с тежки товари. Всички стоки се прекарваха от каручки с плъзгачи, така че тежестта да се разпределя по-равномерно, отколкото при колелата. Там, където под улиците имаше подземия, човек можеше да се придвижва единствено с двуколки или с леки екипажи.

Казаните се намираха в просторно, общо взето, безформено помещение на приземния етаж, осветено главно от отразената светлина на пещите. Вътре човек имаше впечатлението, че се е озовал в медна гора със заоблени дънери и за корони — цели гроздове дъбови бъчви, наподобяващи скосени конуси. Вонеше на дим от въглища, на ферментирали джибри, на меласа и изпарения от ром, от които ти се замайваше главата, и на Ричард му беше до немай-къде неприятно — това, че ден подир ден вдишва смрадта на ром, не го изкуши да замени халбата бира с чаша от най-добрата напитка на Кейв.

Самият Кейв се вясваше само от дъжд на вятър — тук колеше и бесеше неговият надзирател Уилям Торн. Колкото и раболепно да се държеше с Кейв, той бе жесток с подчинените си — според Ричард мястото му беше на някой от корабите за превозване на роби, например на „Александър“. Торн си умираше да налага с камшика чираците, доставяше му неописуемо удоволствие да почерня живота на възможно най-много от работниците, наети от Кейв. Но виж, с Ричард се задоволи да го изгледа сурово от глава до пети и да му даде няколко кратки напътствия.

— И мисли му, само да си припарил до задния край на помещението! — избоботи Торн накрая. — Нямах работа там, много мразя натрапниците и крадците. Там мога да ходя единствено аз и ще ти бъда много признателен, ако не престъпваш думата ми.

И така, Ричард гледаше да не ходи в задния край на спиртоварната, но по-скоро за да има мир, отколкото заради това, че Торн му е взел страха. Самите казани бяха от мед, както и тръбите, усукани, заплетени и гънещи се във всички посоки, а колкото до множеството клапи, канелки и скоби, те бяха от месинг. Затова и тук не можеха да минат без човек, който да открива изтънелия кожух още преди да са се появили течове, и който да поправя повредите, докато казаните не са излезли от строя. Те винаги бяха по два, така че докато поправят единия, другият да продължава да работи. Задължение на Ричард беше тъкмо в това да ги потяга — работа скучна до припадък, ала достатъчно постоянна, та да си я гледа като хората.

През първия ден се запозна и с най-ужасната дума в речника на Торн: акцизи.

Правителството на негово величество краля открай време е облагало с данъци спиртните напитки, внасяни от чужбина, а контрабандата им (особено разпространена край бреговете на Корнуол, Девън и Дорсет) се наказваше със смърт чрез обесване. После обаче управниците се усетиха, че могат да припечелят и като облагат с налози спиртните напитки вътре в Англия — така бяха въведени акцизите. Джин и ром можеха да се произвеждат само в спиртоварни с надлежно издадено разрешително, проверявани най-строго от инспектори от Акцизното управление, тъй като акцизи се дължаха за всяка капчица алкохол, излязъл от каците с ферментирала смес от малц и вода.

— И всичко това — отбеляза Ричард в края на първата седмица в спиртоварната — само и само, докато корабите кръстосват моретата, на тях да няма бунтове, а хората на сушата да забравят тегобите си. Какво чудо на чудесата е човешкият разсъдък — да вложи толкова много ум, за да роди една огромна глупост.

— Ти, Ричард, си квакер по душа, от мен да го знаеш — отвърна отчаян баща му. — Та ние се изхранваме от пиенето!

— Знам, татко, но съм свободен да мисля с главата си и според мен властите ни насърчават да се пропиваме, за да печелят те.

— Де да можеше Джем Тисълтуейт да те чуе отнякъде! — тросна се Дик.

— Знам, знам, за нищо време ще направи доводите ми на пух и прах — ухили се Ричард. — Успокой се, татко. Само се шегувам.

— Я го стегни този твоя, Пег! — подвикна Дик.

Тя се извърна с такава лъчезарна усмивка, че Ричард чак затаи дъх — жена му се чувстваше значително по-добре! Нима ѝ бе достатъчно да знае със сигурност, че няма да се местят в Клифтън, за да си възвърне доброто настроение? Сега тя можеше да бъде сигурна, че ще си векуват тук, в кръчмата „Гербът на Купър“, понеже Ричард бе изгубил всичките си пари до последното пени, и явно това я правеше истински щастлива и уверена в бъдещето.

Пег изпусна празната чаша, която държеше, простена и веднага се наведе да я вдигне. После нададе такъв изпълнен с мъка писък, че всички в пивницата настръхнаха — изправи се, хванала се с две ръце за главата, сетне се строполи на пода като парцалена кукла. Около нея завчас се струпва толкова много народ, та се наложи Дик да разтиква с лакти хората, за да коленичи до Ричард, който бе положил главата на жена си върху скута си. Маг бе коленичила от другата страна заедно с Уилям Хенри, който се пресегна да хване майка си за ръка.

— Безсмислено е, Ричард. Мъртва е.

— Не! Не може да е мъртва! — възрази той и след като хвана и другата ѝ ръка, взе да я разтрива. — Пег! Пег, любов моя!

Събуди се! Събуди се, Пег!

— Мамо, мамо, събуди се! — повтори и Уилям Хенри, толкова ужасен, че не можеше и да заплаче. — Събуди се, мамо, и аз ще те прегръщам и целувам! Моля те, много те моля, събуди се!

Ала Пег продължи да лежи бездиханно.

— Получила е удар — обясни братовчедът Джеймс — аптекарят, след като го повикаха.

— Невъзможно! — викна Ричард. — Та тя е млада.

— И младите получават удар, при това точно по този начин: надават мъчителен писък, после изпадат в несвяст и издъхват.

— Не може да е мъртва — продължаваше да се инати Ричард. „Как така ще умре? — каза си той наум. — Та тя е част от мен!“ — Не, не може.

— Повярвай ми, Ричард, мъртва е. Ето, няма никакви признаци на живот. Доближих до устата ѝ огледалце, но то не се замъгли от дъха ѝ. Преслушах я с дървените слушалки, не долових сърцето ѝ да бие. Виж ѝ и гледците — настоя братовчедът Джеймс. — Приеми волята Божия, Ричард. Дай да я занесем горе и да я положим на леглото.

Братовчедът Джеймс я уми заедно с Маг, после двамата я облякоха в официалната ѝ рокля от розова батиста с извезани иличета, сложиха ѝ червило по устните и страните, сресаха косата ѝ и както бе последната мода, я прибраха нагоре, обуха ѝ чорапи и официалните обувки на високи токове. Кръстосаха ръцете ѝ върху гърдите, а очите бяха затворили веднага щом жената бе издъхнала — сега тя сякаш бе потънала в спокоен сън и изглеждаше най-много на двайсет години.

Ричард седна до покойницата и сложи Уилям Хенри до себе си така, че да не вижда личицето му. Видеше ли го, съвсем щеше да рухне, а това нямаше да е добре и за двамата. Стаята бе озарена от светилници и свещи, които трябваше да горят постоянно още цели два дена, докато положат мъртвата в ковчега и я откарат с катафалката за опелото в „Свети Яков“. Поради липса на по-точно определение можеше да се каже, че Пег е издъхнала от естествена смърт. Целият род щеше да се стече от близо и далеч, за да отдаде последна почит, да целуне устните, които още ставаха за целувка, да изкаже съболезнования на покрусения вдовец, после да слезе в крчмата и да се почерпи за Бог да прости. Нямаше да има бдения, твърде странни и причудливи за протестантски Бристъл, който се отнасяше към смъртта с подобаващата тържественост, строгост и сдържаност.

Ричард седя часове наред, и денем, и нощем, край покойницата заедно с един или друг представител на рода Морган — както никога, иззад тъничката преграда не долиташе хъркане. Чуваха се само приглушени хлипове, въздишки, утешителен шепот. Насъбралите се не мигваха, легна си само Уилям Хенри, който плака толкова много, че накрая се унесе в неспокоен сън. Ударът бе тъй внезапен, че Ричард бе като вцепенен, ала той усети ужасен как изпод пластове мъка и горест малко по малко избиват огорчение и омраза. „Щом си смятала да мреш, Пег, не можа ли да го направиш по-рано, преди да съм изгубил парите? Така поне щях да отведа Уилям Хенри в Клифтън и щяхме да заживеем там, без всеки божи ден да търпя вонята на ром. Щях да бъда господар на живота си!“

На втората нощ, по късна доба Уилям Хенри дойде при Ричард, както беше бос и по нощница, и седна до него. Държаха стаята възможно най-студена, доколкото го позволяваха светилниците и свещите, така че застиналото лице на покойницата изглеждаше все така ведро и красиво, както когато я бяха умили и облекли. Ричард се изправи и отиде да донесе дебело одеяло и два чифта чорапи. Заметна сина си с одеялото, сложи му и единия чифт чорапи, а другия обу той.

— Изглежда толкова щастлива — простена Уилям Хенри и избърса сълзите, избили в очите му.

— Беше много щастлива, когато издъхна — отвърна Ричард, като внимаваше да не дава воля на сълзите. — Усмиваше се, Уилям Хенри.

— Значи и аз трябва да се постарая да бъда щастлив — заради нея. Нали, тате?

— Да, синко. При такава неочаквана щастлива смърт няма от какво да се страхуваш. Мама е отишла на небето.

— Мъчно ми е за нея, тате.

— И на мен. Естествено е. Мама беше с нас през цялото време. А сега трябва да свикнем да живеем без нея, няма да ни е никак лесно. Ала ти не забравяй нито за миг, че в смъртта тя изглежда щастлива. Сякаш не я е докоснало нищо страшно. Защото наистина не я е докоснало, Уилям Хенри.

— А аз имам теб, тате. — Както се бе загърнало в одеялото, момченцето седна по-близо до баща си, отпусна къдрава главица върху ръката му и изхлипа. — Имам теб. Не съм кръгъл сирак.

На заранта братовчедът Джеймс — свещенослужителят, погребва до дъщеря ѝ Мери Маргарет Морган, родена през 1750 година, любима съпруга на Ричард Морган и майка на Уилям Хенри. Беше краят на януари, затова и нямаше цветя, само зелени клонки. Ричард се държа мъжки и не се разплака. А Уилям Хенри бе плакал толкова много, че май вече се бе примирил с горчивата истина. Ридаеше единствена Маг, покрусена колкото за племенницата, толкова и за снаха си. Бог дава, Бог взима. Какво да се прави, такъв е животът!

Покрай смъртта на майка си Уилям Хенри се привърза още по-силно към баща си, той обаче се бе хванал на работа, заради която отсъстваше от тъмно до тъмно по шест дена в седмицата, така че

дватамата можеха да бъдат заедно само в неделя и в малкото откраднати мигове, преди да си легнат. В спиртоварната не беше както в работилницата за пушки, а Томас Кейв не беше Томас Хабитас. Единствен Уилям Торн се ползваше с по-облекчени условия на труд, случваше се да се губи някъде часове наред, а после се връщаше, до немай-къде доволен от себе си. Ричард забеляза, че изчезнеше ли надзирателят, Томас Кейв задължително идваше в спиртоварната и очакваше с нетърпение Торн да се върне. Но никога не му правеше забележка. Обратното, сякаш му се радваше. Странна работа! Стига да не бе погълнат от личните си тревоги и тъги, Ричард със сигурност щеше да забележи едно друго и да си направи изводите, но работата му носеше утеха само ако ѝ се посветеше изцяло.

От време на време в спиртоварната се отбиваха и посетители, най-вече акцизният инспектор. Уилям Торн винаги го развеждаше лично и гледаше край тях да не се навъртат хора.

Другият чест посетител явно наминаваше просто защото беше приятел на Торн. Странни отношения между двама мъже, които очевидно нямаха много допирни точки. Джон Тревилиън Сийли Тревилиън беше богато и невероятно смешно конте. Перуците му бяха бели-беленички като сняг, целите в скорбяла, и той не ги прихващаше с нищо друго, освен с черно кадифе, тъпото му лице пък беше напомадено и нацвъкано с изкуствени бенки, облеклото му задължително се състоеше от везани кадифени сюртуци и широки жилетки, токовете му бяха толкова високи, че той не можеше да се движи без бастуна от мътен кехлибар, а парфюмът му беше толкова силен, че изместваше дори миризмата на ром.

Първия път, когато господин Тревилиън дойде в спиртоварната, след като Ричард бе постъпил на работа при Кейв, Торн естествено не благоволеше да ги запознае, но Сийли, както го наричаше надзирателят, поспря пред новия работник и го огледа преценяващо от глава до пети. Явно си падаше по голи мускулести ръце, помисли кисело Ричард, след като господин Тревилиън, вече след като се нагледа на воля, все пак последва, ситнейки, Торн. Ричард знаеше прекрасно кой е Джон Тревилиън Сийли Тревилиън — по-големият син на госпожа и господин Морис Тревилиън от Парк Стрийт, същото заможно семейство, обрано от разбойници направо пред парадния вход на къщата си. Бяха от Корнуол, участваха дейно в търговията в Бристъл и

бяха потомци на много древен род лондонски търговци на име Сийли, известни още от XII век. Както знаеха и малките деца в Бристъл, този Сийли беше стар ерген с подозрителни сексуални предпочитания, безмозъчен лентяй и гуляйджия, напълно засенчен от по-малкия си брат.

Но след още няколко посещения на господин Тревилиън Ричард започна да се съмнява доколко основателно е мнението на цял Бристъл. С просташкото си смехотворно поведение, което по прилягаше на жена, той всъщност прикриваше ум, изобретателен и остър като бръснач. Разбираше от производството на спиртни напитки, а също и от предприемачество и търговия. Това, че се правеше на малоумник, му вършеше чудесна работа — и да се изправеше господин Тревилиън наред тържището, всички го мислеха за ненормалник и особняк и докато се пазаряха и сключваха сделки, хич и не си правеха труда да говорят по-тихо, та той да не ги чуе. Така понякога господин Тревилиън успяваше да ги изиграе.

За да бъде картинката пълна, веднъж през април господин Сийли Тревилиън се появи, хванал под ръка господин Томас Кейв. „Такава ли била работата! — рече си наум Ричард. — Значи наш Сийли има финансов интерес от това местенце, инак тая стара лисица Том Кейв нямаше да му се мазни така и да му пълзи в нозете.“ Въпреки това Сийли не се споменаваше в счетоводните книги, значи беше негласен съдружник, който не осигурява нищо друго, освен капитал, и то при нужда, затуй и не плащаше данъци.

Ричард се справяше добре с работата, макар и да му беше неприятно, че му остава толкова малко време, което да прекарва заедно с Уилям Хенри. Неделите му бяха безценни. Понякога променяше маршрута на разходките, та Уилям Хенри да опознае всяко кътче на Бристъл, ала пак обичаха да ходят най-вече в Клифтън — където бе къщата, която Ричард насмалко да купи. Лично той нямаше нищо против да се разхождат и другаде, но Уилям Хенри обожаваше Клифтън.

— Вчера господин Парфрай ни каза още една крилата фраза — рече момчето, както подскачаше до баща си.

Ричард въздъхна тихичко и се приготви да чуе поредното хвалебствено слово за този невероятен учител, успял да превърне скучния до смърт латински в игрословица и мнемоника. Уилям Хенри

владееше латинския много по-добре, отколкото баща му на неговата възраст.

— Я да я чуем! — подкани той сина си.

— Caesar adsum iam forte — Цезар ад съм ям фортарарам.

— А можеш ли да го преведеш?

— По една случайност Цезар бил наблизо.

— Браво на теб. Този твой господин Парфрай е много остроумен.

— Да, тате, страшно забавен е. Непрекъснато ни разсмива, но директорът и господин Причард не одобряват. Мен ако питаш, не им харесва и че господин Парфрай никога не ни налага с пръчката.

— Учудвам се, че още го държат в „Колстън“ — отвърна сдържано Ричард.

— Всички сме отличници по латински! — обясни Уилям Хенри.

— Нямаме друг избор. Инак господин Парфрай ще си има неприятности с директора. О, тате, само да знаеш колко ми е симпатичен. Винаги се усмихва.

— Значи си извадил голям късмет, Уилям Хенри.

В края на май всички плочки от главоблъсканицата в спиртоварната на Кейв си дойдоха на мястото.

Веднъж Уилям Торн пак се запиля някъде, а подлизурковците в спиртоварната, които вечно му правеха мили очи, само това и чакаха — и те се изнесоха досущ мишки, насушили сиренце, разтреперани от страх да не ги хванат, но и решени на всяка цена да излапат вкуснотията. В случая с работниците на господин Кейв тази вкуснотия представляваше ром. Но не качественият, с който пълнеха бъчвите и който се пробваше единствено от самия господин Кейв, а от вторият, по-слаб дестилат, от който и да източеш малко от съда, никой нямаше и да забележи.

Ричард не се нуждаеше нито от ром, нито от компания, затова и си продължи работата. В огромното помещение имаше толкова много ъгли, ниши и потайни кътчета, че бе трудно да определиш формата му, особено в задната част, където бяха забранили най-строго на Ричард да припарва. И той нямаше намерение да ходи там, ала чу съскане, което можеше да означава едно — че отнякъде изтича течност под налягане. Огледа един по един наредените в редица двойни казани и

преплетените тръби и не откри нищо, но когато приближи последната двойка в редицата, вече бе убеден, че шумът идва иззад тях. Покатери се по напечените тухли на пещта и се промуши между левия и десния казан, а после пъкна отдолу глава, да не се удари в съдовете, където се стичаше ромът.

Точно тогава съгледа тръби, каквито не би трябвало да има там, и застина като попарен. Цяла минута стоя, без да се помръдва, изчака очите му да свикнат със здрача, след това погледна нагоре и видя две тръби, потулени зад валма паяжина, които човек би могъл да помисли и за топка разчепкани кълчища, увиснали отгоре. Всяка от тръбите бе свързана със съд, където се стичаше последният дестилат, при това не отдолу, а отстрани, под ъгъл, при който течността щеше да прелее само ако съдът е препълнен чак догоре. Към тези тайни тръби нямаше канелки — щом съдът се напълнеше до равнището на тръбата, течността се оттичаше към мрака в дъното на помещението.

Там, зад фалшива стена, бяха скрити две редици бъчви с вместимост двеста дваисет и пет литра. Ричард подсвирна тихичко и пресметна колко необлаган с акцизи ром изтича всеки божи ден — нищо чудно, че тъкмо Уилям Торн винаги източваше последния дестилат от съдовете! Само майстор с опит в друга спиртоварна щеше да се усъмни, че машинарията на господин Кейв е твърде мудна, а на Редклиф Стрийт 137 нямаше такива майстори. Ако не броим Уилям Торн. И Томас Кейв. Дали и той беше забъркан в далаверата?

Ричард скочи отгоре на пещта и видя откъде се чува съссъкът — на едно място износеният меден кожух на десния казан се бе пробил и през дупчицата на тънка струйка излизаше течност. Точно когато Ричард се наведе да я запуши, в спиртоварната влезе Торн.

— Я чакай! Какво търсиш там? — подвикна той с изкривено от злоба лице.

— Върша си работата — отвърна спокойно Ричард. — Надявам се, временна. Мен ако питаш, тия два казана вече са взели-дали.

— Ох, да му се не види! Откога разправям на стария Том да вложи малко от печалбата в нови казани, той обаче все си измисля поводи да не го прави!

Поукротен, Торн продължи нататък, за да се навика на подчинените си, които така и не го бяха усетили — котаракът се беше върнал по-рано, отколкото очакваха мишлетата.

Когато вечерта се прибра в „Гербът, на Купър“, Ричард не сподели с баща си на какво се бе натъкнал. Имаше време да му каже — първо трябваше да разбере повечко, например колцина са забъркани в тази огромна акцизна измама. Торн, естествено, беше вътре. Вероятно и Кейв. Ами Джон Тревилиън Сийли Тревилиън? Защо богаташ и безделник като Сийли ще се навърта в спиртоварна, вместо да си седи при хората от неговата черга? Например в „Белите дами“, „Белият лъв“, „Храсталакът“ на Парк Стрийт и Толзи. Не му беше мястото в окаденото помещение на Кейв.

„Кога ли изкарват контрабандните спиртни напитки?“ — запита се Ричард. То се знае, че през нощта, сигурно в неделя. Когато по улиците нямаше моряци и отряди за насилствено вербуване на войници.

Следващата неделя се измъкна на пръсти от пивницата — не беше кой знае каква философия да го направи, спеше сам, Дик и майка му хъркаха гръмогласно, а Уилям Хенри спеше непробудно и при гръмотевична буря. Имаше пълнолуние, беше ясно — какъв късмет! Ричард тъкмо наближи Редклиф Стрийт, когато някъде в мрака самотна камбана отброи полунощ. Той се спотаи в дъното на двора, при подемника на майстора на тръби, и зачака търпеливо.

Два часа. Ония негодници явно си бяха направили добре сметката — след още два часа щеше да се пукне зората. Ето ги и тях — Торн, Кейв и Сийли Тревилиън, който обаче беше неузнаваем. Изнеженото мамино синче, издокарано като от журнал, се бе преобразило в снажен, определено пъргав мъж, облечен от глава до пети в черно, с късо подстригана коса и ботуши на краката.

Кейв пристигна с крантавия си скопен кон, Торн и Сийли се явиха в каруца на плазове, теглена от два огромни жребеца. Тримата се запретнаха да разтоварват от каруцата към четирийсет очевидно празни бъчви. Кейв отключи врата откъм задната част на спиртоварната, която обикновено стоеше затворена, и бъчвите изчезнаха вътре. След миг Торн се показа отново в двора — търкаляше запъхтян една от каците, вече пълна, Кейв се завтече към каруцата, и свали дъска, която опря откъм единия ѝ край, а откъм другия — в земята. Наложиха се Торн и Тревилиън да обединят усилията си, за да изтикат догоре бъчвите една по една, после чевръсто, с опитни движения ги изправиха.

Според часовника на Ричард тримцата се справиха за шейсет минути — празните бъчви със сигурност бяха сложени под незаконните тръби. Колко често ли го вършеха? Едва ли всяка неделя — все някой е щял да ги забележи, но ако сметките на Ричард бяха верни, измамниците изнасяха незаконен ром най-малко веднъж на три седмици.

Томас Кейв се метна на коня и отпраши нагоре по Редклиф Стрийт, другите двама се качиха на каруцата с плазовете, която пое много тихо на изток към доковете на Темпъл. Ричард я последва. При реката бъчвите пак бяха обърнати да легнат откъм заоблената страна и бяха дотъркаляни при шлеп, на който стоеше непознат — непознат за Ричард, но не и за Торн и Сийли. След като натовариха каците, тримата разпрегнаха един от конете и го вързаха така, че да тегли шлепа, непознатият се покатери на яката му гърбина и го пришпори с все сила, докато той, горкият, не закрета по ниския равен бряг по посока на Бат, влачейки подире си натоварения шлеп, на който беше и Сийли. След като се увери, че всичко върви според плана, Уилям Торн се върна при каруцата.

„Сега вече си изясних всичко от игла до конец — каза си наум Ричард. — Ромът отива някъде край Бат, където Сийли и непознатият или го продават, или го прехвърлят на лодка, която да го откара било в Салисбъри, било в Ексетър, а после четиримата си поделят тлъстата печалба от безакцизния алкохол. Но съм готов да се обзаложа, че Сийли Тревилиън прибира лъвския пай.“

И какво щеше да прави Ричард сега? Умува върху това през целия път, докато се прибираше, и накрая реши, че е време да каже на баща си.

Дик и Маг вече бяха станали и шетаха, а Уилям Хенри още спеше като къпан, когато Ричард влезе в пивницата „Гербът на Купър“. Майка му и баща му се спогледаха съзаклятнически — преди да слязат долу, бяха забелязали, че леглото на сина им е празно. Беше овдовял човекът. Как да му дадат да разбере, че нямат нищо против от време на време и да отсъства?

— Излез, мамо — рече Ричард, без да се церемони много-много. — Трябва да поговоря с татко на четири очи.

С вид на голям познавач на човешките страсти Дик се приготви да чуе как синът му обяснява, че и той си има потребности и че вчера

сутринта е видял в „Свети Яков“ хубава жена, а какво излезе — трябваше да изслуша разказ за нечувана непочтеност и измама.

— Какво да правя, татко?

Баща му сви рамене и го погледна кисело.

— Един почтен човек ще направи само едно — ще иде веднага, но така, че да не се разчува, при шефа на инспекторите в Акцизната служба. Казва се Бенджамин Фишър.

— Татко! Нали работиш с Том Кейв! Нали си му приятел! Отида ли, край на всичко!

— Я не се занасяй! — натърти Дик. — И други в Бристъл правят качествен ром, познавам ги всички до един. И с тях съм в най-добри отношения. Том Кейв ми е по-скоро стар познат, отколкото приятел, Ричард. Да си го виждал да ми вечеря на трапезата или аз — на неговата? Пък и — усмихна се по-възрастният мъж — открай време съм знаел, че не му е чист косъмът. Личи му по очите, правило ли ти е впечатление? Никога не те гледа право в лицето.

— Така си е, забелязвал съм — отвърна мрачно Ричард. — И все пак за него ми е по-мъчно, отколкото за Торн. Или за Сийли. — Той махна с ръка така, сякаш да отпъди някаква ужасия.

— Голям мръсник, ще знаеш. Какъв двуличник! И най-обиграният актьор не може да му стъпи на малкия пръст. Прави се на вода ненапита, а е страхотна лисица.

— Днес забрави за работата — побутна го Дик към стълбите за горния етаж. — Облечи си най-хубавите дрехи, сложи си моята нова шапка и беж в Акцизното управление. И на никого нито дума, чу ли? И недей да гледаш така, сякаш са ти потънали гемиите. Ако онези хубостници наистина са изнесли незаконен ром в количествата, които предполагаш ти, ще получиш огромно възнаграждение, задето си ги обадил. Предостатъчно, за да изучиш Уилям Хенри, където решиш.

Окрилян от тази мисъл, Ричард се отправи в тъмните си официални дрехи, с най-хубавата шапка на Дик върху главата, към Куин Скуеър. Акцизното управление се падаше в края на пресечката между площада и Принсис Стрийт (в богатшки квартал, където се намираше и къщата на господин Томас Кейв) и Ричард установи, че акцизните инспектори тук се различават доста от инспекторите, които обикалят на проверки. Инспекторите в управлението използваха писалищата, за да прогонват махмурлука, особено след неделя. Бяха

разпилени, не проявяваха особено усърдие и предпочитаха да си клатят краката. Затова и на Ричард му отне няколко часа, докато изкачи йерархичната стълбица. Взрян във всяко от отегчените лица, пред които му се наложи да се изправи, той отказваше най-категорично да съобщи каквото и да било, освен че се е натъкнал на акцизна измама, и настояваше да се срещне лично с началника на инспекторите.

Без да е слагал залък в уста от сутринта, към три следобед, когато прословутото му търпение вече беше на изчерпване, Ричард най-сетне успя да разговаря с господин Бенджамин Фишър.

— Разполагате с пет минути, господин Морган — рече му той иззад писалището.

Отдалеч си личеше, че никога през живота си не е ходил на проверки. Началникът на инспекторите в Акцизното управление погледна посетителя иззад малките кръгли стъкълца на очилата, които не му трябваха, докато прехвърляше старателно наредените на купчинки бумажки по писалището. Беше късоглед. Не си беше показвал и носа от чиновническия кабинет. Което означаваше, че той няма да разбере Ричард така, както би го разбрал един инспектор, ходил на проверки. От друга страна, помисли си Ричард, това може би означава, че Фишър не взима рушвети. Защото инспекторите, които обикаляха да проверяват, със сигурност бяха подкупни, инак той нямаше сега да бъде тук.

Ричард изложи с няколко кратки думи за какво става въпрос.

— Как мислите, какви количества незаконен ром пласират тези хора на седмица? — поинтересува се господин Бенджамин Фишър, след като той приключи с разказа си.

— Ако изнасят буретата веднъж на три седмици, това, драги ми господине, прави към три хиляди и шестстотин литра на седмица.

Това вече извади господин Фишър от унеса. Той изправи гръб, остави пачето перо и изтика встрани листа хартия, на който си водеше записки. Пак си сложи очилата и ококори очи — две воднистосини топчета, шаващи зад пластове стъкло.

— Но това, господин Морган, е огромна измама! Дали не бъркате в сметките?

— Бих могъл и да бъркам, драги ми господине. Но ако те подменят бъчвите на три седмици, значи изнасят три хиляди и шестстотин литра на седмица. Вчера беше първи юни и съм готов да

свидетелствам, че буретата, които тримата мъже вкараха в спиртоварната, са били съвсем празни, единият ги подритваше като топка. Докато бъчвите, които вадеха отвътре, бяха пълни догоре, понеже се наложи двама от мъжете да ги тикат, за да ги качат по дъската на каруцата. Според мен следващата неделя, когато отново ще се впуснат в действие, е двайсет и втори юни. Ако вашите мъже отидат там някъде към полунощ и ги причакат, ще ги спипат на местопрестъплението — натърти Ричард, готов да се обзаложи, че е прав.

— Благодаря ви, господин Морган. Предлагам ви да се върнете на работа и да се държите така, сякаш не е станало нищо, докато не ви дадем знак от управлението. От името на цялата служба и на негово величество кралят, съм длъжен да ви благодаря най-искрено за проявената бдителност.

Ричард тъкмо понечи да излезе, когато началникът в управлението му рече:

— Ако измамата наистина е толкова голяма, както твърдите, господин Морган, се полага награда от осемстотин лири стерлинги, от които петстотин за вас. След като свидетелствате пред съда, разбира се.

Другият мъж не се сдържа и попита:

— А кой ще получи останалите триста лири?

— Мъжете, които ще задържат виновните, господин Морган.

Така срещата приключи. Ричард се прибра у дома.

— Беше прав, татко — каза той на Дик. — Ако всичко приключи, както се надявам, ще ми броят петстотин лири стерлинги от наградата, общо осемстотин лири.

Дик бе скептично настроен.

— Триста лири стерлинги ми се виждат много за десетина инспектори, които не са свършили нищо друго, освен да задържат измамниците.

Ричард прихна.

— Какви ги говориш, татко! Бива ли да си толкова лековерен! Мен ако питаш, пак ще е добре, ако инспекторите, извършили ареста, получат и петдесет лири. Другите двеста и петдесет безспорно ще хлътнат в дълбокия джоб на господин Бенджамин Фишър.

В неделя, двайтсет и втори юни, десетина инспектори от Акцизното управление се изсипаха пред задния вход в спиртоварната на Кейв, нахълтаха в празното помещение с вдигнати палки и там откриха към четирийсет бѳчви с вместимост двеста и двайтсет и пет литра, пълни догоре с незаконен ром, който се стичаше в тях от дванайсет двойни казана, необявени пред властите.

Когато в два часа през нощта срещу понеделник господин Томас Кейв дойде с коня си, а господин Уилям Торн и господин Тревилиън Сийли Тревилиън пристигнаха малко след това с каруцата, тримата начаса разбраха от изметнатата зееща врата и от печатите на Акцизното управление, които се мъдреха върху всичко наоколо, какво се е случило.

— Натопили са ни — подхвана господин Торн и оголи зѳби.

Кейв потрепери ужасен.

— Какво ще правим, Сийли?

— Тѳй като рома го няма, предлагам да се прибираме — отвърна преспокойно Сийли.

— А защо не са останали да ни задържат? — учуди се Кейв.

— Защото не искат да си навличат неприятности, Том. Ромът беше в огромни количества, акцизните са разбрали, че са замесени хора, които не си поплюват, още повече че за това се полага смърт чрез обесване. На инспекторите им плащат жалки грошове, те няма да си рискуват живота за едната гола слава.

— Нашите хора трябваше да ни предупредят!

— Точно така, трябваше, но не са го сторили — съгласи се свѳсен Сийли. — Което иде да подскаже, че нареждането е дошло от много високо и че са пратени хора, които не са тукашни.

— Ричард Морган! — изграчи Торн и стовари пестник върху другата си длан. — Ето кой ни е натопил — тоя негодник!

— Ричард Морган ли? — сбърчи чело Тревилиън. — Онзи невероятно красив мъж, дето ви потяга казаните ли?

Торн впи озадачен очи в него, после вдигна фенера и се взря още веднѳж изпитателно в лицето му.

— Не ти е чист косъмът, Сийли — проточи той бавно. — Я кажи, по кого си падаш, по мъже или по жени?

— Не ти влиза в работата, Бил. Прибирай се и измисли какво ще обясняваш на шефа на Акцизното управление. Понеже тъкмо ти ще опереш пешкира.

— Как така аз! Ами вие! Вие сте не по-малко виновни от мен!

— Опасявам се, че не е точно така — отвърна развеселен Тревилиън и скочи в каруцата. — Не си ли му казал, Том?

— Какво да ми е казал?

Ала господин Кейв трепереше като листо и сякаш бе изгубил дар слово. Само поклати глава.

— Том е прехвърлил разрешителното за производство на алкохол на твое име — поясни Сийли. — Преди известно време. Рекох му, че не е зле да го направи, и той тутакси се съгласи.

А колкото до мен, аз изобщо не съм свързан със спиртоварната на Кейв — подсмихна се Сийли, сетне дръпна юздите и подкара конете.

Уилям Торн продължи да стои като вкаменен.

— Къде отиваш, бе, човек? — попита с подкосени нозе.

Сийли прихна, при което оголи белоснежни зъби.

— Как къде, в Темпъл, за да предупредя нашия помагач.

— Чакай, идвам и аз!

— Ти, Бил — натърти господин Сийли Тревилиън, — ще се прибереш вкъщи.

Каруцата се скри, а Торн остана да се разправя с Кейв.

— Как можа да ми причиниш такова нещо, Том!

Кейв облиза устни.

— Сийли настоя — изблея той. — Кажи как да му се опълча, Бил!

— И какво излиза, прехвърлил си, значи, разрешителното на мое име. Ах ти, малодушен мухльо! — завайка се горчиво надзирателят.

— Сийли е виновен за всичко — заповтаря като навит Томас Кейв. — Няма да те зарежа на произвола на съдбата, честен кръст. Ще направя всичко, само и само да те измъкна.

Качи се с триста мъки, като пъшкаше и се задъхваше, на коня, Торн обаче не си направи труда да му помогне.

— Ще имам грижата да изпълниш обещанието си, Том. Сега-засега по-важно обаче е да убием Ричард Морган.

— И дума да не става! — викна Кейв. — Прави, каквото ще правиш, само не посягай на Морган. Толкова ли си глупав, ония в Акцизното знаят кой е донесъл за нас. Ако убием издайника, всички ще увиснем на бесилото.

— Стигне ли се до съд, и бездруго ще ме обесят, поне ще знам, че съм му видял сметката на оня никаквец — изкрещя с цяло гърло Торн. — Така че, Том, постарай се да не се стига до съд! Това важи и за Сийли! Ако загазя, ще повлека след себе си не само Ричард Морган, така да знаеш. Ще се погрижа да платите и вие двамцата със Сийли — всички ще идем на дръвника! Чу ли ме добре? Всички!

На другия ден — два̀сет и трети юни, господин Бенджамин Фишър повика рано-рано сутринта Ричард в Управлението по акцизите.

— Съветвам ви, господин Морган, да не се връщате на работа — подхвана началникът, пламнал като домати. — Ония негодници, моите подчинени, да вземат да нападнат спиртоварната на Кейв посред бял ден! Не са заловили никого на местопрестъплението. Единственото, което са направили, е да открият алкохола.

Ричард зяпна от изумление.

— Майко мила!

— Точно така, драги ми господине, изразихте се много добре. Вече не може да се направи нищо. Споделям чувствата ви, но стореното е сторено. Управлението може да предяви обвинение единствено към човека, на чието име се води разрешителното, задето държи в спиртоварната контрабанден ром.

— Към стария Том Кейв ли? Но не той е мозъкът на измамата!

— Не, разрешителното се води не на Томас Кейв, а на Уилям Торн.

Ричард пак го зяпна недоумяващо.

— Ами Сийли Тревилиън?

Господин Фишър го погледна отвратен, закърши ръце и се облегна на стола.

— Господин Морган, можем да предявим обвинение единствено към Уилям Торн. — Той остави очилата и се свъси. — Господин Тревилиън има дебели връзки, в града минава за безобиден,

добродушен бонвиван. Ще разговарям лично с него, длъжен съм обаче да ви предупредя, че стигне ли се до съд, не знам на кого ще повярват, на него или на вас. Съжалявам много, но ако не се появят нови доказателства, няма в какво да обвиним господин Тревилиън. Не съм сигурен дали разполагаме с достатъчно данни — въздъхна накрая началникът, — за да качим на бесилото и Уилям Торн, макар че на него не му мърдат седем години изселване.

— Защо все пак вашите подчинени не са изчакали и не са ги заловили на местопрестъплението?

— Защото са страхливци, драги ми господине. Това е положението. — Господин Фишър си свали очилата и се зае да ги чисти и лъска, като мигаше, та очите му да не сълзят. — Рано е, но господин Томас Кейв вече чака долу, сигурно за да се опита да се споразумеем и да потулим цялата работа срещу тлъста глоба. Ето къде са големите пари, господин Морган, и аз не съм слепец, та да не виждам, че Уилям Торн е просто изкупителната жертва. Би трябвало да удържим акцизите не от човека, на чието име е издадено разрешителното, а от собственика на спиртоварната. Това засяга и вас. В смисъл за наградата, де.

На излизане от управлението Ричард се сблъска в преддверието с Томас Кейв, но прояви благоразумие и не му каза нищо. Нямахше смисъл да ходи в спиртоварната, затова се упъти към пивница „Гербът на Купър“.

— И така, останах без работа, а най-малко двама от тримата виновници ще се измъкнат сухи от водата — обясни той на Дик.

— Само ако знаех, че ще стане така!

— Както е тръгнало, Том Кейв май ще успее да бутне някой и друг рушвет, за да не закачат Торн — завайка се баща му, после обаче добави по-бодро: — Но бъди благодарен за едно, Ричард. Както и да се обърнат нещата, ти пак ще си получиш петстотинте лири стерлинги.

Така си беше, но това за разлика от очакванията на Дик не утешаваше кой знае колко Ричард. Дълбоко в себе си той искаше господин Джон Тревилиън Сийли Тревилиън да си понесе наказанието и да бъде изправен на подсъдимата скамейка. И той не знаеше защо му има зъб, вероятно заради онзи път, когато Сийли го видя за пръв път и го огледа най-нахално от глава до пети. „За тоя глезен, изнежен наглец аз съм някаква презряна гнида. Мразя го. Точно така, мразя го. За пръв

път в живота ми ме преизпълва чувство, каквото досега не съм изпитвал. Онова; което до вчера беше само куха дума, се превърна във факт.“

В тези времена на изпитания Пег му липсваше страшно. Беше много покрусен от смъртта ѝ, макар че мъката му бе донякъде притъпена заради последните години, когато тя непрекъснато му беше правила напук, беше плакала за щяло и нещяло, беше се пропила и му бе изневерявала ако не телом, то духом. Ала дните отминаваха и докато Ричард обикаляше из Бристъл да си търси работа, тази Пег избледняваше и на преден план излизаше другата Пег, за която той се бе оженил преди седемнайсет години. На Ричард му се късаше сърцето, че не може да я притисне до себе си, да си побъбри едва чуто с нея преди лягане, да търси у нея единствената сексуална утеха, която според него си заслужаваше и при която страстта бе подклаждана именно от любов и приятелство. Сега вече нямаше с кого да си приказва — баща му бе на негова страна, но винаги щеше да го гледа отвисоко и да го смята за мекушав и донякъде безгръбначен. А колкото до майка му, тя си беше жена, която готви и мие съдовете, за друго не ставаше. След няколко години Уилям Хенри щеше да бъде зрял мъж, равен на баща си, и тогава единственото, което щеше да липсва на Ричард, бе утехата в леглото. Беше решил, докато Уилям Хенри не порасне, да търпи и да кара без жена. Не искаше да натрапва на единствения си любим син мащеха. Щеше да се оправя по петпръстната система — колкото и да му се любеше, не си представяше да легне с лека жена.

В понеделник, последния ден на юни, Ричард излезе от къщи още с първите лъчи на изгрева, което по време на лятното слънцестоене си беше много рано — предстоеше му да извърви тринайсетте километра от пивница „Гербът на Купър“ до Кийнзам, селце на брега на Ейвън, което покрай Уилям Чампиън, производителя на месинг, се беше разраснало и се бе замърсило. Чампиън бе патентовал нова тайна технология за пречистването на цинка от цинковата руда и остатъците от сплави и до ушите на Ричард бе стигнало, че той търси човек, който да разбира от цинк. Защо да не опита? Най-много да го отпратят!

Уилям Хенри тръгна както винаги в седем без четвърт за училище — мърмореше, задето директорът е настоял да учат и последния ден на юни, въпреки че се падаше в понеделник. Дядо му отвърна, като му издърпа лекичко и добродушно ухото — Уилям Хенри разбра и от половин дума и тутакси се отправи към училището. Утре започваше двумесечната ваканция и за учениците платено обучение, и за момчетата на пансион. Който си имаше дом и роднини, щеше да смъкне синята куртка и да напусне „Колстън“ до началото на септември, а който като Джони Мънктън си нямаше ни дом, ни близки, щеше да прекара лятото в училището, макар и на по-лек режим.

Ричард бе обяснил на Уилям Хенри защо през следващите два месеца не може да му прави компания и момчето го бе разбрало. Даваше си сметка, че баща му се трепе толкова именно заради него и това му тежеше като непосилно бреме, макар да не го съзнаваше. Ако се стараяше толкова с учението, то бе, за да достави удоволствие на баща си, който безспорно ценеше образоваността много повече, отколкото един деветгодишен малчуган.

Пред портала на „Колстън“ Уилям Хенри спря смаян — навсякъде се виждаха траурни знамена! Господин Хобсън, учител на малките, чакаше при портала и веднага хвана Уилям Хенри за ръката.

— Прибирай се у дома, момчето ми — рече учителят и завъртя детето в обратната посока.

— Да се прибирам ли, господин Хобсън?

— Да. Нощес директорът се е споминал, както е спал, днес няма да имаме часове. Родителите ти, Морган Терций, ще бъдат известени за погребението. А сега си тръгвай.

— Мога ли да се видя с Мънктън младши, уважаеми господине?

— Днес не. Довиждане — отсече господин Хобсън и побутна Уилям Хенри между плешките.

При Каменния мост малчуганът спря и сбърчи челце. Ама че работа! Баща му беше в Кийнзам, дядо му и баба му си вършеха понеделнишката работа, какво щеше да прави той цял ден без Джони?

Животът за пръв път му предоставяше възможност да прави каквото си иска, без да казва на никого. В „Гербът на Купър“ мислеха, че е в „Колстън“, а от „Колстън“ го бяха отпратили да се прибира. Защо да не се поразходи на воля! Речено-сторено.

Уилям Хенри изприпка по Каменния мост, но не към къщи. А по посока на Клифтън.

Най-напред спря на стръмния каменист баир Брандън — изкатери се чак на върха и си представи, че е войник пуритан от войската на Кромуел, обсадила Бристъл, после се загледа в комините на варниците и в мочурищата, сетне и в развалините на роялисткото укрепление, кацнало на хълма Сейнт Майкъл. След като му втръсна да играе на войник, заподскача от урва на урва и слезе при пътеката, откъдето заприпка към Кладенеца на Джейкъб, навремето единствения източник на вода за цял Клифтън. Наоколо имаше къщи, те обаче не бяха особено интересни за едно малко момче. Ето защо Уилям Хенри подмина на бегом черквата „Свети Андрей“, направи няколко къмба върху меката трева по мерата на Клифтън и реши да се отбие до имението на Манила, последното в редицата къщи по билото на хълма.

— Добре дошъл, млади палавнико! — рече приятелски глас.

Мъжът стоеше пред оградата на конюшната до имението на Бойс.

— Добре заварили, драги ми господине.

— Днес нямате ли часове?

— Умрял е директорът — обясни накратко Уилям Хенри, сетне се покатери на оградата. — А вие кой сте?

— Казвам се Ричард, коняр съм.

— И тате се казва Ричард. А аз съм Уилям Хенри.

Човекът му протегна мазолеста длан.

— Радвам се да се запознаем!

Цели два часа момченцето обикаляше заедно с Ричард коняря, милваше конете, надзърташе в боксовете, повечето от които бяха празни, помагаше на човека да носи с ведрата вода от кладенеца и да дава на животинките сено, бърбреше весело. Накрая Ричард го почерпи халба лека бира, комат хляб и бучка сирене — доста освежен, Уилям Хенри му махна ведро за довиждане и си продължи нататък по пътя.

В имението Манила нямаше жива душа, точно както и в имението Фримантъл, Дънкан и Мортимър. Ами сега накъде?

Още умуваше какво да прави от тук нататък, когато чу зад себе си тропота на конски копита и се обърна, за да види ездача — беше човек, който му бе до болка познат и когото Уилям Хенри обичаше.

— Господин Парфрай! — извика хлапакът.

— Мили боже! — отвърна Джордж Парфрай. — Какво търсиш тук, Морган Терций?

Уилям Хенри, нали си беше възпитан, се изчерви.

— Излязъл съм да се поразходя, драги ми господине — изпелтечи той. — Днес нямаме часове, а татко отиде в Кийнзам.

— А разрешено ли ти е да идваш чак тук, Морган Терций?

— Аз, драги ми господине, се казвам Уилям Хенри.

Господин Парфрай се смръщи, сетне сви рамене и протегна ръка.

— Виждам повече неща, отколкото ти, Уилям Хенри, вероятно знаеш. Така да бъде. Мятай се на коня и да се поразходим, после ще те изпратя до вас.

Чудо на чудесата! Никога през живота си момченцето не се беше качвало на кон! А ето че сега седеше на седлото пред господин Парфрай, толкова високо, че чак му се виеше свят, ако погледнеше надолу към земята! Все едно беше попаднал в съвършено нов свят или се бе покатерил навръх дърво, което тича! Колко плавно и равномерно се движеше конят! Колко прекрасно бе да изживява това ново приключение с човек, който му бе приятел точно колкото и баща му! Уилям Хенри се остави във властта на пълното блаженство.

Спуснаха се в лек галоп надолу по Дърдам Даун, разгониха няколко стада овце. Смееха се на всичко, изпречило се пред погледа им. После Уилям Хенри започна да разпитва за едно или друго господин Парфрай и разбра, че той разбира не само от латински, но и от куп други неща. Отидоха при парапета над ждрелото на река Ейвън, където господин Парфрай посочи многобагрените зъбери и обясни на захласнатото момченце, че желязото се сивее, а варовикът се белее сред скалата, обагрена във всички отсенки на моравото и розовото, сетне посочи с дръжката на камшика цветята сред лятната трева и ги назова по имена, а накрая на шега попита Уилям Хенри дали е запомнил различните названия.

Пътеката ги изведе навръх ждрелото и се запуска към странноприемница „Хотуелс“, кацнала на чуката над Ейвън.

— Тук сигурно ще ни дадат нещичко за обяд — рече господин Парфрай, после пусна момченцето да се плъзне на земята и слезе от коня. — Гладен ли си?

— Да, драги ми господине.

— Щом извън „Колстън“ ще те наричам Уилям Хенри, не е зле и ти да ми викаш чичо Джордж.

В помещението за пиене на минерална вода нямаше много хора — неколцина охтичави, един-двама болни от захарна болест или подагра, една грохнала старица и две по-млади сакати жени. Странноприемницата се беше радвала и на по-добри дни — позлатата беше помръкнала, тапетите тук-там се бяха смъкнали, завесите бяха избелели и си личеше, че по тях на цели пластове се е насъбрал прахоляк, столовете плачеха за нова тапицерия. Но киселият арендатор, който още водеше с Бристъл ожесточена битка по колко да взима за минералната вода, все пак предлагаше и обяд. На Уилям Хенри, свикнал в „Гербът на Купър“ на много по-добри гозби, храната тук му се стори същински нектар и амброзия просто защото беше различна и защото я споделяше с вълшебен спътник. Парфрай, след като похапнаха на две на три, предложи да се поразходят наоколо с коня и чак тогава да се приберат в града. Преди двамата да си тръгнат, старицата и двете сакати жени взеха да се захласват по Уилям Хенри и да повтарят, че бил момченце за чудо и приказ — той понесе възклицанията и потулванията им със същото търпение, както бе посрещал и милувките на покойната си майка, качество, на което Джордж Парфрай се възхити.

Понеже той също си бе намерил вълшебен спътник. Всъщност целият ден си бе вълшебство. Беше започнал с вестта, че нощес директорът се е споминал. Преподобният Причард, върху чието мургаво лице изобщо не личеше колко доволен е всъщност (той таеше надежди да стане новият директор), беше прекалено погълнат от мислите си, та да се занимава с учителите. Само им съобщи какво се е случило и нареди на Хари Хобсън да отправя учениците, дошли на училище.

„Прекрасно! — рече си господин Парфрай. — Значи обявявам днешния ден за почивен. Остана ли тук, Причард или някой друг все ще ми намери работа. А ако не ми виждат лицето, изобщо няма да се сетят, че ме има.“

И той си позволяваше да се охарчва за нещо — за кон. Е, не беше негов — това не му беше по джоба, наемаше го за неделите от конюшния недалеч от бесилката на хълма Сейнт Майкъл. Когато отиде с водните бои и скицника в конюшнията, установи, че в понеделник има

по-голям избор на ездитни коне. Красивият вран скопен кон, който Парфрай си бе харесал, преживяше кротко от сенцето, което му бяха дали, и безспорно се надяваше след трескавите неделни разходки да си почине хубаво. Но не би! Десет минути по-късно господин Парфрай вече беше на седлото и прекосяваше в лек тръст Кингсдаун по посока на пътя за Ост. Беше добър ездач и за нищо време успя да успокои врания кон, така че можеше да разчита на приятна разходка.

За миг отколешната потиснатост за малко да го погълне, ала денят бе твърде прекрасен, та Парфрай да не му се порадва в пълна мяра, затова се отърси от самотата и от страховете си за горчива старост и се съсредоточи върху прелестната природа наоколо. Тъкмо бе тръгнал нагоре по хълма Клифтън към Дърдам Даун, когато съгледа пред себе си Морган Терций! Ето че вече си имаше и компания! Малкото дяволче явно също бе решило днес да забрави за задълженията и отговорностите и да си почине на воля. Защо да не го сторят заедно? Въпрос, съпътстван от убедеността, че всъщност Парфрай ще направи услуга на момчето, като го пази.

Уилям Хенри! Двойното име му прилягаше — беше чудесно хрумване, което времето вероятно щеше да потвърди като мъдър избор. Всички учители бяха видели огромните възможности и заложи на Морган Терций, макар и момчето да бе толкова красиво, че някои не бяха особено обективни в преценката си. Както всъщност и Парфрай, докато успехите на Морган Терций в часовете по латински не му показаха, че личицето всъщност само отразява душевната красота, точно както мътно огледало отразява слънцето. Виж, до днес не бе предполагал, че малчуганът може да е и палав, и немирен — в час Уилям Хенри си беше същинско ангелче, понеже, както му обясни съвсем сериозно самият той, докато препускаха в тръс през Дърдам Даун, не искал да го налагат с пръчката, а също и да привлича вниманието.

Как да му обясни човек, че е орисан винаги да го привлича? Виж, на бащата, който в лице си приличаше досущ две капки със сина, му липсваше живецът на момчето. Ричард Морган не бе от хората, по които се заглеждаш, той никога нямаше да накара света да спре да се върти. Докато по Уилям Хенри се заглеждаха всички, при това всеки Божи ден, и нищо чудно след години той да накараше света наистина да онемее. Говореше като повечето свои връстници, въпреки че от

думите му си личеше колко старателно е възпитаван, докато хлапакът не отвори дума за пивницата и не се разбра, че е видял с очите си и от най-долните човешки страсти, като се почне от побоищата с ножове и се стигне до похотта и маниашките изблици. Ала всичко това сякаш не го бе и докоснало — у него нямаше и следа от поквара.

Затова, щом двамата излязоха от странноприемница „Хотуелс“, сякаш от само себе си се насочиха към мястото, където Уилям Хенри бе идвал на излет заедно с баща си, а Джордж Парфрай ги бе наблюдавал горе от скалите. Полянката не беше голяма, не приличаше на дългия равен бряг на Ейвън откъм страната на Бристъл. Някакви си пет-шест метра трева между скалата Сейнт Винсънт и друга, разположена по-ниско чука. Такива места, само че сред дървета, наричаме долчинки.

От деня, когато Морган — баща и син, бяха идвали на излет тук, бяха минали цели девет месеца, ала всичко наоколо сякаш не се бе променило — да си речеш, че е застинало във времето. Водите на придошлата заради прилива Ейвън бяха на съвсем същото равнище, тревата беше в същите отсенки на зеленото, урвите отразяваха светлината под съвсем същия ъгъл. Безвремие! И възможност с единия крак да прекрачиш в бъдещето, а с другия да си останеш в миналото. Сякаш днешният ден бе изтръгнат от хода на бързолетното време!

Уилям Хенри седна, а Джордж Парфрай извади скицника и парченце въглен.

— Може ли да погледам, чичо Джордж?

— Не, защото ще те рисувам. Ще ми позираш, а това ще рече, че трябва да стоиш мирен и да забравиш, че те наблюдавам. Брой маргаритките. А щом те нарисувам, ще се видиш на портрета.

И така, Уилям Хенри седеше, а Джордж Парфрай го гледаше.

Отпърво въгленът се движеше бързо и уверено, ала лека-полека щрихите върху хартията ставаха все по-малко и накрая Парфрай спря да рисува. Беше в състояние единствено да гледа. Не само тази неопикуема красота, но и своята съдба.

„Сега не му е времето, изобщо не му е времето. Влюбен съм до полуда в това непорочно създание, което е с цели трийсет и пет години по-младо от мен. Докато го пробудя за любовта, то вече не ще открива у мен нищо, достойно за обичане. Трагедия, достойна за перото на Бил

Шекспир! Когато момчето стане Хамлет, аз ще бъда един грохнал Лир.“

Панделката, с която бе прихваната косата на малчугана, отдавна се беше смъкнала и сега буйните му черни къдри падаха върху лицето досущ гъст пушек, отнесен от вятъра високо в небесата. Кожата му беше като атлаз, не, като прасковка, като слонова кост, тъничкият орлов нос бе точно тъй патрициански, както и скулите, а в ъгълчетата на устните — пълни и чувствени, сякаш се бе загнездила потайна усмивка. Ала всичко това изобщо не можеше да се сравнява с очите!

Сякаш доловил промененото настроение на Парфрай, Уилям Хенри го погледна право в лицето и загадъчната му усмивка изведнъж се стори на смаяния учител едва ли не покана, отправена от някакво потайно кътче в душата на момчето, за чието съществуване то дори не подозираше. Очите на Уилям Хенри се изпълниха със светлина, тъмните точки затанцуваха сред златото, озарени от слънцето, което бе надзърнало иззад загладена от водата скала.

Джордж Парфрай не се сдържа. Скочи още преди да е имал време да помисли. Прекоси разстоянието, дялящо го от неговата орис, и целуна Уилям Хенри по устата. После се наложи да хване момчето — точно сега просто нямаше да понесе, ако го пуснеше да си тръгне, трябваше да усети вкуса на кожата по челцето, страните и врата му, да помилва малкото телце, което трепереше едва доловимо като мъркаща котка.

— Колко си красив! Колко си красив! — заповтаря той през шепот.

Малчуганът се отскубна трескаво, скочи на крака, после се поколеба и завъртя очи — не знаеше в коя посока да хукне. Ужасът още не го беше сковал, единственото, за което си мислеше сега детето, бе как да избяга.

Поотърсил се от безумието, Парфрай също се изправи и протегна ръка, без да разбира, че е препречил единствения път, откъдето Уилям Хенри може да се измъкне.

— Извинявай, Уилям Хенри! Не исках да те обидя или нараня. За нищо на света не бих те наранил! Ужасно съжалявам — простена учителят и разпери ръце с молба да му простят.

Точно тогава Уилям Хенри изпадна в ужас. Видя ръце, които според него не искат прошка, а се домогват да го сграбчат, и се обърна

на другата посока с надеждата да се отскубне оттам. Пред него блесна Ейвън с цвят на калена стомана — реката се гънеше и се виеше, водата съскаше и струеше на мощен поток към лъкатушното ждрело. Господин Парфрай пристъпи към малчугана, пак се опита да го сграбчи и да го повали, върху лицето му играеше усмивка, която — всъщност не беше точно усмивка. В „Гербът на Купър“ Уилям Хенри бе разбрал какво означават такива усмивчици. Беше се случвало, докато баща му и дядо му не гледат, и други мъже да му се усмихват така и да му нашепват някакви примамливи неща. Хлапакът знаеше колко престорена е тази усмивка, само не разбра какво я е породило.

Отметна глава и загледа невидящо слънцето.

— Тате-е-е! — простена и скочи в реката.

* * *

Тук Ейвън не ставаше за плуване, а и Парфрай не знаеше да плува. Въпреки това, докато тичаше като обезумял покрай късия бряг между зъберите и се взираше с надеждата да съгледа нещо в придошлата вода, бе готов да скочи в реката, стига да забележеше в нея длан, ръчица — каквото и да е! Но не се показва нищо. Ни листо, ни клонка, ни дърво, камо ли пък Уилям Хенри. Момчето беше потънало като камък, без изобщо да се съпротивлява.

Какво ли си бе помислило? Какво ли бе видяло, преди водите да го погълнат? Защо бе изпаднало в такъв ужас? Дали наистина беше предпочело реката? Дали е знаело какво прави, когато скочи? Или не е било в състояние да разсъждава трезво? Беше повикало баща си, и толкоз. А после беше скочило. Не се беше препънало. Не бе паднало. Беше скочило.

След половин час Парфрай се обърна с гръб към реката. Уилям Хенри нямаше да се покаже на повърхността, за да си поеме въздух. Беше мъртъв.

„Мъртъв! Аз го убих! Мислех единствено за себе си, за никой друг. Искаше ми се да ме приласкае и си вгълпих, че момчето наистина ме зове. Но то бе едва на девет години. Само на девет години! Аз съм презряна отрепка. Над мен тегне проклетие. Убих дете.“

Намери коня, яхна го със сетни сили и пое към Бристъл, без да забелязва любопитните, озадачени погледи, които му хвърлят старицата и двете сакати жени в странноприемница „Хотуелс“. Виж ти! Мъжът си тръгва, но къде ли е момченцето?

Парфрай остави коня пред портала на потъналото в траур училище и прекоси двора, без да среща и жива душа, макар че някои хора го видяха и останаха доста изумени. Щом се прибра в стаичката, той подпря върху масата скицника така, че да вижда отвсякъде личицето на Уилям Хенри, после извади от джобчето за часовника ключе, с което отвори дървеното ковчеже, където държеше някои скъпи за него неща, така че да не ги виждат любопитковци като преподобния Причард. Вътре в ковчежето, сред неподредените вещи: една-две къдрици, лъснато камъче ахат, опърпано тефтерче, мъничка миниатюра, имаше друга кутийка, в която Парфрай бе скътал дамско пищовче, каквито жените носят по маншоните си, и всичко, необходимо за това то да бъде надлежно смазвано и да стреля.

След това се върна при масата, седна на тесния стол, топна пачето перо в мастилницата, изтръска по инерция мастилото в повече и написа в долния край на рисунката в скицника: „Аз причиних смъртта на Уилям Хенри Морган.“

Сетне се и подписа и се застреля в слепоочието.

В пивница „Гербът на Купър“ се притесниха много преди два и петнайсет на обед, времето, когато Уилям Хенри трябваше да се прибере от училище. Вестта, че директорът на „Колстън“ се е споминал, плъзна из града точно както слънчевата светлина — върху вода. Бяха отменили часовете за днес, а Уилям Хенри го нямаше и нямаше. Когато в три часа се прибра, уморен и обезсърчен, Ричард бе посрещнат от превъзбудените дядо и баба и от новината, че синът му не се е върнал.

Ричард сякаш изгуби дар слово, челюстта му отказваше да се помръдне, ала от умората не остана и следа. Той се опита да каже нещо, отвори уста, затвори я, пак я отвори и затвори и накрая изпелтечи някак, че ще иде да го търси.

— Ти върви към „Колстън“ — рече Дик, както си развързваше престилката, — а аз ще тръгна към Редклиф. Затваряй, Маг!

— Ако е отишъл някъде, то е към Клифтън, татко — каза Ричард, след като се покопити. — Аз ще тръгна към хълма Брандън, а ти мини по възжения мост. Ще се срещнем при странноприемница „Хотуелс“.

Сърцето му биеше като обезумяло, устата му бе пресъхнала дотолкова, че Ричард нямаше слюнка и да преглътне, ала въпреки това забърза презглава към хълма, като спираше само колкото да разпита хората, които му се изпречваха пред очите. Когато излезе на пътеката при билото на Брандън, кажи-речи, вече нямаше кого да пита, но все пак почука на вратите на къщите около Кладенеца на Джейкъб. Не, никой не бил виждал изгубилото се момченце.

При имението на Бойс за пръв път успя да понаучи нещо. Ричард конярят още се разхождаше из двора на конюшните.

— Да, драги ми господине, видях го днес рано заранта, момченце за чудо и приказ! И много възпитано. Помогна ми да нахраня и да напоя конете, а аз му дадох да пийне и да хапне нещо. После — волна птичка — тръгна нагоре по хълма Клифтън.

Нищо в лицето или очите на мъжа не накара Ричард да се усъмни, че той не му казва истината. Ричард конярят си беше такъв, какъвто изглеждаше — приятелски настроен добродушко, който е готов да се порадва на компанията на едно изгубило се момченце, без изобщо да се досети, че негов пръв дълг е да му издърпа хубавичко ушите, да му извърти един шамар и да го прати да се прибира час по-скоро.

Ричард изпелтечи едно благодаря и пак забърза нагоре по хълма Клифтън, докато се изкачи на високото, откъдето виждаше като на длан цялата околност на километри наоколо. Ала в долчинките нямаше никого, ако не броим кротко пасящите овце, и макар Ричард да обиколи всяка дъбрава и горичка, никъде под балдахина на листата не откри Уилям Хенри.

В шест часа влезе в странноприемница „Хотуелс“ и завари там Дик, който го чакаше, за да му съобщи важната новина.

— Бил е тук, Ричард, отбил се е да обядва. Дошъл е, яхнал кон заедно с някакъв мъж около четирийсетте според госпожа Харис — възрастна дама, която също е била по онова време в странноприемницата, — бил представителен господин. Двамата се погаждали чудесно. През цялото време се смеели и се шегували, сякаш се познават много добре. Тръгнали към скалата Сейнт Винсът. След

около час госпожа Харис и още две жени видели, че мъжът си тръгва сам с коня, изглеждал много зле. Уилям Хенри не бил с него.

Арендаторът на странноприемницата също се навърташе край тях, явно силно притеснен от развоя на събитията. Само това оставаше — да избухне скандал. Тикна в ръцете на Ричард голяма чаша, пълна с минерална вода от странноприемница „Хотуелс“, но не му поиска пари и се дръпна встрани, откъдето продължи да наблюдава.

Без да усеща тръпчивия вкус и вонята на развалени яйца, Ричард изпи на един дъх водата. Трепереше като листо, дрехите му бяха наквасени с пот. Когато извърна очи към баща си, в тях се четеше ужас.

— Хайде — подкани той и без да казва нищо повече, излезе от странноприемницата.

Личеше си, че Уилям Хенри и спътникът му са ходили на мястото, където Ричард бе водил предишния път сина си на излет — тревата беше намачкана, имаше и наръч откъснати маргаритки, които вече бяха повехнали. Бащата и дядото викаха и викаха момченцето по име, ала никой не им отговори, после, изкатериха скалите и огледаха педя по педя всяка долчинка, сипей и пещерка. И там нямаше никого. Отливът вече бе започнал и Ейвън се отдръпваше в ждрелото си.

Дик и не опита да предума сина си да прекратят издирването — чак когато взе да се здрачава, той хвана Ричард за ръката и я дръпна лекичко.

— Хайде да се прибираме в пивницата — настоя по-възрастният мъж. — Утре сутринта ще съберем повечко хора и пак ще дойдем да търсим.

— Той е тук, татко, сигурен съм — изхлипа Ричард.

„Само не отваряй дума за реката! Не му пускай тая муха, че съвсем ще рухне!“

— Щом си сигурен, че е тук, значи утре заранта ще го намерим. Хайде да се прибираме, Ричард!

Закретаха със сетни сили съм Бристъл, без да продумват и дума. Ричард се тресеше от болка, Дик бе вцепенен от ужас.

На вратата на „Гербът на Купър“ висеше табела, че е затворено, въпреки това вътре на маса при тезгяха седяха трима мъже, вперили погледи в ръцете си: братовчедът Джеймс — свещенослужителят,

братовчедът Джеймс — аптекарят, и преподобният Причард. Пред тях на масата имаше скицник, захлупен надолу.

— Уилям Хенри! — проплака Ричард. — Къде е Уилям Хенри?

— Седни, Ричард — подкани братовчедът Джеймс — аптекарят. Понеже беше най-възрастен в рода, товареха все него да съобщава лошите новини.

Братовчедът Джеймс — свещеникът, пък винаги беше до него, за да му се притече на помощ, щом той огласеше вестта.

— Казвайте! — изсъска през зъби Ричард.

— Уилям Хенри има един учител по латински, казва се Джордж Парфрай — подхвана с безизразен глас братовчедът Джеймс — аптекарят, и все пак намери сили да го погледне в полуобезумелите очи. — Днес следобед Парфрай се е застрелял. Оставил е това.

Той обърна скицника.

Въпреки пръските кръв веднага си личеше кой е върху рисунката.

„Аз причиних смъртта на Уилям Хенри Морган“ — пишеше там. Нозете на Ричард се подкосиха, той се преви одве.

— Но това е невъзможно. Невъзможно е! — викна той.

— Явно е възможно, Ричард. Мъжът се е самоубил — рече братовчедът Джеймс — аптекарят, и коленичи до Ричард, за да го погали по сплъстената коса.

— Само така му се е сторило. Ами ако Уилям Хенри просто му е избягал?

— Силно се съмнявам. От думите на Парфрай излиза... излиза, че той е убил детето. Щом не сте го открили, сигурно го е хвърлил в Бивън.

— Не, не, не! — простена Ричард и захлупил лице върху дланите си, се люшна напред-назад.

— А ти какво ще ни кажеш? — нахвърли се Дик на господин Причард.

Преподобният навлажни устни и пребледня като платно.

— Чух изстрела и открих Парфрай мъртъв, беше си пръснал черепа. Рисунката беше до него. Отидох право при преподобния Морган — кимна той към братовчеда Джеймс — свещенослужителя, — после всички дойдохме тук. Аз такава... не знам как да се изразя, няма как да го предам с думи... о, господин Морган, само да знаете

колко съжалявам и колко покрусен съм! Ала Парфрай преподава в „Колстън“ от десет години, изглеждаше свестен човек, децата го обожаваха. Какво лежи в дъното на всичко това, за мен е пълна загадка.

Ричард продължаваше да стои на колене — чуваше гласовете като далечен тътен, който ту се усилва, ту глъхне. Дик разказваше как са ходили до Клифтън, какво се е случило в странноприемница „Хотуелс“, как на закътаната полянка край Ейвън са видели утъпканата трева и откъснатите маргаритки.

— Уилям Хенри сигурно е паднал в реката и се е удавил — предположи господин Причард. — Начинът, по който Парфрай се е изразил, е доста озадачаващ. Излиза, че просто е станал свидетел на смъртта на момчето, а не го е убил.

— Въпреки всичко именно той е причинил смъртта — настоя братовчедът Джеймс — свещеникът, с тон, доста рязък за Божи служител. — Да опустее дано!

Гласовете продължаваха да се засилват и да заглъхват, съпроводени от хлиповете на Маг, която се беше свила в ъгъла и си бе затулила главата с престилката — същинска скърбяща Хекуба.

— Уилям Хенри не е мъртъв — отсече Ричард сякаш часове по-късно. — Знам, че не е мъртъв.

— Обещавам ти, Ричард, утре ще вдигнем половината Бристъл да го търси — каза братовчедът Джеймс — аптекарят.

Виж, не уточни, че ще издирват детето главно покрай бреговете на Ейвън и на Фрум, особено след началото на отлива, подир който в тинята често оставаха трупове — главно на котки, кучета, коне, овце и крави, но понякога и на удавници — мъже, жени и деца, избълвани като ненужна вещ от пастта на реките.

Качиха Ричард горе, сложиха го да легне и го съблякоха. Обущата му се бяха износили, отдолу на подметките зееха дупки, понеже днес от изгрев до залез-слънце той бе изминал близо петдесет километра пешком. Ала когато братовчедът Джеймс — аптекарят, се опита да го накара да гътне доза опиумна тинктура, той изтика чашата и не пожела да го стори.

Не, Уилям Хенри не беше мъртъв. За нищо на света не би се доближил до реката толкова, че да падне и да се удави! Баща му го беше предупреждавал най-строго, беше му обяснявал, че Ейвън е

ненаситен, и момчето го бе слушало внимателно и бе разбрало колко опасно е да го прави. Ричард знаеше не по-зле от Дик, от братовчедите Джеймс и от господин Причард какво точно се е случило между малчугана и мъжа: Парфрай му е посегнал и Уилям Хенри си е плюл на петите. Избягал е, но не към реката. И дума не можеше да става умно, схватливо момче като Уилям Хенри да се завтече към водата. Не, сигурно е духнал нагоре към скалите, изкатерил ги е и е побягнал през полето, нищо чудно дори да се е сгушил край някой закътан бряг на Дърдам Даун и да е заспал, за да събере сили и утре да извърви дългия път към дома. Ужасен, ала жив.

Ето как се утешаваше Ричард, ето как отклоняваше мислите си от истината, ясна като бял ден за всички останали. Бе доволен за едно: че Пег се е споминала и не е доживяла да стане свидетелка на всичко това. Все пак Бог си беше милостив. Беше я прибрал при себе си, беше склопил очите ѝ, преди те да видят този ужас.

Със съгласието на кмета се стекоха хиляди доброволци, които да помогнат в издирването на Уилям Хенри. Всеки моряк на пост огледа педя по педя тинята и калта в своя район, случваше се дори да слезе от кораба, за да се взре отблизо в някой мазен сив вързоп сред труповете на животните и отпадъците на петдесет хиляди души. Нищо! Хората, които можеха да си позволят кон, отидоха чак в Пил, Блейз Касъл и Кингзуд, обиколиха всяко селце и махала край Клифтън и Дърдам Даун, други пък обикаляха край бреговете, обръщаха изкорубени, довлечени от течението бурета, хлъзгави подгизнали чимове, всичко, на което може да се закачи труп или което да го покрие. Ала никой така и не намери Уилям Хенри.

— Мина цяла седмица, а от детето — ни вест, ни кост, сякаш е изчезнало вдън земя — рече покрусен Дик. — Кметът настоява да се откажем.

— Да, разбирам, татко — отвърна Ричард, — аз обаче няма да се откажа никога. До сетния си дъх!

— Приеми го! Помисли какво причиняваш на майка си!

— Не мога да го приема. И няма да го направя, чу ли?

Дали този вироглав отказ да погледне истината в очите не бе за предпочитане пред океаните от сълзи, които Ричард бе изплакал по

Мери? Те обаче му носеха утеха. Докато сега беше ужасно. По-ужасно, отколкото след кончината на Пег и на невръстната Мери.

— Ако Ричард изгуби всякаква надежда, че все някога ще открие Уилям Хенри — отбеляза веднъж на чаша ром братовчедът Джеймс — аптекарят, — животът му ще се обезсмисли. Та той, Дик, изгуби цялото си семейство! Така поне може да храни някаква надежда. И аз, и преподобният Джеймс се молехме и се молим трупът на момченцето да не се намери. Така Ричард все ще го преживее някак.

— Това живот ли е! — завайка се Дик. — Това си е истински ад!

— Да, за теб и Маг е ад. Но за Ричард е продължаване на надеждата — и на живота. Не му се сърди.

Ричард не си беше намерил и работа, но това не бе чак толкова страшно — баща му все пак беше кръчмар. Бяха минали десет години, откакто Дик си бе издействал разрешителното за „Гербът на Купър“, пивница, надживяла повечето други, по-неподдържани кръчми в центъра на Бристъл. Е, тук никога не се бяха отбивали важни клечки като членовете на Дружеството на непреклонните или клуб „Юниън“, които да подклаждат славата на пивницата, но въпреки годините на стопански упадък тя пак си имаше своите посетители. Веднага щом някой постоянен клиент отново бъдеше назначен на работа или си намереше нова, той се връщаше ведно с цялото си семейство в любимото заведение. И така през лятото на 1784 година „Гербът на Купър“ можеше да се похвали с доста голям оборот — е, пивницата не беше препълнена както през 1774 година, но Дик, Маг и Ричард пак не можеха да подвият крак от работа. Пък и сега не се налагаше да се трепят и да се притесняват излишно дали ще набавят средства, за да изучат Уилям Хенри.

Минаха два месеца. През септември „Колстън“ отново отвори врати за момчетата платено обучение, макар че господин Причард така и не бе назначен за директор. Заради изчезването на Уилям Хенри Морган и самоубийството на Джордж Парфрай, учителя по латински, преподобният Причард трудно можеше да се надява да се докопа до височайшата длъжност. Тъй като старият директор вече не беше между живите, за да понесе вината за този кошмар, господин Причард

наследи мантията... и позора му. Някои твърде влиятелни бристълчани додяваха на епископа с неудобни въпроси.

Горе-долу по същото време, когато „Колстън“ отвори отново врати, Ричард получи писмо, в което господин Бенджамин Фишър, началник на инспекторите в Акцизното управление, го молеше да се яви при него незабавно.

— Сигурно недоумявате — подзе господин Фишър, щом Ричард влезе в кабинета му, — защо още не сме задържали Уилям Торн. Ще го сторим само в краен случай — сега-засега сме насочили цялото си внимание към господин Томас Кейв с надеждата той да плати хиляда и шестстотинте лири стерлинги глоба, за да решим въпроса, без да се стига до съд. — Въпреки това обаче — допълни той, самодоволно усмихнат, — получихме сведения, хвърлящи нова светлина върху случая. Заповядайте, седнете, господин Морган. — Бенджамин Фишър се прокашля. — Разбрах за момченцето ви, много съжалявам.

— Благодаря — отвърна вдървено Ричард и седна.

— Имената Уилям Инсел и Робърт Джоунс говорят ли ви нещо, господин Морган?

— Не, господине — отвърна другият мъж.

— Жалко. И двамата са работели по едно и също време с вас в спиртоварната на Кейв.

— Като казанджии ли?

— Да.

Ричард се свъси и се помъчи да си спомни лицата — бяха към осем-девет, които бе виждал в здрачното, прилично на пещера помещение. Съжали, че се е държал отчуждено и не е участвал в почерпките на работниците, когато Торн е отсъствал. Не, нямаше и представа кои са тия Инсел и Джоунс.

— Съжалявам, но не ги помня.

— Карай! Та вчера Инсел дойде и си призна, че е укривал сведения, понеже се е страхувал да не би Торн да му стори нещо. Някъде по времето, когато сте се натъкнали на тръбите и буретата, Инсел е подочул разговор между Торн, Кейв и господин Сийли Тревилиън. Говорели са съвсем открито за незаконен ром. Инсел и не подозирал за измамата и си продължил работата, после обаче се усетил, че тримата са се наговаряли да излъжат Акцизното управление. Затова и смятам да предявя обвинение не само към Торн, но и към

Кейв и Тревилиън, а управлението ще си прибере парите, като наложи запор върху спиртоварната на Кейв.

Макар и да седеше като вцепенен, Ричард най-сетне проумя какво му говорят — облегна се и се съсредоточи.

— Прекрасна новина, драги ми господине.

— Не предприемайте нищо, господин Морган, докато делото не влезе в съда. Налага се да проведем още едно разследване, преди да задържим тримата, но можете да бъдете сигурен, че и това ще стане.

Допреди два месеца Ричард щеше да се зарадва неописуемо на тази вест и щеше да хукне презглава към пивницата „Гербът на Купър“, за да я съобщи и на другите, днес обаче не прояви особен интерес.

— Не ги помня тия Инсел и Джоунс, но важното в случая е, че са потвърдили показанията ми — сподели той с баща си.

— Ето го Уилям Инсел — каза Дик и посочи към ъгъла. — Дойде, докато те нямаше, искал да те види.

Бе достатъчно Ричард да погледне в лицето Инсел, за да си го спомни. Млад момък, добродушен и работлив. За жалост Торн го беше взел на мушка — надзирателят го беше налагал два пъти с дебелия въже и момчето и двата пъти бе търпяло безропотно. Всъщност как да възроптае! Опълчеше ли се срещу Торн, щеше да си изгуби работата, нещо, което не можеше да допусне в тия тежки времена. Виж, Ричард не би търпял подобно отношение, макар че той не помнеше случай да е имало опасност да го налагат с въжето. Подобно на Уилям Хенри, и той умееше да избягва телесните наказания, без да се държи като някой презрян подлизурко, освен това беше подготвен майстор, а не какъв да е общ работник. Инсел, клетият, беше идеалната жертва. Но нямаше никаква вина. Просто такъв си беше по характер.

Ричард занесе на ъгловата маса двете чаши с по двеста грама ром и седна. Напоследък поведението му се бе променило, ала никой не смееше да отваря и дума за това. Той се пристрастяваше все повече и повече към рома.

— Как си, Уили? — попита и побутна чашата с рома към пребледнелия господин Инсел.

— Трябваше да дойда — простена момъкът.

— Какво има? — поинтересува се Ричард и зачака пърлещата течност да притъпи болката му.

— Торн! Надушил е, че съм ходил в Акцизното управление.

— Не се и изненадвам, че е надушил, щом си го казал едва ли не на всеки срещнат. А сега се поуспокой! Пийни от рома.

Инсел отпи жадно, преглътна и се оригна, толкова силен бе неразреденият ром на Дик. Спря да трепери. Ричард също си изпи рома и отиде да напълни отново чашите.

— Уволниха ме — подхвана пак Инсел.

— Тогава какво толкова се страхуваш от Торн?

— Ще вземе да ме убие — окото му няма да мигне. Ще ме открие и ще ми види сметката.

Ричард беше на мнение, че е по-вероятно Сийли Тревилиън да убие някого, ако не вижда друг изход, но реши да не спори.

— Къде живееш, Уили?

— В Клифтън. При Кладенеца на Джейкъб.

— И какво общо има Робърт Джоунс с цялата тази история?

— Казах му какво съм чул. Господин Фишър от Акцизното управление прояви интерес и към Джоунс, но смята, че аз съм бил далеч по-важен.

— Така си е. Торн знае ли, че живееш при Кладенеца на Джейкъб?

— Според мен — не.

— А Джоунс?

Най-неочаквано Ричард се сети кой е Джоунс — беше си влечуго, вечно се умилкваше на Торн. Надзирателят определено бе научил именно от него какво е направил Инсел.

— Не съм му споменавал.

— Тогава е излишно да се притесняваш, Уили. Ако нямаш какво да правиш, стой през деня тук. Пивницата „Гербът на Купър“ е последното място, където Торн ще дойде да те търси. Но ако си падаш по рома, ще се наложи да си го плащаш.

Инсел бутна ужасен втората чаша.

— И този ли да платя? — попита той.

— Не, сега аз черпя. Я горе главата, Уили! От опит съм се убедил, че мошениците не са особено умни. Тук си в безопасност.

Дните взеха да се скъсяват, затова и времето, през което Ричард можеше да търси Уилям Хенри, стана по-малко. Първото място, където задължително ходеше, беше полянката край Ейвън, откъдето се покатерваше на свъсените чукари и викаше момчето по име. От горния край на ждрелото цепеше направо през Дърдам Даун и така накрая излизаше на мерата в Клифтън. На път за дома минаваше покрай къщата на Уилям Инсел, но най-често срещаше момъка на пътеката през хълма Брандън. Инсел бързаше, за да не го застигне нощта, въпреки че не смееше да си тръгне от „Гербът на Купър“ преди залез-слънце.

Ричард бе износил още два чифта обуца, ала никой в многолюдния род на Морганови не се и опитваше да го разубеждава и кори — колкото повече обикаляше из околностите на града, толкова по-малко време щеше да му остава да се налива с ром. Брат му Уилям ни в клин, ни в ръкав реши, че тъкмо сега трионите и бичкиите му трябва да се точат по-честичко (бил работел с нова дървесина, докарана чак от Западните Индии, и зъбците бързо се изтъпявали), така Ричард ходеше и на други места освен в Клифтън. Знаеше ли човек? Малчуганът може би се беше залутал и бе стигнал чак в Къколдс Пил, ето защо Ричард си мислеше, че не си пилее съвсем времето, като ходи в дъскорезницата на брат си. Пък и докато поправяше трионите, трябваше да има точно око, затова не биваше да пие ром.

Не плачеше, очите му сякаш бяха пресъхнали. Ромът притъпяваше болката, а това бе болка на надеждата, че все някой ден Уилям Хенри ще се появи на прага. Пак ромът притъпяваше и болката от липсата на надежда.

— И през ум не ми е минавало, че мога да го кажа — сподели веднъж в средата на септември Ричард с братовчеда Джеймс — аптекаря, — но вече започвам да съжалявам, че не сме открили тялото на Уилям Хенри. Ако го бяхме намерили, нямаше да мога да се надявам. А сега все си мисля, че Уилям Хенри е жив, и това само по себе си ме тормози неописуемо: как ли живее момчето ми, щом не иска да се върне при нас? Страдам и от това, че се надявам, и от това, че вече губя надежда.

Вторият му братовчед го погледна тъжно. Ричард беше отслабнал, въпреки това физически бе по-здрав — обикаляше надлъж

и шир околността и се катереше по зъберите, от което тялото му бе заякнало и сега Ричард сигурно като нищо щеше да вдигне и наковалня и да издържи и на най-тежката болест. На колко ли години беше? Наскоро имаше рожден ден. Точно така, бе станал на трийсет и шест. Морганови се славеха като дълголетници и ако Ричард не си съсипеше с рома черния дроб, сигурно щеше да доживее и до деветдесет. Но за какво му беше да живее? Дано забравеше някак този ужас, който му се бе стоварил на главата, дано си вземеше друга жена и си създадеше ново семейство!

— За предпочитане е да знаеш, Ричард, отколкото да се губиш в догадки — рече тихичко другият мъж.

— Два и половина месеца, братовчедо Джеймс! А от Уилям Хенри — ни вест, ни кост! Дали онази гнусна твар не е заровила някъде трупа му? — потрепери той.

— Драги ми приятелю, забрави всичко това, умолявам те!

— Не мога.

На другия ден Уилям Инсел не дойде в пивницата — Ричард сякаш само това и чакаше — да си намери повод да тръгне към Клифтън по-рано от обикновеното, нахлупи шапката и се запъти към вратата.

— Толкова рано? — изненада се Дик.

— Инсел не дойде, татко.

— Е, не е голяма загуба — изсумтя Дик. — До гуша ми е дошло да го гледам как седи в ъгъла така, сякаш са му потънали гемиите, и с тоя умърлушен вид да ми разгонва клиентите.

— Така си е — съгласи се Ричард и успя криво-ляво да се усмихне, — но въпреки това се притеснявам. Ще ида да проверя защо го няма.

Вече познаваше на пръсти пътеката през хълма Брандън и можеше да я извърви и със завързани очи. След има-няма четвърт час вече беше пред къщата на Уилям Инсел.

На верандата седеше момиче, което се бе навело напред. Ричард не му обърна внимание и понечи да го заобиколи. То обаче изпружи крак.

— Bonjour^[25]! — поздрави го младата жена.

Той трепна, погледна надолу и съзря най-изумителното женско лице, което бе виждал през живота си. Огромни влажни черни очи като на кошута, дълги мигли, трапчинки върху румените страни, алени чувствени устни, по които нямаше и следа от червило, нежна като мляко кожа, лъскави черни букли, които се спускаха естествено по раменете. Божичко, колко красиво бе момичето! И колко чисто изглеждаше!

— Как сте? — попита той и след като свали шапка, се поклони лекичко.

— Чудесно, monsieur^[26] — отвърна момичето на английски, но с френски акцент. — Но не мога да кажа същото за клетия Уили.

— За Уили Инсел ли, госпожице?

— Oui^[27] — потвърди девойката, след това се изправи, при което се видя, че има тяло, не по-малко красиво, отколкото лицето, пременено в прелестна рокля от розова коприна. Скъпа прескъпа. — Да, Уили — повтори тя, произнасяйки името толкова сладко, че Ричард се усмихна. — О, monsieur! Колко сте красив! — ахна девойката.

Обикновено свит пред непознати, Ричард установи, че изобщо не се притеснява в присъствието на момичето, колкото и прямо да беше то. Усети, че се е изчервил като рак, и понечи да се извърне, ала почувства, че е безсилен да откъсне очи от младата жена. Тя наистина си беше изумително красива, още по-прелъстителни от лицето ѝ обаче бяха полумесеците на белите ѝ като мляко гърди, показали се в горния си край над деколтето.

— Казвам се Ричард Морган — представи се той.

— Аз пък се казвам Ан-Мари Латур и съм камериерка на госпожа Бартън. Живея тук. Но не с Уили — прихна тя.

— Та какво ми казахте, че е болен ли?

— Елате и вижте сам. — Тя тръгна пред него по тясното стълбище, повдигнала рокля достатъчно високо, та под пяната на дантелената фуста да се видят тъничките ѝ изваяни глезени. — Уили! Уили! Имаш посетител! — извика момичето, след като се качи на площадката.

Ричард влезе в стаята на Инсел и го видя да лежи син зелен като смъртник.

— Какво ти е, Уили?

— Отрових се със стриди — простена момъкът.

Ан-Мари бе последвала Ричард в стаята и наблюдаваше Уили заинтригувано, но не и състрадателно.

— Взе, че изяде стридите, които госпожа Бартън ми даде. Казвах му аз, че дъртата няма да ми даде пресни стриди. Той обаче не искаше и да чуе, рече и отсече, че ставали за ядене, и ги излапа до последната. Et voila^[28]! — посочи тя театрално.

— Бива ли такова нещо, Уилям? Ходи ли на лекар? Имаш ли нужда от нещо?

— Само от почивка — простена страдалецът. — Изповръщах си червата, докторът твърди, че надали е останало нещо от стридите в стомаха ми. Чувствам се като парцал.

— Все пак си прескочил трапа и това е добре. Ако не потвърдиш показанията ми, господин Фишър от Акцизното управление няма как да повдигне обвинение. Утре пак ще намина да те видя.

Ричард слезе по стълбите — усещаше, че Ан-Мари е на крачка след него, понеже долавяше свежото ухание на най-добрия сапун, какъвто се продаваше в Бристъл, Никакъв парфюм. Само сапун. С дъх на лавандула. Какво ли момиче като Ан-Мари търси тук, в Клифтън, и защо ли живее под наем? Камериерките обикновено живееха при господарките си — да са им под ръка. А и Ричард за пръв път срещаше камериерка, облечена в коприна. Дали не износваше старите рокли на госпожа Бартън? В такъв случай тая госпожа Бартън явно имаше телце на момиче.

— Bonjour, monsieur Ричард — рече на стълбите пред верандата госпожица Латур. — Ще ви видя и утре, нали?

— Да — потвърди той, нахлупи шапката и забърза през хълма към мерата на Клифтън.

Видя се в чудо, не знаеше какво да прави, мислите му бяха раздвоени: от една страна, трябваше да продължи да издирва под дърво и камък Уилям Хенри, от друга пък тук беше и Ан-Мари Латур и споменът за нея го гризеше като подло червейче. Още щом я беше зърнал, в този предател — неговото тяло, се пробудиха заспали инстинкти. Цял живот беше живял по кръчми и се бе нагледал на мъже, които губеха ума и дума при вида на женска фуста — от здравия им разум не оставаше и помен.

Ала защо точно сега и защо точно тази жена? Пег беше починала преди някакви си девет месеца и според обичая Ричард още беше в

траур, за да се сеца за плътските си потребности. Не се беше любил през живота си с друга, освен с Пег, не бе и ухажвал сериозно друга освен нея.

„Сега не му е времето, особено пък в положението, в което съм се озовал — помисли той и продължи нататък по пътя си, износвайки четвъртия чифт обуца. — Ала тази жена е невероятна.“ Ан–Мари Латур! Където и да я беше срещнал, при каквито и да е обстоятелства, дори Пег да бе жива, той предполагаше, че Ан–Мари Латур пак би пробудила у него тези чувства. Добре, че Пег беше мъртва. Момичето излъчваше нещо, с което примамваше и съблазняваше, беше сирена, за която има само една наслада — да прелъстява. „А аз не съм Одисей, привързан към мачтата, ушите ми не са запушени с восък. Аз съм си най-обикновен мъж от плът и кръв, ангелите ми са слаби. Не я обичам, но, божичко, само как я желая!“

Сетне го замъчиха угризения на съвестта. Пег лежеше в гроба, той още беше в траур по нея. Уилям Хенри беше изчезнал яко дим преди, има–няма, три месеца. А той, Ричард, седнал да мисли за някаква си жена! Чувствата му бяха долни, нечестиви, отвратителни, противоестествени. Хукна накъдето му видят очите, като крещеше името на Уилям Хенри към бездушните скали на хълма Клифтън. „Уилям Хенри, Уилям Хенри, спаси ме!“

Ала на другата заран в осем часа пак беше пред вратата на Уили Инсел, въртеше припряно шапката в ръце и непразно се озърташе с надеждата да види Ан–Мари Латур. На верандата нямаше никого, вътре — също. Ричард почука тихичко на вратата на стаята на Инсел и го завари да спи в постелята — гърдите му се вдигаха и се спускаха равномерно. Ричард излезе на пръсти.

— Bonjour, monsieur Ричард!

А, ето я и нея! На стълбите за мансардното помещение.

— Той спи — рече недодялано Ричард.

— Знам. Дадох му опиумна тинктура.

Беше облечена далеч по-оскъдно, отколкото предния ден, но може би тъкмо ставаше от сън: наметка от розова дантела, под която прозираше тънка–претънка камизолка, и тя розова. Косата ѝ не бе прибрана и се спускаше като буен водопад надолу по раменете ѝ.

— Извинявайте. Събудих ли ви?

— Не. — Младата жена долепи пръстче до устните си. — Ш-ш-шт! Елате с мен горе.

Е, още щом я зърна, кръвта му заигра, затова и я последва горе в мъничкото ѝ царство, където живееше — застана напред помещението с шапка пред дюкяна на панталоните си и се огледа като кръгъл глупак. Братовчедката Ан притежаваше много по-красиви мебели, затова пък госпожица Ан-Мари имаше по-изтънчен вкус от нея — стаичката беше подредена, ухаеше на лавандула, а не на просмукани с пот дрехи, всичко вътре бе снежнобяло.

— Ричард! Мога ли да те наричам Ричард? — попита тя и след като дръпна шапката, зяпна, ококорила очи. — Oh-la-la^[29]! — възкликна и му помогна да си свали сюртука.

Ричард бе свикнал с благоприличието на нощниците и тъмата, Ан-Мари обаче изобщо не вярваше в такива неща. Когато той се опита да я убеди да не му сваля ризата, младата жена си направи оглушки, дръпна я, съблече го и го остави гол-голеничък и беззащитен.

— Я колко си красив! — заахка тя пак изненадана, като обикаляше в кръг около него и кършеше рамена, така че от тях първо се свлече розовата наметка, а после и камизолката. — Но и аз съм хубава, нали?

Изгубил дар слово, Ричард успя само да кимне. Не му се наложи да умува какво да прави отгук нататък — Ан-Мари пое нещата в свои ръце и по всичко си личеше, че предпочита да е така. По-опитен мъж не би загърбил обиграността си, ала Ричард си знаеше, че е новак в тия неща, затова и не напираше той да свири първа цигулка. Нека тя прави каквото знае, инак току-виж се вцепенил само защото е сторил нещо, което не ѝ харесва или ѝ се струва смешно.

В по-изисканите части на Бристъл: Куин Скуеър, Колидж Грийн, Кметския параклис в неделя, по приемите в балната зала на Принсис Стрийт, имаше колкото щеш ненагледно красиви жени. Ала нищо чудно богато нагънатите поли да криеха кльоцави като спици пищяли или крака, дебели като на свиня, гърдите, пристегнати с банелите, да увиснат чак до корема, наподобяващ превтасало тесто. Виж, госпожица Ан-Мари си беше друго! Както сама бе оповестила самодоволно, наистина беше много красива. Гърдите ѝ бяха големи и стегнати като на Пег, кръстчето ѝ беше по-тъничко, хълбоците и бедрата ѝ бяха заоблени, краката ѝ — стройни и изваяни, коремчето ѝ

бе съвсем плоско и под него победоносно стърчеше хълмчето, покрито с черни косми.

Младата жена обиколи още веднъж Ричард, после долепи гърди до гърба му и се затърка о него с мъркане и стонове. Той усещаше между бедрата си нежните косъмчета по венериния ѝ хълм и дори подскочи, когато тя заби дълги, безупречно поддържани нокти в раменете му и се понадигна, така че косъмчетата го загъделичкаха по задника. Ричард стисна зъби от страх, че ще свърши ей сегичка, и си наложи да не мърда, докато младата жена се търка и се гъне със стенания около него. Сетне тя се свлече на колене пред Ричард, отметна рамене, така че гърдите ѝ щръкнаха като заоблени пирамидни с алени връхчета, вдигна кичурите коса, паднали върху лицето ѝ, и се усмихна блажено.

— Я да посвирия на тихата свирка! — пророни гърлено. — Сториш ли го, драга ми госпожице — простена той, — музиката в миг ще бъде заглушена!

Тя обви длан около топките му и пак се подсмихна хитро-хитро.

— Нищо, cher^[30] Ричард. В тази прелестна свирка има много музика.

Усещането беше невероятно. Ричард затвори очи — опитваше се да попие с всяка своя клетка тази неописуема наслада и да запомни възможно най-много подробности от върховното изживяване. Сетне, разгромен, се остави във вихрушката от цветове, движения и черно кадифе и впи пръсти в косата на младата жена, която продължаваше да всмуква и да целува члена му.

Тя обаче се оказа права — още щом тръпката премина, тиранинът долу под корема му отново щръкна и заиска още и още.

— Сега е мой ред — рече Ан-Мари, отиде кръшно, сякаш още беше на токове, при леглото, просна се и разкри моравите си набъбнали срамни устни, проблясващи между косъмчетата върху венериния ѝ хълм. — Първо езикът с тра-ла-ла, после свирката в строен марш, а накрая — тарантелата! Дум-дум-дум — с палката по тъпана!

Ето какво искаше тя, ето какво и получи. Ричард отдавна беше престанал да се преструва, че следва здравия разум: щом драгата госпожица държеше на пълна програма, той щеше да ѝ даде цяла симфония.

— Ти си музикална стръвница, така да знаеш — рече ѝ няколко часа по-късно, останал без капчица сили. — Не, хич и не опитвай. Свирката е напълно омаломощена.

— Ти, драги, си пълен с изненади — измърка Ан-Мари.

— Ами ти! Но да ти призная, съмнявам се, че си усвоила такъв богат репертоар от новаци като мен с тяхната окаяна палчица. Сигурно си минала през доста свирки, кларнети, обои и дори фаготи.

— Е, човек все се учи някъде, cher Ричард.

— Пет години в „Колстън“ също си е някакво обучение. Но повечето познания съм усвоил, докато майсторях пушки.

— Пушки ли?

— Да, при един португалец, всъщност евреин от Португалия. Беше ми господар, научи ме на занаят — поясни Ричард — беше капнал от умора и му беше трудно дори да говори, но бе разбрал, че Ан-Мари обича да си бърбри след „концертите“. — Та той свиреше на цигулка, жена му — на клавесин, а трите му щерки — на арфа, виолончело и... свирка. Живях у тях цели седем години и честичко пеех, понеже те харесвах гласа ми. В жилите ми вероятно тече уелска кръв, а уелските направо са пристрастени към пеенето.

— Освен това имаш и чувство за хумор — рече младата жена и докосна с къдрите си лицето му. — Действаш ми като свеж полъх в тоя Бристъл. И хуморът ти ли е по уелска линия?

Той стана от леглото, облече долните си дрехи, сетне приседна на крайчеца и обу и чорапите.

— Едно не проумявам, Ан-Мари, как така си камериерка? По ти приляга да си любовница на някой богаташ.

Тя завъртя пръсти във въздуха.

— Забавно ми е.

— Ами копринените рокли? И тази... тази целомъдрена стая?

— Госпожа Бартън — отсече Ан-Мари все тъй презрително — е дърта крава! Кучка!

— Не употребявай тази дума! — скастри я Ричард. — Не звучи добре в устата на една жена.

— Кучка! Кучка... кучка... кучка! Ето на! Хвърлих те в ужас, нали, cher Ричард? — Тя седна и подви нозе по турски под себе си. — Лъжа и мамя госпожа Бартън, Ричард. Правя я луда. Тя обаче се мисли за много умна, понеже ме е пратила да живея тук, да не би онзи

смешник, дъртият ѝ мъж, да ми посегне. — Момичето се нацупи. — А колкото до нея, тая проскубана кокошка дава мило и драго да обикаля къщите на богатшите в Клифтън и да се хвали наляво и надясно, че имала камериерка, французойка. Ба!

Вече облечен, Ричард я погледна присмехулно.

— Искаш ли да ме видиш отново? — попита я.

— О, да, драги ми Ричард, определено.

— Кога?

— Утре по същото време. Госпожа Бартън си е поспалана, става късно.

— Не можеш, до Второ пришествие да държиш Уили на опиумна тинктура.

— Не се и налага. Нали вече си мой! Не виждам защо Уили ще има нещо против.

— Така си е. Тогава до утре.

Тоя ден Уилям Хенри не бе забравен, но все пак беше погребан дълбоко в съзнанието на баща си. Ричард се върна веднага в пивница „Гербът на Купър“, качи се на горния етаж, без да казва и дума, и както беше облечен, легна и спа до другия ден. Без да е слагал и капка ром в уста.

— Твоята рибка се хвана на въдицата — оповести Ан-Мари Латур на Джон Тревилиън Сийли Тревилиън.

— Я стига с тия френски преструвки! — въздъхна господин Тревилиън. — Много ужасно ли беше, скъпа?

— Тъкмо обратното, cher Сийли. Дрехите му бяха чисти. Той също. Никакви въшки и бълхи, нищо — натърти младата жена.

— Къпе се човекът. — Върху устните ѝ заигра жестока усмивчица. — А тялото му е като излято. Мъж и половина, така да знаеш.

Стреличката, която французойката метна, улучи целта и пусна своята отрова, ала Сийли не се издаде с нищо. Шляпна я по дупето, даде ѝ двайсет златни гвинеи и я отпрати — всеки момент щяха да дойдат господин Кейв и господин Торн, които той не бе виждал от доста време. За човек, който живееше с грижовната си майка на Парк

Стрийт, не бе препоръчително да приема твърде често в дома си хора от простолюдието.

— Най-доброто, което можем да сторим — отсече Уилям Торн, след като дойде заедно с Кейв, — е да отвлечем Инсел и да го цаним моряк в някой кораб, прекарващ роби.

— А, без тия! — възропта Сийли. — Ако го направим, над нас като черен пушек над комин на леярна ще тегнат подозрения в убийство.

— Ще имам грижата да го впишат надлежно във ведомостта.

— Трябва да обезвредим и Ричард Морган — каза Тревилиън.

— Не се налага! — изписка Томас Кейв. — Ричард Морган се познава с кого ли не, има дебели връзки, докато другият си е кръгла нула. Нека Уил уреди Инсел на някой кораб за роби, а аз ще ида в Акцизното управление. Не искам, Сийли, ти да плащаш глобата, но докато не я платим, над нас тегне опасността да ни изправят пред съд. Държат ни под око, така да знаеш.

— Слушай сега — провлече Сийли Тревилиън, — роден съм в богато семейство, прекалено изнежен съм, за да бяхтя колкото да си изкарвам прехраната, а покойният ми баща, дано да се пържи в ада, ме лиши от наследство. Мисълта, че трябва да се оправям с едната изобретателност, ме е направила наистина много находчив — в това нямам равен. Майка ми прави каквото може, ето, подслонила ме е, клетата, дава ми и злато, без брат ми да забележи, но имам нужда от ония пари от безакцизния ром и никак не ми е приятно, че сега съм на сухо. Няма да ми е приятно и ако ме лишат от свободата ми и от малките удобства, с които съм свикнал. Морган и Инсел ми спряха кранчето, нямам намерение да им се разминава току-така. — Лицето му се сгърчи. — Инсел си е кръгла нула, съгласен съм. Ако някой ни закопае, то това ще е Морган. Смятам да му почерня живота.

Щом Ричард се събуди от сън, първото, което направи, бе да надзърне в стаичката на Уилям Хенри. В очите му запариха сълзи, първите, откакто Уилям Хенри беше изчезнал, но той не им даде воля. Бе спал достатъчно, та тялото да не го боли толкова, макар че членът му смъдеше и Ричард още усещаше къде Ан-Мари го е хапала и

драскала. Колкото и стъписващо бе да си го признае, тя си беше кучка от класа.

Още откакто се помнеше, в дома му имаше нещо като сутрешен обред: Дик слизаше в кухнята и се връщаше с кана топла вода и кофа студена, та Маг да се изкъпе в малкото ламаринено корито. Докато Пег беше жива, двете жени се бяха къпали заедно, сега майката на Ричард го правеше със слугинчето. А Дик и Ричард се къпеха долу. Едно от най-хубавите неща на живота в пивницата бе, че в нея задължително имаше огромна чугунена печка с въглища — когато готвиш за толкова много хора, няма как да минеш с плоча върху огнището и прът, на който да окачиш някое и друго котле. Което означаваше, че сутрин винаги им се намираще топла вода.

Дик мина с каната и кофата за Маг, за да ги занесе в тяхната стая, после на връщане хвърли пътем едно око на Ричард и се увери, че синът му най-сетне се е посъвзел. Ричард смъкна дрехите, с които беше спал, та слугинчето да ги изпере, извади от раклата друг кат и слезе гол долу при баща си, който вече се беше обръснал и стоеше в коритото. Поливаше се с тенекиеното канче и се сапунисваше.

— Майко мила! — ахна той, щом зърна сина си. — Къде си бил?

— С жена — отвърна Ричард и се приготви да се бърсне.

— Крайно време беше — отсъди баща му и му подаде сапуна заедно с канчето. — С лека жена ли?

Ричард грейна в усмивка.

— Дори и да е лека, татко, пак си е от някакъв рядък вид. Такова чудо не бях виждал досега.

— Не се ли изсилваш, все пак живееш в кръчма!

Дик излезе от коритото и се зае да се подсушава с бързи движения със стария ленен чаршаф, а Ричард стъпи във водата, вече използвана от баща му. Къпа се по-дълго от обикновено, забели кожичката върху члена си, за да го измие хубаво, насапуниса и ожулената кожа по ръцете и плешките си.

— Окъпахте ли се? — провикна се отгоре Маг.

— Още не! — отвърна Дик, после задърпа сина си, който още се бършеше, при прозореца с дантелено перденце, където в предизгревния здрач се виждаше малко по-добре. Там го огледа свъсен. — Дано не си пипнал трипер или шарка.

— Сигурен съм, че не съм пипнал нищо. Момичето е невероятно.

— Какво стана?

— Срегнах я в къщата, където живее Инсел.

— Не думай! Нима се задоволяваш с огризките на Инсел?

— Няма такова нещо. Тя ще предпочете да си пререже гърлото, отколкото да легне с тоя мухльо. Много изискана е, не е жена за всеки. — Той се свъси и поклати глава. — Да ти призная, и аз не знам с какво толкова я привличам. Ние с Инсел всъщност сме си един дол дренки.

— Я не говори такива врели-некипели. Инсел не може да ти стъпи и на малкия пръст.

— Ще се видим пак днес в осем сутринта.

Дик подсвирна.

— Както гледам, работата е дебела.

— Ами да. Не жена, а огън. — Ричард пристегна долните си гащи и си среса мократа коса. — Лошото, татко, е, че я смятам за покварена, а не мога да ѝ се наситя. Да ходя ли изобщо при нея? Дали да не я зарежа?

— Върви, Ричард, върви! Ако наистина е огън, единственото, което можеш да сториш, е да минеш през него и да излезеш от другата страна.

— Ами ако се опаря?

— Ще се моля да не ти се случва.

В осем без четвърт, докато затваряше отвън вратата на „Гербът на Купър“, Ричард си помисли ведро, че има поне одобрението на баща си. Не беше и мечтал той да го разбере. Кой ли е бил неговият огън?

Още не проумяваше защо отива отново при жената, дали защото с любенето си тя го беше направила свой роб, или просто защото прекалено дълго се бе лишавал от секс. В Бристъл никой не употребяваше заедно с любене и думата секс — прекалено недвусмислена за един малък богобоязлив град, където хората предпочитаха да премълчават доста неща. Секс сякаш лишаваше любенето от любов и го превръщаше в нещо греховно, скотско. В такъв случай обаче именно заради секса, единствено заради секса и заради нищо друго сега Ричард се бе запътил към Кладенеца на Джейкъб и към Ан-Мари.

Точно тогава се сети за Уилям Хенри. Беше сигурен, че момчето му е живо, но в някакъв друг свят, откъдето не може да се прибере у дома. Което означаваше, че са го отвлекли и са го направили ратайче

на някой кораб. Случваше се често, особено на хубавите момченца. „О, мили боже! Смили се над сини ми, не допускай това. Умолявам те, милостиви боже, по-добри да умре! Докъде се докарах — не мога и не мога да преглътна горчивата си орис, а тая френска пачавра ме е омагьосала точно както оная змия, която веднъж видях на панаира в Бристъл, бе обаяла един плъх...“

С всяка нова среща — а през следващата седмица Ричард се виждаше всеки божи ден с Ан-Мари, огънят се разгаряше все повече и повече. Болката от тоя огън, болката, че е зарязал Уилям Хенри на произвола на съдбата, докато той сигурно се мъчи на някой кораб, го тласкаше отново и отново към рома. Дните му се превърнаха в размазано петно, където във вихрушка се преплитаха Ан-Мари, разтревоженото лице на баща му, Уилям Хенри, който го вика от много далеч, чак от другия край на ширналото се море, секс, музика, змии и ром, ром, който да му донесе забрава след всяка ужасна среща с Ан-Мари. Ричард мразеше тая проклета френска кучка, но не можеше и не можеше да ѝ се насити. Още по-лошо — мразеше и себе си.

После най-неочаквано тя му прати по Уили Инсел бележка, че известно време не можела да се среща с него, без обаче да посочва причина. Смаян от цялата тая разгоряла се любов, Инсел също не успя да му каже нищо, обясни само, че момичето не живеело горе в мансардата и сигурно е отишло при госпожа Бартън. „Няма да го преживея, ако изгубя и двамата — мислеше си Ричард, докато обикаляше с надеждата да намери някого от тях. — Чувствата ми към нея приличат на метал, тежък и тъмен като олово, защо тогава съм седнал да си скубя косите, задето я губя? Защото огънят още ме гори отвътре.“

Накрая се отказа да търси под дърво и камък момичето и по цял ден висеше в пивницата. Наливаше се с ром, говореше си сам, изобщо не посягаше към пачето перо и хартията, които бе приготвил, за да пише на господин Джеймс Тисълтуейт.

— Джим, кажи ми, моля те, какво да правя, в чудо съм се видял — рече Дик на братовчедата Джеймс — аптекаря.

— Аз съм аптекар, не лечител на души, а душата на клетия Ричард наистина е болна. Не, не виня жената. Тя е само симптом на

заболяването, от което Ричард страда още откакто Уилям Хенри се удави.

— Наистина ли смяташ, че се е удавил?

Братовчедът Джеймс — аптекарят, кимна рязко.

— Не се и съмнявам — въздъхна той. — В началото си мислех, че сигурно е за предпочитане Ричард да таи някакви надежди, но откак взе да посяга към чашката, си промених мнението. Душата му се нуждае от доктор, ромът няма да го изцели.

— Да де, но преподобния Джеймс не го бива никак за тия неща — дай му да чете проповеди — възрази Дик. — Ето, ти си мъж на място, виждаш нещата от всичките им страни, докато при другия Джеймс не е така. Я си представи, ако вземем да му кажем за леката жена, за французойката де — нищо чудно да грабне молитвеника и разпятието и да тръгне да се бори със сатанинското изчадие. Защото ще отсъди, че жената е именно адово изчадие. Мен ако питаш, си е една нахалница, успяла да завърти главата на Ричард. Умът ми не го побира — толкова ли не вижда той мой син, че жените си умират за него! Така си е, Джим, дай да не си кривим душата. Сигурно си го забелязал и ти.

И този път братовчедът Джеймс — аптекарят, закима убедено, понеже ония грозотии, неговите щерки стари моми, от години бяха влюбени до уши в Ричард.

— Опасявам се, Дик, че единствен той може да си помогне и да се измъкне от огъня.

На двайсет и седми септември Ричард вече беше мъртво пиян, когато получи писъмце от Ан-Мари, в което тя му казваше, че се е върнала в Клифтън и умира от нетърпение да го види. Той изхвърча като тапа от пивницата и хукна презглава натам.

— Ричард! О, колко се радвам да те видя! Mon cher, mon cher^[31]!

Тя го дръпна да влезе, покри лицето му с целувки, свали му шапката и сюртука, пак замърка и застана.

— Защо? — дръпна се той, решен поне този път да се покаже мъж на място. — Защо не те видях цяла седмица?

— Защото госпожа Бартън легна болна и бях при нея. Уили трябваше да ти каже. Помолих го да ти каже. Наложих се да й слугувам

на тая дърта вещица — нацупи се обидена Ан-Мари.

Покосен от рома, Ричард седна тежко на леглото.

— Е, чудо голямо! Беше ми много мъчно за теб, момиче, радвам се, че отново си тук. Целуни ме, де.

И пак се впуснаха в бурен секс с устни, езици, длани, влага и огън, с блаженството на пълното, разголено безсрамие. Часове наред: той отгоре, тя отгоре, обърнати, прави, отзад, отпред. Ан-Мари бе неизчерпаема на хрумвания, Ричард пък бе готов да тръгне накъдето го поведе.

— Изумителен си — рече тя накрая.

Очите му се затваряха, той обаче си наложи да не се унася.

— В какъв смисъл?

— Вонииш на ром, а пак чукаш — каква прелестна думичка! — та чукаш като деветнайсетгодишен хлапак.

— Е, щом казваш, скъпа — ухили се той и все пак затвори очи. — Искат се доста литри ром, за да сдам багажа — допълни в унес. — Издържах много по-дълго, отколкото Джон Адамс и Джон Ханкок.

— Моля?

Ала Ричард не отвърна. Ан-Мари се облегна на купчината пухени възглавници и загледала в тавана, се запита как ли ще се чувства, щом всичко това приключи. Когато Сийли я бе предумал — не без помощта на цяла шепа златни гвинеи — да прелъсти Ричард Морган, тя бе сподавила въздишката, беше прибрала парите и се бе примирила, че следващите няколко седмици ще си умира от скука. Лошото бе, че изобщо не скучаеше. Първо, Ричард си беше истински джентълмен. Кое то изобщо не можеше да се каже за онзи двуличник, за онова чудовище със странни сексуални предпочитания Сийли, който на хартия уж се водеше джентълмен, а си беше простак и негодник. И все пак тя се възхищаваше на Сийли. Фукльо, който обаче си имаше и потайна страна. Чудовище.

Виж, не беше предвидила, че жертвата ще я привлече толкова. На пръв поглед си беше мъж като всички останали, макар и добре възпитан. Нямахме и представа от контешката мода и не бе от хората, по които ще се загледаш. Ала когато ѝ се беше усмихнал първия път, от лицето му сякаш се смъкна було и Ан-Мари видя, че той всъщност е изумително красив. А под дрехите, ушити така, че в тях всеки ще изглежда сгърбен и шкембест, се криеше тяло като на древногръцка

статуя. „Както казват хората, хубав кон под продран чул. Ще го оцени само който има набито око. Колко жалко, че не си знае цената и не умее да отстоява своето! А и в леглото няма равен. Наистина!“

И така, какво ли щеше да изпитва, когато всичко свършеше? А това щеше да стане доста скоро, стига Ричард да се окажеше податлив. Сийли напираше да приключват бързо, а и ромът щеше да им помогне много. Ан-Мари подозираше, че нейната роля е малка и второстепенна и че тя така и няма да разбере какво е станало накрая. Ала изиграеше ли я, щеше да се сбогува завинаги със Сийли и с Англия. Още си беше хубавичка, преспокойно минаваше за двайсетгодишна, макар и да бе прехвърлила трийсетте, а с парите, които Сийли щеше да ѝ брой тия дни, и с онези, които вече ѝ бе дал през последните четири години, тя щеше да се махне от тая страна на мръсни нерези и да се прибере в родната обичана Жиронда, където да си живее като почтена дама.

Подремна към час, после се надвеси над Ричард и го разтресе.

— Ричард, Ричард! Хрумна ми нещо.

Главата му бучеше, устата му беше пресъхнала. Той стана от леглото и отиде при бялата кана, където Ан-Мари държеше бира. Отпи юнашка глътка и се почувства малко по-добре, макар и да знаеше, че трябва да минат няколко дни, докато организъмът му изхвърли рома. При положение че спреше да пие. Но дали искаше да спира?

— Казвай! — отвърна той, после седна на леглото и се хвана за главата.

— Защо не заживеем заедно? Госпожа Хейл се изнася от долния етаж, а наемът за двата етажа е само половин крона на седмица — бихме могли да пренесем спалнята долу, за да не изкачваме толкова много стъпала, и да преместим Уили тук или долу в сутерена. И той ще помогне с наема — сега плаща един шилинг. О, колко хубаво ще бъде и ние да си имаме дом като хората! Кажу ми да, Ричард, много те моля!

— Нямам работа, скъпа — пророни той през длани.

— Но нали аз имам — при госпожа Бартън, пък и ти скоро все ще намериш нещичко — взе да го успокоява Ан-Мари. — Много те моля, Ричард! Ами ако тук се нанесе някой гаден тип? Как ще се браня от него?

Той свали ръце от лицето си и я погледна.

— Можем да кажем, че сме женени, така ще изглежда по-почтено.

— Женени ли?

— Колкото заради съседите, cher Ричард. Хайде, де! Моля те!

Беше му трудно да разсъждава трезво, от бирата му се гадеше. Все пак понапъна размътеното си съзнание и се запита дали наистина не е най-добре да заживеят заедно. Вече му беше дошло до гуша от пивницата.

— Добре — склони накрая.

Ан-Мари заподскача грейнала на леглото.

— Още утре! Уили ще помогне на госпожа Хейл да се изнесе още днес, после ще помогне и на мен. Утре!

* * *

При вестта, че Ричард ги напуска, родителите му направо се вцепениха, но само се спогледаха и решиха да не се възпротивяват. След като се прибереше, синът им пиеше, докато си легне — повече от всякога. Ако се пренесеше в Клифтън, щеше да му се наложи да плаща поне част от изпитото.

— Няма как да откажа на сина си онова, което му принадлежи тук — завайка се Дик.

— Вярно си е, то винаги му е под ръка — съгласи се Маг.

И така, Дик му даде ръчната количка, с която караха стърготините и хранителните продукти, и загледа как Ричард товари свъсен на нея две ракли.

— Ами инструментите?

— Пази ги — отвърна троснато по-младият мъж. — Съмнявам се да ми трябват в Клифтън.

Къщата, където госпожица Латур и Уили Инсел живееха под наем, се намираше между други две долепени до нея къщи на Клифтън Грийн Лейн недалеч от Кладенеца на Джейкъб. Личеше си, че някога трите постройки всъщност са били една къща: стълбите бяха прекалено тесни, отделните части бяха разделени с грубо сковани прегради — колкото хазяите да прибират повечко пари от наем. Вярно, преградите тук стигаха чак до тавана, ала между дъските пак имаше процепи, през които преспокойно се чуваше, ако някоя жена крещи у съседите. Мансардата на Ан-Мари се възправяше като едничка вита

вежда и това им бе позволявало да се усамотят, както забеляза Ричард, докато гледаше прелестното ложе на любимата си един етаж по-долу.

— Вече всички ще знаят кога се любим — отбеляза той кисело.

Ан-Мари сви рамене.

— Цял свят се люби, cher Ричард. — Не щеш ли, тя възкликна и бръкна в дамската си чантичка. — Изхвърча ми от главата! Получи се писмо за теб.

Той пое сгънатия лист и се загледа заинтригуван в печата — не познаваше подателя. Ала името на Ричард Морган беше изписано отпред съвсем четливо, с калиграфския почерк на писар. В писмото се казваше:

„Драги ми господине,

Благодарение на милата госпожа Хърбърт Бартън научих вашето име. Ако не ме лъже паметта, сте майстор на оръжие. В случай че това е така и бъдете в състояние да ми представите добри препоръки, а може би и да ми покажете какво умеете, съм готов да ви наема на работа. Бъдете така добър са се явите в девет часа сутринта на 30 септември в жилището ми на адрес Уестгейт № 10 в Бат.“

Имаше и подпис, положен с несигурна, разтреперана ръка — Хорейшо Мидър. Кой, дявол го взел, беше тоя Хорейшо Мидър? Ричард смяташе, че познава по име всеки майстор оръжейник между Рединг и Уеймът, а не беше чувал за никакъв господин Мидър.

— Какво става? От кого е писмото? — попита Ан-Мари и опита да надзърне през рамото му.

— От един майстор на оръжие в, Бат, казва се Хорейшо Мидър. Предлага ми работа — примига Ричард. — Вика ме на трийсети сутринта, което ще рече, че утре трябва да замина.

— О, това е един приятел на госпожа Бартън! — изчурулика францужойката и плесна с ръце от радост. Сетне сведе очи, така че дългите ѝ мигли хвърлиха сянка върху страните ѝ. — Споменах ѝ за теб, cher Ричард. Нали не се сърдиш?

— Щом става дума за работа, пет пари не давам на кого какво си споменавала — отвърна Ричард, след което я вдигна и я метна във

въздуха.

— Ама наистина ли трябва да заминеш утре? — нацупи се Ан-Мари. — Казах на всички наоколо, че сме женени и си дошъл да живееш при мен. Само да знаеш колко покани да им гостуваме получих! — Тя се намуси още повече. — Сигурно ще ти се наложи да останеш в Бат и в петък вечер. И ще те видя чак в събота!

— Е, все ще то преживеем някак, все пак става дума за работа — подметна Ричард и пренесе една от раклите на място, където според него Ан-Мари нямаше да пожелае да сложи нищо от вещите си. — Още съжалявам, че премести леглото долу — допълни той. — Можеше и да го оставиш в мансардата, нали Уили е решил да живее в сутерена.

— Ако получиш работа в Бат, е все едно — натърти младата жена с необорима логика. — Пак ще се местим.

— Така си е.

— Не е ли прекрасно, че си имам отделна стая за писалището! — изгука Ан-Мари. — Умирам си да пиша писма, а горе човек нямаше къде да се завърти.

Ричард отиде в стаята зад спалнята и погледна самотното писалище.

— Не е зле да купим още покъщнина, да му прави компания. Странно нещо! Никога досега не ми се е налагало да обзавеждам жилище, дори докато живеехме с Пег на Темпъл Стрийт.

— С Пег ли?

— Жена ми. Почина — отсече Ричард и изведнъж усети, че му се пие. — Ще ида да се поразходя, докато ти си пишеш писмата.

Тя обаче го последва долу, където бяха всекидневната и кухнята. Във всекидневната имаше четири дървени стола и една маса, а в кухнята — плот и примитивно огнище. Дали Ан-Мари знаеше да готви? Дали щеше да й остава време да го прави, щом всеки следобед и всяка вечер беше с госпожа Бартън, която си беше поспалана?

На прага младата жена се вдигна на пръсти и го целуна.

— Виж ти! — екна престорен глас. — Господин Морган, нали така?

Ричард се откъсна рязко от младата жена, която продължаваше да го целува, и се извърна, за да види господин Джон Тревилиън Сийли Тревилиън, който се бе изтъпанил на някакви си три крачки в целия блясък на цикламеното кадифе, извезано с черно-бели шарки. Ричард

усети как настръхва целият, ала заради Ан-Мари все пак се въздържа и не направи онова, което му идеше да стори — да обърне гръб на Сийли Тревилиън и да продължи нататък по улицата.

— Същият, господин Тревилиън — отвърна той.

— Това ли е жена ви, за която всички мълвят? — изтананика контетто, издул възхитено начервени устни. — Наистина е очарователна.

— Какво търсиш тук! — тросна се все така наежен Ричард.

— Как какво, драги ми приятелю, дошъл съм на фризьор — казва се господин Джойс, сигурно го знаеш. Живее до вас, именно от него научих, че си се оженил и си дошъл да живееш тук. — Той извади дантелената си носна кърпа и я долепи лекичко до челото си. — Какъв топъл ден за края на септември, нали?

— О, драги ми господине, заповядайте, влезте — изгука Ан-Мари и направи реверанс сред бухналите си фустанели. — Сигурно ще се почувствате по-добре, ако си починете в прохладата на нашата всекидневна. — Тя въведе неканения гост и го сложи да седне на един от столовете, сетне му завя с края на престилката си. — Ричард, скъпи, имаме ли какво да предложим на господина? — попита францужойката със сладък глас, явно възхитена от толкова много стил.

— Не, нямаме, докато не купя от „Черният жребец“ бира — отвърна доста грубо Ричард.

— Тогава ще ти донеса една кана за бира и втора, по-малка, за слаба бира — рече младата жена и закърши снага към кухнята, като не пропусна да понадигне поли и да покаже на Сийли тъничък глезен.

— Нямам причини да съм ти особено благодарен, Морган — подхвана Сийли веднага щом останаха сами. — Заради ония изсмукани от пръстите небивалици, които си скалпил за мен, се наложи да проведе няколко твърде неприятни разговора с шефа на Акцизното управление. Недоумявам с какво съм те засегнал, докато поправяше казаните на господин Кейв, но едва ли съм те обидил чак толкова, та да ходиш да разправяш на главния инспектор разни опашати лъжи за мен.

— Това не са лъжи — отсече с равен глас Ричард. — Видях те на светлината на пълната месечина в ясна нощ, чух и името ти — усмихна се той. — И понеже си имал неблагоразумието да говориш без недомлъвки с господин Кейв и господин Торн в присъствието на друг

човек, сега, волю-неволю, ще си теглиш последиците, задето си сгазил лука, господин Сийли Тревилиън.

Ан-Мари се върна, понесла две празни кани.

— Нали ще пийнете бира, драги ми господине? — обърна се тя към госта.

— В този час на деня — с удоволствие — отвърна господин Тревилиън.

С по кана в ръка Ричард се запъти към „Черният жребец“, а Ан-Мари се разположи на другия стол и подхвана разговор с толкова представителния господин.

Щом се върна, Ричард установи, че само се е разкарвал — господин Тревилиън стоеше на верандата и целуваше в захлас ръка на французойката.

— Надявам се да ви видя отново, monsieur — изчурулика тя и лицето ѝ с трапчинките се озари от свенлива усмивка.

— О, на всяка цена, обещавам — подвикна той с фалцет. — Не забравяйте, че фризьорът ми живее до вас.

Ан-Мари вдигна длан към устата си.

— Майко мила, госпожа Бартън! Ще взема да закъснея!

Господин Тревилиън ѝ предложи ръка.

— Тъй като тя ми е добра позната, госпожо Морган, разрешете да ви изпратя до нейния дом.

Двамата тръгнаха, доближили глави. Той дрънкаше празни приказки, тя пък се заливаше от смях. Ричард ги изпроводи с поглед, докато се скриха зад ъгъла, при недостроените къщи, изръмжа ядно и подкара ръчната количка — трябваше да я върне на баща си. Ама че смешна беше френската му кучка! Така значи, ще прави мили очи на тая отрепка Сийли Тревилиън само защото се е издокарал в цикламено кадифе, извезано от някое клето ратайче, което не е получило за египетския си труд и грош!

Дилижансът за Бат тръгваше всеки ден по пладне от странноприемница „Агнето“ и изминаваше разстоянието за четири часа срещу четири шилинга за място вътре в дилижанса и два шилинга — на капрата. Макар и Ричард да беше цепил косъма на две и да бе пестил през шестте месеца, докато бе работил при господин Томас

Кейв, почти не му бяха останали пари, а пътуването до Бат сигурно щеше да му излезе към десет шилинга, които той трудно можеше да си позволи. Така и не се беше разбрал с Ан-Мари за разходите по общото домакинство и вчера бяха обядвали и вечеряли в „Черният жребец“, където беше по-скъпо, отколкото в пивницата на баща му — францужойката не предложи да помогне със сметката, нито възропта, задето той се черпи с ром. Тя пи портвайн.

Затова и Ричард реши да тръгне на ранина към другия край на Бристъл, така че да успее да си вземе от местата по два шилинга на капрата — волю-неволю щеше да се изложи на стихииите, добре че днес едва ли щеше да вали.

Станциите, където дилижансите сменяха конете, бяха оживено място с просторен вътрешен двор, там кочияши и коне, повлекли подире си сбруята, сновяха припряно напред-назад, конярите се стрелкаха във всички посоки, а келнерите обикаляха с подноси със закуски и освежителни напитки за пътниците за и от Тонтън през Бриджуотър, за Глостър през Страуд, Суиндън и още къде ли не в околността. Ричард научи, че впрягът от шест коня още не е откаран при дилижанса, плати два шилинга за място на капрата и отиде да почака при една от стените, докато повикат пътниците за Бат.

Продължаваше да чака, когато през портата нахълта Уилям Инсел и запъхтян, се заоглежда трескаво.

— Уили!

Момъкът дотърча при него.

— Ох, слава богу, слава богу — простена той със сетни сили. — Притесних се да не би да съм те изтървал.

— Какво се е случило? Нещо с Ан-Мари ли? Да не е болна?

— Не, не е болна — отвърна Инсел, ококорил воднисти очи. — По-лошо!

— По-лошо ли? — стисна го Ричард с все сила за ръката. — Да не е мъртва?

— А, не! Но си уговори тайна среща със Сийли Тревилиън!

Защо ли Ричард изобщо не се изненада?

— Карай нататък.

— Той дойде при фризьора, дето живее до нас — най-малкото така каза, но след малко довтаса на нашата врата и почна да чука — още не се бях качил по стълбите от сутерена, когато Ан-Мари му

отвори. — Младежът избърса капчиците пот по челото си и погледна умолително Ричард. — Умирам от жажда. Тичал съм през целия път.

Ричард извади от кесията си пени за халба бира и Инсел я изпи на един дъх.

— Е, това вече е друго!

— Разправяй нататък, Уили. Дилижансът ми потегля всеки момент.

— Изобщо не се криеха, да си рече човек, че са забравили, дето и аз съм в къщата. Тя го попита дали искал да прави оная работа с нея и той отвърна, че да. После, нали си я знаеш, тя започна да го увърта и да разправя, че моментът не бил подходящ, току-виж си се върнел. Рече му: шест часът довечера, после можел да остане и да пренощува при нея. И така, она ниедник отиде при Джойс фризьора в съседната къща, чувах го как боботи през стената. После изчаках Ан-Мари да се качи горе и хукнах да те търся. Момъкът впери очи като на пребито псе в Ричард, явно очакваше одобрението му.

— Бат! Бат! — провикна се някой.

Ами сега! Ричард на всяка цена трябваше да получи работата! Същевременно обаче бе възмутен като мъж, че Ан-Мари е предпочела пред него не друг, а Сийли Тревилиън — Сийли Тревилиън, моля ви се! Какъв срам и позор! Той изправи гръб.

— Нямам какво да търся в Бат — отсече покрусен. — Ела, ще идем при баща ми и ще изчакаме там. А в шест часа ще поднесем доста неприятна изненада на госпожица Латур и на господин Сийли Тревилиън. Дори и да не види отвътре съдилище, ще има да помни дълго тая вечер.

„Как — запита се Дик, който начаса надуши, че става нещо ужасно, но не знаеше какво да стори, за да предотврати бедата, — как да откажа на сина си ром. Какво ли става и защо той не обелва и дума? И тая мижитурка Инсел, дето все му се умилква — не че ще му навреди с нещо, но определено не е приятел като за Ричард. Ох, Ричард, Ричард, ще вземеш да загазиш с тоя ром!“

В шест без малко, тъкмо когато Маг се готвеше да пренесе вечерята на посетителите, а те си бяха доста, Ричард и Инсел станаха от масата; „Виж го ти него как носи на алкохол! — изуми се Дик, когато синът му мина по права линия, без изобщо да плете крака, през цялото заведение, следван по петите от оная отрепка Инсел. — Синът

ми е мъртво пиян, чувствам, че се ще се забърка в някоя каша, а не мога да му помогна!“

Навън беше ясно, здрачът сякаш изпълваше небето с нежно сияние. Ричард вървеше толкова бързо, че Инсел едвам смогваше да не изостане, и от миг на миг се вбесяваше все повече.

Предната врата беше отключена и той се пъхна безшумно вътре.

— Стой тук, докато те повикам — изшушука Ричард на Уили и скръцна със зъби. — Кучка ниедна! Да се хване не с друг, а с тоя мухльо Сийли! Със Сийли, представяш ли си!

Стисна пестници и тръгна нагоре по стълбите.

Колкото да завари в спалнята сценка като от класически фарс. Похотливата му любима лежеше в кревата, навирила нозе, а Сийли беше върху нея, облечен с обточена с дантелки риза. Правеха обичайните за такива случаи движения, Ан-Мари стенеше едва чуто от удоволствие, а Сийли пъшкотеше гръмогласно.

Ричард си въобразяваше, че е подготвен за онова, което ще завари, ала при тая комична гледка така се вбеси, че в главата му сякаш не остана и капчица здрав разум. До едната стена имаше камина със сандък въглища отстрани и чукче, с което да се трошат по-едрите буци. Още преди ония двамата на леглото да са се усетили, Ричард прекоси стаята, грабна чука и се изправи с лице към тях.

— Я ела насам, Уили! — провикна се колкото му глас държи. — А, не, не мърдайте! Нека свидетелят ми ви види така.

Инсел влезе и зяпна налятата гръд на Ан-Мари.

— Готов ли си, господин Инсел, да свидетелстваш, че си видял как жена ми върши оная работа с господин Сийли Тревилиън?

— Да! — простена разтреперан момъкът.

Ан-Мари беше казала на Тревилиън, че Ричард вечно е пиян-залян, ала колкото и да бе репетирал тая сценка, той не си беше представял какво е да видиш пред себе си едър като канара мъжага, който не може да си намери място от гняв. Сдържаният далавераджия, който иначе владееше безупречно, усети как пребледнява като платно. Майко мила! Тоя Морган ще вземе да го пречука!

— Мръсница ниедна! — разкрещя се като обезумял Ричард и се обърна да изгледа кръвнишки Ан-Мари, не по-малко уплашена от Тревилиън. Разтреперана като листо, тя се дръпна назад към таблата на леглото. — Пачавра с пачавра! — Той премести яден поглед от жената

към перваза на прозореца, където бяха оставени портфейлът, часовникът и кесийката към него на Тревилиън. — Къде ви е свещта, драга ми госпожо? — изфуча Ричард. — Леките жени привличат клиенти, като слагат свещ на прозореца, а вашата нещо не я виждам! — Отстъпи назад, олюля се, седна тежко в края на леглото и допря чука до челото на Тревилиън. — Колкото до теб, Сийли, ще те съдя, задето си ми отнел жената.

Тревилиън се опита да се измъкне, ала Ричард го стисна с все сила за рамото и го чукна лекичко с чука по плувналото в пот чело.

— А, без тия, Сийли! Никъде няма да ходиш. А си почнал да се дърпаш, а ще оцапаш с кръвта си прелестните бели завивки.

— Какво правиш? — попита, уплашена до смърт, французойката. — Пиян си, Ричард. Много те моля, не го убивай! — изписка тя истерично. — Остави чука, Ричард! Остави го! Не го убивай, чу ли! Остави чука!

Ричард наистина го остави с презрително сумтене, но така, че да е по-близо до него, отколкото до Тревилиън.

„Напъни си мозъка! — заповтаря си през това време Сийли Тревилиън. — Хайде, понапъни се. Иде му да ми види сметката, но по душа не е убиец — помъчи се да отклониш вниманието му, да го успокоиш някак, обърни нещата така, както искаше!“

— Много те моля, недей! Не ме убивай — изскимтя той.

— Я млъквай, гнидо презряна! — нареди му Ричард, после сред писъците на ужасената Ан-Мари пак вдигна чука, но колкото да оправи с тъпото ризата на Тревилиън и да му покрие шкембето. Сетне погледна изумен французойката. — Това ли предпочете пред мен? Майко мила, явно си доста сребролюбива! — Замахна светкавично с ръка, сграбчи Тревилиън за гръкляна и след като го вдигна във въздуха, го тури да коленичи върху леглото. — Ето, драги им господинчо, имам свидетел, че си ми откраднал жената. Смятам да те съдя за... — Той се подвоуми и накрая изтърси първото хрумнало му число: — За хиляда лири стерлинги нанесени щети. Никак не обичам ролята на рогоносеца, особено пък когато рога ми е надянал негодник като теб, Сийли Тревилиън. Искал си да платиш за услугите на жена ми? Е, тарифата скочи малко.

„Понапъни си мозъка, Сийли, хайде, понапъни го! Сега тоя кретен говори повече, поукроти се. Най-сетне ромът забавя

движенията му.“

Сийли навлажни устни и изтърси думите, които предварително си беше репетираше:

— Признавам, Морган, че си в правото си да ме съдиш, признавам и че съм ти нанесъл щети, които ще се наложи да покрия. Но дай да се разберем като хора, какво да се мъкнем по съдилищата! Майка ми и брат ми!... Я помисли за жена си... помисли за доброто ѝ име. — Той стрелна с хитри очички Ан-Мари, която още стоеше, долепила гръб о стената. — Момиче от простолюдието, което си вади хляба като камериерка на почтена дама... ти пък нямаш работа, разчитате на онова, което изкара тя. Тръгнем ли да се разправяме по съдилищата, ще опетним името ѝ, всички ще я отритнат.

Точно така, гневът на Морган малко по малко се разсейваше, на него сякаш изведнъж му прилоша, той се обърка — явно не знаеше какво да прави.

— Тя ти е жена, Морган, тя в къщата изкарва насъщния. Какво да се прави, изкуши се от предложението ми — казах, че ще ѝ дам повече пари, отколкото изкарва за месец. Какво да се прави, женска му работа! Знаеш, жените са си нисши същества, човек не може да им има вяра.

На Ричард му беше на езика да каже, че тая пачавра не му е никаква жена, после обаче видя огромните ѝ черни очи, плувнали в сълзи. В миг възмущението бе изместено от състрадание.

Тревилийн продължаваше да дърдори като навит:

— Ето, признавам си най-чистосърдечно, че съм виновен, но остави ги съдилищата, дай да се разберем като мъже: още тук и още сега, Морган, тук и сега! Хиляда лири няма да получиш, но хайде, от мен да мине, ще ти броя петстотин. Много те моля, Морган, съгласи се да ти дам клетвена разписка за петстотин лири, и да се разделим по живо, по здраво!

Ричард се поколеба. Дилижансът за Бат отдавна беше заминал, а заедно с него бе угаснала и надеждата той да си намери работа — кога ли пак щеше да му се отвори възможност да се хване някъде? Затвори очи, ала главата му тутакси се завъртя, прилоша му и той побърза да ги отвори и примига няколко пъти.

— Предложението е справедливо, Ричард — намеси се плахо Уили Инсел.

— Добре тогава — отсече Ричард и стана от леглото. — Обличай се, Сийли, че си голям смешник с тия крачета като спици.

След като облече набързо нефритенозеления плюшен костюм, извезан с пауновосиньо, Тревилиън последва Ричард в другата стая и седна на писалището на Ан-Мари. С надеждата и той да се облажи малко покрай крупната сума, изсипала се сякаш от небето върху Ричард, Уили Инсел също отиде при тях — и през ум не му минаваше, че Ричард няма никакво намерение да осребрява клетвената разписка. Единственото, което искаше, бе да попритисне до стената Сийли Тревилиън, за да му е за урок, и да го накара да се поизпоти не само сега, но и в бъдеще.

Клетвената разписка беше за петстотин лири стерлинги, които да се изплатят на Ричард Морган от Клифтън, отдолу се мъдреше и подпис: Дж. Тревилиън.

Ричард я погледа, погледа, пък я скъса.

— Хайде отново, Сийли — рече той. — Ще ми я подпишеш с всичките, а не само с някои от имената си.

Както стоеше в горния край на стълбището, Ричард не издържа на изкушението и подритна с върха на обувката по мършавия задник Тревилиън, който се затъркаля надолу и дори направи едно кълбо. Просна се върху дюшемето на долната площадка с тътен, който отекна като гръмотевица. Докато стигне в антрето, вече пицеше като попарен. От хладнокръвния далавераджия не бе останал и помен! Дръпна с все сила вратата, изскочи като тапа навън и се плъосна с вой и стенания на улицата.

Ричард залости вратата и се върна в спалнята при Ан-Мари, но вече без Уили Инсел, който се затътри долу в сутерена си.

Младата жена не се беше и помръднала. Загледа как Ричард прекосява помещението и вдига чука.

— Би трябвало да те убия — рече й уморено, заслушан във врявата, която стенещият Тревилиън вдигаше отвън на улицата.

Французойката сви рамене.

— Няма да ме убиеш, Ричард. По душа не си убиец дори когато си мъртво пиян. — В ъгълчето на устата й заигра усмивчица. — Но Сийли реши, че ще му видиш сметката. Каква изненада за тоя надут пуяк, толкова самоуверен, толкова влюбен в усложненията.

Покрай тези думи Ричард би трябвало да се досети, че Ан-Мари познава Сийли Тревилиън не само от тая случайна среща в леглото и че явно го е виждала и преди, ала на входната врата се задумка толкова силно, че той се разсея.

— Сега пък какво има? — попита и слезе долу. — Да! — извика през залостената врата.

— Господин Тревилиън си иска часовника — отвърна някакъв мъж.

— Предай му на господин Тревилиън, че ще си го получи, след като бъде удовлетворен — кресна Ричард и пак се върна с тежка стъпка горе. — Искал си часовника, моля ти се — обясни на Ан-Мари.

Часовникът пак си лежеше там, където бе и преди Ричард да нахълта с гръм и трясък в стаята — върху перваза на прозореца, само дето сега портфейла и кесийката към часовника вече ги нямаше.

— Дай му го, mon cher — обади се ни в клин, ни в ръкав французойката. — Метни му го през прозореца.

— Дрън-дрън, да съм му го метнел! Ще си го получи, но когато реша аз. — Той го вдигна и взе да го върти и оглежда. — Добра изработка, дума да няма! Стомана. Последен писък на модата, изключително контешки.

Часовникът се озова заедно с клетвената разписка в джоба на сюртука му.

— Изнасям се от тук — оповести Ричард. Чувстваше се много зле.

Французойката скочи като ужилена от леглото, облече на две на три една рокля и нахлузи обувките на бос крак.

— Чакай, Ричард! Уили, Уили, ела да ми помогнеш! — провикна се тя.

Момъкът промуши глава точно когато двамата вече бяха при входната врата.

— Какво правиш, Ричард? Чакай, бе, човек!

— Ако се притесняваш от Сийли, излишно е — отвърна Ричард и след като излезе на улицата, си пое дълбоко от свежия въздух. — Него вече го няма. Представлението свърши преди две-три минути.

Тръгна към хълма Брандън, Ан-Мари заситни от едната му страна, Уили от другата — три размазани силуета в непрогледния мрак, спуснал се наоколо. Тук нямаше улично осветление.

— Какво ще стане с мен, ако ме напуснеш, Ричард? — проплака Ан-Мари.

— Пет пари не давам, да става, каквото ще. Показах ти тази чест да оставя Сийли да си мисли, че си ми жена, но и дума не може да става да си имам вземане-даване с никаквица като теб. Е, не се е свършил светът, де! Какво толкова ще се промени за теб! Още си на работа, ние със Сийли се погрижихме да не пострада доброто ти име — усмихна се той тъжно. — Добро име ли? Я се погледни, пачавро мръсна!

— Ами аз? — простена Уили, сетил се за петстотинте лири.

— Ще бъда в „Гербът на Купър“. Няма как, трябва да сме заедно, докато не мине делото за измамата с акцизите.

— Хайде да те изпратим до хълма — предложи Уили.

— Няма да ме изпращате доникъде. Отведи госпожицата в дома ѝ. Не е безопасно.

И така, те се разделиха в нощта, единият мъж и жената се върнаха на Клифтън Грийн Лейн, другият пък продължи нататък по пътеката към хълма Брандън, без изобщо да се замисля за дебнещите опасности. Госпожа Мери Мередит спря пред входната врата на дома си, доволна, че се е прибрала по-живо, по здраво, ала и изумена от безстрашието на човека, изоставен от своите спътници. Бяха си говорили тихичко и оставяха впечатлението, че се разбират чудесно, ала жената нямаше никаква представа кои са. Вече беше късно и лицата им не се виждаха в септемврийската нощ.

Ричард нахълта вкъщи — сега усещаше опиянението от рома много по-силно, отколкото по време на разправията. Ама че работа! И какво щеше да обяснява сега на баща си?

„Поне мога да кажа едно: огънят е угаснал — написа той на следващия ден — последния от септември 1784 година, в края на писмото си до господин Джеймс Тисълтуейт. — Не знам, Джем, какво ме прихвана, знам само, че човекът, който изведнъж видях вътре в себе си — огорчен, отмъстителен, жесток, — никак не ми харесва. Не само това, ами сега притежавам и две вещи, които изобщо не ми се иска да имам: стоманен часовник и клетвена

разписка за петстотин лири стерлинги. Ще върна часовника веднага щом намеря сили да погледна отново в лицето Сийли Тревилиън, а колкото до клетвената разписка, нямам намерение изобщо да я осребрявам някога. Щом му върна часовника, ще я скъсам под носа му. И проклинам рома.

Баща ми прати човек в Клифтън да ми прибере багажа — не искам повече да я виждам тая Ан-Мари. Каква изпечена лицемерка, у нея няма нищо искрено! Какъв глупак съм бил! Уж съм на цели трийсет и шест години, а станах за смях и на кокошките. Баща ми разправя, че е трябвало да изживея нещо от рода на онова, което ми се струпа на главата с Ан-Мари, още докато съм бил на двайсет и една. Най-голям глупак е старият глупак — ето как се изрази той с присъщата си тактичност. Въпреки това е прекрасен човек.

Покрай цялата тая история проумях някои неща за себе си, за които и не подозирах. Най ме е срам, че предадох невръстния си син. От деня, когато срещнах Ан-Мари, до днес, когато се събудих и разбрах, че магията, с която ми е замаяла главата, вече я няма, съвсем забравих за сина си и за неговата участ. Сигурно е простимо един мъж да се увлече по жена. Но с какво ли съм обидил Бога, та Той да избере точно този миг на горест и загуба, за да ме подложи на такова ужасно изпитание?

Много те моля, Джем, пиши ми. Съзнавам, сигурно не е никак леко да ни пишеш след вестта за Уилям Хенри, ала ние очакваме да разберем как я караш и се притесняваме, когато мълчиш. Пък и имам нужда от твоите мъдри слова. Огромна нужда.“

Но дори и господин Джеймс Тисълтуейт да бе смятал да отговори на Ричард, писмото му така и не се получи в „Гербът на Купър“ до осми октомври, когато в пивницата влязоха двама свъсени мъже в износени кафяви костюми.

— Ричард Морган? — попита мъжът отпред.

— Ето ме — каза Ричард и излезе иззад тезгяха.

Човекът се приближи и стовари длан върху лявото му рамо.

— Ричард Морган, задържам ви в името на негово величество крал Джордж по обвинения, отправени от господин — Джон Тревилиън Сийли Тревилиън. Уилям Инсел? — попита сетне той.

— Майко мила! — изписка Уили и се сви в ъгълчето си.

Отново тежката десница се отпусна върху рамото на момъка.

— Уилям Инсел, задържам ви в името на негово величество крал Джордж по обвинения, отправени от господин Джон Тревилиън Сийли Тревилиън. Елате с нас, ако обичате, и не създавайте смут. Пред вратата стоят още шестима от нашите хора.

Ричард протегна ръка към баща си, който стоеше като ударен от гръм, и отвори уста още преди да е осъзнал, че не знае какво да каже.

Съдебният пристав го сръга силно между плешките със същата ръка, която бе отпуснал върху рамото му.

— Не говори, Морган, не говори! — Той огледа притихналата пивница. — Ако искате да се видите с Морган и Инсел, можете да ги намерите в затвора „Нюгейт“ в Бристъл.

[1] Сух херес, внасян от Испания през Бристъл. — Б.пр. ↑

[2] Квакери или Религиозно общество на приятелите — секта основана от Джордж Фокс в средата на XVII в., обявява се срещу даването на клетва и войните. — Б.пр. ↑

[3] Протестантска секта, основана в средата на XVIII в. Отстоява безбрачието и простия начин на живот, обявява се срещу частната собственост. — Б.пр. ↑

[4] Джон Ханкок (1737–1793), американски държавник, пръв подписал Декларацията на независимостта. — Б.пр. ↑

[5] Джон Адамс (1735–1826), един от водачите на американците по време на Войната за независимост. Втори президент на САЩ. — Б.пр. ↑

[6] Томас Гейдж (1721–1787), английски пълководец, предвождал британските войски по време на Войната за независимост в САЩ. — Б.пр. ↑

[7] Град в Източен Масачузетс, където се води втората голяма битка по време на Войната за независимост в САЩ. — Б.пр. ↑

[8] Самюъл Адамс (1722–1803), американски държавник, един от водачите на американския народ по време на Войната за независимост.

— Б.пр. ↑

[9] Едмънд Бърк (1729–1797), ирландски държавник, оратор и писател. — Б.пр. ↑

[10] Така са наричали Елизабет I. — Б.пр. ↑

[11] Така до 1964 г. във Великобритания наричат военноморския министър. — Б.пр. ↑

[12] Бивша кралска резиденция в Лондон. — Б.пр. ↑

[13] Един от прякорите на принц Чарлс Стюарт (1720–1788), претендент за трона на Великобритания и Ирландия. — Б.пр. ↑

[14] Томас Чатъртън (1752–1770), английски поет. — Б.пр. ↑

[15] Самюъл Джонсън (1709–1784), английски моралист, литературен критик и лексикограф. — Б.пр. ↑

[16] Джеймс Бозуел (1740–1795), мемоарист, по рождение шотландец, близък приятел на Самюъл Джонсън и негов биограф. — Б.пр. ↑

[17] „Мол Фландърс“, роман на Даниел Дефо, където за прототип на героинята е послужила реално съществувала жена (1584–1659). — Б.пр. ↑

[18] Име, което Христофор Колумб дава през 1492 г. на Антилските и Бахамските острови, погрешно сметнал архипелага за източната част на Азия. — Б.пр. ↑

[19] Патриотични дружества, противопоставяли се — първоначално нелегално, на Закона за гербовия налог и отстоявали независимостта на американските колонии. — Б.пр. ↑

[20] Бенедикт Арнолд (1741–1801), американски генерал, който по време на Войната за независимост преминава на страната на врага. — Б.пр. ↑

[21] В античната митология най-красивият сред всички смъртни. — Б.пр. ↑

[22] Две от деветте най-стари престижни мъжки средни училища в Англия. — Б.пр. ↑

[23] Квартал в Централен Лондон, където се намира сградата, на Парламента. — Б.пр. ↑

[24] Увеселителен парк в Лондон, съществувал от 1661 до 1859 г. — Б.пр. ↑

[25] Добър ден (фр.). — Б.пр. ↑

[26] Господине (фр.). — Б.пр. ↑

- [27] Да (фр.) — Б.пр. ↑
[28] Ето на (фр.) — Б.пр. ↑
[29] Бре, бре, бре (фр.) — Б.пр. ↑
[30] Скъпи (фр.) — Б.пр. ↑
[31] Скъпи мой, скъпи мой (фр.). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ВТОРА

Октомври 1784 — Януари 1786 година

Нюгейтският затвор в Бристъл се падаше през две сгради от леярната за месинг на Уосбъро на Нароу Уайн Стрийт. Повели между себе си Ричард и Уили Инсел, осмината съдебни пристави стигнаха за нищо време пеш дотам и влязоха в затвора през портала с дебела решетка, каквито има по крепостите. Първото, което Ричард видя от задана, беше тесният проход с два отвора от всяка страна — почти без да спира, началникът на приставите ги натика през левия вход и оставяйки подчинените си отвън, влезе заедно със задържаните в помещението.

— Затворниците Морган и Инсел — излая той. — Подпиши тук, ако обичаш.

Мъжът, разположил се на стола зад писалището, се пресегна и взе двата листа, които съдебният пристав му бе подал.

— И къде ще наредиш да ги държа? — попита тъмничарят, като тури по едно кръстче върху всеки от листовите.

— Твоя работа, Уолтър, няма какво да питаш мен — отвърна самонадеяно приставът и си излезе.

Уили се скъсваше от плач, Ричард стоеше със сухи очи — беше запазил самообладание. Стъписването се бе поразсеяло, той отново бе в състояние да чувства и да мисли и знаеше, че не е особено изненадан. Ако Ан-Мари Латур бе придала формата на неговата участ, то Сийли Тревилиън я беше превърнал в реалност. В какво ли го обвиняваха? Кога ли щеше да разбере? Да, часовникът и клетвената разписка на Сийли още бяха у него, ала Ричард бе казал на мъжа долу на улицата, че Сийли ще си получи часовника, а колкото до разписката, той и досега не я беше осребрил в банката. Божичко, къде е гледал?

Затворите бяха пренаселени и това щеше да му помогне да го оправдаят. Напоследък съдиите в Бристъл действаха като практични хора и бяха склонни да постигнат извънсъдебно споразумение с обвиняемия, стига да му беше по джоба да плати обезщетение, да

покрие загубите и да брои още малко пари отгоре. Ричард щеше да задлъжне до гроб и щеше да успее да се разплати само ако избухнеше нова война, та той да се запретне да прави пушки, знаеше обаче, че роднините му няма да го зарежат на произвола на съдбата.

— По пени на ден за хляб — обясни тъмничарят на име Уолтър, — докато се явите пред съда. После, ако ви осъдят, ще разполагате с по две пенита.

— Ще измрем от глад — изтърва се Ричард.

Тъмничарят заобиколи писалището и фрасна задържания толкова силно, че му пукна устната.

— Не ми се прави на много остроумен, Морган! Тук ще слушаш какво ти казвам аз. — Той вдигна глава и ревна: — Хайде, размърдайте се, копелдаци с копелдаци!

В помещението нахълтаха двамина с палки.

— Оковете ги — разпореди се Уолтър, разтърквайки длан.

Ричард попи с края на ръкава кръвта върху устата си и тръгна с хленчещия Уили Инсел по прохода — този път ги вкараха във вратата отдясно. Помещението приличаше на седларница с тази малка разлика, че множеството каиши, увиснали навред по стените, бяха не от кожа, а от желязо.

В затвора „Нюгейт“ в Бристъл се смяташе, че е предостатъчно задържаните да бъдат само с вериги на краката — Ричард и не помръдна, докато окаеният тип, разпореждащ се в този склад за мъчения, му нагласяше оковите. Петсантиметровата халка, която онзи му сложи на левия глезен, щракна, после тъмничарят я прикрепил за верига, която прихвана за подобна халка върху десния крак. Така Ричард можеше да тътрузи нозе, но не и да крачи или да тича. Уили се уплаши и взе да се съпротивлява, но на бърза ръка го повалиха с палките на земята. Ричард обаче не каза и не стори нищо — устната му още кървеше. Зарече се, че с думите, които е подметнал на Уолтър тъмничаря, за последен път дава повод да го тормозят и бият. Още от годините, прекарани в „Колстън“, бе усвоил простичкото правило: трай си, върши каквото ти казват, не привличай вниманието!

В дъното на прохода имаше друга препречена с решетка врата, надзирателят я отключил с тежкия ключ и двамата нови затворници Морган и Инсел бяха натикани в пъкъла — огромно помещение с каменни стени, по които постоянно се стичаше влага, така че на места

се бяха образували дълги варовикови висулки, окадени от саждите на заводите покрай река Фрум. Вътре нямаше ни маси, ни нарове или столове. Само покрит с плочи под, хлъзгав и лепкав от времето и хорските нечистотии. Гърчеща се гмеж от оковани затворници, все мъже. Повечето седяха на пода, изпружили пред себе си нозе, имаше и такива, които обикаляха безцелно и понеже жизнените им силици бяха на изчерпване, едвам повдигаха крака и често се случваше да настъпят някой клетник, който с нищо не издаваше, че е усетил удара от веригата на своя събрат по съдба. Свикналият с бристълските калища познаваше и смрадта: на гнилоч, тор, изпражнения. Тя само беше по-силна, понеже помещението почти не се проветряваше.

Единствената целенасочена дейност се забелязваше само при сводестия отвор в дъното на помещението — макар и да не беше стъпвал досега в „Нюгейт“, Ричард се досети, че там сигурно е затворническата лавка, където, стига да ти се намира някое и друго петаче, можеш да си купиш я ром, я джин или бира. Все пак имаше някаква представа за тъмницата от разговорите между баща си и братовчеда Джеймс — аптекаря, и бе предполагал, че тук постоянно се бият за пари, за пиене, хляб и лични вещи. Сега обаче разбра, че затворниците са твърде съсипани, за да се бият. Никой от тях нямаше сили за това. Умираха от глад, мнозина се бяха напили на гладен стомах, бърбяха някакви небивалици или си тананикаха едва чуто, както седяха с изпружени нозе, оставени изцяло на произвола на съдбата.

Уили не се отделяше и на педя от Ричард. Беше му се лепнал като пиявица. Накъдето и да се обърнеше той, момъкът го следваше разплакан по петите. „Ще взема да полудея. Няма да го понеса. Въпреки това няма да посегна отново към рома. Или да се прехвърля на джин, понеже, видите ли, бил по-евтин. Така де, след някой и друг месец и този ужас ще свърши, колкото и бавно да стигнат в съда до нас с Уили. Какво е ревнал такъв? Каква полза от това да плачеш?“

След час вече се чувстваше омаломощен — железните халки върху глезените му причиняваха болка. Намери местенце до една стена колкото да се смести със сянката си, отпусна се на земята и изпружил крака, въздъхна облекчено — разбра на мига защо затворниците предпочитат това положение. Така не трябваше да мъкнат тежките вериги и можеха да подпрат гръб на стената. Ричард огледа дебелиите

си плетени чорапи и видя, че само след час ходене нишката вече се е износила и е тръгнала да се прокъсва. Ето още една причина тия клетници да не се разхождат много-много.

Беше жаден. В стената откъм река Фрум стърчеше чучур, от който в конско поило на тънка струйка се процеждаше вода — човек можеше да гребне с ламариненото канче, прихванато с верига, и да отпие. Но докато Ричард гледеше водата, един от разхождащите се затворници спря и се изпика в поилото, макар че чучурът бе досами четирите нужника без врати, за които оптимистично се смяташе, че ще стигнат за двеста души. Помисли си, че ако братовчедът Джеймс — аптекарят, е прав, отпие ли от тая вода, тя ще го вкара в гроба. Помещението и без туй гъмжеше от болници.

Сякаш самото име имаше власт да твори чудеса: на зарешетената врата към прохода се показа братовчедът Джеймс — аптекарят, зад него изникна и Дик.

— Татко! Братовчеде Джеймс! — извика Ричард.

С разширени от ужас очи те тръгнаха към него, като прескачаха налягалите мъже.

За пръв път, откакто го помнеха всички, Дик се свлече на колене и се разрида. Ричард го потупа по потръпващите от хлиповете рамене и погледна към аптекаря.

— Носим ти манерка бира — обясни братовчедът Джеймс и я извади от торбата. — Има и храна.

След толкова много плач Уили съвсем се бе омаломощил и се бе унесъл, но Ричард го разтресе и той се събуди. Не помнеше нещо да му се е услаждало така, както тая бира. Подаде манерката с развинтено капаче на Уили, после бръкна в торбата и намери хляб, сирене и десетина ябълки. Опасяваше се да не би при вида на тия несметни съкровища вялата сган, налягала по пода, да се втурне с оголени зъби и да задърпа торбата, несретниците обаче не се и помръднаха. Бяха загубили всякакъв интерес към живота.

Дик се поокопити и обърса нос и очи о ризата си.

— Какъв ужас! Какъв ужас!

— Няма да трае вечно, татко — отвърна Ричард, но без да се усмихва от страх да не би от спуканата му устна пак да рукне кръв и Дик съвсем да се притесни. — Все ще дойде ред да гледат и моето

дело и тогава съдът ще ме пусне на свобода. — Той се поколеба. — Не мога ли да изляза под гаранция?

— Още не знам — побърза да се намеси братовчедът Джеймс — аптекарят, — но утре рано-рано смятам да ида при братовчедата Хенри — адвоката, и тогава ще влезем право в леговището на звяра: при прокурорите в съдилището. Ти, Ричард, не се отчайвай. Цял Бристъл познава Морганови, ти си свободен гражданин с положение в обществото. Познавам го оня негодник, дето е предявил обвиненията. То оставаше да не го познавам, вечно се навърта около Толзи и все гледа да е център на вниманието, магарето му с магаре.

— И аз нямам представа как се е разчуло толкова бързо — включи се отново и Дик, — но тъкмо преди да тръгнем към затвора, в пивницата дойде знаеш ли кой — Сенхор Хабитас, моля ти се! Най-голямата му щерка е омъжена за един от рода на Елтънови, а сър Ейбрахам Айзак Елтън му е пръв приятел. Каза да не се безпокоиш, сър Ейбрахам Айзак ще председателства съдебния състав, който ще гледа делото ти. Със сигурност ще ти дръпне едно конско друг път да не се поддаваш на изкушенията на Лилит^[1], но ще отхвърли обвиненията. Всичко зависи от това какви съвети ще даде съдията на съдебните заседатели. Тоя Сийли Тревилиън е презряна отрепка — всеки от съдебните заседатели начаса ще разбере с кого си има работа и ще се запревива от смях.

Дик и братовчедът Джеймс не стояха дълго и след като си тръгнаха, Ричард бе неописуемо доволен, че са си отишли. От тежкото изпитание и бирата стомахът му се разбунтува. Наложил му се, смъкнал до коленете панталоните и долните си гащи, да седи пред очите на всички на мръсното клекало в нужника. Не че някой му обърна внимание. Тук той не разполагаше и с парцалче, с което да се избърше и което да топне в сапунената вода в кофата за пране — от немай-къде се изправи, както беше омърлян с остатъците от редките изпражнения, и вдигна долните си гащи, стиснал очи, за да преглътне най-пърлещия срам, който някога бе изживявал. От този миг нататък усещаше по-остро собствената си смрад, а не зловонния спарен въздух наоколо.

На свечеряване ги преместиха от общото в спалното помещение на горния етаж. И то бе огромно като помещението долу, и в него имаше само няколко нара, които далеч нямаше да стигнат за всички затворници. Върху някои се бяха проснали неколцина души, явно

твърде изтощени от върлуващата в затвора треска, за да слязат долу. Един-двама от тях надали щяха да станат някога от дъските. Но тъй като Ричард и Уили бяха съвсем отскоро тук и бяха по-бързи от другите, двамата си намериха празни нарове, на които веднага легнаха. Нямаше сламеници, чаршафи, възглавници или одеяла. По дъските бяха полепнали засъхнали останки от бълвоч и дизентерични изпражнения.

Ала Ричард така и не успя да заспи. В помещението беше много влажно и студено, а той разполагаше само с балтона си. Колкото до Уили, той беше плакал толкова дълго, че ужасите на Нюгейтския зандан не можеха да му попречат да се унесе. Ричард бе много признателен на безпощадния Бог, задето все пак бе проявил някаква милост, като накара Уили да млъкне. Продължи да лежи буден — слушаше стенанията и хъркането, как някой от време на време кашля или повръща — някъде отдалеч се чуваше и плачът на невръстно момченце, от който Ричард усети как го побиват тръпки. Не всички затворници бяха възрастни мъже. Той бе преброил сред множеството двайсетина хлапета на възраст от седем до тринайсет години, половината от които бяха пияни. Сигурно ги бяха хванали да крадат чаша джин или носна кърпа и разгневената жертва ги беше пратила на съд. Виж, в „Гербът на Купър“ такива неща не се случваха — Дик просто не го допускаше. Дори и в пивницата да се промъкнеше сополанко, който се опитва да задигне чашата ром под носа на някой заплес, Дик все успяваше някак да успокои страстите — изритваше малкия дрипльо през вратата и възмездяваше ограбения посетител с безплатна чаша ром. Но такива неща ставаха най-много един-два пъти на година. На Брод Стрийт почти не се вършеха престъпления, ако не броим някоя и друга задигната кесия и опетнено добро име.

Дума да няма, вестта, която му бяха донесли Дик и братовчедът Джеймс — аптекарят, си беше обнадеждаваща. Сенхор Хабитас най-неочаквано се бе превърнал в съюзник на Ричард вероятно защото още се мъчеше от угризения на съвестта, че му е натресъл господин Томас Латимър. Клетият Хабитас! Какво му беше виновен той! „Случват се такива неща“, помисли вече през унес Ричард, после затвори очи и в миг потъна в лишена от сънища тъма.

Надвечер на другия ден Дик дойде сам, нарамил торба с храна и бира.

— Джим още не се е върнал от кантората на братовчедата Хенри — обясни той и приклепна до сина си, така че да не го чува никой, освен Уили, наострил любопитно уши.

— Не е станало, както го очаквахме, нали? — попита с равен глас Ричард.

— Да — потвърди Дик през зъби и стисна юмруци. — Няма да те съдят в Бристъл, Ричард. Сийли Тревилиън е подал иск срещу теб в Глостър, понеже, видите ли, престъплението било извършено в Клифтън, сиреч, извън пределите на Бристъл. Държат те в нашия затвор само временно, само докато придвижат официално документите и прегледат показанията на свидетелите, каквото и да означава това. — Той описа широк кръг с ръка. — Главата ми се наду от тия юридически приказки. Никога не съм разбирал от право, никога няма и да разбирам.

Ричард отпусна глава върху окадения от саждите зид и погледна над сгърбеното тяло на баща си към поилото за коне, пълно с пикня, и към четирите отвратителни нужника.

— Е, какво да се прави, татко! — рече накрая със свито гърло. — Сега имам по-неотложни нужди. — Показа си краката. — Първо, трябва ми парчета плат, които да подложат под халките на оковите. Един-единствен ден, и чорапите ми се прокъсаха. Утре ще отиде и кожата ми, а вдругиден — месата ми. Ако искам да се измъкна жив — а аз ще се измъкна, от мен да го знаеш! — трябва да се постарая да съм в добро здраве. Докато имам възможност да се храня с хляб, сирене, месо, плодове и пресни зеленчуци и да пийвам бира, няма да страдам.

— Ще те преместят в Глостърската крепост — поясни с разтреперани устни Дик. — А в Глостър не познавам никого.

— Както и всички останали в рода Морган. Ах, каква лисица е тоя Сийли Тревилиън! Наумил си е да ми почерни живота, и туйто. Защо ли, дали защото го уличих в измамата с акцизите, или защото го направих за смях като мъж? — Той се усмихна и поклати глава. — Вероятно и заради двете.

— Подочух нещо — промълви разколебан баща му.

— Казвай! Отдавна съм престанал да плача, не се притеснявай, че ще те посрамя.

Баща му пламна като домати.

— Пошушна ми го Дейви Евънс, новият ми доставчик на ром — за чудо и приказ, Ричард! Та другите производители на алкохол шушукали, че Кейв и Торн надушили за бурната ти любовчица в Клифтън и начаса хукнали при Тревилиън — да го убеждават да предявял обвинение срещу теб и Уили. Ние с теб знаем прекрасно, че Тревилиън също е забъркан в далаверата с акцизите, но другите производители дори и не подозирали за това, ето защо свързвали нещата по-различно. Според Дейви Евънс Кейв и Торн искали съдът да осъди теб и Уили още преди да е даден ход на делото за акцизите. Всъщност дело няма да има, понеже осъдени углавни престъпници нямат право да дават свидетелски показания. Освен това Кейв е ходил при шефа на Акцизното управление Джон Фишър, брат на твоя познайник Бенджамин Фишър — както винаги, там са се вредили всички роднини до девето коляно, — и му предложил да плати глоба от хиляда и шестстотин лири стерлинги. Братя Фишър знаят, разбира се, че вие с Уили сте задържани, наясно са и защо Тревилиън го прави, но нямат никакви доказателства.

— Така значи, целта е да ни осъдят, за да не можем да свидетелстваме.

Уили ревна като пребито псе, а Ричард се завъртя вбесен и го стисна за ръката тъй силно, че онзи зави на умряло.

— Млъквай, Уили! Млъквай, ти казвам! А си проронил и една-едничка сълза, а съм те изритал заедно с оковите чак в другия край на помещението. Ще те оставя да пукнеш от треска, така да знаеш.

Дик зяпна смаян. Уили млъкна.

Точно тогава се появи братовчедът Джеймс — аптекарят. Тъкмо навреме, помисли изумен Дик, който за пръв път виждаше сина си толкова вбесен, сякаш пред него стоеше непознат. Братовчедът Джеймс беше помъкнал огромен дървен сандък.

— Някои нещица за теб, Ричард, но за тях после — подхвана новодошлият и стовари с пъшкане сандъка на пода. Очите му блестяха от избилите в тях сълзи. — Става все по-зле и по-зле за теб.

— Не съм особено изненадан, братовчеде Джеймс.

— Законът е толкова сложен, Ричард! Честен кръст, нямах и представа какво разпорежда извън моята тясна област и така вероятно е с всички, най-вече с бедняците, които най-често се хващат в капан

като твоя. — Той протегна ръка на Ричард, който я пое и усети, че братовчед му трепери. — Лишен си почти от всякакви права, особено извън пределите на Бристъл. Братовчедът Хенри също опита, ние с преподобния Джеймс се срещнахме с всички важни клечки, които познаваме, ала по закон не можем дори да видим дадените под клетва показания на Сийли или да узнаем имената на неговите свидетели. Ама че работа! Ама че работа! Надявах се да те измъкнем под гаранция, но по закон, който е обвинен в углавно престъпление, не може да бъде пускан под гаранция. А ти... — Той се задави и преглътна. — Ти си обвинен в крупно присвояване и изнудване! И двете престъпления се смятат за углавни, можеш да увиснеш на бесилото, Ричард!

— Е, сам съм си виновен — простена уморен Ричард, — макар че ще ми бъде интересно да видя какви клетвени показания е дал Сийли за изнудването. Той сам предложи на един измамен съпруг клетвена разписка, с която да си разчистят сметките извън съда. Или сега може би твърди, че не съм никакъв съпруг и съм го изнудвал по скалпени обвинения? Според гражданския кодекс, щом я наричам своя жена, тя значи ми е законна съпруга, освен ако нямам друга, а в моя случай не е така. Може и да не познавам кой знае колко закона, но това го знам със сигурност.

— Нямаме представа какви показания е дал под клетва — каза глухо Дик.

— Първото, което трябва да сторим, е да намерим Ан-Мари Латур. Тя ще потвърди онова, което ще кажа пред съда.

— Нямах право да давам показания в своя полза, Ричард — намеси се едва чуто братовчедът Джеймс — аптекарят. — Обвиняемият е длъжен да мълчи, той няма право да обяснява какво според него се е случило. Единственото, което може да стори в своя защита, е да посочи свидетели и ако му е по джоба, да наеме адвокат, който да подложи на кръстосан разпит свидетелите на обвинението. Ала адвокатът няма право нито да разпитва обвиняемия, нито да представя нови доказателства. Колкото до жената, тя е изчезнала яко дим. По закон би трябвало да лежи в женския затвор и също да е обвиняема, нея обаче я няма там. Опразнила е стаите в Клифтън, никой няма и представа къде се е дянала.

— Каква държава е тая Англия! Колко малко знаем, докато законът не ни застигне с дългата си ръка! — отбеляза Ричард. — Нима нямам право, адвокатът дори да прочете моите показания, дадени под клетва?

— Не, нямаш. Можеш да говориш само ако съдията се обърне пряко към теб с въпрос, но и тогава не бива да прекрачваш рамките на въпроса.

— А не можем ли да издирим Ан-Мари чрез госпожа Хърбърт Бартън?

— Такава не съществува.

Уили Инсел простена силно.

— Млъквай, Уили! — каза му тихичко Ричард. — Чу ли?

— Дяволска му работа! — викна Дик.

— Като теглим чертата, излиза, че не знаем въз основа на какво точно Сийли смята да ме съди, не знаем и кои са неговите свидетели и какво ще кажат те — обобща с равен глас Ричард. — И това ще стане в Глостър, на шейсет и пет километра от тук.

— Да, така е в общи линии — потвърди братовчедът Джеймс — аптекарят.

Близо минута Ричард мълча — бе захапал долна устна, но не от притеснение, а защото мислеше. После сви рамене.

— Както и да е — каза той. — Всичко това предстои в бъдещето. Междувременно имам по-неотложни нужди. Трябват ми парцали, които да подпъхна под оковите. Парцали, с които да се мия, и парцали, с които да си бърша задника — сбърчи Ричард лице. — Ще ги пера на чучура и ако се наложи, ще ги използвам и влажни. Тия клетници тук са останали без сили, така че едва ли биха тръгнали да крадат, но все пак се съмнявам, че ако просна парцалите да се сушат, после ще ги намеря. Ще се наложи и да платя на някой от тъмничарите да ми остриже косата. Трябва ми сапун. Няколко ката дрехи, които да сменям: ризи, чорапи, бельо. И чисти парцали, голямо количество чисти парцали. И достатъчно пари, за да пийвам от време на време бира. Готов съм да се обзаложа, че оная вода там идва от тръбата, свързана с кладенеца на Пъгзли, и не става за пиене. Затова и мнозина тук са се поболели. — Той въздъхна тежко. — Знаем, всичко това ще ви струва пари, но честен кръст, веднага щом ме пуснат, ще се запретна да си изплащам борчовете.

В отговор братовчедът Джеймс — аптекарят, отвори дървения сандък с широко движение, прилягащо повече на фокусник на панаир.

— Вече съм помислил за парцали — оповести той и зарови из сандъка. — Дано опазиш нещата вътре. Ако се налага, седи върху сандъка или като баща си го връзвай за палеца на крака си. Когато дойдох, тъмничарят провери много внимателно сандъка — подсмихна се аптекарят. — Не намери пили и ножовки, единственото, което го интересува. Видя ми се странно, но имаш право на бръснач и на ножици. Надзирателите сигурно пет пари не дават дали ще си прережете гръкляните. Бръснарски ремък и точило. — Взе ножиците и ги подаде на Дик. — Хайде, братовчече, заемай се! Режи!

— Какво да режа, косата на Ричард ли? А, не! — викна възмутен Дик.

— Нямах друг избор. Места като това гъмжат от какви ли не гадини. Е, те се въдят и в къса коса, но ще бъдат значително по-малко. Сложил съм ти и ситен гребен, Ричард. Орежи и космите по тялото си или ги оскуби.

— Не са много, ще ги орежа.

Братовчедът Джеймс — аптекарят, продължи да се суети около сандъка — опитваше се да извади нещо тежко и неудобно за хващане. Накрая успя да го измъкне и го сложи победоносно върху плочите по пода.

— Чудо на чудесата, нали! — възкликна той.

Ричард, Дик и Уили зяпнаха недоумяващо предмета.

— Сигурно е чудо на чудесата, братовчече Джеймс, но за какво все пак служи? — попита Ричард.

— Филтър от шуплив камък — оповести гордо аптекарят. — Както сами виждате, каменната част е издълбана във формата на нещо като съд с вместимост литър и половина вода. Водата се просмуква през шупливия камък и се стича през долния край в месинговата съдинка отдолу. Не знам каква магия става вътре в камъка, ала водата, която се събира отдолу, е пивка и чиста като в горско кладенче. И то, защото минава през шуплестия камък! — впусна се той да обяснява, обзет от научен плам. — Бях чувал, че италианците — умни хора! — използват такива филтри, но все не можех и не можех да си издействам и аз да получа един. После някъде преди година моят приятел капитан Джон Стейнс се прибра от Бразилия с кораб, натоварен с какао на

зърна за Джоузеф Фрай и с кохинил за мен. На път за Бристъл се отбил в Тенерифе да вземе вода, каквато на острова — дал Господ. Някой му показал филтъра с надеждата да пробие на английския пазар, сега го изнасят за Испания, за областите, където водата не става за пиене. И така капитан Стейнс даде филтъра на мен, а не на Фрай, който не умее да мисли за друго, освен за своя шоколад. Проверих филтъра с водата от Кладенеца на Пъгзли и която, както ти, Ричард, правилно отбеляза, не става за пиене. Къде ти ще я пиеш — тръбата е дървена и минава през четири гробища!

— Та как провери филтъра, Джим? — подкани Дик с мъченически поглед, сетне присви очи и продължи да кльцка гъстата къдрава коса на Ричард.

— Много лесно, като пиех водата, пречистена от филтъра!

— Така си и знаех.

— Започнах да внасям от Тенерифе филтри от шуплест камък и веднага се сетих за тебе — рече братовчедът Джеймс и пак пъкна камъка в сандъка. — Добре ще ти дойде, Ричард, макар да съм длъжен да те предупредя, че не е вечен. Пробният образец започна да мирише и водата стана мътна някъде след деветия месец, но лесно ще видиш кога е започнал да се разваля — отвътре става кафяв и лепкав. И все пак — допълни той — в документа, който ми връчиха заедно с първата пратка, се казва, че замърсеният камък може да се почисти, ако го държиш седмица-две в чиста морска вода и после още една-две седмици го сушиш на слънце. — Братовчедът Джеймс въздъхна. — Е, при нас, в Англия, това е невъзможно.

— Целувам ти ръцете и краката, братовчедо Джеймс — възкликна с неописуема обич Ричард и се усмихна.

— Е, не е нужно, Ричард. — Той се изправи и изтупа ръцете си от прахта. Най-неочаквано настроението му се промени. — Нося ти днес сандъка, понеже никой не може да ми каже кога ще те преместят в Глостър. Следващото съдебно заседание е чак напролет, затова и може да те държат още дълго тук. Но може и да те прехвърлят още утре. А, Джеймс свещенослужителят помоли да ти предам, че ще ти идва на свиждане.

— Ще се радвам да го видя — отвърна Ричард и усети, че е замаян. Изправи се, а баща му продължи да стои на колене и да събира косата, която беше отрязал. — Щом се прибереш, татко, си измий

ръцете с оцет и катранено масло и не се пипай, докато не стигнеш до къщи. И много те моля, донеси ми чисти долни дрехи и сапун!

На другия ден не преместиха Ричард и Уили в Глостър. Те останаха в Нюгейтския затвор в Бристъл чак до новата 1785 година. Кое то в някои отношения си беше благословия — така роднините можеха да се грижат за него, от друга обаче си беше проклятие, защото близките му виждаха с очите си в какво окаяно положение се е озовал.

Маг също реши, че трябва да отиде на свиждане на сина си. Ала изпадна в несвяст още щом го зърна сред тая сган несретници и видя лицето му и офъканата му коса.

Но това не бе най-страшното. Малко след Коледа в затвора дойде братовчедът Джеймс — аптекарят.

— Баща ти, Ричард, получи удар.

Очите на затворника се промениха до неузнаваемост. Дори след изчезването на Уилям Хенри Ричард криво-ляво се държеше и понякога дори се шегуваше, сега обаче от това не бе останало и следа. В погледа му пак проблясваше живот, той обаче по-скоро наблюдаваше, отколкото да реагира.

— Ще умре ли, братовчеде Джеймс?

— Не, ударът не е толкова силен. Подложих го на строга диета и се надявам това да предотврати втори или трети удар. Лявата ръка и левият му крак са засегнати, но не и говорът, мисълта му също е бистра. Праца ти много здраве, решихме обаче, че не е разумно да ти идва на свиждане в „Нюгейт“.

— Ох, ами пивницата! Няма да го преживее, ако му се наложи да се раздели с нея.

— Не се налага да го прави. Брат ти прати най-голямото си момче да чиракува при дядо си — свестен момък е, не е толкова сребролюбив като Уилям. И явно е доволен, че се е махнал от къщи. Жената на Уилям не е цвете за мирисане, всъщност излишно е да ти го казвам, ти сам го знаеш.

— Да, мен ако питаш, точно тя е забранила на Уил да ми идва на свиждане. А той сигурно се къса от яд, че вече няма кой да му точи безплатно трионите — отвърна Ричард, но без огорчение. — Ами мама?

— Маг си е Маг. Посреща всичко по един и същи начин — хвърля се да работи, крак не подвива.

Ричард не отвърна нищо, само седне на плочите до своята сянка Уили и изпружи крака пред себе си. Братовчедът Джеймс едва не се заплака — помъчи се да види Ричард така, сякаш той е чужд човек, което напоследък не беше особено трудно. Как бе възможно да се е разхубавил толкова много? Или те просто не бяха забелязвали красотата му? Остриганата му коса, която бе дълга, има-няма, сантиметър и която въпреки това се опитваше да се къдри, разкриваше изваяния му череп и открояваше високите скули, орловия нос, гладкото лице без нито една бръчица. Ако това лице се бе променило с нещо, то промяната беше в устата — чувствената долна устна си беше все същата, ала вече ги нямаше замечтаността и хрисимостта, очертанията ѝ бяха станали по-твърди и непреклонни. Тънките му вити черни вежди току над очите сякаш подчертаваха тъжния им блясък.

„Той е на трийсет и шест години, Бог го подлага на изпитание, на каквото е подложил и Йов, с тази малка разлика, че Ричард успява да си разчисти някак сметките с Всевишния, ала без да го мами и обижда. За някаква си година загуби жена си и единственото си дете, късметът се обърна срещу него — изгуби и доброто си име, изгуби и близки хора, например себичния си брат. Но не изгуби себе си. Уж цял живот живеем с него, а колко малко всъщност го познаваме!“

Не щеш ли, Ричард се усмихна и очите му грейнаха.

— Не се притеснявай за мен, братовчедо Джеймс. Затворът е безсилен да ме съсипе. Просто трябва да мина и през това.

Малко задържани биваха прехвърляни от Бристъл в Глостър и вероятно заради това Ричард и Уили бяха предупредени два дена предварително, още първата седмица на януари, че ще ги местят.

— Ще вземете само каквото можете да носите и нито грамче повече — предупреди ги главният тъмничар Уолтър, когато ги отведоха при него. — Нямате право на колички и тарги.

Не спомена откъде ще потеглят, нито с какво ще пътуват, а Ричард и не попита. Уили си умираше от любопитство да научи, но бе прекалено погълнат от болката, понеже Ричард го беше настъпил.

Всъщност Уолтър съжаляваше горчиво, че ще се прости с Ричард Морган, покрай когото по време на тримесечното му затворничество бе изкарал добри пари. Роднините му хранеха и него, и Инсел, а това означаваше, че Уолтър си е прибирал по две пенита всекидневно в джоба, всяка седмица бащата на затворника пък пращаше на тъмничаря четирилитрова дамаджана първокачествен ром, братовчед му — оная странна птица аптекарят, пускаше редовно по гвинея в протегнатата ръка на надзирателя. Ако не бяха тия облаги, Уолтър тутаки щеше да реши, че Ричард Морган е опасен буйстващ луд, и да го прати в болницата „Свети Петър“, където да го държат под ключ, докато Глостър си го поиска. Тоя Ричард наистина си беше ненормален!

Всеки божи ден се къпеше от глава до пети със сапун и леденостудена вода от чучура, бършеше си задника с парцалче, което после переше, вместо да седне на клекалото в клозета като всички останали, се изхождаше приклекан, офъкваше си косата почти до голо, дори и не се отбиваше в затворническата лавка, почти през цялото време четеше книжките, които му носеше братовчед му, енорийският свещеник на черквата „Свети Яков“, и — представяте ли си! — всекидневно пълнеше с вода от чучура голямо каменно корито и пиеше каквото изтече в месинговата съдинка отдолу. Когато Уолтър го попита какви ги върши, онзи шантавелник отвърна, че правел от водата вино за сватбената си гощавка! Луд за връзване!

Ричард се възползва от тия подарени му от съдбата дни, за да направи престоя си в Глостър по-удобен.

Братовчедът Джеймс — свещеникът, му донесе нов балтон.

— Както виждаш, Ричард, братовчедка ти Елизабет е пришила дебела вълнена подплата, пратила ти е и два чифта ръкавици. Кожените са без пръсти, плетените — с пръсти. Натъпкал съм джобовете с разни нещица.

Затова, значи, балтонът беше толкова тежък. И в двата джоба имаше книги.

— Поръчах ги чрез Сендъл от Лондон — поясни отчето, — на възможно най-тънката хартия, постарах се и да не те затрупвам с богословие. Само една Библия и един молитвеник и требник. — Братовчедът Джеймс — свещеникът, мълча известно време. — Бъниън е баптист, ако това изобщо може да се нарече религия, но според мен

„Пътят на поклонника“ е велика книга, затова съм ти я сложил. А също и Милтън.

Имаше и том с трагедиите на Шекспир, една от неговите комедии, „Животописи“ на Плутарх в превод на Джон Дън.

Ричард хвана ръката на преподобния Джеймс и затворил очи, я долепи до страната си. Цели седем книги, все малки, толкова тънка бе хартията, все с платнена подвързия, която се огъваше.

— С балтона, ръкавиците, Библията, Бъниън, Шекспир и Плутарх си се погрижил за тялото, душата и ума ми. Не знам как да ти благодаря.

Братовчедът Джеймс — аптекарят, пък се бе погрижил за здравето му.

— Нов камък за твоя филтър, но не го сменяй, докато не се налага, добре, че не тежи повече от пемзата, нали? Катранено масло и някакъв нов вид сапун, който се топи бавно, че, както гледам, сапуните ти вървят, Ричард! Ето ти и от моето специално дзифтово мазило — цери всичко, като се почне от язва и се стигне до псориазис. Мазило и хартия — привързал съм тапата да не се разлее. И погледни, Ричард! — възкликна радостно той, както всеки път, щом показваше някакво ново изобретение. — Викат им пера, понеже вършат същата работа, както подострените пачи пера, пяхаш ги в металния край на тая дървена перодръжка. Внесох ги от Италия, макар да ги правят в Арабия — както личи, там няма патици под път и над път. Още един бръснач — за всеки случай. Голяма кутия малц — да не те хване скорбут, ако не ви дават плодове и пресни зеленчуци. И парцали, парцали, парцали. Заради жена ми и майка ти търговците на текстил не могат да презаредят с памучен плат. Ролка марля и малко стипца. И шишенце от патентования ми лек за подсилване, към който съм добавил и драхма^[2] злато, за да не се изприщиш. Ако лекът свърши и все пак се изринеш или ти излезе синя пъпка, дъвчи няколко дена олово. Каквото не съм увил с парцали, съм вместил между дрехите. — Зае се да реди нещата в сандъка, но по едно време се свъси: — Май ще се наложи да сложиш едно друго по джобовете на балтона, Ричард.

— Вече са пълни — отсече младият мъж. — Преподобният Джеймс ми донесе книги, точно тях не мога да оставя. Ако разсъдъкът ми ме подведе, братовчедо Джеймс, вече ще е все едно дали физически съм здрав. Тия три месеца издържах само защото имах възможност да

чета. Най-ужасното в затвора е, че не правиш нищо. Нямах с какво да се заемеш. Във времето на Бъниън — да, имам „Пътят на поклонника“, човек е можел да върши нещо полезно и дори да продава изработеното, за да издържа жена си и децата, както Въниън е правел цели дванайсет години. А тук тъмничарите се мръщят дори ако се движим. Без книгите отдавна да съм полудял. Затова и ще ги взема на всяка цена със себе си.

— Разбирам те.

След като дълго вадиха, редиха и пренареждаха нещата, накрая всичко се побра в ковчежето. Успяха да заключат двете тежки ключалки едва след като Уили седна върху капака — Ричард окачи на врата си ключа, прихванат на връвчица. Вдигна сандъка — тежеше най-малко двайсетина килограма.

За Уили също имаше сандък, по-малък и значително по-лек.

— Още не са измислени думите, с които да ти благодаря — рече Ричард и очите му се озариха от най-искрена обич.

— И аз съм ви признателен — рече Уили, трогнат дотолкова, че бе готов да се разплаче, въпреки че Ричард стоеше до него.

После се разделяха, за да се срещнат отново напролет, по време на съдебното заседание в Глостър.

Призори на шести януари Ричард и Уили вдигнаха сандъците и излязоха, тътрузейки оковани нозе, през запрещената с решетки врата в коридора отвън, където Уолтър ги чакаше с някакъв тип — непознат, въоръжен с палка. Натикаха ги в помещението за оковаване, за миг Ричард си помисли, че ще им свалят веригите, и въздъхна от облекчение. Сандъкът тежеше много, едвам щеше да намери сили да го носи и без окови на краката. Но не би! Клетникът, отговарящ за това помещение на ужасите, взе петсантиметров железен пояс и го сложи на кръста на Ричард. Надяна му и белезници с шейсетсантиметрови вериги, прихванати за ключалката отпред върху пояса. После махна оковите на краката му и ги смени с две вериги, с които левият и десният му глезен бяха прихванати към металния пояс. Така той можеше да ходи нормално, но не и да тича, за да избяга: точно над пъпа му се събираха четири вериги.

Успя криво-ляво да вдигне сандъка и внезапно плиснат от радост, установи, че веригите образуват нещо като люлка, на която да сложи сандъка така, че тежестта да се разпредели равномерно.

— Дръж сандъчето ето тъй, Уили — каза той на сянката си, — по-лесно ще ти бъде.

— А ти си дръж езика зад зъбите! — излая Уолтър.

Пронизващо студеният въздух навън ухаеше като райски нектар. Разширил ноздри и очи, Ричард тръгна пред техния придружител, който досега не бе казал и думица. Дали беше съдебен пристав от Бристъл?

Беше му леко на душата, че се е измъкнал от смърдящия зандан. Знаеше, че Глостър е малък град, значи и затворът там би трябвало да е по-поносим от Нюгейтската тъмница в Бристъл. И в провинцията си имаше престъпност, но ако се вярва на вестниците, в многолюдните градове тя бе много по-голяма. Ричард можеше да се утешава и с мисълта, че многото е минало и малко остава. Съдебните заседатели в Глостър щяха да се съберат най-късно до края на март.

О, какъв опияняващ въздух! Скоро щеше да завали сняг, поне това показваше черното прихлупено небе, но Ричард не се страхуваше от студа — само ушите му можеха да бъдат засегнати от него, понеже триъгълната шапка не ги предпазваше добре. Но карай! Потраквайки с веригите, той се запуска с блеснали очи надолу по Нароу Уайн Стрийт.

Беше твърде рано, но Бристъл си беше ранобуден — хората трябваше да се явят на работа малко след разсъмване. Зиме работеха по осем часа, през пролетта — по десет, а лете — по дванайсет. Затова и по улиците имаше доста народ, който видя тримата мъже — двамата престъпници отпред и надзирателят зад тях. Хората сбърчваха ужасени лица и отскачаха като попарени в другия край на улицата. Никой не искаше да си има вземане-даване с углавни престъпници.

Вратите на леярната за месинг на Уосбъро бяха широко отворени, вътре беше същински ад от пламъци и тътен. Както личеше, Кралската флота все пак бе поръчала плоските месингови вериги за помпите — откакто беше изгубил парите си, Ричард не беше и стъпвал насам.

— Долфин Стрийт — отсече приставът, когато стигнаха ъгъла на улицата.

Значи щяха да свърнат не към пивница „Гербът на Купър“, а на север, през река Фрум. Беше логично. Пътят за Глостър тръгваше от кръстовището на Кингсдън и Хорсфийлд Стрийт.

Това наведе Ричард на друга мисъл: кой ли плащаше за всичко? Прехвърляха ги с Уили от едно в друго графство, разноските трябваше да покрие графството, където ги водеха. Нима те с Уили бяха чак толкова важни за Глостършир, че тамошната управа да се бръкне и да плати пътя — цели шейсет и пет километра, и надницата на пристава? Или плащаше Сийли? Разбира се, че плащаше той. При това на драго сърце, помисли Ричард.

От Долфин Стрийт поеха по току-що прокараното му продължение — булевард Юниън Стрийт, широк цели девет метра, с лъскави стъклени витрини, с прелестна дърворезба и проблясващ месинг по вратите. Девет метра бе три пъти повече от три метра, колкото бе широка Нароу Уайн Стрийт, затова и минувачите, които тутакси се стрелваха към другия край на улицата, бяха в три пъти по-голяма безопасност. Толкоз по-добре. Тук все пак живееха по-изискани люде.

Свърнаха наляво по Бродмийд и излязоха при двора, където Майкъл Хеншо си държеше каруците — прекарваше с тях какви ли не товари до Глостър, Монмът, Уелс, Оксфорд, Бирмингам и дори Ливърпул. В двора натикаха Ричард и Уили под нещо като навес, целия в конски фъшкии, и им разрешиха да оставят сандъците — Уили едвам си поемаше дъх.

„Ако не друго, то трите месеца на бездействие поне не са ми изпили докрай силите — помисли Ричард. — Клетият Уили просто си е слабак. Но още три месеца, и аз също ще се докарам на неговия хал, освен ако в затвора в Глостър не ми дадат възможност да работя и не ме хранят така, че да издържа. Всъщност, ако ходя на работа, кой ще ми пази сандъка от крадливи ръце? Надали някой ще посегне на катраненото масло и филтъра от шуплест камък, но парцалите и дрехите ще изчезнат за секунди. Ами ако някой открие двойното дъно, където са златните гвинеи? Книгите ми също могат да изчезнат! Със сигурност не съм единственият затворник в Англия, който може да чете.“

Огромната каруца, на която Ричард и Уили се качиха, беше с платнище отгоре, та поне малко да ги предпазва от стихииите,

включително от задаващата се снежна буря, която далеч от бълващите топъл пушек комини на Бристъл сигурно щеше да се разрази по-свирепо. Каруцата беше теглена от осем огромни коня, които със сигурност щяха да се преборят с калищата на пътя за Глостър. Беше натоварена с толкова много бурета и сандъци, че двамата затворници нямаше къде да си сложат краката, и каруцарят взе да настоява да оставели техните сандъци.

— Това са личните им вещи, бе, човек, полагат им се по закон — рече съдебният пристав с тон, който не търпи възражения.

Покатери се на каруцата, за да смъкне веригите откъм единия край, където бяха прихванати за железните пояси, и ги прикачи за халките на подпорите за платнището. Накрая Ричард и Уили се наместиха криво-ляво сред товара и изпружиха крака. Приставът скочи долу и за миг Ричард се запита дали ще се раздели с тях още тук. Каруцата се разклати и потегли — не, приставът се бе наместил до каруцаря, над когото също имаше нещо като навес.

— Поразмърдай се, Уили — подкани Ричард своя умърлушен спътник, който — аха, и да ревне отново. — Помогни ми да преместя моя сандък, за да се облегна ей на оня чувал, после и аз ще ти помогна. Трябва да се опрем на нещо. И стига си плакал! Седнеш ли да ревеш, с теб е свършено!

Едвам кретаха по размякнатия незастлан път, от време на време каруцата затъваше чак до осите на колелетата в калта. Тогава приставът махаше веригите на Ричард и Уили, те слизаха и се запретваха да тикат и да бутат — както всъщност и самият пристав, отбеляза развеселен Ричард. Валеше силен сняг, но температурите не бяха паднали дотолкова, че пътят да се заледи. Ала в края на първия ден, без да са слагали в уста ни зальк, ни капка вода, ако не се броят падащите снежинки, те бяха изминали някакви си тринайсет от общо шейсет и петте километра.

Но каруцарят явно и не беше очаквал да са стигнали по-далеч, понеже спря пред хана „Звезди и плуг“ в Алмъндсбъри, слезе и доволен разпрегна конете.

— Длъжник съм ви, трябва да ви осигуря легло и завивки — рече той на затворниците много по-добронамерено и приятелски, отколкото в Бристъл. — Благодарение на вас поне пет-шест пъти изтикахме

каруцата от калищата. А ти, Том, пък си заслужи халба бира — тук е за чудо и приказ, ханджията сам си я прави.

Каруцарят и приставът Том се запиляха някъде, оставяйки в каруцата Ричард и Уили, които недоумяваха какво ли следва оттук нататък. После Том се върна, откачи веригите от подпорите за платнището и насочил палката, поведе затворниците към зидана от камък плевня, където беше пълно със сено. Намери греда с няколко метални скоби по нея близо до пода и прикачи веригите на тях. След това отново изчезна.

— Умирам от глад! — изскимтя Уили.

— Можеш да се молиш, само не ми плачи!

В плевнята миришеше на чисто, сеното беше сухо и Ричард си помисли, че то ще е най-меката постеля, на която е спал от три месеца насам. Тъкмо си търсеше местенце, когато в плевнята влязоха як като канара момък и ханджията, понесъл табла с две халби бира, хляб, масло и две големи купи димяща супа. Момчето отиде в един от празните боксове и се върна с няколко чула.

— Джон разправя, че много сте помогнали на каруцата — рече кръчмарят, сетне остави подноса така, че двамата затворници да го стигат, и побърза да се дръпне назад. — Имате ли пари, за да платите нещичко над едното пени на човек, което приставът ще ми брои за вас? Инак ще се наложи да натоваря сметката на Джон — така де, работили сте му и сте си изкарвали надницата.

— Колко искаш? — попита Ричард.

— По три пенита на човек, включително за четвъртинката бира.

Ричард извади от джоба си монета от шест пенита.

С три пенита си купиша призори хляб и бира, после отново се качиха на каруцата за втория ден, през който щяха да изминат тринайсет километра и щяха често-често да спират, за да тикат колелата, заседнали в кишата. Блаженият сън през нощта в сламата, съчетан с топлата силна храна, се отрази чудодейно на Ричард, макар че от напрегането го болеше всичко. Дори Уили се беше поободрил и буташе по-сърцато. Снегът беше спрял, беше се застудило и все пак температурите не бяха паднали дотолкова, че пътят да се заледи — можеха да изминават най-много тринайсет километра на ден, от което Джон каруцарят бе напълно доволен — така вероятно имаше възможност да отсяда в хановете, където обикновено нощуваше.

Ето защо и Ричард очакваше да го предадат в Глостърската тъмница вечерта на петия ден. Но каруцата забави ход, щом наближи странноприемница „Лятна месечина“ в предградията на Глостър.

— Не ми се ще да ви вода в онова ужасно място след мръкнало — обясни Джон каруцарят. — Изработихте си пътя, свестни хора сте и ми е много, ама много мъчно за вас. Това е последната нощ, която ще можете да си починете и да хапнете на корем — един Бог знае кога отново ще имате такъв случай. Нещо не ми приличате на углавни престъпници, затова ви пожелавам и на двамата повечко късмет.

Призори на следващия ден каруцата прекоси по подвижния мост река Севърн и навлезе в Глостър през северната порта. В много отношения градът си беше средновековен, беше запазил почти изцяло градската стена, рововете, подвижните мостове и бойниците. По-големите сгради бяха в черно и бяло, от дърво и кирпич, някои се издигаха на четири етажа, повечето къщи бяха със сламени покриви, макар да имаше и покрити с аспидни плочи. Това хвърли в ужас Ричард — като всеки бристълчанин той се плашеше от пожари и от сламени покриви, които могат да се подпалят. Видя града само доколкото му го позволяваше отворът отзад в платнището на каруцата, но и това му бе достатъчно, за да разбере, че до Бристъл Глостър изглежда така, както малката рибка — до кита.

Каруцата спря пред порта в дебел дървен зид, Ричард и Уили бяха свалени долу и отведени заедно с пристава Том в широко открито пространство, където през пролетта сигурно растяха какви ли не цветя. Пред тях се възправяше Глостърската крепост, където се помещаваше и градският затвор. Крепостта беше с мрачни зидани бойници, кули и запречени с решетки прозорци, но приличаше по-скоро на развалина, отколкото на укрепление, защитавано за последно по времето на Оливър Кромвел. Но вместо да влязат в затвора, тримата отидоха в доста голяма каменна къща до външната стена и рова около крепостта. Там живееше главният тъмничар.

Едва тук Ричард осъзна, че са пратили човек, който да ги придружи от Бристъл чак дотук с една-едничка цел: не защото управата в „Нюгейт“ се е опасявала, че затворниците ще вземат да избягат, а защото е искала да си получи обратно веригите. Смъкнаха

им белезниците и оковите, след което Том — приставът, си ти прибра грижовно, точно както жена ще си прибере невръстното дете. Сложи ги в чувал и след като му подписаха всички бумажки и приеха затворниците, той тръгна заедно с чувала да гони евтиния дилижанс към къщи, зарязвайки на произвола на съдбата Ричард и Уили, които бяха оковани с вече познатата им шейсетсантиметрова верига, прихваната с халки за двата им глезена. После надзирателят — те така и не видяха главния тъмничар, — ги подкара към крепостта заедно с безценните им сандъци.

Крепостта си беше същинска развалина и малкото обитаемо пространство бе натъпкано с толкова много затворници, че си бе направо невъзможно да седнеш, изпружил крака. Дори и да успееш да се сместят криво-ляво на пода, клетниците от немай-къде държаха коленете досами брадичките си. Помещението беше точно единайсет квадратни метра, а в него се бяха сместили трийсет мъже и десет жени. Тъмничарят, който бе довел Ричард и Уили, излая някаква неразбираема заповед и всички, успели да си намерят местенце, където да седнат, се изправиха. Излязоха заедно с Ричард и разплакания Уили, които все така мъкнеха сандъците, и спряха в леденостуден двор, където вече чакаха още двайсетина мъже и жени.

Беше неделя и затворниците в Глостърската тъмница заслушаха Божието слово от устата на преподобния Евънс, толкова грохнал, че сипкавият му глас биваше подеман от ветрищата, разхождащи се на воля из почти квадратното помещение и превръщащи думите му за покаяние, упование и благочестие — ако той изобщо изричаше тъкмо тях, — в неразбираем брътвеж. За късмет отчето смяташе, че десетминутната служба и още двайсет минути, прекарани в проповед, са предостатъчни, та да си заработи четирийсетте лири стерлинги годишно, които получаваше като свещеник на затвора, особено след като го правеше не само в неделя, а и в сряда и петък.

След това всички отново бяха натикани в общото помещение на углавните престъпници, далеч по-тясно, отколкото помещението за длъжници, нищо, че те бяха два пъти по-малко на брой.

— В дните от понеделник до събота не е толкова пренаселено — каза някаква жена още щом Ричард разбута навалищата, остави сандъка и се разположи отгоре му. — Мъж за чудо и приказ си, така да знаеш!

Жената приклепна в нозете му и изтика грубо с лакти хората от двете си страни — беше слабичка, на трийсетина години, и беше облечена в чисти, макар и кърпени многократно дрехи: черна пола, червена фустанела, червена блуза, черна куртка и кокетна черна широкопола шапка с боядисано в алено паче перо, килната на една страна.

— Няма ли тук параклис, където проповедта на отчето да се чува? — попита Ричард и се поусмихна — жената му беше симпатична, пък и ако си говореше с нея, нямаше да слуша оня ревльо, Уили.

— А, за имане — има, но е тясно, не можем да се поберем всички. Сега наистина си е препълнено — не е зле да избухне епидемия от треска, та да се поразредим. Аз се казвам Лизи Лок — протегна му тя ръка.

Той я пое.

— Ричард Морган. А този тук е Уили Инсел, проклятието на моя живот, а също моя сянка.

— Приятно ми е, Уили.

Момъкът отвърна, като отново се заля в сълзи.

— Не ти трябва шадраван — поясни уморено Ричард, — някой ден ще ми кипне и ще взема да го удуша. — Той се огледа. — Защо тук при мъжете има и жени?

— Няма отделен женски затвор, Ричард, любов моя. Няма отделен затвор и за длъжниците, затова и преди около пет години Джон Хауард ни е споменал в доклада си за местата за лишаване от свобода в Англия. Затова и в дните от понеделник до събота тук не е така пренаселено — мъжете ходят да строят нов затвор — изрече жената на скоропоговорка.

— Кой е тоя Джон Хауард? — поинтересува се Ричард.

— Нали ти казах вече, един, дето пише доклади за затворите — отвърна Лизи Лок. — Не ме питай повече, понеже не знам. Знам само, че е направил на пух и прах Глостър заради тукашния затвор, ето защо епископът заедно с църковната община и клисарите били възмутени от дън душа и издействали Парламентът да приеме закон за построяването на нов затвор. Ще бъде готов след три години, но аз няма да съм тук, за да го видя.

— Очакваш да излезеш на свобода ли? — попита Ричард, чиято усмивка ставаше все по-широка.

Жената наистина му беше много симпатична, макар и изобщо Да не го привличаше — черните ѝ, прилични на мъниста очи искряха от живот.

— Бог да те поживи, но каква ти свобода! — отвърна развеселена жената. — Преди две години едвам отървах *умърт. чрез об.*

— Какво, какво?

— Едвам отървах бесилото, ето какво, Ричард, любов моя. *Умърт. чрез об.* — ето какво вписва палачът в официалния протокол, щом престанеш да риташ.

— Като гледам, още си жива.

— По-миналата Коледа ме помилваха. Замениха смъртната присъда със седемгодишно заточение. Засега не са ме заточили никъде, но и това ще стане.

— Доколкото знам, Лизи, няма къде да те заточат. Въпреки че в Бристъл се шушукаше нещо за Африка.

— Значи си бристълчанин! Така си и знаех. Познах по акцента.

— И двамата с Уили сме бристълчани. Докараха ни днес с каруца.

— И не си човек от простолюдието — допълни озадачена Лизи.

— Може и така да се каже.

Тя пъкна пръст в ключалката на сандъка.

— Какво има вътре?

— Лични вещи, въпреки че не се знае докога ще ми бъдат лични. Гледам, някои от хората тук са болнави, но повечето изглеждат доста по-здрави от затворниците в Нюгейтския зандан в Бристъл.

— Благодарение на строежа на новия затвор и на зеленчуковите лехи на Мама Хъбард. Който работи, го хранят добре. По-евтино е да изкарат затворниците, отколкото да наемат работници в Глостър — трябва да сме благодарни на някакъв си закон, според който лишените от свобода имали право на труд. И ние, жените, получаваме работа — главно в градината.

— А коя е Мама Хъбард?

— Главният тъмничар. Само внимавай да не лягаш болен — поболеееш ли се, получаваш четвърт дажба. Тук върлува треска. От Коледа досега от общо осемдесет и трима души осем умряха от едра

шарка. — А за това, Ричард, любов моя, не се притеснявай — потупа тя по сандъка. — Ще го наглеждам, но само ако ми върнеш услугата.

— И как да ти я върна? — застана на тръни той.

— Ами като ме пазиш. Кърпя и шия, изкарвам си по цяла дажба, че и някое и друго пени отгоре. Не може да се каже, че отчето не одобрява начина, по който искам да ми плащат за услугите. Но не мога да се отърва от тия навлеци, мъжете, особено от Айзак Роджърс. — Тя посочи едър като канара момък с вид на изпечен злодей. — Човек по-добре да си няма вземане-даване с него.

— Защо е тук?

— Защото е разбойник. Обрал е каруца, натоварена с бренди и със сандъци чай.

— А ти защо си тук?

Жената се изкиска и тръсна шапка.

— Защото задигнах най-прелестната копринена шапка на тоя свят! Не мога да се сдържа, Ричард, и туйто! Умирам си за шапки.

— Само не ми казвай, че са те осъдили на смърт само защото си откраднала някаква си шапка.

Черните очи светнаха, жената сведе глава.

— Не ми беше за пръв път — промълви тя. — Казах ти вече, умирам си за шапки.

— То бива, бива да ги обичаш, но чак пък толкова, та заради тях да увиснеш на бесилото!

— И през ум не ми е минавало, че ще ме обесят, когато ги задигах.

Той отново ѝ протегна ръка.

— Разбрахме се, моето момиче. Можеш да си сигурна, че ще те закрилям, но в замяна очаквам от теб да ми пазиш сандъка, ако ще и с цената на живота си. И само да си посмяла да си играеш с ключалките, Лизи Лок! Вътре няма шапки, честен кръст! — Ричард се изправи и разтика околните. — Стига да успея да си проправам път през тази навалица, смятам да поогледам новите си владения. Пази ми сандъка, чу ли!

Четвърт час бе предостатъчен, та обиколката му да приключи. В дъното на общото помещение имаше няколко тесни килийки, неосветени и без проветрение, в тях нямаше никого, макар че в две се помещаваха нужниците. Порутеното стълбище водеше към горния

етаж, препречен с дебели решетки. Помещението на длъжниците, и то с решетки откъм страната на помещението за углавните престъпници, беше три на шест метра, ала подобно на килиите, нямаше осветление и отдушник и щеше да тъне в непрогледен мрак, ако обитателите му не бяха избили част от горния край на стената, та да влизат светлинка и въздух. Отзад се падаше дворът. Макар и да разполагаха с по-голямо пространство, длъжниците се мъчеха повече и от углавните престъпници. Тях не ги извеждаха да работят, затова и кретаха, горките, на четвърт дажба. Подобно на затворниците в Нюгейтската тъмница в Бристъл, бяха само кожа и кости, бяха облечени в дрипи и почти не проявяваха признаци на живот.

Ричард се върна в общото помещение на углавните престъпници и видя, че Лизи Лок брани със зъби и нокти сандъка му от набезите на Айзак Роджърс — разбойника.

— Остави на мира и нея, и вещите ми — подвикна Ричард.

— Много ме уплаши, няма що! — изръмжа Роджърс и понечи да го удари.

— О, я ми се разкарай от главата! Какво си въобразяваш, такива лоени топки като теб ги излапвам на едно ядене — каза Ричард отегчено — в гласа му не се долавяше и следа от страх. — Хайде, чупката. Хрисим човек съм, казвам се Ричард Морган, а тази жена е под моята закрила. — Той прегърна Лизи през кръстчето, а тя се заля от смях и се притисна до него. — Тук има и други жени. Върви да досаждаш на тях.

Роджърс го измери от глава до пети и реши, че е по-добре да не дърпа дявола за опашката. Ако Морган се бе уплашил поне малко, всичко щеше да се развие различно, той обаче пет пари не даваше, че Роджърс му е замахнал. Бе прекалено спокоен, прекалено овладян. Типове като него не се даваха лесно, биеха се като котки, със зъби и нокти, бяха пъргави и изобретателни. Затова и Роджърс само се сгърби, сви рамене и остави онзи непрокопсаник да си седи на сандъка, сложил върху коляното си Лизи.

— Кога ни хранят? — попита Ричард.

Колко умна беше тая Лизи Лок! Нямаше опасност да изтълкува превратно доброто му отношение. И за нея бе само добре дошло да си има закрилник, който не ѝ се натиска.

— Скоро ще обядваме — отвърна тя. — Понеже днес е неделя, ще получим пресен хляб, месо, бучка сирене, ряпа и зеле. Масло и сладко няма, но иначе храната е предостатъчно. Углавните си имат своя кухня, ей там — посочи Лизи дъното на помещението. — Готвачът ще ти даде копаня и тенекиено канче, които да са си само твои. За вечеря пък получаваме, пак хляб, бира и зелена супа.

— А лавка има ли?

— Моля? Лавка тук! Май си падаш по чашката, Ричард, любов моя?

— Няма такова нещо. Не слагам в уста нищо друго, освен бира и вода. Просто ми беше интересно.

— Симънс — викаме му Късмета, помощник-тъмничар е, ще ти донесе и пиене, стига да му платиш едно пени. Само да видиш как вилнее нашият Айзак, след като гаврътне някоя и друга чашка. По-добре не му се изпречвай пред очите.

— Пияните са непохватни, цял живот съм си имал работа с тях.

В края на февруари Ричард вече знаеше всичко от игла до конец за Глостърската тъмница, познаваше и всички затворници до последния — при тая пренаселеност няма как да не ги опознаеш съвсем отблизо. Четиринайсет щяха да бъдат изправени пред съда на пролетното заседание на съдебните заседатели, останалите вече бяха получили присъдите си, главно изселване. От тия четиринайсет три бяха жени. Мери (на която всички викаха Мейзи) Хардинг, обвинена в укриване на крадени вещи, Бети Мейсън, обвинена, че е откраднала от къща в Хенбъри кесия с петнайсет гвинеи, и Бес Паркър, обвинена, че е влязла с взлом в къща в Порт Нибли и е откъснала две памучни рокли. Бес Паркър ходеше с Нед Пю, углавен престъпник, вкаран в затвора през 1783 година, Бети Мейсън пък бе успяла да завърти главата на един помощник-тъмничар на име Джони.

И двете щяха да родят всеки момент.

„В какъв прекрасен малък свят си живеем! — помисли кисело Ричард. — Общо помещение, в което няма къде да се завъртиш, и на горния етаж — отвратително спално помещение за мъжете, преградено с решетки!“ Но вече беше обръгнал на всичко, събличаше се гол-голеничък и се къпеше на чешмата в спарената, тъмна като рог килия, без да се притеснява ни най-малко от жените, переше най-невъзмутимо

парцалите, с които си чистеше задника, и пречистваше водата, която пиеше, през филтъра от шуплест камък пред изумените невярващи очи на четирийсетина души. Беше станал и себичен, дори не направи опит да предложи от пречистената вода на Лизи или Уили — водата се процеждаше през камъка бавно, минаваше цял час, докато се събере около литър. Не даваше на никого сапуна и парцалите си. И да вадеше някое и друго пени от тайните си запаси, ги даваше на Мейзи перачката да му изпере долните дрехи, ризите и чорапите, колкото до панталоните и другите горни дрехи, те просто си воняха на пот.

От жените единствена Мейзи си нямаше покровител и предлагаше услугите си безплатно, докато други две-три скланяха за чашка джин. Ако някой мъж и жена не можеха да се сдържат, лягаха на пода, където намереха свободно местенце, а ако не намереха, го правеха, облежани на стената. Не че се виждаше кой знае какво — любеха се облечени и ако някой проявеше любопитство, най-много да зърнеш месест мъжки член или черните косъмчета по венериния хълм на жената. Ричард недоумяваше защо съвкупяващите се не се скриват в някоя от съседните килии — явно всички се страхуваха до смърт от тъмнота.

В началото на март водите на Бес Паркър и Бети Мейсън изтекоха направо на пода в общото помещение на углавните и двете жени бяха отведени в женското спално помещение, където да родят сред нечистотиите. Още две жени гледаха пеленачета, родени в Глостърската тъмница, а Мейзи бе довела със себе си и току-що проходило невръстно дете. Повечето новородени живееха броени дни. Истинско чудо бе някое дете да поотрасне и да проходи тук.

Затова пък в затвора имаше работа колкото щеш — какво блаженство! Ричард бе пратен да пренася от пристанището на крепостта късове варовик за новата тъмница и така имаше възможност и да подиша свеж въздух, и да се поогледа. Мъничкото пристанище на Глостър се падаше точно на север от крепостта, на същия бряг на река Севърн, по която дотук можеха да стигат малки параходи и шлепове. В едната от двете леярни в града правеха черковни камбани, другата пък се задоволяваше да излива малки железни предмети, които в околията се грабеха като топъл хляб. Комините на леярните пушеха, но не дотолкова, че да замърсяват въздуха — чист и свеж според Ричард. И река Севърн не изглеждаше замърсена, въпреки че в затвора често

избухваха епидемии от треска, което идеше да подсказе, че източникът на вода е заразен. Не бе изключено и треската да се предава от бълхите и въшките, с които Ричард се справяше, като търкаше мръсния нар с катранено масло и гледаше да не се допира много-много до другите. „Мили боже, искам да съм чист! Да живея чисто! Да мога поне за малко да се усамотя!“

Треската плъзна броени дни, след като Ричард и Уили бяха прехвърлени тук, и така от четирийсет обитателите на общото помещение станаха двайсет. Е, в затвора бяха вкарани още неколцина души и макар да не бяха много, все пак попълваха бройката от четиринайсет души, чакащи присъди.

Покрай работата и времето, което прекарваха заедно в общото помещение, Ричард вече познаваше всичките си съкилийници, някои от които дори му бяха симпатични и той ги смяташе за приятели: Уилям Уайтинг, Джеймс Прайс и Джоузеф Ланг. Всички бяха заедно с него в списъка на задържаните, които щяха да се изправят напролет пред съдебните заседатели.

Уайтинг бе обвинен в кражбата на скопена овца, която задигнал на същото място, дало сред сеното подслон на Ричард и Уили — ханът „Звезди и плуг“ в Алмъндсбъри.

— Бабини деветини, откраднал съм я бил! — подметна Уайтинг, който си падаше майтапчия. Никой не знаеше кога говори сериозно и кога само се шегува. — За какво ми е точно на мен да крада овца? Искан просто да я изчукам. Още на другата заран щях да я върна в кошарата и никой и нямаше да усети. Но за беда овчарят не спял, моля ви се!

— Явно си бил бая закъсал, а, Бил? — попита, без изобщо да се усмихва, Ричард.

— Няма такова нещо, просто ми се чукаше и толкоз, а задникът на овцата си е, горе-долу, същият като на жената — прихна Уайтинг. — Ако не друго, поне мирише по същия начин, само дето е по-стегнат. Пък и овчиците не се заяждат. Пъхаш й задните крака в кончовите на ботушите и — пей, сърце!

— Не знам за какво, дали за скотоложство или за кражба, но ще увиснеш на бесилото. Едно не проумявал, защо точно в Алмъндсбъри!

Още десетина километра, и в Бристъл си щял да си намериш хиляда проститутки от двата пола — те също не се заяждат.

— Не ме свърташе, просто не ме свърташе и толкоз. Пък и овчицата беше много мила в лице, приличаше ми на един поп, когото познавах навремето.

Ричард се видя в чудо и се отказа да обсъжда по-нататък темата.

Джими Прайс пък, момък от Съмърсет, не носел на ром. Заедно с един свой другар взел, че ограбил цели три къщи в Уестбъри на Трим, задигнал сума ти овнешко, свинско и говеждо, три шапки, два сюртука, една везана жилетка, ботуши за езда, една пушка кремъклийка и два слънчобрана от зелена коприна. Съучастникът му, когото той наричаше Питър, се бил споминал в затвора от треска. Момчето не искаше да се покае, и туйто, смяташе, че няма никаква вина.

— Не съм го направил нарочно, дори не помня да съм го правил — поясни той. — За какво са ми притрябвали два слънчобрана от зелена коприна? Не мога да ги продам на никого в Уестбъри. Не бях и гладен, а дрехите не ставаха нито на мен, нито на Питър. Не сме взимали и барут и куршуми за мускета.

Третият от троицата — Джоуи Лонг, за когото на Ричард му беше много мъчно, не бе такъв веселяк. Беше мекушав, без воля и бе откраднал в Слимбридж сребърен часовник.

— Бях пиян-залян, а и часовника си го биваше — рече той простичко.

Ричард, естествено, бе отговарял на същите въпроси — облото помещение на углавните преспокрайно можеше да мине за клуб „Крупно присвояване“, както в съда определяха извършените от тях престъпления. Обяснението, което Ричард даваше, се състоеше от няколко думи:

— Изнудване и крупно присвояване. Клетвена разписка за петстотин лири стерлинги и стоманен часовник.

Отговор, с който си бе спечелил уважението на всички, включително на Айзак Роджърс.

— Това крупно присвояване им върши страхотна работа — рече той веднъж на Бил Уайтинг, докато двамата мъкнеха късовете варовик — Уайтинг беше грамотен и буден. — В тази категория влизат и стоманеният часовник, за който ме набедиха, че съм взел, и двете най-обикновени памучни рокли за, има-няма, шест пенита, които е

отмъкнала клетата Бес Паркър, и двайсетте литра бренди, и четирийсет и петте килограма първокачествен зелен чай по лира половинката на дребно, които е задигнал Роджърс и които общо сигурно струват общо към пет бона. Въпреки това всички сме обвинени в крупно присвояване. Нещо не се връзва.

— Роджърс ще гушне босилека — отбеляза Уайтинг.

— Ами Лизи! Умърт. чрез об., задето е взела някакви си три капели — срамота!

— Да, но е рецидивистка, Ричард — прихна Уайтинг. — От нея се е очаквало да влезе в правия път, а тя какво — пак е посегнала да краде. Лошото е, че когато сме го извършили, почти всички сме били пияни. Значи кой е виновен — пиенето!

В понеделник, двайсет и първи март, двамата братовчеди Джеймс пристигнаха в Глостър с нает дилижанс. Понеже не намерили сваятна странноприемница в града, накрая се примирили и отседнали в „Лятна месечина“, по-точно, в плевнята, където Ричард и Уили бяха прекарвали последната нощ, преди да ги вкарат в Глостърския затвор.

Подобно на Ричард, и братовчедите бяха сигурни, че новият затвор е по-поносим от стария — надали можеше да съществува зандан, по-страховит от бристълския „Нюгейт“.

— Сега се ядва, братовчедо Джеймс, братовчедо Джеймс — обясни Ричард, изненадан от ужаса, изписал се върху лицата им, когато ги вкараха в общото помещение на углавните. — Треската поразчисти пространството. — Целуна ги и двамата по устата, но не им позволи да го прегръщат. — Недейте, воня — спря ги Ричард.

След неделната служба най-неочаквано се бяха появили маса и скамейки — главният тъмничар бил предупреден, че Парламентът отдавал голямо значение на доклада на Джон Хауард за положението в затворите за длъжници и затова нищо чудно съдиите да дойдели да огледат затвора, и бе направил каквото е по силите му.

— Как е татко? — бе първият въпрос на Ричард.

— Е, не е в състояние да пътува, но при всички положения е по-добре. Праща ти много здраве — отвърна братовчедът Джеймс — аптекарят. — И се моли за теб.

— Ами мама?

— Все същата си е. И тя ти праща много здраве и се моли за теб.

Братовчедите Джеймс бяха изумени колко добре изглежда Ричард. Сетрето, жилетката и панталоните му бяха много опърпани и смърдяха, но ризата и чорапите му бяха чисти, както и парцалите, подложени под халките на оковите върху глезените. Косата му беше късо остригана, както в „Нюгейт“, по нея не се виждаше и едно бяло косъмче, ноктите му бяха чисти и добре поддържани, лицето му бе току-що избръснато, по кожата му нямаше бръчки. Погледът му обаче бе отчужден и тъжен — да те побият тръпки.

— Нещо ново за Уилям Хенри?

— Не, Ричард, ни вест, ни кост от момчето.

— Тогава всичко е без значение!

— Бива ли да говориш така! — укори го братовчедът Джеймс — свещенослужителят. — Наели сме ти и адвокат, за жалост не е бристълчанин. Тия съдебни заседатели, дето обикалят графствата, никак не обичат пришълци. Братовчедът Хенри — адвокатът, ни заръча да търсим подходящ човек сред съдебните заседатели в Глостър. Тук има двама съдии, единият — сър Джеймс Еър, е член на Върховния финансов съд, вторият пък — сър Джордж Нариз, е член на Върховния съд по общо право.

— Видяхте ли Сийли Тревилиън?

— Не — отвърна братовчедът Джеймс — аптекарят. — Но подочух, че бил отседнал в най-хубавата странноприемница. Заседанията на съда са голямо събитие за Глостър, съпроводено с много шум — хората се стичат от всички кътчета на града към кметството, където се помещава и съдът. Двамата съдии отсядат в специални квартири наблизо, ала стажантите, адвокатите и приставите са пръснати по хановете. Утре съдебните заседатели ще решават кои дела да гледат, но според адвоката това си било само формалност и щели да дадат ход на делата на всички ви.

— Как се казва адвокатът?

— Господин Джеймс Хайд от Чансъри Лайн^[3] в Лондон. Обслужва Оксфордския съдебен окръг заедно със съдиите Еър и Нариз.

— Кога ще дойде да ме види?

— Изобщо няма да идва, Ричард. Задълженията му са да те защитава в съда. Не забравяй, той няма право да излага твоята гледна

точка. Изслушва свидетелите и се опитва да намери нещо в показанията им, което не се връзва, и за да го изясни, провежда кръстосан разпит. Не знае нито кои са свидетелите, нито какво ще кажат, затова и е безпредметно да се виждате. Изложихме му най-подробно какво се е случило. Човекът е много разбран и кадърен.

— Колко ви поиска?

— Двайсет гвинеи.

— Платихте ли му вече?

— Да.

„Добре сте ме наредили“ — помисли, но им се усмихна сърдечно и им стисна ръцете.

— Много добри сте с мен. Просто не мога да ви кажа колко съм ви благодарен.

— Та ти, Ричард, си ни роднина! — възкликна изненадан братовчедът Джеймс — свещенослужителят.

— Нося ти нов костюм и чифт нови обуца — оповести аптекарят Джеймс. — И перука. Не бива да се явяваш пред съда с тая офъкана коса. Жените — майка ти, Ан и Елизабет, ти пращат цял сандък долни дрехи, ризи, чорапи и парцали.

Ричард си замълча. Семейството му явно се бе приготвило за най-лошото — ако близките му очакваха вдругиден да го пуснат на свобода, защо ще му слагат цял сандък нови дрехи?

На другия ден, докато стъпваше тежко с веригите, Ричард чу как Глостър е огласян от весели звуци, ознаменуващи началото на съдебното заседание: от рогове, тромпети и тътнещи барабани, от възхитени възгласи, от музиката на тъпани и свирки, от звучни, напевни гласове, бърбещи на латински. В града цареше празнично настроение.

Виж, в тъмницата всички бяха потиснати. Докато оглеждаше събратята си по съдба, другите шестнайсет души, които днес щяха да бъдат изправени пред съда (числото отново се бе покачило), Ричард си даде сметка, че никой измежду тях всъщност не очаква друга присъда освен виновен. На още двамина им беше по джоба да си наемат адвокат: на Бил Уайтинг и на Айзак Роджърс. И тях щеше да ги

защитава господин Джеймс Хайд, от което Ричард си направи извода, че явно няма други желаещи.

— Нима никой от нас не се надява да се измъкне на свобода? — попита той Лизи.

Лизи си беше ветеранка, беше се изправяла цели три пъти пред същите съдебни заседатели, затова и го изгледа недоумяващо.

— Не, защото никой не се и измъква — отвърна му тя простичко. — И как да се измъкнем? Доказателствата се посочват от обвинителя и свидетелите, а съдебните заседатели им вярват на едната гола дума. Почти всички сме виновни, макар и да знам доста случаи, когато хора са осъждани заради лъжи. Не е оправдание, че сме били пияни, а ако имахме високопоставени приятели, нямаше да гнием в Глостърската тъмница.

— Случва ли се все пак да оправдаят някого?

— Е, от дъжд на вятър се случва и това, ако съдебното заседание се проточи. — Жената се намести върху коляното му и му приглади косата, сякаш е малко дете. — Но не храни напразни надежди, Ричард, любов моя. Според съдебните заседатели това, че си на подсъдимата скамейка, вече доказва вината ти. Много те моля, сложи си все пак перуката.

Когато призори на двацет и трети март Ричард беше изкаран от тъмницата, все така окован с тежките вериги, прихванати за кръста му, той бе облечен в новия костюм — най-обикновен, от евтино сукно, с черна жилетка и черен панталон, беше си сложил и новите черни обувци и бе подпъхнал под халките на оковите чисти парцали, но не бе надянал перуката — струваше му се ужасно. С него от затвора изведоха още седем души: Уили Инсел, Бети Мейсън, Бес Паркър, Джими Прайс, Джоуи Лонг, Бил Уайтинг и Сам Дей седемнайсетгодишно хлапе от Дързли, обвинено, че е задигнало чиле прежда от някаква тъкачница.

Вкараха ги в кметството през задния вход и ги отведоха по стълбите в подземиято още преди да са зърнали бойната арена, където се водеха само словесни сражения, но въпреки това бе напълно възможно да ти хвъркне главата.

— Дълго ли трае? — изшушука Бес Паркър на Ричард и го погледна с разширени от ужас очи — два дена, след като се бе родило, детенцето ѝ бе починало от треска и сега жената бе съвсем съсипана.

— Предполагам, че не. Съдебните заседания едва ли продължават повече от шест часа на ден, а я погледни колко народ чакаме за присъди — цели осем души. Сигурно ще ни претупат на бърза ръка, както касапинът прави наденици.

— Ох, умирам си от страх — проплака Бети Мейсън, чието момиченце се бе родило мъртво — и тя бе смазана от мъка.

Пръв отведоха Джими Прайс, но той още не се беше върнал, когато дойде редът и на Бес Паркър — едва след като излезе и Бети Мейсън, останалите в килията в подземие то си дадоха сметка, че след делото откарваха задържания право в затвора.

Изведоха и Сам Дей — Ричард и Уили останаха сами с Джоуи Лонг и Бил Уайтинг. Часовете се нижеха един след друг.

— Тяхна светлост трябва да похапнат — отбеляза Уайтинг — беше си непоправим. Прокара език по устните си. — Печена гъска, телешко печено, агнешко печено, плодови сладкиши, кремове с фрукти, пудинги, мудинги — това е само добре дошло за нас, Ричард! Търбусите на тяхна светлост ще бъдат пълни, а разсъдъкът им ще бъде размътен от червеното винце и портвайна.

— Мен ако питаш, е зле за нас — възрази Ричард — не му беше до шегички. — Ако вземат да преядат, ще се обади подаграта им — тогава ела да гледаш.

— Бива ли да си такъв черногледец, бе, човек! Кажы някоя утешителна дума!

Двамата с Уили бяха последни. Ако се вярва на часовника върху стената на съдебната зала, ги вкараха в нея в два и половина следобед. Стълбите от подземие то водеха направо в мястото, оградено за подсъдимите, където Ричард и Уили се изправиха (нямаше къде да седнат), примигвайки срещу ярката светлина. Компания им правеше върлине ст чичка, издокаран в средновековни одежди, който — аха, и да задреме. Макар и залата да не беше голяма, в нея имаше и балконче за публиката, а хората долу явно щяха да участват в драмата, която престоеше да се разиграе. Двамата съдии се бяха разположили на висок подиум — бяха пременени, както подобава на високия им пост, в обточени с кожа морави мантии и дълги перуки. Край тях, а и долу в залата седяха други съдебни чиновници, имаше и такива, които сновяха напред-назад. Кой ли беше адвокатът на Ричард, господин Джеймс Хайд? Той нямаше представа. Съдебните заседатели — общо

дванайсет на брой, стояха в нещо като кошарка за овце и за да не им изтръпват краката, от време на време пристъпваха едва забележимо. Ричард знаеше, че не им е никак лесно — всеки свободен гражданин от река Туийд, та чак до Ламанша си умираше от притеснение да не го посочат за съдебен заседател, защото така не можеше да си свърши работата, а не го възмездяваха и с едно-едничко пени. Ето защо и съдебните заседатели от немай-къде претупваха делата и само това и чакаха — съдията да оповести: „Смърт чрез обесване!“

Господин Джон Тревилиън Сийли Тревилиън седеше заедно с някакъв страховит на вид мъж, издокаран, както приляга на участник в представлението: в роба, завързана отзад перука, катарамии и лъскави дрънкулки. Сийли направо не приличаше на себе си, беше облечен от глава до пети в строги дрехи от тънко черно сукно, беше си надянал перука, която не биеше на очи, носеше и меки черни ръкавици и си беше лепнал физиономията на слабоумен добродушко. Не бе останало и помен от контето, превърнало се в посмешище за всички, нито пък от хитрия, пресметлив далавераджия и измамник. Сийли, който седеше в съдилището на Глостър, си беше самото вълпъщение на жертвата, на измамения глупак. Щом Ричард застана на подсъдимата скамейка, онзи се разпищя като попарен и се долепи ужасен до спътника си, след което гледаше навсякъде, но не и към скамейката на подсъдимите. Според закона Сийли беше обвинител, ала говореше не той, а адвокатът му, който се обърна към почитаемите съдебни заседатели, за да опише чудовищното престъпление, извършено от двамата изверги на подсъдимата скамейка. Ричард отпусна върху парапета ръце в белезници, заби пети в износеното дюшеме и заслуша как адвокатът на ищеца превъзнася до възбог добродетелите — а и глупостта, на тоя клет безобиден човечец, господин Тревилиън. Разбра, че днес в Глостър няма да се случат чудеса.

Сийли разказа какво се е случило, като трепереше, хлипаше жално, давеше се и дълго мълчеше, за да намери най-точната дума, въртеше очи и сегиз-тогиз захлупваше лице върху ръцете си, от които бе свалил скъпите ръкавици. Накрая съдебните заседатели, които не пропуснаха да отбележат колко беден душевно и богат парично е мъжът пред тях, определено решиха, че той е станал жертва на една похотлива жена и на сприхавия ѝ съпруг. Кое то само по себе си не означаваше, че е налице преднамерена измама, нито че клетвената

разписка за пет столири стерлинги, макар и получена насила, е доказателство за изнудване.

Тежката задача да установят истината се стовари върху двамата свидетели: върху госпожа Джойс, жената на фризьора, подслушвала през стената, и върху господин Дейнджърфийлд от другата къща, надзъртал през пролуките в своята си стена. Оказа се, че госпожа Джойс има невероятен слух и че господин Дейнджърфийлд е успял да види през половинсантиметрова пролука един свят, състоящ се от триста и шейсет градуса. Жената на фризьора била чула думи като „Пачавра мръсна! Къде ти е свещта?“, а също „Ще ти пръсна черепа, ниедник с ниедник!“, докато господин Дейнджърфийлд бил видял как Морган и Инсел заплашват Сийли с чук и го принуждават да пише клетвена разписка.

Оказа се, че адвокатът на Ричард — господин Джеймс Хайд, е висок възслаб мъж, който много приличаше на гарван. Водеше кръстосания разпит добре и явно целеше да докаже, че трите къщи край Кладенеца на Джейкъб са си гнездо на сплетници, които всъщност не са видели и не са чули почти нищо и сега разправят някакви врели-некипели, изсмукани от пръстите, а вече впоследствие са разбрали какво е станало от самия Сийли долу на улицата, откъдето Дейнджърфийлд го е отвел заедно с госпожа Джойс в къщата си.

По едно време се появили спънки и за самия Сийли. И двамата свидетели заявиха, че Ричард бил изкрецял през вратата как, щом бъде удовлетворен, ще върне на господин Тревилиън часовника. Дори съдебните заседатели решиха, че така говори само опозорен съпруг.

„Ама че работа! — рече си Ричард, докато слушаше свидетелските показания, от които излизаше, че чак на следващия ден е ходил в «Черният жребец» да вземе нещо разхладително за пиене. — Ако ние с Уили имахме право да се защитим, начаса щеше да се разбере, че по това време и двамата сме били в двора на странноприемница «Агнето». За Бат има само един дилижанс, който потегля по пладне, а аз трябваше да замина за Бат, дори Сийли го признава. Докато те, моля ви се, седнали да разправят в един глас, че точно тогава съм бил в Клифтън!“

От показанията на госпожа Джойс се разбра, че докато е подслушвала, тя е чула как Ричард и Ан-Мари съзаклятничат в антрето при вратата францужойката да определи тайна среща на Сийли. „И таз

добра! — помисли възмутен Ричард. — Кой с престъпни намерения ще седне да се наговаря със съучастника си не другаде, а точно при тънката преграда към къщата на съседите!“ Ала само щом чува думата съзаклятничат, съдебните заседатели тутакси наостриха уши.

Госпожа Мери Мередит разказа в свидетелските си показания как, когато се е прибрала към осем вечерта, е видяла двамината на подсъдимата скамейка заедно с някаква жена при Кладенеца на Джейкъб и ги е чула да си приказват, че Сийли ще трябва да се изправи пред съда, ако иска да си получи часовника. „Бре, бре, бре тая жена съвсем се оля“ — помисли си Ричард. През септември в осем вечерта е невъзможно да видиш лицето на някого, освен ако не си на крачка — две от него, както господин Хайд напомни на госпожа Мередит, с което я хвърли в голям смут.

В мрака, обгърнал Ричард, се процеди тъничък лъч надежда — колкото и да се мъчеше адвокатът на ищеца да убеди съдебните заседатели, те далеч не бяха сигурни дали става въпрос за преднамерено изнудване, или за това, че един рогоносец е дал воля на гнева си.

Братовчедите Джеймс — аптекарят и свещенослужителят, бяха призовани да свидетелстват в полза на Ричард и да опишат що за човек е. Макар адвокатът на ищеца да изтъкна, че те са близки кръвни роднини на обвиняемия, тези два стълба на благочестивостта безспорно оставиха неизгладимо впечатление у съдебните заседатели. Лошото бе, че заради защитата на обвиняемия, делото се точеше близо час, а съдебните заседатели вече не издържаха да стоят на едно място и искаха да се поразтъпчат. Никой, включително съдиите, не искаше в края на деня да гледа някакво безкрайно дело.

Господин Джеймс Хайд призова за свидетел на обвиняемия и Робърт Джоунс.

Ричард подскочи като ужилен. И таз добра, Робърт Джоунс да свидетелства в негова полза! Какво ли щеше да каже тая отрепка, дето вечно се умилкваше на Уилям Торн и бе казала на надзирателя, че Уили е ходил в Акцизното управление?

— Познавате ли обвиняемите, господин Джоунс? — попита господин Хайд.

— О, да, и двамата.

— Почтени хора ли са, спазват ли законите, господин Джоунс?

— О, безспорно!

— А знаете ли някога да са го престъпвали?

— Не, никога.

— Разполагате ли със сведения — тук не говоря за сплетните, на които днес се наслушахме, — какво точно се е случило на трийсети септември миналата година при Кладенеца на Джейкъб?

— Да, разполагам, драги ми господине.

— И какво гласят те?

— Ъ?

— Какво знаете, господин Джоунс?

— Ами като начало госпожа Джойс не е никаква госпожа, ами най-обикновена лека жена, която отиде да живее с господин Джойс.

— Не сме се събрали да съдим госпожа Джойс. Ограничете се, господин Джоунс, със събитията, за които ви питам.

— Говорих с нея и с господин Дейнджърфийлд. Господин Дейнджърфийлд ме заведе на горния етаж в къщата си, на мястото, откъдето е надзъртал, но ми каза, че не бил чул нищичко, а и онова, което бил видял, не било много. Госпожа Джойс пък ми каза, че нито е видяла, нито е чула какво става.

Адвокатът на ищеца се беше свъсил като буреносен облак, колкото до самия господин Тревилиън, той гледаше така, сякаш не проумява какво точно става.

Адвокатът му предпочете кръстосания разпит.

— Кога, господин Джоунс, се е състоял този разговор с госпожа Джойс и с господин Дейнджърфийлд? Бъдете точен, ако обичате, и не се разпростирайте.

— Ъ-ъ?

— Ясно.

— А, да, разбрах. Състоя се на другия ден, когато отидох при Кладенеца на Джейкъб, за да се видя с Уили, с обвиняемия господин Инсел, де. Той ми разправи какво е станало и аз попитах съседите дали са чули и видели нещо. Госпожа Джойс, която не е никаква госпожа, отвърна, че не била чула и видяла нищичко. Господин Дейнджърфийлд пък ми показва мястото, откъдето е надзъртал, но когато и аз надникнах през процепа, не видях нищо.

Госпожа Джойс бе призована да се яви отново пред съда и обясни, че, естествено, е отрекла да е видяла или чула нещо у съседите

— да не е някоя клюкарка, я!

Господин Дейнджърфийлд също беше призован и повтори как никога не е твърдял, че е чул нещо, бил само видял.

— Нека чуем господин Джеймс Хайд! — подвижна с цяло гърло адвокатът на ищеца. Адвокатът на Ричард скочи — изглеждаше доста стъписан. — Не вие, драги ми начетен колега. А господин Джеймс Хайд, прислужник на майката на господин Тревилиън.

Този Джеймс Хайд беше дребничък риж мъж около петдесетте, държеше се хрисимо, дори раболепно, от което веднага си проличаваше, че е прислужник. Той заяви, че на първи октомври господин Дейнджърфийлд наминал да го навести и му бил съобщил как някой си Робърт Джоунс му казал, че срещу сумата от пет гвинеи можел да докаже, че Морган и жена му са съзаклятничели да ограбят господин Тревилиън.

Съдебните заседатели се разшаваха и засушукаха, съдията сър Джеймс Еър изправи гръб.

— Съзаклятничели ли, господин Хайд?

— Точно така, драги ми господине, съзаклятничели.

— А господин Инсел бил ли е посветен в кроежите им?

— Господин Дейнджърфийлд не ми е споменавал господин Инсел да е знаел. Каза ми само за Морган и за жена му.

Господин Дейнджърфийлд за кой ли път бе призован да застане пред съда и призна, че е ходил в дома на госпожа Морис Тревилиън, за да се види със своя приятел господин Джеймс Хайд, и че му е предал предложението на Робърт Джоунс.

При повторното си явяване пред съда господин Робърт Джоунс потвърди, че всичко това е вярно. Знаел, че господин Дейнджърфийлд е приятел на прислугата у Тревилиънови, и понеже бил закъсал за пари...

— А какво ще кажете, Морган и жена му наистина ли са съзаклятничели да ограбят господин Тревилиън?

— Ами да — отвърна бойко Робърт Джоунс. — Но Уили няма пръст в тая работа, кълна се.

— Вие сте дали клетва, господин Джоунс.

— Да, бе!

— А вие как разбрахте за техния заговор?

— Каза ми госпожа Морган.

Съдебните заседатели и съдията отново се размърдаха.

— Кога?

— Ами... малко след пладне същия ден, когато се е случило първия път. Тогава отидох да видя Уили. Но не го заварих, натъкнах се случайно на госпожа Морган и тя ми каза, че чакала господин Тревилиън, но че той щял да дойде малко по-късно, след като Морган заминел за Бат. Беше до немай-къде доволна, сподели, че когато господин Тревилиън дойдел, Морган щял да му се нахвърли, задето се задява с нея... нали се сещате, щял да постъпи така, както постъпва всеки мъж, надути ли, че са му надянали рога. Та госпожа Морган ми каза, че мъжът ѝ се надявал да извърнкат от тоя мухльо петстотин лири стерлинги, понеже той си бил много загубен и щял да се поддаде.

Сър Джеймс Еър погледна към подсъдимата скамейка.

— Морган, какво имате да кажете за тоя заговор, в който е участвала и жена ви?

— Няма никакъв заговор, ваша светлост. Невинен съм — оповести убедено Ричард. — Няма заговор.

Негова светлост направи кисела физиономия.

— Къде е госпожа Морган? — обърна се той сякаш към всички присъстващи в съдебната зала. — Би трябвало да стои на подсъдимата скамейка заедно с мъжа си, това поне е ясно. — Той изглежда кръвнишки Ричард. — Къде е жена ви, Морган?

— Не знам, ваша светлост. Оттогава до ден-дневен изобщо не съм я виждал — отговори той, без дори да трепне.

Адвокатът на ищеца все напираше да обсъжда заговора и нямаше особено желание да отваря дума за съучастницата, госпожа Морган. И когато сър Джеймс Еър се обърна към съдебните заседатели, той също наблегна главно на заговора.

Дванайсетте достопочтени съдебни заседатели се спогледаха с огромно облекчение. След някаква си минута щяха да се разотидат по домовете след тежкия изнурителен ден — свободните граждани в Глостър не бяха чак толкова много, че съставът на заседателите да се сменя при всяко дело. Присъдата им гласеше, че деянието на Ричард Морган не е предумишлено. Той беше оправдан по обвинението, че е откраднал часовника, но бе признат за виновен по обвинението в крупно присвояване чрез изнудване. Уилям Инсел бе оправдан по всички обвинения.

Сър Джеймс Еър извърна взор към подсъдимата скамейка, където Уили се бе свлякъл на колене и ридаеше неудържимо, а Ричард Морган с офъканата коса — какъв изверг само! — стоеше, вторачен някъде отвъд Глостърската съдебна зала.

— Ричард Морган, осъждам ви на седем години заточение в Африка. Уилям Инсел, вие сте свободен. — Той удари с чукчето и извади от дрямката сър Джордж Нариз. — Следващото съдебно заседание е утре в десет часа сутринта. Бог да пази краля!

— Бог да пази краля! — повториха надлежно всички в хор.

Върлинезият мъж затика към изхода задържаните, Ричард се обърна, без дори да поглежда по посока на господин Джон Тревилиън Сийли Тревилиън. Сийли бе напуснал живота му, както толкова много други неща. Такива като Сийли вече нямаха никакво значение.

Някъде по средата на пътя за Глостърската тъмница, докато креташе, помъкнал тежките окови, Ричард в миг се почувства истински щастлив: чак сега си беше дал сметка, че съвсем скоро ще се отърве от Уили Ревльото.

Слънцето вече бе заорало в западния хоризонт, когато Ричард и Уили, все така ронещ сълзи, вероятно от радост, влязоха заедно с двамата надзиратели през портата на крепостта. Там тъмничарите спряха Ричард, а Уили го пуснаха да продължи нататък. Ричард се запита дали му предстои да разбере каква всъщност е разликата между задържания, който чака да се изправи пред съда, и осъдения. Надзирателят кимна към къщата на главния тъмничар, Ричард продължи нататък вяло, както вършеше всичко, ако някой от представителите на властта го наблюдаваше. След три месеца в затвора познаваше всички тъмничари — добрите, злите, равнодушните, макар и да избягваше да си има вземане-даване с тях и никога не се обръщаше към някой от надзирателите по име.

Вкараха го в уютна стая, обзаведена като за свиждания. Вътре имаше трима души: адвокатът господин Джеймс Хайд и братовчедите Джеймс. И двамата братовчеди плачеха, господин Хайд беше покрусен. „Те всъщност изглеждат по-зле, отколкото се чувствам аз — помисли Ричард, след като вратата се затвори подире му и тъмничарят остана зад нея. — Аз го очаквах, усещах дълбоко в душата си, че ще

стане точно така. Правосъдието е сляпо, ала не в романтичния смисъл, както ни учеха в «Колстън». Сляпо е за отделния човек и за неговите подбуди. Онези, които го раздават, вярват само в очевидното и не са в състояние да различат тънкостите, подробностите. Показанията на свидетелите от Кладенеца на Джейкъб всъщност си бяха голословни клюки — Сийли просто се е включил във веригата от сплетници и е допринесъл с каквото е могъл. Колкото до Робърт Джоунс, той му е платил, всъщност, платил е на всички, но ако не броим Джоунс, е успял да представи парите, които е дал на другите, като щедър подарък за хора, които познават него, семейството и прислугата му. О, те са наясно за какво става въпрос. Но въпреки че бяха дали клетва да говорят истината, щяха да отричат докрай, ако случайно ги попитаха. Или Сийли е платил пребогато на Джоунс, или пък Ан-Мари наистина му е надрънкала тия небивалици за някакъв си заговор. В такъв случай излиза, че е принадлежала и телом, и духом на Сийли и още от самото начало му е играела по свирката, за да ме натопи. Ако това наистина е така, заложила ми е капан и само е чакала да се хвана в него. Всичко от начало до край си е било една огромна лъжа. Бях осъден заради показанията на свидетелка, която така и не се яви пред съда — Ан-Мари Латур. Съдията уж ме попита къде е тя, а после съвсем забрави за нея.“

След като влезе в помещението, мълча дълго, така че братовчедите Джеймс имаха време да избършат сълзите и да се поокопитят, а господин Джеймс Хайд — да го огледа по-отблизо, нещо, което в съдебната зала не бе успял да стори. Адвокатът си помисли, че Ричард Морган наистина е мъж за чудо и приказ, едър като канара и снажен — жалко само, че не си бе сложил перуката, тя щеше да го преобрази. Съдът трябваше да реши дали обвиняемият е почтен човек, почувствал се до немай-къде опозорен, когато е заварил жена си в леглото заедно с друг, или пък, така да се каже, просто се е възползвал от възможността да припечели някоя и друга лира от изневярата на жена си. Господин Хайд знаеше, естествено, от братовчедите Джеймс, че въпросната жена изобщо не е съпруга на неговия клиент, но не се беше възползвал от това, защото, узнаеха ли съдебните заседатели, че става дума за лека жена, съвсем щяха да се настроят срещу Ричард Морган. Те и бездруго го бяха осъдили заради показанията, че е кроял да ограби ищеца. Съдиите бяха прословути с

това, че са предубедени към обвиняеми, извършили престъплението съвсем умишлено и хладнокръвно. А съдебните заседатели издаваха присъда, каквато им наредеше съдията.

Братовчедът Джеймс — аптекарят, прибра носната си кърпа и наруши дългото мълчание.

— Платихме за помещението, можем да останем с теб колкото решим — обясни той. — Ужасно съжалявам, Ричард! Всичко беше скалъпено: всички тия хора, дори прислужникът, са от шайката на Сийли.

— Искам да знам — натърти Ричард и седна — защо господин Бенджамин Фишър от Акцизното управление не се яви да свидетелства и да обясни що за човек съм. Ако беше дал показания, нещата щяха да приключат другояче.

Преподабният Джеймс стисна устни толкова силно, че те се превърнаха в тъничка рязка.

— Разправя, че бил много зает, не му било до това да бие толкова път — шейсет и пет километра до тук и още толкова на връщане. Истината обаче е, че се е договорил с Томас Кейв онзи да му плати глобата, и хич не го е грижа за съдбата на основния му свидетел.

— И все пак, господин Морган — намеси се и господин Хайд, който без адвокатската роба изглеждаше далеч не така внушително, — уверявам ви, че когато изпратя на лорд Сидни, министъра на вътрешните работи, молбата за обжалване на присъдата, ще приложам към нея и писмо от господин Фишър. Ала не от Бенджамин, а от брат му Джон, началника на цялото Акцизно управление.

— Не мога ли да я обжалвам пред съда? — поинтересува се Ричард.

— Не. Трябва да обжалвате с писмо, в което молите краля за милост. Ще го съставя още щом се прибера в Лондон.

— Пийни от портвайна, Ричард! — подкани братовчедът Джеймс — аптекарят.

— Не смея, от сутринта не съм слагал и зальк в уста.

Вратата се отвори и влезе жена с поднос, върху който имаше хляб, масло, печени на скара наденички, пащърнак, зеле и халба бира. Остави я безизразно, направи реверанс на господата и се изниза.

— Хапни, Ричард. Главният тъмничар ми каза, че останалите затворници вече са си получили вечерята, затова помолих да донесат

нещо за ядене.

— Благодаря ти, братовчеде Джеймс, наистина съм ти много признателен — рече чистосърдечно Ричард и си резна от наденичката. Но вместо да я изяде, я забучи върху ножа и дълго я души, сетне отхапа предпазливо — остана доволен, излапа я с апетит и си отрязва още едно парче. — Когато ни дават тук, в затвора, наденица — поясни с пълна уста, — тя обикновено е от вмирисано месо. — След като се нахрани, отпи от чашата с портвайн и се свъси. — Отдавна не съм опитвал такива деликатеси, явно съм загубил вкус към тях. С хляба не ни дават масло, камо ли пък сладко.

— Ох, Ричард, Ричард! — възкликнаха в един глас братовчедите Джеймс.

— Не ме съжелявайте чак толкова. Животът ми не е свършил само защото през следващите седем години няма да съм на свобода — каза Ричард и се изправи. — Сега съм на трийсет и шест години, когато си излежа присъдата, ще бъда на четирийсет и четири без шест месеца. Мъжете в рода ни са дълголетници, а аз смятам да запазя здравето и силите си непокътнати.

Каквото и да стане, ония петстотин лири стерлинги от Акцизното управление са си мои, ще пиша на оня никаквец, дето го мързи да гледа, господин Бенджамин Фишър, де, с указания да изплати наградата на теб, братовчеде Джеймс — обърна се той към аптекаря. — Покрий си с парите разходите по мен, а с каквото остане, ми купи филтри от шуплест камък за пречистване на вода, парчета плат, дрехи и обуца. Дай някоя и друга лира и на преподобния Джеймс за книги, нека и той си покрие разходите по книгите, които вече ми е купил. Тук не стоя със скръстени ръце, работя, а това означава и че ме хранят добре. В неделя обаче чета. Какво блаженство!

— Не забравяй, Ричард, че те обичаме много — каза братовчедът Джеймс — аптекарят, след което го прегърна и го целуна.

— И се молим за тебе — добави братовчедът Джеймс — свещенослужителят, който също взе да го прегръща и целува.

На съдебното заседание, проведено през март 1785 година, само един от затворниците в Глостърската тъмница беше оправдан — Уили Инсел. Шестима бяха осъдени на смърт чрез обесване: Мейзи Хардинг,

задето е укрила крадени вещи, Бети Мейсън, защото е откраднала петнайсет гвинеи, Сам Дей — за кражбата на чиле прежда, Бил Уайтинг, защото е задигнал една овца, Айзак Роджърс — за пътни обири, и Джоуи Лонг — за кражбата на сребърен часовник. Останалите — общо дванайсетина души, бяха осъдени на седем години заточение в Африка, където поне на книга негово величество — кралят на Великобритания, нямаше колонии. Ричард си даваше сметка, че ако братовчедите Джеймс не се бяха явили да свидетелстват, че е почтен човек, той също щеше да увисне на въжето. Бристъл беше далече, ала съдебните заседатели нямаше как да пренебрегнат показанията на двамина от най-тачените му граждани.

По-важното обаче беше как всички ще се поберат в тясното пространство на затвора? Отговорът не закъсня: до седмица от гнойна ангина се споминаха деветима от осъдените на седемгодишно изселване, както и все още живите деца и десетима от длъжниците в другото отделение.

Английските затвори се намираха в окаяно състояние, което обаче не бе попречило на съдиите в Глостър да издадат суровите си присъди.

В периода от 1782 до 1784 година властите на три пъти се бяха опитвали да се отърват от затворниците и да ги прехвърлят в Америка. Корабът „Бързи“ беше върнат още при първото си пътуване, макар че някои от прекарваните успяха да избягат — не без помощта на американците. При второто си пътуване през август 1783 година платноходът потегли със сто четирийсет и трима затворници на борда от Темза за Нова Скотия. Стигна обаче едва до Съсекс, където човешкият товар се вдигна на бунт и принуди кораба да спре край плитчините при Рай. След което пътниците по неволя се пръснаха кой накъдето види. Едва трийсет и деветима бяха заловени, от тях шестима увиснаха на бесилото, а останалите бяха осъдени на доживотно изселване в Америка, сякаш това изобщо беше възможно — ето колко бавно се движеха винтчетата на държавната машина, да не говорим пък за съдебната система.

През март 1784 година беше направен трети опит да се прехвърлят престъпници в Америка. Този път те бяха натоварени на кораба „Меркурий“, който трябваше да ги откара в Джорджия, но подобно на останалите току-що обединили се дванайсет щата, и

Джорджия бе заявила най-категорично на Англия, че не ѝ ще престъпниците. С общо сто седемдесет и девет мъже, жени и деца на борда „Меркурий“ трябваше да поеме от Лондон. Изселваните се вдигнаха на бунт още край Девън и при Торбей платноходът бе принуден да спре, без да сваля платната. Някои престъпници бяха заловени още на борда, повечето успяха да се измъкнат, в крайна сметка обаче бяха хванати общо сто и осем от бегълците, някои чак в Бристъл. Мнозина бяха осъдени на смърт чрез обесване, ала само двамина увиснаха на въжето. Политическият климат се променяше.

През януари 1785 година „Избавление“ направи последния такъв хаотичен опит да пооблекчи положението в претъпканите до пръсване затвори. Корабът откара престъпниците в екваториална Африка, където ги стовари на брега без тъмничари, без надзор и храна. Клетниците измрели като мухи в страшни мъки и африканският експеримент така и не беше повторен. Както личеше, занапред държавата трябваше да се отървава от осъдените на заточение така, че да не разбунва духовете. Притиснато между Джон Хауард и Джереми Бентам, ратуващи за реформи по затворите, между квакерите размирници, обявили се срещу робството и завладяването на Африка като цяло, и между две нови имена — Томас Кларксън и Уилям Уилбърфорс, появили се на небосклона, новоизлюпеното правителство на господин Уилям Пит младши сметна за излишно да подклажда страстите на различните поборници за обновление на обществото. Особено пък при положение че думата на Бентам и на Уилбърфорс тежеше сред вигите в Уестминстър. И бездруго положението беше доста напечено покрай допълнителните данъци, неизбежни заради стопанския застои. Господин Уилям Пит младши си приличаше по едно с осъдения на изселване Ричард Морган: беше решил да прави, да струва, но да оцелее още доста години. Междувременно Джереми Бентам си издейства разрешение да подобри с каквото може плановите за нов затвор в Глостър, а лорд Сидни от Вътрешното министерство получи указания да намери къде да дява огромните излишъци от осъдени престъпници в Англия.

Във все още необновения пренаселен Глостърски затвор върлуваха какви ли не болести.

На 5 април Уили Инсел, по прякор Ревльото, който продължаваше да си реве, бе пуснат на свобода като невинен. Същия ден адвокатът господин Джеймс Хайд изпрати на лорд Сидни смирената молба за преразглеждане на присъдата на Ричард Морган, придружена от писмо от господин Джон Фишър, главен началник на Акцизното управление в Бристъл. На 15 април изключително оправният и неуморен господин Евън Нипиън, секретар на лорд Сидни, я препрати в кантората на сър Джеймс Еър на Бедфорд Роу — тъкмо съдията, председателствал съдебното заседание, гледало делото на Морган, трябваше да прегледа молбата и да даде становище пред лорд Сидни дали Ричард Морган заслужава или не заслужава да бъде помилван от краля. Молбата за обжалване на присъдата наистина бе придвижена твърде бързо, при положение че делото бе гледано в съда едва на двацет и трети март. Ала ето че тук, на Бедфорд Роу, смирената молба на Ричард Морган потъна като капка в морето — съдията сър Джеймс Еър бе толкова зает, че не му беше до молби, били те смирени или не.

В края на юли се получи писмо от господин Джем Тисълтуейт, изчезнал от жилището си и от лондонската сцена горе-долу по същото време, както и Уилям Хенри. Ричард взе писмото от Мама Хъбард и усети как сърцето му се свива. Нямаше как, писмото със сигурност щеше да отвори старата рана, която той съвсем съзнателно бе погребал дълбоко в себе си, откак се бе озовал в зандана „Нюгейт“ в Бристъл. Онова, което не съзнаваше, бе, че тъкмо защото си е наложил да не мисли за Уилям Хенри, у него се е появила решимостта да оцелее на всяка цена, тласнала го да изпълнява странните обреди, които си бе наложил — обредите на пречистване, с които се открояваше сред събратята си по съдба и заради които го смятаха ту за недосегаем, ту за луд. Защо всъщност искаше Ричард да издържи и да преживее тези седем години, без да се поддава на болестите и несретите? За да продължи да издирва Уилям Хенри, мисълта за когото бе погребал дълбоко в себе си.

„Ричард,

Току-що получих писмо от баща ти и ужасната новина наистина ме извади от релси. Докато съм си допивал буренцето с рома, очевидно съм решил, че съм ти писал, за да те известя, че смятам да забягна, но писмото или изобщо не е било написано, или се е изгубило. От миналия юни се губя в странство. Италия ме зовеше и аз се завтекох към славните ѝ обятия. Ние с теб пак извадихме късмет, понеже, след като преди някаква си седмица се прибрах, успех отново да наема старата квартира, така че писъмцето на баща ти достигна до мен.

Открай време съм знаел, че животът ти няма да протече както смяташе ти — помниш ли? Веднъж ми каза: «Роден съм в Бристъл, пак в Бристъл ще си умра.» Още докато го изричаше, гушнах Уилям Хенри върху коляното си, разбрах, че това няма да го бъде. Страхувах се за теб. И макар да съм неспособен на обич, теб обичах и преди, и сега. Не знам как и защо, но у теб съзирам нещо, за което ти и не подозираш.

За Уилям Хенри ще ти кажа едно: никога не ще го намериш. Той не бе създаден за тая земя, но където и да е сега, Ричард, знай, че е щастлив и в мир със себе си. Истински добродетелните няма какво да търсят тук, понеже не ще научат нищо. И дори безбожници като мен вярват, че понякога тези неща се случват, защото, ако ги няма, в бъдеще ще стане още по-лошо. Радвай се за Уилям Хенри.“

Ричард остави писмото — не виждаше нищо от сълзите, с които очите му се бяха напълнили и които той така и не бе пролял досега. Другите затворници в общото помещение, дори Лизи Лок, даже не опитаха да идат при него, оставиха го да седи часове наред върху сандъка и да плаче горчиво. Колко странно, тъкмо Джем Тисълтуейт сякаш бе срутил бента и беше отрицал мъката, изляла се най-сетне като неудържим бързей! Но за едно не беше прав — някой прекрасен ден Уилям Хенри все пак щеше да се върне, той не бе напуснал навеки белия свят.

Ричард не беше разговарял с никого, никой не бе разговарял с него, когато по обед на другия ден той отново взе писмото.

„Благодарение на млад водач като Пит и аз намерих своето местенце сред новото поколение виги. В Камарата на лордовете винаги ще се разпорежда олигархията, в Камарата на общините обаче от нея вече няма и следа. Сега там властват хората на идеите и стига да намери нужните пари, Пит ще им разчисти пътя.

Колкото до теб, изключено е да те заточат. Африканският експеримент се провали с гръм и трясък и никой в Уестминстър няма смелостта или глупостта — като кога ли? — да го съживи в какъвто и да е вид. Някой предложи Индия, ала идеята бе отхвърлена точно както човек хвърля риза от змии. Аванпостовите ни там търпят какви ли не несгоди, възможностите им са ограничени. И все пак не това е причината за подобно решение. То е взето заради съпротивата на Източноиндийската компания, която не желае престъпници да ѝ, осуетяват дейността в Бенгалия^[4] и Кате^[5]. В Западните Индии пък не искат и да чуят за бели работници — предпочитат робите негри, докато в Нова Скотия и Нюфаундленд властта на Англия не е чак толкова здрава, че да позволява там да се заселват осъдени. Французите само дебнат. Както и испанците на юг.

Накъсо, както е тръгнало, нищо чудно да си излежиш присъдата и в Глостър. В едно можеш да бъдеш сигурен: науча ли нещо, веднага ще ти съобщя. Дик разправя, че си се организирай с, както се е изразил братовчедът Джеймс — аптекарят, *хладна страст*.“

Отговорът на Ричард трябваше да почака до неделя. Тогава той завзе единия край на масата, която Мама Хъбард бе сложил в общото помещение на углавните малко преди заседанието на съда и после не я беше махнал с довода, че така затворниците разполагат с допълнително пространство, където да се покатерят, в случай че

помещението пак се пренасели. Сякаш то не бе пренаселено през цялото време!

Напоследък едва ли не през ден в затвора на инспекция идваха пратеници на Джереми Бентам, приятел на господин Пит, който сега бе отишъл в Русия с намерението да напише законите на императрица Екатерина, но който наред с това беше и автор на трактат за добродетелите и пороците на углавните престъпници, изпратени на тежък обществен труд, същевременно беше поборник и на така наречените кръгли затвори. Та пратениците му влизаха и излизаха от тъмницата, оглеждаха я педя по педя, клатеха мрачно глави, зяпнали пристройките, които затворниците съграждаха, и мърмореха, че ще се наложи всичко това да се събаря. Понеже било квадратно! Защо хората си представяли всичко квадратно, когато кръглото нямало ъгли!

„В едно мога да те уверя, Джем, предпочитам да бъда в Италия, отколкото в Глостърския зандан.

За Сийли Тревилиън и за цялата история в спиртоварната не мога да ти кажа повече от това, че имах нещастieto да се натъкна на човек, който сякаш е роден за интриги, далавери и съзаклятия. Мястото му е на сцената, там би сложил в малкия си джоб и Кемп, госпожа Симънс и Гарик^[6]. Единствената ми утеха е, че Кейв и Торн са се споразумели с Акцизното управление, така че ще мога да си покрия дълговете и братовчедите Джеймс няма да се охарчват и занапред заради мен. Винаги имам нова книга, въпреки че понякога, докато чета, сърцето ми се къса, понеже прочетеното отново и отново ме връща към Клифтън и Хотуелс. Две места, за които не искам да си спомням дори покрай Евелина и Хъмфри Клинкър^[7]. Не толкова заради Уилям Хенри и Сийли, колкото заради Ан-Мари Латур, с която извърших страшен грях. Дори оттук виждам грозното ти лице, изкривено от раздразнение заради това, че се изкарвам такъв праведник, ти обаче не беше там и не видя човека, в който се превърнах заради нея. Удоволствието значеше за мен прекалено много. Разбираш ли? И ако не разбираш, как да те накарам да

разбереш? Бях се превърнал в нещо като селския бик, не се любех, а задоволявах нагона си. И мразех обекта на скотската си похот, жената, също заприличала на звяр.

В Глостърския затвор всички сме заедно: мъже, жени и... деца. Въпреки че тук ще видиш жените по-скоро да се съешават, отколкото да кърмят. Клетите новородени мрат като мухи. Ами горките им майки: вечно са бременни, вечно раждат колкото да видят как рожбите им издъхват. В началото бях възмутен от присъствието на жените, с времето обаче осъзнах, че с тях Глостърският зандан става по-поносим. Ако ги нямаше жените, щяхме да се превърнем в сбирщина мъже, озверели до неузнаваемост.

И аз си имам жена — Лизи Лок, тук е още от началото на 1783 година за кражбата на шапки. Хареса ли си някоя капела, задига я, без много-много да му мисли. Приятелството ни е платонично, никога не сме се любили. Аз я пазя от другите мъже, тя пък ми пази сандъка с личните вещи, докато съм на работа. Джем, стига да имаш възможност, ще намериш ли на Лизи някоя по-хубава шапка? Червена или червено-черна, за предпочитане с пера. Лизи ще изпадне в див възторг.

Ние, осъдените души в Глостърската тъмница, малко по малко се превърнахме в едно голямо семейство. Виж, изобщо не можем да се радваме на истинските си семейства. След като ни осъдят — в случай че върлуващите тук болести не ни пратят на оня свят, — ставаме много сплотени. Тъмничарите също са си чешити, още повече че градчето е малко. Мама Хъбард — така викаме на главния надзирател, се справя добре, много оправен е. Тъй като държавата му отпуска по трийсет пенита седмично на затворник, който работи, тук се трудят и жените — отглеждат зеленчуци, добитък и кокошки, кърпят и перат. Ако не работи, на затворник, тикнат зад решетките за углавно престъпление, му се полагат някакви си четиринайсет пенита, толкова се падат и на длъжниците в другото отделение на нашия затвор. Що за правосъдна система е нашата, щом хвърля в зандана човек, който

дължи по-малко и от една лира стерлинга, и го оставя да гние зад решетките само защото няма пари да си върне дълга? Благодарение на жените се храним много добре и излизаме почти без пари на Мама Хъбард. Неговите десет лири стерлинги годишно всъщност са си сто дори и той да се поохарчи малко за подопечните си.

Трябва да вървя. Дори уважението, с което се ползвам тук, не ми дава правото да държа масата цял следобед. Това, Джем, е най-странното. Кой знае защо (може би защото ме мислят за луд), забелязвам, че — поради липса на по-подходяща дума — тук съм на голяма почит. Пиши ми от време на време, много те моля.“

През август братовчедът Джеймс — аптекарят, дойде на свиждане на Ричард, натоварен с нов филтър от шуплест камък, още дрехи и парчета плат, лекарства, книги.

— Но стария филтър не го изхвърляй, Ричард, не виждам признаци да е потъмнял. Колкото повече филтри имаш, толкова по-добре, нося ти и дебел чувал, в който да държиш резервните. Водата в Глостър е по-чиста, отколкото в Бристъл, по-пивка е дори от водата в епископската чешма при Кладенеца на Джейкъб.

Братовчедът се притесняваше, говореше колкото да се намира на приказки, избягваше да поглежда Ричард в очите.

— Нямахте нужда да биеш толкова път в тоя пек — укори го меко Ричард. — Хайде, изплюй камъчето, казвай лошата новина!

— Най-сетне получихме вест от господин Хайд от Чансъри Лейн. Сър Джеймс Еър е разгледал молбата ти за помилване, която си отправил към краля — сторил го е на девети миналия месец, поне оттогава е писмото му до лорд Сидни. Той отказва да те помилва, Ричард, при това най-категорично. Изобщо не се съмнявал, че си влязъл в съзаклатие с оная жена, за да ограбиш Сийли Тревилиън. Въпреки че от нея и досега — ни вест, ни кост.

— Свидетелката, която не се яви пред съда, но която предреша хода на делото! Да опустее дано! — изсумтя ядно Ричард. — Не беше на делото, но всички й повярваха.

— Така е, какво да се прави, клети ми приятелю. Изчерпахме всички възможности. Но ти пак ще си получиш наградата. Няма как да ти я отнемат, понеже не е свързана с престъплението, заради което си осъден. Знам, намира ти се някоя и друга гвинея, ала следващия път, когато дойда, ще ти донеса нов сандък с двойно дъно, но не отдолу, а откъм дългата страна — доколкото разбрах, проверявали най-често дъното и капака, но не и страните. Та в двойното дъно ще има златни монети, увити в марля, та да не тракат, ако някой разклати сандъка или почука по него.

Ричард го хвана и за двете ръце и ги стисна.

— Повтарям се, но просто не знам как да ти благодаря, братовчедо Джеймс. Какво щях да правя без тебе?

— Е, щеше да бъдеш по-мръсен, Ричард, любов моя — подметна Лизи Лок, след като братовчедът Джеймс си тръгна. — Ах, тоя твой аптекар! Мъкне ти какви ли не филтри за вода, сапуни, мазила и другите му там джунджурии за попските ти салтанати. Приличаш ми на поп по време на служба.

— Да бе, голям чистофайник е нашият скотоложец — ухили се и Бил Уайтинг. — Не е нужно, Ричард, любов моя — я ни погледни нас, останалите!

— Понеже, Бил, стана дума за скотоложество, завчера те видях да се навърташ край овчиците ми — намеси се и Бети Мейсън, на която Мама Хъбард беше възложил да се грижи за стадо овце. — Няма да ми закачаш животинките, чу ли!

— И аз душа нося, бе, жена! Тук няма на кого да хвърля око освен на Джими и на Ричард любов моя. Но те не искат и да чуят. А, между другото, подразбрах, че мъкнахме камъните за тоя, що духа — Мама Хъбард разправя, че новият затвор трябвало да бъде в съвсем друг вид.

— И аз подочух нещо такова — потвърди Ричард, докато топеше със залък клисав хляб остатъците от чорбата по чинията си.

Джими Прайс въздъхна тежко.

— Приличаме досущ на онзи ненормалник, дето тикал камъка наврѣх планината, а той отново се търкулвал долу. Божичко, бѣхтим като волове, поне да имаше някакъв смисъл! — Той хвърли едно око към Айк Роджърс, сгърбил се в другия край на масата, до която

старият отряд, както се наричаха ветераните тук, не пускаше да припари никой от новодошлите.

— Трябва да се храниш, Айк! Инак Ричард любов моя ще излапа и твоята супа, я каква паст е отворил! Не съм забелязал другите петима, осъдени на смърт, да не се хранят и да седят, увесили нос като теб. Хапни, Айк, хапни! Няма да те обесят, от мен да го знаеш!

Айк не отвърна нищо — вече не се правеше на пръв бабаит и тарикат. Разбойниците минаваха за аристократите сред престъпниците, Айк обаче явно не можеше да се примири с участието си и да се прави на голям непукист като другите петима в неговото положение.

Ричард отиде при него, седна на пейката и го прегърна през раменете.

— Храни се, Айк — подкани бодро.

— Не ми се яде.

— Джими е прав. Няма да те обесят. Вече повече от две години не са бесили човек в Глостър, макар и мнозина да са били осъдени на смърт чрез обесване. Мама Хъбард има нужда от нас — да му работим, кажи-речи, без пари, за някакви си два шилинга и шест пенита седмично. Работниците в Глостър не се цанят за по-малко от дванайсет шилинга.

— Не ми се мре! Не ми се мре!

— Няма да умреш, Айк. Хайде сега, огреби си чорбата.

— Какво го прихваща тоя Айк, седи умърлушен, сякаш са му потънали гемеите! А инак стъпва напето с ботушите за езда, все едно е на токове. Майко мила, краката му сигурно вонят! Не си изува ботушите и докато спи, Ричард любов моя — рече Бил Уайтинг на другия ден, докато мъкнеха камъните. — Но увисне ли той на бесилото, и с мен е свършено. Не е честно, нали? Награбил е стока; за пет хиляди лири стерлинги, докато аз — какво, взел съм някаква овчица за десет шилинга. — Държеше се храбро, сега обаче и той внезапно се предаде. — Какво да се прави, съдба! Да си рече човек, че котка ми е минала път — прихна Уайтинг.

— Я не се занасяй, всичко ще се оправи, ще видиш!

Осмината бяха станали неразделни приятели: четирите жени, Бил, Ричард, Джими и окаяният Джоуи Лонг, на когото останалите гледаха като на свое дете. Ричард също потрепери. Четирима от

седмината му приятели може би нямаше да доживеят новата 1786 година.

После, три дни след Коледа, всички шестима, осъдени на смърт, бяха помилвани и смъртната присъда бе заменена с четиринайсет години заточение в Африка. Така де — къде другаде да ги заточат? Настана празнично настроение, всички бяха неописуемо щастливи, макар че Айк така и не си възвърна някогашната напереност.

Ричард посрещна и изпрати 1785 година като затворник. В последния ден преди Нова година получи по нарочен човек писмо от господин Джеймс Тисълтуейт.

„Ричард,

В Уестминстър се забелязва раздвижване. Носят се какви ли не слухове. Слухът, който засяга теб, гласи следното: осъдените на заточение в Африка, които лежат в тъмниците извън Лондон, ще бъдат прехвърлени на плаващите затвори в Темза, откъдето ще бъдат откарани по чужди земи, но не през рибарника на краля, сиреч Западния океан, отбелязан върху картите като *Oceanus Atlanticus*^[8]. Тъй като рибарникът вече не е частна собственост на краля, в мълвата, достигнала до мен (и ширеща се все повече от ден на ден), се говори за Източния океан, посочен върху твърде малко карти като *Oceanus Pacificus*^[9].

Преди, има-няма, десетина години Кралското дружество и неговите хора с огромно влияние в Кралската военна флота изпроводиха някой си капитан Кук в — Отахейти^[10] — да наблюдавал транзита на Венера през Слънцето. Та тоя Кук бил такъв любопитко, че взел да открива райско кътче подир райско кътче. Нищо чудно, че това любопитство накрая му е изяло главата — туземците на Лорд Сандвичевите острови^[11] му видели сметката. Капитан Кук решил, че райското кътче, което в случая ни интересува, прилича много на крайбрежието на Южен

Уелс, затова и без да проявява особено въображение, го нарекъл Нов Южен Уелс. По картите ще го намериш като Terra incognita^[12], или Terra Australis^[13]. Можем само да се досещаме колко е дълго от изток на запад, но от север на юг е три хиляди и шестстотин километра.

Горе-долу на същата южна дължина, каквато на север е дължината на новия американски щат Джорджия, нашият любопитко намерил местенце, което нарекъл Ботанически залив. Откъде се е взело това име ли? Ами оттам, че онзи досадник сър Джоузеф Банкс^[14], председателят на Кралското дружество, който си вре гагата където трябва и където не трябва, е събирал там заедно с ученика на Линея доктор Соландър ботанически видове.

Тук на сцената се появява корсиканецът Жакоб Мария Матра, пръв пуснал идеята, запленила нашите държавни мъже, които постоянно се допитват до сър Джоузеф Банкс, сведущ по всички въпроси, като се почне от рождеството Христово и се стигне до музиката на сферите. В резултат на това господни Пит и лорд Сидни са убедени, че са намерили отговор на парливия въпрос: какво да правят с такива като теб. Смятат да ви заточат в Ботаническия залив. Не точно да ви зарежат там, както са направили с ония клетници в Африка, а просто да заселят с англичани и с англичанки райско кътче, до което още не са се докопали нито французите, нито холандците и испанците. Е, не съм чувал досега земи да бъдат заселвани с престъпници, но както личи, правителството на негово величество възнамерява да стори точно това. Все пак не съм съвсем сигурен, че тук най-подходящият глагол е заселвам. Господин Пит по-скоро смята да ви стовари там. Ако експериментът успее, нищо чудно Ботаническият залив да се превърне накрая в бунище за отрепките на нашето общество, където поколение след поколение ще бъдат изпращани затворниците — така ще се постигнат две цели. Първата — и основната — е, че Англия ще се отърве от своите престъпници, като ги прати толкова далеч, че те да не й досаждат и да не й се пречкат. Втората цел — по-

точно уловка, която да приспи бдителността на нашите множащи се като гъби след дъжд реформатори, — е негово величество да се сдобие с нова, макар и неизползваема и безполезна колония, където да се вее флагът на кралството. Колония, населена от престъпници и тъмничари. Не се и съмнявам, че след време ще я нарекат Пандизландия.

Но стига с тия игри на думи. Готви се, Ричард, скоро ще те преместят от Глостър. Вече писах на братовчеда Джеймс — аптекаря, който ще те посети, въоръжен с всичко, необходимо ти, за да оцелееш поне през 1786 година. И се стегни — чакат те изпитания. Качиш ли се на плаващите затвори, закотвени край Кралския арсенал, ще се натъкнеш на Лондон. Има няколко такива палати за лишени от свобода, теб обаче те засягат само три. «Пазител» и «Правда» ги има от десет години и се ползват с подчертаното внимание на господин Джон Хауард, който честичко ги посещава. Третият — «Церера», е превърнат в затвор съвсем наскоро. Корабите са под управлението на един лондонски предприемач — хитрият Дънкан Камбъл, сключил договор с държавата. Шотландец е, естествено.

Колкото и да ми е мъчно да ти го кажа, трябва да знаеш, че плаващите затвори в Темза са само за мъже. Тук няма да се радваш на нежни женски грижи и успокояващо влияние. Плаващите затвори всъщност са си плаващ ад. Знаем, посипвам раните ти със сол, но по-добре да ти кажа истината отсега, за да си готов. Пази се.“

— Имам новини — оповести Ричард, след като остави писмото.

— Така ли? — възкликна Лизи и продължи да кърпи безгрижно.

Съдейки по спокойното лице на Ричард, беше решила, че новините няма да са лоши.

Иглата спря да се движи и Лизи се взря разнежена в „Ричард любов моя“ (това вече му беше станало прякор). Не знаеше нищичко за него — той не бе пожелал да сподели каквото и да било за себе си, ако не броим подробностите около престъплението. Дума да няма, Лизи си го обичаше, макар че за нищо на света не би преспала с него. Стореше

ли го, знаеше, че ще се мъчи като грешен дявол и ще плати с дете, което смъртта ще ѝ грабне.

Лизи си беше сложила новата шапка — същинско изумително произведение на изкуството от черна коприна и алени щраусови пера, което изобщо не се връзваше с обстановката. Ричард ѝ я бе дал за Коледа, като се бе постарал да ѝ обясни, че това е подарък не от него, а от един негов познат в Лондон — господин Джеймс Тисълтуейт. Памфлетист, който, както ѝ бе съобщил Ричард, правел със силата на писаното слово за смях разните му отрепки политици, прелати и ония писарушки, държавните чиновници. Лизи веднага му повярва — беше си неуква и който си вадеше хляба с това, че знае да чете и пише, бе за нея равен едва ли не на самия Господ Бог.

Затова и сега, без да спира да върти безгрижно иглата и да замрежда дупката в един от чорапите на Мама Хъбард, тя попита донякъде заинтригувано:

— Така ли?

— Моят приятел, памфлетистът в Лондон, твърди, че всички, осъдени на заточение в Африка, ще бъдат преместени от тъмниците в провинцията на плаващите затвори в Темза. Всъщност само мъжете. Не казва какво ще стане с жените.

Както никога, общото помещение не беше пренаселено, скарлатината беше отнесла на онзи свят мнозина, тая година дори нямаше да има съдебни заседания по Архангеловден — бяха ги изместили за януари 1786 година и съдът щеше да заседава по Богоявление, стига да се съберяха достатъчно дела за гледане.

Затова и вестта, съобщена от Ричард, бе чута от двайсетина души, които застинаха като попарени. Стариият отряд на ветераните малко по малко се окопоти — всички насочиха вниманието си към Ричард любов моя и извърнали глави, се вторачиха в него.

— Защо? — попита Бил Уайтинг.

— Някъде по белия свят, и аз не знам точно къде, има място, наречено Ботанически залив. Ще ни изселят там и вероятно ще потеглим от Лондон, затова и ще ни прехвърлят в столицата, а не в Портсмут или Плимут. Само мъжете. Въпреки че, доколкото разбрах, ще има и осъдени жени, които ще бъдат заточени в Ботаническият залив.

Бес Паркър се притисна до пребледнелия като платно Нед Пю и се разрида горчиво.

— Нед! Ами сега! Ще ни разделят!

Никой не знаеше как да я утеши, затова всички предпочетоха да не обърнат внимание на думите ѝ.

— Ботаническият залив в Африка ли е? — поинтересува се Джими Прайс колкото да наруши мълчанието.

— По всичко личи, че не — отвърна Ричард. — Намира се подалеч от Африка и Америка. Някъде в Източния океан.

— В Източна Индия — свъси се Айк Роджърс. — При диваците.

— Не, не е в Източна Индия, макар че явно е някъде наблизо. На юг, много на юг, открит е наскоро от някой си капитан Кук. Според Джем било райско кътче, така че, да се надяваме, няма да е много ужасно. — Той се опита да си спомни някое географско име, по което да ги насочи. — Тоя Ботанически залив сигурно се пада на пътя за Отахеити. Кук се е бил отправил натам.

— Къде е това Отахеити? — попита Бети Мейсън и тя сломена като Бес — тъмничарят Джони при всички положения нямаше да ходи в никакъв Ботанически залив.

— Не знам — призна си Ричард.

На другия ден — беше първият от новата 1786 година, затворниците с влезли в сила присъди и от двата пола бяха отведени в параклиса на тъмницата, където завариха Мама Хъбард, Евънс и трима мъже, които от време на време придружаваха загадъчните лондончани, идващи да огледат строежа. Джон Нибет беше шериф^[15] на Глостър, другите двама: Джон Джефрис и Чарлс Коул, се радваха на гръмката титла съдии — шерифи^[16].

За говорител на тримата беше излъчен Нибет.

— Град Глостър в графство Глостършир бе известен от Министерството на вътрешните работи и от неговия министър — лорд Сидни, че неколцина затворници, държани в тъмницата с присъди за изселване в Африка, ще бъдат прехвърлени не в Африка, а на друго място — ревно той.

— Дори не си пое въздух — изшушука Джими.

Нибет продължи — явно не се нуждаеше да си поема въздух.

— В изпълнение на това град Глостър в графство Глостършир бе уведомен от гореспоменатото Министерство на вътрешните работи, че е натоварено със задачата да събере всички мъже от Бристъл, Монмът и Уилтшир, които подлежат на изселване. След като бъдат доведени тук, към тях ще се присъединят и следните затворници, които вече излежават присъди в Глостърската тъмница: Джоузеф Лонг, Ричард Морган, Джеймс Прайс, Едуард Пю, Айзак Роджърс и Уилям Уайтинг. Сетне цялата група ще бъде откарана в Лондон и Улидж, където да чака по-нататъшните разпореждания на краля.

Шерифът завърши изказването си под съпровода на протяжен писък. Бет Паркър се втурна напред, като се препъваше във веригите си, кършеше ръце и виеше на умряло. Просна се в нозете на Нибет.

— Драги ми господине, драги ми господине, достопочтени господине, моля ви! Нед Пю ми е мъж! Вижте ми корема! Износвам му детето, всеки момент ще родя. Много ви моля, драги ми господине, не ми го отнемайте!

— Стига си пълзяла, жено! — скастри я Нибет и свъсен раздражено, се извърна към Мама Хъбард: — Има ли затворникът Пю постоянна връзка с тази жена тук? — попита строго той.

— Да, господин Нибет, от няколко години. Имаха и друго дете, но то се спомина.

— Според изричните указания на заместник-министъра Нипиън в Улидж трябва да бъдат прехвърлени само престъпници мъже, които не са женени или чиито жени по общия закон не излежават заедно с тях присъди. Затова и Едуард Пю ще остане в Глостърската тъмница заедно с жените, подлежащи на изселване — оповести той.

— Какво толкова им цепят басмата — изпелтечи съдия — шерифът Чарлс Коул.

Мама Хъбард изшушука нещо на ухото на Нибет.

— Лишеният от свобода Морган, имате ли постоянна връзка с Елизабет Лок? — излая шерифът.

Ричард копнееше с цялото си същество да каже, че наистина има такава връзка, ала тия хора щяха да прегледат документите му и щяха да видят, че има друга жена. Това проклятие — Ан-Мари, продължаваше да го преследва.

— Да, драги ми господине, имам постоянна връзка с Елизабет Лок, но тя не ми се води жена дори по общия закон. Женен съм за

друга — отвърна той.

Лизи Лок изписка.

— Тогава, Морган, отивате в Улидж.

Преподобният Евънс се помоли за душите им и сбирката приключи. Затворниците бяха върнати от неописуемо щастливия тъмничар Джони в общото помещение. Там Лизи не губи и миг и тутакси привика Ричард в едно ъгълче, където бе малко по-спокойно.

— Защо не ми каза, че си женен? — попита гневно тя, при което перата по шапката ѝ се люшнаха и затрепериха.

— Защото не съм женен.

— А защо тогава каза на шерифа, че си?

— Защото така пише в документите ми.

— Как така?

— Ами така.

Тя го хвана за раменете и го разтърси.

— Да те вземат мътните дано, Ричард! Защо никога не ми казваш нищо, нищичко? За кой дявол тогава се сближихме толкова?

— Не стана преднамерено, Лизи.

— Точно обратното, стана съвсем преднамерено. Никога не ми казваш нищо!

— Защото ти не ме питаш — изненада се той.

Жената пак го разтресе.

— Ами ето, сега те питам! Кажи ми всичко от игла до конец за себе си, чу ли! Искам да знам как така хем си женен, хем не си женен! Това на нищо не прилича.

— Добре, ще кажа, но не само на теб, а и на останалите.

Всички се насъбраха около масата и чуха силно редактирания вариант на онова, което Ричард бе преживял, но само с Ан-Мари, Сийли Тревилиън и спиртоварната. Не отвори и дума за Пег, за невръстната Мери, за Уилям Хенри и останалите си роднини — просто нямаше да го понесе, ако заговори за тях.

— Уили Ревълото ни каза повече — възропта сърдита Лизи.

— Не съм готов да ви кажа повече. — Разтревожен, Ричард побърза да смени темата. — Както личи, ще ни местват тия дни. Дано братовчедът Джеймс не закъснее.

До четвърти януари броят на мъжете в общото помещение на углавните престъпници в Глостърската тъмница отново беше скочил.

От Бристъл пристигнаха четирима души, от Уилтшир — още двама. Двама от бристълчаните си бяха съвсем млади зелени, другите двама обаче бяха прехвърлили трийсетте и бяха приятели от деца.

— Една вечер се напихме с Неди в „Лебедът“ на Темпъл Стрийт — подхвана Уилям Конъли и шляпна дружески по рамото Едуард Перът. — Не сме много сигурни какви сме ги вършели, щом обаче дойдохме на себе си, видяхме, че сме в „Нюгейт“, а миналия февруари ни осъдиха на заточение в Африка. Май сме задигнали някакви дрехи.

— Изкарали сте в бристълския зандан цяла година, а изглеждате добре. И аз лежах там три месеца, преди да ме прехвърлят тук — обясни Ричард.

— Бристълчанин ли си?

— Да, но ме съдиха тук. Престъплението ми е извършено в Клифтън.

Уилям Конъли очевидно беше с ирландско потекло — гъста рижа коса, чип нос, нагли сини очи. Едуард Перът, който не беше така бърлив като приятеля си, беше с камбест нос, издадена брадичка и русолява като миша козина коса — англичанин до мозъка на костите.

Двамината от Уилтшир — Уилям Ърл и Джон Крос, бяха най-много по на двацет години и вече се бяха сприятелили с двамата млади бристълчани — Джоуб Холистър и Уилям Уилтън. Джоуи Лонг, нали си беше простодушен, веднага се лепна за групата на младежите още щом влязоха в общото помещение, към тях петимата предпочете да се присъедини и Айзак Роджърс, което според Ричард си беше доста странно. След няколко часа обаче той промени мнението си и реши, че всъщност няма нищо необичайно. Пътният разбойник се нуждаеше от власт и превъзходство и сред момчетиите щеше да си възвърне поне малко славата на страшилище, доста помръкнала сред съкилийниците му в Глостър, след като се бе уплашил до смърт, че ще изпълнят присъдата и ще го обесят.

Накрая пристигна и човекът от Монмът, последният от дванайсетимата, които щяха да бъдат прехвърлени в Улидж, и им съобщи, че се казва Уилям Едмъндс.

— Майко мила! — викна Бил Уайтинг. — Дванайсет души заминаваме за Улидж, от които петима сме все Уилямовци! На мен ще ми викате Бил, точка по въпроса. Ти, Уилтън от Бристъл, ми приличаш на Уили Инсел Ревълото, значи ще ти викаме Уили. Ти, Конъли от

Бристъл, ще бъдеш Уил. Ърл от Уилтшир, ти пък ще си Били. Но какво, дявол го взел, да правим с петия? Какво си извършил, та си се озовал тук, Едмъндс?

— Задигнах в Питърсън една юничка — отвърна Едмъндс с напевен уелски акцент.

Уайтинг се запревива от смях и млясна направо по устата възмутения уелсец.

— Мили боже, още един скотоложец! И аз взех на заем за през нощта една овчица, колкото да я изучукам. Но виж, за юничка не съм се сещал!

— Никога повече не го прави! — тросна се Едмъндс и си затърка като обезумял устата. — Можеш да си чукаш когото искаш, само не и мен!

— Значи е уелсец и крадец — усмихна се и Ричард. — Ще му викаме, разбира се, Тафи^[17].

— Осъждан ли си на смърт чрез обесване? — попита Бил Уайтинг Тафи.

— Да, цели два пъти.

— За някаква си юничка?

— Не. Втория път за бягство. Но нали знаеш, сега на уелсците им е крив целият свят, не биха допуснали техен сънародник да увисне на бесилото дори в Монмът, затова и ми замениха присъдата — колкото да се отърват от мен — поясни Тафи.

Тафи стана симпатичен на Ричард не по-малко, отколкото Бил Уайтинг и Уил Конъли. Беше си на настроения досущ облаците, подгонили слънцето над морав от нацъфтелите цветя хълм. Но нали и Ричард беше потомък на уелсци!

Братовчедът Джеймс — аптекарят, все пак успя да дойде в Глостър тъкмо навреме — на пети януари, натоварен като муле с чували и сандъци.

— В края на декември Акцизното управление ти брои петстотин лири стерлинги — обясни той, докато ровеше из багажа. — Нося ти шест нови филтъра от шуплест камък за пречистване на вода, пет са с месингова рамка и съдинка, където да се събира водата, понеже реших, че и петимата ти другари трябва да са здрави и да се чувстват добре.

— Защо точно петима, братовчеде Джеймс? — изненада се Ричард.

— В писмото си до мен Джем Тисълтуейт обяснява, че мъжете в плаващите затвори по Темза бивали разделяни на групи от по шестима, които работят и живеят заедно. — Аптекарят спести на Ричард другите подробности за тия затвори, които Тисълтуейт му бе съобщил: сърце не му даде да му ги каже. — Затова и има пет нови сандъка, в тях има същото, както и в твоя, но в по-малки количества. Донесъл съм ти и сандъчето с инструментите.

Ричард приклепна и се замисли, сетне поклати глава.

— Не, инструментите няма да ги взема, братовчеде Джеймс. Че ще ми трябват в Ботаническия залив — ще ми трябват, но не съм чак толкова оглупял, та да не подозирам, че взема ли ги сега със себе си, те така и няма да стигнат до Ботаническия залив. Задръж ги, докато разберем на кой кораб ще ме натоварят, ще ми ги пратиш тогава.

— Има и нови книги от преподобния Джеймс. Този път е наблегнал върху книгите за света, за географията и пътешествията. Потежки са, защото повечето са на обикновена хартия и са с кожена подвързия. Но според него ще ти бъдат от полза, надява се да успееш да ги пренесеш заедно с другите до Ботаническия залив. — Аптекарят, не се сещаше какво още да каже по практическите въпроси. Изправи се. — Ботаническият залив, Ричард, е на другия край на света. Шестнайсет хиляди километра по права линия, над двацет и пет хиляди по море. Опасявам се, че никой от нас няма да те види повече, и ми е голяма мъка. И заради какво — заради нещо, което не ти е минавало и през ум да правиш! Клетият ти, клетият ти! Помни, че докато сме живи, всеки божи ден и аз, и баща ти, и майка ти, и преподобният Джеймс ще се молим за теб. При толкова много добри намерения Бог все ще се погрижи за теб. Със сигурност ще те пази. Клетият ти, клетият ти!

Ричард го притегли, притисна го до себе си и го целуна по двете бузи. После братовчедът Джеймс закрета, свел глава, без изобщо да се обръща.

Ричард обаче го изпроводи с поглед, докато той вървеше между зеленчуковите лехи към портата на крепостта. Братовчедът Джеймс свърна зад ъгъла и се скри. „И аз, братовчеде Джеймс, ще се моля за

тебе — помисли затворникът, — защото те обичам повече и от баща си.“

Лизи Лок му се беше увесила на раменете, когато той събра войнството си около масата в общото помещение на углавните.

— Не че намирам да съм ви водач — обърна се Ричард към петимата другари, които си беше избрал: Бил Уайтинг, Уил Конъли, Неди Перът, Джими Прайс и Тафи Едмъндс. — На трийсет и седем години съм, сиреч, най-възрастният измежду вас, но не съм от хората, родени да водят, знайте го още отсега. Както си е редно, всеки от нас трябва да търси сили и напътствия от самия себе си. Въпреки това знам някои неща, имам и човек сведущ, който ме държи в течение за политиката в Лондон, както и братовчед аптекар в Бристъл, изключително умен и предвидлив.

— Знам го — кимна Уил Конъли. — Джеймс Морган от Корн Стрийт. Познах го още щом влезе. Рекох си — бре, бре, бре, нашият Ричард Морган не е случаен човек, има дебели връзки.

— Хайде, млъкни. Първо трябва да ви кажа, че мъжете на плаващите затвори са разделени на групи от по шестима, които работят и живеят заедно. Ако нямате нищо против, мисля ние шестимата да се обединим в група, преди да го е сторил някой тъмничар. Съгласни ли сте?

Те побързаха да кимнат.

— Пак извадихме късмет, че от тук за Лондон заминаваме дванайсет души. Останалите шестима без Айк са младички, както гледам, той предпочита тяхната компания повече, отколкото нашата. Ето защо и смятам да му предложа да направи същото и с петте момчета. Така ще бъдем на кораба затвор дванайсетима души и ще се браним взаимно.

— Неприятности ли очакваш, Ричард? — свъси се Конъли.

— Да ти призная, Уил, и аз не знам какво да очаквам. Подготвен съм за тежки времена, но не защото хората, които ми дават сведения, са ми казали нещо — обратното, защото усещам, че не ми казват всичко. Всички тук сме от западните краища. В плаващите затвори няма да е така.

— Ясно — отбеляза Бил Уайтинг, както никога, без да се шегува. — Най-добре е още сега да решим какво ще правим. После може и да е късно.

— Колцина знаят да четат и пишат? — попита Ричард.

Конъли, Перът и Уайтинг вдигнаха ръце.

— Четирима. Пак добре. — Той посочи петте сандъка, оставени на пода до него. — А сега нещо друго. В тия сандъци има вещи, които ще ни предпазят от болести, например филтри за вода.

— Ох, Ричард! — възкликна подрастен Джими Прайс. — Обърнал си ги тия филтри едва ли не в религия. Лизи добре го каза, заприличал си на поп, който отслужва служба.

— Вярно е, превърнало ми се е в религия да бъда здрав — погледна Ричард доста сурово насъбралите се. — Уили и Неди, вие двамата как не се разболяхте? Все пак сте лежали цяла година в Нюгейтския затвор в Бристъл.

— Пиехме само бира — отвърна Конъли. — Семействата ни носеха пари, за да се храним добре и да не прием каквото ни падне.

— А аз, докато лежах там, пиех вода — уточни Ричард.

— Не може да бъде! — ахна Неди Перът.

— Може, може! Пречиствах си водата с филтъра от шуплест камък — мине ли през него, става чиста като сълзица. Затова и братовчед ми Джеймс ги внася чак от Тенерифе. Ако си въобразявате, че водата в Темза е по-чиста, отколкото в Ейвън, само до седмица ще сте трупове. — Той сви рамене. — Ваша работа. Ако ви е по джоба да пиете само бира, добре. Но в Лондон ще бъдем далеч от семействата си, те няма да са ни под ръка, за да ни помагат. Длъжни сме да пестим златото, с което разполагаме, за подкупи, вместо да го харчим за бира.

— Прав си — съгласи се Уил Конъли, сетне докосна със страхопочитание камъка на филтъра върху масата. — Лично аз, ако не мога да си позволя да пия бира, ще си пречиствам водата с филтъра. Защо не, разумно си е!

Накрая всички, дори Джими Прайс, склониха да прецеждат водата.

— Е, разбрахме се — рече Ричард и отиде да поговори с Айк Роджърс.

Съжаляваше, че не разполага с дванайсет филтъра, но не чак толкова, че да подели шестте между всички. Групата на Айк трябваше да се оправя сама както знае, пък и Айк винаги разполагаше с пари.

„Ако дванайсетимата се държим един за друг, както сме разделени в две групи — помисли си Ричард, — имаме шанс и да

оцелеем.“

[1] Един от седемте бяса в еврейската кабала, изобразяван като гола жена, чието тяло завършва със змийска опашка. В Талмуда така се казва и първата жена на Адам. — Б.пр. ↑

[2] Стара аптекарска мярка, равна на 3,89 г. — Б.пр. ↑

[3] Улица в централната част на Лондон, където са разположени няколко съдебни учреждения и адвокатски кантори. — Б.пр. ↑

[4] Историческа и географска област в Южна Азия, до 1947 г. една от провинциите в Британска Индия. — Б.пр. ↑

[5] Така Марко Поло нарича Северен Китай — от монголските племена хитан, населявали областта. — Б.пр. ↑

[6] Прочути английски драматични актьори. — Б.пр. ↑

[7] Герои от епистоларния роман «Похожденията на Хъмфри Клинкър» (1771) на шотландския писател Тобаяс Смолет. — Б.пр. ↑

[8] Атлантически океан (лат.). — Б.пр. ↑

[9] Тихи океан (лат.). — Б.пр. ↑

[10] Предишното име на Таити. — Б.пр. ↑

[11] Предишното име на Хавайските острови — Б.пр. ↑

[12] Непозната земя (лат.). — Б.пр. ↑

[13] Южна земя (лат.). — Б.пр. ↑

[14] Джоузеф Банкс (1734–1820), английски естествоизпитател. — Б.пр. ↑

[15] В Англия — главен представител на властта в графствата, назначава се от краля за една година. — Б.пр. ↑

[16] Главен съдия в графствата, назначаван пожизнено. — Б.пр. ↑

[17] Букв. уелсец. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРЕТА

Януари 1786 — Януари 1787 година

Каруцата, с която щяха да ги откарат в Лондон и Улидж, пристигна призори на другия ден, шести януари — както Ричард пресметна, точно една година след последното му пътуване. Този път обаче раздялата бе много по-мъчителна и тъжна. Жените ридаеха безутешно.

— Какво ще правя без теб! — попита Лизи Лок Ричард, докато го следваше към къщата на Мама Хъбард.

— Ще си намериш някой друг — отвърна той, но не присмехулно, а състрадателно. — Тук няма да се оправиш без закрилник. Макар че трудно ще намериш такъв като мен, дете няма все да те тегли към леглото.

— Знам! Знам! О, Ричард, ще ми бъде ужасно мъчно за теб!

— И на мен, кльоцава Лизи. Кой сега ще ми кърпи чорапите?

Тя се усмихна през сълзи и го бутна лекичко.

— Я не се прави на толкова нещастен! Нали ти показах как да си служиш с иглата, шиеш добре!

Дойдоха двама тъмничари и задърпаха към затвора жените, които се разкрещяха и опитаха да се съпротивляват, докато махаха за сбогом на заминаващите.

И отново железният пояс около кръста и четирите вериги, прикачени отпред за него.

На пръв поглед каруцата беше същата като онази, с която Ричард бе пътувал от Бристъл за Глостър — и в тази бяха впрегнати осем яки коня и имаше платнище отгоре. Вътре обаче беше — съвсем различно — турени бяха две пейки, достатъчно дълги, та на тях да се сместят шестима души и пак да остане място помежду им. Мъжете струпаха личния си багаж долу на пода между краката си и Ричард, нали вече имаше опит, си помисли, че при всяко разклацате денковете и

сандъците ще се накланят и ще се плъзгат. Кой ли път беше равен, особено по това време на годината? Посред зима, която на всичкото отгоре се бе случила дъждовна.

Тъмничарите пътуваха заедно с тях, но не вътре в каруцата, а отпред при каруцаря, над капрата също имаше нещо като навес. Беше изключено някой в каруцата да се измъкне и да избяга — щом затворниците седнаха на пейката, ги прихванаха с още една верига, закачена на допълнителната халка върху оковите на левия им крак и занитена в двата края на пода. Ако някой се размърдаше, трябваше да се раздвижат и останалите петима.

Бяха готови за път. Сгушен в балтона с топлата подплата, Ричард седеше в задния край на каруцата при отвора, отсреща пък се бе настанил Айк Роджърс, обърнат с лице към него.

— Колко ли ще пътуваме? — попита Роджърс.

— Ще извадим късмет, ако изминаваме и по десет километра на ден — отвърна ухилен Ричард. — Досега, Айк, не си обикалял друмищата — с каруца, де. И аз не знам колко ще пътуваме. Зависи откъде ще минем.

— През Челтнам и Оксфорд — рече пътният разбойник, който не се засегна от шегата. — Виж, нямам и представа къде е тоя Улидж. Ходил съм в Оксфорд, но в Лондон не съм и стъпвал.

Ричард бе прегледал набързо първата географска книга, посветена на Лондон.

— Улидж се пада на изток от столицата, разположен е на южния бряг на Темза. Не знам дали ще я прекосяваме, все пак ни карат на плаващи затвори, закотвени в реката. Ако минем през Челтнам и Оксфорд, до Улидж има около двеста километра. — Той засмята наум. — Ако на ден изминаваме по десет километра, ще бъдем там след около три седмици.

— И какво, ще седим в тая каруца цели три седмици ли? — попита умърлушен Бил Уайтинг.

Двамината, които вече бяха пътували с каруца, прихнаха.

— Не се притеснявай, Бил, няма само да седиш — рече Тафи. — Поне по десетина пъти на ден ще слизаме да вадим каруцата от калта и да я тикаме.

Така се и оказа. Виж, за разлика от каруцаря Джон, грижил се благодарно за Ричард и Уили, този не бе никак дружелюбен. Нямаше

плевни и топли чулове, затворниците караха на единия гол хляб, пиеха само бира. Осем нощи спаха направо в каруцата, като качваха багажа на скамейките, просваха се на пода, завиваха се с балтоните и си подлагаха за възглавници шапките. Валеше като из ведро, платнището на каруцата течеше — пак добре, че не бе толкова студено, инак подгизналите, трепереци като листо затворници щяха да премръзнат до кости. Само Айк беше с ботуши, останалите бяха с обуца и краката им чак до окованите глезени бяха целите в кал.

Не видяха Челтнам и Оксфорд, понеже каруцарят предпочете да заобиколи с натоварената с престъпници каруца двата града, а колкото до Хай Уикъм, селището се състоеше от няколко къщурки покрай пътя на хълм, толкова стръмен и хлъзгав, че конете едвам кретаха по изровената кал, а каруцата насмалко да се преобърне. Насинени от разхвърчалите се дървени сандъци, затворниците се запретнаха да изтикват опасно клюмналата каруца. Айк Роджърс много обичаше конете и се зае да успокоява клетите животни и да им оправя сбруята.

Не зърнаха нищичко от Лондон, понеже един от тъмничарите сложи отзад на отвора на каруцата преграда, която им пречеше да виждат какво става навън. Не след дълго престанаха да се клатушкат и колелетата се затъркаляха бързо по равна повърхност — бяха излезли на покрит главен път, което означаваше, че няма да се налага да помагат и да изтикват каруцата от калта. Долитаха и какви ли не нови звуци: викове, писъци, крясъци, откъслечни песни, врява, което им подсказваше, че минават покрай отворените врати на кръчма, грохотът на машинарии, от време на време и някой трясък.

Щом се спусна нощта, тъмничарите им бутнаха през преградата хляб и бира и ги оставиха на произвола на съдбата, дадоха им и кофа, в случай че на някой му се доходи по малка или по голяма нужда. На заранта пак им подадоха хляб и бира и пак ги подкараха сред тая объркваща олелия, където сегиз-тогиз екваха възгласите на търговците и се просмукаха някои прелюбопитни миризми: на развалена риба, на развалено месо, на прогнили плодове. Бристълчани само се спогледаха и се подсмигнаха, другите изглеждаха така, сякаш — аха, и ще повърнат.

Две нощи лежаха някъде в покрайнините на големия град, а следобед на третия ден — дваيسетия, откак бяха напуснали Глостър, някой дръпна преградата отзад и затворниците видяха светлината на

Лондон. Пред тях се бе разпростряла пълноводна река, сива, лъскава и влачеща какви ли не боклуци. Ако се съди от положението на слънцето, мъждиво и воднисто напред белезникавото небе, бяха прекосили Темза и сега се намираха на южния ѝ бряг. „Това трябва да е Улидж“ отсъди Ричард. Каруцата беше спряла край пристанище, където бе закотвено някакво порутено подобие на кораб с почти нечетливо име, написано на месингова табела: „Прием“. Много уместно, няма що!

Тъмничарите махнаха веригата, към която бяха прикачени затворниците, и заповядаха всички да слизат от каруцата. С поизтръпнали нозе мъжете скочиха долу.

— Нали помниш, в две групи от по шестима — прошепна Ричард на Айк.

Още преди да са огледали реката и плавателните съдове по нея, ги затикаха да се качват по дървения мостик на кораба. Вкараха ги в някакво помещение и им свалиха веригите, белезниците и металните пояси, които тъмничарите от Глостърския затвор прибраха.

Наслагали около себе си сандъците, чувалите и вързопите, затворниците стояха известно време, пазени от надзирателите на вратата на тая порутена съблекалня — беше невъзможно да избягат, ако не се втурнеха и дванайсетимата едновременно, но какво щяха да правят след това?

При тях дойде мъж, който изпелтечи нещо. Те го погледнаха неразбиращо. Той пак повтори, ала затворниците отново не помръднаха. Тогава мъжът се извърна към тавана, отиде с тежка стъпка при Ричард, който беше най-близо, бутна му шапката и го дръпна за балтона и сюртука отдолу.

— Май иска да си свалим шапките и балтоните.

Всички се подчиниха.

Мъжът издаде още някакво нареждане, което пак никой не разбра. Той скръцна със зъби, затвори очи и изрече с много странен акцент:

— Смъкни панталоните, но не сваляй ризите.

И този път всички се подчиниха.

— Готово, шефе! — провикна се човекът.

При тях дойде втори мъж.

— Откъде сте? — попита той затворниците.

— От Глостърската тъмница — отвърна Айк.

— А, от западните области, значи. Мати, ще се наложи да говорим на кралски английски^[1] — рече той на първия мъж, сетне се обърна към затворниците. — Аз съм лекарят. Болни има ли?

Очевидно изтълкува като отрицателен отговор това, че всички зашушукаха, кимна и въздъхна.

— Запретвайте ризите, да видим как сте със срамните болести. — Огледа членовете им за сифилитични язвички и след като се убеди, че няма болни, отново въздъхна. — Всичко е наред — каза на Мати и отново се извърна към мъжете: — Пращите от здраве, но всичко се променя. — Преди да излезе, добави: — Обличайте се, чакайте тук и не вдигайте шум.

Те вдигнаха панталоните и зачакаха.

Минаха цели пет минути, докато Бил Уайтинг, най-големият веселяк сред дванайсетимата, се покоопити, за да отвори уста.

— Разбрахте ли му нещо на тоя Мати? — попита той.

— Нито думица.

— Да не е шотландец? — предположи Конъли, спомнил си, че никой в Бристъл не е разбирал Джак Бояджията.

— Може да е и от Улидж — допълни Неди Перът.

При тези думи всички отново се умълчаха.

Изниза се един час. Бяха насядали по пода и облежнати на стените, усещаха лекото лениво поклащане на закотвения кораб. „И ние като тая купчина дърво, която навремето е била кораб, се люшкаме без път и посока, далеч от роден дом, без да знаем какво ни чака — помисли Ричард. — Най-младите са вцепенени от ужас, дори Айк Роджърс се чувства несигурен. И аз съм уплашен до смърт.“

Чу се как неколцина души стъпват тежко до дъсчената палуба, сетне се разнесе познатото подрънкване на вериги. Дванайсетимата се размърдаха, спогледаха се притеснени и със сетни сили се изправиха.

— Оковите ви, хубавци! Сядайте и никой да не мърда.

Тук веригите бяха петнайсет сантиметра по-дълги от веригите в Бристъл и Глостър и вече бяха прихванати за халките, много по-леки и меки, така че едрият като канара мускулест ковач ги огъваше, наместваше ги около глезените на затворниците, сетне ги пристягаше, докато дупките от двете страни се напаснеха. Тогава промушваше през отвърстията болт с тъпа главичка, сграбчваше крака на затворника и

пъхваше между него и веригата дългото езиче на металната подпора. Удряше два пъти с тежкия чук и краищата на нита се сплескваха, та никога вече да не могат да се разчленят от желязната халка.

„Ще ги нося тия чудесии през следващите шест, че и повече години — рече си Ричард и се поразкърши, та да го поотпусне болката в костите. — Не те окоават така, ако смятат да те пуснат след половин — една година. А това означава, че дори когато стигна в Ботаническият залив, пак ще нося оковите, докато си излежа присъдата.“

Друг ковач окоаваше също тъй чевръсто и останалите шестима мъже от Глостър. След половин час двамата вече бяха приключили — подканиха ратайчетата да съберат инструментите и излязоха от помещението. При затворниците останаха двама надзиратели — Мати сигурно помагаше на доктора. Но явно бе обяснил на другите тъмничари с кого си имат работа, понеже, когато се обърна към тях, единият пазач заговори, изричайки ясно и натъртено думите, а не, както след време затворниците щяха да разберат, на „пандизчийски език“: така се наричаше жаргонът на задържаните в Нюгейтския затвор в Лондон и на всички, които си имаха работа с тях.

— Тази вечер ще се храните и ще спите тук — оповести той лаконично, като потупваше с палката по разтворената длан на другата си ръка. — Можете да разговаряте и да се движите. Ето ви и кофа.

След това двамата тъмничари излязоха, като заключиха вратата.

Двете момчета от Уилтшир избърсаха сълзите от лицата си, другите стояха със сухи очи. На никой не му беше до приказки, докато Уил Конъли не се изправи и не тръгна да обикаля из помещението.

— С тия окови е по-леко — оповести той и вдигна единия си крак. — Веригата сигурно е към седемдесет–осемдесет сантиметра. Върви се по-лесно.

Ричард прокара пръсти по халките на белезниците и установи, че те са със заоблени краища.

— Да, и не претъркват кожата. Ще ни трябват по-малко парцали.

— Окови като за работа — включи се и Уил Уайтинг. — Какво ли ще ни карат да правим?

Малко преди свечеряване им донесоха бира, клисав, много черен хляб и прокиснало зеле с леща.

— А, не го ща тоя буламач — отсече Айк и побутнааницата със зелето.

— Яж, Айк — нареди му Ричард. — Братовчедът Джеймс ми обясни, че трябва да изядем всички зеленчуци, които получаваме, за да не ни хване скорбут.

Думите му обаче не направиха особено впечатление на Айк.

— Това тук не може да излекува и хрема.

— Така си е — съгласи се Ричард, след като опита зелето. — Все пак не можем да караме на единия хляб, дай да го изям.

После, лишени от жени, които да ги ободряват, те налягаха по пода на помещението без прозорци, омотаха се в балтоните, подложиха си шапките вместо възглавници и се оставиха леко поклащаната се река да ги приспи.

На другата заран ги изведоха в сивкавия ситен ръмеж, който не спираше и не спираше, и от „Прием“ ги натовариха на открит лихтер. Дотук не им се беше случило нищо ужасно или страшно, вярно, надзирателите си бяха свирепи бабаити, но стига затворниците да изпълняваха нарежданията им, те не пускаха в действие палките. Очевидно проявяваха интерес какво има в сандъците, но защо ли не бяха проверили съдържанието? На палубата затворниците разбраха причината. От онова, което бе останало от предната палуба на кораба, към тях се запъти възнисък тантурест чичка в старомодна перука и протрито сетре, който протегна ръце.

— А, дванайсеторката от Глостър! — възкликна той грейнал, с акцент, с какъвто, както те щяха да установят след време, говорели шотландците. — Доктор Медоус ми каза, че сте мъже за чудо и приказ, сега виждам, че е прав. Казвам се господин Камбъл и това тук е моя идея — замахна той широко в ситния дъждец. — Плаващи затвори! Много по-здравословно, отколкото „Нюгейт“, отколкото всеки друг зандан! Това тук са личните ви вещи, нали? Така, така. Всеки лишен от свобода има право на лични вещи и който не го зачита, не постъпва добре. Нийл! Нийл, къде се запиля, бе, човек?

Откъм носа на „Прием“ на палубата дотърча мъж, който приличаше толкова много на господин Камбъл, че би могъл да мине за негов близък.

— Ето ме, Дънкан.

— Най-последно. Не исках да пропускаш възможността да видиш тези прекрасни момчета. Брат ми е мой заместник — поясни Камбъл, сякаш затворниците имаха някакви права. — Но в момента отговаря за „Правда“ и „Пазител“, аз съм прекалено зает със скъпата ми „Церера“, невероятен кораб, ви казвам!

Нов-новеничък. Не се и съмнявам, че на „Церера“ ще ви хареса много! Прекрасно е, че сте точно дванайсет и сте в такава чудесна форма. Два отряда за двете нови драги! — заподскача той. — Прекрасно, прекрасно!

След което Камбъл се втурна нанякъде, а брат му заблея след него досущ агне, което се е загубило.

— Майко мила, какво недоразумение — подметна Уил Уайтинг.

— Млък! — излая един от надзирателите и стовари с все сила палката върху ръката на Уайтинг. — Друг път да си траеш!

Това вече го разбраха всички. Айк Роджърс прихвана лекичко през кръста Уайтинг, който още малко, и да се свлече в несвяст, и дванайсетимата заслизаха, нарамили и багажа, по хлъзгавите стъпала, водещи към чакащия лихтер.

През призрачно сивата пелена на дъждеца се мяркаха ниският, мочурлив бряг на реката и обгърнатите в мъгла очертания на няколко кораба; дванайсетимата бяха вдигнали яките си, бяха дръпнали периферията на шапките си назад, така че дъждът да се стича по раменете, а не във вратовете им, и бяха наседали сред сандъците, торбите и денковете. Дванайсет гребци, шестима от едната и шестима от другата, натискаха мълком греблата на лихтера — по едно време завиха и се насочиха към средата на огромната пълноводна река, ката загребваха с веслата толкова леко, че повърхността на водата почти не помръдваше.

На около триста метра от южния бряг, където започваше Кент, като крави на водопой в редичка бяха спрели четири кораба. Дори в устието на река Севърн при Кингроуд Ричард не бе виждал плавателни съдове, закотвени толкова здраво, не с обичайните въжета, а с вериги, така че да не кръжат около котвата. Най-малкият кораб бе най-отпред откъм страната на Лондон, най-големият пък беше отзад, а между тях имаше разстояние от стотина метра.

— „Страж“, на него има лечебница, после идват „Пазител“, „Правда“ и „Церера“ — обясни, сочейки, един от надзирателите.

Лихтерът се отправи към „Пазител“, закотвен точно срещу пристанището, сетне зави и се запуска по течението. Имаше отлив и така на гребците, щеше да им бъде по-леко. Затворниците успяха да разгледат корабите. Всъщност това си бяха пародии на кораби с отдавна отнесени бизани, с прекършени и напукани гротмачти, с общо взето, запазени фокмачти, по които обаче, се вееха не флагчета, а мокри дрехи, намятани по въжетата, вързани за гротмачтата и фокмачтата, а също за щаговете, свързващи фокмачтата със счупения бушприт. По палубите се мъдреха нещо като паянтови бараки и навеси с гора метални комини, клюмнали във всички посоки. Комини стърчаха и по кварталдековете, фордековете и кабините при кърмата. „Пазител“ и „Правда“ изглеждаха толкова допотопни, та човек да си рече, че са участвали във флотата на кралица Елизабет, сражавала се с испанската армада. Боята им се бе олюцила, всичките им нитове бяха потъмнели от водата, всичките им стингери бяха нацърбени.

До тях „Церера“ изглеждаше най-много на един век — тук-там още се виждаше бойната черно-жълта окраска, под бушприта дори личеше отличителният знак на кораба — гърдеста жена, на която някой шегобиец бе добавил яркочервени зърна. Амбразури на „Пазител“ и „Правда“ бяха затворени, на „Церера“, обаче бяха премахнати и на тяхно място се мъдреха решетки от дебели железни пръчки и бристълчани, нали вече си бяха стреляни зайци, отсъдиха, че корабът има две долни палуби, разположени под горната. Значи навремето е бил второстепенен боен кораб с деветдесет топа. Никой търговски кораб или кораб за прекарване на роби нямаше толкова много амбразури отстрани.

Ричард се зачуди как ще се качат с багажа по въжената стълба. Тия вериги, с които бяха оковани, щяха да ги довършат. Оказа се обаче, че преливащият от плам господин Дънкан Камбъл е съоръжил своята гордост и радост с дъсчена стълба, прикрепена към клатушкаща се площадка. Ричард метна на рамо двата привързани един към друг чувала, вдигна сандъка и тръгна пръв след надзирателя с палката, качи се по стълбите и мина през отвора в парапета на около шест метра височина. „Церера“ беше доста голям кораб.

— Шефе! — подвижна надзирателят.

Изад две бараки се показва някакъв мъж, който си чоплеше зъбите, явно бе важна клечка, макар и да беше доста опърпан и

мърляв, зад него Ричард видя как се мярка фуста, чу и женски гласове и отсъди, че повечето тъмничари явно живеят в тия дъсчени съборетини.

— А? — рече мъжът с вид на важна клечка.

— Дванайсет лишени от свобода пристигнаха от Глостърския затвор, господин Анкс. Не са лежали в Лондонския и не знаят пандизчийски. Господин Камбъл каза, че това са двата нови отряда за прочистване на дъното. Докторът твърди, че сред тях няма болни.

— Пак ли селяндури, да му се не види дано! — подметна погнусен господин Ханкс. — Сега на кораба половината са от дълбоката провинция, господин Сайкс. — Той се обърна към затворниците. — Казвам се Ърбърт Анкс и съм ви главният надзирател тук. Води ги на третата палуба, господин Сайкс. И тук не сте затворници, тук сте каторжници. Ясен ли бях?

Те кимнаха безмълвно, опитвайки се да го разберат.

— Затворниците го карат през просото — продължи да нарежда господин Ханкс, който явно си падаше бърбовец. — Докато каторжниците са си каторжници, при тях няма хлабаво. Чуйте сега правилата! И си отваряйте добре ушите, понеже няма да повтарям. Свижданията са разрешени в неделя след службата — тя е задължителна, и не ми се правете на интересни, тук важи само една религия — религията на краля. Само някой да ми се пише разколник, протестантин и не знам още какъв, тежко му! Всички, дошли на свиждане, ще бъдат претърсвани, хич да не си правят сметките, че ще ме измамат. Ако носят храна, изземвам я, и толкоз. Защо го правя ли? Ами защото има хитреци, дето се опитват да вкарат пили, пъхнати в разните му там сладкиши и пасти. — Известно време тъмничарят мълча и оглежда слушателите си и сурово, и радостно — изглежда, си умираше да държи такива малки лекции. — Докато сте на кораба, третата палуба ви е дом. Само аз мога да отварям вратата, а това не се случва често. Щом станете, отивате на работа, после се прибирате за през нощта, така е от понеделник до събота. Ако го позволява времето, бачките, не си мислете, че ще ми кръшкате. Днес например не е ден за работа, понеже я какъв дъжд се сипе. Ядете каквото ви дадем, пиете каквото ви кажа. Джинът си излиза скъпичко и аз съм единственият доставчик на такива наслади. Четвъртинката върви по шест пенита. — Последва поредната пауза, през която господин Ханкс се изкашля и се

изхрани в краката им. — Храните се по шестима и получавате кльопачката от интенданта. В неделя, понеделник, сряда, четвъртък и събота всяка шесторка получава следната дажба: едно парче овча лой или овчи бут, кило и половина грах, кило и половина зеленчук, три самуна хляб и шест литра бира. Във вторник и петък сте на овесена каша. Получавате колкото ви душа иска вода от Темза, кило и половина каша, кило и половина сирене и три самуна хляб. Това е всичко, което даваме. Изплюскате ли го на вечеря, сутринта ще стоите гладни и жадни, ясен ли бях? Господин Камбъл иска да се миете всеки ден и да се бръснете всяка неделя, преди да дойде отчето. Щом излезете за работа или за служба, ще изнасяте кофата и ще я лискате зад борда. На отряд се пада само по една кофа. Стоите заключени вътре, нито мен, нито господин Камбъл ни интересува какви ги вършите там. Първо обаче — добави той с все по-голямо удоволствие — трябва да хвърля едно око на тия сандъци и денкове, хайде, изпразвайте ги, и по-чевръсто! — подкани тъмничарят и приклезна, а господин Сайкс и хората с него продължиха да стоят прави.

Каторжниците се подчиниха на нареждането — отключиха сандъците и развързаха чувалите и вързопите.

Господин Хърбърт Ханкс се зае да оглежда най-старателно вещите в багажа. По една случайност започна от Айк Роджърс и хората в неговия отряд, чиито сандъци бяха по-малки и не бяха еднакви, както в отряда на Роджърс, пък и двама — момчетата от Уилтшир, не носеха нищо. Надзирателят започна да вади един по един парцалите, после и дрехите, но не прояви особен интерес към тях, въпреки че ги подаваше на господин Сайкс, който ги прокарваше през дланите си и опипваше и най-малката издутинка. Огледът и на дрехите, и на другите вещи очевидно не се увенча с очаквания резултат.

— Къде са парите? — подвикна тъмничарят.

Айк го погледна уж изненадан.

— Нямаме пари, уважаеми господине. Гнием в Глостърския затвор от цяла година. Каквото имахме, го похарчихме.

— Бре, бре, бре! — Господин Ханкс се обърна с блеснали очи към отряда на Ричард. — Големи хитреци се пишете, бе! Виж ги ти тях, нямали пари!

Извади от сандъка и денковете на Ричард дрехите, шишенцата и бутилките, филтрите за вода, които още си бяха в опаковките,

парцалите, използвани за увиване, книгите, тестето хартия за писане, перодръжките — ама че чудесия! — и двата чифта обуца. Тъмничарят вдигна обувката и взе да ги разглежда разочарован, сетне сви рамене и стрелна с очи не по-малко разочарования господин Сайкс.

— Ей на това му се вика кундури. Тук никой няма таквиз лопатари, дори Джойс Дългуча. А това тук какво е? — попита Ханкс и взе една от бутилките.

— Катранено масло, господин Ханкс.

— А тая дивотия за какво служи?

— Това, драги ми господине, е филтър за вода. Пречиствам водата и чак тогава я пия.

— Тук водата е пречистена. Сложил съм под всеки чучур ей такава сито. Как ти е името?

— Ричард Морган.

Тъмничарят грабна листа в ръката на един от хората, застанали до господин Сайкс, и се ококори срещу него — можеше да чете, но явно му беше доста трудно.

— От днес нататък, Морган, ти си каторжник номер двеста и трети.

— Тъй вярно.

— Гледам, падаш си книжен плъх. — Господин Ханкс прелисти страниците на една-две книги с надеждата да намери мръснишки рисунки или разказчета, после метна подразнен томовете. — А това тук какво е?

— Подсилваща отвара, цери пришки.

— А това?

— Мехлем за порязано и за възпалени рани.

— Не денк, а аптека. За какво са ти притрябвали всичките тия дивотии? — Той отпуши шишенцето с подсилващата отвара и я подуши подозрително. — Ух! — тресна Ханкс шишенцето на палубата и остави запушалката да се търкаля. — Вони по-зле и от реката.

Без изобщо да трепва, Ричард загледа как главният тъмничар вдига празния сандък, разклаща го, за да провери дали нещо не трака, почуква го отстрани, по капака и дъното. Сетне опипа един по един и шевове на чувалите. Нищо. Хареса си по-хубавия бръснач на Ричард, ремъка и точилото, най-хубавия чифт чорапи. После се прехвърли на сандъка и торбата на Уил Конъли. Съвсем кротко, без да бие на очи,

Ричард приклепна, за да вземе подсилващата отвара, да я запуши и да я прибере. Погледна господин Сайкс, който като че очакваше от него да си прибере вещите, затова кимна на застиналия Роджърс и се зае за работа. Роджърс и младежите го последваха.

След като приключи и с дванайсетимата, господин Ханкс потри доволно ръце:

— Казвайте сега къде са мангизите! Парите, мушмуроци такива!

— Нямаме пари, уважаеми господине — престраши се да отвърне Неди Перът. — В затвора сме от година, там имаше и жени... — не довърши той, уплашен.

— Обърни джобовете!

Всички джобове бяха празни без джобовете на Ричард, Бил, Неди и Уил, които бяха натъпкани с книги.

— Хайде, събличай връхните дрехи! — тросна се господин Ханкс.

Всички смъкнаха балтоните и сетретата и господин Сайкс ги претърси сантиметър по сантиметър.

— Нищо — ухили се той. — Претършувай ги, господин Сайкс.

Те разтълкуваха това като заповед господин Сайкс да претърси тях самите и наистина, той се зае да ти опипва — с особена наслада около гениталиите и по задниците.

— Нищо — рече и се спогледа нетърпеливо с господин Ханкс.

— Смъквай гащите и се наведи! — каза той примирено, с треперлив глас. — Но ви предупреждавам! Ако господин Сайкс намери мангизите в задниците ви, ще ги миете със собствената си кръв.

Господин Сайкс се зае с претърсването — беше груб, престараваше се и не бързаше да приключва. Четиримата младежи и Джоуи Лонг ридаеха от болка и унижение, другите търпяха, без да гъкват и да показват, че им е неприятно.

— Нищо — оповести господин Сайкс. — Нищичко, господин Анкс.

— Ние сме от Глостършир — подхвана Ричард, докато си вдигаше долните гащи и панталона. — Там сме бедни.

„Освен това разбрах и колко струваш ти! Да гниеш дано в ада, сребролюбец такъв!“

— Води ги долу, господин Сайкс — подкани тъмничарят и разочарован, се скри сред бараките.

Този ден — 28 януари 1786 година, на „Церера“ имаше двеста и тринайсет лишени от свобода; дванайсетимата от Глостър бяха вписани под номера от двеста и първи до двеста и тринайсети, Ричард беше двеста и трети номер. Ала единственият тъмничар, който се обръщаше към тях на номера, беше господин Хърбърт Ханкс от Плъмстед Роуд недалеч от Уорън в Улидж.

Някой бе проявил мъдрост — вероятно за да озапти престъпниците от лондонския затвор „Нюгейт“, които мразеха до смърт провинциалистите, — и беше разделил лондончани от затворниците, пристигнали от други градове, като ги беше сложил на различни палуби. Лондончани бяха на втора палуба, провинциалистите — на трета. Или тази мъдрост може би произтичаше от несекващата война между затворниците, дошли от Лондонската тъмница, и нелондончаните на „Пазител“ и „Правда“, където всички бяха в един кюп и дори господин Дънкан Камбъл беше вдигнал ръце и не знаеше какво да прави. С „Дюнкерк“, закотвен в Плимут, бе стигнал дори още по-далеч, отколкото с „Церера“, и бе разделил кораба на седем части — според класификация на затворниците, която сам бе разработил.

Различията между англичаните бяха твърде големи. Хората, употребяващи пандизчийския на лондонския затвор „Нюгейт“, говореха сякаш на чужд език, макар че мнозина — стига да ги накараш, знаеха и английския, на който общуваха повечето хора. Лошото бе, че почти всички отказваха да говорят на него от принципи съображения и си предпочитаха пандизчийския. Северняците от Йоркшир и Ланкашир криво-ляво се разбираха, но колкото и грамотни да бяха, не схващаха нищичко от езика на родените по на юг. Нещата се усложняваха допълнително от това, че ливърпулчани говореха скаус^[2], който също звучеше като чужд език. Хората от централните графства общуваха, общо взето, свободно със затворниците от западните райони — и първите, и вторите се разбираха с каторжниците от Съсекс, районите на Кент около Ламанша, Съри и Хампшир. Ала който идваше от областите в Кент около Темза, говореше на нещо като пандизчийския, същото важеше и за ражданите в ония части на Есекс,

които бяха най-близо до Лондон. Колкото до затворниците от Северен Есекс, Кембриджшир, Съфолк, Норфолк и Линкълн, те пък си говореха на някакъв техен диалект, различен от всички останали. Толкова многоезично беше това стълпотворение от англичани, че на „Пазител“ имаше двама мъже от Бирмингам, които изобщо не се разбираха — единият бе живял в село Сметуик, другият бе родом от селцето Фор Оукс и те не се бяха отдалечавали и на километър от родното си място, докато не се бяха хванали в мрежата на правосъдието.

Заради това хората страняха един от друг. Ако един отряд от шестима души разбираше езика на друг, те общуваха в една или друга степен помежду си. Ала ако диалектите или акцентите бяха непреодолими, хората се отчуждаваха. И така, мъжете от Глостър попаднаха в един разделен лагер, където споделена бе само всеобщата омраза към затворниците от лондонския „Нюгейт“ на горната палуба, за които се мълвеше, че получавали лъвския пай от всичко, като се почне от храната и се стигне до по-евтиния джин, защото се разбирали с тъмничарите и се били обединили с тях в общото желание да лишат нелондончаните от онова, което им се полагаше по право.

Това последното важеше главно за джина, тъй като лишените от свобода, прехвърлени тук от Нюгейтския затвор в Лондон, бяха, така да се каже, на своя територия и обикновено получаваха от близките си повече пари. То обаче се разпростираше и върху храната.

Преливащият от радост напет дребосък господин Дънкан Камбъл проявяваше невиждана пестеливост за нещата, за които трябваше да плаща от двайсет и шестте лири стерлинги, отпускани му на затворник от правителството на негово величество краля, а храната беше сред тях. По десет шилинга седмично на човек — онзи януари господин Камбъл печелеше общо от плаващите затвори триста и шейсет лири на седмица, а имаше някои нещица, които умният, находчив предприемач можеше да направи, та приходи и разходи почти да се покриват. Например сам да си отглежда зеленчуците и да си вари бирата. И дума не можеше да става господин Камбъл да прибегне до по-очевидни хитрини, например да фалшифицира броя на каторжниците или да твърди, че мнозина са легнали болни от скорбут. На корабите непрекъснато се мъкнеха представители на властта, които си вряха гагата навсякъде. Той купуваше хляба — само най-твърдия, и месото — главно овчи глави и джолани, от лондонската Тауър^[3] и в началото

не обръщаше особено внимание на качеството. После обаче на сцената се появи господин Джон Хауард и господин Камбъл се видя принуден да снабдява плаващите затвори с по-добри продукти. Въпреки тези досадни ограничения и персонала от сто души той пак успяваше да изкарва от затворниците по сто и петдесет лири стерлинги на седмица. Държеше един плаващ затвор в Плимут — „Дюнкерк“, и още два в Портсмут — „Фортуна“ и „Твърд“. Общо си слагаше в джоба по триста лири на седмица, освен това тихомълком подготвяше почвата и се пазареше тъкмо на него да възложат извозването на каторжниците до Ботаническият залив, за което се мълвеше все по-упорито.

Третата палуба на „Церера“ беше висока метър и осемдесет, което означаваше, че Ричард опира с глава тавана от прогнили дъски, а Айк Роджърс не може да се изправи в цял ръст. Бимсовете от единия, та чак до другия край на помещението бяха дебели към педя и бяха разположени на разстояние метър и осемдесет. Така мъжете ходеха приведени, досущ маймуни на шествие, и през две крачки трябваше да навеждат глава, сякаш се кланят на някого.

За един бристълчанин смрадта бе поносима. Вятърът стенеше през металната решетка и се вихреше из леденостуденото, боядисано в червено помещение, започващо при преградата на пряко на фордека и завършващо при преградата на кърмата. Беше дванайсет метра широко и трийсет метра дълго. Покрай външните стени на корпуса имаше дъсчени площадки с височината горе-долу на маси, за каквито явно и служеха, защото на пейките покрай тях бяха насядали мъже. Странното в случая бе, че очевидно се използваша и за нарове, понеже тук-там по тях бяха налягали хора, които или си почиваха, или бяха болни от треска. Ширината на площадките — към метър и осемдесет, също подсказваше, че затворниците спят на тях. В средата на помещението се мъдреше още една площадка като маса с ширина метър и осемдесет. Ярочервеното помещение бе обитавано от около осемдесет души и когато дванайсетимата нови влязоха вътре, всички млъкнаха и извърнаха глави към тях.

— От къде сте? — попита мъжът, седнал на масата в средата.

— От Глостърския затвор. Всичките сме от там — отвърна Уил Конъли.

Мъжът се изправи — оказа се нисък, можеше преспокойно да мине под гредите и без да се навежда. Приличаше на ездач, а и от

лицето му личеше, че почти цял живот се е занимавал с коне — то беше набраздено с бръчки и бе спаружено като щавена кожа. Човекът можеше да е и на четирийсет, и на шейсет години.

— Приятно ми е — рече той и протегна малка като лапка ръка, като пристъпи към тях да ги посрещне. — Уилям Стенли от Сийнд. Намира се край Девайзис в Съмърсет, но ме осъдиха в Уилтшир.

— Чували сме почти всички за Сийнд — ухили се Конъли и представи останалите, след като тръшна с пъшкане сандъка на пода. — И сега какво, Уилям Стенли от Сийнд?

— Сега се нанасяйте; Сайкс сигурно ви е бъркал по задниците. Ах, педалът му с педал! Така опознава и отвътре лишените от свобода. Не намери пари, а? Или намери?

— Нямаме пари — рече Конъли и седна свъсен на пейката. — След господин Сайкс не е лесно. И сега какво да правим?

— В този край са затворниците от централните графства, от западните области, от Ламанша, Уолдс и Уийлдс — обясни Стенли и извади незапалена лула, която смучеше, ако не сочеше с нея.

— В средата са момчетата от Дарби, Чешир, Стафорд, Линкълн и Салъп. В дъното, при носа, са Дърам, Йоркшир, Нортъмбрия и Ланкашир. Ливърпулчани са в края на средната маса. Сред тях има и неколцина ирландци, но всичките без един са от Ливърпул. Имаме и неколцина маври, но те са горе при лондончаните. Съжалявам, но уелсци няма. — Той измери с поглед сандъците и денковете. — Ако носите нещо по-ценно, ще си останете без него. Освен ако не се споразумеем — добави дребосъкът многозначително.

— Че защо да не се споразумеем! — рече дружелюбно Конъли. — Както гледам, май и ще ядем, и ще спим на тия чудесии.

— Точно така. Слагайте багажа тук, на средната маса. В този край има предостатъчно място за дванайсетима. Сламниците, на които ще спите, се навиват и се пъхат отдолу, пак там ще държите и багажа. Едно прокъсано одеяло на двамина — изкиска се той. — Е, ако на някой му се такова, ще е трудничко да се усамоти, въпреки че след като човек мине през господин Сайкс, вече не му е до това. Горе в неделя идват и жени — момчетата ги представят за свои стринки, сестри или братовчедки. Тук обаче това не става, понеже сме далеч от дома и предпочитаме да си харчим парите за джина на Ханкс. Пладнешки обирджия!

— Ще ни помогнеш ли, Уилям, да си подредим багажа? — попита Бил Уайтинг, който страдаше дважд повече от останалите: и от палката, и от ръката и пръстите на господин Сайкс.

— Аз, да ти кажа, не работя. Пратиха ме в зеленчуковата градина, но и за там не ставам — рязката взе, че посърна от моите къповави пръсти. Та ме отписаха като прекалено стар и прекалено нисък, пък и халките на оковите не се задържат върху мен. — Той вдигна мъничко краче и го позавъртя леко, при което металната халка на веригата се приплъзна до средата на ходилото. — Може да се каже, че съм нещо като домакин на помещението. Забърсвам с парцал, изхвърлям кофите, навивам сламениците, сгъвам одеялата и укротявам лудите ирландци. Въпреки че нашите ирландци, нали са от Ливърпул, не са чак толкова опасни. Но на „Правда“ има двамина, които говорят само на ирландски диалект — още щом слезли от кораба от Дъблин, ги обрала. Нищо чудно, че са превъртели горките. Не е лесно от тази страна на Ирландското море, а и те са си нежни души. Колко му е да ги излъжеш! Пък и се отцепват от две капки. — Той прихна и въздъхна. — Много се радвам, че при нас се влива свежа кръв. Мики! Ела, Мики, да видиш кой ни е дошъл — момчета от западните краища!

При тях се дотътри чернокос и черноок младеж, който се заозърта предпазливо и мъжете от западните краища тутакси разбраха, че е контрабандист от Корнуол — само те гледаха така.

— Не, не съм от Корнуол — поясни момъкът, сякаш прочел мислите им. — От Дорсет съм. От Пул. Моряк и митничар. Казвам се Денисън.

— Мики ми помага да поддържам помещението — сам нямаше да се справя. Ние с него все сме в повече, така и не успяхме да се включим в някоя шесторка. Мики получава припадъци — мале, не е за разправяне! Като облещи ония ми ти зъркели, като прехапе езика! Като стане един такъв морав! Веднъж изкара ангелите на оня педал господин Сайкс. — Стенли огледа лукаво новодошлите. — Както виждам, вече сте се групирани по шестима.

— Да, и ей онзи приятел там, дето не обелва и дума, ни е водач — посочи Конъли към Ричард. — Държи се на положение. Налага се да приказваме ние с Бил Уайтинг, а той ни гледа сеира, слуша и после взима решенията. Много хрисим и разбран, много умен. Ако не го познавах от доста време, щях да му скоча на тоя никаквец Сайкс — и

за какво? Задето ме е фраснал по главата и ми е бъркал в задника. Чудо голямо, че съм изял пердаха.

— Е, ударил те е един-два пъти с палката, това още не е пердах. Господин Камбъл не разрешава побоите, понеже заради тях прекалено много хора излизат от строя и не могат да работят. — Уилям Стенли от Сийнд притвори очи. — Значи с теб трябва да се споразумеем, Ричард. А как ти е фамилното име?

— Морган.

— Значи от Уелс.

— Не, раждан съм в Бристъл, потомствен бристълчанин съм. Конъли също е с ирландско име, но и той е от Бристъл. Фамилните имена не значат много.

— А защо всичко тук е боядисано в червено — попита ни в клин, ни в ръкав Айк Роджърс, който досега само беше оглеждал на воля помещението.

— Това е било третата палуба на боен кораб — обясни Мики Денисън — контрабандистът от Пул. — Тук е била военната болница. Боядисали са помещението в червено, та да не личи кръвта. Стрелците са се плашели от вида на кръв.

Уилям Стенли извади от джобчето на жилетката си огромен сребърен часовник и го погледна.

— След час ще донесат и кльопачката — рече той. — Онзи негодник, Хари интендантът, ще ви раздаде копани и канчета. Днес е петък, значи имаме овесена каша. Чувате ли гюрултията горе? — посочи той с лулата към тавана. — Лондончаните вече набиват. На нас ще донесат огризките. Те са повече от нас.

— А какво ще стане, ако господин Ханкс реши да премести неколцина лондончани тук при нас? — попита Ричард, вече го глождеше любопитство.

Уилям Стенли се изкиска.

— Няма да посмее! — подвижна дребосъкът. — Ако ирландците не им прережат в тъмното гръкляните, ще го направят северняците. Кой обича Лондон и лондончаните? Облагат с данъци цяла Англия, смъкват ни по десет кожи и после всичко до последното пени отива за Лондон и Портсмут, понеже в Лондон се намирали, моля ви се, Парламентът, войската и Източноиндийската компания, а в Портсмут — Кралската военна флота.

— Овесена каша, значи. Ако си спомням добре, господин Сайкс каза, че сме можели да прием на корем вода от Темза — подхвана Ричард и се изправи с ослепителна усмивка. — Приятели мои с филтрите, мисля, че е време да си проведем церемонията. И понеже ти, Уил, ме набеди за водач, прави каквото ти кажа.

Той вдигна сандъка на масата, отключи го с ключето, което носеше около врата си, и извади голям парцал. Омота го около главата си с офъкана коса и затананика. Господин Хендел сигурно щеше да си познае мелодията, ала всички на третата палуба на „Церера“ я чуваха за пръв път. Забравил за раните си, Бил Уайтинг също си тури на главата парцал, последваха го и Уил, Неди, Тафи и Джими, макар и да оставиха да пее само Ричард. После върху масата се появи и филтърът от шуплест камък на Ричард — тананикането прерасна в протяжно „а-а-а-а“, което ту се извисяваше, ту глъхнеше. Ричард плъзна длани по камъка, наведе се, за да допре и чело, сетне го грабна и се запъти към чучура, следван от петимата си другари, които повтаряха всяко негово движение. Тафи също бе подхванал мелодията и пееше малко по-високо от баритона на Ричард, но без думи. Сега вече само болните от треска не ги гледаха прехласнати, а Уилям Стенли се бе ококорил така, че още малко, и очите му щяха да изскочат от орбитите.

За късмет водата от чучура де стичаше на тъничка струйка в медно канче, на дъното на което някой бе продупчил няколко дупки. Пречиствателното устройство, въведено от господин Камбъл, можеше и да задържи някоя и друга заблудена рибка, но толкоз. Оттам водата капеше в кацата отдолу.

Ричард описа величествен кръг с ръка и посочи на Джими Прайс да натисне ръчката на чучура, след което подложи под него филтъра от шуплест камък, за да го напълни с литър и половина вода, колкото беше вместимостта му. Другите сториха същото, а Бил Уайтинг дори се поклони доземи на Джими и чак тогава си напълни и своя филтър, докато красивият глас на Ричард се извиси в мощно алилуя, алилуя. След това всички се върнаха при масата и както ръкомахаха, туриха шестте предмета точно в средата. Ричард показа с длан на последователите си да отстъпят две крачки назад, сетне разпери ръце и закърши пръсти.

— Царю на царете! Повелителю на повелителите! Алилуя! Алилуя! — запя той. — Осанна! О, Хипократе, чуй молитвите ни! —

Поклони се за последно, смъкна парцала от главата си, сгъна го, целуна го и седна. — Хипократе! — викна толкова неочаквано, че всички подскочиха като ужилени.

— Майко мила! Това пък какво беше? — попита Стенли.

— Обред по пречистване — оповести тържествено Ричард.

Приличният на кон дребосък застана нащрек.

— Ама това шега ли е? Да не ме взимате на подбив?

— Няма такова нещо, това изобщо не е шега, честен кръст, Уилям Стенли от Сийнд. Умилюстивяваме Майка Темза, като призоваваме великия бог Хипократ.

— И какво, ще го правите всеки път, когато пиете вода ли?

— А, не — провикна се Бил Уайтинг, напълно вживял се в театро на Ричард, който се правеше на луд, само и само да покаже на останалите, че те са по-различни, че притежават някакви по-особени качества, и така да опази личните им вещи.

Колко находчив беше! Бе се досетил за тая сценка само покрай подмятанията на Джими и Лизи, че е превърнал пречистването на водата в религия. Онзи педал — господин Сайкс, сто на сто щеше да научи за случилото се. Уилям Стенли от Сийнд си падаше клюкар, а и по цял ден се мотаеше на „Церера“.

— Не — продължи той най-сериозно, — извършваме обрета по пречистване само в по-особени случаи, например когато влезем в ново жилище. Така... така Хипократ ще бди над нас.

— Но да знаете — включи се и Уил Конъли, за да допринесе и той с нещичко, — прием ли вода, използваме камъните, без обаче да извършваме цялата церемония от край до край. Можем да прибъгваме до нея само на първо число всеки месец, а също и когато се нанасяме в ново жилище.

— Това някаква магия ли е? — попита подозрително Мики Денисън.

— Да си надушил случайно сярата? Или водата да се е превърнала в кръв или сажди? — нахвърли му се Ричард. — Магиите са бабини деветини. Ние сме сериозни хора.

— Да бе, как не се сетих! — възкликна Стенли и сбърчи чело. — Вие почти всички сте от Бристъл, свърталище на всички сектанти и отцепници от правата вяра!

— Ела да ти кажа нещо, Айк — каза Ричард и се изправи.

Те се отдалечиха на няколко крачки и макар че всички все така се бяха вторачили в тях, Ричард изшушука на пътния разбойник:

— Потвърди това, което казваме, и следващия път и вие направете същото като нас и се включете в хора ни. Подкрепите ли ни, ще си опазим вещите, а и парите. Ти твоите къде си ги скрил?

Роджърс се ухили хитро.

— В токовете на ботушите за езда. Изглеждат ниски, всъщност обаче са кухи — един вид, стъпвам на кокили. Ами твоите къде са?

— От едната страна сандъкът е с плитко двойно дъно, натъпкано с марля. Който има пари, може да ги държи там. Монетите не дрънчат, понеже са в марлята. На Уили, Неди и Бил им се намира някоя и друга лира, на мен също, но в другите сандъци няма нищо, така че, ако някой от нас се сдобие с още пари, ще се намери местенце и за тях. Онова приятелче Уилям Стенли от Сийнд може да бъде купен, но въпросът е дали ще каже на Сайкс.

Разбойникът помисли-помисли, пък поклати глава.

— Не ми се вярва, Ричард. Пропее ли, Педала ще прибере плячката. Виж, трябва да убедим жокея, че нямаме повече пари. Майко мила, защо нямаме някой познат в Лондон, който редовно да ни идва на свиждане! Ако познавахме такъв човек, щяхме да обясним откъде се взимат парите. А за водата си прав, не става за пиене. В дните, когато ни дават овесена каша, ще се налага ние с моите момчета да прием бира, сигурен съм, че Уилям Стенли от Сийнд няма да има нищо против да ни я набавя.

Ричард се хвана за главата.

— Джем Тисълтуейт! — възкликна той. — Как не се сетих досега! Ето го нашия познат, който ще ни идва на свиждане, Айк! Как мислиш, Стенли става ли за пощальон?

— Мисля, че става почти за всичко.

Когато на другата сутрин изведоха Ричард и отряда му на горната палуба, те разбраха защо ги изкарват на малки групи от третата палуба — „Церера“ се обслужваше от няколко лихтера, те обаче не бяха достатъчни, та да извозят наведнъж до местата, където се работеше, лишени от свобода, дори и да ги натъпчеха като сардели по лодките. За късмет всичките места за работа бяха на някакви си петстотин

метра от „Церера“. Гребците натискаха безропотно греблата на лихтерите, защото тая работа бе далеч по-добра от всички останали. Бяха затворници от плаващата тъмница „Страж“ и под планшира бяха оковани с вериги. „Защо не се насочат към брега и не побягнат?“ — запита се Ричард, по-късно обаче научи, че едно време са били правени такива опити за бягство, ала затворниците са били залавяни и в някои случаи качвани на бесилото.

Основното предимство на „Камбълвите академии“ (както каторжниците наричаха плаващите затвори) бе това, че те се намираха наред реката — само малцина англичани знаеха да плуват и никой не дръзваше да се метне във водата. Не можеше да плува и Ричард, нито единайсетте му спътници. Дълбоката вода ги хвърляше в ужас.

Стомахът му беше празен, макар да бе заделил половината от дажбата си хляб и сирене, за да ги изяде на разсъмване. Колкото до овесената каша с горчивите подправки, беше я изгълтал още щом му я донесоха, въпреки че вече беше студена — знаеше, че след дванайсет часа съвсем няма да става за ядене. Мама Хъбард поне си даваше сметка, че ако мъжете се скъсват от работа, трябва и да се хранят добре, инак ще рухнат, но на Ричард му беше предостатъчно да прекара на „Церера“ по-малко и от ден, за да осъзнае, че господин Дънкан Камбъл, който бе по-далеч от шефовете си, отколкото Мама Хъбард, пет пари не дава колко ще издържат затворниците.

Каторжниците, трудещи се на брега, вече бяха напуснали кораба, когато лихтерът на Ричард, натоварен с четири отряда за драгите, свърна надолу по течението и се доближи малко до брега. Драгата на Ричард бе първата от общо четирите такива съоръжения, две от които бяха закотвени с вериги от едната страна, а другите две — от другата страна на реката. Беше си истински шлеп, плосък като тепсия и квадратен, с корпус (нямаше нито нос, нито кърма), който отпред и отзад се подаваше от водата, така че да е лесно да маневрираш с него, да се качваш и да слизаш, докато го разтоварват. Беше нов-новеничък, отвътре беше празен, а по боята му нямаше и петънце.

Затворниците прекрачиха планшира на лихтера и стъпиха на широката метър и половина дъсчена площадка, каквато имаше само откъм едната страна на шлепа — веднага щом и последният човек — Джими Прайс, слезе от лихтера, той потегли и се отправи към следващата драга на около петдесет метра. Шестимата магнаха на Айк

и на младежите и се извърнаха да се огледат. Откъм едната страна шлепът беше издълбан, а от другата имаше широка палуба, на която се мержелееше нещо като барачка с метален комин. Усетил, че шлепът се е разклатил под тежестта на мъжете, техният надзирател излезе от своите владения, пафкайки с лула, която държеше в едната си ръка, а в другата бе стиснал палка.

— Ние, драги ми господине, не разбираме пандизчийския език — рече веднага Ричард, до немай-къде любезен. — Родом сме от западните краища.

— И какво от това, не е болка за умирање — отвърна надзирателят и ги огледа от глава до пети. — Виждам, отскоро сте на „Церера“. — Тъй като никой не изрази готовност да каже нещо за това му наблюдение, той продължи да си разтоваря сам със себе си. — Не сте първа младост, но пък ми се виждате доста ячки. Докато изпосталееете, сигурно ще успеете да извадите някой и друг тон баластра. Някой от вас работил ли е на речна драга?

— Не, драги ми господине — отвърна Ричард.

— Така си и знаех. А някой от вас плува ли?

— Не, драги им господине.

— Само не ме лъжете, приятелчета.

— Не ви лъжем, драги господине. Не сме от краища, където хората знаят да плуват.

— Ами ако хвърля някого от вас във водата, за да проверим? — Той пристъпи рязко към Джими, който се разпищя на умряло, сетне направи същото и с останалите, като ги гледеше в очите. — Повярвах ви — оповести надзирателят, после се върна в бараката и излезе със стол, на който седна, праметна крак връз крак и продължи да пафка с лулата, като запращаше към тях валма дим. — Казвам се Закарая Партридж, ще ми викате господин Партридж. Методист съм, оттам ми е и това име, работя на драга още от едно време, когато бях млад в Скегнес на река Уош, затова и не му разбирам много-много на пандизчийския език. Всъщност помолих господин Камбъл да се постарее да не ми праща лондончани. Поисках му момчета от Линкълн, но и от западните краища се ядва. Откъде сте, от Бристъл или от Плимут?

— Трима сме от Бристъл, господин Партридж. Аз съм Ричард Морган, другите двама бристълчани са Уил Конъли и Недди Перът —

посочи той един по един мъжете. — Тафи Едмъндс е от крайбрежен Уелс, Бил Уайтинг и Джими Прайс пък са от Глостър.

— Значи поназнайвате едно друго за морето — отбеляза надзирателят и се облегна на стола. — Това съоръжение тук прави коритото на реката по-дълбоко, като изгребва калта от дъното ей с оная чудесия там, дето прилича на кофа — махна той към нещо, което наподобяваше огромна кесия със зейнала паст. — Закачена е на верига, която може да се скъсява и удължава според дълбочината на водата. Наглася се на това място тук, правя го аз. — Господин Закарая Партридж очевидно изпитваше огромна наслада да им държи тая кратка сказка (у него нямаше и следа от злоба) и затова продължи нататък: — Сигурно се питате защо пък на това място. Защото, драги мои, Кралският арсенал ей там, отсреща, снабдява цялата войска с артилерийски оръдия, а реката е прекалено плитка и не могат да се направят кейове за плаващите бази — на тях им трябва десет пъти по-голяма дълбочина. Събратята ви, другите каторжници, дето работят на брега, строят новите кейове, като запълват мочурищата около Уорън. А хората на драгите им осигуряват баластра, която те, разбира се, трябва да смесят с камъни, чакъл и вар, инак всичко пак ще се върне в реката.

— Благодаря за обясненията, господин Партридж — каза Ричард.

— Повечето хора не обясняват, нищо, нали? — Надзирателят отново махна към огромната кесия. — Откъм моя край кофата се спуска във водата и излиза откъм другата страна, при балката. Ако вършите всичко както трябва, ще загребете към двайсет и пет кила кал и какви ли не мръсотии — направо ще ахнете, като видите какви неща излизат понякога. Шлепът е с вместимост двайсет и пет тона баластра, както се изразяваме ние, хората по драгите. Това ще рече, че трябва да извадите хиляда и сто кофи баластра, за да го напълните. Понеже сега е зима, ще работите по шест часа — ония некадърници пилеят по два часа, докато ви докарат дотук и после ви върнат. Ако се потрудите добре, ще имам двайсет кофи, което прави половин тон. Ако махнем...

„Значи е грамотен, знае и да смята“ — помисли Ричард.

— Та ако махнем неделите и още един ден на седмица, когато времето е лошо, особено пък зиме, ще напълним това съоръжение тук някъде за десетина седмици. Щом го напълним, ще го откарат на буксир в Уорън, където ще изгребат баластрата, после шлепът ще бъде откаран пак на буксир на друго място и започваме всичко отначало.

„Обича данните и цифрите, последовател е на Джон Уезли^[4], не е лондончанин, харесва си работата най-вече защото не си мърда и пръста. Как ли да го умилостивим, или поне да си спечелим одобрението му? Дали онова, което очаква да свършим, е по възможностите ни? Ако е непосилно, ще ни подложи на някакви изтънчени мъки, съвсем в стила на уезлианството. Няма да тръгне да ни тормози открито.“

— Разрешено ли ни е да разговаряме с вас, господин Партридж? Мога ли например да ви задавам въпроси?

— Изпълнявайте каквото искам от вас, Морган, и няма да си имате ядове. Това обаче не означава, че ще ви треперя като на писани яйца, нищо подобно! Реша ли, ще ти натроша като нищо ръката с ей оная сопа там. Аз обаче не искам да го правя по една простичка причина. Не мога да си подкопавам реномето пред господин Камбъл и смятам да правя всичко необходимо, за да добивам баластра. Повериха ми това новичко съоръжение именно защото моята драга винаги е давала най-много баластра. Ако ми помагате, и аз може би ще пожелаея да ви помогна — рече господин Партридж и стана от стола. — А сега ще ви обясня какво да правите и как точно да го правите.

Така наречената кофа на драгата представляваше дебела кожена торба с дължина към метър, прикачена на кръгъл метален обръч с диаметър над шейсет сантиметра, от долната страна на който имаше стоманено удължение с формата на овален черпак, кух и остър по краищата. От двете страни на железния обръч имаше вериги, които се съединяваха в нещо като буквата „У“ и опасваха шлепа от единия, та чак до другия край, като бяха достатъчно хлабави, за да слиза кофата чак до дъното на реката. Веригата бе закачена за лебедка, която откъм края на господин Партридж спускаше кофата във водата — тя падаше под собствената си тежест, а коженият ѝ край бе прихванат за въже, дърпано от шлепа. В другия край прикрепената към скрипец балка влачеше по дъното металния обръч и стоманения черпак, който събираше тинята и калта. Щом кофата опреше края на веригата, балката я повдигаше нагоре и както капеше, черпакът се люшваше над шлепа и със завъртане на балката увисваше над отделението за баластрата. После някой дръпваше въжето около кожената торба и тя изблъгваше съдържанието си. Вече празна, се връщаше по веригата при лебедката и пак загребваше от тинята на Темза.

Трябваше да мине цяла седмица, докато хората на Ричард свикнат с работата, и през това време господин Партридж така и не видя очаквания половин тон на ден. Беше разчитал да вадят по кофа на дваайсет минути, а те го правеха най-малко за час. Ала надзирателят не каза и не направи нищо, само си седеше на стола, пафкаше си с лулата, оставил долу в краката си чаша ром, и ако не наблюдаваше замислен отряда, който се трудеше с пот на чело, зарейваше поглед към пълноводната река, където кипеше усилна дейност. Отстрани на шлепа с въже бе прикрепена малка лодка, което вероятно идеше да подсказе, че в края на деня надзирателят се връща на брега, като си гребе сам, въпреки че, както личеше, поне понякога оставаше да нощува на шлепа, защото си купуваше дърва за огрев и храна от две от множеството лодки, разнасящи стоката си по реката; ромът и бирата се доставяха от трета.

От опит отрядът му се убеди, че има някои тънкости и хитрини, които облекчават работата. Кофата се отлепяше от дъното и се задържаше по-лесно, ако допреш дълъг прът точно където трябва — в горния край на металния обръч, широк едва десетина сантиметра. А за това се искаше усет, понеже обръчът не се виждаше в размътената тинеста вода. Четирима работеха на балката и въжетото, един — на лебедката, един държеше пръта, с който да прикрепя надолу кофата. Грубата сила бе необходима почти изцяло за балката, макар че мъжът с пръта трябваше не само да притежава умение и усет, но и да е доста як. Понеже господин Партридж не каза и не направи нищо, Ричард реши той да разпредели хората. Прати Джими Прайс на лебедката, където не се налагаше да си особено сръчен, Бил, Уил и Неди — на балката, Тафи — на въжетото, а самият той се зае с пръта.

От ден на ден работеха все по-бързо, увеличаваше се и количеството баластра. Седмица след като започнаха, вече вадеха исканите от тях дваайсет кофи и грейнал от щастие, господин Партридж ги почерпи с шест големи халби бира, с бучка масло и шест самуна току-що опечен, дъхтящ на мая хляб.

— Още щом ви видях, разбрах, че сте мъже на място. Открай време повтарям, че трябва да оставяш хората сами да се оправят. За всеки шлеп баластра, който откарвам на Уорън, получавам допълнително пет лири стерлинги — ако вие сте добри с мен, и аз ще ви отвърна със същото. Ако ми вадите повече от дваайсет кофи на ден,

ще ви гощавам на обяд — малка бира и половинка пресен хляб за всекиго. Всички сте отслабнали през тая седмица, не мога да допусна съвсем да изпосталяете. Трябва да си отстоявам доброто име, с което се ползвам. — Той се пипна замислено отстрани по носа. — Но знайте, че не мога всеки Божи ден да ви купувам обяд.

— Е, защо и ние да не добавим нещичко — намеси се Ричард. — Все пак съм от Бристъл и познах тютюна ви по миризмата — „Рикетс“. В Улидж, а дори и в Лондон сигурно е баснословно скъп. Бих могъл да ви изпиша, господин Партридж, от най-добрия сорт, стига да ми посочите адреса. Опасявам се, че ако го получа на „Церера“, господин Сайкс ще вземе да си го прибере.

— Е, това вече е приказка! — грейна надзирателят. — Давайте ми само по шилинг на ден и ще ви осигурявам обяд. А колкото до тютюна, прати го в пивница „Патицата и патокът“ в Плъмстед.

Отпърво Айк Роджърс и момчетата му едвам смогваха, но след като на няколко пъти обмениха опит с Роджърс и неговите хора, и те ускориha ваденето на баластрата и се споразумяха за същото със своя надзирател, мъж от Грейвзенд в Кент.

Най-неприятното на работата беше мръсотията. Всички ставаха от глава до пети в черна смрадлива кал, която полепваше и по веригата около площадката. Тиня капеше и от кофата и докато я празнеха, хвърчеше във всички посоки. В края на първата седмица новичкият шлеп не се отличаваше особено от по-старите баржи.

Ричард видя, че поне веднъж на ден двамата от мъжете трябваше да слизат в отделението за баластрата, за да изчегъртват с лопатата калта и мръсотията от кофата. Тогава взе решение.

— Някого болят ли го краката? Да се е порязал, да му е излязла пришка или мазол?

— Да, на мен — рече Тафи. — Имам мазол, изглежда ужасно.

— Довечера, след като се измием, ще ти дам от мехлема, да се намажеш, но това означава, че не можеш да гребеш, докато кракът не ти мине. Нямам намерение и занаяпред да газя в тинята с обуца. Веднага щом се постопли, ще попитам господин Партридж дали можем да оставяме обуцата върху палубата и да работим на бос крак.

Междувременно ще се редуваме, ще слизаме по ред боси в отделението с баластрата.

Поне имаха възможност да се мият и го правеха всяка вечер веднага щом ги приберяха на третата палуба в „Церера“. Всички, които не бяха от Бристъл, изпадаха в неопишуема погнуса от мръсотията, вадена с баластрата от дъното на Темза, и на драго сърце следваха примера на Ричард: събличаха се, както ги е майка родила, насапунисваха се и се миеха на чучура заедно с калните окови. Освен това се бяха споразумели с Уилям Стенли от Сийнд да кара Мики да им пере през деня дрехите. Всички до последната благодарение на Дънкан Камбъл, хитрият предприемач шотландец.

Четири дни след пристигането на затворниците от Глостър този достопочтен господин бе раздал на обитателите на своите академии нови дрехи — правеше го веднъж в годината: два чифта долни гащи от груб тежък лен, два ката ленени ризи на карета, неподплатено ленено сетре. Мъжете от Глостър установиха с разтуптени от радост сърца, че по шевовете долните гащи може и да престъргват като ножовка, но им стигат чак до глезените, макар че на Ричард и Айк им бяха по-къси. Айк се беше смалил на ръст с няколко сантиметра, но тъй като беше нов на „Церера“, го забелязаха само спътниците му от Глостър, и отвореше ли се дума за обуца, в устата му беше само една дума: Мамка им!

С долните гащи мъжете с нормален ръст можеха и да не слагат парцали под халките на веригите, дългите крачоли пазеха и от студените ветрове, духащи по Темза. Нали покрай Лизи Лок се бе научил да шие, Ричард взе плата, останал от подкъсените гащи на Джими, и настави своите, а Айк подкупи Стенли с чаша ром, та онзи да му даде малко плат, и Ричард да му удължи и на него наполеонките. Бог да поживи оногова, който е изобретил гащите! Техните бяха с цвят на ръжда, не се износваха бързо, изпрани, ставаха като нови и в кройката се различаваха от панталоните, които им стигаха едва до коленете. Освен това панталоните се закопчаваха с широка ивица плат, прихваната отстрани на кръста с копчета, докато долните гащи имаха прорез точно отпред, закопчаван надолу с копченца — голямо облекчение, ако ти се припикае.

Господин Джеймс Тисълтуейт дойде на втората неделя, след като ги приеха на „Церера“. Появи се на вратата заедно с господин Сайкс, с когото се ръкува радушно, прекрачи прага и зяпна невярващо аления затвор.

— Джем! Джем!

Прегърнаха се, без да се притесняват от околните, сетне се поотдръпнаха, за да се погледнат. От последната им среща бяха минали близо десет години, през които и двамата се бяха променили доста.

На Ричард господин Тисълтуейт се стори направо преуспял. Виненочервеното му сетре беше от тънко-претънко сукно, копчетата — от мохер, на главата му се мъдреше перука, шапката му беше със сърмен ширит, часовникът и ланецът към него бяха от чисто злато, ботушите му от скъпа черна кожа бяха лъснати до блясък. Господин Тисълтуейт беше пуснал благородно шкембенце, сега лицето му бе попълно и бръчките не личаха толкова много, както едно време, затова пък червендалестият му камбест нос бе достигнал мораво съвършенство. Колкото и стъписан да беше Тисълтуейт, воднистите му, кървясали очи пак бяха озарени от любов.

Струваше му се, че у Ричард съжителстват двама мъже, които си оспорват първенството: надделява ту единият, ту другият. Някогашният и новият Ричард бяха неразривно преплетени. „Божичко, колко красив е! — изуми се памфлетистът. — Как ли го е постигнал? Късата му коса сякаш е станала по-черна, преди като че беше тъмнокестенява, а кожата му, макар и изпръхнала от вятъра и слънцето, си е все така безупречно гладка като слонова кост. Той се е обръснал и е много чист, а под разкопчаната риза се виждат изопнати мускули и нито грамче тлъстини. Не му ли е студено?“ В боядисаното в кървавочервено помещение беше страшен студ, въпреки това Ричард не носеше сетре и не личеше да е премръзнал. Обущата и чорапите му бяха чисти. Мале, ами оковите! Хрисимият Ричард Морган, който ще стори път и на мравката, в окови! На Тисълтуейт му се късаше сърцето при тая мисъл. Промяната беше най-вече в сиво-сините очи, каквито имаха всички Морганови. Навремето те бяха някак замечтани и отнесени, усмихнати, макар и вгълбени, винаги изключително мили. Сега бяха по-съсредоточени, нямаше ги замечтаността и усмивката, със сигурност те вече не бяха благи.

— Колко си израсъл, Ричард! Очаквах да си се променил, но не по този начин! — ахна господин Тисълтуейт и се хвана за носа между веждите.

— Уилям Стенли от Сийнд, това е господин Джеймс Тисълтуейт — каза Ричард на някакво сбръчкано дребно човече, което се навърташе около тях. — А сега ни остави. Всички ни оставете на спокойствие, чухте ли? По-късно ще запозная и вас. На „Церера“ е най-трудно да се усамотиш, но и това е възможно — обърна се той към Джем. — Сядай, де!

— Значи ти си тарторът тук! — изуми се Джем.

— Не, не съм никакъв тартор. Отказвам да бъда. Но понякога се налага да съм по-настойчив и да прибягвам до сила — всъщност на кого ли не му се е случвало, когато го предизвикат! За да си шеф, трябва да си напорист и речовит, а аз, както и навремето в Бристъл, не съм много-много по приказките. Има случаи обаче, когато нямам друг избор и трябва да поведе хората — за тяхно добро. От време на време, Джем, приличат на овце, а аз няма да допусна да ги отведат на заколение. Ако не броим Уил Конъли, друг бристълчанин, имал късмета да учи в „Колстън“ по времето на добър директор, те не са научени да мислят. А единственото, по което се различавам от Уил Конъли, може да бъде вместено в думите: братовчедът Джеймс — аптекарят. Ако не го познавах, ако той не се бе показал така добър към мен, Ричард Морган, когото виждаш сега, нямаше да съществува. Щях да приличам на ония клетници ей там — ирландците от Ливърпул. Не ти трябва риба на сухо. — Той озари приятеля си с лъчезарна усмивка и се наведе да го хване за ръката. — Разправяй сега за себе си. Изглеждаш много внушително.

— Мога да си го позволя, Ричард.

— Да не би, както приляга на истински бристълчанин, да си се венчал за богата жена?

— Не, няма такава неща. Въпреки че наистина си изкарвам парите покрай жените. Виждаш пред себе си човек, който — под поглед *de plume*^[5], естествено, — пише романчета, с които милите дами се забавляват. Най-новата мода сред жените е да четат романи — какво друго можем да очакваме при толкова много грамотни жени, които по цял ден се чудят какво да правят! Благодарение на книжарниците, на списанията, които пускат откъси с продължение, и на библиотеките,

които дават книги за вкъщи, си живея далеч по-добре, отколкото когато пишех памфлети. Графствата гъмжат от благороднички, които четат в захлас: има ги във всеки свещенически дом, във всяка енория, имение и странноприемница, така че поклонниците ми са навред из Великобритания, понеже милите шотландки и ирландки също обичат да четат. И не само това, ами съм четен и в Америка. — Той направи кисела физиономия. — Виж, вече не пия рома на Кейв. Всъщност изобщо не пия ром. Сега предпочитам най-добрия френски коняк.

— А женен ли си?

— Не, не съм. Имам си две любовници, и двете омъжени за по-недостойни от мен люде. Предостатъчни са ми. Казвай сега ти, Ричард. Той сви рамене.

— Нямам какво толкова да ти казвам, Джем. Лежах три месеца в Нюгейтската тъмница в Бристъл, точно една година в Глостърския затвор, от половин месец съм на „Церера“ и един Господ знае докога ще ме държат тук. В Бристъл не съм правил друго, освен да чета. В Глостър мъкнех камъни. На „Церера“ изгребвам баластра от дъното на Темза, което не е чак толкова страшно за човек, свикнал да газии калищата на Бристъл по време на отлив. Макар че на всички ни е много тежко, когато вадим от тинята и трупчето на някое пеленаче.

Сетне подхванаха важната тема за парите и как Ричард да опази скритите си съкровища от златни монети.

— Сайкс няма да ти създава ядове — увери го Джем. — Тикнах му една гвинея и както всеки помяр, оня навири крачка. Не бери грижа! Ще уредя господин Сайкс да купува колкото трябва храна и пиене. И за теб, и за другарите ти. Изглеждаш ми свеж като кукуряк, но ми се виждаш поотслабнал.

Ричард поклати глава.

— И дума да не става, Джем, храна не можем да внасяме. Тук сме към стотина души плюс-минус онези, които периодично мрат. Всеки ти гледа в копанката, следи какво ти сипва интендантът — ще ти издере очите, ако са ти дали повечко. Единственото, от което се нуждаем, е да опазим парите, с които разполагаме, може да се наложи и да те молим, за още. Извадихме късмет, надзирателят на нашата драга си е амбициозен, а по Темза — колкото щещ лодки на търговци. Така че ние с момчетата на драгата обядваме за две пенита на човек, не се лишаваме от нищо, като се почне от осолената риба и се стигне до

пресните плодове и зеленчуци. Айк Роджърс и неговите хора също са успели да излязат на глава с надзирателя.

— Направо не е за вярване — проточи бавно Джем, — но си станал много целенасочен и устремен и както гледам, дори ти е приятно. Сигурно защото носиш отговорност.

— Не, крепи ме вярата в Бога. Още не съм я изгубил, Джем. За лишен от свобода мога да се похваля с невероятен късмет. В Глостър се запознах с една жена — Лизи Лок, която ми пазеше вещите и ме научи да шия. Между другото, беше на седмото небе от щастие, когато получи шапката, просто не знам как да ти благодаря. Жените ни липсват, ако не ме лъже паметта, в едно от писмата си вече ти обясних защо. Успях да си запазя здравето, развих си ума. И тук, сред тая сбирщина скотове, без жени, все пак успяхме да си извоюваме своя запазена територия, и то благодарение на един ненаситен жокей и на един честолобив надзирател на драга, съчетал методизма с рома, тютюна и мързела. Странни птици, няма що! Въпреки че съм виждал и по-странни.

Филтърът от шуплест камък бе оставен на масата до него, той някак между другото отпусна длан и го погали. Всички в аленото помещение зашушукаха — бяха заинтригувани от появата на посетителя и се бяха вторачили любопитно в двамата мъже. Ала начинът, по който всички тия каторжници посрещнаха неволното движение на Ричард, бе пълна загадка за господин Тисълтуейт, която той реши да прави, да струва, но да разгадае.

— Стига да разполагаш с малко пари, най-добрият ти приятел в затвора е алчността — продължи с разказа си Ричард и пак отпусна ръка върху филтъра, превърнал се в негов пръв другар. — Тук хората са готови да се продадат за много по-малко от прословутите трийсет сребърника. Най-мъчно ми е за ония клетници от Нортъмбрия и Ливърпул. Нямаат и пукната пара. Затова и мрат като мухи — кой от болести, кой просто от отчаяние. Виж, лондончаните горе са страшно издръжливи, изобретателни са като прегладнели плъхове. Мен ако питаш, живеят по други правила — огромните градове може би приличат на отделни държави, имат си свой светоглед. Тия хора изобщо не приличат на нас, въпреки че нямам вяра на повечето неща, които чувам на „Церера“ за лондончаните. На третата палуба в „Церера“ са представителите на всички останали краища в Англия.

Тъмничарите са подкупни, дай им да се пазарят. Добави към тая пъстра тълпа и Уилям Стенли от Сийнд. Възползва се от всяка възможност тук, дои ни точно както някоя селянка дои любимата си кравичка. И всички ние, като се почне от Ханкс и Сайкс, от пияниците, доносниците, провинциалистите, използвачите и се стигне до ония клетници, дето берат душа на ей оная дъсчена площадка, сякаш вървим по въже, опънато над пламтяща бездна. Една погрешна стъпка, и с теб е свършено — падаш долу! — Ричард си пое въздух, изненадан от собственото си красноречие. — Никой нормален човек не би нарекъл това, нашето, игра, но в някои неща то наистина си прилича на игра. Трябва да мислиш с главата си, ако искаш да оцелееш, а също и да имаш поне малко късмет, а Бог явно ми го е дал в изобилие.

Тъкмо докато Ричард Морган говореше, господин Тисълтуейт най-неочаквано проумя за него нещо, което открай време го беше глождело и не му беше давало мира. В Бристъл Ричард се беше носил по течението досущ сал, подмятан във всички посоки, понякога според приумиците и прищевките на околните. Въпреки мъките и сполетелите го бедствия си бе останал такъв бездеен и вял. Дори изчезването на Уилям Хенри не му беше дало посока в живота. А ето, Сийли Тревилиън го бе запокитил в океан, където, носиш ли се като сал, с теб е свършено. Океан, където Ричард бе осъзнал, че събратята му по съдба не могат да плават, и затова ги беше взел под крилото си. Тъмницата му беше дала пътеводна звезда, която да го направлява, а желязната му воля бе издула платната, които той дори не бе подозирал, че притежава. Имаше нужда да обича някого повече, отколкото себе си, и се бе нагърбил със задачата да спаси своите хора, онези, които, бе довел със себе си от Глостърския затвор, за да навлязат заедно в непознати разбунени морета.

„Какъв невероятен мъж, а Англия ще го изгуби. Въпреки че тя никога не го е притежавала, понеже не му е дала възможността да се разгърне докрай. Салът се е превърнал в могъщ кораб, но се опасявам, че така и няма да видя как оръдията му стрелят.“

След като ги представи, четиринайсетте затворници (наложи се да включат и Уилям Стенли от Сийнд и Мики Денисън) се подредиха в

кръг около господин Джеймс Тисълтуейт и заслушаха какво ще им каже за евентуалната им съдба.

— Първоначално — подхвана доставчикът на приятни четива, с които се тешаха повечето грамотни жени във Великобритания, — лишените от свобода на „Церера“ трябваше да бъдат изселени на място, наречено Леман, което, доколкото подразбрах, било остров на сред пълноводна река в Африка с размерите на Манхатън в Ню Йорк. Там до година със сигурност сте щели да измрете като мухи, покосени от някоя смъртоносна болест. Трябва да благодарите на Едмънд Бърк — тъкмо той зачеркна Леман, а и цяла Африка от списъка на местата, където да се заточват престъпниците. Подпомаган от своя съмишленик лорд Бошан, миналия март и април Бърк се запретна да громи плана на господин Пит да отърве Англия от нейните престъпници и се провикна на всеослушание, че е по-добре да избегнат всички ви, отколкото да ви откарват на място, където смъртта ще ви застигне много по-бавно и мъчително. След заседанията на неизбежната в такива случаи парламентарна анкетна комисия господин Пит се принуди да се откаже от Африка — вероятно завинаги. Така на преден пран излезе предложението на господин Жозеф Матра да се помисли за Ботаническият залив в Нов Южен Уелс, тъй като мястото може би било добро. Лорд Бошан вдигна голяма пушилка, че островите Леман са извън английските територии, в район, където французите, испанците и португалците често наминавали, за да набират роби. Докато виж, Ботаническият залив може и да не е в английските територии, затова пък е в ничия земя. Защо да не застреляме два заека с един куршум хем да се отървем от вас, понеже струват на държавата луди пари почти без никаква възвръщаемост, хем да проверим дали след някоя и друга година Ботаническият залив няма да започне да носи тлъсти печалби за Англия?

Ричард извади една от книгите и се помъчи да покаже на насъбралите се къде горе-долу върху картите на капитан Кук се пада Ботаническият залив, ала единствено върху лицата на що-годе грамотните проблесна някакъв лъч на разбиране.

Господин Тисълтуейт също си опита силите.

— Колко път е, да речем, от Лондон до Оксфорд? — попита той.

— Много път — отвърна Уили Уилтън.

— Към осемдесет километра, някъде там — предположи Айк Роджърс.

— А Ботаническият залив се намира двеста пъти по-далече от Лондон, отколкото Оксфорд. Ако ви трябва една седмица, за да стигнете с каруца от Лондон до Оксфорд, значи със същата каруца ще пътувате двеста седмици, за да се доберете от Оксфорд до Ботаниическия залив.

— Да де, ама каруците не вървят по вода — възрази Били Ърл.

— Точно така — рече търпеливо господин Тисълтуейт, — затова пък корабите вървят, при това са много по-бързи от каруците. Най-малко четири пъти по-бързи. Това ще рече, че с кораб от Лондон до Ботаниическия залив се стига за около година.

— В краен случай — намеси се отново Ричард и сбърчи чело. — Знаем го, Джем, още от Бристъл. При попътен вятър един кораб може да измине за ден цели двеста морски мили. Дори и да отчетем престоая по пристанищата и времето, когато корабът ще спира, за да променя курса според вятъра, пак можем да стигнем за половин година.

— Не издребнявай, Ричард. Дали за половин или за една година, при всички положения Ботаниическият залив е не само на другия край на земята, ами и от долната ѝ страна. На мен вече взе да ми писва. Тръгвам си.

Той се изправи — изведнъж се беше ядосал.

„Боже, да му имам волските нерви на Ричард! — каза си. — Ако трябваше да ги търпя тия тук — продължи той наум, докато блъскаше с все сила по вратата, за да го пуснат да излезе, — като нищо щях да подкрепя Едмънд Бърк и да ги избеся всичките. Пък и не виждам никакъв смисъл в тоя експеримент с Ботаниическия залив. Захващат се с него единствено от отчаяние.“

— Adieu, adieu^[6] — провикна се господин Тисълтуейт, когато надзирателят на смяна му отвори. — До скоро!

— Господин Тисълтуейт е важна клечка! — отбеляза Бил Уайтинг и узурпира мястото на посетителя до Ричард. — Той ли ти носи новините от Лондон, Ричард любов моя?

Ричард се почувства жегнат от стария си прякор.

— Не ме наричай така, Бил! — рече му той малко натъжен. — Прякорът ми напомня за жените в Глостърската тъмница.

— Вярно си е. Извинявай. — Вече нямаше и следа от някогашния весел Бил — „Церера“ не търпеше шегаджии. Точно тогава му хрумна друго. — Отпърво си мислех, че Стенли от Сийнд ще стане един от нас, той обаче се присламчва само ако може да намаже нещо.

— А ти какво очакваше, Бил? Вие с Тафи сте налетели на живи добичета. А него са го спипали да дере мъртво животно. Винаги ще се опитва да припечели нещичко, стига да мине метър.

— Ох, и аз не знам — рече Бил със замечтано изражение, което никак не се връзваше с майтапчийското му валчесто лице.

— Ако вие с господин Тисълтуейт сте дори наполовина прави, ще има да плаваме до Второ пришествие, докато стигнем тоя пуст Ботанически залив. Нищо чудно някоя рейка да падне върху тиквата на Стенли. А и няма ли да е радост за измъчените ни очи, ако и господин Сайкс го сполети някоя злополука още преди да сме отплавали?

Ричард го хвана за раменете и го разтресе.

— И през ум да не ти минава, Бил! Не само не го приказвай, но не го и мисли! Има само един начин да видим края на горчивата си участ и това е да я понасяме, без да привличаме към себе си вниманието на онези, които имат властта да я направят още по-горчива. Мрази ги, но ги търпи. Всичко си има край. „Церера“ също. Рано или късно ще свърши и Ботаническият залив. Не сме в първа младост, но не сме и стари. Разбра ли? Като оцеляваме, ние побеждаваме. Само това трябва да ни занимава.

И така, времето отминаваше, отмервано от въртенето на веригата, за която бе прикрепена кофата на драгата: надолу, нагоре, встрани. Камари смрадлива тиня. Смрадливата трета палуба на „Церера“. Смрадливите трупове, скупчвани веднъж в седмицата, за да бъдат погребани в пущинака недалеч от Улидж, откупен специално за целта от господин Дънкан Камбъл. Появяваха се нови лица — някои от тях също заминаваха на пущинака. Там се озоваваха и стари лица, сред тях обаче не бяха Ричард и Айк Роджърс.

Покрай споделените несгоди на третата палуба се зароди нещо като дружба, най-слаба между групите, които трудно общуваха. В края на първите седем месеца момчетата на Ричард познаваха по лице

всички, успели да оцелеят, кимаха им, случваше се и да си разменят клюки и новини, че и шеги с тях. Имаше и побои, някои доста ожесточени, имаше вражди, някои смъртни, имаше и мръсници и подлещи като Уилям Стенли от Сийнд, макар и рядко, имаше и такива, които умираха от насилствена смърт.

Както на всяко място, където хората са събрани принудително, те се различаваха един от друг и се искаше време, докато зрънцата на отделните характери и пластове с еднаква тежест се наместват и уравнилият. Момчетата и на Ричард, и на Айк продължаваха да призовават всеки месец Хендел и Хипократ и така отпъждаха другите, напираси да навлязат в техните владения, и отстояваха своята обособеност, същевременно обаче бяха успели да се сприятелят не с един и двама. Не бяха побойници, използвачи и хищници, но и не ставаха лесна плячка на онези, които бяха такива. Придържаха се към простичкото, ала мъдро правило: живеи и остави и другите да живеят.

Господин Закарая Партридж не виждаше причина да променя мнението си за отряда, прикрепен към неговата драга. Дните ставаха все по-дълги, работните часове се увеличаваха и той си получаваше наградата от пет лири стерлинги за всеки пълен шлеп по-често, отколкото бе мечтал. Тия момчета бяха превърнали в свой ритуал това да бъдат във форма благодарение на труда и на добрата храна.

Подобно на всички останали на тази многолюдна река — като се почне от търговците с лодките и се стигне до тъмничарите по плаващите затвори — и той бе чул, че Ботаническият залив е надвиснал над тях като буреносен облак. Това го предразполагаше да е щедър с момчетата, понеже Партридж знаеше, че ако ги изселят с корабите, едва ли ще може да се надява да му пратят отряд, който да се мери поне мъничко с този. Тютюнът „Рикетс“ беше пристигнал заедно с буренце чудно хубав ром. Затова ако Ричард и хората му поискаха да пазаруват от някоя лодка, предлагаща по-особена стока, Партридж не се възпротивяваше, стига шлепът да е натоварен с уговореното количество баластра. Гледаше прехласнат как мъжете се запасяват с дрехи от здраво сукно, със сапун, обуца, ножици, остри бръсначи и ремъци към тях, с точила, ситни гребени, катранено масло, екстракт от малц, долни гащи, дебел чорапи, мехлеми, връв, плътни чували.

— Вие не сте добре — отбеляза той веднъж. — Да не се надявате, че ще бъдете новите Ноевци?

— Нещо такова — отвърна Ричард най-сериозно. — Уместно сравнение. Съмнявам се в Ботаническият залив да кръжат търговски лодки.

Стига да научеше нещо ново, Джем Тисълтуейт веднага им го предаваше. В края на август им съобщи, че лорд Сидни е пратил официално писмо, с което е уведомил лордовете, представители на Хазната^[7], че седемстотин и петдесет каторжници ще бъдат прехвърлени в нова колония в Нов Южен Уелс, по всяка вероятност разположена на Ботаническият залив. Предвиждало се те да бъдат на подчинение на Кралската военна флота на негово величество и под прекия контрол на три роти морски пехотинци, които щели да носят тригодишна повинност, смятано от деня на пристигането им в Нов Южен Уелс.

— Поне едно е сигурно — рече той, — там няма да ви зарежат на произвола на съдбата. Министерството на вътрешните работи е затрупано с какви ли не списъци: на каторжници, на марки ром, на тендери за доставките. Но ще бъдат изселени само мъже — ухили се памфлетистът. — Възнамеряват да доставят жени от околните острови, общо взето, така, както Рим си е набавял жени измежду поканените на пиршествата сабиняни. Покрай това се сетих, че трябва да ти дам „Упадък и разпадане на Римската империя“ на Гибон, твърде интересна книга, ще знаеш!

— Майко мила! — възкликна Бил Уайтинг. — Дивачки за жени. Но що ли за диваци са това? Диваци има всякакви: черни, червени, жълти, красиви като Венера и грозни като самата Медуза.

През октомври обаче господин Тисълтуейт им съобщи, че дивачки няма да има.

— Парламентът не изпадна в див възторг, когато чу за похищението на сабинянките, защото всички са наясно, че дивачките няма току-така да си предложат жените в дар или да ги спазарят. Реформаторите нададоха вой до небесата. И така, ще бъдат заточени и каторжнички — колко обаче, не знам. Четирийсет от моряците ще поемат заедно с жените и децата си, затова и се постигна споразумение и някои затворници да тръгнат с жените си, стига и те също да излежават присъди. Както личи, има и такива.

— В Глостър познавахме двама — уточни Ричард. — Бес Паркър и Нед Пю. Нямам представа какво е станало с тях, но знае ли човек?

Току-виж са определили и тях за пътуването, стига, разбира се, още да са живи... И все пак е срамота да заточаваш хора като Нед Пю и Лизи Лок, които догодина вече ще са излежали пет от общо седемте години, на които са осъдени.

— Не храни напразни надежди за Лизи, Ричард. Доколкото разбрах, ще изселват жени само от лондонския затвор „Нюгейт“.

— Ух!

Ето как всички посрещнаха тази новина.

Седмица по-късно изворът им на познания отново беше сред тях.

— Вече са определени губернаторът и заместник-губернаторът на Нов Южен Уелс. Губернатор ще бъде някой си капитан Артър Филип от Кралската военна флота, а за негов заместник е посочен майор Робърт Рос от морската пехота. Ще бъдете в ръчичките на Военноморските сили, а това ще рече, че боят с бича няма да ви се размине. Никой военен моряк, пък бил той и от морската пехота, не може да живее и ден, ако не скъсва от бой подчинените си. — Тисълтуейт потрепери и реши да смени ужасната тема. — Колонията ще е подчинена на военноморския закон, а според него няма изборни длъжности, всички началници се назначават. Ако не ме лъже паметта, и военният прокурор е от морската пехота. Ще си имате и главен военен лекар с неколцина заместници, а също — как бихте преживели без Дядо Боже, — военен свещеник, непременно англикански. Сега-засега обаче всичко е само шушу-мушу. Официално още не е съобщено нищо.

— Що за птица е тоя губернатор Филип? — поинтересува се Ричард.

Господин Тисълтуейт прихна.

— Той си е кръгла нула, Ричард! Кръгла военноморска нула. Щом чу кого назначават, адмирал лорд Хау се изказа твърде неласкаво, но сигурно защото си е набелязал да вреди на топлото местенце със заплата хиляда лири стерлинги годишно някой свой млад племенник. Лично аз черпя сведения от един свой много стар приятел — сър Джордж Роуз, ковчезник на Кралските военноморски сили. Та той ми пошушна, че след дълъг разговор с господин Пит, решен този път експериментът да успее на всяка цена, лорд Сидни лично е посочил тоя Филип. Издънят ли се и този път, правителството на Пит ще бъде направено на пух и прах — все пак въпросът за затворите е сред най-

наболелите. Така де, къде да ги даят всички тия осъдени престъпници, чийто брой набъбва от ден на ден? Лошото е, че ревностните реформатори свързват изселването на каторжниците с робството.

— Има някои сходства — отбеляза кисело Ричард. — Я разкажи още нещо за тоя губернатор Филип, все пак тъкмо той ще коли и беси и ще се разпорежда със съдбите ни.

Господин Тисълтуейт навлажни устни: едно коняче нямаше да му дойде зле.

— Казах ти вече, кръгла нула си е. Баща му е германец, бил е учител по чужди езици в Лондон. Първият мъж на майка му — вече покойник, когато тя се омъжила повторно, — бил капитан от Военноморските сили, далечен роднина на лорд Пемброук. Момчето е учило във военното съответствие на „Колстън“, значи са си били бедни. След Седемгодишната война са започнали да му плащат половин надница, затова той се записал във военноморските сили на Португалия, където служил с чест и слава няколко години. В Кралската военна флота е командвал четвъртостепенен кораб, който така и не е влизал в бойни действия. Вече е излязъл в запас и ето че сега му възлагат тая длъжност. Не е в първа младост, но не е и грохнал старец.

Уил Конъли сбърчи чело.

— Странна работа, Джем! — въздъхна той. — Както ми го описваш, излиза, че все пак ще ни стоварят на тоя Ботанически залив и ще ни зарежат да се оправяме кой както може. Ако не беше така, щяха да назначат за губернатор я някой лорд, я най-малкото адмирал.

— Посочи ми поне един лорд или адмирал, който за някакви си хиляда лири стерлинги на година, Бил, ще се вдигне и се иде на другия край на света, и аз ще те предложа за най-високо държавно отличие — ухили се злобно господин Тисълтуейт, у когото отново се бе пробудил памфлетистът. — Е, все ще се намерят лордове и адмирали, които да склонят на едно освежително кратко пътуване до Западна Индия. Но надали ще има мераклии за пътешествие като това. Нищо чудно то да се превърне в смъртоносен капан. Никой не знае със сигурност какво ви чака в Ботаническия залив, нищо, че всички разправят как това било райско кътче — просто така им отърва. Съмнявам се да се редят на опашка, за да му станат губернатори.

— Пак не ни каза коя все пак е тая кръгла нула — настоя Ричард.

— Предложил го е сър Джордж Роуз, защото той бил и оправен, и състрадателен по душа. Цитирам го дословно. Освен това Филип е рядка птица в Кралската военна флота — говори като майчини няколко чужди езика. Баща му, германецът, все пак е бил учител по чужди езици, Филип сигурно ги е всмукал още с майчиното мляко. Знае френски, немски, холандски, испански и португалски.

— За какво са му притрябвали чужди езици в Ботаническият залив — диваците надали говорят на тях — подметна Неди Перът.

— Там не са му притрябвали, но докато стигнете до Ботаническият залив, ще му свършат добра работа — поясни господин Тисълтуейт, който се опитваше мъжки да не избухне: как ли Ричард изобщо ги търпеше? — По пътя ще спирате на няколко пристанища, нито едно от тях не е английско. Тенерифе е испански, Зелени нос — португалски, нос Добра надежда — холандски. Тънка работа си е това, Неди. Представи си само! Появява се цяла флотилия от десет въоръжени английски кораба, чието пристигане не е предизвестено, за да хвърли котва в пристанище, собственост на държава, срещу която сме воювали или на която сме мътели водата при набирането на роби. Според господин Пит е повече от наложително, флотилията да си създаде отлични отношения с различните губернатори на тези пристанища. Ако нашият човек тръгне да говори на английски, никой няма да разбере и дума. И една-едничка думица.

— Толкова ли не може да си вземе преводачи? — вметна Ричард.

— И да остави всичко в ръцете на посредник с нисък ранг? С португалците и испанците? Не знам да има по-големи педанти от тях, много държат на протокола. И с холандците, които, стига да открият възможност, моментално ще се възползват, за да спечелят нещичко. Не, господин Пит държи губернаторът да е в състояние да общува сам, пряко с всеки докачлив местен губернатор, от Англия, та чак до Ботаническият залив. Единствен капитан Артър Филип отговаря на всички условия. — Той пак се запревива от злобен смях. — Ха-ха-ха! Ето около какви дреболии, Ричард, се върти светът. Защото те всъщност не са никакви дреболии. Но когато ножът опре до кокала, кой се сеща за тях, а? Веднага си представяме някой бабаит като сър Уолтър Рали^[8] — луда глава, контрабандист, приближен на добрата кралица Бес. Достатъчно е да му видят дантелената кърпа, да му подушат кутийката с благовония, и очаровани, всички му падат в

нозете. С тази малка подробност, че отдавна не живеем в такива времена. Днешният свят е твърде различен и знае ли човек? Може би тая кръгла нула — капитан Артър Филип, притежава тъкмо качествата, необходими за успешното изпълнение на задачата. Сър Джордж Роуз като че е убеден в това. А господин Пит и лорд Сидни споделят становището му. Това, че адмирал лорд Хау не е на същото мнение, не е чак толкова важно. Може и да е пръв лорд на Адмиралтейството, но Англия поне засега не се управлява от Кралската флота.

Слуховете заглъхнаха, когато дните взеха пак да се скъсяват и промеждутъците между наградите от пет лири стерлинги за господин Закарая Партридж започнаха да се удължават — особено в края на ноември, когато половин месец валя като из ведро и каторжниците не мръднаха от третата палуба. Хората се изнервиха, особено избухливи станаха ония, които криво-ляво се бяха споразумели с надзирателите по брега или драгите и хапваха нещичко и по време на работа — сега им беше доста трудно да се върнат към дажбите на „Церера“, които не се бяха подобрили нито като качество, нито като количество. Господин Сайкс утрояваше охраната си, ако му се налагаше да ходи на места, където са се събрали повечко каторжници, и чак на третата палуба се чуваше тупурдията, вдигана горе, на палубата на лондончани.

Имаха си начини да убиват времето — ако нямаше джин или ром, се задоволяваха главно с комар. Всеки отряд притежаваше поне по една колода карти и два зара, ала не всеки, който губеше (залозите бяха или храна, или задължението да свършиш една или друга работа), имаше доблестта да си го признае. Онези, които знаеха да четат, също образуваха малобройна прослойка. Около десет на сто от всички мъже си разменяха книги, ако те бяха техни, а ако не бяха, молеха другите да им ги дадат за малко, макар че собствениците на четиво го пазеха като зениците на окото си. Някъде към двайсет на сто пък си перяха ленените дрехи, раздадени от господин Дънкан Камбъл, и ги простираха на въжета, опнати във всички посоки, от което придвижването ставаше още по-сложно. Третата палуба не бе пренаселена, въпреки това свободното пространство не беше голямо и това ограничаваше разходките. Едва петдесетина души можеха да се движат по едно и също време, навели глави заради ниския таван и

тътрузещи нозе, оковани във вериги. Останалите трябваше или да седят по пейките, или да лежат по наровете. За половин година, от юли до края на декември, „Церера“ бе загубила осемдесет мъже, отнесени от болестите — над една четвърт от всички лишени от свобода, равномерно разпределена между двете палуби.

В края на декември господин Тисълтуейт научи още нещо, което побърза да им съобщи. По това време публиката му се бе увеличила значително и се състоеше от всички, които го разбираха — а заради близкото общуване тази бройка също бе нараснала. Сега само най-тъпичките селяни на трета палуба не схващаха какво им казват ония, които говореха на книжовния английски. Почти всички вече разбираха и така наречения пандизчийски, стига да не говориш много бързо.

— Предложенията бяха разгледани — оповести господин Тисълтуейт на своите слушатели, — някои си тръгнаха разплакани. Господин Дънкан Камбъл отсъди, че му е достатъчно да печели и от своите академии, затова се отказа от мисълта да прекарва заточеници и изобщо не участва в наддаването. Най-евтиното предложение — на господата Търнбъл Маколи и Т. Грегъри: седем и половина пенита на ден на човек, беше отхвърлено. Не бе прието и предложението на собствениците на кораби за извозване на роби, господата Камдън, Калвърт и Кинг. Лорд Сидни не сметна за разумно да наема за първата си експедиция дружество за превозване на роби, макар че цената беше ниска. Човекът, на когото са възложили снабдяването, е приятел на Камбъл, казва се Уилям Ричардс младши. Представя се за посредник при наемането на кораби, ала далеч не се ограничава с това. Има си, естествено, и съдружници. И доколкото надушвам, се е сработил с господин Камбъл. Уверявам ви, съдбата на морските пехотинци, които ще ви придружават, съвсем не е за завиждане — те са включени в предложената цена с горе-долу същите дажби като вашите, ако не броим това, че ще получават всекидневен ром и брашно.

— Колцина от нас ще заминат? — поинтересува се един мъж от Ланкастър.

— Ще заминат пет транспортни кораба, на които ще бъдат натоварени към петстотин и осемдесет мъже каторжници и около двеста каторжнички, както и двеста морски пехотинци заедно с четирийсет жени, съпруги на някои от тях, и децата им. Поръчани са и

три кораба за превозване на хранителни продукти, а Кралската военна флота ще бъде представена от един тендер и — от военен кораб, които ще бъдат флагманските кораби на малката ви флотилия.

— А защо им викат транспортни кораби? — попита един човек от Йоркшир, казваше се Уилям Дринг. — Уж съм моряк, родом съм от Хъл, а за пръв път чувам за такива кораби.

— Те превозват хора — обясни търпеливо Ричард, като погледна Дринг в очите. — Главно войска, поела към чужди земи. Има доста такива кораби, макар и вече старички. Корабите, с които прехвърляха войски за войната в Америка, са били използвани и през Седемгодишната война. Има и транспортни кораби, които обслужват крайбрежната ивица — прекарват пехотинци и войници от единия, та чак до другия край на Англия, Шотландия и Ирландия. Но те са малки. Какви, Джем, са изискванията към корабите, участвали за поръчката?

— Единственото изискване е да могат да осъществят дълго пътуване през неизучени морета. Дочух, че във флотата са ги огледали, но доколко старателно, не знам. — Господин Тисълтуейт си пое дълбоко въздух и реши да е откровен. Защо да вдъхва на горките хорица напразни надежди? — Истината, разбира се, е, че корабовладелците не са се юрнали да си предлагат корабите. Лорд Сидни очевидно е разчитал на предложение от Източноиндийската компания, която притежава най-добрите плавателни съдове. Дори се е опитал да примами собствениците ѝ с това, че от Ботаническият залив корабите щели да се запътят право към Уомпоа в Кате, за да натоварят чай, ала Източноиндийската компания не проявила особен интерес. Предпочитала корабите първо да се отбият в Бенгалия и чак тогава да ходят в Уомпоа, и аз не знам защо. И тъй, лорд Сидни така и не разполага с кораби, доказали, че са годни за далечни пътешествия. Няма да се учудя, ако ония от флотата са подбирали най-доброто измежду най-лошото. — Тисълтуейт огледа притеснените лица и съжали за откровеността си. — И все пак, приятели мои, не смятам, че ще вземат да ви натоварят на продънени корита, които може и да потънат. Кой корабовладелец ще си излага на излишни опасности собствеността, дори и застрахователите да са му развързали ръцете. Не, друго се опитвам да ви кажа.

Но Ричард го прекъсна.

— Знам какво се опитваш да ни кажеш, Джем. Че корабите, с които ще ни прекарват, са за роби. То оставаше да не са! Откакто ни отрязаха достъпа до Джорджия и Каролина, да не говорим пък за Вирджиния, търговията с роби позападна. Корабите, с които навремето прекарваха робите, сигурно бездействат. А вече са пригодени за превозване на хора. Пристанищата на Бристъл и Ливърпул са задръстени с десетки такива кораби, а някои от тях побират стотици роби.

— Точно така — въздъхна господин Тисълтуейт. — Ще ви качат на кораби за роби — е, онези от вас, които посочат, разбира се.

— А мълви ли се кога ще стане това? — намеси се Джо Робинсън от Хъл.

— Не. — Господин Тисълтуейт отново огледа насъбралите се. — И все пак уредих по Коледа всички на третата палуба на „Церера“ да получат по двеста грама ром. По пътя няма да получите и капка, затова не го изгълтвайте на един дъх, подръжте го на езика си, за да усетите вкуса му. — Той дръпна Ричард встрани. — Нося ти още филтри за пречистване на вода, праща ти ги братовчедът Джеймс — аптекарят. Не се притеснявай, Сайкс ще ти ги предаде. — Тисълтуейт го притегли към себе си и го притисна толкова силно до гърдите си, че никой не видя как кесията с гвинеи е излязла от джоба на сетрето му и се е плъзнала в джоба на каторжника. — Това е всичко, което мога да сторя за теб, любими ми приятелю. Пиши ми, много те моля, винаги когато имаш възможност.

— Палците ми са изтръпнали — оповести Джоуи Лонг, докато вечеряха на пети януари 1787 година, и потрепери.

Другите начаса се извърнаха и го погледнаха притеснени — тази протичка душа понякога имаше предчувствия, които винаги се сбъдваха.

— Имаш ли представа защо, Джоуи? — попита Айк Роджърс.

Момъкът поклати глава.

— Не. Изтръпнали са, и толкоз.

Ричард обаче знаеше причината. Утре беше шести януари, а през последните две години тъкмо на шести януари го бяха местили на ново място за лишаване от свобода.

— Джоуи предусеща, че ще има промени — рече той. — Довечера ще си стегнем багажа. Ще се измием, ще се острижем до кожа, ще се проверим за въшки и бълхи, ще надпишем всичките си вещи. Утре сутрин ще ни преместят от тук.

Устните на Джоуб Холистър затрепериха.

— Ами ако не изберат нас?

— Възможно е. Но според мен палците на Джоуи подсказват, че ще посочат точно нас.

„Благодаря ти, Джем Тисълтуейт, за тия двеста грама ром. Докато всички на третата палуба в «Церера» спяха дълбок сън, успях да скрия гвинеите ти по сандъците, макар никой, освен мен да не знае.“

[1] Така се нарича нормативният английски език. — Б.пр. ↑

[2] Ливърпулски диалект. — Б.пр. ↑

[3] Старинна крепост на брега на Темза, служила навремето и за затвор. — Б.пр. ↑

[4] Джон Уезли (1703–1791), английски богослов и проповедник, основател на методизма. — Б.пр. ↑

[5] Псевдоним (фр.) — Б.пр. ↑

[6] Довиждане, довиждане (фр.) — Б.пр. ↑

[7] Длъжности, на които се назначават министър-председателят като пръв лорд на Хазната и петимата парламентарни партийни организатори на управляващите партии. — Б.пр. ↑

[8] Сър Уолтър Рали (1552–1618), английски пътешественик и писател, фаворит на кралица Елизабет I. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Януари 1787 — Януари 1788 година

По изгрев-слънце вече бе уточнено кои от каторжниците ще бъдат изселени: общо шейсет мъже, разделени на обичайните групи от по шестима, колкото до останалите седемдесет и трима, те бяха неописуемо доволни, че този жребий ги е отминал. Никой нямаше и представа кой, защо и как е подбрал каторжниците за заточение сред всички на третата палуба на „Церера“, знаеше се само, че господин Ханкс и господин Сайкс разполагат със списък, към който се придържат. Хората, на които им предстоеше да заминат, бяха на най-различна възраст, от петнайсет до шейсет години, повечето (както знаеха всички стари пушки) не бяха квалифицирани, сред тях имаше дори болни. Господин Ханкс и господин Сайкс не се замисляха много над тези подробности — караха си по списъка, и толкоз.

Уилям Стенли от Сийнд и епилептикът Мики Денисън подскачаха радостно от крак на крак, понеже тях ги нямаше в списъка. Живееха си добре на третата палуба на „Церера“, а и щяха да дойдат нови попълнения, от които да смъкват по десет кожи.

— Ах, негодниците му с негодници! — изсъска Бил Уайтинг. — Виж ги само как потриват ръце!

Вратата се отвори и вътре бяха натикани четирима нови каторжници. Уил Конъли и Неди Перът ахнаха в един глас.

— Краудър, Дейвис, Мартин и Морис от Бристъл! — поясни Конъли. — Сигурно са ги докарали специално за това.

Бил Уайтинг намигна на Ричард, без изобщо да се крие.

— Господин Ханкс! Ей, господин Ханкс! — провикна се той.

— Какво? — отвърна господин Хърбърт Ханкс, на когото Джеймс Тисълтуейт бе платил прещедро срещу обещанието надзирателят да се погрижи за хората на Ричард и Айк, ако попаднат в списъка на заминаващите.

Тъмничарят бе склонен да спази дадената дума, понеже господин Тисълтуейт му бе пошушнал как, след като затворниците отплават, ще

прояви още по-голяма щедрост, стига неговите съгледвачи да му съобщят, че Ханкс е сторил всичко необходимо за приятелите на памфлетиста.

— Казвай, мой човек! — рече той на Уайтинг.

— Ей ония, четиримата, са от Бристъл, шефе. И те ли тръгват с нас?

— Да — потвърди господин Ханкс и застана нащрек.

Онзи хитрец Уайтинг стрелна с крайчеца на окоото Ричард, после си лепна върху валчестото лице израз на смирено уважение към господин Ханкс.

— Но те, шефе, са само четирима. Много ни е неприятно, господин Ханкс, че се разделяме със Стенли и Денисън. Дали пък...

Господин Ханкс погледна списъка.

— Ето, вчера са починали четиримата, които е трябвало да бъдат с тях. Значи са четирима повече или двама по-малко от необходимото, както предпочиташ. Със Стенли и Денисън ще допълним бройката, и готово.

— Паднахте ли ми в ръчичките! — изсумтя под нос Уайтинг.

— Ах, скотоложец ниеден — процеди през зъби Айк. — Тъкмо ми олекна, че най-послед тия двамата ще ми се махнат от главата.

— Повярвай, Айк — изкиска се Неди Перът, — не съм виждал по-големи лайнари от Краудър и Дейвис. Тъкмо са си лика-прилика със Стенли от Сийнд — ще го турят в малкото си джобче.

— Пък и ако не са с нас, кой, Айк, ще ни мие пода и ще ни пере дрехите? — усмихна се ангелски Уайтинг.

Каторжниците, определени да заминат, бяха оковани с железните пояси на кръста и с белезници, които обаче не бяха прихванати за глезените — вместо това поясите на шестимата във всяка група бяха прикачени един към друг с дълга верига. Стенли и Денисън нададоха вой до небесата, понеже не бяха имали време да си съберат багажа, но на бърза ръка бяха експедирани при четиримата от Бристъл.

— Така ставаме шейсет и шестима в единайсет отряда — каза Ричард.

Айк се свъси.

— И поне още толкова от Лондон.

По-късно обаче научиха, че не е точно така. От горната палуба бяха подбрани само шест отряда от по шестима души, при това не

всички бяха от затворите „Олд Бейли“ и „Нюгейт“ — повечето каторжници бяха от околностите на Лондон, най-вече от Кент, от оная част на графството, която се намираще край Темза, предимно от Детфорд. Защо — не знаеше никой, дори господин Ханкс, който просто се придържаше към списъка. Цялата експедиция си беше пълна загадка за всички, свързани с нея — и за онези, които заминаваха, и за хората, които оставаха.

Ричард, който бе оставил до себе си сандъка и двата платнени чувала, огледа хората, излъчени от затворниците на третата палуба за заточение: един отряд от Йоркшир и Дърам, един от Йоркшир и Линкълншир, един от Хампшир, три от Баркшир, Уилтшир, Съсекс и Оксфордшир и три от западните краища. Тук-там се мяркаше по някой човек, родом от другаде. Ала Ричард, нали си падаше по главоблъсканиците, отдавна беше стигнал до някои изводи: имаше краища в Англия, където се раждаха едва ли не само каторжници, докато в други, например в Къмбърланд и в доста графства около Лестършир, сякаш не се вършеха престъпления. Защо ли? Дали защото там царяха провинциален мир и спокойствие? Или защото бяха рядко населени? Не, според Ричард причината беше друга — всичко зависеше от съдиите.

До „Церера“ бяха спрели два големи лихтера. Трите групи от западните краища и двата отряда от околностите на Йоркшир бяха наблъскани като сардели на първия, а останалите шест групи едвам се сместиха във втория. Някъде към десет часа оная мразовита ясна утрин гребците загребах на долу по течението на широката около осемстотин метра Темза към големия завой на реката източно от Улидж. Нямаше много лодки и кораби, ала вестта вече се беше разчула. Амбулантните търговци от ладийките с продуктите, хората по драгите и другите малки плавателни съдове махаха, свиреха оглушително и крещяха, а мъжете на претоварения втори лихтер се молеха на някого да не му хрумне да мине прекалено близо до тях, да вдигне вълни и те да се преобърнат.

Досами завоя на Темза се паднаше Галиънс Рийч, където котва хвърляха големи кораби: тоя ден там имаше само два плавателни съда, размера на единия бе две трети от големината на втория. Ричард усети

как сърцето му се свива. Големият кораб изобщо не се беше променил — огромна барка, от чийто планшир до водата имаше към четири и половина метра. Това идеше да подсказва, че той не носи товар; нямаше ют или фордек, виждаха се само кварталдек и камбуз в кърмовата част, при фокмачтата. Готов бе да надуе платната и да се впусне по морската шир.

Ричард се спогледа с Конъли и Перът.

— „Александър“ — рече Неди Перът, гласът му прозвуча някак кухо.

Ричард бе стиснал устни, превърнали се в тъничка рязка.

— Да, той е.

— Познавате ли кораба? — попита Айк.

— То оставаше да не го познаваме — намеси се и Конъли, свъсен като буреносен облак. — Кораб за превозване на роби, обикновено стои на котва в Бристъл, напоследък служи и за капер. Прочут е с това, че и екипаж, и превозвани мрат като мухи.

Айк преглътна тежко.

— Ами другият?

— Другият не го знам, не е от Бристъл — отвърна Ричард. — Но сто на сто има месингова табелка с името при кърмата, все ще успеем да видим как се казва. Нас обаче ни карат на „Александър“.

На табелката пишеше, че вторият кораб се казва „Лейди Пенрин“.

— От Ливърпул е, строен е специално да прекарва роби — намеси се Арън Дейвис, един от новодошлите бристълчани. — Както личи, нов-новеничък е. Тоя лорд Пенрин явно е голям смелчага, щом е пуснал благоверната си на такова пътешествие.

— Не виждам някой да се качва на него — отбеляза Бил Уайтинг.

— Ти не бери грижа, ще напълнят и „Лейди Пенрин“ — вметна Ричард.

Оставиха ги да се качват сами с багажа по дълга три и половина метра въжена стълба, водеща към отвор в планшира наред кораба. Хората пред групата на Ричард не мъкнеха сандъци и въпреки това веригите им се заплетоха в пръчките на стълбата и подпорите, никой обаче не се показва горе на палубата да им помогне.

За късмет веригата, с която бяха оковани всички, беше доста хлабава и разстоянието между хората можеше да се скъсява и увеличава.

— Съберете се на едно място и отпуснете цялата верига откъм моя край — нареди Ричард, когато дойде и техният ред.

Метна горе двете торби, закрепил сандъка върху веригите между китките си, така че те да поемат тежестта, и забърза нагоре, да не би някой все пак да се е прстрашил да му отмъкне чувалите. Щом стъпи на палубата, си събра багажа и пое сандъците, които неговите хора му подадоха.

Двете големи и едната малка лодка на „Александър“ бяха спуснати от палубата долу във водата, така че Ричард и трите групи от западните краища намериха къде да се дръпнат, за да не пречат на останалите. Първоначалното му впечатление бе, че горе цари суматоха — тук-там на гроздове се бяха струпали морски пехотинци в алени куртки, които гледаха кръвнишки, при подвижното оръдие върху перилата на квартердека стояха двама издокарани в бойни униформи флотски офицери и двама ефрейтори, по вантите се бяха покатерили моряци, които зяпаха, все едно са на мерата, където скоро ще започне борба. „Какво ли следва от тук нататък?“ — помисли Ричард. И понеже нямаше кого да попита, загледа как суматоката става още по-голяма. Много преди на палубата да са се качили всички единайсет групи, тя приличаше на същински зверилник, впечатление, засилвано от десетките кози, овце, свине, гъски и патици, които, подгонени от десетина превъзбудени псета, се стрелкаха насам-натам. Ричард усети, че някой го гледа вторачено отгоре, отметна глава и видя огромен пъстър котарак, който се беше наместил удобно върху една ниска рейка и наблюдаваше отегчено и без да мига бъркотията долу. Нямаше и един-едничък тъмничар — надзирателите вече не носеха отговорност за изселваните каторжници и си бяха останали на „Церера“.

— Войници — прошепна Били Ърл, родом от селце в Уилшир.

— Морски пехотинци — поправи го Неди Перът. — Виж, куртките им отпред са бели. Войнишките са с жълто отпред.

Най-после от квартердека с напета стъпка слезе един старши лейтенант от флотата, който се огледа с грозен блясък във воднистосините очи.

— Аз съм — викна той колкото му глас държи — старши лейтенант Джеймс Шарп от Петдесет и пета портсмутска рота! Вие, каторжници, сте подчинени на мен и на никой друг, освен на морската пехота на негово величество. Наш дълг е да ви храним и да се постареем да не пречите на никого, включително на нас. Ще изпълнявате, каквото ви казват, и няма да говорите, освен ако не ви питат нещо. — Той посочи зейналия люк при гротмачтата, откъм кърмата. — Слизайте заедно с партакешите долу, група по група. Сержант Найт и ефрейтор Фланъри ще слязат с вас и ще ви покажат кой къде да се настани, преди това обаче нека ви обясня някои неща. Ще се качвате на койките, които ви посочи сержантът, и няма да ги сменяте, понеже всеки ден ще ви броим и ще ви проверяваме по номера. Всеки разполага с по половин метър, ни повече, ни по-малко: трябва някак да сместим двеста и десет души, а мястото не е много. Ако се спречкате, бой с камшика. Ако откраднете нечия дажба, бой с камшика. Ако говорите, без да ви питат, бой с камшика. Ако искате нещо, които не са ви позволени, бой с камшика. Ефрейтор Сампсън е биячът на ротата и се гордее много със своята работа. Ако ви се лежи — а вие няма какво друго да правите, освен да лежите, — не си търсете белята, за да не ви разкървавят гърба. А сега се размърдайте!

Той се завъртя на пети и с все същата напета стъпка се върна на кварталдека, при оръдието.

Макар и сред затворниците да нямаше много шотландци, Ричард веднага позна по говора, че Шарп е от Шотландия — беше чувал, че повечето офицери във флотата са оттам.

Сержант Найт и ефрейтор Фланъри се скриха в люка. „Който не рискува, не печели“ — помисли си Ричард, след като видя, че никой от събратята му по участ не се и помръдва. Кимна и поведе трите си групи към тесния квадратен отвор в палубата. „Бог да ни е на помощ! Бог да ни пази!“ — замоли се той и след като връчи сандъка на Бил Уайтинг, който беше зад него, пусна двете торби в люка и се надвеси над него. Долу, на около метър и двайсет, имаше тясна дъсчена маса — Ричард приседна на крайчеца на отвора, скочи върху масата, пресегна се да вземе сандъка и изчака, докато Бил изтегли хлабавата верига и го последва. Така един по един долу се спуснаха и шестимата от групата — от масата стъпваха на пейката до нея, а оттам и долу на палубата, където на пътя им се изпречиха друга маса и няколко пейки. Всичко

беше занитено за пода, понеже, докато слизаха, масата и пейката не помръднаха и на сантиметър.

— Насам! — излая сержантът.

Те отидоха при него и застанаха на пътеката, широка най-много към метър и осемдесет. Взряха се в мрака и видяха, че са откъм лявата страна. По корпуса отляво бяха закачени два ката нарове, почти същите, както на „Церера“, с тази разлика, че на предишния кораб катът беше само един. Наровете бяха прикачени здраво на подпори и отвън бяха с извит край, следващ очертанията на корабния корпус — всъщност ръбът си беше с красива изработка. Дори и някой да изпаднеше в лудост, пак не можеше да смъкне наровете. На разстояние от три метра по наровете имаше прегради, горните бяха на около седемдесет сантиметра от тавана, долните — на около седемдесет сантиметра от пода, разстоянието между двата ката също беше към седемдесет сантиметра. Дори Айк Роджърс можеше да се изправи в цял ръст на пътеката между бимсовете, затова и Ричард пресметна, че разстоянието между палубите е близо два метра и десет сантиметра и че самият той минава спокойно под бимсовете, до които оставаше към сантиметър.

— Това са ви койките — обясни сержантът — гнусен тип с вид на злодей. Докато сочеше наровете, се ухили, при което се видяха развалените му зъби, явно прекаляваше с рома. — Вие тук ще бъдете горе, първия нар до преградата, и ми дайте имената и номерата си. Ефрейтор Фланъри е ирландец, той е по писането. Хайде, казвайте!

— Ричард Морган, номер двеста и трети — каза Ричард и след като стъпи на долния нар, се качи заедно с багажа на горния, следван от останалите петима, оковани в обща верига.

Шесторката на Айк беше насочена към съседната горна „койка“, отделена от тяхната с тънки дъски по средата на бимса, който свързваше лявата с дясната страна на корпуса. Стенли, Мики Денисън и четиримата новопристигнали бристълчани бяха пратени на нара под техния, под групата на Айк пък бяха настанени шестима северняци, сред които и двамата моряци от Хъл — Уилям Дринг и Джо Робинсън.

— Уютно, няма що! — подсмихна се тъжно Вил Уайтинг. — Открай време съм си мечтал да спя с теб, Ричард любов моя.

— Я ми се разкарай от главата, Бил. На кораба овце — колкото щеш!

Шестимата бяха наблъскани в пространство с дължина три метра, широчина метър и осемдесет и височина шейсет и осем сантиметра. Ако не лежаха, единственото, което можеха да сторят, бе да седят сгърбени като джуджета, и както седяха като джуджета, всеки от тях се опитваше да се пребори със затисналото го като олово отчаяние. Сандъците и торбите също заемаха място, с каквото шестимата не разполагаха. Джими Прайс се разрида, Джоуи Лонг и Уили Уилтън на съседния нар също ревнаха: майко мила, ами сега!

Покрай дясната страна на корпуса, зад трите маси и шестте пейки в средата имаше още два ката нарове — колкото и да се взираше в тъмното, Ричард така и не успя да види колко дълго е помещението и как изглежда. Откъм средната маса продължаваха да прииждат оковани мъже, които минаваха по пътеката и получаваха нар. След като настани от лявата страна шест от общо единайсетте групи, сержант Найт взе да насочва мъжете към дясната страна и да запълва койките от преградата при кърмата нататък: горе, горе, долу, долу.

След като се поотърси от стъписването, Ричард със сетни усилия на волята си каза, че трябва да предприеме нещо. Не го ли стореше, щяха да се удавят в сълзи, а това не можеше да допусне.

— Дайте да оправим сандъците — подвижна той. — Засега ще ги натикаме в дъното при корпуса, все ще остане място да си пъхнем краката между тях. Пак добре, че сложихме твърдите предмети в сандъците и натъпкахме поне една от торбите с дрехи и парцали — така ще ни служат за възглавници. — Напипа твърдия сламеник отдолу и потрепери. — Не виждам завивки, но ще се сгушим един до друг и ще се топлим. Стига си плакал, Джими, много те моля. Сълзите няма да помогнат. — Ричард погледна бимса, за който бе прикачена преградата между тях и нара на Айк. — Ако намерим отвертка и кукички, ще сложим някои неща и на бимса — хайде, не унивайте, де, все ще се оправим!

— Искам главата ми да е откъм стената — простена през хлипове Джими.

— А, без тия! — срязва го Уил Конъли. — Ще спим с глави откъм външната стена, та да можем да повръщаме. Забрави ли, ще пътуваме по море и поне в началото ще има да драйфаме доста.

Бил Уайтинг успя криво-ляво да се засмее.

— Ето на, пак извадихме късмет! Ще си повръщаме на воля върху тия отдолу, те обаче не могат да повръщат върху нас.

— Ами да! — съгласи се Неди Перът и се надвеси над долния нар. — Ей, Томи Краудър!

Той прохлупи глава.

— Какво?

— Ще повръщаме върху вас.

— А си посмял, а съм ти го натикал!

— Като се замисли човек — прекъсна поободрен Ричард тая размяна на реплики, — по бимса има колкото щеш място. Той тръгва от тук и стига чак до наровете вдясно. Защо да не си сковем нещо като лавица от двете страни — ще държим на нея нещата, които не ни трябват, дори сандъците, при всички положения ще сместим книгите и резервните филтри за вода. Както го гледам оня симпатяга сержант Найт, няма да има нищо против да го почерпим ром, защо в замяна да не ни даде дъски, подпори и връв, с която да прихванем нещата! Казах ви, момчета, все ще му намерим цаката.

— Прав си, Ричард — рече Айк, след като надзърна иззад преградата. — Ще му я намерим. По-добре това, отколкото да увиснем на въжето.

— Съгласен съм с теб, бесилото си е по-страшно от това тук от него връщане няма. А нашите мъки няма да траят вечно — отсеке Ричард, доволен, че, Айк и момчетата му слушат.

В затвора беше тъмно като в рог, единствената светлинка се процеждаше през отворения люк за палубата горе. А смрадта беше непоносима: вонеше на застояло, на разложена риба, разложена плът и изпражнения. Времето се изнизваше, но колко беше минало, никой не можеше да каже. Накрая люкът беше препречен с метална решетка, през която все пак влизаше някаква светлинка, колкото до люка в другия край на помещението, него оставиха отворен. Ала и светлината, просмукваща се през втория люк, не им позволяваше да видят как изглежда затворът. Заслиза поредният поток от каторжници, които говореха със сподавени гласове; мнозина плачеха, някои се разпищяха и в миг бяха укротени — от кого и как, шестимата върху нара на

Ричард така и не разбраха. Ала онова, което изпитваха те, го изпитваха и всички останали.

— Мили боже! — простена, до немай-къде отчаян, Уили Конъли. — В тая тъмница няма да мога да чета. Ще взема да полудея! Ами да, ще си полудея, и толкоз.

— Не, няма да полудееш — успокои го Ричард, без дори да трепне. — Веднъж да си подредим вещите и да се установим, все ще измислим какво да правим с единствения инструмент, който ни е останал — гласовете. Ние с Тафи пеем, сигурен съм, че и други го могат. Ще си направим хор. Ще си задаваме гатанки, ще играем на главоблъсканици, ще си разказваме разни истории и шеги. — Накара момчетата да се разместят и седна до преградата при нара на Айк. — Слушайте, който ме чува! Ще се научим да убиваме времето по начини, за които не сме и мечтали, и няма да полудеем. Обонянието ни ще свикне с вонята, зрението ни ще се изостри. Полудеем ли, ще победят те, а аз няма да го допусна. Ще победим ние!

Мина доста време, през което не продума никой, но и никой не се разплака. „Ще намерят сили — каза си Ричард. — Със сигурност ще намерят.“

От предния люк при тях дойдоха двама морски пехотинци, които те виждаха за пръв път — да вземат железните пояси и веригата, с която бяха оковани всички, но оставиха оковите по ръцете им. Сега, след като вече можеше да се движи, Ричард слезе от нара, за да се опита да намери кофите. Колко ли бяха? На колко ли време щяха да ги празнят?

— Под нашия нар — рече му Томас Краудър. — Според мен се пада по една на шестима — под койката са само две. Каква ти койка! Прокруст е щял да се гордее, но и той не е успял да скове толкова тясно ложе.

— Гледам, образован си — каза Ричард, след което се намести на крайчеца на долния нар и с въздишка изпружи нозе.

— Да. Арън също си е начетен. Той е от Бристъл, аз — не. Само такава... само ме заловиха там, след като избягах от „Меркурий“. Сипаха ме на местопрестъплението, вършихме ги едни, не е за разправяне! Нашият съучастник — Арън също е забъркан — се оказа доносник. Опитвахме се да бутнем рушвет. В Лондон щеше да свърши

работа и да им запуши устата, но не и в Бристъл. Там гъмжи от квакери и от попове.

— Значи си лондончанин.

— А ти — съдейки от акцента, си бристълчанин. Конъли, Перът, Уилтън и Холистър ги познавам, но теб, мой човек, не съм те мяркал в Нюгейтската тъмница в Бристъл.

— Казвам се Ричард Морган и наистина съм от Бристъл, но ме осъдиха в Глостър.

— Чух те какво говореше и как ще убивате времето. И ние ще правим като вас, ако не е достатъчно светло, за да играем карти. — Краудър въздъхна тежко. — Пък аз си мислех, че няма по-пъклен кораб от оня „Меркурий“. Оказа се, че има, Ричард — „Александър“!

— Нима си очаквал друго? Тия кораби са правени да прекарват роби, но се съмнявам да са натъпквали повече чернокожи, отколкото сме ние сега тук. Е, все пак имаме ония три маси в средата, значи ще се храним седнали.

— Каква ти храна! Нали ги знаеш що за стока са готвачите във флотата! — изсумтя Краудър.

— Е, едва ли си се надявал да ти готви готвачът на странноприемница „Храсталакът“.

Ричард се качи на горния нар да съобщи новината за кофите, после извади филтъра.

— Сега повече от всякога трябва да пречистваме водата, макар да е излишно да се притесняваме, че някой ще ни навлезе в територията и ще ни задигне вещите. — Белите му зъби проблеснаха в усмивка. — А ти, Нед, беше прав за Краудър и Дейвис. Изпечени злодеи.

Двама свъсени като буреносни облаци флотски редници запалиха светилници и тръгнаха да им раздават храната. Всяка от трите маси беше дълга към дванайсет метра, край тях имаше шест тесни пейки, въпреки това нямаше къде игла да падне. Ричард се зае да брои главите и пресметна, че на шести януари 1787 година на „Александър“ са се качили към сто и осемдесет каторжници. Оставаха трийсет до бройката, която лейтенант Шарп беше споменал. Не всички затворници бяха от „Церера“. Имаше неколцина от „Пазител“ и повечко от „Правда“, макар че не всички от „Правда“ успяха да се дотърят до масите. Сред тях върлуваше някаква болест с ниска

температура и болка в костите. Значи не беше треска. Но имаше и болни от треска, която сякаш си беше задължителна.

Раздаваха на всекиго копаня, тенекиена лъжица и тенекиено канче с вместимост към два литра — точно по толкова, по два литра вода, се падаше на човек дневно. Храната се състоеше от много корав черен хляб и парченце варено осолено месо. Който беше зле със зъбите, се мъчеше като грешен дявол: човъркаше хляба с вилицата, която се огъваше и усукваше.

Но въпреки всичко си имаше и предимства в това да си при задния люк на затвора. „Нищо чудно и да ме скъсат от бой — отсъди Ричард, — но ще стана и ще предложа помощ на двамата пехотинци, те не знаят как да си вършат работата.“

— Може ли да помогна? — попита той и се усмихна раболепно. — Навремето съм бил кръчмар.

Начумереният пехотинец по-близо до него се сепна — извърна се и Ричард видя, че момчето е доста симпатично.

— Защо не, ще ти бъдем признателни. Само двама сме, без крака ще останем, докато нахраним близо двеста души.

Известно време Ричард раздаваше мълком копаните и канчетата — бързо се сработи с момъка, към когото се бе обърнал, а и с другия пехотинец — и той съвсем младичък.

— Защо сте увесили носове? — попита ги по едно време той едва чуто.

— Заради спалното помещение — намира се по-ниско и от вашето и е почти точно толкова пренаселено. И храната ни не е по стока. Корав хляб и осолено говеждо. Е, дават ни и брашънце и четвъртинка ром, който криво-ляво става за пиене.

— Да де, но вие не сте каторжници! Все пак...

— На този кораб — изсумтя другият пехотинец — почти няма разлика между каторжници и пехотинци. Там, където трябваше да спим ние, са настанени моряците, моля ти се. Единствената светлинка и въздух, които виждаме, проникват през люка в пода на тяхното спално помещение — гледано ей от оная преграда, те се падат към кърмата, а ние сме долу в отсека, представяш ли си! „Александър“ уж е двупалубен, но никой не си направи труда да спомене, че втората палуба е за товарите, понеже корабът прекарва доста товар, а няма истински отсек.

— „Александър“ превозва роби — вметна Ричард, — значи не му трябва истински отсек. Капитанът е свикнал да държи товара — негрите, де, тук, където сме сега ние, а екипажът е в помещението при кърмата. Затова и няма фордек за моряците. А колкото до кварталдека, той е на капитана. — Стана му мъчно за двете момчета, но го зачовърка и любопитство. — Значи е сложил офицерите ви в кварталдека, така ли?

— Да, в една тясна като килия каюта и не ги допуска до своя камбуз, затова те от немай-къде се хранят заедно с нас — отвърна пехотинецът, който раздаваше копаните с осоленото говеждо и хляба. — Нямаг право да влизат дори в каюткомпанията, капитанът си я държи за себе си и за първия си заместник, един надут пуяк. Досега не съм виждал такава чудесия като този кораб. Но всъщност извън военноморските сили това е първият кораб, в който влизам.

— Щом корабът бъде натоварен, ще останете под ватерлинията — отбеляза замислен Ричард. — Ако наистина по договор ще прекарва освен каторжници и някаква стока, ще си бъде доста претоварен. А щом преходите от пристанище до пристанище ще траят по два месеца, само водата на борда ще бъде най-малко деветдесет хиляди литра.

— Уж си кръчмар, а я как разбираш от кораби! — възхити се момъкът, раздаващ водата.

— От Бристъл съм, а там корабите значат много. Казвам се Ричард. А вие как се казвате?

— Аз — Дейви Евънс, а той е Томи Грийн — отвърна пехотинецът, раздаващ водата. — Сега сме с вързани ръце, налага се да стискаме зъби и да търпим, но следващата седмица, щом стигнем в Портсмут, всичко ще се промени — майор Рос ще строи на бърза ръка капитан Дънкан Синклер.

— А, да, знам го майор Рос, той ще командва морските пехотинци и ще бъде заместник-губернатор.

— Ти пък откъде знаеш?

— Каза ми един приятел.

„На доста въпроси получих отговори — взе да разсъждава Ричард, докато пречистваше през филтъра водата. — Собствениците на кораба са побързали да се възползват от възможността, нагърбили са се с поръчката, скрили са някоя и друга дребна подробност от миналото на «Александър» и са предпочели да си затворят очите пред

факта, че освен на каторжниците ще се наложи да намерят място и за морските пехотинци. Значи другата седмица ще бъдем в Портсмут и си имаме капитан, който се казва Дънкан Синклер — сто на сто шотландец, както и Робърт Рос, командира на пехотинците. В кърпа ни е вързано, че ще се хванат за гушите. Ако помня добре онова приятелче Нютон и закона му за действието и противодействието, ще има да хвърчи перушина.“

И тази, и следващата, и по-следващата седмица „Александър“ не отплава за Портсмут, а продължи да стои на котва в Темза. На десети януари все пак се поразмърда под съпровода на стенанията и жалбите на онези, които очакваха да ги тръшне морска болест, но стигна, при това, теглен на буксир от един от тендерите, едва до Тилбъри, все така в заветните води на Темза, където почти не се и поклащаше.

Сега на борда имаше сто и деветдесет каторжници, макар и двама-трима да се бяха споминали — заради това лейтенант Шарп бе определил горния кат на нарочете в средата при масите за нещо като лазарет с надеждата да ограничи болестите и те да не започнат да косят наред.

Всички роптаеха да им махнат оковите от ръцете, ала сержант Найт (още щом чу, че ще получи някоя и друга лира, за да се почерпи, той начаса откликна и предостави дъски, скоби и всичко необходимо — момчетата на Ричард не бяха единствените, които се възползваха от малката слабост на сержанта) не искаше и да чуе да ги свали, докато недоволството на каторжниците не прерасна в доста гръмогласен и ужасяващ изблик на гняв, отприщен, когато един от затворниците беше помилван и бе пуснат да си ходи по живо, по здраво. Всички викнаха с цяло гърло, заблъскаха и затропаха с крака — врява, от която човек можеше да полудее. Станеше ли време да раздават храната, пехотинците слизаха в пълно въоръжение, като преди това пренасяха малкото оръдие при Люка и го обкръжаваха с насочени мускети. Чак тогава си дадоха сметка, че са твърде малко, за да озаптят сто и деветдесет озверели мъже.

И понеже корабът все пак си беше негов, капитан Дънкан Синклер заповяда белезниците и оковите да бъдат махнати за постоянно от ръцете на каторжниците и всеки ден те да се разхождат

няколко минути по дванайсетима на палубата. Избягаше ли някой каторжник, това щеше да струва на капитана четирийсет лири стерлинги, които трябваше да извади от собствения си джоб, затова и Синклер нареди на морските пехотинци и на неколцина души от екипажа да смъкнат във водата корабните лодки и да кръжат около „Александър“.

Тези минути на горната палуба бяха сред най-сладостните, които Ричард бе изживявал някога. Оковите на краката му се струваха леки като перца, леденостуденият въздух сякаш дъхтеше по-прелестно и от теменужки и жълт шибой, придошлата шупнала река бе досущ лента разтопено сребро, а от животинките, препускащи весело по палубата, му ставаше по-мило на душата и отколкото когато се беше любил с Ан-Мари Латур. Май половината моряци и пехотинци притежаваха поне по едно куче: имаше кафеникаво морави хрътки, едроглави булдози, смешни шпаньоли, териери и безброй безпородни псета. Огромният пъстър котарак си имаше и жена — и тя шарена като него, както и шест котенца, а повечето овце и свине щяха да раждат всеки момент. Патиците и гъските също си се разхождаха на воля, но виж, кокошките бяха оградени на юта близо до камбуза на екипажа.

След оная първа разходка зловонният зандан долу вече бе попоносим, чувство, обзело не само Ричард, но и мнозина други. Гневният изблик бе угаснал в мига, в който им бяха махнали оковите от ръцете, а привилегията да излизат на горната палуба не им беше отнета.

На третото излизане Ричард най-сетне зърна капитан Дънкан Синклер и онемя от изненада. Мъжът беше огромен като канара! Толкова шишкав, че явно единствената му наслада в този живот беше вкусната трапеза — как ли изобщо пикаеше, при положение че не можеше да си стигне с ръка оная работа? С хрисим вид, сякаш и не е чувал думата бягство, Ричард тръгна да обикаля бавно, потраквайки с оковите на краката, по палубата точно под квартердека, където стоеше капитан Синклер. За миг срещна очите му — невероятно живи, прозорливи и сиви на цвят, кимна почтително и продължи нататък. Капитанът може и да беше грамаден, но не бе просто лоена топка. Сигурно беше ленив до вялост, ала опреше ли ножът до кокала, вероятно щеше да отговори достойно на предизвикателството. „Ах, какви ли грозни сцени ни престоят в Портсмут, когато капитанът и

командващият пехотинците сплетат рога за това къде точно пехотинците да вържат хамаците! Жалко, така и няма да разбере какво точно се е случило, въпреки че сто на сто ще науча изхода от схватката. Дейви Евънс и Томи Грийн веднага ще изприпкат да ми кажат.“

Към края на януари при Тилбъри спряха още два кораба: огромен линеен платноход и стражеви кораб в идеален вид. Когато дойде ред на Ричард да се поразтъпче на горната палуба, той отиде право при перилата на носа и се взря съсредоточено в корабите — из затвора вече беше плъзнал слух, че са се появили. Ричард и останалите петима от групата се бяха споразумели, щом стъпят на палубата, да се разделят, та да си починат един от друг. Тъй като поне засега нямаше опити за бягства, пехотинците гледаха през пръсти на задължението да пазят каторжниците. Стига те да не вдигаха шум и да не предизвикваха суматоха, никой не ги притесняваше и не им се пречкаше. И така, Ричард застана сам и подпрян на перилата, се вторачи право напред. Нямаше и представа, че с набитото си око някои хора от екипажа веднага са го забелязали сред живия товар на кораба и са го открили.

— Ще ни придружат до Ботаническият залив — каза някой досами ухото му. Гласът беше мил и много чаровен.

Ричард обърна глава и съгледа мъж, когото му бяха посочили като четвъртия помощник-капитан на „Александър“. Екипажът бе твърде голям, като за такова далечно пътуване, затова и имаше четирима помощник-капитани и четири вахти. Висок и снажен, мъжът се открояваше с хубост, която някои биха нарекли сладникава. Беше като Ричард с много тъмна коса, светли очи и черни гъсти мигли. Очите му обаче бяха с цвят на синец и в тях проблясваха весели пламъчета.

— Стивън Донован от Белфаст — представи се помощник-капитанът.

— Ричард Морган от Бристъл. — Той се дръпна, да не би някой да си помисли, че двамата са погълнати от задушевен разговор, и се усмихна. — Какво ще ми кажете за корабите, господин Донован?

— Големият е стар флотски товарен кораб за провизии, казва се „Берик“. Тъкмо излиза от ремонт, постегнаха го, та да заприлича на линеен кораб, и му дадоха ново име: „Сириус“, южна звезда от първа величина. Въръжиха го с шест късоцевни артилерийски оръдия и с четири тежки топа, макар че, доколкото подочух, губернаторът Филип

отказвал да отплава, ако не му отпуснат четиринайсет тежки оръдия. Не го виня, все пак „Александър“ е с четири тежки оръдия и с един лек въртящ се топ.

— „Александър“ — натърти Ричард — е не само кораб за превозване на роби, навремето е бил използван и като капер с шестнайсет тежки оръдия. Но дори и с четири пак ще надделее, ако някой се опита да го превземе — ако изобщо успее да го настигне. Все пак при попътен вятър развива близо двеста морски мили на ден!

— Ставаш ми все по-симпатичен, бристълчанино! — възкликна господин Донован. — Моряк ли си?

— Не, ханджия.

Яркосините очи се впериха с нежност в лицето на Ричард.

— Нещо не ми приличаш на ханджиите, които съм виждал досега.

Ричард начаса усети, че онзи му се слага, но се направи, че не разбира.

— В тоя занаят съм по наследство — рече той нехайно. — Баща ми също е кръчмар.

— Познавам Бристъл. Коя пивница?

— „Гербът на Кугхър“ на Брод Стрийт. Баща ми още я държи.

— А синът му какво — изселват го в Ботаническия залив. За какво ли, интересно? Не ми се виждаш пияница, начетен човек си. Сигурен ли си, че си най-обикновен ханджия?

— Повече от сигурен. Разкажете ми още нещо за двата кораба.

— „Сириус“ е с водоизместимост към шестстотин тона, някъде там, превозва главно хора — жените на моряците и други такива. Има си капитан — някой си Джон Хънтър, в момента го командва само той. Филип е в Лондон, сражава се с Вътрешното министерство и с кралския двор. Доколкото разбрах, главният лекар на кораба е син на доктор по музика, помъкнал е, моля ти се, и пиано. Е, „Сириус“ е бавничък, но инак си го бива.

— А стражевият кораб?

— Казва се „Бдителност“. Виж, той наистина си е стар, някъде на трийсетина години, вече е взел-дал. Капитан му е лейтенант Хари Бол. Не знам как ще се оправи — корабът е плавал най-много от Темза до Плимут.

— Благодаря ви за сведенията, господин Донован — изправи се Ричард и изкозирува като пехотинец, сетне потътри нозе, оковани във вериги.

„От хората е, които дават мило и драго да кръстосват из моретата, ала не повече от два пъти на един и същ кораб. Нашият драг Стивън Донован честичко се влюбва и разлюбва, но голямата му любов всъщност е морето — за него е венчан той!“

След като се върна в сумрачния зандан, Ричард разказа и на останалите за корабите, които ще ги придружават.

— И така, според мен днес-утре ще потеглим — най-малкото за Портсмут.

Айк Роджърс също имаше какво да съобщи.

— В Ботаническият залив ще си имаме и жени — отбеляза той, до немай-къде доволен. — „Лейди Пенрин“ е натоварена само с каторжнички — били към стотина.

— По половин жена на всеки от „Александър“ — намеси се и Бил Уайтинг. — Дано ми се падне половинката, която говори, хем така ще си продължа с овцете.

— От „Дюнкерк“ в Плимут ще натоварят още жени.

— Заедно с някоя и друга овчица и юничка, а, Тафи?

В първия ден на февруари, след двацет и четири часова забавяне заради обичайните неуредени сметки с доставчиците, четирите кораба най-сетне потеглиха.

Трябваша им четири дни кротко плаване, за да изминат стоте километра до Маргейт Сандс — още не бяха заобиколили Норт Форланд, за да навлязат в протока Па дьо Кале, а някои вече легнаха, повалени от морска болест. На нара на Ричард всички се чувстваха добре, но на Айк Роджърс му прилоша още щом корабът се поразклати — ставаше му все по-зле, докато след няколко часа не хвърлиха котва при Маргейт.

— Странна работа! — затюхка се Ричард, докато му подаваше пречистена през филтъра водица. — Пък аз си мислех, че човек, свикнал да язди, няма и да усети, че пътува по море: все пак при ездата постоянно се движиш.

— Да де, но нагоре-надолу, а не насам-натам — пророни Айк, признателен за водата — единственото, което стомахът му не връщаше. — Божичко, Ричард, ще взема да умра!

— Я не говори глупости! Ще ти мине, морската болест ще те мъчи само докато посвикнеш с плаването.

— Съмнявам се, че някога ще свикна. Сигурно защото не съм бристълчанин.

— Мнозина бристълчани, например аз, никога не са пътували с кораб. Нямам представа как ще се чувствам, когато излезем в открито море. А сега се опитай да хапнеш от попарата. Наквасих малко хлябец във вода. Няма да го повърнеш, обещавам — запредумва той Айк.

Другият мъж обаче обърна глава.

Неди Перът се бе уговорил с Краудър и Дейвис на долния нар: в замяна на това, че ще чука силно, ако някой тръгне да повръща, Уилям Стенли от Сийнд и Мики Денисън да бъдат пращани чистят бълвоча по палубата и да изпразват кофите. И на двете пътеки, до преградата при кърмата имаше каци с около осемстотин литра морска вода, с която каторжниците да, се къпят, да се перат и да мият помещението. Те със стъписване узнаха, че ще изпразват кофите с изпражненията в обковани с олово улеи под долните нарове, точно до стената на корпуса, те пък се оттичаха в трюмната вода, която би трябвало всекидневно да се изпомпва с помпи. Ала хора с опит по корабите като Мики Денисън се къляха, че никога, ама никога през живота си не са виждали трюмна вода, която да е по-мръсна, отколкото водата на „Александър“.

През януари им се бе налагало пак с кофите, но пълни с вода, да отмиват изпражненията, полепнали по отточните улеи, което означаваше, че за всичко останало трябваше да ползват двулитровите канчета. В Маргейт лейтенант Шарп огледа затвора и възмутен от условията, се разпореди всеки нар да получи по още една кофа, а също парцали и четки за под. Така каторжниците вече разполагаха с една кофа за изпражненията и за миене на пода и с втора, където да се перат и да се мият.

— Това обаче няма да оправи трюмната вода — рече Мики Денисън. — Лоша работа!

Дринг и Робинсън от Хъл се съгласиха напълно с него.

Докато навън все още имаше дневна светлина, през металните решетки върху люковете проникваше някой и друг мъждив лъч; лейтенант Шарп им обясни, че в открито море няма да пускат под каквото и да е предлог никого горе на палубата. Което означаваше, че тая зима сто и деветдесетимата мъже в затвора на „Александър“ ще прекарват много повече време в непрогледен мрак, отколкото в сивкавия здрач, който им вдъхваше някаква утеха, макар че пътуването само засилваше еднообразието. Подминаха Дувър и Фолкстън, отвъд които вълнението беше по-голямо, и заобиколиха Дъндженес, за да навлязат в Ламанша. Цял един ден на Ричард му беше зле, устата му беше пресъхнала, после обаче му олекна и той се чувстваше невероятно добре за човек, който над месец е карал на единия твърд хляб и осолено месо. Бил и Джими бяха най-зле, Уил и Неди пребледняха горе-долу колкото Ричард, докато Тафи пребиваваше в някакво уелско блаженство, понеже, макар и да бездействаха, поне се движеха.

Състоянието на Айк Роджърс се влошаваше все повече и повече. Момчетата му се грижеха всеотдайно за него, най-всеотдаен бе Джоуи Лонг, ала сякаш нищо не помагаше на просналия се едва ли не в несвяст пътен разбойник да свикне поне мъничко с морето.

— Току-що подминахме Истборн, следва Бристъл — събщи Дейви Евънс — морският пехотинец, на Ричард, щом започна третата им седмица в открито море.

На дванайсети февруари каторжниците започнаха да мрат като мухи. Но не от някаква позната болест — покосяваше ги странен мор.

Започваше с температура, хрема и тъпа болка под едното ухо, сетне областта отдолу се издуваше точно като при дете, болно от заушки; болните можеха да преглъщат и да дишат спокойно, ала тази мека маса бе твърде болезнена. После засегнатата страна спадаше, затова пък от другата страна се появяваше още по-страшен оток. След половин месец и той спадаше и страдалецът се чувстваше малко по-добре. Точно тогава се издуваха и тестисите му, докато не станеха четири-пет пъти по-големи от обичайното и боляха толкова силно, че жертвите пицяха или се мятаха, накрая отново вдигаха температура, този път по-висока, отколкото в началото, гледаха да мърдат възможно най-малко и само стенеха безутешно. След около седмица някои прескачаха трапа, ала други издъхваха в страшни мъки.

Най-сетне Портсмут! На двайсет и втори февруари четирите кораба хвърлиха котва недалеч от брега. Сега вече ужасната болест с отоците бе плъзнала и сред пехотинците, един от моряците също легна болен. Каквото и да мореше хората, то не бе треска, гнойна ангина, коремен тиф, скарлатина или едра шарка, тръгна мътва, че било Черната смърт^[1] — нали и при нея имало такива страшни отоци?

Трима от екипажа си плюха на петите при първа възможност, още щом се добраха до лодка, с която да стигнат до брега, а пехотинците бяха изпаднали в такъв ужас, че лейтенант Шарп незабавно отиде при своите началници, майор Робърт Рос и старши лейтенант Джон Джонстън от Трийсет и девета флотска рота с база в Плимут. Трима пехотинци бяха пратени в болница, разболяваха се още и още.

На другия ден лейтенант Джон Джонстън — поредният шотландец, се качи на кораба заедно с лекар от Портсмут, който само погледна болните, дръпна се като попарен с кърпа върху носа, прати още пехотинци в болницата и обяви, че според него болестта е смъртоносна и нелечима. Не употреби думата чума, ала това само потвърди в съзнанието на всички премълчаната диагноза. Единственото, което можел да предпише, било на всички на кораба незабавно да се дадат прясно месо и зеленчуци.

„Също като в Глостърската тъмница — помисли си Ричард. — Пренасели ли се, плъзва мор, който да поразреди хората. Така сега е и на «Александър».“

— Ще се предпазим, ако не се движим много-много освен там, където сме измили хубаво, ако плакнем канчетата и чиниите с катранено масло, пречистваме с филтрите водата и взимаме по лъжичка от малцовия екстракт. Тази болест дойде от „Правда“, сигурен съм, което означава, че е прилепчива.

Вечерта, както обикновено, им дадоха корав хляб и варено говеждо, само че не осолено, към тях имаше и паница зеле с леща. Сториха им се вкусни като амброзия.

После всички забравиха за каторжниците. Не припарваха до тях, ако не броим двамата ужасени младички пехотинци (Дейви Евънс и Томи Грийн бяха офейкали), на които бяха възложили да им носят прясно говеждо и някакви зеленчуци. Дните отминаваха с тежко, потискащо мълчание, нарушавано само от стенанията на болните и от

някоя и друга разменена през шепот дума. Февруари се изниза, започна март, който също се завлачи бавно и мудро, а болните продължаваха да мрат като мухи — оставаха да лежат там, където са издъхнали.

Накрая някой все пак отвори предния люк, но не за да изнесе трупове. В леденостудения спарен въздух на затвора бяха натикани нови двайсет и петима каторжници.

— Мамка му! — чу се гласът на Джон Пауър. — Тия какви ги вършат, да опустеят дано! Тук върлува мор, а те пращат още хора! Да опустеят дано, да опустеят дано.

„Странна птица си е този Джон Пауър — каза си Ричард. — Там, отпред, той коли и беси, лежал е в «Олд Бейли» и в Нюгейтския затвор в Лондон, а не говори на пандизчийски жаргон. Сега в негово разпореждане са не само нарвете на лазарета, но и новопристигналите съкилийници. Клетият той! От двеста станахме сто осемдесет и петима затворници, а те ни пращат още хора и пак сме двеста и десет!“

До тринайсети март издъгнаха още четирима — сега на нарвете на „лазарета“ имаше шест трупа, някои от които се разлагаха вече цяла седмица. Никой не искаше и да чуе да слезе и да ги докосне — всички вече знаеха, че тук върлува чума.

На тринайсети март призори предният люк се отвори и неколцина пехотинци с ръкавици и кърпи на лицата изнесоха шестте трупа.

— Защо ли? — учуди се Уил Конъли. — Не че ми е мъчно за тях. Но все пак защо?

— Защото на посещение ще ни дойде някоя важна клечка — отвърна Ричард. — Стегнете се, момчета, и изглеждайте така, сякаш пращите от здраве.

Малко след като изнесоха трупове, се появи майор Робърт Рос, придружаван от лейтенант Джон Джонстън, лейтенант Джеймс Шарп и някакъв мъж, който, съдейки от държанието, явно беше лекар. Тъничък такъв, красив момък с дълъг нос, огромни сини очи и прелестна руса букла, паднала върху широкото му бяло чело. Носеха фенери, с тях имаше и десет редници пехотинци, които се спуснаха преди тях по задния люк и се подредиха пред нарвете отляво и отдясно досущ мъже, пратени на погибел. Бяха достатъчно млади, за

да се уплашат до смърт, и достатъчно пораснали, за да са наясно какъв призрак се спотайва тук.

Помещението се изпълни с нежна златиста светлина и Ричард най-сетне съгледа образа на своята, съдба с всичките ужасяващи подробности. Сега болните заемаха всички трийсет и четири койки, обособени като лазарет в средата. Зад тях, там, където фокмачтата се спускаше към носа, имаше преграда, много по-тясна от преградата зад нара на Ричард. Цялото помещение от край до край беше с нарове без пролуки помежду им. „Ето как, значи, се справят! Ето как натикват двеста и десет клетници в пространство с размери десет на двайсетина метра. Наблъскали са ни като сардели. Нищо чудно, че мрем като мухи. В сравнение с това тук Глостърската тъмница си беше същински рай. Поне излизахме на чист въздух и работехме. А тук има само непрогледен мрак и смрад, обездвиженост и лудост. Все повтарям на моите хора как ще оцелеем, но дали изобщо е възможно да оцелеем на такова място! Мили боже, отчаях се. Съвсем се отчаях!“

И тримата офицери от военната флота бяха шотландци, Рос говореше с най-силен акцент, Джонстън — с най-недоловим. Рос беше червенокос суров мъж с крехко телосложение и невзрачно лице, ако не броим тънката решителна уста и студените воднистосиви очи.

Първо обиколи помещението съвсем бавно, като започна от дясната страна. Вървеше така, сякаш бе на погребално шествие, въртеше като курдисан глава ту на едната, ту на другата страна, не бързаше. Спря пред койките на болните явно без да се притеснява особено, и ги огледа заедно с красивия лекар, като му шушукаше нечуто нещо, а той само кимаше рязко. Майор Рос зави между обособените в лазарет нарове и наровете при фокмачтата, сетне тръгна по пътеката вляво към кърмата.

При Дринг на долния и Айзак Роджърс на горния нар спря, погледна си в краката и махна на един от редниците да извади изпод койката кофата, която беше изпразнена и изплакната. После се вторачи в Айк, който, отпуснал глава върху скута на Джоуи Лонг, трепереше като листо.

— Този човек е болен — рече майорът по-скоро на Джонстън, отколкото на лекаря. — Преместете го при другите.

— Не, драги ми господине — скочи в миг Ричард, прекалено стъписан, за да бъде предпазлив. — Не е това, което си мислите, ние

тук не сме се заразили. Моят другар насмалко да умре от морска болест, това е всичко.

Върху лицето на майора се изписа странно изражение, нещо средно между ужас и разбиране, той се пресегна, хвана Айк за ръката и я стисна.

— Знам какво ти е — рече му. — Водица и сухари, нищо друго не помага.

Виж ти, майор от флотата, който страда от морска болест!

Сетне премести очи към лицето на Ричард, към лицата на всички, насядали на последните два горни нара, огледа офъканата им коса, мокрите дрехи, проснати да се сушат на въжета между бимсовете, наскоро обръснатите им пищяли, гордостта в изражението им, която обаче нямаше нищо общо с наглостта.

— Поддържате много чисто — отбеляза майор Рос и докосна сламениците. — Точно така, много чисто.

Никой не каза нищо.

Майорът се обърна и стъпи върху една пейка точно при отворения люк, та да си поеме чист въздух. С нищо не бе показал, че се гнуса от зловонията, носещи се на талази из тъмницата, на пейката обаче явно му беше по-леко да диша.

— Казвам се майор Робърт Рос — оповести той гръмко, с глас като за парад. — Командвам морските пехотинци, поели на тази експедиция, освен това съм заместник-губернатор на Нов Южен Уелс. Единствен аз се разпореждам с вас и с живота ви. Губернаторът Филип си има други грижи. А за вас отговарям аз. Този кораб е твърде незадоволителен: тук мрат хора и аз възнамерявам да разбера защо. Господин Уилям Балмейн е лекарят на „Александър“, от утре застъпва на длъжност. Лейтенант Джонстън е старши офицер на кораба, а лейтенант Шарп му е заместник. Както гледам, повече от два месеца почти не сте получавали прясна храна. Ще се постарая да поправа пропуска, докато сме в пристанището. Палубата ще бъде обеззаразена, заради което ще се наложи да ви преместим другаде. На кораба ще останат само седемдесет и двамата мъже на койките до преградата към кърмата, очаквам от тях да помагат.

Той махна на двамата си заместници, които седнаха на масата до краката му, обути в ботуши, и извадиха от куфарчето, което лейтенант Шарп носеше, хартия, мастило и пачи пера.

— А сега ще ви преброя и ще съставя списък — оповести майорът. — Посоча ли някого, той ми казва името си и името на плаващия затвор, от който е преместен. Започвайте — подкани той Джими Прайс.

Това отне много време. Майор Рос беше оправен и бърз, но двамата му писари се притесняваха и се мотаеха — писането определено не им бе от най-приятните занимания. След като записаха първите двайсетина души, майор Рос слезе долу и провери какво са направили.

— Ах, неграмотници с неграмотници! Как сте се вредили на кораба, сигурно с рушвети! Малоумници! Некадърници! Няма управление с вас.

„Бре, бре, бре! — помисли Ричард. — Виж го ти какъв кибритлия бил. Не го е еня, че унижава заместниците си през сбирщина каторжници!“

Но щом пехотинците си тръгнаха, отново се спусна непоносим мрак. Преди малко някой сякаш бе вдигнал було, за да разкрие цялата чудовищност и ужас на зандана, ала мъжете, сгърбени по койките и ококорили като бухали очи, бяха посрещнали с радост златистата светлинка, придала на опасността някакви човешки измерения. Ето че сега бяха изнесли и последния светилник и мъжете, останали в затвора, не можеха да си представят, камо ли да видят и да докоснат онова, сред което бяха останали. Спусна се нощта и въпреки обещанието на майор Рос каторжниците да получат прясна храна никой не се сети да им донесе нещо за ядене.

На заранта започнаха да ги изкарват през предния люк, хората, дошли да изведат болните, бяха с ръкавици и кърпи на лицата и пет пари не даваха, че и при най-малкото движение те пицят като попарени. По пладне малкото мъже, останали в затвора, бяха събрани на трите ката нарове отляво и отдясно при преградата за кърмата. В помещението светеха множество фенери — сега, когато повечето каторжници ги нямаше, се видя в каква клоака са превърнали те за два и половина месеца помещението. Бълвоч, фекалии, препълнени кофи с изпражнения, мръсен под и нарове.

После дойде и техният ред да излязат, но през задния люк. „Чудо голямо, че някой ще ме обере — каза си Ричард. — Ако щат, да грабят, но няма да оставя долу само някое от момчетата колкото да пази багажа. Въпреки че вещите ни сигурно са в безопасност — кой ще тръгне да плячкосва при тия слухове за върлуваща чума!“

Обеззаразяването се свеждаше до това, че взривяваха барут във всички части на „Александър“ под горната палуба и затваряха плътно люковете.

Намираха се насред спокоен залив доста далеч от брега, който представляваше великолепно гледка: навред се виждаха величествени бастиони и крепости, от които се подаваха дулата на огромни топове, защото тук бе щабквартирата на Военноморската флота, обърната на юг, към остров Уайт и отвъд него — към брега на Франция и Шербур, където отколешният неизменен враг на англичаните дебнеше да не го нападнат. Беше си загадка що за град е Портсмут отвъд дебелите зидове на укрепленията, някои от които отпреди управлението на Хенри VIII, други — все още в строеж. Дали тъкмо тук адмирал Кемпенфелд е потънал заедно със своите хиляда воители ведно с „Крал Джордж“? Най-големият линеен кораб, строен някога в Англия, климнал, понеже някъде в корпуса му се появил теч, напълнил се с вода през амбразури за тежките оръдия и за нищо време потънал сред съскащите въртопи.

Джонсън и Шарп не бяха на едно мнение дали да оковат и ръцете на каторжниците, останали на „Александър“ — накрая Джонсън надделя и така затворниците не бяха оковани. След като загуби спора, Шарп се метна на голямата лодка и отиде да се види със свой приятел и колега на друг плавателен съд, също заминаващ за Ботаническият залив. Тези кораби вече бяха доста, единият дори бе голям почти колкото „Александър“.

— „Скарбъро“ — поясни четвъртият помощник-капитан Стивън Донован, гушнал пъстрия котарак. — Това там е „Лейди Пенрин“, него вече го знаеш, после е „Принцът на Уелс“. Не успяха да вместят всичко на пет кораба, затова включиха и шести. „Шарлот“ и „Дружба“ отплаваха за Плимут, за да натоварят хората от „Дюнкерк“.

— Ами трите кораба, на които прехвърлят товари от лихтерите при брега? — попита Ричард, а после се извърна и изгледа кръвнишки Бил Уайтинг — нищо чудно да реши, че щом са ги извадили от затвора

долу, може да си позволи някоя и друга волност и да пуска шегички за педалите пред господин Донован, нещо, от което той надали щеше да остане много доволен.

— Това са товарните кораби „Бороудейл“, „Фишбърн“ и „Златната дъбрава“. Ще носим доста провизии, които да ни стигнат за три години напред, след като пристигнем в Ботаническият залив — отвърна господин Донован и замилва с очи Ричард.

— А колко според Адмиралтейството ще пътуваме дотам? — поинтересува се Томас Краудър и взе да се умилква на помощник-капитана.

Но понеже не си падаше по такива маймуняци, господин Донован предпочете да отговори на Ричард Морган, който му беше изключително симпатичен. Не толкова заради външния вид, макар че мъжът си беше красавец, колкото заради гордото му държание и усещането, че предпочита да не споделя мислите си с всеки срещнат. Бе роден за водач, но беше пълна противоположност на Джони Пауър, когото целият екипаж познаваше добре. Пауър бе моряк, плавал по река Темза, имаше достатъчно здрав разум, за да не говори тук на пандизчийски жаргон, и начаса намери общ език с членовете на екипажа.

— Според Адмиралтейството пътуването ще ни отнеме някъде четири — шест месеца — отвърна господин Донован, като най-демонстративно пренебрегваше Краудър.

— Аз пък смятам, че ще пътуваме по-дълго.

— Съгласен съм. Когато си правят сметките, ония в Адмиралтейството си въобразяват, че винаги духа попътен вятър, че мачтите никога не се прекършват, рейките не се откачат, платната не се прокъсват и не увисват.

Той почеса под брадичката котарака, който мъркаше високо.

— Нямате ли куче? — поинтересува се Ричард.

— Не са ми притрябвали тия проклетии! Родни е котаракът на кораба и не отстъпва на никое псе тук, затова и те не го закачат. Кръстен е на адмирал Родни, с когото служих в Западна Индия, когато погнахме жабарите от Ямайка. — Той изсъска на един булдог, който се навърташе около тях, Родни стори същото и псето реши, че има неотложна работа другаде. — На кораба има двайсет и седем кучета, все на пехотинци са. Скоро обаче няма да остане и помен от тях.

Шпаньолите и териерите пак се ядват, поне гонят плъховете, но хрътките не вършат друго, освен да привличат акулите. Псетата падат зад борда. Котките — никога!

Той млясна Родни отгоре по главицата и го сложи на перилата, за да покаже нагледно думите си. Без да обръща внимание на плискащата се долу вода, котаракът подви под себе си лапички и продължи да мърка.

— Къде пратиха останалите каторжници? — поинтересува се Уил Конъли, притекъл се на помощ на Ричард, който се измъкна тихомълком.

— Някои са на „Твърд“, други — на „Фортуна“, болните са на кораба лазарет, а останалите — ей на онзи лихтер — посочи господин Донован.

— И колко ще останат там?

— Подозирам, че най-малко седмица-две.

— Но нали хората в лихтера ще премръзнат до смърт!

— Не, няма да премръзнат. Всяка вечер ги свалят на брега и ги водят в лагер, както са оковани с общи вериги. По-добре да са на лихтера, отколкото в плаващ затвор.

На другия ден лекарят на „Александър“, господин Уилям Балмейн, доведе на кораба още двама свои колеги — явно за да го разгледат, докато каторжниците ги няма. Единият — изщущука им Стивън Донован — се казвал Джон Уайт, главен лекар на експедицията. Другият, както мъжете видяха и сами, беше лекарят от Портсмут, когото лейтенант Шарп бе повикал веднага след пристигането на „Александър“.

Тъй като все още не им бяха заповядали какво да правят, каторжниците се струпаха около лекарите и ги заслушаха. Екипажът, който също си умираше от любопитство, не можа да се включи в подслушването, натоварен да пренася багажа, който пристигаше с лихтери.

Лекарят от Портсмут беше убеден, че морът бил рядка форма на бубонна чума, ала корабните лекари Уайт и Балмейн не бяха съгласни с него.

— Болестта е смъртоносна — отсече мъжът от Портсмут. — Бубонна чума!

— Не е смъртоносна — инатяха се корабните лекари. — Не е бубонна чума.

И тримата обаче бяха единодушни за предпазните мерки: палубите трябва да се обеззаразят отново, да бъдат измити най-старателно с катранено масло и сетне белосани с разтвор от негасена вар, стрита на прах креда, клей и вода.

Стивън Донован наблюдаваше разтоварването на лихтерите от левия борд и никак не му беше весело — по палубите набъбваха камари от сандъци, бъчви, чували, буренца и денкове.

— Трябва да свалим всичко това долу! — тросна се той на Уайт и Балмейн. — А как да стане тоя номер, като сте занитили люковете вече цял ден заради тия ваши проклети обеззаразявания? Само едно ще спаси „Александър“ от мъчещите го болезки и това са по-добри помпи за трюмната вода.

— Миризмата — оповести високопарно Балмейн — идва от трупове. Ще изчезне след добро обеззаразяване и една-две седмици в открито море.

Уайт се беше отдалечил, за да погледа как екипажът ще свали товара — все пак, между палубата и отсеците имаше затворническо помещение: надзърна и видя, че масите и пейките в затвора са махнати и отдолу са изникнали тесни квадратни люкове, съвсем същите, както люковете на палубата, разположени на една линия с долните. Прихванати с вериги на лебедки, дори огромните бъчви за вода биваха спускани точно в отсека на третата палуба. Уайт се върна и с все същия вид на властен, оправен шеф дръпна встрани Балмейн и Донован и им даде нареждания.

Трийсет и шестимата каторжници от десните нарове бяха пратени обратно в затвора да мият помещението, да го търкат с четките и с наквасени в оцет парцали, преди то да бъде обеззаразено с барут, а затворниците от левите нарове бяха отведени в помещението за морските пехотинци под кърмата, където да сторят същото.

— Майко мила! — завайка се Тафи Едмъндс. — Клетият Дейви Евънс е бил прав — ние, каторжниците, си живеем в рая в сравнение с това тук, въпреки че сигурно е приятно да спиш в хамак.

Мръсната трюмна вода се беше разплискала по пода на отсека и тук смърдеше дори още по-ужасно отколкото в помещението за затворниците: от зловонните изпарения месинговите копчета по гиздавите алени куртки бяха почернели като въглен. От пода до тавана я имаше, я не метър и осемдесет, което означаваше, че точно както и на „Церера“, трябва да се навеждаш, за да минеш под бимсовете.

Тъкмо там Ричард и каторжниците от наровете вляво станаха свидетели какво се случва, когато неудържимата сила се сблъска с неподвижен предмет — пред възхитените погледи на трийсет и шестима души майор Рос и капитан Синклер се хванаха гуша за гуша направо в отсека, където бяха настанени морските пехотинци. Тази величава схватка биде възвестена от появата на майора в долния край на дъсчената стълба, той идваше от помещението за екипажа горе.

— Я си смъкни скапаните телеса тук, негодник с негодник! — ревна Рос. — Ела да видиш, да те вземат мътните дано!

И така, по стълбата слязоха обутите в скъпи прескъпи ботуши нозе на капитан Дънкан Синклер, който се търкулна надолу досущ капка сироп, плъзнала село гладка връв.

— Никой, драги ми майоре — изпухтя капитанът, щом криволяво се смъкна долу, — няма право да ми говори така! Аз съм не само капитан на кораба, но и един от неговите собственици!

— Чудо голямо! Така си дважд по-виновен, задник такъв! Хайде, огледай се, де! Погледни къде според теб трябва да живеят неизвестно колко месеца морските пехотинци на негово величество! Сврени са тук вече близо три месеца! Поболели, са се момчетата, уплашили са се до смърт, то оставаше и да не се уплашат! Кучетата им живеят по-добре, а също овцете и свинете, които държиш на кораба, та да отрупваш още повече и бездруго претрупаната си трапеза! Седи си нашият горе като някое парче, разполага и с каюта, където да спи, и с каюта, където да се мотае през деня, и с каюткомпания, до която никой не може и да припари, а двамата ми офицери са натикани в помещение, тясно като килия! И се хранят, моля ти се, заедно с редниците. Де се е чуло и видяло такова нещо, бе, Синклер! Тая работа няма да я бъде, така да знаеш, собственоръчно ще взема да те изкормя и да ти лисна тлъстите черва ей в ония размазани лайна!

Стисна ръкохватката на сабята — напълно бе способен да изпълни закана и да превърне думите в дела.

— Хората ти са настанени тук, понеже нямам къде другаде да ги сложа — заоправдава се Синклер. — Мен ако питаш, ми заемат ценно място, понеже дружеството е сключило договори да превозва товар, по-ценен от тъпите ти крадливи келешчета, които по цял ден се наливат с ром и нямат достатъчно ум в главата, щом са се хванали във флотата, нито достатъчно пари, за да се вредят във войската! Ти, Рос, заедно с твоите пехотинци сте отрепки, най-големият боклук на света. Виж ги ти тях, да се навъртат около камбуза на моя екипаж, да ми пуснат по кораба цяла сюрория кучета, дето си нямат друга работа, ами само серат! Погледни ми ботуша! Кучешки лайна, Рос, гадни кучешки лайна. Умряха ми две кокошчици, цели четири патици и една гъска. Да не говорим пък за овчицата, дето се наложи да ѝ тегля ножа, понеже един от скапаните ти булдози я заръфа и не искаше да я пусне! Е, първо го очистих онова гадно псе, така да знаеш, тъп сине майчин! Смотан провинциалист с провинциалист!

— Кой е провинциалист, бе, гаден синковец от Глазгоу!

Последва кратка пауза, през която двамата кавгаджии затърсиха трескаво още и още по-обидни думички, а през това време каторжниците стояха като истукани от страх да не ги забележат и да ги пратят на палубата.

— Шефовете в Адмиралтейството приеха предложението на „Уолтън“, където черно на бяло бяха посочени условията на „Александър“ — тросна се Синклер с очи, превърнали се в блеснали от гняв цепки. — Какво се нахвърляш на мен, върви да се разправяш с началниците си, Рос! Ти какво си мислиш, че ми е било много приятно, когато научих, че трябва да кача на кораба четирийсет морски пехотинци плюс двеста и десет каторжници ли? Колкото и да ми фучиш, пехотинците остават тук.

— Ще фуча, я, слонски задник такъв! Или ще преместиш момчетата горе при кърмата и ще настаниш офицерите ми както подобава, или ще пратя губернатора Филип да се разправя с адмирал лорд Хау и със сър Джон Мидълтън, да не говорим пък за лорд Сидни и за господин Пит! Имаш два изхода, Синклер. Или прехвърляш екипажа тук и настаняваш пехотинците в помещението за моряците, или изместваш със седем и половина метра по-навътре преградата на затвора откъм кърмата. Към флотилията ни се присъедини и „Принцът

на Уелс“, можеш да пратиш каторжниците в повече на него. Ясно ли е, свинска зурло? — попита Рос и допря длани в бели ръкавици.

— Не, не е ясно! — изсъска през зъби Синклер, какъвто беше едър, наистина си беше грозна гледка. — Подписали сме договор „Александър“ да превозва двеста и десет каторжници, а не сто и четирийсет заедно с четирийсет пехотинци, намърдали се на мястото на седемдесет каторжници! Предприели сме тази експедиция не заради това тая сган презрени пехотинци да се поразходи и да види свят, а за да изселим на другия край на земята възможно най-много престъпници, от които да отървем Англия. Ще си спазя договора и ще натоваря всички каторжници, а ако знаеш много, ще поема цялата отговорност и ще ги охранявам с екипажа си. Всичко е ясно и просто, майор Рос. Разкарай си безценните пехотинци от „Александър“. А аз ще залостя каторжниците, няма да ги пускам да излизат и ще ги храня през решетката върху люковете, така няма да имаме нужда от охраната на пехотинците.

— Лорд Сидни и господин Пит няма да одобрят — отрази удара Рос, който беше наясно, че това няма да стане. — И двамата са съвременно мислеци мъже и настояват каторжниците да стигнат Ботаническият залив в по-добро състояние, отколкото робите, които си доставял в Барбадос! Залостиш ли тия мъже за една година, след като пристигнете, половината ще са на оня свят, а другата половина ще стават само за лудница. — Затова — допълни той, непоклатим като скала, — няма да е никак зле през следващия месец да сковеш кабина при юта и фордек. И тогава можеш преспокойно да се преместиш една палуба по-нагоре и да си живееш в самотен разкош, а кварталдека да предоставиш на моите офицери. Не забравяй, Синклер, че трябва да настаниш някъде корабния лекар, а също представителя на Военноморските сили и пълномощника на доставчика, а на всички тях по ранг им се полага да живеят в кварталдека. Все ще минат и без твоето присъствие, злобар със злобарите! Колкото до екипажа, сложи го, където му е мястото — във фордека. Тогава вече моите пехотинци ще се преместят горе, в помещението, където сега се шири екипажът, а аз ще имам грижата да им осигуря камбуз и пещ, та да готвят за себе си и за каторжниците. Тогава моряците ти нека си бранят със зъби и нокти камбуза, а ти можеш да си направиш нов в кабината при кърмата, офицерите могат да използват камбуза на кварталдека. Така,

дебелак с дебелак, „Александър“ вече ще заприлича на истински кораб.

По време на това вдъхновено слово необузданият гняв в сивите цепки на очите бе изместен от по-естествената пресметливост.

— Да де, но ще се наложи „Уолтън“ да се изръси най-малко с хиляда лири стерлинги — рече Синклер.

Майор Рос се врътна на токове и се качи по стълбата.

— Прати сметката на Адмиралтейството — каза той и изчезна.

Капитан Дънкан Синклер погледна към стълбата и сякаш едва сега забеляза обръча смълчани мъже около себе си.

— Вземете кофа на синджир и изгребете прелялата вода — отсеке той, обръщайки се към Айк Роджърс, — а после, така и така сте се хванали, вдигнете ей онзи люк и започнете да изгребвате трюмната вода откъм десния борд. Други пък да се заемат с левия. Гребете чиста морска вода и доливайте, докато трюмната стане прозрачна. Надушвам вонята чак на кварталдека. — Той пак погледна стълбата. — Ти, ти и ти — рече капитанът на Тафи, Уил и Неди, които стърчаха над останалите, — подпрете ме с рамене и ме изтикайте по тая гадна стълба.

Щом тежките му стъпки горе заглъхнаха, каторжниците се запревиваха от гръмогласен смях.

— По едно време, Неди — рече през кикот Айк, — си помислих, че ще вземете да го метнете право в трюмната вода.

— Изкушавах се — призна си Неди, като бършеше очи, — но човекът все пак си е капитан, а капитанът не бива да се обижда. Виж, на майор Рос изобщо не му пука кого обижда, това поне е сигурно — изкиска се той. — Слонски задник, моля ти се! Добре го каза! Докато го вдигахме по стълбата, направо щеше да ни направи на кайма.

— Майор Рос надделя в схватката, — отбеляза замислен Арън Дейвис, — но оголи задник за ботуша на Адмиралтейството. Ако капитан Синклер му се хване на приказките и тръгне да прави кабина при кърмата и фордек, ония от Адмиралтейството ще откажат да покроят разходите и майор Рос ще се озове в небрано лозе.

— Нещо не си представям задникът на майор Рос оголен за чийто и да било ботуш — възрази с усмивка Ричард. — Бричът му ще си остане все така бял, помнете ми думите. Беше прав. „Александър“ няма как да побере толкова хора, ако не се направят кабина при

кърмата и фордек. — Той изпухтя. — Кой ще хване синджира на кофата? Всъщност първо трябва да убедим лейтенант Джонстън да ни даде още кофи, нямам намерение да гребя със затворническите кофи тая мръсна гадост. Бристълчани, на работа! А ти, Джими, върви да се усмихнеш на драгия лейтенант, дано изврънкаш още кофи.

Капитан Синклер наистина се запретна да прави нововъведения, но за сума, далеч по-малка от хиляда лири стерлинги. Докато каторжниците мажеха палубата с катранено масло и с вар, моряците пренасяха покрай тях товарите и така мъжете получиха представа какво, горе-долу, ще прекарва корабът. Резервните мачти бяха струпани на палубата под лодките, докато рейките, рангоутите, платната и въжетата бяха пренесени долу. Огромните бъчви за вода с вместимост седемстотин литра — най-тежките предмети на кораба, бяха наслагани по няколко закуп сред другия, по-лек товар. Моряците прехвърляха на палубата сандък след сандък осолено говеждо и свинско, чувал след чувал корав хляб, сушен грах и нахут, бъчонки с брашно, торби с ориз и какви ли не вързопи и вързопчета от грубо платно, върху което с мастило бе написано името на собственика. Имаше и денкове с дрехи, които моряците наричаха евтиниите — те явно бяха предназначени за каторжниците, след като износеха дрехите на гърбовете си.

Всички знаеха, че на кораба има бурета ром. Никой, нито моряците, нито морските пехотинци щяха да издържат на такова пътуване, ако от време на време не гаврътват по някоя и друга чашка. Именно благодарение на рома претъпканите помещения и лошата храна ставаха поносими, нямаше как да минат без ром. Него обаче го складираха не в общите отсеци под затвора и помещението за нисшите офицери.

— Нашият шишкав капитан не иска ум назаем — отбеляза с хитра усмивчица Уилям Дринг от Хъл. — Точно отпред има друг двукатов отсек. Горният кат е за дървата за огрев — държат ги при носовата част. А долният кат е с метален капак и именно под него е ромът. Няма как да стигнеш дотам от затвора, понеже преградата към носа е дебела педя и половина и цялата е в ей такива пирони, точно както и преградата към кърмата. А решиш ли да проникнеш при рома откъм отсека за дървата, ще вдигнеш тупурдия до бога. Ромът за

всекидневна употреба се пази в огромен долап на кварталдека и го отпуска лично капитанът. А Тримингс бди над него като същинска орлица.

— Тримингс ли? — повтори Ричард. — Това да не е стюардът на Синклер?

— Да, и му е верен, до гроб. Ходи да шпионира и да души.

— Бръкна се човекът и плаща от джоба си за промените на кораба — отбеляза приятелят на Дринг — Джо Робинсън. Нали и двамата бяха моряци, бяха се сприятелили веднага с екипажа. — Довел е да му работят и петима каторжници, все дърводелци. Изнамерил ги е на лихтера и на „Фортуна“. Фордекът си е фордек, но виж, за кабината при кърмата стовариха чуден махагон! Капитанът си прибра хубавите мебели от каюткомпанията, така че на майор Рос ще му се наложи да изписва други и пак се е намусил като буреносен облак.

Всъщност майор Рос винаги си намираще за какво да се муси и далеч не се ограничаваше с капитан Дънкан Синклер и с „Александър“. Сега пък, както неколцина пехотинци пошушнаха на каторжниците (всички прекарваха свободното си време главно в това да разменят клюки и слухове), бил подхванал нова битка, за да замени ориза на експедицията срещу пшенично брашно. За беда с господин Уилям Ричардс младши бе сключен договор, каквито се сключваха при превозване на войската, и това бе позволило на пресметливия доставчик на храна за каторжниците и пехотинците да замени част от брашното с ориз. Оризът беше евтин, господин Ричардс младши имаше цял склад, натъпкан с него, той заемаше по-малко пространство, понеже при готвене набъбваше. Лошото обаче беше, че за разлика от брашното оризът не предпазваше от скорбут.

— Нещо не разбирам — възкликна Стивън Мартин, един от двамата тихи бристълчани, пратени заедно с Краудър и Дейвис. — Как така брашното предпазва от скорбут, а хлябът — не? Нали се прави от брашно?

Ричард се опита да си спомни какво му е обяснявал за тия неща братовчедът Джеймс — аптекарят.

— Според мен е заради печенето — отвърна той. — Хлябът, който ядем, е твърд като камък. В него има ечемик и ръж точно колкото и пшеница, ако не и повече. Какво е брашното — мляна пшеница. Излиза, че именно пшеницата предпазва от скорбута. И трябва да се

яде като кнедли или топчета в супата, така че да не се унищожава онова, което предпазва от болестта. Най-добрата защита са плодовете и зеленчуците, но къде ще ги намериш насред морето! Братовчед ми Джеймс внася от Бремен кисело зеле, поръчват му го някои капитани на кораби, понеже е по-евтино от малцовия екстракт, най-добрия лек срещу скорбута. Лошото на киселото зеле е, че моряците го мразят до смърт и трябва да бъдат налагани с камшика, за да го ядат.

— Има ли нещо, което да не знаеш, Ричард? — удиви се Джоуи Лонг, за когото Ричард си беше ходеща енциклопедия.

— Всъщност, Джоуи, не знам почти нищо. Каквото съм научил, ми го е казал братовчед ми Джеймс, той е изворът на познания. От мен се искаше само да слушам внимателно.

— Значи умееш да слушаш — отбеляза Бил Уайтинг, който се изправи и огледа свършената работа — почти бяха приключили. — Това белосване си има едно огромно предимство. Дори когато залостят люковете с решетките, вътре пак ще има много повече светлина. — Той прегърна Уил Конъли през раменете. — Ако седнем, Уил, на масата точно под задния люк, ще е достатъчно светло, за да четем.

Някъде в началото на април върнаха всички каторжници на кораба, а строежът на фордека и на кабината при кърмата вървеше с пълна пара. Каторжниците обаче не знаеха, че майор Рос тепърва ще се жалва на властите за условията на „Александър“ — предпочиташе ремонтът на кораба да е напреднал, да не би на някого да му хрумне да го спре, когато той нададе рев. Капитан Синклер бе решил да построи новото помещение за екипажа вътре в кораба и да добави от двете страни мостик с ширина към метър, така че да се стига лесно до носа, където бяха нужниците на моряците. За каторжниците, оставени на „Александър“ да го обеззаразяват, това си бе истинско блаженство: люковете бяха отворени и те можеха да ползват клозетите на екипажа вместо отвратителните кофи. Сега люкът при фордека беше похлупен с кабинка (наподобяваща кучешка колибка със скосен покрив), така че готвачите да стигат до отсека с дървата, без да се мокрят; люкът точно пред кварталдека, който водеше към помещението на нисшите офицери, също беше покрит с кабинка за разлика от люковете на затвора, който имаха отгоре само метална решетка и капак.

„Ще слагат капака — помисли си Ричард — всеки път при бурно море, когато вълните ще стигат горната палуба, и ние ще бъдем като слепци, докато бурята не утихне. Ще бъдем оставени без въздух и светлина.“

Сега вече всеки ден им даваха прясно месо и зеленчуци и ги пускаха на малки групички на горната палуба, за да подишат чист въздух и да се поразтъпчат, въпреки това обаче на „Александър“ продължиха да върлуват болести. Уили Уилтън умря — първата жертва сред каторжниците от западните краища, но не от странния мор с отоците. Беше настинал в това убийствено време и болестта бе засегнала гърдите му. Корабният лекар Балмейн се зае да му слага топли лапи, та Уили да отхрачва по-лесно, лекуваше го, както биха лекували всеки свободен бристълчанин, въпреки това той се спомина. За пневмонията нямаше друг лек освен топлите лапи. Айк Роджърс преживя ужасно загубата. Той вече не беше същият мъж, с когото Ричард се бе запознал в Глостърската тъмница. Правеше се на бабаит и на голям кибритлия колкото за прах в очите на другите. По душа си беше хрисим човек, който обожаваше конете и свободата по друмищата.

Издъхнаха и други. До края на април само за месец умряха дванайсет каторжници. И морските пехотинци не бяха пощадени от болестите — косяха ги треска, белодробни възпаления, делириум, парализа. Трима ужасени редници избягаха, в последния ден на месеца ги последва и четвърти. Един сержант, един барабанчик и четиринайсет редници бяха прехвърлени в болница, а кандидати да ги заменят трудно се намираха. „Александър“ все повече се прочуваше като кораба на смъртта във флотилията — слава, която щеше да си запази. Често се случваше всички освен каторжниците, оставени на борда и първия път (сега, след смъртта на Уили Уилтън, те бяха седемдесет и един души), да бъдат пращани другаде и отново да започва обеззаразяването с оцет, барут, катранено масло и негасена вар. И всеки път момчетата на Ричард от наровете вляво заварваха трюмната вода замърсена.

— Корабът все едно кара без помпи за трюмната вода. Те просто не работят — рече отвратен Мики Денисън.

Умряха още трима души. С тях починалите от началото на април станаха петнайсет, а броят на каторжниците се бе свил от двеста и

десет на сто деветдесет и пет души.

На единайсети май, повече от три месеца, откакто ги бяха качили на кораба на смъртта, се разчу, че губернаторът Филип най-сетне е пристигнал на своя флагмански кораб „Сириус“ и на другия ден флотилията от единайсет плавателни съда ще издуе платна. Но не би. Екипажът на кораба за провизии „Фишбърн“ не си бил получил надниците и моряците отсекли, че няма да потеглят, докато не си вземат парите до последното пени. Затворниците на „Александър“ лежаха по койките, завити с одеяла — най-сетне им бяха раздали по едно на двама души. Вероятно като награда за това, че ги бяха съблекли чисто голи и ги бяха претършували: какво точно търсеха, никой така и не разбра. Не ги провериха обаче отзад. Все пак парада тук командваше майор Рос. Не им взеха нищо.

На тринайсети май, някъде час след разсъмване — приближаваше лятното слънцестоене и се зазоряваше рано — Ричард се събуди и усети, че „Александър“ се движи: шрангоутите скърцаха, чуваше се как водата се плиска тихичко о корпуса, корабът се поклащаше едва доловимо. Ала и това бе достатъчно, та Айк пак да започне да повръща — другарите му обаче се бяха погрижили да вземат копанята на клетия мъртъв Уили и я поднасяха на Айк всеки път, когато му прилееше, а после Джоуи я празнеше в кофата под наровете.

Онзи ден Робърт Джефрис от Девайзис издъхна от пневмония — одеялата се бяха появили твърде късно.

След като същия ден заобиколиха острите зъбери, вклинили се в морето откъм западната страна на остров Уайт, „Александър“ ускори ход и вече не се влачеше, както докато бяха пътували от Тилбъри до Портсмут. Люшкаше се, случваше се и да се разклати надлъжно и тогава повечето каторжници се просваха на наровете, повалени от морската болест. Ричард също усети, че му се повдига, но все пак се овладя и след три часа гаденето му мина. Дали пък бристълчани наистина не понасяха по рождение морето? Земяците на Ричард — Конъли, Перът, Дейвис, Краудър, Мартин и Морис, също се чувстваха, общо взето, добре. Само момчетата от дълбоката провинция и най-вече Айк Роджърс се мъчеха като грешни дяволи.

На другия ден лейтенант Шарп и корабният лекар Балмейн слязоха при тях през задния люк. Стъпваха по-плахо, отколкото преди, но достатъчно напето, с достойнство, за да изглеждат внушително.

Двамата редници с тях вдигнаха трупа на Робърт Джефрис, а Шарп и Балмейн тръгнаха по пътеките между нарoвете, като се държаха за края им и внимаваха да не пипнат нечий бълвоч. Издаваха една и съща заповед: слезте от койките и почистете пода, слезте от койките и излейте кофите, слезте от нарoвете и ги измийте, пет пари не давам дали сте болни или здрави. Ако сте повръщали по одеялата, изперете ги. Ако сте повръщали по сламениците, изперете ги. Ако сте повръщали по себе си, измийте се.

— Стига да го правят всеки ден, помещението ще бъде чисто — обади се Конъли. — Ох, дано!

— Хич не се и надявай — каза Ричард. — Това е задължение не на Шарп, а на Балмейн, а той не е от най-усърдните. За късмет вече повърнаха храната, най-страшното сега ще бъдат лайната. Хората ще лежат по койките и ще се изпускат направо в гащите, а най-малко половината не са се къпали никога през живота си. Това, че се поддържа чисти и че все повече от момчетата също се мият, го дължим на братовчеда Джеймс и на страха, който всявам: плашат се от мен повече, отколкото от водата — усмихна се Ричард. — Веднъж да свикнат да се мият, и ще им хареса да са чисти.

— Странна птица си, Ричард — намеси се Уил Конъли. — Колкото и да го отричаш, но именно ти си главатар на нарoвете вляво. — Той затвори очи, да провери дали няма да му призлее. — Добре съм, ще взема да почета.

Седна на пейката при масата в средата точно под отворения люк, сложи трите тома на „Робинзон Крузо“ пред себе си, намери мястото, докъдето бе стигнал, и не след дълго потъна в четивото — очевидно и не забелязваше, че корабът се полюшва.

Ричард се разположи до него и разгърна атласа на света. Наистина си беше друго, откакто бяха белосали помещението.

След като „Александър“ подмина откъм юг Плимут, повечето мъже вече понасяха клатенето, макар че Айк Роджърс и още неколцина така и не можаха да се преборят с морската болест. Щом веднъж свикнаха, че подът сякаш се надига, а сетне хлътва под нозете им, те дори се престрашиха да се разхождат по пътеките между нарoвете. Точно така, докато бе станал да се поразтъпче, Ричард се запозна един ден с Джон Пауър, негласния водач на нарoвете в предната част на помещението.

Беше симпатичен момък, снажен и пъргав като котка, с пламтящи черни очи и странния навик да ръкомаха неистово, докато говори. Точно като жабарите, като италианците, а не като англичаните, холандците или германците. Имаше вид на човек, подложен на голямо напрежение, но не защото се притеснява или е избухлив, а защото прелива от невероятна енергия и жар. А от очите му личеше, че по душа си е авантюрист.

— Ричард Морган! — провикна се момъкът, когато той мина покрай койката му в горния ъгъл, там, където предната преграда опираше в десния борд. — Добре дошъл на вражеска територия.

— Не съм ти враг, Джон Пауър. Аз съм кротък човек, който си гледа работата.

— Сиреч, нарове отляво. Разправят, че там светело от чистота. Както приляга на истински бристълчанин.

— Наистина съм бристълчанин, но защо не дойдеш и не видиш с очите си? Вярно е, че не общуваме много-много с другите, но това е, защото не говорим лондонския пандизчийски жаргон.

— Момчетата ми наистина го говорят, макар че аз гледам да го избягам: моряците не го понасят. — Пауър слезе от койката и отиде при Ричард. — Бре, Морган, сега, като те гледам отблизо, виждам, че си старец.

— Миналият септември навърших трийсет и осем, но годините, Пауър, не ми тежат. След близо пет месеца на „Александър“ се чувствам донякъде омаломощен, пак добре, че свършихме малко работа в Портсмут, това ми повъзвърна силите. Вечно пращат бристълчани да чистят трюмната вода — носовете ни са обръгнали и на най-страшната смрад. Ти къде беше — на лихтера, на „Твърд“ или на „Фортуна“?

— На лихтера. Погаждам се добре с моряците на „Александър“, така че спестих на момчетата плаващите затвори в Портсмут. — Той въздъхна и заръкомаха тържествуващо. — Нищо чудно в скоро време да се уредя и моряк на „Александър“. Господин Боунс, третият помощник-капитан, ми обеща. Тогава и аз ще си възвърна силите.

— Пък аз си мислех, че през цялото пътуване ще ни държат долу в затвора.

— А, не, стига господин Боунс да е прав. Той твърди, че губернаторът Филип не искал да си отиваме мърцина, държал да

пристигнем в Ботаническия залив здрави и читави, за да сме в състояние да работим.

Стигнаха до бъчвата с морска вода при преградата откъм десния борд, обърнаха се и тръгнаха към предната част на помещението. Пауър стрелна с крайчеца на окоето Уил Конъли, все така зачетен в Даниел Дефо.

— Всички ли знаете да четете? — попита донякъде завистливо.

— Шестима знаем, от тях петима сме бристълчани: Краудър, Дейвис, Конъли, Перът и аз. Другият грамотен е Бил Уайтинг — отвърна Ричард. — В Бристъл е пълно с безплатни училища за бедните — издържат се от благотворителност.

— А в Лондон, кажи-речи, няма такива училища. Въпреки че открай време съм смятал четенето на книжки за пилеене на време. Така де, и без да знаеш да четеш, ще разбереш по табелите пред продавниците какво има вътре. — Той отново замаха с ръце. — Сега обаче виждам, че не е лошо да си грамотен. Ако четеш, времето минава по-бързо.

— Е, щом се качиш горе, няма да ти се струва толкова тягостно. Женен ли си?

— Кой, аз ли? А, не, без мен. Жените са отрова — отсече Пауър и закърши пръсти.

— Не, те са като нас, има добри, има лоши, има и средна хубост.

— По колко жени от всеки вид познаваш? — попита Пауър и се усмихна, при което се видяха здравите му бели зъби — значи, не си падаше по чашката.

— Срещал съм повече добри, отколкото лоши, не познавам нито една, която да е средна хубост.

— А ти женен ли си?

— Цели два пъти, ако се съди от делото ми.

— Колкото до делата, лейтенант Джонстън ми каза, че не разполагат с нито едно. — Момъкът стисна ликуващо пестници. — Представяш ли си? Вътрешното министерство така и не е сколасало да прати на Филип списък с имената ни, никой си няма и представа какви престъпления сме извършили и колко трябва да лежим. Смятам, Морган, още щом стигнем в Ботаническия залив, да се възползвам от това.

— Както гледам, във Вътрешното министерство си клатят краката, точно както и в Акцизното управление на Бристъл — отбеляза Ричард, когато стигнаха койката на Пауъл и той се покатери без всякакво усилие.

Движеше се леко като Стивън Донован, за когото на Ричард му беше мъчно, откакто ги бяха върнали долу в тъмницата. Може и да беше обратен, но инак бе много начетен, не беше каторжник и Ричард можеше да си говори с него и за друго, освен за затвора.

Той се върна умислен при нара си. „Виж ти, излиза, че властите не знаят кой какво престъпление е извършил, колко му остава да лежи... — рече си той. — Може и да стане така, както Пауър самонадеяно очаква, но не е изключено губернаторът да реши на своя глава, че на всички каторжници им остава да излежават по четиринайсет години. На кого са му притрябвали цели орди лишени от свобода, които половин — една година след като пристигнат, почнат да твърдят, че са си излежали присъдите!“ Следвайки нишката на мисълта си, Ричард чак сега се досети защо са ги претърсвали в Портсмут. За да се прибереш с кораб у дома, ти трябва пари, а всички каторжници знаеха, че в плановете на Парламента не влиза те са се връщат в Англия. Някой от обкръжението на Филип бе проявил достатъчно здрав разум, та да предположи, че доста от затворниците и затворничките сигурно кътат нейде пари, с които се надяват да си платят пътя обратно. „Трябваше да постъпиш както господин Сайкс, майор Рос! Ти обаче не си такъв грубиян. Разгадах ти всички спатии — ти си човек на честта, ще браниш като орлица своите хора. Черноглед шотландец, кибритлия, който не си мери много-много думите, но не си честолобив и страдаш от морска болест.“

На двайсети май, докато „Александър“ пореше огромните вълни и проливния дъжд, започнаха да извеждат каторжниците на малки групички на палубата, за да им свалят оковите от краката. Първи качиха болните, сред които включиха дори Айк Роджърс, който бе толкова зле, че корабният лекар Балмейн взе да му дава по два пъти на ден чаша силно вино от Мадейра.

Когато дойде редът и на Ричард, той се качи горе и видя, че се е извила буря — от кораба не се виждаше нищо друго, освен няколко

метра от океана, забулен с бяла пелена, валеше като из ведро. Някой тикна Ричард на палубата, така че той се плъосна с изпружени крака. Двама от пехотинците седнаха един до друг на столчета, единият приплъзна под халката на веригата широк ковашки резец, а другият стовари отгоре върху подвития му край чука. Болката беше неописуема, защото силата на удара се предаде и върху крака, но Ричард дори не трепна. Подложи лице под дъжда и го остави да се стича на мощни струи по кожата му, а освобожденият му дух се зарея нагоре към сивите дрипи на облаците. Още един неописуемо болезнен удар, и другият му крак също се освободи от оковите, а Ричард — замаян, мокър до кости — се почувства неописуемо, блажено щастлив.

Някой — и той не разбра кой — му подаде ръка и му помогна да се изправи. Ричард се дръпна да не пречи и усети, че му се завива свят и че е лек като перце: изведнъж би даде сметка, че веригите, с които е бил окован цели две години и девет месеца, вече ги няма.

Щом се върна в затвора, се разтрепери като листо, смъкна подгизналите дрехи, изстиска ги, така че чистата сладостна дъждовна вода да се стече във филтъра от шуплест камък, метна ги да се сушат на въжето, прихванато за бъчвата с морска вода и за един от бимсовете, избърса си с парцал тялото и си облече набързо нови дрехи. Божичко, какъв ден! Сякаш бележеше някакъв поврат в живота му.

Оная вечер, докато лежеше до петимата мъже, не по-малко щастливи от него, а „Александър“ пореше вълните в Бискайския залив и се отдалечаваше все повече от Англия, Ричард написа наум писмо на човек, който съчетаваше мъничко от баща му, малко от Джем Тисълтуейт, много от братовчедата Джеймс — аптекаря, и целия Уилям Хенри.

„Не знам как да ти опиша какъв човек съм станал, нито дори какви промени съм претърпял. Станах друг не заради затвора, не заради лишенията, униженията, жестокостта, падението. Смятам, че човекът, в който се превърнах, винаги се е спотайвал вътре в мен и само е чакал сгоден случай, за да стане господар на душата ми. Зарекох се да оцелея, а ето че отдавна не ме интересува дали ще успея. Сякаш усещам някакво предначертание,

моцнен спазъм на воля, много по-висша от моята. Повелителят на душата ми, сиреч аз, заедно с Оногова, който стои неизразимо по-високо от мен, сякаш ме е откъснал бавно и безвъзвратно от всички и всичко, което съм познавал, което съм обичал и искал, което съм бил. Везните, на които се държи животът ми, клюмнаха в друга посока. Аз не съм пеперуда, точно както не съм и червей. Ала как иначе да обясня онова, което ми се случи? Мога да го оприлича единствено на метаморфоза, на пълно преображение. Вътре в ума, вътре в душата ми. Човекът, появил се впоследствие, не е по-велик, по-стойностен, почист или по-добър. Той просто е различен.

През последните две години и девет месеца четох ли, четох в захлас и това само по себе си вече ме промени. Макар и да бях окован във вериги, макар да бях най-презрян сред презрените, пак имах привилегията да разбера какво мислят мъже, в сравнение с които не съм нищо повече от мъничка прашинка. И докато се хранех с плодовете на техния ум, си отгледах и свои. Ако не го бях сторил, сега нямаше да виждам онова, което виждам, и нямаше да доловя промяната.

Шекспир е казал: «Утре, утре, утре със ситни стъпчици от ден на ден напредва, додето стигне сричката последна на времената идни, а всички наши вчера какво са те, освен светлик по пътя, по който глупецът към смъртта отива.» Как бих могъл да го изразя по-добре? Макар че аз не съм Макбет и влагам друг смисъл, все пак бих искал да ти кажа, че... Вчера бях глупец, към смъртта поел. А днес не знача нищо. Ала откак разбрах, че тази могъща и необратима промяна може да се случи заради два удара с чука на сред безкрайното море, знам, че утре, утре човекът, който съм, ще продължи нататък.

Драги ми приятели — кръв от моята кръв, скъпи синко, когото обичам повече от всичко на тоя и на всички светове, — аз не ще се върна никога у дома. Проумях го в мига, когато оковите ми паднаха. По някакъв неуловим начин тъкмо вие ми вдъхнахте силата, която съм длъжен да

отнеса на място, за чието съществуване дори и не подозирахме, за да правя там и аз не знам какво, само знам, че трябва да го правя. Не като цар, не като господар, не дори като свободен гражданин. Струва ми се, че и когато умра, пак няма да зная какво трябва да правя, въпреки това обаче ще съм го направил. За мен това е загадка, огромна загадка, в която дори не дръзвам да надзърна. Но ако успея, то ще е благодарение на вас.

Живея в мир със себе си. За мен вчера е безвъзвратно отминало и докато лежа в тази огромна мърдаща тъма, днес, сега всъщност не значат нищо за мен. Утре — това е коравият хляб и осоленото говеждо. Ала утрешният ден е едничкото, което ми принадлежи, и то ми е предостатъчно.“

На заранта погледна своите приятели и се помъчи да види всекиго от тях така, както бе видял себе си. Какво ли им беше на душата? Какво си мислеха за този небивал, огромен експеримент в човешкия живот? Дали някой от тях изобщо съзнаваше, че вероятно няма да се върне никога вече? Мечтаеха ли си за нещо? Хранеха ли някакви надежди. И ако да — за какво мечтаеха, на какво се надяваха? Ала Ричард нямаше как да го узнае, понеже никой от тях не го знаеше. Ако беше задал тия въпроси на глас, без недомлъвки, щеше да получи отговорите, които дават всички: пари, благоденствие уют, спокойствие, любене, жена и деца, дълъг-предълъг живот, никакви ядове. Е, и той се надяваше, и той си мечтаеше за всички тези неща, но не тях имаше предвид в онова написано наум писмо. Те не бяха част от ослепителната светлина, озарила го наскреде развалините на живота му.

Всички тези мъже го гледаха с доверие и упование, това обаче можеше да бъде начало, но не и край. Трябваше да накара всекиго от тях да прогледне, че съдбата му е в негови ръце, а не в ръцете на Ричард Морган. Тарторът на нарвете вляво може и да им беше нещо като баща, но не можеше да им бъде и майка.

Сега вече им разрешаваха да излизат на горната палуба, ала само при условие да не се изсипват целият затвор наведнъж и да не пречат на екипажа. Бяха позволили на Джон Пауър, преливащ от радост, да

работи като моряк, а също на Уили Дринг и Джо Робинсън. Колкото и странно да му се виждаше на Ричард, не всички каторжници искаха да се качват на палубата. Влизаше им в положението на болните: в Бискайския залив морската болест повали и неколцина, които дотогава не бяха страдали от нея. Но и след като им бяха смъкнали оковите, се намираха и такива, които се задоволяваха да се излежават по койките или да се събират около някоя маса, за да играят карти. Вярно, още духаше бурен вятър, но „Александър“ не току-така се славеше като як, устойчив кораб за превозване на роби. Трябваше да излязат много големи вълни, та да залеем палубата и да последва заповед капаците по люковете да се затворят.

След като лейтенант Джонсън се разпореди, че мъжете могат да се разхождат по палубата, времето взе бързо да се оправя и небето — да се прояснява. Вече бяха дали на каторжниците неизменния корав хляб, осолено говеждо и ужасна портсмутска вода. Шестима от морските пехотинци бяха пратени да напълнят с кофи солена вода бъчвите в затвора, а онзи сухар, лейтенант Шарп, тръгна да обикаля напред-назад по пътеките между нарове и видеше ли нещо нередно, нареждаше койките и подът долу да се почистят. Сигурни, че лейтенантът ще остане доволен от вида на техните нарове, десетима от общо дванайсетте момчета на Ричард махнаха за довиждане на Айк и Джоуи Лонг и се изтеглиха през люка горе на палубата.

Завчас хукнаха към перилата, за да видят за пръв път океана. Сивата му повърхност бе изпъстрена със стоманеносиво, тук-там по вълните се белееха и разпенени зайчета, ала хоризонтът се виждаше, а заедно с него и другите кораби от флотилията. Някои се падаха отляво, други — отдясно, а два бяха толкова изостанали, че се мержелееха само мачтите им. Съвсем близо до „Александър“ се носеше другият голям кораб за превозване на роби — „Скарбъро“, който представляваше вълшебна гледка с издутите си платна и разветите в неведом морски код флагчета, с тъпия нос, порещ вълните, блъскащи заедно с халите кърмата отдясно. Надстройката му беше по-голяма, отколкото на „Александър“, и сигурно заради това пълномощникът на доставчика — Закарая Кларк, бе предпочел да пътува с него. От „Александър“ беше избягал и представителят на флотата — лейтенант Джон Шортланд, който се бе прехвърлил на кораба с провизиите „Фишбърн“, макар че един от двамата му синове беше втори

помощник-капитан на „Александър“. Другият беше на „Сириус“. Тук царуваше шуробаджанашина.

Както и в Тилбъри, шесторката на Ричард се пръсна веднага щом мъжете усетиха чистия въздух и възможността да се усамотят, доколкото това беше възможно. Ричард се покатери на една от двете големи лодки, преобърнати с дъното нагоре върху купчината резервни мачти, и се зае да брои корабите. Начело на флотилията беше бриг с размерите горе-долу на „Александър“, после идваха „Скарбъро“ и „Александър“, след тях плаваше двумачтовият стражеви кораб „Бдителност“, който се бе долепил до „Сириус“ и не се отделяше от него, точно както пале — от майка си. Отзад май беше „Лейди Пенрин“, сетне плаваха трите кораба с провизиите, а накрая, вече при хоризонта, бяха корабите, от които се виждаха само мачтите. Общо единайсет плавателни съда, освен ако нямаше някой, който да е извън обсега на полезрението им.

— Добър ден, Ричард Морган от Бристъл — поздрави Стивън Донован. — Как се чувстваш?

Въпреки че на Ричард му се искаше да поостане сам, той се зарадва много на Донован, когото бе преценил правилно като достатъчно умен, та да разбере, че каторжникът не споделя сексуалните му предпочитания. Усмихна се и кимна с уважение, без обаче да раболепничи.

— За кое ме питате, за морската болест или за оковите? — рече той и му стана приятно, че корабът ту се надига, ту хлътва отново.

— Морската болест не те мъчи, това е очевидно. За оковите.

— Не можете да разберете какво е да си без окови, ако не сте ги носили като мен две години и девет месеца, господин Донован.

— Две години и девет месеца ли? Какво си извършил, Ричард?

— Признаха ме за виновен, че съм изнудвал един човек за петстотин лири стерлинги.

— И на колко те осъдиха?

— На седем години.

Донован сбърчи чело.

— Нещо не се връзва. Би трябвало да са те обесили. Сигурно са ти намалили присъдата?

— Не. Още първия път ме осъдиха на седем години заточение.

— Както гледам, съдебните заседатели не са били много сигурни във вината ти.

— Затова пък съдията бе убеден в нея. Отказа да ме предложи за помилване.

— Но ти май не съжالياваш особено.

Ричард сви рамене.

— Какво има да съжالياвам! Сам съм си виновен.

— А за какво похарчи петстотинте лири?

— Не съм ги похарчил за нищо, дори не съм се опитвал да осребрявам клетвената разписка.

— Знаех си аз, че си интересен мъж.

На Ричард му докривя от спомените, пробудени от разговора, затова побърза да смени темата.

— Бихте ли ми обяснили кой кораб как се казва, господин Донован?

— „Скарбъро“ гледа да не изостава от нас, „Дружба“ води, бива си го, не се дава! През цялото време ще има да го гоним.

— Защо е толкова бърз? Може и да съм бристълчанин, но не разбирам особено от кораби.

— Ами защото е с добра конструкция. Направляващите платна осигуряват най-подходящото съотношение, така че корабът да се движи бързо и при лек ветреца, и при буря. — Донован протегна дълга ръка и посочи „Бдителност“. — Ей онзи стражеви кораб има такелаж като на бриг, а това не е добре. И понеже има и втора мачта, не е зле Хари Бол да промени ъгъла на рангоута. Излязат ли вълни, пъпли като костенурка, понеже корпусът е ниско във водата и платната не могат да се опънат както трябва. „Бдителност“ е кораб за безветрено време, става най-вече за Ламанша, всъщност е плавал, кажи-речи, само там. Хари Бол сигурно се моли за хубаво време.

— А онзи кораб зад съдовете на Военноморските сили „Лейди Пенрин“ ли е?

— Не, това е „Принцът на Уелс“, който също прекарва каторжници. Зад него са „Златната дъбрава“, „Фишбърн“ и „Бороудейл“. Двете костенурки отзад са „Лейди Пенрин“ и „Шарлот“. Ако не бяха те, досега да сме дръпнали напред, ала командващият флотилията се е разпоредил в никакъв случай да не се губим от поглед. Затова и „Дружба“ не може да опъне брамстенгите, а ние —

бомбрамсала. О, колко приятно е отново да съм в открито море! — Лъчезарно сините очи съгледаха Джон Джонстън, който се показва откъм владенията на шефовете на кварталдека. Стивън Донован скочи със смях долу. — Едва ли има нещо, което да е по-сигурно, Ричард, от това, че тия дни ще те видя отново.

Сетне отиде при офицера, командващ морските пехотинци, с когото очевидно беше в прекрасни отношения.

„Май са си лика-прилика“ — помисли Ричард, но не слезе от наблюдателния си пост. Стомахът му къркореше — при този приказно хубав въздух Ричард се нуждаеше от повече храна, каквато обаче нямаше да получи. Половинка корав хляб, стотина-двеста грама осолено говеждо на ден плюс два литра портсмутска вода. Твърде недостатъчно. Ох, къде ли бяха прелестните дни на Темза, когато благодарение на търговските лодки си похапваха на корем на обяд!

Постоянният, неутолим град мъчеше всички каторжници освен повалените от морска или от някаква друга болест. Докато Ричард и другите от левите нарове при кърмата бяха на палубата, неколцина ленивци от десните нарове отсреща измайсторили лост от метален болт, който задигнали от гротмачтата, и разбили люковете за отсеците, разположени на еднакво разстояние един от друг по пътеките между койките. Не открили ром, затова пък се натъкнали на чували със скрит хляб. Ала както обикновено, и този път се намерил кой да ги издаде. В миг дванайсетина пехотинци нахълтали през задния люк и спипали крадците, докато пирували със задигнатия хляб, похапвали на корем и мятали на поразия от малките твърди самуни на всеки, който се пресегнел или им поискал малко хлебец.

Шестима мъже бяха изведени на палубата и там бяха изправени пред лейтенант Джонстън и лейтенант Шарп.

— Двайсет удара с камшика! После отново ги оковете — нареди ядосан Джонстън.

Кимна на ефрейтор Сампсън, изникнал с бича от кабината при задния люк. Въпросният бич, за който се мълвеше какво ли не, представляваше дебела ръкохватка намотано около сърцевината въже и девет тънки конопени връвчици с възли по тях и накрая с топчица с цвят на олово.

На Ричард му идеше да хукне и да слезе в затвора, после обаче видя, че извеждат другарите му до последния човек оттам, за да

наблюдават боя.

Шестимата бяха съблечени до кръста: смяташе се, че дваисет удара с бича по задника не са достатъчни. Първата жертва беше завързана за скосения покрив на кабинката над задния люк. Камшикът изсвистя — не се налагаше биячът да прилага голяма сила, за да го завърти. От обикновения камшик и пръчката оставаха само резки по кожата, от палката се надигаше морава цицина, докато от този бич тук кожата се разкъсваше още при първия удар, а когато оловното топче по краищата на вървите докоснеше тялото, моментално се появяваше огромна алена буца. Ефрейтор Сампсън си разбираше от работата; случваше се да бъдат налагани и пехотинците, които получаваха по дванайсет, а понякога и повече удари. Всеки удар се стоварваше на различно място, така че след дваисетия, гърбът на клетника приличаше на решетка от окървавени резки и отоци с размерите на детско юмруче. После лисваха върху гърбината на жертвата кофа солена вода, от която човекът се разпищяваше тъничко, сетне на негово място заставаше следващият. Докато ефрейтор Сампсън млатеше шестимата безразлично — по нищо не личеше да обича или пък да мрази работата си, — на вече миналите през камшика им слагаха окуви на краката с верига, дълга, горе–долу, колкото веригата, каквато носеха затворниците на „Церера“. Никой не ги прати долу — лейтенант Джонстън само кимна на бияча и на десетината пребледнели като платно пехотинци, за да им покаже, че са свободни.

Ричард усети, че му се гади. Скочи от мястото си, отиде бързо при перилата, надвеси се и се напъна. Но беше прегладнял, нямаше какво да повърне и затова се задоволи да гледа вторачено водата на някакви си три метра под него. Беше бистра като сълза, прозрачните медузи из нея приличаха на мънички призраци със свилени чадърчета и дълги, проточени лъскави пипалца с нещо като дантела отстриани. Те помръдваха, тласкани от водата, която корабът изместваше, и от течението.

Не щеш ли, се чу съсък, от който Ричард подскочи като ужилен — досами корпуса нагоре се изстреля дълго лъскаво тяло, проблеснало на слънцето, което описа над повърхността дъга на пълна свобода и на невероятна радост. Делфин? Морска свиня? Имаше и други палуващи животинки, направо гъмжеше от тях, които си играеха на гоненица с мръсния вехт „Александър“. По лицето на Ричард започнаха да се

стичат сълзи, но той дори и не опита да ги избърше. Всичко това бе част от Божията красота и от грозотата на людетe. Какво място можеше да има човекът в този невероятен всемир?

Боят с камшика отрезви всички, а „Александър“ продължи нататък по пътя си на юг към Канарските острови.

Джон Пауър бе научил от своя приятел господин Боунс, че един каторжник, когото той познаваше бегло — Николас Грийнуел, бил помилван в деня, преди флотилията да напусне Портсмут, и тайно е бил изведен от кораба. Лейтенант Шарп и досега помнеше недоволството, заляло „Александър“ след помилването на Джеймс Бартлет още докато „Александър“ бе хвърлил котва край Тилбъри.

— В началото така и не се усетих, че онзи синковец го няма, после, след като видях, че е изчезнал, реших, че е хвърлил топа — сподели Пауър с Ричард и господин Донован, застанали на палубата така, че вятърът да отнася думите им. — Негодник с негодник! Ах, мамка му! Трябваше да оправдаят мен, а не Грийнуел!

Пауър открай време се кълнеше, че е невинен и изобщо не е бил заедно с Чарлс Йънг (нямал и представа къде се намирал той сега), докато оня отмъквал с лодка от един лондонски кей четвърт тон рядка дървесина, собственост на Източноиндийската компания. Пазачът познал Йънг, но не бил готов да потвърди под клетва, че вторият обирджия е именно Пауър. Както обикновено, съдебните заседатели предпочели да си вържат гащите и да издадат присъда виновен, да не би после да се окаже, че вторият човек наистина е бил Пауър, нищо че пазачът изобщо не бил сигурен. Съдията се съгласил с тях и осъдил Пауър на седем години заточение.

— Трябваше да пуснат мен! — продължаваше да се вайка момъкът, а мургавото му лице се бе изкривило от болка. — Грийнуел си беше обирджия, две мнения няма! Аз обаче нямам неговите дебели връзки, имам само болнав баща, а вместо да се грижа за него, гния тук! Негодници с негодници, да опустеят дано!

— Не се разстройвай! — взе да го утешава Донован, който изведнъж започна да се държи, както подобава на истински ирландец от Ълстър и на благочестив протестант. — Късно е да плачеш, Джони.

Не забравяй за бича, а веднага щом си излежиш присъдата, се прибирай вкъщи.

— Дотогава баща ми ще се спомине.

— Е, не се знае. А сега изпълни каквото ти е възложил господин Шортланд, инак току-виж пак те върнали долу в затвора и тогава по цял ден ще се чудиш какво да правиш.

Гневът на Джон Пауър се поуталожил, но не и болката му. Младежът огледа от глава до пети високия четвърти помощник-капитан и все така с очи, пълни със сълзи, се отдалечи.

— Наистина недоумявам защо харесвате не него, а мен, изпосталелия старец — рече замислен Ричард, решил, че е крайно време да си изяснят нещата.

Върху красивото лице на Донован се изписа учудване, ала в очите му заиграха дяволити пламъчета.

— И да те харесвам, Ричард, страстта ми щеше да си остане несподелена. Но дори един котарак може да се люби на краля.

Бяха умрели още от каторжниците, сега на „Александър“ бяха останали едва сто осемдесет и осем лишени от свобода.

Точно когато Томас Гиъринг от Оксфорд береше душа, от мъглата и ситния дъждец изникна Тенерифе — морето тук бе тъй спокойно, че затворниците, на които бе наредено да слязат долу в помещението, така и не разбраха, че корабът им е навлязъл в пристанище.

След като три седмици не бяха вършили нищо друго, освен да хранят каторжниците и да церят собствените си рани от камшика, сега морските пехотинци се заеха сериозно със задълженията си. Най-неприятната им задача по време на плаване беше да варят в казаните парчетата осолено говеждо, които сержант Найт бе длъжен да претегля на кантара, проверен лично от лейтенант Шортланд, представителя на Военноморските сили. Но тъй като него го нямаше, за да присъства на ритуала, сержант Найт просто режеше говеждото и свинското както дойде, на парчета от около двеста грама за каторжниците и от по шестстотин грама за пехотинците. Каторжниците би трябвало да получават и грах или овесена каша, но сержант Найт отпускате тия деликатеси само в неделя, след църковната служба. Беше му дошло до

гуша да се прави на бавачка и да им трепери на тая сган престъпници. Само това — оставаше да им мери сега и месото! Дори и лейтенант Шарп да слезеше долу, за да наблюдава какво става, Найт не си правеше труда да тегли дажбите или да ги прави горе-долу еднакви и Шарп не му казваше и дума. Защо да си създава главоболия!

Морските пехотинци бяха много нещастни, и то не само заради различията, естествени в група от около четирийсет мъже, принудени от немай-къде да се търпят един друг. Уж би трябвало да се поуспокоят, след като ги преместиха в помещението за нисшите офицери, те обаче продължиха да се бунтуват. Е, наистина си беше къде-къде по-приятно да живееш в това помещение със странна форма, където таванът бе много по-широк от пода. Но румпелът влизаше вътре в него, горе при тавана, и стенеше, скърцаше, тракаше на кухо, а понякога, ако кормчията завъртеше рязко руля, за да изправи курса, се случваше и да халоса някого, както си лежеше в платненото гнезденце на хамака. Тук пехотинците имаха въздух и светлина, влизащи през няколкото амбразури, вонята не бе непоносима, а и екипажът бе така любезен да остави помещението сравнително чисто.

Ала онова, от което пехотинците бяха лишени, далеч надхвърляше придобивките: те не си получаваха четвъртинката ром, полагаща им се всеки ден. Капитан Дънкан Синклер, който се разпореждаше със спиртните напитки, се бе заел да разводнява рома и да го превръща в нещо, известно като грог. Малко преди „Александър“ да напусне Портсмут, пехотинците нададоха неистов вой и няколко дена след това получаваха рома така, както си е редно — без капка вода в него. Сега пак им пробутваха воднистия грог, караха на него още от Сили. Не им стигаше румпелът, ами не можеха да се похвалят и с непробудни сънища, да не говорим пък за благочестивите помисли. На всеки кораб ромът е начало и край на всички земни наслади, на които може да се радва един моряк или морски пехотинец, а ето че сега и едните, и другите от немай-къде се наливаха с грог. И екипаж, и пехотинци мразеха поголовно до смърт Синклер. Не че на него му пукаше — той си живееше царски горе на високото, в своята кабина при кърмата, която бе превърнал в крепост. По-нататък по време на пътуването възнамеряваше да продава рома, който сега пазеше като орлица. Щом тия негодници си искаха четвъртинката ром, щеше да им се наложи да си плащат. Ето, и той си плати за кабината, макар и да

знаеше отлично, че Адмиралтейството няма да се бръкне, за да покрие разходите.

Вече приближаваха пристанището на Санта Крус и морските пехотинци потриваха ръце в очакване да слязат на брега и да изгълтат колкото могат да носят ром. Точно тогава обаче майор Рос се разпореди никой от пехотинците да не напуска кораба — не им се полагал отпуск, моля ви се! Лейтенант Джонстън ги бе уведолил вляло, че през целия ден щяло да има пълна вахта, понеже губернаторът Филип не искал каторжниците да стоят залостени долу в затвора. И не само това — Джонстън оповести, че се очаквало губернаторът Филип и личният му адютант, лейтенант Кинг, да дойдат на внезапна проверка на кораба, докато той е в Тенерифе. Да му мислели морските пехотинци, чиито кожени широки черни вратовръзки не са пристегнати добре, а черните кожени гети до коленете не са закопчани правилно.

По-нататък лейтенант Джонстън натърти с уморено движение на ръката, че корабът е натъпкан с най-закоравели престъпници, а Тенерифе е твърде близо до Англия, за да си гледат работата през пръсти. Заплашен от военен трибунал заради недоволството, предизвикано от грога, сержант Найт не се чувстваше особено щастлив. Същото важеше и за приближените му.

Сякаш това бе недостатъчно, на „Александър“ не пътуваше никой от висшите офицери. Откакто се бяха вредили с каюти на кварталдека, лейтенант Джонстън и лейтенант Шарп по никакъв начин не зависеха от подчинените си, за да се радват на елементарен уют. Имаха си прислужници (на такъв пост се вреждаха най-големите подмазвачи), свой си камбуз и възможност да отглеждат на кораба домашни животни, с които да разнообразяват трапезата си, а също да ползват лодката на кораба, ако им се доходеше на гости при приятелите им по другите кораби. Виж, редниците, барабанчиците, ефрейторите и самотният сержант не бяха предвидили колко неблагоприятна ще е задачата им на кораба — да хранят и да охраняват близо двеста углавни престъпници. Бяха сигурни, че докато имат престой по пристанищата, бандитите ще стоят под ключ. А сега какво се оказа? Онзи ненормалник, губернаторът, настоявал, моля ви се, престъпниците да си се разхождат по палубата дори докато корабът е хвърлил котва на някое пристанище.

Както би могло да се очаква, ром се появи на „Александър“ веднага щом екипажът бе пуснат на сушата — морските пехотинци събраха някоя и друга лира стерлинга, та и с вахта, и без вахта, пак да наквасят пресъхнали устни с нещо по-силно от грога на оня тъпанар Синклер. Късметът им се усмихна повторно, когато надвечер на четвърти юни се разбра, че „Александър“ е първият плавателен съд от флотилията, който губернаторът Филип и свитата му са дошли да огледат. Капитан Синклер изпълзя от кабината си, за да си побъбри любезно с губернатора, а през това време каторжниците бяха строени на палубата под погледите на морските пехотинци с кървясали очи и с дъх, от който преспокойно всеки щеше да припадне, затова пък с идеално пристегнати вратовръзки и безупречно закопчани гети.

— Каква трагедия, че не можем да предложим на тия хора подобри условия! — завайка се Филип, докато обикаляше затвора. — Гледам, четиринайсет души са болни и не са в състояние да се строят за прегледа, а по пътеките между нарочете могат да се разхождат най-много четирийсетина наведнъж. Ето защо трябва да ги пускате възможно най-често на палубата, да се поразтърчат хората. Ако някои ви създават ядове — рече той на майор Робърт Рос и на двамата лейтенанти на „Александър“, — дръжте ги оковани няколко дни, да им дойде умът в главата.

Ричард беше сред каторжниците, строени на палубата, там, където имаше място. Той си каза, че дребничкият губернатор прилича доста на семит с тоя дълъг орлов нос, двете отвесни бръчки между веждите, плешивеещо теме (Филип носеше косата си навита на две букли над ушите и прихваната отзад на опашка) и пълните, чувствени устни. Като добавим и черните очи, губернаторът преспокойно можеше да бъде и роден брат на Сенхор Томас Хабитас. С появата си Филип отговори на въпросите, измъчващи Ричард, освен това господин Тисълтуейт май бе споменал и че бащата на губернатора се казва Яков. Майката беше достопочтена правоверна англичанка, така че нищо не би свързало Филип с юдейската вяра. Ала адмирал лорд Хау едва ли е бил в див възторг от потеклото му, затова и вероятно Филип не се бе издигнал особено в кариерата. Сър Джордж Роуз, който беше евреин, се беше изказал много ласкаво за него. Ричард си помисли, че са извадили голям късмет, задето експедицията до Ботаническият залив е в ръцете на потомък на древен и изключително

цивилизован народ. Кой ти се обявява срещу безчовечието и възприема престъпниците като най-обикновени хора, на които просто не е провървяло!

Личният адютант и протеже на Филип — лейтенант Филип Гидли Кинг, нямаше и трийсет години. Англичанин, в чиито жили безспорно течеше доста келтска кръв, ако се съди от това, че той не спираше да бърби и очевидно не можеше да обуздае пристъпите на плам. А англичанинът у него проличаваше в склонността му да излага най-подробно фактите, цифрите, статистическите данни, докато свитата на губернатора обикаляше по палубата. Майор Рос явно го смяташе за въздухар и не криеше презрението си.

И така, чак във вторник каторжниците получиха възможност да зърнат Санта Крус и Тенерифе, доколкото изобщо нещо се виждаше през мачтите на корабите, хвърлили котва в пристанището. Онзи ден на обяд им дадоха прясно козе месо, варенатиква, странен, но инак вкусен хляб и големи глави сочен суров кромид лук. Мнозина не се и докоснаха до зеленчуците, Ричард обаче си изяде лука така, сякаш е ябълка: захапа го и остави сока да се стича по брадичката му и да се слива със сълзите, избили в очите му.

Градчето беше малко, без едно-едничко дърво и много посърнало, а земята наоколо беше хълмиста, спечена от сушата и негостоприемна. Ричард бе чел за планината и се надяваше да я види, тя обаче беше забулена от пелената на сивкавите облаци, увиснали само над острова — над морето небето беше синьо. Тенерифе сякаш беше с похлупак, турен му точно както шапката, сложена на магаренцето, което Ричард зърна на каменния вълнолом, първото истински ново впечатление от света извън пределите на Англия. Тук или нямаше търговски ладийки, или те бяха разгонени от лодките, патрулиращи на мястото, където бяха закотвени всички кораби с каторжници на борда. „Александър“ се полюшваше между двете въжета на котвата, опънати с плаващи по повърхността на морето празни бурета, защото, както Ричард научи от един от по-трезвите моряци, дъното на пристанището било осеяно с парчета остри желяза, които испанците използвали за баластра и ги изхвърляли направо във водата, за да натоварят стоките. Ако въжетата не били опънати, желязата щели да ги претрият.

Колкото и разочарован да бе от града, Ричард продължи да го гледа и да му се любува. Тъкмо от този посърнал остров, очевидно с вулканичен произход, идваха безценните му филтри от шуплест камък. Наистина щеше да бъде прекрасно, ако Ричард разкажеше на братовчедата Джеймс — аптекаря, как изглежда Тенерифе!

Бяха избрали добро време на годината, за да пристигнат — както Ричард научи от друг моряк, идвал тук много пъти, беше топло, но без да е горещо и задушно. Октомври бил най-непоносимият месец, а от юли до ноември от Африка духали горещи като нажежена пещ ужасни ветрове, които навявали цели облаци жилещ пясък. Но нали Африка бе на стотици километри оттук! Ричард винаги си я беше представял като непроходими джунгли, над които се вие пара. Но явно не бе така на тази ширина, само на хвърлей от мястото, където Атлас е крепил на мощните си плещи света. „Ами да — спомни си той, — либийските пустини опасват целия западен бряг на Африка.“

В сряда малко след изгрев-слънце долу в затвора слезе Стивън Донован — търсеше Ричард.

— Опрях до теб, Морган, и до мъжете ти — отсече той, стиснал недоволно устни. — Десетима са достатъчно, и по-чевръсто!

Откакто бяха хвърлили котва, Айк Роджърс се чувстваше все по добре, вчера дори си бе изял главата кромид лук с такъв апетит, че мнозина се завтекоха да му носят още и още. Беше излапал и тиквата, макар че явно не му се ядеше месо и хляб. Другарите му се притесняваха все повече и повече, че той съвсем е изпосталял. Не бе останало нищо от дръзкото му лице, което се бе смъкнало до неузнаваемост, а ръцете му бяха станали само кожа и кости. Когато Джоуи Лонг отказа да го остави сам, Ричард реши да вземе със себе си Питър Морис от нара на Томи Краудър.

— А защо не мен? — заяде се Краудър.

— Защото, Томи, четвъртият помощник-капитан слезе в затвора да вика хора за работа, а не за разходка.

— Добре тогава, вземи Пийти, но с моята благословия — поотпусна се Краудър. Тъкмо се беше спазарил без много шум със сержант Найт, склонен да му даде малко ром, пък било то и срещу баснословна сума.

На палубата десетимата каторжници завариха господин Донован да снове напред-назад, смръщен като буреносен облак.

— Хайде, отивайте при борда и се качвайте на лодката — избоботи той. — Едвам намерих неколцина трезви хора, които да качат празните бъчви за вода, но те са недостатъчни, за да ги откарат при вълнолома и да ги напълнят. Това ще свършите вие. Ще бъдете на подчинение на товарача — Дики Флоун, оправяйте се сами, защото няма трезви пехотинци, които да ви охраняват. Колцина от вас умеят да гребат?

Умееха всички бристълчани — общо четирима. Господин Донован, който не слагаше и капка в уста, се свъси още повече.

— Значи ще се наложи някой да ви вземе на буксир, въпреки че нямам и представа откъде ще намеря лихтер. — Той мерна сина на представителя на Военноморските сили, който беше втори помощник-капитан на кораба, и го сграбчи. — Господин Шортланд, трябва ми лихтер, който да вземе на буксир лодката с бъчвите за вода. Ще предложите ли нещо?

Господин Шортланд се повъси, повъси, пък реши да се възползва от шуробаджанащината и даде знак с флагчетата на „Фишбърн“, където баща му се беше устроил чудесно. „Фишбърн“ откликна незабавно: мина не мина и половин час, и голямата лодка на „Александър“, натоварена с бъчвите, които бяха сложени с дъното надолу, за да не се преобърнат, бе затеглена на буксир към вълнолома.

За такова знойно, затънтено място Тенерифе имаше отлична вода. Извираше някъде от вътрешността на острова, недалеч от градеца Лагуна, стичаше се по обичайните брястови тръби (както предположи Ричард, внасяни от Испания) и се лееше от няколкото чучура, разположени по протежение на късия каменен вълнолом. Ако някой кораб не пълнеше бъчвите си, водата се изливаше направо в соления залив. Откакто „Александър“ беше поел от Портсмут, на борда му бяха изразходвани към осемнайсет хиляди литра вода, затова и сега трябваше да напълнят двайсет и шест от бъчвите с вместимост седемстотин и двайсет литра: за всяка отиваха към два и половина часа. Ала системата бе разработена доста хитроумно и едновременно се пълнеха по шест бъчви. Испанците бяха сковали дъсчен кей на подпори, лодката с бъчвите можеше да спре така, че водата да тече във всички едновременно, без да се налага хората да я обръщат и да наместват съдините. Голямата лодка на „Александър“ превозваше по шест бъчви от всяка страна и гребците трябваше да я въртят час по

час, та първо да напълнят донякъде буретата от една страна, сетне да наляят същото количество вода от другата. Инак от тежестта — пълна, всяка бъчва тежеше към половин тон — щяха да се преобърнат. Затова и се налагаше да се запретнат цели десет души, които да тикат, да дърпат, да гребат и да обръщат лодката и на всичкото отгоре да бързат, понеже Донован им бе заръчал да напълнят до здрачаване всички бъчви. На другия ден беше ред на „Скарбъро“.

Втората лодка на „Александър“ бе докарана на буксир от друг екипаж и превозваше четиринайсет бъчви. Моряците от екипажа се надяваха да се поразходят малко на брега, но получиха заповед да върнат пак на буксир първата лодка. Нямаше да се подчинят, ако въпросната заповед не бе издадена от господин Самюъл Ротън, един от помощник-капитаните на „Сириус“, дошъл лично да надзирава пълненето на водата. Беше си болнав, затова и си вършеше работата под сянката на слънчобрана от зелена коприна, който бе взел от прелестната госпожа Дебора Брукс, съпруга на главния боцман на „Сириус“ и много добра приятелка на губернатора.

— Наистина ли му е приятелка? — попита Ричард Дики Флоун, който знаеше всички клюки.

— О, да. Доста неудобно се е получило, Морган. Всички на „Сириус“ знаят, включително Брукс. Той е стар боен другар на Филип.

Беше се мръкнало отдавна, когато напълниха и последната бъчва. Десетимата каторжници трепереха от умора. Цял ден не бяха слагали и залък в уста, а Ричард както никога забрави за задръжките си: беше невъзможно да бързят на слънцето, макар и през повечето време забулено в мараня, без да утолят жаждата си, а единствената вода, годна за пиене, идваше от чучура, свързан с извора в Лагуна. И те пиха от нея.

Вече беше минало осем часът и докато се връщаха към „Александър“, полегнали върху бъчвите, каторжниците, които бяха останали без капчица сили, видяха как заливът оживява от цяла гмеж мънички лодки, осеяни с мигащи светлини и тръгнаха да ловят нещо, което очевидно не се хващаше през деня. Пред смаяните им погледи се разкри приказна земя от подскачащи фенери, сегиз-тогиз се мярваше и златистото сияние на мрежите, в които се мяташе нещо лъскаво.

— Справихте се като истински мъже — похвали ги четвъртият помощник-капитан, когато и последният каторжник — Ричард, се

покатери със сетни сили по стълбичката. — Елате с мен. — Той тръгна към камбуза на екипажа във фордека. — Идвайте, идвайте, де! Не са ви дали нищо за ядене, знам аз, а пехотинците до последния са мъртво пияни, тръгнат ли да готвят на оная никаква печка, ще вземат да подпалят целия кораб. И моряците са на същия хал, но готвачът — господин Кели, бе така добър да ви остави храна, преди да си легне, гушнал бутилката, в хамака.

Не бяха пирували така още от времето, когато преди половин година се бяха разделили с „Церера“ и с обедите, купувани от лодките край драгата: студено печено, а не варено шилешко, някаква каша от тиква и кромид лук с подправки, пресни хлебчета, намазани с масло, и всичко това, полято обилно с бира.

— Не мога да повярвам, че ям масло — рече Джими Прайс, чиято брадичка лъщеше от мазнината.

— И ние не можем да повярваме — каза сухо Донован. — Както личи, маслото за офицерите е било натоварено в неподходящи бурета. Бързо развалящите се продукти се слагат в бъчви с двойно уплътнение, но доставчиците, нали вечно цепят косъма на две, са използвали обикновени бурета. Маслото е тръгнало да се разваля и затова са почнали да го разпределят на всички във флотилията — да го изядем, преди да е гранясало. А бъчварите ще сковат нужните бурета за масло, лошото само е, че ще можем да ги напълним чак на нос Добра надежда. Преди това просто няма крави, които да дават мляко.

Заситени, каторжниците се натъркаляха по койките и спаха непробудно чак до пладне на другия ден, когато църковните камбани забиха за началото на молитвата. Малко след това пак хапнаха: козе месо, пресен царевичен хляб и суров кромид лук.

Ричард даде на Айк намазаното с масло прясно хлебче, което предната вечер беше пъхнал в пазвата си.

— Опитай да хапнеш малко, Айк. От маслото по хлебчето ще ти поолекне.

И той наистина го изяде — след три дена и четири нощи в пристанището бе започнал да прилича на човек.

— Елате да видите! — провикна се превъзбуден Джоуб Холистър, след като надзърна през люка. — Не е ли величествен? — попита той, когато Ричард излезе при него на палубата. — Дори при

Кингсрууд, камо ли в Бристъл не съм виждал платноход, който да е и на половината на този.

Беше собственост на холандската Източноиндийска компания, бе с водоизместимост осемстотин тона и макар да бе нагазил по-дълбоко във водата, до него „Сириус“ приличаше на джудже. Ричард отсъди, че сигурно се прибира, натоварен с подправки, черен пипер и тиково дърво, с които бе прочута холандската Източноиндийска компания, а вероятно и с ковчеже, пълно със сапфири, рубини и диаманти, скрито в каютата на капитана.

— Прибира се в Холандия — отбеляза Джон Пауър и се позамисли. — Готов съм да се обзаложа, че екипажът доста е оредял по пътя. Май нашите моряци от Източноиндийската компания мрат като мухи.

Господин Боунс повика Пауър и той хукна нанякъде.

Сигурни, че официалната проверка няма да се повтори, морските пехотинци го бяха ударили на пиянство, още повече че доста претупаният военен трибунал на сержант Найт беше приключил с някакво си шляпване по кокалчетата — да им е за назидание. Редници като Елайъс Бишоп и Джоузеф Макколдрън, също включили се в „бунта заради грога“ на „Александър“, трябваше да получат по сто камшика, но с дълбоко удовлетворение установиха, че флотският офицер е по-скоро на тяхна страна, отколкото на страната на капитан Дънкан Синклер. Колкото до двамата лейтенанти, те почти не се весеха на борда — пируваха с приятелчетата си на по-хубавите кораби или се пазаряха за кози и пилци по тържището на Санта Крус, да не говорим пък, че отскачаха и до вътрешността на острова, за да се полюбуват на красавиците из селцата, сгушени в полите на планината.

Някои каторжници също се бяха сдобили с ром, а на „Скарбъро“ се продаваше и холандски джин. Моряците го бяха намерили в буренца, носещи се по водата край островите Сили. За английския вкус обаче той бе твърде силен и горчив — джинът английско производство сладнеше като рома, затова и мнозина англичани (а и англичанки) бяха с развалени зъби. Томи Краудър, Арън Дейвис и останалите на нара долу хъркаха като заклани. Бяха се почерпили добре с рома, който бяха спазарили със сержант Найт — всъщност, откакто бяха потеглили, затворът на „Александър“ за пръв път се огласяше от такова гръмогласно хъркане. В петък само такива като

Ричард, които си пазеха парите за по-важни неща, се разхождаха по палубата, а в нощта срещу събота шпангоутът на кораба се разскърца.

В събота, някъде пет часа след зазоряване първият помощник-капитан — Уилям Астън Лонг, надут до пръсване високомерен тип, дойде да търси Джон Пауър.

Върху извърнатите към него лица се четеше искрено недоумение и господин Лонг си тръгна доста мрачен.

Съвсем оглупели от пиянството, неколцина редници от морската пехота се разкрещяха на каторжниците, че няма да е зле да си замъкнат смрадливите задници на палубата и да я претърсят педя по педя. Стреснати, наскачаха кой от наровете, кой от пейките около масите — очакваха всеки момент да им донесат храната.

Капитан Дънкан Синклер се показва от кабината си при кърмата, едвам си поемаше дъх от яд.

— Баща ми имаше една свиня досуц като капитан Синклер — каза Бил Уайтинг толкова силно, че го чуха и трийсетината мъже около него. — Умът ми не го побира защо ловджиите все приказват за глигани — никой глиган, че и бик не може да стъпи и на малкия пръст на оная дърта вещица. Разпореждаше се, моля ви се, из целия двор, в плевнята, кокошарника, при поилото, разиграваше и клетите добичета, и нас. Ама че проклетия, ви казвам! И сатаната би избягал от нея, както от тамян, да не говорим пък за Дядо Боже. Седи, седи и току се юрне нанякъде, взе, че си излапа и сукалчетата колкото да ни направи напук. Клетият нерез, щеше да си умре от страх, когато трябваше да я обслужи. Та тая проклетия се казваше Есмералда.

От този ден нататък всички на „Александър“ започнаха да викат на капитан Дънкан Синклер Есмералда.

С глави, които щяха да се пръснат от болка, доста вкиснатите морски пехотинци, които не бяха на брега, се запретнаха да претърсват педя по педя затвора и след като там не намериха нищо, тръгнаха да тършуват из целия кораб. Търсиха дори в платната, навити около рангоутите и рейките, Джон Пауър беше изчезнал сякаш вдън земя. После някой се сети да погледне и в малката лодка на кораба, нея обаче също я нямаше.

По някое време следобед на кораба се появи и майор Рос — злополучните пехотинци вече изглеждаха така, сякаш са наполовина изтрезнели. Лейтенант Джонстън и лейтенант Шарп бяха повикани по

спешност от „Лейди Пенрин“, където им беше станало навик да наминават, за да обядват заедно с флотски капитан Джеймс Камбъл и двамата му заместници. След „бунта заради грога“ Рос нямаше намерение да бере още ядове с тоя най-метежен от всички единайсет кораба във флотилията. Каторжниците продължаваха да мрат като мухи, морските пехотинци бяха възможно най-лошата сбирщина размирници, каквито майорът беше срещал през живота си, а Дънкан Синклер си беше негодник и копелдак — какъв друг да бъде, щом е родом от Глазгоу!

— Намери човека, Синклер — тросна се той на този достоен човек, капитана, инак кесията ти ще олекне с четирийсет лири стерлинги. Съобщих на губернатора, той не остана особено доволен. Намери човека, ти казах!

Е, намериха го, но чак в неделя по изгрев-слънце, когато флотилията вече се готвеше да отплава. Първо се сетиха да попитат в холандската Източноиндийска компания и оттам отвърнаха, че Пауър е отишъл сам-самичък при тях с лодката на „Александър“ и се е примолил да го наемат моряк за пътуването до Холандия. И понеже бил облечен с дрехите, с каквито ходели и другите каторжници англичани, които капитанът — холандец, бил виждал по английските кораби, той най-учтиво отпратил Пауър да си върви по живо, по здраво. Първо обаче някой се трогнал дотолкова от ужасната му покруса, че го почерпил чаша джин.

Хората, пратени от „Александър“ и „Сириус“ да го издирват, открили първо голямата лодка — фаланът й бил завързан за скала в пустинно заливче; Пауър пък се бил свил на кравай при скалите и спял непробудно, повален от мъка и от холандския джин. Предал се мирно и кротко. Синклер и Лонг настоявали да му бъдат ударени сто камшика на голо, губернаторът обаче се разпоредил да го оковат в двойни вериги и да го занитят за палубата. Той трябвало да кара на пост и молитви едно денонощие, а после щели да го хранят, но колкото до веригите, те щели да останат, докогато реши губернаторът.

„Александър“ потегли. Чипс — дърводелецът на кораба, прикова Джон Пауър към палубата, като занити халките на оковите по ръцете и краката му към дъските и го остави да лежи ничком. Заповедта гласеше никой да не припарва до беглеца под страх от жестоко наказание — бой с камшик, но още щом нощта се спусна над кораба,

господин Боунс припълзя до Пауър и му донесе водица, която той излочи досущ псе.

Флотилията се измъкна от омарата, обвила Тенерифе, времето беше хубаво и слънчево, с лек ветрец. Този път островът се виждаше цели три дена и по заник слънце представляваше незабравима гледка. Врѣх Тейде се извисяваше цели три хиляди и шестстотин метра над океана, беше отрупан в горния си край с ослепително бял сняг, а по средата бе пристегнат като с пояс с ивица сивкави облаци. От светлината на залязващото слънце снегът се обагреше в розово, облациите ставаха кърмъзени и заприличваха на разтопена лава, блъвнала надолу по склона чак до морето, на сипей от древен камък, чиято неповторимост така и не е заличена от слънцето, вятъра и пясъка, навят чак от африканските пустини. Каква прелест!

На другата сутрин островът пак си беше там, само бе останал още по-далеч, а на третия, когато вятърът се поусили и излезе вълнение, Ричард имаше чувството, че сигурната десница, прокарала правата черта на хоризонта, внезапно е трепнала и е направила малка издатинка. Когато хоризонтът отново стана съвършен, Тенерифе вече бе на сто и шейсет километра от тях.

На петнайсети юни прекосиха Тропика на Рака, събитие, ознаменувано с пищна церемония. Всички на кораба, които дотогава не бяха прекосявали тази въображаема черта, бяха изправени пред съда не на друг, а на самия Нептун. Горната палуба беше украсена с мидички, рибарски мрежи, водорасли и огромно медно корито, напълнено с морска вода. Двама моряци засвириха с раковини и на палубата пристигна някакво страшилище, донесено от фордека на престол, направен от каца — трябваше да се вглеждаш доста, докато познаеш Стивън Донован. Главата му беше увенчана с водорасли и с нащърбена халка за привързване на лодки, лицето, голата му гръд и ръцете бяха сини, а от кръста надолу той бе пременен с опашката на риба меч, хваната предния ден и изкормена, та вътре в туловището да се вместят краката на Донован. В едната ръка той държеше тризъбеца на кораба, с който моряците пробощаха по-едрите риби. Двама боядисани в синьо моряци, целите окичени с водорасли, извеждаха един по един хората, питаха всекиго дали е прекосявал Тропика на Рака и ако получеха отрицателен отговор, го мятаха в коритото с морската вода. След това Нептун го наплескваше с малко синя боя и го

пускаше да си върви по живо, по здраво. Насъбрали се, се забавляваха най-много, когато и лейтенант Джонстън, и лейтенант Шарп се озоваха в коритото, макар че и двамата бяха наясно в какво се състои церемонията и бяха облекли стари моряшки дрехи.

Раздадоха — и продължиха да раздават — ром на всички, дори на каторжниците, някой извади и свирка и моряците се впуснаха във вихрен танц, като подрипваха, хванали ръце пред себе си, въртяха се в кръг и подскачаха от крак на крак. После преминаха на песни и екипажът замоли каторжниците — често ги бе чувал да пеят — да изкарат някоя и друга. Ричард и Тафи изпяха песен на Томас Талис^[2], минаха през „Зелените ръкави“^[3] и после подкараха в хор с останалите кръчмарски песни. Всеки получи и препълнено канче рибена чорба, която господин Кели беше сготвил от рибата меч, и каторжниците установиха, че чорбата дори е вкусна, ако наквасиш в нея коравия хляб. Щом се спусна нощта, запалиха фенери; вече минаваше десет, а песните все така огласяха палубата, затова и капитан Синклер изпроводи стюарда си Тримингс да каже на всички освен на вахтата да лягат и да престанат да вдигат такава врява.

Хванаха североизточните пасати, които ги понесоха на юг и на запад. Никой кораб с квадратни платна не може да се задържи на повърхността с вятър, който духа отзад на платната — посоката на вятъра трябва да е такава, че да опъва платното откъм направляващата страна, което ще рече, да се пада откъм бимса или борда. А сега духаше именно такъв попътен вятър, който идваше отзад, някъде между кърмата и средата на кораба. Тъй като тук вятърът и теченията бяха такива, че тласкаха корабите към Бразилия, встрани от Африка, всички на „Александър“ знаеха, че рано или късно флотилията трябва да пристигне в Рио де Жанейро. Тревожният въпрос беше: кога? Щом напуснаха Тенерифе, всички бъчви за питейна вода бяха пълни догоре, въпреки това губернаторът Филип реши, че е разумно да ги долеят отново на островите Зелени нос, които бяха владение на Португалия и се падаха почти точно на запад от Дакар.

На осемнайсети юни — духаше силен вятър и всичко беше обвито в мараня — корабите взеха да подминават островите Зелени нос: Сал, Боависта, Маю. „Александър“ пореше вълните със скорост

сто шейсет и пет морски мили на ден, което се равняваше на триста километра. Разстоянието обаче се измерваше само в милите, с които бяха напреднали в правилната посока. Някои дни се случваше корабът да се е върнал назад, което се установяваше по пладне, когато се определяха географската ширина и дължина. В открито море дните се измерват от пладне до пладне, когато със секстанта може да се определи по слънцето географската ширина, колкото до дължината, тя се изчисляваше с хронометри, каквито в цялата флотилия имаше само на флагманския кораб „Сириус“. Веднага щом на „Сириус“ изчисляха географската дължина, я съобщаваха с флагчетата и на другите кораби.

На деветнайсети юни пред тях изникна огромният, покрит с планини остров Сантягу. Всичко вървеше добре, докато корабите от флотилията, които сега плаваха близо един до друг, заобиколиха югоизточния нос, за да навлязат в пристанището на Прая. Внезапно настана безветрие — не се долавяше и най-лекия повей, ако не броим ветреца, който моряците наричат зефир: леки пориви от всички посоки на компаса. За капак и покрай брега имаше огромни вълни, които се разбиваха по рифовете. След няколко плахи опита, когато „Скарбъро“ и „Александър“ бяха на някакви си осемстотин метра от брега, губернаторът се разпореди флотилията да се върне в открито море. Нямаше да пълнят още вода.

После „Александър“ отново изпадна в беда. На „Лейди Пенрин“, един от двата кораба, които вечно изоставаха, лейтенант Джонстън и лейтенант Шарп имаха приятели, с които се бяха договорили. Флотските офицери и на двата кораба притежаваха овце, свине, кокошки и патици и освен че си готвеха само за себе си, пак само за себе си колежа животните. Капитанът, заместниците му и екипажът пък си гледаха на палубата свой добитък и всички ценяха прясната храна толкова много, че ако хванеха риба, моряците не я поделяха с пехотинците и обратното. В екипажа винаги имаше неколцина опитни рибари, морските пехотинци също предвидливо се бяха запасили с въдици, кукички, плувки и тежести. Надушеха ли, че някого от каторжниците също го бива да лови риба, начаса мобилизираха и него в замяна на рибената чорба, която затворниците получаваха същия или следващия ден.

Флотските офицери сами си излапваха домашните птици, но в тия тропически жеги, заколеха ли овца или свиня, нямаше как да я

изядат цялата и имаше опасност месото да се развали. На прегладнял каторжник като Ричард Морган му се струваше повече от разумно флотските офицери да се разберат с капитана и екипажа на своя кораб и да си поделят месото. Но не би! Каквото офицерите имаха, си го ядяха сами и не даваха на друг и да опита. Затова и всеки път, щом заколеха свиня или агне (козите не пипаха — да им дават мляко), Джонстън и Шарп мятаха на кърмата на „Александър“ покривка за маса и щом я видеха, капитан Камбъл и двамата му лейтенанти изпращаха лодка, която да прибере половинката от убитото животно. По същия начин, ако на носа на „Лейди Пенрин“ се развееше покривка, лейтенантите на „Александър“ се мятаха на ладийката и отпрашваха към „Лейди Пенрин“ да си приберат половинката.

За огромна радост на Джонстън и Шарп на два̀сет и първи юни „Лейди Пенрин“ развя покривката. Двамата флотски офицери завчас се разпоредиха да им спуснат във водата голямата лодка и тръгнаха да си вземат своя пай от гощавката. Губернаторът Филип, капитан Хънтър, майор Рос, военният прокурор Дейвид Колинс и мнозина други едри риби на борда на „Сириус“ загледаха изумени как военноморските офицери на „Александър“ се мятат весело с лодката по огромните разпенени вълни, прииждащи от северозапад. Вещо направлявана с греблата от дванайсет редници морски пехотинци, лодката и на връщане се пребори с вълнението и се прибра по живо, по здраво на „Александър“. Докато редниците преобръщаха лодката на обичайното ѝ място върху палубата, Джонстън и Шарп вече точеха лиги при мисълта за крехките сочни свински пържолки и главите кромид лук от Тенерифе, накиснати в козе мляко.

Капитан Синклер прати да ги повикат.

— „Сириус“ е целият във флагчета — избоботи той с равен глас. — Предлагам ви да се качите на юта и да прочетете какво ни съобщават.

Двамата старши лейтенанти се качиха по стълбите на юта, където Синклер си бе направил пилчарник, кошара за овцете и козите и кочина за шестте угоени шопара, на които дори бе направил покривче, да ги пази от слънцето, и им бе напълнил корито със солена вода, та свинете да си топят в него краката до сгъвката и да не слънчасат.

— Някоя лодка да не напуска „Александър“ без изричното разрешение на губернатора — съобщаваха флагчетата.

Тази лаконичност не съдържаше никакви емоции, ала по-късно същия ден майор Рос запълни пропуска, като се качи на лодката на „Сириус“ и се изтърси на „Александър“.

— Ах, вие, слабоумни негодници, ще ви скъсам задниците от бой! — ревна с цяло гърло той както винаги пред всички, на които им е интересно да го слушат; превозното му средство се поклащаше долу край левия борд на кораба и майорът нямаше намерение да пилее ценното си време, за да се усамотява с тия мухльовци в кварталдека колкото да им каже какво мисли за тях. — Пет пари не давам какви ги вършите с Камбъл и неговите подлоги на „Лейди Пенрин“, но оттук нататък ще сложите край на това сноване напред-назад!

Върна се с напета стъпка при възената стълба, слезе в лодката на „Сириус“, без по него да падне и капчица пяна, и се отправи към „Лейди Пенрин“, където да повтори този изблик на чувства.

Понеже подчинените им се превиваха от смях, точно както и екипажът, и каторжниците, лейтенант Джонстън и лейтенант Шарп побързаха да се затворят в кварталдека, където седнаха да умуват дали да не сложат край на живота си.

Докато духаха североизточните пасати, флотилията напредваше бързо, но към края на юни те утигнаха и платноходите се видяха принудени да чакат и най-лекия ветреца, за да продължат нататък, което предполагаше дълги престои и маневриране. След като кормчията нагласеше платната под друг ъгъл, всички чакаха да видят дали е налучкал посоката на вятъра и дали корабът ще потегли накъдето трябва. Не го ли стореше, кормчията пак го завърташе още малко и пак започваше чакане. Маневри, престой, маневри, престой — и така до припадък...

Ричард бе пратен да лови риба, но не толкова защото му вървеше кой знае колко, а защото бе много търпелив — когато хора като Бил Уайтинг сядаха с въдиците, те очакваха рибата да клъвне веднага щом кукичката се скрие под водата, и отказваха да стоят, облежнати с въдицата на перилата, и да чакат, ако се налага, и с часове. Сега слънцето се падаше точно над тях и на палубата вече не бе така

приятно, особено за англичаните с тяхната изнежена бяла кожа. Виж, в това отношение на Ричард наистина му бе провървяло — докато пътуваха към Тенерифе, беше почервенял, после обаче малко по малко бе почернял и сега имаше хубав кафяв загар, точно както и Тафи, мургавият уелсец, и другите мъже с тъмна коса. За русите луничави Бил Уайтинг и Джими Прайс настъпи дълъг промеждутък от време, когато те от немай-къде трябваше да се крият долу и да мажат болезнените мехури по кожата си с мехлема на Ричард и с течния каламин, който корабният лекар Балмейн им изписа без особено желание.

Затова и Ричард остана много доволен, щом видя, че моряците опъват платнени навеси между щаговете и вантите, между всичко по палубата, което стърчеше поне малко, стига платнището да не пречеше на хората, качващи се горе.

— Не знаех, че Есмералда се е загрижил толкова за изгорелите от слънцето — каза той на Стивън Донован.

Мъжът прихна в гръмогласен смях.

— Ох, Ричард, Ричард! Есмералда пет пари не дава дали някой ще изгори от слънцето. Просто приближаваме екватора, затова и напоследък все е безветрие. А Есмералда просто знае, че скоро ще започнат бурите. Навесите са за това — да събират дъждовната вода, разбираш ли? В най-долния ъгъл подлагат каца и водата се стича вътре. Не е много лесно да опънеш платнището — това всъщност са стари парчета платно, така че да образуват нещо като чиния, която в единия си край е наклонена като фуния. Пасатите вече не духат, Есмералда няма как да не го е усетил.

— Защо сте четвърти помощник-капитан, господин Донован? Докато обикалям палубата, ми прави впечатление, че се товарите със задължения не по-малко от господин Лонг и при всички положения повече от господин Шортланд и господин Боунс.

Сините очи се присвиха в ъгълчетата, върху устните заигра усмивка, но на Ричард тя се видя някак горчива.

— Е, Ричард, падам си малко ирландец и въпреки че съм бил с адмирал Родни в Западна Индия, все пак съм към търговската флота. Есмералда ме сложи втори заместник-капитан, но представителят на Военноморските сили искаше да вреди синчето си на някое топло местенце. Само да беше видял как Есмералда се разфуча, когато

разбра, че господин Шортланд ще пътува като негов втори заместник — отдавна има зъб на бащата, лейтенант Шортланд, де. Затова и лейтенантът реши, че е за предпочитане да се премести на „Фишбърн“. Но синчето остана. Господин Боунс пък не изгаряше от желание да ми преотстъпва длъжността трети заместник-капитан, така че станах четвърти. Всеки от нас отговаря за една от вахтите.

Ричард се свъси.

— Пък аз си мислех, че капитанът сам се разпорежда със своя кораб и има последната дума.

— Така е, но не и когато си се хванал с Кралската военна флота. От „Уолтън“ напират за още такива сладки поръчки, затова и Франсис Уолтън, един от рода на Уолтънови, се е хванал капитан на „Дружба“. Есмералда Синклер е съдружник в „Уолтън и сие“. Ако се поразтърсиш, сто на сто ще установиш, че почти всички капитани на корабите, превозващи хора, и на товарните кораби във флотилията са акционери в съответните дружества. — Донован вдигна рамене. — Ако експериментът с Ботаническият залив завърши успешно, всички ще се юрнат да превозват каторжници — в тая работа има хляб.

— Приятно е да знаеш, че и ние, окаяните каторжници, сме допринесли за нечие благоденствие.

— Особено за благоденствието на хора като Уилям Ричардс младши. Нашият доставчик — на него трябва да сте признателни за чудната храна, която получавате, дано Бог го натика в пъкъла, да изгние там! А освен това, Боже, прати ни и някоя рибка!

Въдицата в ръката на Ричард се поразклати. Замърда и въдицата на Донован. Един от моряците по-назад към кърмата изтегли със съсък нещо — бяха се натъкнали на голям пасаж риба тон и завадиха рибите толкова бързо, та трябваше светкавично да сложат кукичките отново на въдиците и да ги пускат във водата, да не би пасажът да отmine. В края на този вълнуващ за рибарите миг на палубата подскачаха и се мятаха над петдесет едри риби, а моряците и пехотинците вече точеха ножовете, за да ги остържат от люспите, да ги изкормят и нарежат на парчета, нещо, с което каторжниците не можеха да се заемат, понеже не им разрешаваха и да припарват до ножове.

— Довечера ще си отядем рибена чорба — потърка радостно ръце Ричард. — Доволен съм и че вече не ядем на обяд. На пълен

стомах се спи по-добре. Знам, лейтенантите се оплакват, че тия прелестни създания са сухички, но месото все пак е прясно!

В открито море човек наистина не можеше да скучае: вечно се случваше нещо. Ричард вече беше свикнал да вижда огромните морски прасета и по-малките делфини, които палуваха, гонеха се, подскачаха високо над водата и все така го очароваха. Тези твари наистина се радваха на живота! Едва ли безгрижният делфин не се наслаждаваше на своите подскоци, нищо че свъсени мъже като господин Лонг твърдяха, че с пляска и тътена животинките просто прогонвали хищниците.

Понякога на големи ята над кораба кръжаха и какви ли не птици: кралски албатроси, буревестници, дори чайки. „Александър“ не изхвърляше през борда кой знае какви отпадъци, освен когато моряците и пехотинците изкормваха хванатата риба, затова и Ричард бързо разбра — присъствието на птиците означаваше, че наоколо има големи пасажи риба, най-често твърде дребна, та да си заслужава да я ловиш.

Същия ден Ричард видя за пръв път акула и кит. Китът беше достолепен и спокоен и наподобяваше огромен талаз, който се носи прекалено мудно, за да се разбие на пяна. Водата беше чиста като сълза и на Ричард му се прииска да се гмурне в нея. Дали някой ден господин Донован или някой от моряците нямаше да го научи да плува? Той недоумяваше защо дори в дни като този никой не слизаше от кораба и не се къпеше в морето.

Сетне изневиделица край борда изникна онова вледеняващо същество. Защо ли, само като го зърна, Ричард се вцепени? Не проумяваше с какво се обяснява това — акулата си беше много красива. Той видя най-напред перката, прорязваща като нож водата. Перката стърчеше на половин метър и се носеше право към окървавените вътрешности на изкормената риба тон, които моряците бяха хвърлили зад борда и които сега се влачеха подир кораба. Акулата се плъзна покрай „Александър“ като тъмна сянка и продължи нататък. Ричард прецени, че рибата е дълга към седем и половина метра, в средата беше валчеста като буре, отпред обаче се заостряше в нещо като зурла, а отзад завършваше с източена конусовидна опашка, раздвоена като румпел. Върху главата се мъдреше мътно черно око, голямо колкото чинийка. Акулата се изкачи на повърхността, сред

вътрешностите на рибата тон, които се носеха на окървавено кълбо, произвърна се и отвори огромна паст, въоръжена с ужасни зъби. Проблесна белият ѝ корем, остатъците от рибата тон изчезнаха — хищникът ги излапа в миг до шушка и се понесе в разпенените води подир „Александър“, към другите кораби, за да провери дали и около тях няма някакви вкуснотии.

„Майко мила! Бях чувал за китове, бях чувал и за акули. Знаех, че акулата е голяма риба, но не си и представях, че е почти колкото китовете. Виж, това същество не познава радостта. По окоето му разбрах, че няма душа.“

Китът изникна във въздуха на около двеста метра от кораба и появата му беше толкова внезапна, че само хората, които като Ричард ловяха риба откъм дясната страна, видяха как могъщото същество се показва сред облак пръски от водата. С глава, заострена като човка, с мъничко око, в което проблясваше разум, с две перки на точици, китът ту се показваше, ту пак се скриваше в цялото си десетметрово сивосинкаво великолепие, а туловището му бе покрито с раковинки точно както корпусът на всеки кораб. Паднеше ли пак във водата, вдигаше цял облак пръски и изчезваше, сетне, след миг напрегнато очакване, приказно красивата назъбена опашка пак щръкваше като байраче над водата, пак плясваше по повърхността на океана с мощен тътен и вдигаше многобагрени, ослепителни дъги от пяна. Левиатанът на морските дълбини, по-величав и от най-красивия линеен кораб!

Появиха се и други, които осеяха морските ширини досущ като на гравюрата с пасящи слонове, която Ричард бе виждал навремето: китовете бълваха стълбове вода, примесена с въздух, носеха се величествено по повърхността или подскачаха в своя гаргантюански танц. Край „Александър“ дълго палуваха кит майка и нейната рожба — майката беше на ужасни белези, цялото ѝ тяло беше обрасло с раковини, а китчето беше като изваяно. На Ричард му идеше да падне на колене и да благодари на Бога, задето му е оказал такава чест, ала бе безсилен да откъсне очи от китовете. Накъде ли се бе запътила тяхната флотилия? Където и да отиваха, и те като делфините и морските прасета пътуваха с радост.

Безветрието не трая много, не след дълго се изви шквал и те трябваше да се възползват от него. По ясното небе бързо се струпаха облаци: бухлати тъмносини къдели, обточени с бяло по краищата, които тътнеха зловещо. Сетне задуха силен вятър, морето се разбесня, заваля като из ведро, всичко бе озарено от светкавици, чуваха се тътнещи гръмотевици. След има–няма час небосводът пак се проясни и корабът отново се озова в безветрие.

Някои от каторжниците и пехотинците спяха направо на палубата, но за изненада на Ричард повечето предпочитаха да не го правят. Каторжниците все пак бяха свикнали да спят върху корави дъски, ала повечето бързаха да се скрият в смрадливия затвор веднага щом се спуснеше мракът, а това по тия географски ширини се случваше изумително бързо. Колкото и да беше задушно, пак бе по-удобно да спиш в хамака, но виж, Ричард наистина не разбираше своите другари по съдба — те явно се страхуваха от стихииите.

Него обаче не го беше страх. Намираше си местенце на палубата, така че да не се пречка на моряците, и след като се излегнаше, се любуваше на невероятната игра на светкавиците, прорязващи облациите, чакаше да се намокри до кости и сърцето му да спре в мига, когато мълния и гръм отекнат едновременно и бурята профучи точно над кораба. Ала най-приятен бе дъждът. Ричард беше донесъл сапун и след като пъкна дрехите си под края на една от преобърнатите върху палубата лодки, се насапуниса — знаеше, че ще вали дълго и дъждът ще отмие пяната. Беше изнесъл и всичко, което можеше да се изпере: сламеника, дрехите на всички, дори одеялата, въпреки че другарите му възроптаха с половин уста, че щели да се свият от водата.

— Всичко, дето не е занитено или заковано за наровете, го изнасяш, Ричард, и го переш! — възмути се Бил Уайтинг. — Как изобщо можеш да стоиш под открито небе? Лично аз предпочитам да съм тук, долу, когато гръм удари кораба и той почне да потъва.

— Одеялата не могат да се свият повече от това, Бил, пък и не разбирам от какво толкова се страхуваш. След някакъв си час всичко ще е изсъхнало. Дори и няма да усетите, че съм изнесъл нещата, толкова погълнати сте от своето хъркане.

От това, че Бил си е възвърнал самочувствието и пак мърмори за щяло и нещяло, си личеше, че доста често похапват риба, нещо, което Ричард не бе отчел, когато бяха тръгнали да прекосяват „рибарника“ на

краля, както наричаха Атлантическия океан. Хлябът вече почти не ставаше за ядене — бѣкаше от тлъсти гънещи се червеи, които той предпочиташе да не гледа — точно по тази причина повечето мъже се хранеха със затворени очи. Самуните бяха и клисави, явно знак за гнусните гадинки да започнат да се множат като гъби след дъжд. Виж, в осоленото месо не вирееше нищо, затова пък грахът и овесената каша също гъмжаха от животинки. А малцовият екстракт на Ричард и на момчетата беше на привършване.

— Господин Донован — обърна се той към четвъртия помощник-капитан, който по право си беше втори помощник, — ще ми направите ли една услуга, когато пристигнем в Рио де Жанейро? Не бих ви молил, ако не вярвах само на вас и на никой друг от хората, които ще слязат на брега.

Това си беше самата истина. През дългите часове, докато бяха ловили заедно риба, между тях се бе зародило приятелство, което според Ричард бе не по-малко силно от приятелството му с момчетата от затвора. Дори по-силно. Стивън Донован притежаваше авторитет, но и някаква лекота, чувствителност и чудесно чувство за хумор, невероятното умение да разчита мислите на Ричард, който го чувстваше близък като брат, по-близък дори от Уилям. Вече не му правеше впечатление, че Донован съвсем не го разглежда като брат. В началото каторжниците — и приятелите на Ричард, и хора, с които той почти не общуваше, се забавляваха и непрекъснато го взимаха на подбив заради тая странна дружба, придобила твърде интересен привкус покрай честите му отсъствия нощем, когато той се губеше някъде по палубата. Но Ричард си затваряше очите, и не даваше ухо на приказките, проявяваше здрав разум да не се оправдава и брани и така малко по малко всички приеха отношенията му с четвъртия помощник-капитан просто като приятелство; господин Донован очевидно задоволяваше нагона си с други.

Когато Ричард отпрати молбата си, двамата с Донован пак ловяха риба, макар че тоя морен ден рибата изобщо не кълвеше. И двамата бяха с рибарски сламени шапки — Ричард я беше спазарил от помощник-дърводелеца, по-пристрастен към рома, отколкото към слънцето.

— На драго сърце ще ти услужа — рече с удоволствие Донован.

— Скътали сме малко пари, а има неща, от които се нуждаем: сапун, малцов екстракт, някакъв бабешки цяр за настинка и мехлем за ужилено, катранено масло, парчета плат, два-три бръснача и две ножици.

— Задръж си парите, Ричард. Ще ти трябват, за да си платиш пътя и да се прибереш в Англия. На драго сърце ще ти набавя нещата и без да ми даваш пари.

Сгърбен, Ричард поклати глава.

— Не мога да приемам подаръци — натърти той. — Длъжен съм да си платя.

Донован вдигна вежда и се подсмихна.

— Да не си мислиш, че съм ти хвърлил око? Обиждаш ме!

— Не, не си мисля такова нещо. Не мога да приемам подаръци, понеже не съм в състояние да отвърна със същото. И това няма нищо общо с хвърлянето на око.

Донован избухна в смях, огласил всичко наоколо.

— Божичко, какъв разговор вода! Приказвам като целомъдрена девица в дамско списание. Няма нищо по-смешно от това някой обратен да се влюби до полуда, а любовта му да си остане несподелена. Приеми този малък подарък, с него искам да облекча съдбата ти, а не да те обременявам със задължения. Толкова ли не си забелязал, Ричард? Та ние сме приятели!

Той примига бързо и се усмихна.

— Да, знам го прекрасно. Благодаря ви, господин Донован, ще приема подаръка.

— Ти би могъл да ми поднесеш още по-голям.

— Какъв?

— Ами да ме наричаш Стивън и да ми говориш на ти.

— Не ми приляга. Когато стана свободен човек, ще ви наричам Стивън. Но дотогава трябва да си знам мястото.

Покрай кораба се стрелна акула, и тя прегладняла като всички останали в тоя ден, когато рибата се беше изпокрила и не кълвеше. Беше дълга към три и половина — четири метра, същинска попова лъжичка в този безбрежен океан. Извърна се, погледна ги с безизразните си очи и продължи нататък.

— Самото vyplъщение на злото! — отбеляза Ричард. — В окото на кита проблясва разум, на делфина — също. Докато тая страхотия

гледа така, сякаш е дошла от самото дъно на пъкъла.

— О, ти си истинско чадо на Бристъл! Да не си проповедник?

— Не, но в рода ми има свещеници. От англиканската църква. Братовчедът на баща ми е енорийски свещеник на черквата „Свети Яков“, баща му пък е проповядвал направо под открито небе, при рудниците в Кингзуд.

— Голям смелчага е бил. И отгървал ли е кожата?

— Да. Братовчедът Джеймс се е родил по-късно.

— Плътта никога ли не те мъчи, Ричард?

— А, защо, мъчила ме е — навремето. С жена, която знаеше как да отвори вратата на рая за всеки мъж. И точно това бе най-ужасното. В сравнение с него да се лишаваш от плътски наслади си е шега работа.

Въдицата на Донован се поразклати и той ахна.

— Захапа! Там, долу, има риба!

Наистина имаше. Акулата се беше върнала и бе откъснала стръвта. А също кукичката, плувката и тежестта. Донован метна шапката си на палубата, стъпка я и изруга.

Може би беше от времето: горещо, знойно, задушно, а може би „Александър“ бе дал кратък отдых на смъртта, преди неприятностите да започнат наново. На двайсет и девет юни каторжниците пак взеха да мрат. Корабният лекар Балмейн, който не искаше и да чуе да слиза в затвора заради смрадта, изведнъж се видя принуден да прекарва доста време там. Церовете му, слабителните и лековете срещу гадене не помогнаха кой знае колко.

Колко лесно суеверието взимаше връх! Тъкмо болестите пак започнаха да повалят хората, и „Александър“ навлезе в море с лъскав кобалтовосин цвят. Каторжниците, които се чувстваха здрави, се изсипаха на палубата да го видят и начаса заявиха, че според тях това със сигурност било проявление на застигналата ги прокоба: океанът се бил превърнал в сини камъчета и всички до последния човек щели да измрат.

— Това са си най-обикновени раковини! — възкликна отчаян корабният лекар Балмейн. — Навлезли сме в пасаж раковини, наричани португалски моряци! Яркосини пихтиести същества! Нещо

съвсем естествено, изобщо не може да става дума за проявление на Божия гняв! Майко мила, какво доживях! — закърши той ръце и се оттегли в своята задръстена с какво ли не каюта на кварталдека, за да се отдаде на отчаянието си.

— Защо им викат португалски моряци? — попита Джоуи Лонг, след като преотстъпи мястото си на Ричард — беше негов ред да се грижи за Айк.

— Защото португалските линейни кораби са боядисани в същия оттенък на синьото — поясни Ричард.

— А защо не са черни с жълт кант — като нашите?

— Защото, ако бяха като нашите, Джоуи, как тогава ще разбираме кой ни е приятел и кой — враг? Започне ли пукотевицата, трудно ще различиш флагчета и сигнали. А сега иди да се поразтъпчеш на палубата! Така те искам! Заседяваш се прекалено много тук, долу.

Ричард седна до Айк, съблече му ризата и панталона и взе да го мие с парцалче.

— Балмейн е малоумник — изграчи Айк.

— И той, човекът, се е видял в чудо. Не знае какво да прави.

— А някой знае ли? Наистина има ли някой, който да знае?

Айк беше станал само кожа и кости, косата му беше окапала, ноктите му бяха побелели, езикът му беше обложен, устните — напукани и отекли. Ала най-ужасните признаци на болестта Ричард откриваше в гениталиите му — те се бяха спаружили и бяха заприличали на празна кесийка. Ох, Айк!

— Хайде, отвори уста. Трябва да ти почистя зъбите и езика.

Като пипаше много внимателно, Ричард взе усуканото парцалче, топнато в пречистена през филтъра вода, и се опита да направи деня на своя другар — стария пътен разбойник, по-поносим. Докато чистеше устата му, си помисли, че понякога е за предпочитане да си подребничък. Ако Айк беше с телосложението на Джими Прайс, мъките му отдавна да са свършили. Навремето обаче той бе цяла канара, а животът беше упорит. Малцина се предаваха току-така, без да се съпротивляват, и се вкопчваха със зъби и нокти в дните, които така или иначе бяха преброени.

В затвора се носеше все по-тежка смрад, идваща откъм трюмната вода. Макар и да беше флотски лекар от цели седем години и да бе

ходил заедно с проучвателна експедиция на западноафриканския бряг по времето, когато Парламентът все още се надяваше, че може да заточава там углавните престъпници на държавата, Балмейн смяташе, че „Александър“ е бreme, непосилно за неговите възможности. По негово настояване бяха струпали корабни платна на ония места в затвора, където зловонието беше най-непоносимо, и ги бяха усукали на фунии, така че от дупка, пробита в палубата, по тях да влиза чист въздух и да става поне някакво течение. Колкото и вял да беше, капитан Синклер нададе страшен вой, но лекарят не искаше и да чуе. Притеснен, че сега наричат „Александър“ кораб на смъртта, Синклер все пак отстъпи и нареди на корабния дърводелец да му обезобрази палубата. Ала в затвора пак почти не проникваше чист въздух и покосени от треската, мъжете продължаваха да мрат като мухи.

Макар и да бе изпостелял, Ричард се чувстваше добре. Същото важеше и за неговите другари по нар и за останалите четирима от нара на Айк. Уили Дринг и Джо Робинсън се бяха изнесли окончателно от долните койки и сега другите трима (бяха изгубили един от шесторката още при Портсмут) се ширеха на пространство, предвидено за шестима. Момчетата от нара на Томи Краудър и Арън Дейвис си живееха живота благодарение на уговорката със сержант Найт. Въпреки всичко шестото чувство подсказваше на Ричард, че този път няма да се отърват толкова леко и върлуващата болест ще покоси мнозина.

— Ще се редуваме да се грижим за Айк, а останалите ще се изнесем на палубата, за да напълним колкото може дъждовна вода — нареди той на момчетата.

Джими Прайс и Джоуб Холистър понечиха да възразят, Джоуи Лонг ревна, другите също бяха на ръба да се разбунтуват.

— По-добре да си стоим долу — рече Бил Уайтинг.

— Останете ли тук, ще се заразите от треска.

— Сам го каза, Ричард — тросна се и Неди Перът. — Стига да прецеждаме водата и да поддържаеме чисто, ще ни се размине. Няма да ходя на никаква палуба. На теб ти е лесно с тая кожа, но аз изгарям от слънцето.

— Аз ще се кача — намеси се и Тафи Едмъндс и се зае да си събира някои от нещата. — Ние с теб трябва да репетираме за концерта. Не можем да допуснем само нашият кораб да си остане без

концерт. Я виж „Скарбъро“. Там не минава седмица, без да си изнесат концерт. Според ефрейтор Фланъри някои от сценките били толкова изпипани, че трябвало да ги видиш с очите си, за да повярваш.

— На „Скарбъро“ — намеси се Уил Конъли — може и да има повече каторжници, отколкото при нас напоследък, но те са добре, понеже са разпределени между втората и третата палуба. А ние сме натикани като сардели на два пъти по-малко пространство, защото превозваме и товар.

— Е, лично аз пък съм доволен, че на третата палуба на „Александър“ има товар — каза Ричард, който се бе отказал да спори — беше се убедил, че е безполезно. — Вижте какво стана с пехотинците, когато бяха една палуба по-долу. Помпите на „Скарбъро“, които вадят трюмната вода, работят. Всичко пак опира до капитана. Те имат капитан Маршал, ние имаме Есмералда, който пет пари не дава за помпите, стига трапезата му да е отрупана. Трюмната вода на „Александър“ е напълно заражена.

На четвърти юли вече бе умрял още един мъж, а други трийсет бяха пратени на наровете на импровизирания лазарет. Корабният лекар Балмейн имаше чувството, че целият корпус на „Александър“ е натъпкан до пръсване с трупове в последен стадий на разложение. Как тия клетници живеят сред разложение!

На другия ден от „Сириус“ се получиха две заповеди. Първата гласеше Джон Пауър да бъде освободен от оковите — още щом му смъкнаха веригите, той отново отиде при господин Боунс, тъй като в заповедта изобщо не се казваше, че му е забранено да работи. От втората — лейтенант Джонстън и лейтенант Шарп останаха страшно недоволни. Дажбата вода за всеки мъж във флотилията, бил той моряк, морски пехотинец или каторжник (жените и децата получаваха по-малко), трябвало да се намали от два на литър и половина. Каторжниците да получавали половин литър всеки ден призори и още литър — в късния следобед. Раздаването на водата да се осъществявало под надзора на флотски офицер и в присъствието на двама пехотинци и на двама каторжници като свидетели, които пък трябвало да се сменят всеки път, да не би да почнели да крадат тайно от водата. Според същата заповед отсеците трябвало да се залостят, бъчвите с вода — да се държат под ключ и да се пазят като зеницата на окото, а ключовете да стоят у офицерите. Всяка сутрин да се отпускала

допълнително вода за казаните и коритата, а също и за животните, които лочеха на корем, например кравите и конете изгълтваха по четирийсет и пет литра.

Три дни по-късно безветрието и бурите бяха изместени от югоизточните пасати. А корабите още не бяха прекосили екватора. Всички начаса се поободриха, макар че флотилията с триста мъки поддържаше курса си, измерван в реални морски мили — по сто на ден. „Александър“ пореше огромните насрещни вълни, „Сириус“ и „Бдителност“ плаваха току зад него, „Дружба“ пък беше отпред, цялата в пръски вода досуц мокро псе, което се изтръсква.

Когато сребърните копчета по алените куртки на Джонстън и Шарп започнаха да потъмняват и вонята по кварталдека стана почти толкова непоносима, както и на втората палуба, лейтенантите и корабният лекар се вдигнаха и отидоха при капитана, който ги прие, но отхвърли жалбата им като пълна глупост. Притесняваше го само едно: че каторжниците му крадат от хляба, затова и настояваше да бъдат налагани с бича едва ли не до смърт.

— Пак благодарете на звездите, че не ви крадат от рома! — тросна се Джонстън.

Капитанът се ухили, при което се видяха мръсните му зъби.

— Другите кораби може и да си имат ядове с рома, но моят — не. А сега си тръгвайте и ме оставете на мира. Дадох на дърводелеца дясната помпа — да я поправи, понеже нещо не работи като хората. Това безспорно обяснява състоянието на трюмната вода.

— Как един дърводелец ще поправи машинария, която се движи с метални чаркове и кожени ремъци? — процеди през зъби Балмейн.

— Вие по-добре се молете да я поправи. А сега се махайте от тук!

Това вече бе последната капка, от която търпението на Балмейн преля. Той даде сигнал с флагчетата на „Сириус“ и получи разрешение да вземе лодката и да отиде на „Шарлот“ при главния корабен лекар Джон Уайт. Командвана от лейтенант Шарп, голямата лодка пое през огромните вълни: „Шарлот“ беше тронав платноход и най-често изоставаше. На връщане към „Александър“ всички се уплашиха до смърт — дори Шарп, който не знаеше що е страх и в най-бурно море.

Затова когато се качи по стълбичката на „Александър“, корабният лекар Уайт бе доста ядосан.

— Ей, бристълчани, опряхме до вас — рече Стивън Донован. — Чакам ви с господин Уайт и господин Балмейн в помещението за нисшите офицери.

„Строго погледнато — помисли Ричард, понаучил доста за помпите през времето, което бе прекарал с господин Томас Латимър, изчезнал сякаш вдън земя, — помпите е трябвало да бъдат една палуба по-долу, за да се намали равнището на трюмната вода, която трябва да вдигат, навремето обаче с кораба са прекарвани роби и собствениците не са искали да има отвори толкова ниско в корпуса. Истината е, че никой не се е притеснявал особено за трюмната вода.“

В помещението за нисшите офицери имаше два резервоара, единият отдясно, другият — отляво, снабдени с най-обикновена смукателна помпа с ръчка, която се движеше нагоре-надолу. Към резервоарите бяха прикачени тръби, които се изпразваха чрез клапа в морето. Дясната помпа беше свалена, лявата пък отказваше да изпомпва.

— Ще слезем долу — оповести корабният лекар Уайт, пребледнял като платно. — Как изобщо е възможно човек да живее тук? Мъжете ви, лейтенант Джонстън, трябва да получат награди за издръжливост.

Ричард и Уил Конъли вдигнаха капака на люка и отскочиха назад. В отсека долу беше тъмно като в рог, но и те, и другите зад тях чуха как о бълчите с вода се плиска течност.

— Трябват ни фенери — рече Уайт и си затули лицето с носна кърпа. — Налага се някой от нас да слезе долу.

— Драги ми господине, не е за препоръчване да се слиза долу с фенери. Въздухът ще се възпламени — възрази учтиво Ричард.

— Но нали трябва да видя какво става!

— Не се налага, драги ми господине, наистина. Всички чуваме какво става. Трюмната вода е преляла и е наводнила отсека. Това ще рече, че е напълно замърсена. И двете помпи не работят, възможно е никога да не са работили — последния път, когато идвахме тук, изгребвахме водата с кофи. Така е още от Галиънс Рийч.

— Как се казваш? — попита Уайт през кърпата.

— Ричард Морган, родом съм от Бристъл, драги ми господине. — Той се усмихна. — Ние, бристълчани, сме свикнали със зловонието, затова и вечно ни пращат да изгребваме трюмната вода. Но ако го правим с кофи, това няма да промени нищо. Водата трябва да се изпомпва, и то всеки ден. Но не със смукателни помпи като тези тук. Дори и да работят, им трябва цяла седмица, за да извадят един тон вода.

— Дърводелецът ще успее ли да ги поправи, господин Джонстън?

Лейтенантът вдигна рамене.

— Питайте Морган. Той, изглежда, е наясно. Признавам си, не разбирам нищо от помпи.

— Е, Морган, дърводелецът ще се справи ли?

— Не, драги ми господине. В трюмната вода има толкова много твърди предмети, че при всяко всмукване помпите и цилиндрите се развалят. На кораба му трябва верижни помпи.

— И какво повече правят верижните помпи от тези тук? — поинтересува се Уайт.

— Ами изпомпват водата, драги ми господине. Представяват най-обикновена дървена кутия, която обаче е много по-голяма от тези цилиндри. Водата се вдига с плоска месингова верига, прикачена за дървени зъбни колела горе и дървен барабан долу. Дъсчените прегради са свързани с веригата, така че, докато падат, се отпускат надолу, после пак се разгъват нагоре и изсмукват водата. Един добър дърводелец ще ви измайстори всичко без веригата — механизмът е толкова прост, че двама мъже, които въртят барабана със зъбните колела, ще ви вдигнат за една минута цял тон вода.

— Тогава „Александър“ трябва да бъде снабден с верижни помпи. Има ли вериги на кораба?

— Съмнявам се, драги ми господине, но „Сириус“ току-що излиза от ремонт, няма начин да не са му сложили верижни помпи. Сигурно на борда на кораба се намират и резервни вериги. Ако там няма, сто на сто ще намерите на някой от другите кораби.

Уайт се обърна към Балмейн, Джонстън и Шарп.

— Е, отивам на „Сириус“ да докладвам на губернатора. Междувременно ще се наложи да почистите трюма и отсека. Изкарайте всички морски пехотинци и каторжници, нека работят на

смени, няма да допусна да принуждавате бристълчани да го вършат сами — рече той на Джонстън. После се обърна и изгледа на кръв Балмейн. — Защо, господин Балмейн, не сте ме уведомили много по-рано за положението тук, след като това продължава вече седем месеца? Капитанът на кораба е развейпрах, няма да се помръдне, дори и бизанът да му се стовари на главата в кабината. Вие сте корабен лекар и ваш дълг е да пазите здравето на всекиго на борда, включително на каторжниците. А не сте го сторили и можете да бъдете сигурен, че ще докладвам на губернатора.

Уилям Балмейн стоеше, пламнал като домати, красивото му лице бе сковано от стъписване и гняв. Беше шотландец, бе шест години помлад от ирландеца Уайт и двамата бяха на нож още от мига, в който се бяха срещнали за пръв път. Какъв срам и позор, да го ругае пред двама морски пехотинци и пред четирима каторжници! Само майор Рос си позволяваше такива своеволия с беззащитните си подчинени. Сега не му беше времето да си изяснява отношенията с Уайт, ала Балмейн се зарече, че щом флотилията пристигне в Ботаническият залив, той ще му го върне тъпкано. Корабният лекар огледа каторжниците един по един, за да види по лицата им дали му се подиграват или го презират, не забеляза обаче нищо подобно. Познаваше тези мъже по една твърде странна причина: те изобщо не боледуваха.

Точно тогава майор Робърт Рос дойде в долния край на стълбата. Беше забелязал, че Шарп отново препуска като обезумял с лодката по разбуненото море, и го бе загложило любопитство. Подуши само веднъж, но и това му бе достатъчно, за да разбере какъв е проблемът; а колкото до Балмейн, той се прибра сковано в каютата си, където да се цупи на воля и да крои как да си отмъсти. През това време Уайт обясняваше какво става.

— А, да — рече Рос и се вторачи в Ричард. — Помня те добре, ти си оня чистофайник, когото всички каторжници слушат в захлас. Значи разбираш от помпи и други такива неща, а, Морган?

— Разбирам достатъчно, драги ми господине, за да знам, че „Александър“ има крещяща нужда от верижни помпи.

— Съгласен съм. Ще ви откарам, господин Уайт, на „Сириус“, а после и на „Шарлот“. А вие, господин Джонстън и господин Шарп, изкарайте всички да чистят трюма. Изрежете в корпуса под

амбразуриите две дупки, та мъжете да изгребват мръсотията направо в морето.

На другия ден лейтенант Филип Гидли Кинг дойде заедно с майор Рос и с главния корабен лекар на флотилията Уайт, погледна само веднъж лявата помпа, която Ричард беше свалил и бе разглобил, и изсумтя презрително и погнушено.

— Тая бракма няма да изсмуче семето и на сатир. Корабът трябва да се оборудва с верижни помпи. Къде е дърводелецът?

Английската педантичност, съчетана с келтския плам, сътвори чудеса. Кинг беше от Кралската военна флота, тоест, бе старши по ранг на лейтенант от морската пехота. Остана на „Александър“, докато не се увери, че дърводелецът е разбрал какво точно трябва да скове и че то е по силите му, после отиде да докладва на командващия флотилията, че занапред корабът би трябвало да не е чак толкова опасен за здравето.

Ала отровата се бе просмукала в шпангоута — „Александър“ никога не е бил и нямаше да бъде безопасен за здравето. И все пак зловонията, изпълнили всичко под горната палуба, малко по малко се разнесоха. Животът на кораба стана малко по-поносим. Дали Есмералда Синклер остана доволен, че трудностите с трюмната вода са били решени, без „Уолтън и сие“ да се охарчва ли? Определено не. Кой, да го вземат мътните, попита той от висотата на юта (Тримингс бе ходил да погледа и му бе докладвал), е дръзнал да изрязва дупки в хубавия му кораб?

В нощта срещу шестнайсети юли флотилията прекоси екватора. На другия ден корабите се натъкнаха на първите истински бури, откакто бяха напуснали Портсмут. Капаците на люковете бяха затворени и каторжниците останаха в непрогледен мрак. За хора, които като Ричард прекарваха цялото време на горната палуба, това си беше истински кошмар, добре поне, че вонята се бе поразсеяла. Морето се плискаше по носа отляво, „Александър“ се клатеше и се люшкеше надлъжно, странно усещане, при което смазващото налягане се редуваше със световъртеж, защото корабът ту подскачаше във въздуха, ту отново се плъосваше с невероятен тътен като при мощен взрив във водата. Хората се мъчеха да застанат под прав ъгъл на движението, но

въпреки това се мятаха от едната чак до другата преграда. Морската болест, за която си мислеха, че е останала в миналото, отново взе да поваля наляво и надясно, Айк се мъчеше като грешен дявол.

Когато флотилията най-сетне се измъкна от бурята с бъчви, дотолкова пълни с дъждовна вода, че пак стана възможно да възстановят първоначалните дажби от скъпоценната течност, на всички, дори на безутешния Джоуи Лонг, вече им беше ясно, че Айзак Роджърс няма да прескочи трапа.

Той помоли да види Ричард, който седна сгърбен срещу Джоуи и положи върху коленете си главата и раменете на Айк.

— Е, свърши земният път на разбойника Роджърс — рече той. — О, Ричард, само да знаеш колко се радвам! И ти се радвай за мен. Грижи се за Джоуи, чу ли. Ще му бъде тежко.

— Не се притеснявай за това, Айк, всички ще се грижим за Джоуи.

Айк вдигна ръка — беше като на скелет — и посочи полицата при бимса.

— Ботушите ми, Ричард. Давам ти ги, само ти си толкова едър, на друг няма да станат. И нали знаеш, ботуши за чудо и приказ са, имат си и токове!

— Знаем, знаем. Ще ги използвам разумно.

— Добре — пророни Айк и склопи очи.

След час издъхна, без да ги отваря.

На „Александър“ бяха измрели толкова много хора, че се наложи майсторите на платна да искат старо платнище от други кораби. Облечен в чисти дрехи, Айзак Роджърс бе положен в платнен чувал и беше отнесен на горната палуба. Ричард, който бе взел със себе си молитвеник и требник, извърши опелото, като предаде душата на Айк на Всевишния, а тялото му — на морските дълбини. То се плъзна от борда и на мига потъна, тъй като към него бяха привързали камъни, събрани от същия плаж на Тенерифе, където Джон Пауър беше заспал. На Кораба на смъртта вече не достигаха й късове метал, използвани за тежест.

Корабният лекар Балмейн се разпореди палубите още веднъж да бъдат обеззаразени с барут, катранено масло и вар. Той, горкият,

живееше доста самотно на кварталдека, където компания му правеха само двамата флотски лейтенанти. Те обаче се хранеха отделно и не споделяха нищичко с него. Подобно на Артър Боус Смит, корабния лекар на „Лейди Пенрин“, и Балмейн се крепеше само благодарение на интереса си към безбройните морски същества, които срещаха по пътя, и стига те да бяха малки, ги съхраняваше в стъкленици със спирт. Откакто бяха сложили верижните помпи, му беше много по-лесно да слиза в затвора, той обаче още не можеше да прости на Уайт, задето го бе злепоставил пред толкова хора, и беше на мнение, че няма да носи никаква вина, ако проклетите каторжници продължат да мрат.

Един от каторжниците бе отишъл да ползва нужника за екипажа на носа и беше отнесен от внезапно надигнала се вълна, така мъжете в затвора станаха още по-малко: сто осемдесет и трима.

В началото на август флотилията се приближи до нос Фрио, който се падаше северно от най-големия град в Бразилия, на някакъв си ден плаване от него. Но високите назъбени планини по брега се държаха точно както Сантягу — още щом корабите заобиколиха носа, настана безветрие и те запъплиха като костенурки към Рио де Жанейро, за да пристигнат чак в нощта срещу пети август. Сега беше зима. Рио де Жанейро беше толкова на юг от екватора, че се падаше на хвърлей от Тропика на Козирога, северно от него. От Тенерифе бяха потеглили преди петдесет и шест дни, а от Портсмут — преди осемдесет и четири, което, закръглено, правеше съответно два и три месеца. И девет хиляди и осемстотин километра.

Трябваше да си издействат разрешение да навлязат в колониалните води на Португалия, задача, за която се искаше време. В три следобед флотилията прекоси широките към километър пясъчни наноси и мина между двата еднакви островърхи хълма, при което „Сириус“ даде топовен салют с тринайсет оръдия, а форт Санта Крус му отвърна със същото.

Още от зазоряване всички на „Александър“ се бяха струпали по перилата и гледаха в захлас това чуждо, неописуемо красиво място. Южният хълм представляваше огромно тристаметрово скалисто яйце, обагрено в розово-сиво и увенчано с перука от зелени дървета, докато северният хълм бе по-гол и не така красив. В дъното се мерзелееха и

други зъбери, остри и прилични на бивници, покрити със злачни дъбрави, сияйно зелени поляни и щръкнали плоски скали, обагрени в синьо, розово, бяло. Плажовете бяха дълги-предълги, извити като подкови и покрити с жълт пясък, спокойни и ведри, обточени с белите зайчета на прибоа. Корабите хвърлиха котва почти веднага след като навлязоха в пристанището, срещу една от многото крепости, построени, за да охраняват Рио де Жанейро от тия морски хищници, пиратите. Чак на другия ден бяха изтеглени на мястото, където щяха да акостират — срещу град Сан Себастиан, името на същинско Рио. Беше разположен на общо взето квадратен полуостров на западния бряг, разпрострял пипала по ждрелата между възправящите се навред върхове.

Пристанището гъмжеше от търговски лодки, зад чиито весла, под пъстроцветни навеси най-често седяха почти голи негри. Ричард видя кулите на черквите, увенчани със златни кръстове, инак в Рио нямаше много високи сгради. Никой не бе забранил на каторжниците да излизат на палубата, те дори не бяха с окови, включително Джон Пауър. Но около шестте кораба постоянно патрулираха лодки, които разгонваха търговците с техните ладийки.

Времето беше хубаво, много горещо и задушно. Ох, де да можеше да слязат на брега! Но това, както разбираха всички каторжници, беше невъзможно. По пладне им дадоха огромни късове прясно говеждо, картофи и фасул, варен ориз и самуни със странен вкус — по-късно Ричард научи, че ги месели от стрит корен с името cassada. Всичко това обаче не беше нищо в сравнение с мига, когато при кораба надойдоха ладийки и засмени негри с бели зъби, блеснали върху абаносовите лица, взеха да мятат на палубата стотици портокали, сякаш си играеха с каторжниците. И Ричард, и други бяха чували за портокалите; той бе чел, че някои богатски къщи дори си имали оранжерии. Беше виждал портокал и при братовчеда Джеймс — аптекаря, който го беше изложил на показ и внасяше лимони, за да извлича етеричните масла от тях. Лимоните се разваляха по-бавно.

Някои от портокалите бяха с диаметър петнайсетина — седемнайсет сантиметра, с наситен красив цвят, други пък бяха почти кървавочервени и отвън, и отвътре. Каторжниците и морските пехотинци бързо установиха, че горчивата кора се бели лесно, и захванаха да се тъпчат като невидели с портокалите, възхитени от

тяхната сладост и сочност. Случваше се да отхапват и от големите яркожълти лимони, за да притъпят възладкия вкус на толкова много портокали, или смучеха не така сочните зелени лимони — нещо средно между тръпчивия жълт лимон и портокаловия сироп. Не можеха и не можеха да се наситят на цитрусовите плодове. Установиха, че най-бледите плодове са откъснати, преди да са узрели докрай, и в края на третата седмица в Рио Неди Перът започна да заделя всяка сочна топчица, която според него щеше да издържи няколко дена — щом го видяха, и други каторжници последваха примера му. Мнозина, включително Ричард, си запазиха и от семенцата на портокалите и лимоните.

Всекидневно получаваха прясно говеждо, едни или други зеленчуци и хляб от cassada. Още щом надушиха, че ромът в Рио може и да е лош като качество, но е евтин едва ли не колкото водата, пехотинците забравиха и за дисциплината, и за каторжниците, които би трябвало да охраняват. Двамата лейтенанти също почти не се вясваха на кораба, както и корабният лекар Балмейн, който ходеше на експедиции в околностите на града, за да се любува на огромните лъскави пеперуди и на цветята с восъчно великолепие, наречени орхидеи. Зажаднели за домашни любимци, моряците от екипажа и морските пехотинци често се връщаха с доста опитомени папагали, обагрени в невероятни цветове — от кучетата бяха останали само две, другите, както бе предрекъл и Донован, се бяха превърнали в примамка на акулите. Котаракът Родни, жена му и бързомножалото се котило се чувстваха на седмото небе. Сега „Александър“ наистина не бе така опасен за здравето, но пък гъмжеше от плъхове и мишки.

Рио си имаше и неприятна страна — беше същински рай за хлебарките. Не че в Англия нямаше хлебарки, там обаче те бяха дребнички плашливи същества, докато тези тук бяха грамадни, летяха, потракваха с крачка и излъчваха същата злонамереност, както и акулите. Нападателни и хитри, вместо да побягнат, те ти се нахвърляха. Като се почне от важните клечки на „Сириус“ и се стигне и до най-обръгналия каторжник на „Александър“, всички бяха на ръба на лудостта, торможени до немай-къде от хлебарките.

Повечето хора, които не можеха да напускат кораба, спяха почти голи на палубата, макар и не така спокойно, както в открито море. Рио изобщо не мигваше. И нито за миг не потъваше в мрак. По цели нощи,

чак до сутринта и черквите, й други сгради бяха осветени. Да си рече човек, че малцината португалци и безбройните им чернокожи роби се страхуват от онова, което се е спотаило в тъмата и ги дебне. По късна доба обаче Ричард чу как някакво същество издава звук, нещо средно между писък и рев, от който кръвта му се смрази, и разбра защо хората тук се стремят да разсеят мрака.

Най-малко два-три пъти седмично имаше илюминации все в чест на някой светия или на Богородица, или на събитие от живота на Исус Христос — в религиозния живот на Рио нямаше и грамче здравомислие и сдържаност. Такива закleti привърженици на Нокс^[4] като Балмейн и Шарп бяха възмутени от дън душа — те смятаха католиците за безнравствени изпаднали типове и сатанински изчадия.

— Изненадан съм, Джони — каза Ричард на Джон Пауър, докато двамата наблюдаваха пъстроцветните илюминации, озарили небето, — че не се опита да избягаш.

Пауър го погледна умърлушен.

— Тук ли? Та аз не знам португалски. Ще ме пребият още на първия ден. Ако не броим португалските бригове за прекарване на роби и товарните кораби, единственият платноход в пристанището е един английски риболовен траулер, спрял тук, за да почистят корпуса отдолу. Ще качи неколцина болни пехотинци от „Сириус“ и „Бдителност“, за да ги върне в Англия. — Той смени темата, очевидно твърде болезнена за него. — Гледам, Есмералда както обикновено не се грижи за своя кораб. Дори не се опитва да почисти мидичките по корпуса.

— Господин Боунс не ти ли е казал? Отдолу „Александър“ е обкован с мед. — Ричард си избърса гърдите, лепкави от портокаловия сок. Ще слеза да се измия в морето.

— Не знаех, че можеш да плуваш.

— Не, не мога. Но се топвам във водата, без да се пускам от стълбата. Надявам се някой ден да се справям и без да се държа. Вчера се пуснах и дори няколко секунди се задържах на повърхността. После обаче се уплаших до смърт. Днес може пък да не ме е страх.

— Аз мога да плувам, но не смея — рече покрусен Пауър.

И с дисциплина, и без дисциплина той много внимаваше какво върши.

Един ден Ричард беше във водата точно когато Стивън Донован се върна с лодка, която беше наел. Но още не се беше научил да плува — пуснеше ли се от стълбата, и почваше да потъва. Заради задаващата се лодка понечи да се върне на палубата, когато видя кой е застанал на носа.

— Бива ли да си толкова глупав, Ричард, пристанището гъмжи от акули! — скара му се Донован, когато наближи кораба. — На твое място не бих го правил повече.

— Силно се съмнявам, че ще се намери акула, която да се полакоми за светите ми мощи при това изобилие, което предлага пристанището на Рио — усмихна се Ричард. — Опитвам се да се науча да плувам, но поне засега ме няма никакъв.

В очите на Донован проблеснаха дяволити пламъчета.

— Та, ако по време на някоя буря „Александър“ потъне, да стигнеш с плуване до Африка ли? Не се притеснявай, корабът може да е стар, но е един от най-сигурните. Каквото и да се случи, дори и водата да го залее до рейките и юта, пак няма да потъне.

— Не, за друго. За да се къпя в морето, когато стигнем Ботаническият залив, в случай че няма достатъчно кофи. Искам да съм сигурен, че няма да хлътна в някоя дупка в пясъка. Там вероятно има езера и реки, въпреки че сър Джоузеф Банкс не споменава нищо за тях. Всъщност разказва, че местността била безводна и имало само няколко малки поточета.

— Ясно. Погледни кучето Уолас.

Той посочи шотландския териер на лейтенант Шарп. Насърчавано от стопанина си, кучето плуваше покрай наетата ладийка към кораба.

— Какво Уолас?

— Виж го как плува. Следващия път, когато слезеш по стълбата, за да предизвикваш акулите, си представи, че като кучето имаш четири, а не два крака. Закрепи се по корем на водата, дръж главата си отгоре и движи и четирите си крайника, все едно са крака на патица. Така ще започнеш да плуваш, Ричард — рече Донован и възнагради със сребърна монета от шест пенита грейналия в усмивка чернокож мъж, оставил денковете върху палубата. — В началото ще мърдаш като

Уолас с неговите четири крака, после ще захванеш да се придвижваш по водата и ще изпиташ всички наслади на плуването.

— Джони Пауър знае да плува, а още е с нас.

— Питам се дали е щял да се предаде така мирно и кротко в Тенерифе, ако е знаел онова, което днес по една случайност научих аз.

Понавел на една страна глава, Ричард наостри уши.

— И какво научихте?

— Флотилията е отплавала от Портсмут само с патроните в патрондашите на морските пехотинци и с нито грам барут повече.

— Шегувате се!

— Изобщо не се шегувам. — Донован прихна, клатейки глава. — Ето колко добре е организирана експедицията ни! Забравили са да ни осигурят боеприпаси.

— Майко мила!

— Разбрах го само защото негово превъзходителство губернаторът Филип успя с триста мъки да закупи десет хиляди патрона тук, в Рио.

— Значи, дори и на някой от корабите да е избухнал бунт, надали са щели да го потушат — виждал съм как нашите пехотинци на „Александър“ си поддържат оръжието, съмнявам се, че то изобщо ще изстреля и наличните патрони.

Господин Донован се взря изпитателно в Ричард, понечи да каже още нещо, ала размисли и приклезна над денковете.

— Тук са някои от нещата ти. Утре ще набавя още. Подочух, че сме щели да отплаваме. — Той сложи вързопите в ръцете на Ричард. — Катранено масло, някакъв мехлем, който спазарих от една дърта вещица, толкова дрипава и грохнала, че няма как да не разбира от илачи и церове, и стрита на прах кора на някакво дърво, за която тя се къльне, че лекувала треска и смъквала висока температура. И шишенце опиумна тинктура, в случай че от водата в Рио някой хване дизентерия: корабните лекари се опасяват, че и това е възможно, въпреки че лейтенант Кинг гледа през пръсти на тия неща. Купища парчета чист плат и две-три ризи от тънко памучно платно, не се стърпях, взех няколко за себе си и се сетих и за теб. Виж, с малца ударих на камък, корабните лекари се добраха до склада първи, тяхната мръсна кожа! Но ти изсуши на слънце малко лимонова и портокалова кора и я дъвчи. Моряците твърдят, че предпазвала от скорбут.

Ричард се взря с обич и признателност в лицето на Донован, който бе достатъчно мъдър, за да разтълкува правилно чувствата в очите му — като приятелство. Донован беше готов и да умре за този човек, който със сигурност бе обичал, но не желаше да повтаря. Кого ли беше изгубил? И как? Явно не тъжеше по жената, разтвори му дверите на сластта. Ако се съди от изражението върху лицето му, тя го беше отвратила. Ричард обаче не презираше заради нея всички жени. Нито пък мъжете. Донован се зарече, че ще прави, ще струва, но някой ден ще узнае всички патила на Ричард Морган.

На другата заран, тъкмо да слезе от кораба, и видя, че Ричард го чака при стълбата.

— Пак ли услуга? — попита той и не скри готовността си да я направи.

— Не, за това държа да си платя — каза Ричард, сетне посочи палубата и приклепна, сякаш е зърнал на нея нещо интересно.

Донован също се наведе — никой и не забеляза как седемте златни монети минаха от ръката на единия в ръката на другия.

— Казвай сега какво искаш. С тия пари можеш да купиш топаз колкото малък лимон или аметист горе-долу със същите размери.

— Купете ми колкото можете шмиргелова прах и много силен рибен туткал — отвърна Ричард.

Донован го погледна, зяпнал от учудване.

— Шмиргелова прах ли? И рибен туткал? За какво са ти притрябвали пък те?

— Сигурно се намират и на нос Добра надежда, но според мен там ще бъдат баснословно скъпи. В Рио де Жанейро ми се вижда много по-евтино — заувърта Ричард.

— Не ми отговори на въпроса. Много си потаен, приятелю. Кажете, инак няма да ти ги купя.

— Ще ги купите, и още как — грейна в усмивка Ричард, — но нямам нищо против и да ви кажа. — Той погледна отвъд залива, към северните баири, обрасли с непроходима гора. — По време на това безкрайно пътуване често съм се питал какво ще правя, щом веднъж пристигнем в Ботаническият залив. Малцина от каторжниците умеят да вършат нещо — непрекъснато слушаме какво си говорят флотските офицери, особено откакто сме в Рио и те непрекъснато си ходят на гости. Онзи дребосък, лейтенант Ралф Кларк, не млъква, бърбори като

латерна. Вечно се оплаква, че на кварталдека на „Дружба“ не изтрезнявали, или се разтапя. Да разказва за жена си и синчето си, но от време на време се изтървава да каже и нещо полезно. — Ричард си пое въздух. — Но както и да е, стига сме одумвали младшите флотски лейтенанти. Та да си дойда на думата — сред нас, каторжниците, почти не се срещат хора, които умеят да вършат нещо. Виж, мен ме бива за едно друго и смятам, че някои от уменията ми ще влязат в употреба — след като пристигнем, сигурно ще се наложи да отсечем и да набичим доста дървета. Умея да точа триони. И по-важното, да им оправям зъбците, което си е рядък занаят. Братовчед ми Джеймс сигурно е натоварил на някой от корабите сандъчето ми с инструментите, но може и да не е успял. Тогава вече няма да се оправя без шмиргелова прах и туткал. Флотилията все има пили, но ако и с инструменти е снабдена така, както с хранителни продукти, едва ли някой се е сетил за шмиргелова прах и рибено лепило. А и новината за патроните за кремъклийките не ме обнадежди особено. Какво според тях ще правим, ако диваците в Нов Южен Уелс са кръвожадни като мохиканите и вземат да ни обсадят?

— Уместен въпрос — рече угрижен Стивън Донован. — А за какво са ти, Ричард, шмиргеловата прах и рибеният туткал?

— Сам си правя шкурката и по-ситните пили.

— А обикновени пили трябва ли ти, в случай че флотилията не се е запасила и с тях?

— Да, но не мога да заделя повече пари, а не искам да злоупотребявам с щедростта ви. Все пак се надявам да си намеря сандъчето с инструментите.

— По-лесно ще изстискам от камък кръв, отколкото ще науча нещо от теб — усмихна се господин Донован. — Някой ден обаче ще знам всичко.

— Не си заслужава. Но все пак благодаря.

— Винаги на твое разположение, Ричард! Ако не се беше наложило да търся под дърво и камък тия твои церове, изобщо нямаше да разгледам Рио, а в него има наистина забележителни неща. И аз като Джонстън и Шарп щях да вися по кафенетата, да се тъпча с мазни хлебчета, да се наливам с ром и портвайн и да правя мили очи на чиновниците португалци с надеждата да извърнкам някое и друго сувенирче.

След тия думи той заслиза, като си свирукаше весело, по стълбата така, сякаш го е правил най-малко десет хиляди пъти.

Последната неделя в Рио преподобният Ричард Джонсън, свещеник на експедицията, известен с донякъде методистките си възгледи за англиканската църква, прочете проповед и отслужи службата на „Александър“ под съпровода на нахалните католишки черковни камбани, огласили със звънтежа си целия град. Палубите бяха разчистени, сигурен знак, че всеки момент корабите ще отплават.

На четвърти септември се заеха с трудната задача да изкарат единайсете кораба от осеяното с островчета пристанище на Рио де Жанейро и на пети се справиха. Бяха стояли на котва цял месец, който щяха да запомнят с портокалите и илюминациите. Форт Санта Крус и „Сириус“ надминаха себе си, като се поздравиха с двацет и един топовни изстрела. Вече беше наложена дажбата от литър и половина вода за пиене на ден, вероятно знак, че губернаторът споделя мнението на корабните лекари за качествата на водата в Рио.

На свечеряване сушата вече не се виждаше; флотилията се понесе напред, за да поеме курс на изток с надеждата да измине бързо пет хиляди и тристате километра, делеящи я от нос Добра надежда. От тук нататък ѝ предстоеше да плава на изток и на юг, в морета, в които макар и да бяха описани върху картите чак до нос Добра надежда, почти нямаше плавателни съдове. До тук бяха срещнали съвсем случайно португалски търговски кораб, от тук нататък обаче нямаше да видят жива душа, докато не наближат нос Добра надежда и пътя за Източна Индия.

Ричард бе попълнил запасите си, освен това разполагаше с шмиргелова прах, туткал и няколко добри пили; основна грижа му бяха филтрите от шуплест камък — самият той имаше още два резервни, но петимата му другари си нямаха и един. Ако братовчедът Джеймс — аптекарят, беше прав, филтрите скоро щяха да станат негодни. Затова с помощта на господин Донован Ричард направи нещо като люлка от въжето и пусна един от филтрите да се влачи в морето: молеше се някоя акула да не му хвърли око. Една си беше харесала панталона от униформата на флотски офицер, пуснал го на връвчица във водата, за да се изпере хубавичко, беше прегризала по средата

връвта, бе налапала панталона и го бе изплюла отвратена. Е, филтърът сигурно щеше да ѝ приседне, но ако разкъсаше въжето, щеше да замине и вещта, привързана за него. Все пак всичко мина благополучно. След седмица Ричард издърпа шуплестия камък и го прикрепил за палубата, та слънцето да го напече, а дъждовете да го умият. После пусна втори филтър — и той да се накваси с морска вода. Надяваше се така да пречисти и останалите, преди да са излезли от употреба.

Корабите стигнаха още по на юг все така в очакване да навлязат в мощното течение, което да им помогне да прекосят океана от Бразилия до Африка, и хората по палубите започнаха да виждат стада от по няколко кашалота, също запътили се на юг. Огромни същества, те бяха с муцуни, които отстрани приличаха на мънички урви, а под тях се виждаше нелепо малка долна челюст, по която обаче стърчаха страховити зъби. Опашките им бяха по-тъпи, перките — по-малки; за разлика от другите китове, на които корабите се бяха натъквали, кашалотите подскачаха досуц като акробати. И тук гъмжеше от обичайните за морето морски прасета, делфини и акули, ала рибите, които ставаха за ядене, се хващаха по-трудно, понеже бяха по-чевръсти и се носеха заедно с големите вълни. Случваше се край корабите да се появи пасаж, благодарение на който хората похапваха рибена чорба, но, общо взето, каторжниците караха на осолено месо и корав хляб, пълен с гънещи се червейчета и гъгрица — чак да ти се отяде. Затова пък затворниците разполагаха с цяла торба изсушени цитрусови кори и всеки ден дъвчеха по парченце от тях.

Докато флотилията напредваше на юг, все по-многобройни ставаха огромните птици, наречени албатроси, ала ако някой честолюбив пехотинец посегнеше към кремъклийката, та да се облажи на обяд с печен албатрос, моряците се хвърляха ужасени да го озаптяват: било лошо предзнаменование за кораба, ако убиеш някой от тия повелители на въздуха.

Новата болест плъзна най-напред сред пехотинците, ала не след дълго се прехвърли и в затвора. И отново всички се запретнаха да обеззаразяват, да палят барут, да търкат с четките и да варосват. Импровизираният лазарет с наровете по средата отново се напълни и по време на страховитата буря един от каторжниците издъхна. Корабният лекар Балмейн, вече по-склонен да отскача долу, където

сега се носеха по-приятни миризми, — прекарваше доста време в затвора и в помещението за нисшите офицери. Стига времето да го позволяваше, лекарят се разпореждаше отново да се обеззаразява, да се търка с четките и да се белосва, макар че ритуалът очевидно не постигаше нищо, освен че даваше още малко светлинка, та Ричард, Бил, Уил, Неди и другите да четат, ако горната палуба е задръстена с платна и моряци. По време на този низ от премеждия се оказа, че капитан Синклер съвсем не е лош мореплавател. Излезеше ли попътен вятър, той тутакси опъваше платната, а сетне, ако вятърът променяше посоката си, ги прибираше за броени минути. Опъвай платната, прибирай ги, опъвай платната, прибирай ги... Нищо чудно, че Джон Пауър, Уили Дринг и Джо Робинсън не се и вясваха в затвора. Капитанът и неговите помощници използваха всички до последния човек в екипажа. Нямахше нищо по-лошо от това хората да не достигат и между вахтите да не си почиват както трябва.

В края на септември свирепите бури поутигнаха, морето се поуспокои, хората пак можеха да излизат на палубата. И в хубаво, и в лошо време „Александър“ плаваше добре, колкото и разбунен да беше океанът, вълните никога не се разбиваха по палубата така, че да се налага да затварят люковете с капаци. Тази участ ги бе сполетяла само веднъж, откакто бяха поели от Портсмут.

Капнал от умора, но и неописуемо щастлив, Джон Пауър се появяваше сегиз-тогиз в затвора, след като вахтата му приключеше, отбиваха се и Уили Дринг, и Джо Робинсън, които обаче все бяха като на тръни и изглеждаха притеснени — дори не се и опитваха да се присъединят към групичката на Пауър при преградата откъм носа, което озадачаваше Ричард. Очакваше, че покрай общата работа момчетата, хванали се като моряци, ще се сприятелят още повече. Вместо това те, срещнеха ли погледа му, бързаха да извърнат очи.

Седмици наред животът течеше по все един и същи начин: каторжниците излизаха на палубата, за да половят риба или да погалят животните, четяха, пееха, бърбеха си, играеха на барбут и на карти, насилваха се някак да хапнат малко — в Рио бяха сложили някое и друго килце, сега обаче всички отново бяха изпосталели покрай ужасната храна. Никой от нарове не вляво при кърмата не долови да се случва нещо, да има промяна, да се шушука тихомълком, да се краде от хляба в отсека — така де, кой ще седне да върши такива неща! Уили

Дринг и Джо Робинсън не мърдаха от койките и сякаш постоянно спяха или дремеха; това бе единственият симптом, който Ричард забеляза — изненада се, но реши, че прави от мухата слон и през последния половин месец момчетата просто са капнали от работа.

После, на шести октомври, когато не бяха много далеч от Африка, десетима морски пехотинци слязоха в затвора, за да отведат Джон Пауър. Той взе да се дърпа, но пехотинците го фраснаха с все сила и под изумените погледи на каторжниците го изкараха през задния люк. След няколко минути се върнаха, за да изведат и двамина от Нотингам — Уилям Пейн и Джон Менъл, които спяха на нара до Джон. После — нищо. Ако не броим това, че Пауър, Пейн и Менъл така и не се върнаха.

Ричард разбра какво е станало главно от Стивън Донован. Уили Дринг и Джо Робинсън също му казаха някои неща.

Пауър и неколцина моряци от екипажа замисляли бунт, разчитайки на това, че две трети от морските пехотинци изобщо не стават за военска служба.

— Никога не съм чувал за по-налудничав план — отбеляза объркан Донован. — Въобразявали си, моля ти се, че е по силите им да превземат кораба! Луди за връзване! Нямах никаква представа какво им се върти в главите, обзалагам се, че и Шортланд не е бил в течение, а негова светлост Уилям Астън Лонг не би се унижил да се забърква в бунт, още повече че си прави тънките сметки, когато се върне в Англия, да го повишат в капитан на кораб. Виж, за стария Боунс си имам едно наум. Кълне се, че нямал нищо общо, но и аз, а и Есмералда не му вярваме. Ония ненормалници смятали да превземат кварталдека и топа на подвижна поставка, а после да залостят морските пехотинци и каторжниците долу в затвора, да променят курса и да отпращат към Африка. Възнамерявали да затворят нас с Есмералда, Лонг, Шортланд и неподкрепилите ги моряци долу с вас в затвора. Съмнявам се да са смятали да убиват някого.

— Чакай тук — каза Ричард и се върна в затвора, за да попритисне Уили Дринг и Джо Робинсън.

— Какво знаете? — попита ги свъсен той.

Те го изгледаха така, сякаш от плещите им се е смъкнало непосилно бреме.

— Пауър взе да ни предумва да се включим и ние — отвърна Дринг. — Казах му, че е превъртял, помолих го да си го избие от главата. После той внимаваше да не говори с никого в наше присъствие, макар и да знаеше, че няма да го издадем. След това пък господин Боунс ни прати обратно в затвора — не ни искал да му работим.

Ричард се върна на палубата.

— Дринг и Робинсън са знаели, но не са пожелали да се включат. Според мен Боунс също е забъркан. Какво всъщност се е случило?

— Двама каторжници са натопили Пауър пред Есмералда.

— Винаги ще се намерят доносници — отбеляза Ричард, сякаш си говореше сам със себе си. — Менъл и Пейн от Нотингам. Негодниците му с негодници!

— Е, Дринг и Робинсън са се придържали към апашкия кодекс на честта, докато тия двамата просто са се потрудили, за да си заслужат похвалата на шефовете и по-добра храна. А ти ги наричаш негодници. Защо?

— Защото и друг път са доносничили. От известно време ги подозирам. Сега, откакто знам имената им, всичко си идва на мястото. Къде са?

— Доколкото знам, на „Скарбъро“. Веднага щом ония двамата са му казали, Есмералда се е метнал на лодката и е отишъл при негово превъзходителство губернатора. Ходих да го вдигам по стълбите. От „Сириус“ пратиха двайсетина пехотинци, а моряците, които доносниците са посочили, са задържани. Виж, за господин Боунс и за неколцина други нямаме доказателства. Но съм сигурен, че няма да повторят, колкото и да мразят Есмералда, задето им разводнява рома и им го продава.

— Ами Пауър? — попита Ричард, усетил как на гърлото му засяда буца.

— Отведоха го на „Сириус“, ще му турят веригите и ще го приковат към палубата. При всички положения няма да се върне повече на „Александър“. — Донован се взря с любопитство в Ричард. — Беше ти симпатичен, нали?

— Да, много, макар и да знаех, че ще свърши зле. Има хора, които, каквото и да правят, накрая оплитат конците, привличат неприятностите точно както магнитът — железните пирони. Та той е

такъв. Но мен ако питаш, не е извършил престъплението, за което са му лепнали присъдата. — Ричард избърса очи и поклати ядно глава. — Искаше на всяка цена да се прибере в Англия, при болния си баща.

— Знам. Но ако има някакво утешение, Ричард, то според мен е, че щом подминем Кейптаун, Джони вече няма да храни надежди, че ще намери начин да се върне у дома, и ще стане образцов каторжник.

Ричард обаче не се утеши кой знае колко вероятно защото не бе изпълнил синовния си дълг — мислите му най-често го отнасяха при братовчедата Джеймс — аптекаря, а не при баща му.

Имаше едно нещо, което можеше да стори, за да помогне на Джон Пауър, и той го направи без всякакви угризения на съвестта: разгласи имената на доносниците от единия, та чак до другия край на помещението. Доносникът си е доносник, пак ще натопи някого. Щом „Скарбъро“ хвърлеше котва в Кейптаун, мълвата щеше да стигне и до него. И в Ботаническият залив всички каторжници щяха да бъдат наясно що за стока са Пейн и Менъл — тежко и горко им!

Корабният лекар Балмейн знаеше как да извади всички от мрачното настроение и потиснатост — пак ги пришпори да обеззаразяват, да палят барут, да търкат с четките и да варосват.

— Иде ми да направя две неща, Ричард — рече разпалено Бил Уайтинг. — Да го сграбча тоя никаквец Балмейн, да му подпаля барут под лицето, после да го намажа хубавичко с катранено масло, да го тръкна с металната четка и да го белосам. А другото е да си сменя тъпашкото име: Уайтинг^[5]!

Кейптаун наистина беше красив, но изобщо не можеше да се мери с Рио де Жанейро — поне според каторжниците, обречени да гледат отдалеч. Рио де Жанейро не само бе изумителен като гледки, но и беше пълен с щастливи непринудени хора, с багри и живот. А бруленият от халите Кейптаун притежаваше някаква помръкнала, прашна привлекателност и пристанището му не гъмжеше от ордите весели търговски ладийки — дори и каторжниците да видеха някой чернокож, той не се усмихваше. Това вероятно бе отражение не на друго, а на суровите калвинисти холандци, които се разпореждаха тук. Много от сградите бяха боядисани в бяло (цвят, който не бе сред любимите на затворниците), а вътре в самия град почти нямаше

дървета. Зад тясната крайбрежна долина се възправяше величествена планина с плоско, обрасло е храсталаци било, и онова, което пишеше в книгите за нея, се оказа вярно — по едно време над планината се спусна гъст бял облак, покрил я като с плащаница.

От Рио до тук бяха пътували трийсет и девет дни и пристигнаха на четиринайсети октомври, в разгара на тукашната пролет. Флотилията бе напуснала Портсмут преди сто петдесет и четири дни, или пет и половина месеца, корабите бяха изминали петнайсет хиляди километра, а тепърва им предстоеше дълъг път. Нито за миг не се бяха разделяли — губернаторът Артър Филип, който беше и командващ флотилията, не бе допуснал малкото му стадо да се пръсне.

За каторжниците престоят по пристанищата се свеждаше до палуби, които не се движат, и храна, която не мърда. Ден, след като пристигнаха, на кораба се появи прясно месо, а заедно с него и пресен, мек, страшно вкусен холандски хляб — да си оближеш пръстите, и зелени зеленчуци: зеле и някакви тъмнозелени тръпчиви листа. На каторжниците веднага им се отвори апетит и те се заеха с изключително важната задача да се повъзстановят, за да оцелеят през следващия, последен преход, който според мълвата бил най-малко осемстотин километра по-дълъг, отколкото пътя от Портсмут до Рио.

— Само две експедиции са минавали по този маршрут преди нас — рече угрижен Стивън Донован, докато убеждаваше Ричард да вземе малко масло, с което затворниците да си намажат хляба. — Холандецът Абел Тасман е оставил карти от своето пътуване, осъществено преди повече от век, освен с тях разполагаме, разбира се, с картите на капитан Кук и на неговия заместник-капитан Фюрно, стигнал при второто пътуване на Кук чак до дъното на света и до ледена земя. Никой обаче не е наясно с положението. Ето, поели сме с огромно множество, натоварено на единайсет кораба, и се опитваме от нос Добра надежда да стигнем до Нов Южен Уелс. Дали Нов Южен Уелс е част от земя, която холандците наричат Нова Холандия и която се пада на три хиляди и двеста километра западно от там? Кук не е бил сигурен, понеже така и не е видял южен бряг, който да ги свързва. Най-многого, което те с Фюрно са направили, е да докажат, че заливът Ван Димен не е част от Тасмания, както си е мислел Тасман, а е най-южната точка на Нов Южен Уелс, крайбрежна ивица, разположена на три хиляди и двеста километра северно от Ван Димен. Дори Великата

Южна земя да съществува, никой мореплавател не я е обиколил от край до край с кораба си. А ако съществува, площта ѝ би трябвало да е седемдесет и осем милиона квадратни километра, по-голяма от площта и на Европа.

Сърцето на Ричард биеше като обезумяло.

— От думите ви подразбирам, че нямаме лоцман.

— Общо взето, така е. Осланяме се само на Тасман и Кук.

— Защо? Защото всички мореплаватели са навлизали в Тихия океан, като са заобикаляли нос Хорн ли?

— Да. Дори капитан Кук обикновено е предпочитал нос Хорн. Смята се, че покрай нос Добра надежда минава пътя за Източна Индия, Бенгалия и Кате, а не за Тихия океан. Погледни пристанището, пълно е с кораби, които потеглят. — Донован посочи платноходите, бяха десетина-петнайсет. — Да, ще поемат на изток, но и на север, и ще се възползват от едно течение в Индийския океан, което да ги отнесе чак до Батавия. Достигат тези географски ширини точно когато задухват летните мусони, които ги тласкат по-нататък на север. А зимните пасати връщат корабите, натоварени с какво ли не, по обратния път, подпомагани от други три мощни течения. Едното е насочено на юг и минава през проток между Африка и Мадагаскар. Второто ги отнася покрай нос Добра надежда в Южния Атлантически океан. Третото пък ги тласка на север покрай западния бряг на Африка. Ветровете са важни, но понякога по-важни са теченията.

Донован изглеждаше все по-угрижен и това притесни Ричард.

— Какво премълчавате?

— Умен си, не може да ти се отрече. Добре де, ще бъда откровен. Второто течение, което заобикаля нос Добра надежда, е насочено от изток на запад. Помага много, ако си се запътил към дома, но се превръща в ад, поел ли си в обратната посока. Няма как да го избегнем, широко е цели двеста километра. Ако плаваш на североизток, към Източна Индия, не е сложно да го преодолееш. Ние обаче разчитаме на мощните западни ветрове южно от нос Добра надежда, а това за един моряк е много по-сложна задача. Дължината на последния преход ще се увеличи значително, защото няма да поемем веднага по източен курс. Плавал съм до Бенгалия и Кате, познавам на пръсти южния край на Африка.

Жегнат внезапно от любопитство, Ричард се вторачи недоумяващо в четвъртия помощник-капитан.

— А защо сте се хванали на това неясно пътуване по маршрут, изминаван единствено от капитан Кук?

Красивите сини очи запламтяха.

— Защото, Ричард, искам да съм частица от историята, пък макар и съвсем незначителна. Впуснали сме се в изключително рисковано пътешествие по маршрут не до старите познати места, дори не до места с примамливи имена като Кате. Нямам връзки, не мога да се вредя в Кралската военна флота, няма да ме вземат дори на експедиция, организирана от Кралското дружество. Когато Есмералда ме покани за втори помощник-капитан, тутакси се възползвах от възможността. Понесох безропотно понижението. Защо ли? Само защото сме се заели с нещо, с каквото не се е нагърбвал никой преди нас! Без никаква подготовка сме повели хиляда и петстотин безпомощни души, за да се заселят в девствени земи. Все едно ви прекарваме от Хъл до Плимут. Та това си е безумство! Върхът на лудостта! Ами ако стигнем Ботаническият залив и чак тогава разберем, че там не става за живеене? Кате е твърде далеч, за да прехвърлим там толкова много хора. Господин Пит и Адмиралтейството, Ричард, ни хвърлиха на произвола на съдбата, и то без да им мигне окото, без изобщо да обмислят нещата и да ги подготвят. Редно е две години предварително да пратят опитни хора, които да облагородят поне мъничко мястото. Това обаче не се случи, понеже щеше да струва луди пари и нямаше да отърве Англия и от един-едничък каторжник. Никой не го е еня за вас. Интересувате ги колкото да си зададат парламентарното питане, и толкоз. Но дори и да намерим смъртта си, тази експедиция ще влезе в историята и аз участвам в нея. И с радост съм готов да умра. — Той въздъхна и озари Ричард с лъчезарна усмивка. — Пак благодарение на тази експедиция може би ще имам възможност да вляза в Кралската военна флота като опитен мореплавател. Знае ли човек? Току-виж някой ден командвам фрегата.

— Дано — пророни искрено Ричард.

— Но заради теб съм готов да зарежа всичко — подметна закачливо Донован.

Другият мъж го разбра буквално.

— Господин Донован, познавате ме достатъчно добре, та да сте наясно, че най-силната ми страст не е плътта. Изхвърляте се, както всички ирландци.

— О, плътта, плътта, плътта! — тросна се раздражен Донован. — Да ти призная, Ричард, преспокойно можеш да даваш уроци и на някой католик безбрачник! Какво ви правят на вас, бристълчаните? Никога досега не съм срещал човек, който да се чувства гузен за най-естественото нещо. Не се дръж като последния глупак! Компанията, мой човек, компанията! Една жена не може да ти прави компания. Жените са дребни душици. Ако са бедни, бъхтят по цял ден, за да свързват двата края. Ако ли пък са заможни, бродират, рисуват по малко, говорят италиански и дават нареждания на иконома. А за добър разговор ги няма никакви. Е, и повечето мъже не могат да ти правят компания — допълни той, поозаптил избухливия си нрав. Сетне рече, като се постара да звучи нехайно: — Пък и не съм чистокръвен ирландец. Който е раждан в Ълстър, в жилите му тече и кръвта на викингите. Сигурно заради това обичам да плавам по море и да виждам нови, непознати места. Ирландецът в мен мечтае. Викингът иска да осъществи мечтите.

В Кейптаун обаче животът не бе изтъкан от мечти. Еснафите холандци, които се разпореждаха в града (където се бяха заселили и доста англичани, натоварени да отстояват интересите на достопочтената Източноиндийска компания), потриваха доволно ръце при мисълта за тлъстите печалби и седмици наред се пазаряха за храните, които трябваше да доставят на флотилията. Бил ги налегнал глад, две години подред реколтата била лоша, добитъкът не достигал и така нататък — до припадък. Губернаторът Филип ходеше от среща на среща, без да губи търпение — съзнаваше, че го разиграват колкото да надуют цените. Не беше и очаквал друго в Кейптаун.

Вероятно съзнаваше по-добре от някои свои подчинени, че тъкмо тези дълги престои по пристанищата крепят каторжниците, а и морските пехотинци. Тъкмо той бе уредил да им донесат портокалите, прясното месо и хляб, зеленчуците. Ако не броим риболовните кораби, чийто екипаж слизаше да се поразтуши на всяко пристанище, изпречило се на пътя му, светът на мореплаването не бе устроен така, че стотици хора да кръстосват цяла година надлъж и нашир моретата. Затова и по време на дългите престои по пристанищата губернаторът

Филип оставяше каторжниците и пехотинците да се посъвземат и да възстановят силите си с прилична храна, та да издържат следващия преход, нещо, което те сами съзнаваха.

Капитан Дънкан Синклер се изпокара жестоко с пълномощника на основния доставчик — господин Закарая Кларк, и отказа първата доставка от прясно опечен хляб — бил тричав. Нямаше кога глава да вдигне от работа: товареше на кораба всичките животни, които можеха да се вместят, главно овце и прасета, половината от които държавни, поръчани и платени от правителството за Ботаническият залив. На „Александър“ бяха качени и ярки, патици, гъски и пуйки, ютът заприлича на селски двор, както и онова, което бе останало от кварталдека — сега от своята кабина Синклер виждаше само рунтави задници. Под долните нарове в затвора бяха наслагани бали сено и чували фураж, така че почти не остана място за кофите и за вещите, които затворниците бяха свалили от койките, та да спят по-нашироко. В суматохата крадците се развихриха, но не беше кой знае колко трудно депутация от неколцина души да обиколи всички с чевръсти пръсти, за да върне изчезналото имущество. Крадяха се предимно скътана храна и ром, спазарен тихомълком от сержант Найт, който бе натопен заради алъш-вериша от един редник пехотинец и сега бе загазил не на шега. След толкова много месеци в открито море пак се намираха такива, които бяха готови и да убият заради ром.

Никой от бразилските папагали не бе оцелял, затова пък Уолас, шотландският териер, и женският булдог София на лейтенант Джон Джонстън продължаваха да се радват на живота. София чакаше кученца — очевидно от Уолас (Шарп не можеше да се начуди, това му се струваше до немай-къде забавно), и всички на кораба си умираха от нетърпение да видят какво потомство ще се пръкне. Домочадието на котарака Родни се бе поразредило, понеже някои котенца бяха подарени на другите кораби, но и котаракът, и неговата другарка съвсем се бяха угоили.

Когато в края на първата седмица от ноември започнаха да пристигат хранителните запаси за из път, капитан Синклер нареди на екипажа да почисти от мидички и водорасли корпуса на кораба там, където той не бе обкован с мед. Вдъхновен от тази кипяща дейност, корабният лекар Балмейн се разпореди за поредното обеззаразяване, търкане и белосване в помещенията за екипажа и пехотинците и в

затвора. Главата му бе пълна с впечатленията от приказните излети извън града, в подножието на планината, което беше осеяно с екзотични храсти и шубраци, окичени с невероятни разточителни пролетни цветове — чудо невиждано! Много от тях наподобяваха астраганени калпаци в меки багри, обточени с огромни венчелистчета.

— Знаех си аз, че съм забравил да помоля нещо господин Донован! — възкликна Ричард, както размахваше четката. — Когато иде в Кейптаун, да каже на продавачите на негасена вар, че нашият корабен лекар няма право да купува и грамче от нея!

На дванайсети ноември флотилията напусна задръстеното с кораби пристанище точно когато в него навлизаше американски търговски платноход, поел от Бостън. Моряците се бяха струпали и гледаха в захлас, никога досега не бяха виждали такова масово преселение. Флотилията бе останала в пристанището трийсет дни и всички кораби бяха натоварени до пръсване. Каторжничките бяха преместени на „Дружба“, та да направят място за овцете и за няколкото глави едър рогат добитък, „Лейди Пенрин“ отплава с жребец, две кобили и едно жребче за губернатора, по другите кораби също имаше коне и крави, както и овце, свине и домашни птици, така че проблемът с водата отново заплашваше да стане неразрешим. Конете бяха настанени най-внимателно — те не биваше да лягат на пода или да се движат на повече от четири-пет сантиметра в която и да е посока, инак щяха да умрат. За едрия рогат добитък също бяха положени огромни грижи, та да им е удобно на кравичките по време на пътуването.

Последният преход започна точно както бе предсказал Стивън Донован. Всички ветрове, както и течението сякаш се бяха съюзили срещу флотилията и се бяха наговорили да ѝ пречат. Току се извиваха щормове, морето беше бурно. Някои пак бяха повалени от морска болест. Накрая командващият флотилията се разпореди всички кораби да плават след „Сириус“, чийто капитан — Джон Хънтър, безполезно се мъчеше да открие попътен вятър. Ден по-късно бурята утихна и пак започнаха мъчителните принудителни престои и маневриране, които така и не се увенчаха с особен успех.

За тринайсет дена изминаха някакви си двеста четирийсет и девет морски мили в югоизточна посока от нос Добра надежда. Дажбата питейна вода пак бе ограничена на литър и половина дневно, нещо непоносимо за всички по корабите — и предишните два литра бяха недостатъчни. Въпреки че роптаеха, помощник-капитаните на „Александър“ отново, както и преди, бяха натоварени с разпределянето на дажбите, което не беше шега работа. Сержант Найт бе отстранен от длъжност за неопределено време, което означаваше, че помощник-капитаните могат да разчитат на трима доста посредствени ефрейтори, които да раздават заедно с тях водата, докато Найт, който изобщо не се притесни от отстраняването си, си се излежаваше по цял ден в хамака и си пийваше от рома, получен от Есмералда срещу заплатата му. Майор Рос се беше надявал, че като не плаща на Найт, той ще се поозапти, но нямаше и представа колко е прибрал в джоба си сержантът от това, че е продавал през целия път дотук ром на хора като Томи Краудър.

Гъмжеше от китове. През този първи половин месец каторжниците с часове стояха на палубата и се опитваха прехласнати да преброят огромните риби — повечето кашалоти. Океанът сякаш бе осеян с грамадните им туловища, бълващи отвесни струи вода. Появи се и нов вид делфин, много голям и тъпозурлест, някои моряци го наричаха косатка, макар че се подхвана препирня какво точно е косатка. Акулите бяха толкова едри, че понякога нападаха някой по-дребен кит. Изскачаха мълниеносно от водата и се нахвърляха с отворена паст върху главата на кита, оставяйки подире си кървящи зейнали кратери. Морските лисици пък пускаха в употреба и дългата, остра като бръснач перка отгоре на опашката си, с която режеха и съсичаха. Една незабравима, озарена от лунния светлик нощ, когато сън не го ловеше, Ричард стана свидетел на титанична битка, разиграла се наред сребрилата вода между кит и нещо, което наподобяваше гигантски октопод, стиснал в пипалата си туловището на кита. После обаче китът надделя и запрати врага си в морските дълбини. Един дявол знае какво се спотайваше и дебнеше в царство, където левиатаните бяха дълги двайсет и четири метра, а акулите — близо девет.

Плъзна мълга, че губернаторът Филип смятал да раздели на две флотилията и да дръпне напред с два-три от корабите, оставяйки потромавите платноходи да ги догонват. „Шарлот“ и „Лейди Пенрин“ бяха безнадежден случай, товарните кораби също си бяха тромави, случваше се и „Сириус“ да изостава. Щурманите бяха опитали всички известни им начини, за да намерят попътен вятър, дори бяха наредили всички платноходи да спрат, обърнати в различни посоки, ала пак не бяха постигнали нищо.

След половин месец в открито море най-сетне като че ли им провървя — откриха лек попътен ветрец и всички вкупом се отправиха на югоизток със скорост осем възела в час. Ала имаше много силно вълнение и „Лейди Пенрин“, превозващ безценните коне на Филип, пръв спря и климна във водата чак до фалшборда и горния край на рейките, сетне една голяма вълна се разби о кърмата и заля цялата горна палуба до юта. Всичко плувна във вода, затова хората бяха впрегнати да изпомпват водата и да я изгребват с кофи. Но не пострадаха нито конете, нито едрият рогат добитък.

После вятърът отново утихна. Губернаторът Филип се примири с неизбежното и реши да раздели флотилията на две: да се премести на „Бдителност“ и да продължи нататък с „Александър“, „Скарбъро“ и „Дружба“, а капитан Хънтър да поеме от „Сириус“ командването на останалите седем по-бавни кораба. „Бдителност“ щеше да отпраши сам напред, а пълномощникът на корабоплавателното дружество лейтенант Джон Шортланд щеше да се премести на „Александър“ и да поведе оттам „Скарбъро“ и „Дружба“, като внимава трите кораба да не се отделят един от друг.

Решението на губернатора си имаше и своите критици. Мнозина сред капитаните на кораби, флотските офицери и лекарите бяха на мнение, че ако изобщо е смятал да разделя флотилията, Филип е трябвало да го направи още в Рио де Жанейро. Но докато слушаше как Джонстън и Шарп вдигат пушилка, задето ще им се наложи да споделят и с други малкия си рай на кварталдека. Ричард си помисли, че Артър Филип се е решил на тази стъпка от немай-къде. Губернаторът им трепереше като квачка и сигурно със свито сърце изоставяше някои от своите пиленца. Щеше да се изпопритесни до смърт, горкият. Но корабите, с които губернаторът смяташе да избърза напред, превозваха почти всички каторжници, които в Ботаническият

залив щяха да запретнат ръкави, без да им пречи суматохата, създавана от жени и дечурлига — според Ричард първата група щеше да пристигне най-малко половин месец преди корабите под командването на Хънтър.

Каторжниците градинари, животновъди, дърводелци и секачи (възмутително малко на брой) бяха преместени на „Скарбъро“ и „Бдителност“, макар че на „Александър“ очевидно имаше повече място. Никой обаче не искаше да праща такива ценни хора в затвора на Кораба на смъртта. Затова пък кварталдекът на „Александър“ беше пренаселен. Лейтенант Шортланд се прехвърли тук от „Фишбърн“ заедно с цяла камара какви ли не машинарии и джаджи, пълномощникът на главния доставчик Закарая Кларк бе изритан от „Скарбъро“ на „Александър“, когато майор Рос сложи ръка върху каютата му на „Скарбъро“, на „Александър“ се премести и лейтенант Джеймс Фързър, интендантът на морските пехотинци (и той ирландец, какъв ужас!). Уилям Астън Лонг съвсем естествено отказа да преотстъпи своето кътче от кварталдека и се почна една!...

— Направо щях да си умра от смях — рече Донован на Ричард, докато двамата стояха на палубата и гледаха как голямата лодка снове напред-назад. — Двамата шотландци от флотата посрещат на нож новопоявилия се ирландец, в най-добрите си мигове Кларк е, меко казано, странна птица, а на Шортланд му е крив целият свят, задето се е озовал на кораба, където още от самото начало се е предвиждало да бъде. Шортланд младши се нанесе при татенцето си, а Балмейн е бесен, понеже се е наложило да изхвърли голяма част от сбирката си растения и животни, с която е задръстил цялата каюткомпания. А ние с господин Боунс сме доволни, че сме там, където сме били винаги — във фордека.

— Сигурно ще им хареса много, когато Уолас реши да повие на умряло срещу месечината в два полунощ.

— Това пак иди-дойди. София хърка доста гръмогласно и си е направила гнезденце върху койката на Закарая Кларк, а него го е страх да я махне оттам.

Раздялата се състоя сутринта на двацет и пети ноември, наред гладкото като огледало море, почти при безветрие. След като всички се преместиха където имаше да се местят, губернаторът Филип напусна с лодка „Сириус“ под трите гръмки възгласа на всички, останали на

кораба. Той отвърна със същото и на бърза ръка бе откаран на „Бдителност“ — от думите на Донован излизаше, че при благоприятни условия корабът е подвижен и бърз, но при дъжд и буря си е доста несигурен. Стражеви кораб с такелаж като на бриг.

В средата на следобеда „Бдителност“ вече беше потеглил, останалите три бързохода (както ги кръстиха), предвождани от „Александър“, също се отправиха на път. Най-странното в начинанието бе, че в мига, когато Филип се прехвърли на „Бдителност“, излезе хубав попътен вятър и Хънтър реши да подгони бързоходите. Така седемте по-мудни кораба се виждаха чак до сутринта, сетне хлътнаха зад хоризонта и накрая океанът погълна връхчетата на мачтите. При такова време „Бдителност“ с лекота отпраши напред — по заниз слънце вече не се виждаше, а „Александър“, „Скарбъро“ и „Дружба“ плаваха плътно един до друг, на разстояние някакви си двеста метра.

Два дни по-късо отново започнаха принудителните престои и маневриране.

— Вече не вярвам, че тук изобщо ще намерим някога източния курс — рече Уил Конъли на Стивън Донован, чиято вахта тъкмо бе приключила и който бе излязъл при перилата, за да се опита да хване някоя рибка за обед.

— Ще го намерим, и още как — усмихна се едва доловимо четвъртият помощник-капитан. — Виждаш ли ги ей ония кафяви птички?

— Да. Приличат на бързолети.

— Казват се буревестници, понеже предвещават бури — истински щормове. Пък и денят е мазен.

— Как така мазен? — изуми се Тафи Едмъндс, пратен заедно с Бил Уайтинг да се грижи за овцете на кварталдека — избор, породил голяма веселба в затвора, което обаче не притесни ни най-малко овчарите, и двамата селски момчета, достатъчно благоразумни, за да си го признават.

— Денят е хубав, нали така? — попита дяволито Донован.

— Да, много хубав. Грее слънце, не духа вятър.

— Но небето не е синьо, нали, Тафи? Нито пък морето. Ние, моряците, наричаме такива дни мазни, понеже небето и морето изглеждат така, сякаш са намазани с тънък слой мазнина —

помръкнали са, няма живот в тях. Следобед вече ще се виждат бели перести облачета, които ще се носят като късчета хартия, вдигнати от повей, защото ще излезе вятър, който да ги тласка — той обаче ще е горе, във висините, и ние няма да го усещаме. А утре рано-рано сутринта вече ще е излязла страшна буря. Погрижи се за подопечните си и се подготви, че люковете ще бъдат покрити с капациите. След няколко часа ще разбереш какво е да намерим източния курс. — Донован подвикна радостно: — Клъвна!

Изтегли с въдицата риба, която приличаше на дребна треска, и се отдалечи с танцова стъпка.

— Чу какво ти каза — обади се Ричард. — Дай да слезем долу и да предупредим и останалите.

— Мазен ден, значи! — повтори замислен Тафи. Върна се на кварталдека, където Бил раздаваше ярмата с кофата. — Бил! Овчиците ни! Задава се страшна буря, Бил!

Онзи ден седнаха да хапнат точно когато високо в небето шеметно се понесоха тъничките пернати облаци, но на другия ден никой не дойде да им даде нещо за ядене. Бурята се усилваше все повече и повече и подмяташе кораба като топчица — корпусът се тресеше и тътнеше като тъпан отвътре, макар че люковете още не бяха затворени с капациите.

Горе-долу в мига, когато обитателите на затвора осъзнаха, че няма да им донесат нищо за хапване, докато бурята не поутихне, Ричард стъпи върху масата и вкопчен на живот и смърт в люка, се изтегли горе на палубата, за да види как океанът е надвиснал едновременно от всички посоки над „Александър“. Не устоя на изкушението, издърпа се горе на палубата и си намери безопасно местенце при гротмачтата, откъдето да наблюдава как морето току напират с цялата си мощ срещу кораба.

Вълните се плискаха и отпред при носа, и по бимсовете, и отзад по кърмата, при това едновременно. Такелажът пукаше и стенеше мъчително, макар че Ричард го чуваше през ревящата хала и тътнещия океан само ако долепеше ухо до шпангоута на гротмачтата, водата се стичаше на цели водопади по платната, а моряците се прекатерваха от мачта на мачта, скъсяваха някои от платната, а други прибираха напълно. Носът и бушпритът изчезваха, сетне изникваха наново сред облак от пръски точно когато втора вълна се плисваше с громолене по

палубата отляво, трета — по палубата отдясно, четвърта — по кърмата. Ричард благоразумно придърпа едно от въжетата и се завърза здраво — чудовищните вълни се разбиваха о палубата с небивала сила и никой, застанал под рейката, не би устоял, ако не е завързан с леера.

Той не успя да зърне „Скарбъро“ и „Дружба“, докато един огромен талаз не подхвана „Александър“ и не го запрати отгоре върху гребена — корабът се закрепил за миг върху вълната и Ричард мерна клетата „Дружба“: беше климнала на една страна, а морето се плискаше направо върху нея. С палуба, затънала в педя вода, „Александър“ отново се плъзна долу в бездната между вълните, сетне за кой ли път запъпли нагоре, нагоре, нагоре — беше неопишимо! А и „Александър“ си го биваше, може и да бе просмукан с отрови, но не се даваше на стихииите.

Веднага след като Ричард бе излязъл от затвора, бяха затиснали люковете с капаците, макар че той така и не забеляза, заплепен от мощта на може би най-силната буря, вилняла някога. Щом се спусна нощта, отвърза въжето и изтощен и посинял от студ, приплъзна под една от големите лодки, където се сгуши на топло и на сравнително сухо в сеното. Така спа, докато бурята още тътнеше и фучеше, а на заранта, когато се събуди, все така вкочанен от студ, видя, че небето е синьо, но не и мазно, а морето — пак разбунено, макар и не така хаотично. Капаците върху люковете бяха отворени, Ричард се приплъзна долу върху масата и се смъкна на пода с усещането, че току-що е присъствал на края на света.

Беше посрещнат с радостни викове, които го изумиха — от Рио насам смяташе, че другарите му стават все по-независими.

— Ричард, Ричард! — възкликна Джоуи Лонг и го притисна до себе си — по страните му се стичаха сълзи. — Мислехме, че си се удавил!

— А, такова чудо като мен не се губи толкова лесно. Бях се заплеснал по бурята и не съм забелязал кога са затворили капаците, та останах на палубата, откъснат от всички на кораба. Успокой се, Джоуи. Добре съм, само съм мокър до кости и съм премръзнал.

Докато се бършеше и се търкаше силно да се стопли с чист парцал, научи от другите, че Джон Бърд, каторжник от горните нарове малко по-нататък, е проникнал в отсека и е извадил хляб.

— Всички похапнахме от хляба — поясни Джими Прайс. — Никой не дойде да ни даде да ядем.

Това обаче не попречи на Закаран Кларк да поиска Джон Бърд да получи няколко камшика, задето е откъмнал собственост на основния доставчик.

Лейтенант Фързър, който се оказа странна смесица от състрадателност и вялост, пресметна какво количество хляб липсва и оповести, че то, горе-долу, се покрива с количеството, което е трябвало да раздадат на хората. Затова и — натърти интендантът, никой няма да бъде наказан и този ден всички каторжници ще получат двойна дажба осолено месо, а също корав хляб.

Въпреки разправията със Закарая Кларк в Кейптаун капитан Синклер разпозна у него сродна душа, която не му отстъпва по чревоугодничество. Още щом Кларк се премести в кварталдека на „Александър“, Синклер взе да кани пълномощника на главния доставчик на пищните си гощавки, стига той да си затваря очите за рома. И така София превърна каютата на Кларк в родилно отделение, а Есмералда великодушно склони да пусне Кларк да ношува в дневната му каюта, която така и така пустееше. Затова веднага щом научи за присъдата на Фързър, Синклер се разпореди чрез Кларк Джон Бърд все пак да бъде набит с камшика, задето си е присвоил без разрешение собственост на главния доставчик.

— Не липсва нищо, което не би трябвало да липсва — отсеке ледено Фързър, — затова и ти, задник дебел, си гледай работата.

— Ще се оплача на капитана от вашето своеволие — закани се Кларк.

— Оплачи се, де, много важно! Ще ми накривиш капата! И да се оплакваш, и да не се оплакваш, все тая, това няма да промени нищо. Аз, а не оная лоена топка Есмералда решава какво ще правим с каторжниците.

Всички моряци на „Александър“ изгаряха от желание да разкажат надълго и нашироко на всеки, готов да ги изслуша, за най-страховитата буря, която са изживявали някога: морето прииждаше от всички посоки на света ужас, не е за разправяне! От „Флашбърн“ им дадоха знак с флагчетата, че там всичко е наред, виж, горката

„Дружба“ не можеше да се похвали със същото: беше залята чак до юта и бимса и всичко на борда ѝ, и животни, и дрехи, и завивки, беше станало вир-вода.

Ала трите кораба все пак бяха намерили източния курс и пореха един до друг вълните, изминавайки най-малко по двеста и шейсет километра на ден. Сега вече се намираха на четирийсет градуса южна ширина и продължаваха все на юг. В началото на декември се изви още един щорм, още по-страховит и от прословутата буря, добре поне, че утихна по-бързо. Уж беше лято, а бе много студено; по-недалновидните каторжници, които наистина нямаха и пукнат грош, се гушеха един в друг, за да се постопят, понеже бяха облечени само с тънките ленени дрипи, раздадени от доставчика, въпреки че доста от събратята им по съдба бяха умрели и сега имаше повече одеяла, които им бяха само добре дошли.

Сред каторжниците и пехотинците плъзна дизентерия. Хората отново взеха да мрат. От „Скарбъро“ и „Дружба“ пристигна вестта, че и там върлува дизентерия. Ричард настоя всяка капчица вода, която неговите хора пият, да минава през прочистените филтри от шуплест камък. В бурното море това означаваше по няколко лъжички вода на всеки. Щом болестта се вихреше по всички кораби, каквато и вода да бяха налели в бъчвите, тя бе заразена. Този път корабният лекар Балмейн не нареди поредното обеззаразяване и белосване — вероятно съзнаваше, че поиска ли такова нещо от каторжниците, те ще се вдигнат на бунт.

Макар че беше опънала повече платна от когато и да било досега по време на пътуването, „Дружба“ пак изоставаше от „Александър“ и „Скарбъро“, които на ден изминаваха по двеста и деветдесет и повече километра на ден. Някъде към края на първата седмица от декември времето се позатопли и Шортланд заповяда двата големи кораба, служили навремето за прекарване на роби, да понамалят скоростта, та „Дружба“ да ги настигне. Сетне една заран се спусна гъста, чисто бяла мъгла, която сияеше отвътре досущ огромна перла — зловещо, красиво, опасно. Трите кораба заредиха топовете само с барут и взеха през определени промеждутъци да гърмят, а един от моряците на „Александър“ се покатери при камбаната, закачена над десните перила, и започна да бие с нея: зън — дълга пауза — зън-зън. От „Скарбъро“ и „Дружба“ също се чуваха приглушени тътени и звънтене

и благодарение на това трите кораба не се отклониха от курса и продължиха да плават един до друг, на около двеста метра разстояние. После в десет часа мъглата в миг се вдигна, за да разкрие хубав ясен ден и лек попътен ветрец.

Появиха се огромни плавеи водорасли — знак, че, както обясниха моряците, наблизо имало суша, макар че суша нямаше, имаше само безчет косатки, които се забавляваха неописуемо, палуваха, гмуркаха се под трите кораба, порещи вълните все така един до друг, шумгуваха се под и между тях. Водораслите бяха изместени от широки ивици рибен хайвер, надиплени като панделки. Някъде на юг се падаха Островите на отчаянието^[6], където навремето капитан Кук е прекарал доста странна Бъдни вечер.

Два дни по-късно цялото море се превърна в кръв. Отпърво стреснатите, очаровани пътници на „Александър“ си помислиха, че това сигурно е кръвта на някой съсечен кит, после обаче си дадоха сметка, че колкото и огромен да е левиатанът, няма как да обагри водата, докдето поглед стига. Поредната загадка на морските дълбини, която те така и нямаше да разбулят.

— Чак сега разбирам защо ви тегли да обикаляте по чужди земи — каза Ричард на Донован. — Никога не ме е обземало желание да стигам по-далеч от Бат, понеже това бе моят малък, познат свят. Няма как, израстваме на мястото, където сме се родили, именно в този тесен познат свят. И ако се отдалечим от него, се случва като някои долу в затвора да умрем не за друго, а защото се чувстваме несигурни. Родното, познато място е много важно за човека. Беше важно и за мен и може би продължава да бъде.

— Това си е съвсем естествено, Ричард. Аз си нямам такова място може би защото съм бил беден или защото съм изгарял от желание да се махна от Белфаст, от всичко, което ми е отнемало свободата и ми е връзвало ръцете.

— В училище за бедни ли сте ходили?

— А, не. Един добър човек ме взе под крилото си и ме изучи на четмо и писмо. Каза ми — и се оказа прав, — че грамотността ще ми проправи пътя към по-добър живот, докато пиенето не води доникъде.

Донован се усмихна, разнежен от спомена, но Ричард не искаше да задълбават в темата, затова я смени.

— Защо морето стана на кръв? Виждали ли сте досега такова чудо?

— Не, но съм чувал за него. Моряците са си суеверни, ще се убедиш, че повечето приемат това като знамение за погибел, като знак на гнева Божи, като поличба за нещастие. Но лично аз го смятам за нещо, естествено като любенето. — Донован вдигна многозначително вежди и се усмихна, развеселен, че Ричард се е притеснил — знаеше прекрасно, че той мрази да го наричат моралист именно защото дълбоко в себе си си беше именно такъв. — Възможно е някакъв мощен гърч на морското дъно да е изтласкал червена пръст, не е изключено и така наречената кръв всъщност да са мънички червени морски същества.

Врълхлитаха ги още и още бури, все страховити. По време на незабравим шквал „Александър“ претърпя единственото бедствие през това пътуване — марселът на предната рейка се свлече върху въжетата, което означаваше, че късите вериги, придържащи дървената рейка към мачтата, се откачиха и платното увисна. „Скарбъро“ и „Дружба“ издърпаха марселите на гротмачтата и фокмачтата, да не паднат напред, и изчакаха, докато платното бъде прибрано — тънка работа, — а въжетата — прихванати наново.

След това, точно в деня на лятното слънцестоене, заваля дъжд, а сетне — и обилен сняг, последван от градушка, едра като кокоши яйца. Овцете не усетиха нищо, но виж, свинете и хората доста се изнервиха от постоянното трополене. Радостите на лятото на четирийсет и един градуса южна ширина! На същите градуси, само че северна ширина, се падаха Ню Йорк в Америка и Саламанка в Испания, а там не валеше сняг точно по време на лятното слънцестоене! Явно да отидеш на дъното на света не означаваше само метафорично преобръщане. Според мнозина моряци, пехотинци и каторжници дъното очевидно беше много по-тежко, отколкото върха.

По Коледа трите кораба се намираха на четирийсет и два градуса южна ширина и въпреки лошото време поддържаха средна скорост от около двеста и шейсет километра на ден. Онзи ден, чак докато се мръкна, ги следваше най-огромният кит, който бяха виждали по време на пътуването. Беше сивосинкав на цвят и бе дълъг най-малко

трийсетина метра. Явно им честитеше Коледата, понеже, стига да поискаше, щеше да направи на трески малката „Дружба“.

На Бъдни вечер в затвора цареше празнично настроение. Някъде в късния следобед им донесоха храната: грахова супа, подправена с осолено свинско, обичайната мръвка осолено говеждо и обичайният малък самун корав хляб. По случай на празника всички получиха и по четвъртинка чист ром от Рио, както и възможността да спечелят някое от кутретата на София. Кучката беше родила върху койката на Закаран Кларк пет здрави кученца, беше ѝ бабувал корабният лекар Балмейн. Палетата бяха невероятни. Две приличаха на мопсове, други две — на териери, но с твърда козинка и издадена долна челюст, а едното направо беше одрало кожата на Уолас. Гордият приеман баща — лейтенант Шарп, предостави на Балмейн възможността сам да си избере кученце: той си хареса един от мопсовете. Същото стори и гордата приемна майка — лейтенант Джонстън. Така лейтенант Джон Шортланд и първият помощник-капитан Лонг нямаха друг избор, освен да се задоволят с палетата с издадена долна челюст.

Нещата се усложниха, когато лейтенант Фързър отказа да вземе кутрето, одрало кожата на Уолас, понеже му приличало на шотландец (макар че той не го каза на глас: така де, все пак си беше Бъдни вечер!).

— Какво да го правим? — попита Шарп.

— Дали да не го дадем на Есмералда и на неговия сътрапезник Кларк? — предложи Джонстън.

Всички на кварталдека избухнаха в смях.

— Тогава смятам да подаря младия Макгрегър на каторжниците — за Коледа. Никой от тях си няма куче — рече Шарп.

Всички на кварталдека отсъдиха, че добре се е сетил и си заслужава да го полейт със следобедния коктейл от портвайн и ром.

На Бъдни вечер двамата флотски офицери слязоха веднага след вечерята в затвора, Шарп носеше невръстния Макгрегър. И двамата бяха мъртво пияни, макар че по празниците това не бе кой знае какво събитие. След вечеря офицерите и началниците по всички кораби бяха добре почерпени, изключение правеше само „Дружба“, където Ралф Кларк караше на лимонада, понеже бе спазарил рома с дърводелците — да му измайсторят писалища, и с каторжниците, които, да му шият какво ли не, като се почне от ризи и се свърши с ръкавици.

Решиха да видят на кого ще се падне Макгрегър с три колоди карти — при когото отидеа асата кари, щеше да участва в жребия. Сред възгласи и дюдюкане тримата късметлии показаха асата кари. Тогава Шарп, който се беше разположил на масата, поиска три клечки, макар да беше толкова пиян, че се наложи не той, а Джонстън да ги скрие самодоволно в дланта си.

— Печели онзи, който изтегли дългата! — оповести с вик Шарп.

Тя се падна на Джоуи Лонг, който се разрида от щастие.

— Дългата се падна на Лонг^[7]! — изкиска се развеселен Шарп и се търкулна от масата, та се наложи Ричард и Уил да му помагат внимателно да се изправи, а Джоуи гушна дърпащото се кутре и го обсипа с целувки.

— Ще го държим при майка му, докато стигнем Ботаническият залив — рече, пелтечейки, Джонстън. — А щом слезем на сушата, Макгрегър е твой.

„Бог не можеше да е по-милостив — помисли си Ричард, докато се унасяше след рома в сладък сън. За разлика от друг път, не изгаряше от желание да се качва на палубата. — Всевишният помогна на един от подопечните ми да не е толкова зависим от мен. Дано и другите извадят такъв късмет. Щом напуснем този тесен зандан, ще ни бъде много по-трудно да останем заедно и да се държим един за друг.“

Увеличиха скоростта и до края на декември изминаваха по двеста и деветдесет километра на ден, времето бе възможно най-лошото — бурно море, шквалове, ураганни ветрове, които южно от четирийсет и третия градус наистина гътнеха и фучаха.

1788 година настъпи пак в лошо време, с насрещен вятър, новогодишните щормове брулеха носа на кораба, който пъплеше малко по малко към четирийсет и четвъртия градус. После излезе лек попътен ветрец, благодарение на който трите кораба препуснаха с триста и шест километра на ден. Предстоеше им всеки момент да излязат при южните носове на залива Ван Димен, затова и лейтенант Шортланд даде знак за всеки случай да привържат котвите за въжетата. Вятърът се усили, фортриселът на предната стенга на „Дружба“ се прекърши и направи платното на парцал, въпреки това обаче никъде не се виждаше суша.

На четвърти януари, притеснен да не се натъкнат на рифове и на неотбелязани върху картата скали, Шортланд заповяда корабите да спрат. На другата заран екна дългоочакваният вик: „Суша!“ Най-сетне! Най-южната точка на Нов Южен Уелс! Огромен зъбер.

След като заобиколиха югоизточния нос, смениха рязко курса от източен на северен — североизточен; последните хиляда и шестстотин километра до Ботаническият залив се бяха оказали най-мъчителните през цялото пътуване — целта бе тъй близо и същевременно толкова далеч! Вятърът беше насрещен, теченията бяха насрещни, всичко сякаш беше срещу тях. Имаше дни, когато трите кораба се озоваваха доста километри по на юг, отколкото предния ден, друг път обаче от немай-къде правеха дълги принудителни престои и маневрираха сякаш безкрайно. А понякога, както се изразяваха моряците, ветровете си бяха „ужасно коравосърдечни“. Една нощ платното върху щага на гротмачтата на „Дружба“ се прокъса, на сутринта пък падна горният фал. Случваше се и да допъплят някак до трийсет и девет градуса южна ширина колкото после отново да се върнат на четирийсет и два градуса. Платното на щага върху гротмачтата на „Дружба“ се цепна и увисна — петото платно, което корабът губеше от Кейптаун насам. Бореха се как ли не да напреднат поне мъничко.

Каторжниците не бяха посърнали чак толкова, както щурманите, задето почти не се придвижват, затова пък се бяха умърлушили от липсата на храна, която да става за ядене. От време на време зърваха Нов Южен Уелс, който обаче бе далеч и те не можеха да видят какво точно представлява. За късмет точно тогава се появи още нещо ново, по което се захласнаха като малки деца: безброй тюлени, които взеха да палуват и да си играят около корабите и които наподобяваха същински клоуни — ту прибираха крачка до гърдите си и се носеха по гръб върху водата, ту се гмуркаха, въртяха се като пумпали, стрелкаха се напред-назад и вдигаха оглушителна врява. Весели, невероятни създания! И там, където бяха те, имаше и цели пасажи риба. В храната отново се появи рибената чорба.

На петнайсети януари с триста мъки вече се бяха добрали на север до трийсет и шестия градус южна ширина, а по пладне видяха Камилския нос, наречен така от капитан Кук заради приликата с едногърбата камила — този кораб на пустинята.

— Остават ни някакви си двеста и четирийсет километра — рече Донован, който току-що идваше от вахта и се готвеше да полови риба.

Уил Конъли въздъхна — макар и облачно, беше толкова горещо, че не му беше до четене, и затова той също бе предпочел да лови риба.

— Вече имам чувството, господин Донован — каза Уил, — че така и няма да стигнем до тоя Ботанически залив. От Бъдни вечер досега са умрели четирима души и всички ние долу знаем от какво. Не от треска или от дизентерия. А просто от отчаяние, от мъка по дома, от безнадеждност. В тоя проклет кораб сме повече от година — качихме се на него на шести януари миналата година. Миналата година! Колко странно звучи. Та според мен тия хора си отидоха, понеже бяха прекрачили вододела, бяха изгубили надежда, че все ще дойде денят, когато ще слязат от ужасния кораб. Казвате, двеста и четирийсет километра. Биха могли да са и десет хиляди. Ако има нещо, което научихме през тази година, е, че краят на света е много, много далеч от дома.

Донован стисна устни и примига бързо.

— Ще изминем и тия километри — каза накрая той, загледан във въдицата и парченцето корк, прикрепено към нея. — Капитан Кук е предупредил за насрещното течение, но ние все пак напредваме. Трябва ни само добър попътен вятър откъм югоизток. Няма страшно, и той ще излезе. Предстои промяна. Първо ще има буря, после ще задуха откъм югоизток. Точно така, прав съм.

Спираха и маневрираха, спираха и маневрираха. Тюлените вече ги нямаше, на тяхно място бяха дошли хиляди делфини. Сетне, след задушен зноен ден, небесата сякаш се продъниха. Червените светкавици, яростни и ослепителни, каквито англичаните дори не си бяха представяли, че съществуват, обагриха облаците, по-черни и от пушека в Бристъл, отекнаха оглушителни гръмотевици, заваля като из ведро, дъждът се застича на стена, право надолу въпреки урагания северозападен вятър. Един час преди полунощ представлението най-неочаквано приключи. От югоизток излезе хубав попътен бриз, който духа достатъчно дълго, та отпред да изникнат бели зъбери, дървета, жълти зъбери, дървета, извити като подкова плажове със златист пясък и ниските нащърбени челюсти на Ботаническия залив.

В девет сутринта на деветнайсети януари 1788 година „Александър“ поведе двата други кораба между нос Соландър и нос

Банкс и навлезе в широк, почти незащитен залив. На всеки нос стояха петдесетина — шейсетина голи чернокожи мъже, които ръкомахаха, а в пазвите на надиплената от вълничките стоманено-сива вода се беше сгушил „Бдителност“. Беше ги изпреварил с един-единствен ден.

За двеста петдесет и един дена, което правеше около девет месеца, „Александър“ беше изминал два̀сет и пет хиляди и шестстотин километра. От тези дни шейсет и осем корабът беше прекарал по пристанищата и сто осемдесет и три — в открито море. При заминаването му на борда бе имало двеста два̀сет и петима каторжници, от тях пристигнаха само сто седемдесет и седем.

Спуснаха котвите, лейтенант Шортланд отиде с лодката на „Бдителност“, за да се види с губернатора Филип, а Ричард стоя дълго сам на перилата, загледан в мястото, където според обсъден в Парламента кралски указ той бе заточен до два̀сет и трети март 1792 година. Още цели четири години. В Южния Атлантически океан, между Рио де Жанейро и Кейптаун, беше навършил трийсет и девет години.

Земята, която гледаше, беше равна по брега, хълмиста във вътрешността, на север и на юг, и представляваше тъжна, умърлушена гледка в синьо, кафяво, бозаво и сиво. Посърнала, без жизнени сокове.

— Какво виждаш, Ричард? — попита го Стивън Донован.

Ричард го погледна с премрежени от сълзи очи.

— Не виждам нито рай, нито ад. Това тук е чистилище. Където отиват всички изгубени души — отвърна той.

[1] Така в средновековна Европа са наричали чумата. — Б.пр. ↑

[2] Томас Талис (1505–1585), английски органист и композитор, автор главно на църковна музика. — Б.пр. ↑

[3] Популярна старинна песен, известна от XVII в., Уилям Шекспир я споменава два пъти в творбите си. — Б.пр. ↑

[4] Джон Нокс (ок. 1510–1572), шотландски религиозен реформатор и историк. — Б.пр. ↑

[5] Букв. белосване (англ.) — Б.пр. ↑

[6] Архипелаг Кергелен. — Б.а. ↑

[7] Букв. Дългия (англ.) — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТА

Януари — Октомври 1788 година

През следващите няколко дена не се случи почти нищо, ако не броим това, че най-изненадващо малко подир бързоходите пристигнаха и седемте бавни кораба. Бяха използвали, кажи-речи, същите ветрове и бяха следвали трите бързи платнохода едва ли не по петите, така че се бяха озовали в същите бури и урагани. Сега всички кораби се поклащаха в неспокойната вода — бяха хвърлили котва, но не се бяха разтоварили, така че по перилата им се тълпяха хора и който имаше далекоглед, наблюдаваше как пехотинците слизат на групички на сушата заедно с някои от флотските офицери и шепа каторжници, а също многобройните туземци. На брега обаче като че не ставаше нищо важно. Плъзна мътва, че губернаторът не смятал Ботаническия залив за подходящ за такъв важен експеримент и бил отишъл с една от лодките до съседния Порт Джаксън, който капитан Кук бил отбелязал върху картите си, макар и да не бил навлизал в него.

Впечатленията на Ричард от Ботаническия залив бяха, общо взето, същите, както на всички останали — и свободни граждани, и каторжници. Стъписващо място, ето какво гласеше всеобщата присъда. Никой, дори моряци като Донован, обиколили надлъж и шир белия свят, не бяха виждали място като това. Равно като тепсия, посърнало, песъчливо, мочурливо, безмилостно и неописуемо безрадостно. Според обитателите на затвора в „Александър“ то наподобяваше грамадни гробища.

Получи се заповед, че първото селище ще бъде построено не в Ботаническия залив, а в Порт Джаксън; приготвиха се да отплават, ала имаше насрещен вятър и вълнението отвъд тесния пясъчен нанос бе толкова силно, че се отказаха. После — чудо на чудесата! Към залива се зададоха два много големи кораба.

— Какво странно съвпадение, все едно двама селяци ирландци да се срещнат в съда на императрицата на всички руснаци! — отбеляза

Донован, който делеше един далекоглед с капитан Синклер и господин Лонг.

— И със сигурност са английски — намеси се Джими Прайс.

— Не, френски. Според нас това е експедицията на граф Дьо Лаперуз. Платноходите са третостепенни, затова са и толкова големи. Излиза, че единият е „Компас“, а вторият — „Астролаб“. Макар че, мен ако питаш, ние сме ги изненадали повече, отколкото те нас. Лаперуз е поел от Франция през 1785 година, много преди да се е заговорило за нашето плаване. Освен ако не са научили някъде по пътя за експедицията ни. Преди година Лаперуз го отписаха, мислеха, че е загинал. А той къде бил!

На заранта опитаха повторно да се измъкнат от залива — все така безуспешно. Двата френски кораба вече не се виждаха, отнесени от ветровете на юг, навътре в морето. По залез-слънце „Бдителност“ успя да се измъкне от прибой и се отправи на север, за да измине десетината километра до Порт Джаксън, а пиленцата на губернатора Филип останаха още една нощ в чистилицето.

Югоизточният вятър, задухал на сутринта, пооблекчи положението и за френските кораби — „Компас“ и „Астролаб“ навлязоха в Ботаническият залив точно когато десетте платнохода от английската флотилия вдигнаха котва и се запътиха към опасните подстъпи. „Сириус“, „Александър“, „Скарбъро“, „Бороудейл“, „Фишбърн“, „Златната дъбрава“ и „Лейди Пенрин“ се измъкнаха благополучно. После „Дружба“ — не му вървеше на този кораб, и туйто — се доближи опасно до скалите и се блъсна в „Принцът на Уелс“. Остана без бушприт и сякаш това бе малко, взе, че закачи кърмата на „Шарлот“, който се лиши от всичките си декоративни балкончета и насмалко да заседне. Цялата тая суматоха предизвика голяма веселба на „Александър“, опънал платната, та да се възползва от югоизточния вятър. Беше ясно, денят беше горещ, от левия борд се откриваше великолепно гледка. Жълтите, огънати като подкова плажове, обточени с белите зайчета на прибой, се редуваха с червеникаво-жълти канари, които с всеки изминат километър ставаха все по-високи. Изобилие от дървета, някак по-зелени от дърветата в далечината, при Ботаническият залив, и пушекът от много огънове, извил се в небето на запад. Сетне изникнаха два страховити сто и двацет метрови бастиона с отвор

между тях, широк към километър и половина. „Александър“ се понаклони и навлезе в тази страна на чудесата.

— Е, това вече е друго! — възкликна Неди Перът.

— Ако Бристъл си имаше такъв залив, той щеше да е най-големият в Европа — обади се и Арън Дейвис. — В него ще се поберат хиляда линейни кораба и ветрищата изобщо няма да ги брулят.

Ричард не каза нищо, макар че му бе поолекнало на сърцето.

С тия дървета поне имаше някаква зеленинка — бяха високи и много на брой и бяха обвити в лека синкава мараня. Но си бяха доста чудати! Уж бяха с дебел ствол, а листата им бяха съвсем оскъдни и наподобяваха раздрани байраци. От север и от юг заливът беше обточен с малки пясъчни плажове, където нямаше никакво вълнение, макар че носовете по-навътре бяха ниски, с изключение на един точно срещу входа — огромна урва. Подминаха и нея, продължиха на юг и в едно заливче на десетина километра откриха „Бдителност“. Нямаше нужда от котви, поне в началото. Един по един корабите навлязоха бавно и бяха прихванати с въжетата направо за дърветата по брега, толкова дълбока беше водата. Спокойна, без ни една вълничка, съвсем бистра, каквато може да е водата само в океана, и гъмжаща от дребни рибки.

Слънцето бе залязло сред бушуваща алена стихия, която според моряците вещаела, че утре времето ще е хубаво. Мръкна се и както винаги, щом настанеше суматоха, никой не се сети да нахрани каторжниците на „Александър“.

Ричард не сподели мислите си с никого. Съзнаваше, че дори Уил Конъли, най-начетеният и грамотният сред неколцината му другари, е прекалено простодушен, за да му се довери, както се доверяваше на Стивън Донован. А онова, което се въртеше в главата му, бе, че Порт Джаксън може и да е ненагледно красив, но в никакъв случай не е райско кътче.

На двайсет и осми януари слязоха на сушата сред страшна врява и бъркотия. Явно никой не знаеше какво да прави с каторжниците и къде да ги прати, затова и те стояха заедно с багажа, струпан край тях, за пръв път от близо година стъпили на твърда почва. А твърдата почва си беше ужасна! Клатеше се, мърдаше, постоянно се движеше и

люшкеше. Също като другарите си, които по време на пътуването не бяха страдали особено от морската болест, през първия месец и половина, след като слязоха на брега, на Ричард непрекъснато му се гадеше. Едва сега той разбра защо на terra firma^[1] моряците ходят като пияни, с големи, широки крачки.

Не по-малко стъписани от каторжниците бяха и морските пехотинци, които сновяха напред-назад, докато някой дребен флотски шеф не дойде и не им посочеше накъде да вървят. Накрая Ричард и деветимата му спътници бяха пратени заедно с последните стотина каторжници на сравнително равно място откъм източната страна на залива, където да си направят бивак сред оскъдните дървета.

— Вдигнете колиба — махна напосоки вторият помощник-капитан Ралф Кларк, неописуемо щастлив, че вече е на сушата.

Хубаво, да вдигнат, но с какво, запита се Ричард, докато десетимата вървяха с несигурна стъпка през жълтата спаружена трева, осеяна тук-там с камъни, към мястото, което, доколкото той разбра, Кларк им бе посочил.

Не по-малко объркани от тях, и други каторжници — все от „Александър“, стояха на групички на същото място. „Как да ги сковем тия колиби? Нямаме брадви, триони, ножове, гвоздеи!“ После при тях дойде един пехотинец, който донесе десетина брадвички и пхна едната в ръката на Тафи Едмъндс — той продължи да стои, хванал я с увиснали ръце, и да гледа безпомощно Ричард.

„Още нося отговорност за тях. Още са ми грижа Тафи Едмъндс, Джоуб Холистър, Джоуи Лонг, Джими Прайс, Бил Уайтинг, Неди Перът, Уил Конъли, Джони Крос и Били Ърл. Повечето селски момчета, мнозина неуки. Слава Богу, че Томи Краудър и Арън Дейвис се намериха с Боб Джоунс и Том Киднър от Бристъл — значи са достатъчно, за да напълнят една колиба, ако това изобщо е замисълът на шефовете. Нима никой си няма и престава какво се иска от нас? Надали в световната история е предприемана експедиция, подготвена по-зле от нашата. Цели девет месеца важните клечки си стояха на «Сириус» и, подозирам, не правеха друго, освен да пиянстват. Няма никакъв подход, ни следа от система. Трябваше да ни държат по корабите, докато поразчистят мястото и построят колиби, пък дори това да означава да махнат масите и пейките, за да отворят големите люкове на отсеците. Поне нощем. Морските пехотинци не изгарят от

желание да се вживяват в ролята на надзиратели, готови са най-много да ни пазят в най-тесния смисъл на думата. Да сме си вдигнали колиба... Е, имаме ако не друго, поне една секира.“

— Някой знае ли да работи със секира? — попита той.

Всички знаели, но колкото да си насекат подпалките.

— А някой умее ли да прави колиба?

Никой, само били гледали как строят къщи от тухли, камъни, хоросан и греди. Явно в групата нямаше дюлгери.

— Вероятно най-напред трябва да набавим подпори за четирите краища и хоризонтална греда за покрива — отсъди след дълго мълчание Уил Конъли, нали по време на пътуването беше чел „Робинзон Крузо“. — Можем да направим стените и покрива от палмови клонки.

— Така си е, трябва ни носеща греда за покрива, но няма да минем и без още две подпори за стрехите — каза Ричард. — И така, тръгваме да търсим шест млади дръвчета с чеп в горния край, две трябва да са по-високи от останалите четири. Така ще имаме подпори. Ние с Уил ще опитаме да отсечем ей ония фиданки. А вие, Тафи и Джими, вървете да потърсите някой пехотинец — да ви даде още една брадвичка, може и секира или някой от големите ножове, които видяхме в Рио. Останалите намерете палми и се опитайте да откриете с ръце клоните.

— Бихме могли да избягаме — подметна замислен Джони Крос.

Ричард го изгледа така, сякаш му беше порасла втора глава.

— И като избягаме, къде ще отидем, Джони?

— В Ботаническия залив, при френските кораби.

— Те ще ни качат на борда точно толкова, колкото в Тенерифе холандците качиха Джони Пауър. Пък и как ще се доберем до Ботаническия залив? Нали ги видя туземците по брега? Тук мястото е малко по-хубаво, значи също има туземци. Нямаме и представа що за хора са — ами ако са човекоядци като диваците в Нова Зеландия? Надали ще посрещнат с отворени обятия стотиците натрапници, изтърсили им се като гръм от ясно небе.

— Защо? — попита Джоуи Лонг, който все не можеше да преглътне, че лейтенант Шорт още не му е дал Макгрегър.

— Постави се на мястото на коренните жители — отвърна търпеливо Ричард. — Какво ли си мислят? Заливът е прекрасен, има и

поточе чиста вода, сигурно си го обичат. А ние им го превзехме. Пък и ни е наредено да не ги докосваме дори с пръст. Защо да дърпаме дявола за опашката и да ходим на място, където няма други англичани? Ще си стоим тук и ще си гледаме работата. А сега, ако обичате, направете каквото ви помолих.

Двамата с Уил намериха предостатъчно млади дръвчета със стволове с диаметър най-много десетина сантиметра. Бяха грозни в сравнение с бряста и кестена, но имаха едно достоинство — бяха израсли без ниски клони. Ричард се наведе, замахна с брадвичката и я стовари върху дънера.

— Майко мила! Дървото е твърдо като камък и пълно със сок — затюхка се той. — Трябва ни трион, Уил.

Но тъй като не разполагаха с трион, продължи да удря с брадвата — тъпа и калпава — нямаше да става за нищо, след като отсечеха трите греди и шестте подпори. Ричард реши вечерта да извади пилите и да я наточи. „Да му се не види и на доставчика — рече си ядосан, — пробутал ни е всички боклуци, които английските леярни не са могли да пласират.“ След като отсече и подкастри носещата греда, бе останал без дъх, виеше му се свят — подир толкова месеци на лишения и обездвижване не бе готов за усилна работа. Уил Конъли грабна брадвата и се запретна да сече второ младо дърво, но се оказа, че му спори още по-малко. Накрая все пак разполагаха с носеща греда и с двете разклонени в горния край основни подпори. Тъкмо подбираха четирите по-ниски дървета — за страничните подпори, когато Тафи и Джими се върнаха с втора брадвичка, с мотика и права лопата. Докато Ричард и Уил търсеха дървета, с които да съединят страничните подпори и да довършат скелета на колибата, Джими и Тафи се заеха да копаят дупки, където да забият колците. Нямаха с какво да измерят разстоянието, затова преброиха крачките от едната дупка до другата. Копаха, каквото копаха, и видяха, че на половин педя опират в скала.

Другите бяха намерили колкото щещ палми, лошото само бе, че клоните бяха много нависоко и нямаше как да ги достигнат от земята. Точно тогава на Неди му хрумна да се покатери на съседното дърво, да се надвеси опасно, да се вкопчи в клона и после да скочи, така че да го откърши само с тежестта си. По-старите, вече кафеникави клони падаха, виж, зелените бяха много жилави и не поддаваха.

— Намери Джими и се разменете — рече Неди на Джоуб Холистър. — Ти иди да копаеш. А слабичкият пъргав Джими ще свърши по-добра работа тук, на дърветата.

Момъкът дойде разтреперан — не бе свикнал да копае, работата беше тежичка.

— Страх ли те е от високото? — попита го Неди.

— Не.

— Ти си най-пъргавият и дребен сред нас. Ричард ни прати втората секира, втъкни я в колана си. Щом се покатериш на палмата, отсеци няколко клона, но един по един.

Слънцето клонеше към заник и това им помагаше донякъде да разберат къде точно се намират — на югозапад от мястото, където губернаторът вероятно щеше да вдигне къщата си, едно-две хранилища и големият кръгъл шатър, където лейтенант Фързър щеше да разположи интендантството. Бяха проявили благоразумие да си донесат копаните, канчетата и лъжиците, както и кофите. Ричард намери потока и възложи на Бил Уайтинг да извади филтрите от шуплест камък, а сетне да донесе и вода. Тук наглед беше чисто и безопасно за здравето, Ричард обаче не се доверяваше на нищо.

Най-зле от всички изглеждаше Бил Уайтинг. Лицето му, разбира се, отдавна не беше валчесто, сега под очите му обаче се виждаха и тъмни полумесеци. Клетият той, трепереше, все едно имаше треска. Но челото му беше студено. Просто бе изтощен до краен предел.

— Хайде, спираме — оповести Ричард и събра хората си. — Легнете на одеялата и си починете. А ти, Бил, не е зле да се поразходиш... знам, знам, не ти е до разходки. Въпреки това ще дойдеш с мен — да намерим интендантството. Хрумна ми нещо.

Лейтенант Джеймс Фързър се бе оплел като пиле в кълчища. Ричард и Бил се озоваха в пълно безредие.

— Трябват ви повече хора, драги ми господине — подхвана Ричард.

— Да не си предлагате услугите? — попита Фързър, който ги бе познал.

— Единият от нас — да отвърна Ричард и прегърна Уайтинг през раменете. — Свестен човек е, можете да му се доверите, не се е забърквал в никакви неприятности, откакто се запознах с него през осемдесет и пета в Глостърския затвор.

— Така, така, ти си тарторът на каторжниците от левите нарове в „Александър“, никой от вас не е създавал ядове. Казваш се Морган.

— Тъй вярно, лейтенант Фързър, казвам се Морган. Ще му намерите ли на Уайтинг някаква работа тук?

— Би могло и да се намери нещичко, стига да знае да чете и да пише.

— Знае, и още как!

Върнаха се в бивака с няколко самуна корав хляб, единственото, което успяха да им отпуснат от интендантството. Хлябът беше правен още в Кейптаун и бе пълен с гъгрица, но пак си беше храна.

— Вече имаме наш човек в интендантството — оповести Ричард, докато разпределяше оскъдните количества хляб. — Фързър ще вземе при себе си Бил, да му помага с осоленото месо. Но месо няма да получим, докато не свалят от кораба котлетата и гърнетата — от тук нататък ще си готвим сами.

Бил Уайтинг беше живнал. Щеше да работи на сенчица, колкото и задушно да беше в шатъра, нямаше да го карат да сече дървета и да отглежда зеленчуци, неща, с които, както изглеждаше, щяха да се занимават всички останали.

— Щом лейтенант Фързър се установи, ще ни отпуснат наведнъж дажбите за цяла седмица — включи се и Бил, доволен, че Ричард го е уредил. — Скоро от Кейптаун ще пристигне товарен кораб с хранителни запаси, които да ни стигнат за дълго време.

На свечеряване постлаха на земята одеялата от „Александър“, вместо на възглавници положиха глави на торбите с дрехите и се завиха криво-ляво с опърпаните вехти балтони. Уж денят беше горещ, а още щом слънцето се скри, стана студено. Мъжете бяха капнали от умора и потънаха в дълбок сън въпреки неznайните твари, които пъплеха навред около тях.

На другата заран денят се пукна зноен и задушен и прогони студа на тъмата. Каторжниците отново се заеха да правят колибата, но къде ти — нямаше с какво да прикрепят палмовите клонки, та ги привързваха с дълги, здрави палмови листа, които се опитаха да усучат на връв. Колибата изглеждаше устойчива, макар че Ричард и Уил, най-големите майстори сред тях, се опасяваха, задето вместо на основи се крепи на педя песьчлива пръст. Струпаха повечко от нея около колците

и се заеха да секат още клони — с тях смятаха да ги закрепят, като ти проврат в отвърстията, които направиха.

И другите наоколо си правеха колиби — с променлив успех. Никой не изгаряше от желание да бъхти в тоя пек, ала в средата на втория ден на сушата вече си личеше кои отряди имат добри ръководители и знаят какво трябва да правят. Групата на Томи Краудър се бе заела да сплита стени от тънички вейки и Ричард реши да последва примера им. Образоваността и по-богатият опит определено си личаха — лондончанинът Краудър се бе захващал с какво ли не, пък и си беше умен мъж.

От време на време наминаваше и някой пехотинец колкото да види докъде са стигнали с колибите и да ги преброи — неколцина каторжници, включително една жена на име Ан Смит, бяха избягали в гората. Вероятно се бяха отправили към френските кораби, които според мълвата щели да останат в залива няколко дена.

— Божичко, тук е същински рай за мравките и паяците! — възкликна Джими Прайс и засмука дланта си отстриани. — Ах, мравката му с мравка, ухапа ме и сега ме боли. Погледнете ги само колко големи са тия проклетии! Дълги са най-малко сантиметър, виждат им се дори пипалата! — Момъкът изгледа на кръв великолепното дърво с бяла кора. — И какво църка така! Писнаха ми ушите!

Жалбите му и за църкането, и за мравките бяха оправдани — явно годината беше добра за цикадите.

Изад дърветата се показа Били Ърл, трепереше като листо и беше пребледнял.

— Току-що видях ей такава змия! — завайка се той. — Майко мила, какво страшилище! По-високо и от Аик Роджърс с чизмите! Дебело колкото ръката ми. А в другия край на залива имало огромни кръвожадни алигатори, така поне разправя Томи Краудър. Да му се не види и мястото!

— Все ще свикнем с тварите — взе да го успокоява Ричард. — Поне досега не съм чувал някой да е ухапан или изяден от нещо, по-едро от мравка, пък била тя и с размерите на бръмбар. А колкото до алигаторите, те са си големи гущери, видях как един пропълзя на дървото.

В късния следобед на онзи зноен задушен ден, пълен с изненади и страхотии, къщичката вече беше готова. Слънцето се скри, по небето на юг започнаха да се трупат облаци. Черни и наситеносини, прорязани със слабите проблясъци на светкавиците. Колибата беше в подножието на голяма скала — пясъчник, отстрани на която се виждаше пещерка, сякаш някой бе гребнал с черпак.

— Я за всеки случай да си сложим нещата на сушина — подкани Ричард, загледан в приближаващата буря. — Палмовите клонки ще подгизнат от дъжда.

След час наистина се разрази буря, по-яростна и от щорма в морето при Камилски нос и къде-къде по-страховита от него. Пред очите на клетите каторжници тътнещите мълнии прорязваха земята направо сред дърветата. Нищо чудно, че толкова много от тях бяха разцепени и овъглени! Светкавица. На десетина метра от мястото, където мъжете се бяха сгушили, удари гръм и огромното дърво с нежна като алена свила кора се взриви и избухна във фойерверк от ослепителен син огън, вихрушка от искри и трясък, буквално се разпадна и пламна като сламка. Но не горя дълго. Задуха свистящ студен вятър, който угаси огъня и отнесе в миг покрива на колибата. Всичко наоколо се превърна в море, дебелите греди западаха и заудряха мъжете болезнено, после дъждът ги измокри до кости. Нея нощ спаха с, тракащи зъби сред скелета на колибата, единствената им утеха бе, че багажът им е на сухо под скалата.

— Не може така, трябва да изнамерим отнякъде по-добри инструменти и нещо, с което да прихванем колците — проплака на заранта Уил Конъли.

„Крайно време е — каза си Ричард — да потърся по-голям началник от Фързър, който себе си не може да уреди, камо ли другите. Пет пари не давам, че на каторжниците било забранено да се обръщат пряко към шефовете. Отивам, пък да става каквото ще.“

Тръгна в хладната утрин, доволен, че почвата е пясъчлива и не се е разкаляла. Излезе при потока на мястото, където пехотинците бяха турили няколко камъка, та да минават по тях, зърна нагоре по течението няколко голи черни тела и долови силната смрад на разлагаща се риба. Явно не му се беше сторило — бе чувал, че туземците смърдят на рибено масло, зловонно точно както бристълската тиня. Но диваците не се приближиха и Ричард продължи

нататък през брода, сетне свърна и се отправи към по-голямото селище в западния край на залива, където повечето каторжници вече се бяха устроили и където смятаха да настанят и каторжничките (още сваляха жените на малки групи от корабите). Пак там бяха и палатката на лазарета, палатките на пехотинците, шатрите на флотските офицери и на майор Рос. На Ричард му направи впечатление, че от тази страна на залива каторжниците живеят в палатки. Което означаваше само едно — че на корабите не са натоварени достатъчно палатки за всички. Затова и той заедно с последните стотина каторжници бяха отпратени на източния край — да се оправят както знаят. Дето е думата, далеч от очите, далеч от ума.

— Може ли да видя майор Рос? — попита Ричард непознатия пехотинец на пост пред големия кръгъл шатър.

Той го огледа от глава до пети.

— Не, не може — тросна се мъжът.

— Важно е — настоя Ричард.

— Заместник-губернаторът е прекалено зает, за да се занимава с такива като теб.

— Тогава ще почакам, докато се освободи.

— Няма да чакаш. Разкарай се от тук. Как всъщност се казваш?

— Ричард Морган, номер двеста и трети, „Александър“.

— Пусни го — нареди някой отвътре.

Ричард влезе в шатъра, добре осветен от отворите по всички страни — беше с дъсчен под. Вътре имаше преграда — в предната част майорът работеше, а отзад сигурно живееше. Седеше на сгъваема маса, служеща му за писалище — както винаги, сам. Рос презираше подчинените си не по-малко от морските пехотинци, въпреки това бранеше правата и достойнството им, ако някой натрапник от Кралската флота се опиташе да ги унижи. Смяташе губернатора Артър Филип за неоправен глупак и жалко мекотело.

— Какво има, Морган?

— Разпределен съм в източната част, драги ми господине, и бих искал да го обсъдя с вас.

— Оплакване ли имаш?

— Не, драги ми господине, просто искам да помоля за някои неща — отвърна Ричард, както го гледаше право в очите — съзнаваше,

че е сред малцината в Порт Джаксън, които харесват, тая странна птица, майора.

— Казвай!

— Нямаме с какво да строим колибите, господине, ако не се броят няколкото брадвички. Повечето успяхме криво-ляво да вдигнем нещо като скелет, но няма как да покрием бараките, защото няма с какво да прихванем палмовите клонки. Ще се оправим и без пирони, но не разполагаме с инструменти, с които да копаем дупки, нямаме и триони, и чукове. Ще стане по-бързо, ако имаме поне някакви инструменти.

Майорът се изправи.

— Трябва да се поразтъпча. Ела с мен — отсече той. — Разумен човек си — продължи и излезе пръв от шатъра, — забелязах го още докато се разправяхме с помпите и трюмовата вода на „Александър“. Стъпил си здраво на земята, изобщо не се самосъжаляваш и не хленчиш. Ако с нас имаше повече такива като теб и по-малко като оная паплач от английските затвори, сигурно щеше да излезе нещо от това селище.

Така, докато вървеше до майора, който крачеше бързо, Ричард разбра, че той не вярва много-много в този експеримент. Подминаха лагера на незадомени пехотинци и приближиха четирите кръгли шатъра, където се бяха настанили флотските офицери. Лейтенант Шарп бе седнал под навеса пред жилището на капитан Джеймс Мередит и пиеше заедно с него чай от хубава порцеланова чаша. Още щом зърнаха майора, двамата скочиха на крака, но по начин, от който се виждаше, че ненавиждат от дън душа своя прям командир с жилец език. Е, знаеха го всички, дори каторжниците: подклаждано от рома и портвайна, разделението в редиците на офицерите водеше до кавги, военен трибунал и задължително до съпротива срещу Рос. При някои обстоятелства обаче и той си имаше поддръжници.

— Какво става с ямите за трионите, копаете ли ги? — попита ледено майорът.

Мередит махна някъде зад себе си.

Тъй вярно, майоре.

— Кога за последно сте наглеждали работата, капитан-лейтенанте?

— Тъкмо се канех да го направя. Но след като закуся.

— Както гледам, закусвате с ром, а не с чай. Прекалявате с пиенето, капитан-лейтенанте, и ставате сприхав. Не се разправяйте с мен.

Шарп беше изкозирувал и бе отишъл някъде, след миг се върна с Макгрегър в едната ръка.

— Дръж, Морган. Вземи го. Казаха ми, че го е спечелил един от твоите — изкиска се той. — Изхвъркнало ми е от главата.

На Ричард му идеше да потъне вдън земя от срам, но пое от Шарп игрилото кутре и последва през брода майор Рос.

— С палето ли смяташ да отидеш в интендантството?

— Не, драги ми господине, дано да срещна някое от момчетата. Бивакът ни е по пътя — отвърна Ричард спокойно, макар че отвътре му вреше и кипеше — вечно се озоваваше до майора, когато той имаше да казва на хората си неприятни неща.

— Води тогава, Морган.

Ричард тръгна напред, стиснал до гърдите си Макгрегър, който се дърпаше.

— Палето ще оживее, ще лови плъхове — отбеляза майор Рос, когато стигнаха при десетината колиби, пръснати сред дърветата. — Тук има не по-малко плъхове, отколкото в Лондон.

— Дай това на Джоуи Лонг — каза Ричард на стреснатия Джони Крос и му връчи Макгрегър, който напираше да скочи. — Както виждате, драги ми господине, криво-ляво успяхме да направим скелета, но според мен стените на Краудър са най-добри. Лошото е, че без инструменти и материали пъплим като костенурки.

— Не знаех, че и сред англичаните имало толкова много изобретателни хора — отбеляза Рос, докато обикаляше и оглеждаше най-внимателно. — Щом приключите тук, ще се заемете със строежа на друг бивак между това място и стопанството на губернатора — вече разчистват земята и я разорават. Ако не ядем пресни зеленчуци, ще измрем всички от скорбут. От западната страна на залива има предостатъчно жени. Ще ги разделя, ще ви пратя някои тук. Но това не означава да им се нахвърлите, нали така, Морган.

— Да, драги ми господине.

Отидоха в интендантството, където все така цареше пълен безпорядък. Конете, едрият рогат добитък и другите животни вече бяха свалени от корабите и бяха натикани в набързо струпани кошари от

клони — и те милите, както всички останали, бяха много нещастни и умърлушени.

— Фързър, мамка ти ирландска! — викна заместник-губернаторът и нахълта в шатъра. — Да си чувал някога за методи в работата? Ще вземеш да умориш добичетата, ако не ги пуснеш да пасат. Почти не са останали ярма и сено. От теб интендант не става, така да знаеш! Дърводелците и бездруго си клатят краката — докато не са пристигнали дървата, ги прати да сковат кошари за животните — още сега! Намери човек, който да разбира от пасища, и направете загражденията там. Някой трябва да пази говедата, а конете ги спънете — Бог да ти е на помощ, ако вземат да избягат! Дай сега да ти видя списъците — какво още е на корабите, какво е разтоварено и къде се намира.

Лейтенант Фързър не разполагаше със списъци, които да са за показване, и нямаше и представа къде са струпани нещата, разтоварени от корабите — засега всичко се пазеше под временни платнени навеси.

— Мислех да опиша нещата едва след като ги складираме за постоянно — заоправдава се, пелтечейки, той.

— Майко мила, Фързър! Малоумник такъв!

Интендантът навири брадичка.

— Не мога да се справя, майор Рос, не ми достигат хора.

— Ами тогава мобилизирай още каторжници. Можеш ли да предложиш, Морган, подходящи хора? И ти си каторжник, все знаеш някои, на които да може да се разчита.

— Да, знам, драги ми господине. Ще ви посоча колкото кажете. Като начало вземете Томас Краудър и Арън Дейвис. Бристълчани са, обичат чиновническата работа. Не са цвете за мирисане, но са достатъчно умни, та да не хапят ръката, осигурила им чиновническа работа — няма да посягат да крадат. Заплашете ги, че ще ги пратите да секат дърва — по десетина на ден, и те ще са по-тихи и от водата.

— Ами ти?

— Аз ще съм по-полезен другаде, драги ми господине — отвърна Ричард.

— Къде?

— Знам да точа триони, брадви, секири, всичко, което трябва да е остро. Знам и да слагам зъбци на триони, а това си е тънка работа.

Вече разполагам с някои инструменти, а ако са успели да качат сандъчето ми на някой от корабите, ще имам всичко, от което се нуждая. — Той се прокашля. — Не че злословя срещу началниците, драги ми господине, но брадвите и секирите не стават за нищо. Същото важи и за лопатите, беловете и мотиките.

— И аз го забелязах — отсече свъсен майор Рос. — Уж се пишат големи познавачи, а ни подложиха динена кора — като се почне от Адмиралтейството, което вечно цепи косъма на две, и се стигне до главния доставчик и капитаните на корабите, които още отсега не правят друго, освен да пласират на черно стари, а и нови моряшки дрехи и вещи, сред които, както имам всички основания да смятам, и лични вещи на каторжниците. — Той се накани да си тръгва. — Но на всяка цена ще проверя дали има сандъче с инструменти, оставено за Ричард Морган. Междувременно вземи от Фързър каквото ти трябва: шила, пирони, чукове, тел.

Кимна и излезе напето, като си сложи триъгълната шапка. Каквото и да беше времето, майор Рос винаги беше спретнат, като изваден от кутийка.

— Доведи ми Краудър и Дейвис и вземай каквото ти трябва — рече лейтенант Фързър, след като се отърси от вцепенението.

Ричард доведе двамата си другари и взе достатъчно инструменти и материали, за да довърши колибите и да се захване със строежа на бараките за каторжничките.

А каторжничките се бяха превърнали в средоточие на всеобщото внимание — и затворниците, и неженените пехотинци се опитваха да се освободят от нагоните и желанията, общо взето, неудовлетворявани от година, че и повече. По мръкнало всичко живо щъкаше напред-назад. Дори морските пехотинци на пост да бяха десет пъти повече и да не бяха също тъй решени да намерят плътска утеха, пак нямаше да предотвратят това сноване. Нещата се усложняваха още повече заради това, че нямаше достатъчно жени, а и тези, които бяха тук, невинаги проявяваха интерес към зажаднели за любов мъже. За късмет някои жени приемаха съдбата си и на драго сърце удовлетворяваха прииждащите, други скланяха да го сторят било срещу чаша ром, било срещу мъжка риза. Рядко имаше изнасилвания вероятно защото някои

жени нямаха нищо против да обслужват цели тумби мъже, а и повечето мъже не желяеха да се натрапват на жени, които не ги искат.

Но като се почне от губернатора и се стигне до преподобния Ричард Джонсън, всички началници бяха изпаднали в див ужас от сноването в женския лагер — смятаха клетите жени за пропаднали, разпътни и напълно безнравствени. То оставаше да не ги смятат — нали те имаха свободен достъп до жени, били те госпожа Дебора Брукс или госпожа Мери Джонсън. Почувстваха се длъжни да предприемат нещо.

И другарите на Ричард се измъкваха, естествено, по мръкнало. Всички до един без самия Ричард, Тафи Едмъндс и Джоуи Лонг. На Джоуи явно му беше предостатъчно, че си има Макгрегър. Скучаят с Тафи беше друг: той си падаше самотник и женомразец, нещо, засилило се още повече покрай внезапната близост на жените. Просто си беше особняк, и толкоз. Не му трябваше друго, освен да пее. Ричард не бе съвсем сигурен защо точно избягва женския лагер, но явно дълбоко в себе си и той като Тафи си беше женомразец. И през ум не му минаваше да бъде с жена, въпреки че цели две години бе карал без женски ласки и от времето, когато бе споделял леглото на Ан-Мари Латур, бяха минали три години. След французойката членът му не даваше никакви признаци на живот и Ричард не можеше да си обясни защо. Не че той бе останал без жизнени сили — нищо подобно! По-скоро умираше от срам и угризения на съвестта, че се е отдал на похотта точно когато Уилям Хенри е изчезнал. Наистина не знаеше какво му става и не искаше да узнава. Знаеше само, че частица от него е умряла, а друга е изпаднала в непробуден сън. Каквото и да ставаше в главата му, то изключваше любенето. Ричард не знаеше дали това е ограничение или освобождение. Наистина не знаеше. Но по-важното в случая бе, че това не го занимаваше.

За седми февруари беше насрочена пищна церемония, първата, на която каторжниците получиха заповед да се явят. В единайсет сутринта бяха изкарани — мъжете отделно от жените — на най-югоизточната точка на залива, където земята беше разчистена за бъдещата зеленчукова градина. Облечени като за парад, с кремъклийки и развети пряпорци, морските пехотинци пристигнаха с маршова стъпка, под звуците на свирки и барабани. Негово превъзходителство губернаторът Филип се яви малко след това, придружаван от русия

великан капитан Дейвид Колинс, военния прокурор, от заместник-губернатора майор Робърт Рос, от главния земемер Огъстъс Олт, от главния лекар Джон Уайт и от свещеника — преподобния Ричард Джонсън.

Морските пехотинци сведоха напред пряпорците, губернаторът си свали шапката и ги поздрави, а те минаха под строй заедно с оркестъра пред него. След което на каторжниците бе наредено да седнат на земята. Пред губернатора бе опъната походна маса, върху която най-тържествено бяха сложени две облечени в кожа кутии. Печатите им бяха счупени пред всички, те бяха отворени и военният прокурор прочете на всеослушание с какво точно е натоварен Филип, а сетне и решението на Върховния съд.

Ричард и неговите хора чуха само откъслеци: как в името на негово величество Джордж Трети, крал на Великобритания, Франция и Ирландия, негово превъзходителство губернаторът разполагал с цялата власт да управлява Нов Южен Уелс и ако сметнел за необходимо, имал правото да строи замъци, укрепления, защитни валове и градове... Слънцето препичаше, а правата и задълженията губернаторски сякаш нямаха край. Когато военният прокурор зачете съдебното постановление, някои от слушателите вече дремеха, а капитаните на корабите, слезли на брега да послушат, се изнизваха един по един, понеже никой не им бе осигурил хубави местенца на сянка. Пръв си тръгна капитан Дънкан Синклер.

Доволен, че е взел моряшката сламена шапка, Ричард се мъчеше как ли не да внимава. Особено когато губернатор Филип се качи на тясната трибуна и се обърна със слово към каторжниците. Той се бил постарал — провикна се Филип — точно така, бил се постарал! Ала след тия десет дни, прекарани на сушата, бързо бил стигал до заключението, че малцина измежду тях си стрували усилието, че повечето били мързеливи и непоправими и не заслужавали човек да ги храни, че от общо шестстотинте души най-много двеста се трудели и който не работел, нямало да яде.

Чуваше се почти всичко, което губернаторът казваше — уж бе слаб и дребничък, а гласът му бе гръмлив. Занапред към каторжниците щели да се отнасят най-сурово, понеже очевидно нищо друго нямало да помогне. В Англия кражбата на кокошка не се наказвала със смърт, тук обаче, където всяка ярчица била по-ценна и от цяло ковчеже с

рубини, който се осмелял да посегне на кокошка, щял да прати с живота си. Всички животни до последното били за разплод. Който се опитал да задигне и най-Дребната вещ — държавна собственост, щял да увисне на бесилото — губернаторът изобщо не се шегувал! Всеки мъж, опитал се да се промъкне по късна доба в женските палатки, щял да бъде застрелян на място, понеже не ги били докарали чак дотук, за да развратничат. Един мъж можел да се събере с жена само чрез венчавка, инак защо им били осигурили свещеник? Щяло да се раздава справедливо, ала безпощадно правосъдие. Освен това каторжниците да не си въобразяват, че ще работят, за да издържат семейство, те били собственост на управата на Нов Южен Уелс, назначена от негово величество краля на Великобритания. Никой нямало да работи свръх възможностите си, но всички били длъжни да допринасят за общото добруване. Първата им задача била да построят постоянни сгради за началниците, сетне за морските пехотинци и накрая за себе си. А сега да се разотивали и да помислили хубавичко върху думите му, понеже той говорел съвсем сериозно...

— Колко прекрасно е да си нужен! — въздъхна Бил Уайтинг и се изправи. — Щом смятат да ни бесят тук, защо просто не са го направили още в Англия? — изсумтя той презрително. — Дрън-дрън, та пляс! Виж го ти него, не ни били докарали чак тук, за да развратничим! Те какво са очаквали! Шегувам се аз за овцете, но изобщо няма да ми е до шеги, ако вземат да ми теглят куршума само защото съм се доближил до Мери.

— Мери ли? — изненада се Ричард.

— Мери Уилямс, пристигнала е с „Лейди Пенрин“. Стара като света и грозна като смъртта, но и двете й половинки са си мои, само мои! Или най-малкото бяха, преди да науча, че щели да ме застрелят на място само защото съм се поддал на естествения си нагон. В Англия право да стреля по мен щеше да има само законният й съпруг.

— Много се радвам, Бил, да науча за Мери Уилямс. Това всъщност бяха думи не на губернатора, а на преподобния Джонсън — каза Ричард. — Този приятел явно си е методист. Сигурно заради това се е хванал на тази работа — прекалено краен е, за да се хареса на който и да е англикански епископ.

— Защо са докарали и каторжнички, щом ни забраняват и да припарваме до тях? — завайка се и Неди Перът.

— Губернаторът иска да има бракове, Неди, та и преподобният Джонсън да е доволен. А също, подозирам — продължи да разсъждава той на глас, — за да покаже, че цялата тая експедиция се осъществява с Божията благословия. Ако някой в паството си позволява да развратничи, ще излезе, че начинанието е сатанинско дело.

— Е, поне засега нямам намерение да се жена за Мери — вметна Бил. — Тъкмо смъкнах едните окови, не изгарям от желание да се напъхвам в други.

Бил може и да разсъждаваше така, но не всички споделяха мнението му. От следващата неделя нататък все повече и повече, каторжници и каторжнички минаваха под венчило — за огромно удоволствие на отчето.

Сега им даваха седмичните дажби накуп. Само колко трудно беше да се въздържиш, да проявиш твърдост и да не излапаш за ден-два цялата храна, съвсем оскъдна, особено като се има предвид, че се скъсваха от работа. От признателност лейтенант Фързър им отпусна хубави котлета и канчета, макар че нямаше какво толкова да се слага в тях.

Колибата вече беше готова — стените, бяха от двоен пласт сплетени клонки — единият отвесно, другият водоравно, покривът пък беше укрепен с тънки летви, за да издържи палмовите клонки. Дори и при проливен дъжд вътре беше сухо, макар че, ако духнеше силен вятър, водата проникваше през процепите, затова и каторжниците наслагаха и отвън по стените палмови клонки. Къщичката беше без прозорци, само с една врата, обърната към големия камък. Може и да беше паянтова, но все пак си бе за предпочитане да бъдеш в нея, отколкото в затвора на „Александър“. Вместо на катранено масло и на разложение, смрад, от която човек можеше да си изповръща червата, ухаеше на чисто и на дъхава смола, а на пода вместо килим имаше дебел пласт мекичка шума. Освен това бяха без окови и общо взето, не ги държаха под строг надзор. Пехотинците гледаха да не се морят много-много и наглеждаха само онези, за които знаеха, че са си тарикати и негодници, а колкото до останалите, които никога не им бяха създавали ядове, тях ги бяха оставили да се оправят както знаят и

само от време на време наминаваха да проверят дали са по работните места.

Ричард го бяха пратили на малък навес от дървесна кора зад палатките на пехотинците, където каторжниците копаеха трапове за трионите — нелека задача, при положение че на педя под пръстта започваше скала. Затова и дупките, се копаеха с търнокопи и с клинове за разбиване на камък.

Макар че триони още не се бяха появили (разтоварването вървеше мъчително трудно), брадвите и секирите се трупаха толкова бързо, че Ричард не можеше да насмогне да ги точи.

— Не е зле да ми дадете помощници, драги господине — рече той на майор Рос ден след като започна работа. — Пратете ми двама души и докато пристигнат трионите, вече ще съм обучил единия да наточва брадвите и секирите.

— Разбирам защо искаш помощници — има десетки причини. Но защо точно двама?

— Защото вече избухват свади чия брадва на кого е, а не ми е по силите и да правя списъци. По-добре някой грамотен помощник да издълбава върху дръжката на всяка секира и брадва името на собственика. Когато разтоварят и трионите, може да надпише и тях. Така, драги ми господине, ще спестим време и на пехотинците.

Студените воднисти очи се присвиха в крайчетата, макар че върху устните не се появи усмивка.

— Браво на теб, Морган, наистина мислиш с главата си. Сигурно вече си решил кого искаш за помощник.

— Да, драги ми господине. Конъли за надписването и Едмъндс — да го науча да точи.

— Още не съм открил сандъчето с инструментите ти.

На Ричард му стана много неприятно.

— Жалко — въздъхна той. — Цена нямаха.

— Горе главата, ще продължа да ги търся.

Февруари продължи с гръмотевични бури, от време на време откъм морето задухваше студен вятър и се захлаждаше, но дните обикновено бяха жежки и задушни и най-често завършваха с черни облаци, задръстили небето откъм юг или северозапад. Дошлите от юг

бури донасяха със себе си благословено захладане, докато връхлетелите от северозапад, бяха съпроводени от град с размерите на яйце и отново със зной.

Ако не се броят различните плъхове и милионите мравки, бръмбари, стоножки, паяци и други враждебни насекоми, формите на живот долу по земята не бяха много. За разлика от небето и дърветата, които гъмжаха от хиляди и хиляди птици, някои неизказано хубави. Имаше повече видове папагали, отколкото човек можеше да си представи: огромни бели с изумителни огненожълти качулки, сиви с цикламени гърдички, черни, папагали, обагрени във всички цветове на дъгата, мънички бледозелени папагалчета на точици, червено–сини, зелени и още какви ли не. Едно огромно кафяво рибарче убиваше змиите, като им прекършваше о дърветата гръбнака и се заливаше от налудничав смях, друга странна птица имаше опашка като арфа и ситнеше като паун, хората, придружаващи губернатора по време на обиколките му, разправяха, че били видели черни лебеди, орлите бяха с криле, широки от единия до другия край цели три метра, и си оспорваха с ястребите и соколите плячката. Мънички сипки и мушитрънчета, палави и преливащи от живот, се стрелкаха безстрашно напред-назад. Цялото птиче царство бе обагрено в невероятни цветове и беше толкова гласово, че чак да се прехласнеш. Имаше птички, сладкопойни и от чучулига, други пищяха прегракнало, трети пък чуруликаха като сребърни камбанки, а един огромен червен гарван надаваше зловец отчаян грак, какъвто никой англичанин не беше чувал. Най-тъжното, уви, бе, че никоя от неизброимите птици не ставаше за ядене.

Макар и да бяха зървали някое и друго животно, например един космат, клатушкащ се като патица звяр, който си дълбаеше дупки в земята, каторжниците си мечтаеха да видят само една животинка — кенгуруто. Но ако стояха в лагера, това нямаше да стане никога. Кенгура така и не се появиха край палатките и колибите, очевидно бяха плашливи и избягваха хората. Виж, не можеше да се каже същото за огромните гуцери, които се катереха по дърветата. Те дори се разхождаха на воля из лагера, пет пари не даваха, че наоколо имало хора, и тръгнаха ли да плячкосват шатрите на шефовете, не отстъпваха и на най-прегладнелия каторжник или морски пехотинец. Едно от

влечугите бе дълго цели четири метра и съвсем основателно хвърли всички в същия ужас, както и алигаторите.

— Как ли да го наречем? — попита Ричард Тафи Едмъндс, когато, навирило гнусна змийска глава, страшилището мина покрай навеса от дървесни кори.

— Лично аз бих го нарекъл „драги ми господине“ — отвърна момъкът.

Пристигаха още и още брадви и секири, които да се наточат, към края на февруари се появиха и първите триони. В западната част ямите, изкопани, та дърварите да слагат върху тях трупите и да ги нарязват с трионите, вече работеха, в източната — каторжниците се заеха да копаят още такива трапове и се натъкнаха на същата трудност: отдолу имаше скала. Надигна глава и нова спънка — оказа се почти невъзможно дърветата, отсечени, очистени от кората и сложени над ямите, да бъдат набичени на що-годе прилични дъски. Дървесината не само бе пълна със сок, но и беше твърда като желязо. Дърварите, всички до последния каторжници, оставаха без капчица сили и губернаторът се видя принуден да им дава допълнителни дажби и малц, инак припадаха поголовно. Това подразни редниците пехотинци, забравили, че освен същите дажби от хляб и осолено месо получават за разлика от каторжниците масло, брашно и ром, и те взеха да негодуват срещу „привилегиите“ на каторжниците. Озаптяваха ги само майор Рос и безпощадната дисциплина, която обаче се поддържаше с още и още камшици на голо, повече, отколкото, както роптаеха пехотинците, получаваха каторжниците.

Най-неприятното в живота на Ричард бяха самите триони. Експедицията разполагаше едва със сто и петдесет ръчни триона и с двайсет бичкии, с които секачите да нарязват трупите, сложени направо на ямите. Тези бичкии обаче не можеха изобщо да разрежат влакната на дървесина като тази. Което означаваше, че всяко дърво ще се поваля с брадва и пак с брадва ще се насича на парчета. На хартия и двата вида триони бяха от най-добрата стомана, всъщност обаче това изобщо не беше така. Покрай многомесечното пътуване по море трионите се бяха покрили с дебел пласт ръжда, а в никой списък на наличностите на който и да е кораб нямаше антимоново масло.

Двайсет и пет от ръчните триони и пет от бичкиите бяха заминали заедно с лейтенант Филип Гидли Кинг, който в средата на

февруари потегли с „Бдителност“, за да вдигне друго селище на далечния остров Норфолк, където от тамошния лен да прави платна, а от огромните борове, описани от капитан Кук — корабни мачти.

— Почти невъзможно е, драги ми господине — оплака се Ричард на майор Рос. — Направих си шкурка и свалих почти цялата ръжда, но трионите не са достатъчно гладки. Де да имахме китова мас, тя върши чудесна работа. Маслата, с които разполагаме, се втвърдяват в драскотините по метала. Трябва ми нещо като китова мас или антимоново масло. Освен това трионите са от калпава стомана и се притеснявам ужасно, че дървесината е много твърда и те ще почнат да се чупят. Разполагаме с петнайсет бичкии, значи може да се работи най-много на четиринайсет ями. Винаги ще се налага да точа и поправам една от тях, понеже дървесината съсипва зъбците. Но най-важното, драги господине, е, че ми трябва нещо, с което да смъкна ръждата.

Рос бе по-мрачен от всякога — беше чул същото и от дървосекачите.

— Значи трябва да потърсим тук, на място — рече той. — Корабният лекар Боус Смит е много любознателен, обикаля да изследва дърветата, вечно запарва някакви корени, листа и смола да види дали са лековити, може би търси еликсира на живота. Дай ми някой от най-ръждивите триони, ще го помоля да провери дали нещо помага.

Майор Рос беше в задънена улица. На Ричард му стана много мъчно за него. Рос бе роден да организира и да действа, но не изпитваше състрадание към другите с техните слабости, особено към собствените си пехотинци. И за най-дребното нарушение се разпореждаше да ги набият с камшика. Виж, на заточениците не посягаше — решише ли да подложи на бой някого от каторжниците, ако не друго, трябваше да уведоми губернатора. За капак сякаш привличаше гръмотевиците. Веднъж малкото му стадо овце се скрило под едно дърво и веднага след това там паднала мълния, гръм удари и шатъра му, изпепелявайки сума ти документи, записки и какво ли още не. Но докато майор Рос се отдалечаваше, Ричард си помисли, че без него безредието в Порт Джаксън щеше да бъде неописуемо. Губернаторът си беше идеалист, неговият заместник — реалист.

Навесът от дървесна кора на Ричард бе станал много по-голям и сега той бе добавил към помощниците си още двама души: Неди Перът и Джоуб Холистър. Били Ърл, Джони Крос и Джими Прайс се бяха присъединили към Бил Уайтинг в държавните хранилища, така само на Джоуи Лонг не бе възложена работа. Ричард измоли още една мотичка, която добавиха към другата, по-голямата, и към лопатата, и възложи на момчето да направи градина пред колибата. Дано някой не го пратеше да се труди другаде или не оспореше онова, което вършеше. Всички знаеха, че Джоуи не е особено умен, затова и не го искаха. Ако момъкът останеше в колибата, вещите им щяха да бъдат в безопасност. Колкото до храната, тя се крадеше поголовно, затова всеки си носеше дажбите на мястото, където работеше, и си отваряше очите на четири, да не му отмъкнат яденето под носа.

Повечето кражби на храна ставаха между каторжниците, затова губернаторът и пехотинците не се намесваха. По-силните затворници грабежа най-безсъвестно немощните или болнавите.

Половин месец след като слязоха на сушата, отново се появи дизентерия. Шестото чувство на Ричард за потока не го подведе, макар че лекарите недоумяваха как водата се е замърсила на мястото, откъдето я черпеха — това за тях си бе неразрешима загадка. Развиваха теорията, че стомасите на англичаните не понасяли, видите ли, водата в Нов Южен Уелс. Трима каторжници, настанени в лазарета, издъхнаха, затова се наложи да вдигнат с подръчни средства втора палатка. Срещаше се и скорбут — бледата посърнала кожа и болките в крайниците го издаваха много преди венците да се подуят и да започнат да кървят. На Ричард още му се намираше малц в достатъчни количества, та даваше и на хората си, защото лейтенант Фързър от интендантството бе толкова доволен от малобройната група каторжници, които му помагаша, че тайничко им отпусна още от малца. Въпреки все по-големите лишения подобно фаворизиране, както и в случая със секачите, си беше неизбежно.

— Но ако се наложи — каза Ричард на другарите си с тон, който не търпеше възражения, — ще ядем и кисело зеле. Дори и да трябва да ви сядам на гърдите и да ви го тикам насила в устата. Нали помните

майките си! Всички сме израсли с мисълта, че ако едно лекарство не горчи, значи не помага. А киселото зеле е лекарство.

В Порт Джаксън не се намираха природни лекове срещу скорбута — малко бяха тукашните растения и плодове, които не предизвикваха симптомите на отравяне. Покълналите, надлежно поливани растения в стопанството на губернатора пуснаха филизи, погледнаха слънцето и небето и посърнаха от отчаяние. Тук не растеше нищо, нищичко.

„Вече е краят на лятото, скоро ще започне есента — каза си Ричард, спомнил си семенцата от цитрусови плодове, които бе запазил от Рио де Жанейро. — Ще ги посадя чак през септември — октомври, когато се запролети. Знае ли човек, може пък зимата тук да е мразовита? В Ню Йорк лятото е знойно, въпреки това зиме морето понякога се залежда. Като ги гледам нашите туземци, тук надали става много студено, но не мога да рискувам и да садя сега каквото и да било.“

Три каторжници — Барет, Лъвъл и Хол, бяха хванати да крадат от държавните складове хляб и осолено месо, четвърти пък бе спипан, докато източва вино. Тримата крадци на храна бяха осъдени на смърт, а крадецът на вино бе назначен за обществен езекутор.

На западния бряг на залива, между палатките на мъжете и на жените, се възправяше високо дърво — много красиво и здраво, което се открояваше с едно: на три метра над земята стърчеше самотен як прав клон. Ето как дървото се превърна в лобно място — нямаше излишна дървесина, от която да сковат бесило. На двацет и пети февруари тримата клетници бяха отведени при него и пред очите на всички каторжници им бяха бити сто камшика на голо. Губернаторът Филип беше решен тази крайна мярка да се увенчае с желания резултат: трябваше някак да принуди тия негодници да престанат да посягат на храната! Е, поне неговият търбух, както и търбусите на всички други важни клечки бяха пълни. Затова, както и в случая с разврата, отчаяните мерки, въведени, за да отстранят проблема, нямаше как да се увенчаят с успех. Сит на гладен не вярва!

Мнозина сред публиката — и каторжници, и свободни граждани, бяха виждали и друг път как бесят човек. В Англия това ставаше повод за празници и веселби. Имаше и такива, които не бяха присъствали на

тая страшна гледка, например Ричард и другарите му, но те предпочетоха да преотстъпят това зловещо удоволствие на други.

Първият осъден на смърт — Барет, бе качен на стола, след което общественият езекутор получи знак да надене завързаното на примка въже около врата му и да го затегне. Пребледнял като платно, той криво–ляво успя да го направи, ала отказа да изрита стола изпод нозете на несретника, затова неколцина морски пехотинци заредиха с барут кремъклийките и ги насочиха от упор право в езекутора. Барет също беше блед, но инак се държеше. Костелив орех, няма що! Разстоянието до земята не бе достатъчно, та вратът му да се прекърши, той увисна и сякаш цяла вечност рита с крака и се гърчи. Накрая издъхна от задушаване. Цял час по-късно трупът беше свален от бесилото и столът беше сложен отново, та на него да се качи Лъвъл.

Лейтенант Джордж Джонстън, личен адютант на губернатора, откакто лейтенант Кинг се бе отправил към остров Норфолк, излезе напред и оповести, че Лъвъл и Хол са получили отсрочка от едно денонощие. Сетне каторжниците бяха пуснати да си вървят. Така никой не си извлече поука от суровата присъда на Филип. Който си беше крадлив, пак щеше да си краде, който не беше крадлив, нямаше да посяга на чуждото. Единственото, което губернаторът постигна, бе да намали броя на крадците, като обеси един от тях.

Докато се разхождаше, Ричард случайно погледна към каторжничките и що да види: над пищна черна шапка се поклащаха няколко алени щраусови пера. Той спря като вцепенен. Лизи Лак! Бяха заточили, и нея тук заедно с толкова любимата ѝ шапка, която въпреки дългото пътешествие си изглеждаше като нова. Но Лизи сигурно ѝ бе треперила и се бе грижила за нея повече, отколкото за самата себе си. Сега не му беше времето Ричард да ходи при жената — и това щеше да стане. Предостатъчно му беше да знае, че тя е тук.

На другата заран отново ги събраха под строй — в проливния дъжд! — колкото да им съобщят, че губернаторът бил помилвал Лъвъл и Хол и щял само ги изсели, все още обаче не бил решил къде. Въпреки това, допълни застрашително лейтенант Джордж Джонстън, негово превъзходителство губернаторът обмислял не на шега да откара всички непокорни в Нова Зеландия и да ги стовари на брега — да ги изядат канибалите. Само да се освободи „Бдителност“ и тогава щели да видят, затова да си налягали парцалите! Междувременно крадците,

определени за изселване, щели да бъдат оковани и пратени на гола скала край залива, вече известна като скалата „Празния стомах“, където да карат на четвъртинка дажба и на гола водица. Но нито скалата „Празния стомах“, нито бесилото и законите за людоедски пирове не спряха отчаяните хора да крадат храна.

Ако каторжниците бяха насочили вниманието си към всичко, което става за ядене, морските пехотинци предпочитаха да плякосват ром и жени — за това им се полагаха петдесет, сто или сто и петдесет камшика на голо, но с пехотинците биячът никога не се престараваше, както с каторжниците — съвсем разбираемо. Това, че пехотинците се бяха насочили към пиенето и секса, се обясняваше с простичкия факт, че те не се лишаваха от храна — колкото и строг да беше надзорът при разпределянето на дажбите, пехотинците пак получаваха повечко, отколкото каторжниците — отново съвсем разбираемо.

За капак и туземците ставаха все по-дръзки, напоследък се преставаха да задигат риба, лопати, белове и оскъдните количества зеленчук, оцелял на плодородния остров източно от залива, където голямото стопанство на губернатора вече бе в строеж с надеждата, че до септември почвата ще е достатъчно обработена, та на нея да отглеждат пшеница, ако това изобщо беше възможно. Неколцина мъже отидоха в залива зад остров Градина да насекат тръстика за покриви и за пръв път бяха нападнати от диваците. Бяха ранили едного, после пък пак на същото място двамина намериха смъртта си. При оглед на потока чак до мочурливия му извор бяха открити няколко мъртви, вече разложени големи гуцера, знак, че туземците не са чак толкова глупави и знаят как да отровят водата.

Селището неминуемо се разрастваше и на пехотинците им ставаше все по-трудно да го охраняват. Установиха, че от едно дърво, класифицирано от сър Джоузеф Банкс като *казуарина*, стават чудесни *шинди*, лошото само бе, че то растеше доста далеч, при мочурището край потока. На два километра от залива се натъкнаха и на отлична глина, която ставаше за тухли. Отрядите кръстосваха девствените земи и трябваше да бъдат охранявани. Сякаш това не стигаше, ами се оказа, че туземците не се плашат от пушките и стават все по-дръзки при набезите си, пък и плякосваха наред, сякаш знаеха за заповедта никой да не им посяга.

Губернаторът Филип отиде да проучи друг залив на север, наречен Начупения залив, но се върна, увесил нос — бил подходящ за пристанище, понеже бил закътан, но инак там нямало земя, която да става за обработване. Негово превъзходителство имаше всички основания да е умърлушен. Подведен от Вътрешното министерство, ръководителят на експедицията си бе въобразявал блажено, че реколтата сама ще си расте — само да я береш, че ще има колкото щеш дървен материал за всичко, което ти хрумне, че добитъкът сам ще си се множи на воля и до година Нов Южен Уелс ще се оправя без чужда помощ. Затова и Вътрешното министерство, Адмиралтейството и главният доставчик бяха пропуснали да подсигурят флотилията с провизии за три години напред. Запасите щяха да им стигнат най-много за година, което означаваше, че първият товарен кораб, който трябваше да пристигне, ще закъснее. А как мъжете — пък и жените — да работят на гладен стомах?

Двата месеца, които прекараха в Сидни — така нарекоха залива, където бяха хвърлили котва, ги убедиха, че това място е сурово, безразлично и безмилостно жестоко. Тази земя им се струваше могъща и чужда, тя сякаш не търпеше промени и тук човек криво-ляво щеше да преживее, но никога — да преуспее. Туземците, които в очите на англичаните си живееха в първобитния строй, показваха много точно какво им вечае Нов Южен Уелс: несрети и запустение.

През последната седмица на март гръмотевичните бури спряха и настанаха страшен пек и задуха. Който притежаваше шапка, бе последвал примера на американците и бе смъкнал надолу трите върха, та периферията да му пази отвсякъде, Ричард обаче държеше триъгълната му шапка да си остане триъгълна, понеже все пак работеше под навеса от дървесна кора и разполагаше със сламената моряшка шапка. Искаше да е облечен прилично на неделната служба. Навиците, придобити в Бристъл, умираха трудно.

Неделната служба се провеждаше на различни места, но в неделя на двацет и трети март — точно три години, откакто в Глостър бяха признали Ричард за виновен и го бяха осъдили на заточение — службата беше на хвърлей от лагера на морските пехотинци ергени, на скала с няколко площадки, така че паството все пак имаше възможност

да гледа и да слуша как преподобният Ричард Джонсън ги призовава в името на Всевишния да озаптят срамната си похот и да се присъединят към редиците на женените.

Ричард вече имаше наум какво да прави, но му се щеше да се помоли и да получи просветление, ала проповедта не спомогна с нищичко да се изпълни с увереност. Вместо това Бог откликна на молбата му, като му изпрати Стивън Донован. Двамата тръгнаха да се разхождат покрай залива, по скалите, откъдето можеха да слязат като по стъпала, сетне долу покрай водата, на две крачки от новото стопанство.

— Какъв ужас, нали? — попита Донован, нарушавайки мълчанието, след като седнаха на скала на метър и половина над кротко плискащата се вода и обхванаха с ръце коленете си. — Доколкото разбрах, шестима мъже се мъчат цяла седмица да изкоренят един-едничък пън на вашата пшенична нива и губернаторът разпоредил да копаете с мотики пръстта, понеже не смеел да пусне рало.

— А това на свой ред означава, че някой прекрасен ден ще си осъмна гладен — допълни Ричард, после си свали най-хубавото сетре и се разположи в сянката на надвисналото дърво. — Колко рехавя е сянката тук.

— И колко тежък — животът! И все пак нещата ще се подобрят, така да знаеш — отсъди Донован, както мятеше сухи шумки във водата. — Като при всяко ново начинание най-трудна е първата половин година. И аз нямам представа защо после всичко е попоносимо, може би защото обстановката вече не ти се струва толкова непозната. Едно е сигурно. Когато и да е сътворил това кътче на белия свят, Бог е използвал различен калъп. — Той понижи глас, заговори тихо. — Оцелява само който има силен дух. Ти ще бъдеш сред оцелелите.

— О, можете да бъдете сигурен, господин Донован. Щом преживях „Церера“ и „Александър“, все ще преживея и тук. Не, не падам духом. Но ми беше мъчно за вас. Как са „Александър“ и оная лоена топка, драгият Есмералда?

— Не знам, Ричард, вече не съм на „Александър“. Пътищата ни с Есмералда се разделиха, след като го заварих да отваря багажа и

денковете на каторжниците в отсека. Искаше да види какво може да отмъкне и после да го продаде срещу цяло състояние.

— Ах, негодникът му с негодник!

— О, да, Синклер си е изпечен мръсник и не само това. — Снажният мъж се протегна и се намести, да му е по-удобно. — Сега си имам далеч по-хубаво гнезденце. Взех, че се влюбих.

Ричард се усмихна.

— В кого, господин Донован?

— В слугата на капитан Хънтър, представяш ли си? Казва се Джони Ливингстън. На „Сириус“ не достигат шест-седем моряци, затова помолих да ме включат в екипажа и те ме приеха. Е, капитан Хънтър се муси заради Джони, но за нищо на света няма да отпрати моряк с моя опит. И така, мога да се похваля с щедри дажби, а също и с малко любов.

— Радвам се за вас! — възкликна искрено Ричард. — Радвам се и че ви срещнах тъкмо днес. Неделя е, не ми се налага да ходя на работа. Значи съм на ваше разположение. Още повече че ми се ще да споделя нещо с някого.

— Само кажи, и ще получиш каквото поискаш.

— Благодаря за предложението, но нека не забравяме Джони Ливингстън.

— Водата е чудесна за къпане — рече господин Донован. — Още сега бих се топнал, но завчера „Сириус“ хвана огромна акула. Вътре в залива на Порт Джаксън, моля ти се! — Той си положи сетрето за възглавница и се опна направо на земята. — Така и не те попитах, Ричард... научи ли се да плуваш?

— О, да. Гледах какво прави Уолас и бързо се научих, лесно е. Между другото, Джоуи Лонг си получи кученцето. Много е сладък, гощава се с плъхове. Храни се по-добре и от нас, макар че не се изкушавам да си разменим менюто.

— Виждал ли си кенгуру?

— Не съм мярвал дори опашката му сред дърветата. Но аз не напускам лагера, точа проклетите брадви и триони. — Той приседна на земята. — На „Сириус“ едва ли ви се намира антимоново масло.

Гъстите черни мигли се вдигнаха, в очите заиграха сини пламъчета.

— Намира ни се само краве масло, друго нямаме. А ти откъде знаеш, че изобщо съществува антимоново масло?

— Знае го всеки добър точилар.

— Е, аз поне не съм срещал такива точилари. — Клепките отново се спуснаха. — Приятна неделя, седим си с теб тук, под открито небе. Ще питам за маслото. Подочух и че дървесината не ставала за бичене.

— За ставане — става, но е много бавно. Пък и трионите са боклук. Всъщност всичко си е боклук. — Върху лицето на Ричард падна сянка. — Ето как разбирам какво мисли Англия за нас. Снабдила е боклуците си с боклук. Драгата родина ни е отрязала всяка възможност да успеем. Но покрай това такива като мен стават още по-решени да не се дават.

Донован се изправи.

— Обещай ми нещо — рече той, докато си слагаше шапката?

Ричард бе силно разочарован, но се постара да не се издава.

— Добре — рече той.

— Трябва да отида до едно място, ще се върна след час. Чакай ме тук.

— Дадено, но през това време ще отскоча да се преоблека. Заврях в тия официални дрехи.

Ричард се върна преди Донован, беше облечен както повечето заточеници през двата месеца, откакто бяха пристигнали в залива Сидни: с платнени панталони, срязани малко под коленете, боси нозе и карирана ленена риза, толкова избеляла, че квадратчетата почти се бяха слели. Когато се появи, Донован също бе облечен в по-простички дрехи и едвам носеше тежка кошница с портокали от Рио.

— Някои нещица, които сигурно ще ти влязат в работа — рече той и стовари тежко коша на земята.

Ричард пребледня като платно.

— Господин Донован, не мога да взимам имущество на „Сириус“!

— Това изобщо не е имущество на кораба... всъщност, имущество е, но всичко е взето напълно законно, е, почти всичко — възрази невъзмутимо Донован. — Защо да си кривя душата, задигнах малко от кресона на капитан Хънтър — отглежда го върху наквасена с вода марля. Дай да му хапнем, ще остане предостатъчно, за да занесеш

и на другарите си. Не се притеснявай от пехотинците, няма да те закачат, защото ще те изпратят и сам ще пренесе коша. Нося ти малец, взех го от нашето интендантство, още една моряшка шапка, хубаво, здраво влакно за въдица, кукички, парче корк за плувки и старо олово за тежести. Но кошът е толкова тежък — допълни той, докато се наместваше на земята, — главно заради книгите. Представяш ли си, някои от пехотинците, качили се в Портсмут, после са слезли от кораба и са си зарязали книгите! Божичко! Готово! — Донован вдигна малко гърне. — Имаме масло за хлебчетата, съвсем пресни са, месени са днес сутринта. И делва бира.

Единствената друга храна в живота на Ричард, която можеше да се сравнява с тази, бе храната, която Донован им беше донесъл в Тенерифе, след като бяха напълнили каците с вода, но дори тя бледнееше пред вкуса на кресона — зелен! — който той излапа, докато другият мъж го гледаше. Беше му преотстъпил целия кресон и маслото и почти всички хлебчета.

— Писа ли на вашите, Ричард? — попита го след това.

Ричард отпи с наслада от бирата.

— Нямам нито време, нито желание — отвърна той. — Нов Южен Уелс не ми харесва. Не харесва на никого. Нека първо намеря нещо наистина весело, с което да се похваля, и чак тогава ще седна да пиша.

— Е, имаш още малко време. „Скарбъро“, „Лейди Пенрин“ и „Шарлот“ ще отплават през май, но първо ще минат през Кате да натоварят чай. Доколкото разбрах, в средата на юли ще потеглят и „Александър“, „Дружба“, „Принцът на Уелс“ и „Бороудейл“, ще пратиш писмото по някой от тях. „Фишбърн“ и „Златната дъбрава“ ще останат тук, докато построите сгради, където крадците да не могат да проникват и където да бъдат складирани ромът, виното, тъмната бира и дори медицинският спирт.

— Ами „Сириус“? Доколкото разбрах, настояват корабът час по-скоро да се върне във флотата.

Донован се свъси.

— На губернатора не му се ще да го пуска, докато не се увери, че селището тук ще го бъде. То оставаше да задържи само „Бдителност“ — все пак си е на трийсет години и е тесен като кутийка, не е за разправяне. Но капитан Хънтър не е особено доволен. И той като

майор Рос е на мнение, че с цялото това начинание само се пилеят парите и времето на Англия.

Ричард гаврътна и последната глътка бира.

— Това се казва гощавка! Не знам как да ви благодаря. И се радвам, че ще поостанете още. — Той се смръщи и тръсна глава. — Вече не мога да изпия и една бира — веднага ми се завива свят.

— Легни и подремни. Има много време до довечера.

Речено-сторено. Още щом Ричард отпусна глава върху гнезденцето от листа, и се унесе, свит на кравай, все едно се бранеше, както отбеляза Донован, на когото не му се спеше. Вероятно защото беше свободен гражданин и моряк, искрено влюбен в морето, възприемаше Нов Южен Уелс съвсем различно от Ричард Морган — нищо не му пречеше да си грабне шапката и да се махне оттук. Но му се искаше да поостане главно заради Ричард, чиято съдба не му беше безразлична — той държеше много на него. Беше си трагедия да се влюби в мъж, който не може да отвърне на чувствата му, но все пак не бе болка за умиране. Още преди да тръгне да обикаля моретата, Донован си беше изяснил сексуалните предпочитания и беше живял с тях в дух на оптимизъм и самодоволство — гледаше на увлеченията си през пръсти и бе готов по всяко време да си вдигне багажа и да смени кораба. Когато се беше качил на „Александър“, не бе и допуснал, че Ричард Морган ще направи на пух и прах това негово самодоволство. Но какво да се прави, живот! Любовта имаше това свойство — появяваше се изневиделица, като гръм от ясно небе. Още щом бе зърнал Ричард, Донован бе прекосил окрилен палубата, сигурен, че шестото му чувство не го е подвело и че другият мъж веднага ще откликне на чувствата му. Но удари на камък. После вече беше късно да бие отбой — беше се влюбил от пръв поглед.

Тази чужда земя също сякаш го зовеше да остане. Съдбата ѝ го привличаше. Клетите туземци — щяха да загинат и го усещаха с всяка своя клетка. Ето защо и бяха започнали да оказват съпротива. Но не бяха нито така изобретателни, нито толкова организирани, както индианците в Америка, чиито племенни връзки ги обединяваха в цели народи и които разбираха от изкуството на войната дотолкова, че според случая се съюзяваха ту с французите срещу англичаните, ту с англичаните срещу французите. Докато коренните жители тук не бяха така многобройни и сякаш постоянно воюваха помежду си, а неща

като военните съюзи изобщо не им бяха в природата, твърде изтънчена и духовна според Донован. За разлика от Ричард той имаше възможност да слуша разказите на хора, общували по един или друг повод с туземците в Нов Южен Уелс. Губернаторът имаше правилно отношение към тях, но виж, морските пехотинци не го споделяха. Както и заточениците, за които местното население бе поредният враг, от когото да се страхуват и когото да мразят до смърт. Странно, каторжниците бяха по средата, наподобяваха къс желязо, сложен между чука и наковалнята. Уместно сравнение. Понякога парчето желязо се превръщаше в меч.

Донован бе възхитен от природата тук, макар че подобно на всички останали нямаше и представа тя може да бъде облагородена и да се доближи до представите на англичаните за благоденствие. Едно обаче знаеше: тук никога нямаше да има уреден селски живот, човек никога нямаше да е в състояние да обработва няколко малки нивички, да извежда добитъка си на мерата и за половин час да стига до местната кръчма. Дори и мястото да бъде облагородено, разстоянията пак щяха да си останат огромни, а чувството за откъснатост — вездесъщо. И кръчмата, и целият цивилизован свят винаги щяха да си бъдат много, много далече.

Но на Донован мястото му харесваше може би понеже си общуваше с птиците, а тук беше същинско царство на какви ли не птички. Те се рееха, кръжаха, извисяваха се на воля. Той кръстосваше морската шир, птиците пък — небесата. А небе като това тук нямаше никъде другаде по белия свят — безбрежно, чисто. Нощем небосводът разгръщаше безкрая на звездите, толкова близо една до друга, че образуваха светещи облачета, паяжина от студена, ала и огнена безконечност, до която човекът бе по-незначителен и от капката дъжд, паднала в океана. И на Донован му харесваше тази незначителност, тя му вдъхваше душевен мир, понеже той не искаше да бъде важен и значителен. Придобиеш ли значение, светът се превръща в играчка на Човека, в непосилна мъка. Ричард търсеше Бога в черквата, понеже беше възпитан така, докато Бог на Донован не можеше да бъде вместен в такова тясно пространство. Неговият Бог беше там горе, сред това великолепие, а звездиците бяха парата от Неговото дихание.

Както се бе свил, Ричард спа цели два часа — не се помръдна, дори не въздъхна.

— Дълго ли спах? — попита той, след като приседна и се протегна.

— Нямах ли часовник?

— Имам, но го държа за по-сигурно в сандъка. Ще го извадя, когато си имам своя къща и кражбите попрестанат. — Погледът му беше привлечен от цяла гмеж рибки, внезапно появили се във водата — бяха на черно-бели ивички, с жълти перки.

— Така и не разбрахме какво е станало, когато лейтенант Кинг е отишъл на остров Норфолк — вие знаете ли?

Разговорите на каторжниците често се въртяха около остров Норфолк, който в техните очи се бе превърнал в място, много по-гостоприемно и плодородно, отколкото Порт Джаксън.

— Знам само, че цели пет дена Кинг е обикалял около него, докато намери къде да хвърли котва. Нямало заливи, само лагуна с коралови рифове, в които се разбивали вълни, накрая се оказало, че единствено от там може да се стигне до сушата. На едно място рифът бил по-нисък и над него по водата минавала голяма лодка. Виж, колкото до лена, Кинг не го е открил, а боровете, дори и да стават за мачти, не можели да бъдат натоварени на кораби. Затова пък почвата била много плодородна и отдолу нямало скала. „Бдителност“ отплава, без да съобщава друго, но скоро пак ще се върне. Тогава ще ти кажа повечко. Островът бил малък, най-много четирийсет квадратни километра, и от край до край бил в гъста гора — същите тия боровете. Опасявам се, Ричард, че Норфолк е точно толкова райско кътче, колкото и Порт Джаксън.

— Е, не би и могло да се очаква друго. — Ричард се поколеба, после се престаши. — Господин Донован, искам да обсъдя нещо, а вие сте единственият човек, за когото съм сигурен, че ще ми даде разумен съвет. За разлика от моите момчета нямате личен интерес.

— Казвай тогава!

— При мен има едно кречетало, взеха го да работи в държавните хранилища, та той ми каза как Фързър бил надушил, че Джоуи Лонг го бива да поправя обуца. Значи ще остана без човек, който да ми пази къщата. Помолих Фързър за едноседмична отсрочка, в градината ни тъкмо ще узреят зеленчуците, които Джоуи отгледа с толкова труд, а

Фързър е разбран човек, влезе ми в положението. Та си получих едноседмичната отсрочка в замяна на това, че ако нещо от зеленчуците все пак върже, ще дам малко и на интенданта — довърши Ричард без следа от злост.

— Зеленчуците се котират точно толкова високо, колкото и рома — отбеляза сухо Донован. — Карай нататък.

— Докато лежах в Глостърската тъмница, се бях разбрал с една от затворничките — Елизабет Лок, или Лизи, аз да я пазя, а тя да ми наглежда вещите. Току-що научих, че и тя е тук. Мисля да се оженя за нея, понеже не съществува друг, по-неофициален начин да се възползвам от услугите ѝ.

Донован се сепна.

— Бива ли да говориш така, Ричард! Не те мислех за чак толкова коравосърдечен.

— Знам, звучи коравосърдечно — съгласи се натъжен Морган, — но не виждам как другояче да изляза от затруднението. Все се надявах някое от момчетата да пожелае да се задоми — въпреки заканите на губернатора повечето се навъртат около жените, но поне засега никой не е изявил желание.

— Говориш ми за някакви си неодушевени предмети, които трябвало да се пазят и заради които си готов да се обвържеш до гроб — хубава работа! Ти, Ричард, си мъж, мъж, създаден за жени. Защо не изплюеш камъчето и не си признаеш, че просто искаш да спиш с тая Лизи Лок. Че си зажаднял за женска ласка, както почти всички останали? Ето, сам спомена, че в Глостърския затвор си я закрилял, това според мен означава и че си спал с Лизи. Сигурно пак ти се спи с нея. Смая ме хладнокръвието, с което говориш за това — уж си много благороден, а я си чуй подбудите!

— Не съм спал с нея — тросна се ядосан Ричард. — Изобщо не говоря за такива неща. Лизи ми беше като сестра, и сега я възприемам така. Страх я е до смърт да не вземе да зачене, затова и тя не ми се натискаше.

Донован се хвана за главата, облакът се върху коленете си и погледна ужасен Ричард. „Какво му става на тоя човек — недоумяваше той. — И то само защото е изпитал насладата до дъно? Не. Умен е, знае как да постигне своето, как да бъде на точното място в точното време, как да подходи към онези, от които зависи. Не е блюдолизец

като останалите, прекалено горд е, че да се унижава и да се подмазва. Пред мен стои една загадка, но все пак ми хрумна нещо.“

— Ако знаех живота ти, Ричард, сигурно щях да съм в състояние да ти помогна — рече накрая Донован. — Хайде, разказвай.

— Не мога.

— Страхуваш се, но не от любенето. А от любовта. И какво толкова страшно има в нея?

— Много ми е минало през главата — отвърна Ричард и въздъхна тежко, — не мога да го направя отново, понеже, случи ли ми се повторно, няма да го преживея. Мога да обичам Лизи като своя сестра, вас — като роден брат, но за повече от това нямам сили. Любовта, която изпитвах към жена си и децата, е бездънна и свещена.

— Но те са мъртви.

— Да.

— А ти още си млад, на ново място си, защо не започнеш всичко отначало?

— И това е възможно. Но не с Лизи Лок.

— Защо тогава ще се жениш за нея? — попита Донован с блеснали очи.

— Защото подозирам, че и нейната участ не е от най-леките, и защото я обичам като брат. Няма начин да не знаете, господин Донован, че любовта не пита — тя няма нищо общо с целесъобразността. Ако имаше, сигурно щях да предпочета да обичам Лизи Лок. Ала няма да я обикна никога. Цяла година бяхме заедно в Глостърския затвор, ако е могло нещо да стане, досега да е станало.

— И така, онова, което си намислил, не е чак толкова коравосърдечно. Прав си. Любовта не пита и няма нищо общо с целесъобразността.

Слънцето беше залязло зад западния край на залива, златистата светлина хвърляше дълги сенки, Стивън Донован продължаваше да седи, замислен за приумиците на сърцето човешко. О, да, Ричард наистина беше прав. Любовта идваше, без да пита, и понякога си беше нежелана гостенка. Ричард се опитваше да се презастрахова срещу нея, като се ожени за жена, която му бе като сестра — от съжаление и за да ѝ помага.

— Ожениш ли се сега за Лизи Лок, после няма да можеш да се ожениш за друга — рече той накрая. — А един ден това може да стане

много важно.

— Значи ме съветвате да не го правя.

— Да.

— Ще си помисля — каза Ричард и се изправи на крака.

В понеделник сутрин Ричард си издейства от майор Рос разрешение да се види с преподобния Джонсън и да го помоли да иде при Елизабет Лок, каторжничка от женския лагер, на която може би ще предложи брак.

Преподобният Джонсън тъкмо беше навършил трийсет, бе кръглолик, с месести устни и приличаше малко на жена, бе облечен, както приляга на свещеник, с бяла колосана якичка и черно расо отгоре, което поприкриваше шкембенцето му — отчето със сигурност не искаше да изглежда добре охранен в това място, където върлуваше глад. Във воднистите очи пламтеше жар, която братовчедът Джеймс — свещеникът, наричаше йезуитско-месианска, а в Нов Южен Уелс господин Джонсън беше намерил своето призвание: да повдига духа, да се грижи за болните и осиротелите, да управлява църквата си както сметне за добре и да бъде тачен като благодетел на човечеството. Водеше се от най-благородни подбуди, но инак беше повърхностен и непрозорлив и проявяваше състрадание единствено към безпомощните. Смяташе каторжниците за пропаднало племе, което почти не заслужава да го спасяваш — ако не са пропаднали, защо тогава са заточени на другия край на света?

Щом научи, че първият братовчед на Ричард е енорийски свещеник на черквата „Свети Яков“ в Бристъл и се убеди, че Морган е образован, възпитан и очевидно искрен, господин Джонсън му издаде пропуск и за всеки случай си записа, че на следващата неделна служба Ричард може би ще се венчае за Елизабет Лок. На отчето му се искаше всички каторжници да видят колко успешна е неговата политика.

Веднага след заник слънце Ричард отиде от навеса право в женския лагер, представи на постовия пропускател и попита къде да намери Елизабет Лок. Постовият нямаше представа, добре, че една жена, която носеше вода, ги чу, та да го упъти. Застанал пред палатката, Ричард се запита как ли се чука тук? Излезе от положението, като прокара нокът по спуснатия брезент на входа.

— Влизай, ако си красив! — провикна се женски глас.

Ричард бутна брезента и влезе в спално помещение под платнището, в което десетина жени сигурно щяха да се вместят, така че да им е удобно, но в което бяха наблъскани цели двацет. Покрай двете дълги стени на палатката плътно един до друг бяха наслагани двойни нарове, а тясната пътека между тях беше задръстена с какво ли не, като се почне от кутия за шапка и се стигне до котка, която кърмеше шестте си котенца. Обитателките на палатката бяха хапнали от общия казан навън край огъня и сега се събличаха по леглата. Всичките бяха само кожа и кости, живи да ги оплачеш! Лизи беше на нара, до който се мъдреше кутията за шапки! А къде другаде!

Беше настанала гробовна тишина; деветнайсет чифта кръгли очи оглеждаха Ричард от глава до пети, докато той прескачаше багажите, за да се добере някак до кутията за шапки и задрямалата Лизи Лок.

— Спиш ли вече, Лизи? — попита той през усмивка.

Тя отвори рязко очи, погледна невярващо любимото лице.

— Ричард! О, Ричард, любов моя!

Жената скочи от нара и увисна на врата на Ричард — трепереше и ридаеше неудържимо.

— Не плачи, Лизи! — рече ѝ той тихичко, когато тя се поуспокои. — Ела да поговорим.

Под погледите на всички я поведе навън, както я бе прегърнал през кръста.

— Де да имах и половината от твоя късмет, Лизи — подметна една от жените, не беше в първа младост.

— Аз ще се задоволя и с четвъртината — рече жената на нара до нея — вече в напреднала бременност.

Ричард и Лизи отидоха при морето, край временната фурна и намериха купчина камъни, за да приседнат. Лизи се беше вкопчила Ричард, сякаш животът ѝ зависеше от това.

— Как беше, след като заминахме? — попита той.

— Доста време бях в Глостър, после ме прехвърлиха в Лондон, в Нюгейтския затвор — отвърна тя разтреперана.

Застудяваше се, а Лизи беше облечена в тънки, опърпани стари дрехи.

Ричард свали платнената си куртка и я заметна, взрян в нея — беше съвсем изпосталяла. Уж беше на трийсет и две години, а

изглеждаше на четирийсет и две, затова пък в приличните на мъниста черни очи още проблясваше живот. Беше очаквал, че когато Лизи го прегърне, той ще изпита любов и дори желание — нищо подобно! Държеше на нея, съжаляваше я. Но толкоз.

— Разкажи ми всичко от игла до конец — помоли я Ричард. — Искам да знам.

— Пак добре, че не останах дълго в Лондон — занданът там е истински ад. Натовариха ни на „Лейди Пенрин“, на кораба бяхме само ние, нямаше мъже каторжници или морски пехотинци. Наблъскаха ни като сардели — точно както и тук, в палатките. Някои жени бяха заедно с децата си. Други бяха трудни и родиха в морето. Повечето пеленачета и деца измряха, майките нямаха мляко и не можеха да ги кърмят. Приятелката ми Ан си изгуби момченцето. Някои пък заченаха по време на плаването и сега чакат деца. — Тя се вкопчи в ръката му и я разтресе. — Представяш ли си, Ричард? Не ни дадоха парцали за мензиса, та се наложи да си разкъсваме дрехите — дрипи като ей тези тук. Всичкият багаж, с който се качихме на кораба, отиде в отсека — за тук. В Рио де Жанейро губернаторът ни прати сто конопени чувала за хляб, да сме се обличали в тях, понеже женските дрехи така и не били пристигнали в Портсмут и корабите потеглили без тях. По-добре да ни беше отпуснал няколко топа от най-евтиния плат, игли, конци и ножици — отбеляза горчиво Лизи. — Нямаше как да използваме чувалите и за парцали. Когато взехме да крадем ризите на моряците — да има какво да си подложим, ни скъсваха от бой с камшика, отрязваха ни косите и ни обръсваха до кожа главите. Който понечеше да възроптае, му запушваха устата. Най-тежкото наказание, което ни налагаха, бе да ни съблекат чисто голи и да ни натикат в бъчва, така че да стърчат само главата, краката и ръцете. Перяхме парцалите, докато това беше възможно, но от солената вода кръвта се пресича. Изкарах някое и друго петаче, като шиех и кърпех на корабния лекар и на офицерите, но много от момичетата бяха бедни, нямаха си нищо, затова деляхме спечеленото с тях. — Уж беше заметната с куртката, а пак трепереше като листо. — Но това — пак иди-дойди! — процеди Лизи през зъби. — Всички мъже на „Лейди Пенрин“ ни гледаха и ни говореха така, сякаш сме леки жени — независимо дали сме или не сме такива, а повечето не бяхме. Все едно смятаха, че не можем да им предложим нищо друго, освен оная си работа.

— Така мислят мнозина мъже — каза Ричард, усетил как на гърлото му засяда буца.

— Потъпкаха гордостта ни. Щом пристигнахме тук, ни раздадоха дрипи, върнаха ни и дрехите, натоварени в отсека — на онези, които си имаха дрехи. Дадоха ми и моята кутия за шапки — не е ли прекрасно! — възкликна тя с блеснали очи. — Когато дойде ред на Ан Смит, Милър от интендантството я измери от глава до пети и отсече, че каквото и да облечала, пак щяла да си остане голтачка — а тя, клетата, си няма никакви дрехи, много бедна е. Въпреки това запокити дрипите върху палубата, избърса си краката о тях и му рече на онзи никаквец да си задържал скапаните дрехи. Тя щяла да носи каквото има, но няма да позволи да я унижава.

— Ан Смит — повтори Ричард, разкъсван от гняв, мъка, срам. — Малко след това тя избяга.

— Да, и оттогава ни вест, ни кост от нея. Зарече се, че ще се вдигне и ще се махне. След ужасите, които е изживяла с англичаните на „Лейди Пенрин“, вече не се плашела и от най-свирепите чудовища и туземци. Каквото и да ѝ сторят, тя нямало да преклони глава. Когато и някои други отказваха да се подчинят, ги унижаваха и тормозеха по най-долен начин. Тъкмо след като се качихме на кораба, капитан Севър се закани да заповяда да набият с камшика Мери Гамбъл, тя обаче му изсъска да ѝ целунел оная работа, понеже всъщност искал не да я бие с камшици, а да я чука. — Лизи въздъхна и се сгуши в куртката. — Така че и ние си имахме своите малки победи и те ни крепяха. Нали сме си ячки, все ние, жените, събаряхме преградата и се прехвърляхме при моряците, понеже бяхме зажаднели за мъжка ласка! Мъжете — светена вода ненапита, нито веднъж не дойдоха при нас. Но както и да е. Било, каквото било, сега вече усещам под нозете си твърда почва и ти, Ричард, любов моя, си тук. Молих се само за това, за нищо друго.

— А теб мъжете закачаха ли те, Лизи?

— А, не. Нито съм хубава, нито съм в първа младост, пък и почна ли да слабея, най-напред ми отива онова, с което никога не съм могла да се похваля — гърдите. Мъжете се навъртаха около по-едричките момичета, то всъщност и мъже нямаше много — само моряците. Не съм общувала с никого освен с Ан.

— С Ан Смит ли?

— Не, с Ан Колпитс. Спи до мен на нара. Същата, която си изгуби невръстното момченце, докато пътувахме с кораба.

Вече се мръкваше. Беше време да тръгват. Защо ли изобщо се случваше всичко това? Какво, дявол го взел, бяха извършили тези клетки същества, за да заслужат такова презрение? И унижение? Такава ужасна участ. Защо потъпкваха гордостта им? Защо им даваха да обличат чували? Къде му е бил умът на доставчика, та да забрави, че жените кървят и трябва да разполагат с парцали? На Ричард му идеше да се свре някъде и да умре.

Горката Лизи! Не беше млада, не бе и хубава, че да привлече заситеното мъжко око — а моряците сигурно си бяха отживели! И какво ли я чакаше тук, на това място, където единствената разлика с „Лейди Пенрин“ бе, че земята не се движи? „Не я обичам — призна си наум Ричард — и Бог ми е свидетел, че не я желая, но все пак е по силите ми да ѝ дам някакво положение сред старите приятели. Стивън може и да смята, че се правя на Дядо Боже и гледам отвисоко на бедната жена, но това изобщо не е така. Правя го, защото ѝ мисля доброто, макар и да не знам дали наистина е за добро. Единственото, което знам, е, че съм ѝ задължен. Тя се грижеше за мен.“

— Лизи — рече ѝ накрая, — готова ли си пак да се споразумеем, както в Глостър? Аз да те закрилям, а ти да се грижиш за мен и за момчетата?

— О, да — възкликна тя с грейнало лице.

— Това означава да се омъжиш за мен, понеже друг начин няма. Жената се подвоуми.

— Обичаш ли ме, Ричард? — попита.

Той също се поколеба.

— В известен смисъл — да — отвърна Ричард бавно. — В известен смисъл. Но ако питаш дали те обичам така, както един съпруг обича жената на живота си, отговорът по-скоро е не.

Лизи никога не си беше правила илюзии, че го вълнува, и смяташе Ричард за достоен човек, понеже не го криеше. След като бяха слезли от кораба, го бе търсила напразно сред мъжете, които се тълпяха в женския лагер, и бе надавала ухо да чуе дали някое от момичетата няма да се похвали на всеослушание, че е спало с Ричард Морган. Нищо. Така Лизи бе решила, че той не е сред каторжниците, изселени в Ботаническият залив. А той бил тук! И сега ѝ предлагаше

брак! Но не защото я обичаше или я желаше. А просто бе опрял до нея — да се грижи за него. Дали я съжаляваше? Не, Лизи не би го понесла! Виж, щеше да го понесе, че Ричард иска да бъдат заедно, та тя да му помага.

— Да, ще се омъжа за теб — отвърна накрая жената, — но при някои условия.

— Какви?

— Хората да не знаят какви точно са отношенията ни. Това тук не е затворът в Глостър и няма да допусна мъжете да си мислят, че... че съм закъсала за нещо.

— Моите момчета няма да те докоснат и с пръст — увери я той. Камък му падна от сърцето. — Познаваш ги. Повечето са ни стари приятели, останалите дойдоха в затвора малко преди да ни натоварят на „Церера“.

— Бил Уайтинг ли? И Джими Прайс? Джоуи Лонг?

— Да, виж, Айк Роджърс и Уили Уилтън вече не са сред нас. Умряха.

И така, на трийсети март 1788 година Ричард Морган се венча за Елизабет Лок. Смаян и възторжен, Бил Уайтинг стоеше до него като кум, кума пък беше Ан Колпитс.

Докато се подписваше в регистъра на свещеника, Ричард с ужас установи, че почти е забравил да пише.

Преподабният Джонсън дори и не криеше чувствата си за този съюз, те се бяха изписали върху лицето му: според него Ричард си взимаше жена, която изобщо не е за него. Лизи се бе появила в премяна, която пазеше още от времето, преди да я тикнат в Глостърския затвор — богато нагъната от кръста надолу лъскава рокля на черни и алени басти, боа от червени пера около врата, черни велурени обувки на високи токове и с катарамки, обсипани с лъскави като диаманти камъчета, бели чорапи с черни багети, чантичка от алена дантела и прословутата шапка, дар от господин Джеймс Тисълтуейт. Приличаше на блудница, опитваща да се изкара почтена жена.

Ни в клин, ни в ръкав на Ричард му се прииска неудържимо да наранява, той се наведе и долепи устни до ухото на преподабния.

— Не се притеснявайте толкова, де — изшушука той и смигна през рамото на отчето на Стивън Донован. — Просто се сдобивам със слугиня. Много хитро го измислихте, достопочтени ми господине. Щом веднъж се ожениш за тях, няма къде да ти бягат.

Свещеникът се дръпна назад толкова рязко, че настъпи жена си по крака — тя изписка, а отчето взе да ѝ се извинява и така, криволяво, се измъкна от неловкото положение, без да подронва кой знае колко достойнството си.

— Двойка за чудо и приказ — подметна Донован зад гърбовете им, когато те си тръгнаха. — Трудят се еднакво усърдно в името Божие. — Сетне извърна засмени очи към Лизи, грабна я в обятията си и я нацелува. — Аз, госпожо Морган, съм Стивън Донован, кадърен моряк от „Сириус“ — представи се той и се поклони доземи, като свали с широко движение официалната си триъгълна шапка. — Пожелавам ви целия свят.

След това стисна с все сила ръката на Ричард.

— Няма да има сватбена гощавка — рече младоженецът, — но ще се радваме, господин Донован, ако дойдете с нас.

— Благодаря за поканата, ала не мога, след един час ми започва вахтата. Имам за вас малко подаръче — добави той и пъкна в ръката на Ричард пакет, след което си тръгна, както пращаше въздушни целувки на няколкото зяпнали го жени.

В пакета имаше антимоново масло и копринен шал — ален на цвят и с гъсти ресни.

— Как е разбрал, че обичам червеното? — измърка Лизи.

— Как е разбрал ли? — прихна Ричард и поклати глава. — Той, Лизи, вижда и през железни врати, но можеш да му имаш доверие.

През май на около двайсет и пет километра западно от лагера навътре в острова губернаторът откри място с, общо взето, плодородна почва и реши да прехвърли там някои от каторжниците, та да почистят хълма Роуз (Филип беше кръстил местността на своя покровител, сър Джордж Роуз) и да засеят пшеница и царевица. Бе решил да продължи с опитите да отглежда ечемик в стопанството в залива Сидни. От ямите с трионите не постъпваше почти никаква дървесина, затова пък сега хората пренасяха от близките заливи огромни количества палмови

клонки, за да подсигурят бастиона в тила на командващия експедицията. Кръглите, прави стебла бяха чупливи и загниваха бързо, затова пък се режеха лесно и слепени с кал, служеха за строителен материал при изграждането на повечето постройки, чиито покриви се правеха пак от палмови клони и тръстика. Каторжниците сушаха тънките летвички казуарина и ги заделяха за строежа на постоянните сгради, най-вече за къщата на губернатора.

Тухлите за основните постройки бяха докарани с корабите и вече бяха струпани на брега, а чудесната глина, която се намираще доста наблизо, използваша за направата на кирпич — работата обаче вървеше доста мудно, понеже от Англия бяха пристигнали само някакви си дванайсет калпа. Възникна непредвидена трудност: въпреки обилието от изумителен жълт пясъчник никой не бе зърнал тук и следа от варовик. Да не повярва човек! В Англия варовикът си беше като пръстта — имаше го под път и над път и никой в Лондон не се беше сетил за него. Как без варовик ще забъркат хоросан, с който да скрепват тухлите или късовете пясъчник?

Но неволята учи. Корабните лодки бяха пратени да съберат всички черупки от стриди до последната по плажовете и скалите около Порт Джаксън, което не бе шега работа. Туземците бяха пристрастени към стридите (а те си бяха много вкусни, да си оближеш пръстите, както се произнесоха шефовете в експедицията) и струпваша черупките на нещо като мънички могилки. Озовал се в задънена улица, губернаторът реши да гори черупките и да извлича от тях вар за хоросана. От опит установиха, че са нужни трийсет хиляди празни черупки, за да се получи хоросан, достатъчен за иззиждането на пет хиляди тухли, колкото трябваша за скромна къщурка, затова и с времето експедициите, тръгнали да търсят този единствен източник на варовик, стигнаха чак до Ботаническият залив и до Порт Хакинг на около сто и петдесет километра южно от Порт Джаксън. Милиони и милиони празни черупки от стриди, овъглени и стрити на прах, отидоха между тухлите и каменните късове на първите постоянни сгради около залива Сидни.

Почти при всички се появиха първите симптоми на скорбута, дори при морските пехотинци, чиито дажди от брашно бяха сведени до минимум, понеже запасите в хранилищата бяха на изчерпване. Каторжниците дъвчеха трева и всякакви листа, стига да не са покрити

със смола. Ако после не повърнеха погълнатото, продължаваха да го ядат, ако ли пък го повърнеха или припаднели, го избягваха. Какво друго им оставаше да правят? Понеже разполагаха със свободно време и с оръжие, шефовете се престрашаваха да навлязат навътре в острова и да берат оскъдните зелени растения, които ставаха за ядене: морски копър (сукулент, виреещ в солените мочурища на Ботаническият залив), див магданоз и пълзящо растение, от което, топнеш ли го във вряла вода, се получаваше възсладък вкусен чай.

Колкото и да ги оковаваха на скалата „Празния стомах“, колкото и да ги биеха и дори да ги бесеха, крадците на храна не мирясваха и продължаваха да върлуват. Който си беше отгледал някакви зеленчуци, се виждаше принуден да ги пази като зеницата на окото си, инак те изчезваха яко дим — в това отношение хората на Ричард бяха извадили късмет, имаха си Макгрегър, който нощем пазеше със зъби и нокти колибата и нивичката отпред, и Лизи Морган, която пък бдеше над зеленчуковите лехи през деня.

Напоследък смъртта косеше наред и свободните граждани, и каторжниците, включително жените и децата. Неколцина от заточениците избягаха и повече не ги видяха никой. Това донякъде облекчи положението, но в залива Сидни пак имаше хиляда души на държавна дажба. Скорбутът и недояждането означаваха, че работата вървеше възмутително мудо, освен това се намираха, разбира се, каторжници — а и морски пехотинци, — които по начало отказваха да се трудят. При губернатор като Артър Филип никой не ги биеше, че не работят, а и те вечно си намираха оправдания.

През май паднаха и първите слани на задаващата се зима, достатъчни, за да попарят почти всичко по градините. Лизи видя зеленчуковите лехи и се разплака, сетне тръгна да ги оглежда, за да види дали е останало нещо, което още да става за ядене. В лагера бяха донесли труповете на двама голи каторжници, убити от туземците, и Ричард забрани на Лизи да напуска залива. Имаха кисело зеле и той реши, че каквото ще да става, но трябва да го ядат. Ако останалите предпочитаха скорбута пред зелето, толкова по-зле.

На четвърти юни беше рожденият ден на краля и имаше празненство — така губернатор Филип вероятно искаше да повдигне малко духа на оредяващото си, вяло паство. Чуха се топовни гърмежи, морските пехотинци минаха под строй, дадоха на всички малко

повечко храна и след като се мръкна, накладоха огромен огън. Каторжниците получиха цели три почивни дни и много по-важно — четвъртинка ром, разреден до грог с половинката вода, която им раздадоха допълнително. Колкото до свободните граждани в експедицията, те получиха половинка чист ром и литър тъмна бира, гъста и силна. За да ознаменува както подобава случая, негово превъзходителство губернаторът очерта границите на първото графство в Нов Южен Уелс и го кръсти графство Къмбърланд.

— Пфу! — бе чул да възкликва главният лекар на експедицията Уайт. — Това безспорно е най-голямото графство в света, лошото само е, че в него няма нищо, нищичко! Пфу!

Това изявление не беше съвсем точно — нейде из графство Къмбърланд имаше четири черни кейптаунски крави и един черен кейптаунски бик. Безценното държавно стадо едър рогат добитък, изведено под надзора на един каторжник на паша край стопанството, се възползва от упоеното му от рома състояние, размаха опашки и дим да го няма — изниза се от оградената мера. Почна се трескаво издирване — хората, тръгнали да търсят под дърво и камък говедата, разбираха откъде са минали по купчинките тор и опасаните храсталаци, говедата обаче нямаха никакво намерение да се оставят да ги заловят. Ужас!

„Бдителност“ се бе завърнала от второто си пътуване до остров Норфолк с добри и с лоши новини. Боровите трупи не можели да се натоварят така, както са — цели, понеже корабът нямало как да хвърли котва близо до брега, а дънерите не можели да се изтеглят на буксир по водата, тъй като били тежки и потъвали, въпреки това от тях ставали чудесни греди — и дебели, и тънки, както и дъски, които да бъдат прекарани в Порт Джаксън. Това означаваше, че в Порт Джаксън може да се построят сгради, по-масивни от палмовите колиби, и усилията да се съсредоточат върху изграждането на склад от камък, където да приберат алкохола. „Фишбърн“ и „Златната дъбрава“ не можеха да потеглят, докато не се направеше сигурно хранилище за спиртните напитки.

От друга страна — съобщиха от „Бдителност“, — се било оказало почти невъзможно на остров Норфолк да се отглеждат растения, понеже там гъмжало буквално от милиони гъсеници и личинки. Лейтенант Кинг бил толкова отчаян, че пратил шепата

каторжнички да събират на ръка гъсениците. Но колкото и бързо да ги махали, пустите гадинки се множили със страшна скорост: на мястото на всяка махната се появявали две нови. А почвата била толкова плодородна и богата, без нито едно камъче отдолу! Жалко, че Кинг бил възпрепятстван да я обработва. Според мълвата в тревожните съобщения на лейтенанта все пак прозирали неописуемият му плам и възхита от остров Норфолк. Въпреки неизброимите вредители лейтенантът бил убеден, че островът има повече възможности да осигурява прехрана на хората, отколкото Порт Джаксън и неговите околности.

Освен болните каторжници имаше и здрави, повечето от които оглавявани от изобретателни люде, способни да направят така, че онези, които зависят от тях, да не се разболяват, срещаха се обаче и такива, които също проявяваха изобретателност, но в друга насока — те грабеха немощните. Не съществуваха правила, според които каторжници, натъкнали се на поляни с див магданоз или пълзящо растение, от което става сладък чай (морският копър се намираще твърде далеч), да са длъжни да предават плячката на шефовете. Хората все пак не се решаваха много-много да тръгват да берат растения главно заради туземците, които ставаха все по-дръзки и понякога дори навлизаха в лагера. Губернаторът се надяваше да залови неколцина и да ги опитоми, да ги научи на английски език и обичаи, а после да ги върне — вече цивилизовани — в племената и да убеди тия несретници да се съюзят с англичаните и да им помогнат в техните усилия. Вярваше, че сторят ли го, и техният живот ще се подобри неимоверно — и през ум не му минаваше, че туземците може би предпочитат да си живеят както досега, окаяно, в мръсотия.

В очите на англичаните те бяха големи грозотии и изобщо не можеха да се сравняват с негрите в Африка, понеже воняха, плескаха се с някаква бяла глина, обезобразяваха лицата си, като или си вадеха преден зъб, или си дупчеха хрущяла на носа и промушваха в дупката малка костица. Каква наглост, да се разхождат, както майка ги е родила, за капак и туземките се държаха възмутително — или кокетничеха най-безсрамно, или сипеха гръмогласни хули.

Двата лагера стояха на двата противоположни полюса, не се разбираха и в поведението си не се ръководеха от здравия разум. На каторжниците им бе дошло до гуша от молбите на губернатора да се отнасяли с туземците много внимателно и те вече ненавиждаха тия лениви диваци, още повече че тях не ги заплашваха никакви наказания, дори и да задигнеха риба, зеленчуци или инструменти. За капак губернаторът вечно набеждаваше каторжниците за нападенията и убийствата. Филип отсъждаше, че няма начин да не са направили нещо, за да предизвикат местните хора. Колкото и да се кълняха заточениците, че нямат пръст в тия набези, имаха чувството, че губернаторът е готов да се съюзи и със сатаната, понеже ги смята за по-низша форма на живот и от туземците. Не дай си Боже пък наистина да направят нещо! През онези първи месеци в залива Сидни се създадоха отношения, които щяха да се запазят далеч в бъдещето.

Зимата беше студена, но не и непоносима — тук човек не можеше да умре от премръзване. Стига да получаваха прилична храна, колонистите сигурно нямаше да треперят като листо. От храната ти става топло. Имаше и колиби с огнища, иззидани от нескрепени с хоросан късове пясъчник, но пожарите ги изпепеляваха до основи толкова често, че губернаторът издаде заповед: в никакъв случай да не се правят огнища, освен ако къщата не е от тухли и камък. Изгоря и ковачницата, добре поне, че успяха да спасят духалата и инструментите, след това обаче стана повече от очевидно, че сред първите масивни сгради, които ще изградят, трябва да е и новата ковачница. Както и фурните, общата за лагера и втората, където месеха хляб за „Сириус“ и „Бдителност“.

Нед Пю от Глостърския затвор дойде да се види със старите си съкилийници. Качили го на „Дружба“ заедно с жена му Бес Паркър и с невръстната им дъщеричка, която тъкмо била навършила две годинки, когато пристигнали в Нов Южен Уелс. Ала след някакви си три седмици Бес и детето се споминали от дизентерия. Нед бил толкова неутешим, че Хана Смит, каторжничка, сприятелила се с Бес между Рио де Жанейро и Кейптаун, го взела под крилото си. Имала син на година и половина, който починал в залива Сидни на шести юни. Девет дена по-късно те двамата с Нед Пю се венчали. Ако не се брояло

това, че не си дояждали, си живеели честито. Нед беше дърводелец и не се плашеше от работа. Скоро щяло да им се роди дете и този път родителите били решили да правят, да струват, но да го опазят.

Мейзи Хардинг, веселячката, обслужвала на драго сърце мъжете в Глостърския затвор, не беше сред изселените, въпреки че смъртната ѝ присъда била заменена с четиринайсет години заточение — никой не знаеше какво е станало с нея. Виж, Бети Мейсън бе слязла от „Дружба“ отново бременна от своя тъмничар. Малко след Кейптаун синчето ѝ издъхнало в открито море и това заедно с тъгата по тъмничаря Джони съвсем бе подкопало способността ѝ да мисли — тя се беше озлобила и бе сред жените, които често отнасяха камшика, задето крадат ризите на мъжете. Лизи Морган обаче разправяше наляво и надясно, че Бети Мейсън изобщо не била крадла — топяла я друга каторжничка, която всъщност задигала ризите.

Ако не се броеше неутолимият град, всичко в колибата на Ричард вървеше чудесно. Поне половината мъже познаваха много добре Лизи и я приемаха като сестра, завърнала се в родното гнездо. Единственият, когото тя не успя да плени, бе Тафи Едмъндс, който от ден на ден ставаше все по-заклет женомразец. Отказваше Лизи да се грижи за него, сам се переше и кърпеше и живваше само в неделя вечер, когато групата си кладеше огън до нивичката със зеленчуците и той можеше да пее колкото му сърце иска заедно с Ричард и да допълва баритона му.

Ричард и Лизи си имаха своя стаичка, достроена към първоначалната колиба, макар че и в най-мразовитите нощи спяха отделно. Понякога Лизи сън не я ловеше и тя си мислеше дали да не опита някаква близост с мъжа си, но все не се престащаваше. Опасяваше се той да не я отпрати, предпочиташе да не проверява температурата на чувствата и нагоните му. Мъжете уж не издържаха на полови лишения, ала сред десетимата мъже в колибата трима преспокойно се лишаваха от женска ласка: Джоуи Лонг, Тафи Едмъндс и нейният Ричард. От жените, с които ходеше да пере, Лизи знаеше, че Джоуи, Тафи и Ричард не правят изключение — явно някои мъже си падаха по мъже, тук-там обаче се срещаха и такива, предпочели да живеят като отшелници и избягващи сексуална ласка от всякакъв вид. Лизи подозираше, че Ричард дори не посяга да се задоволява сам. И да посягаше, го правеше изключително тихо и без да мърда. Затова и тя се

страхуваше, страхуваше се до смърт да опитва каквото и да било — ами ако я отпрати!

Животът не се въртеше само около храната и около недостига ѝ, в него имаше и хубави мигове. На майките (и на каторжничките, и на жените на пехотинците) отпускаха две трети от нормалната дажба, на децата пък — по половинка дажба, въпреки това хлапетиите, които все пак бяха оцелели, си играеха, вършеха пакости, пицяха и се съпротивляваха със зъби и нокти срещу домогванията на господин Джонсън да ги натика в школото, та да ги изучи на четмо, писмо и сметки. Но отчето не можеше да се докопа само до малчуганите, чиито родители бяха живи, виж, за сирачетата нямаше мърдане, трябваше да правят каквото им каже той. Брачен живот все пак имаше и сред заточени, и сред пехотинци и често пъти той дори беше щастлив. Е, имаше и вражди, особено сред женорята, по-отмъстителни и от сардинци. Те не понасяха безропотно тормоза, бяха си устати, затова и ги налагаха с камшика по-честичко, отколкото мъжете. Но не защото крадяха храна. Те задигаха предимно мъжки ризи.

Стивън Донован сякаш бе потънал вдън земя. Не се беше вясвал от трийсети март и Ричард реши, че приятелят му сигурно се надява бракът да се окаже щастлив и за двете страни. О, само колко мъчно му беше за Стивън! Липсваха му непринуденото приятелство, остроумният разговор, разменените мисли за книги, които единият четеше в момента, а другият вече бе чел. Госпожа Морган не можеше да замени Донован. Ричард не можеше да отрече, че му е предана, че е работлива, простодушна и весела. Качества, вдъхновяващи го да се грижи за нея. Той обаче не бе в състояние да я обича, както се обича съпруга.

Първият от товарните кораби беше потеглил през май, някъде в средата на юли трябваше да вдигнат котва и „Александър“, „Дружба“, „Принцът на Уелс“ и „Бороудейл“.

Затова когато в началото на юли семейството на Хенри Кейбъл и Сузана Холмс, и двамата каторжници от Норфолк, подадоха съдебен иск срещу капитан Дънкан Синклер, обвинявайки го за изчезването на почти целия си багаж, всички заточеници, пътували с „Александър“, потриха злорадо ръце, макар и да бяха убедени, че Синклер при всички

положения ще спечели делото. Кейбъл се беше влюбил в Сузана в Ярмътския затвор и тя му беше родила син. После обаче я пратили сама на плаващия затвор „Дюнкерк“ в Плимут и не й позволили да вземе със себе си и невръстната си рожба. Заради коравосърдечието на Лондон Ярмът се разбунтувал и изпратил прошение до лорд Сидни. Когато последвал Хана на „Дюнкерк“, Кейбъл вече носел и пеленачето със себе си. Тегобите им бяха трогнали много сърца в Ярмът, мнозина благодетели от Норфолк бяха събрали цял куп дрехи и книги, които опаковали в платно и завързали в денкове, а после ги качили на „Александър“, въпреки че Кейбълъви били натоварени на „Дружба“. В залива Сидни обаче Синклер им дал само книгите и твърдял, че дрехите се били изгубили.

Тъй като делото беше гражданско, то бе гледано от военния прокурор, флотски капитан Дейвид Колинс, подпомаган от главния лекар на експедицията Джон Уайт и от преподобния Джонсън. Синклер се кълнеше, че докато местели багажа от единия край на отсека в другия, денковете се били развързали и книгите били изпадали, затова и били сложени отделно. Той си нямал и представа какво е станало със самите денкове. Съдът се произнесе в полза на Кейбълъви, венчани след пристигането си от преподобния Джонсън, и определи стойността на книгите на пет лири стерлинги, а на целия багаж — на общо дващсет лири, така че капитан Дънкан Синклер трябваше да плати на семейството петнайсет лири за нанесените им щети.

— И дума да не става! — провикна се той, възмутен от дън душа. — Не аз, а те трябва да ми броят петнайсет лири, задето съм им прекарал проклетите денкове.

— Ще платите, драги ми господине, и още как! — отсече уморен военният прокурор Колинс. — И престанете да губите ценното време на съда. Корабът ви е нает от държавата и вие сте си получили възнаграждението с една-едничка цел — да прекарате хората заедно с оскъдния им багаж до тази страна. Петнайсет лири стерлинги, драги ми господине, и без повече приказки!

Присъда, от която каторжниците от „Александър“ разбраха, че шефовете са наясно как в залива Сидни Есмералда Синклер продава на черно вещите на заточените.

Тази случка имаше една твърде любопитна последица. Два дена след гледането на делото майор Робърт Рос прати да доведат Ричард в колибата му от палмови клони — напоследък се бяха разбързали да му строят каменна къща, каквато приляга на заместник-губернатор. Със „Сириус“ беше пристигнал деветгодишният му син Джон, който сега живееше с него. Майката на момчето, както и по-малките му братя и сестри бяха останали в Англия.

Майорът беше в чудесно настроение и бе грейнал в усмивка.

— А, Морган! Чу ли, че капитан Синклер е загубил делото?

— Да, драги ми господине — отвърна Ричард и също се усмихна плахо.

— Прибирай си имуществото — рече Рос. — Изникна сякаш от дън земя в отсека на „Александър“. Но първо не е зле да провериш дали не липсва нещо.

Върху сгъваемия стол беше оставено голямото дървено сандъче с инструментите на Ричард, но без сукното, с което е било увито, добре, че се беше запазила месинговата плочка, на която, пишеше името му, инак знае ли човек! Ключалките бяха разбити. Ричард вдигна със свито сърце капака и след като огледа една по една преградките, видя, че не липсва нищо.

— Ама че работа, да се хвана на въдицата ти! — ахна майорът, след като надзърна през рамото на Ричард и видя какво има в сандъчето. — Ти, Морган, не си никакъв точилар, ти си майстор на оръжие!

Сандъчето бе подредено безупречно. Явно самият Сенхор Томас Хабитас бе слагал нещата, понеже вътре имаше затвори за кремъклийки, части към тях, отвертки, щифтове, болтчета, месингови и медни пластини, пружинки, какви ли не течности — дори китово масло! — специални четчици. Много повече неща, отколкото навремето Ричард бе носил със сандъчето в занаятчийницата. Нищо не бе разместено или повредено, всичко бе увито най-старателно в бинт, така че вътре не можеше да се промуши и дървеница. Стига да разполагаше с приклад и току-що изкована цев, Ричард преспokoйно можеше да измайстори цяла пушка.

— Наистина съм майстор на оръжие — призна си гузно той. — Но същевременно съм и точилар на триони. Брат ми в Бристъл е дърводелец, редовно му точех и му поправях трионите и бичкиите.

— Но си премълча, че разбираш от оръжие.

— Аз, майор Рос, все пак излеждавам присъда за углавно престъпление и реших, че не е особено разумно да разгласявам, че разбирам от оръжие. Току-виж някой го изтълкувал превратно.

— Зарежи това! — викна до немай-къде доволен майорът. — Можеш да сглобяваш и да разглобяваш всеки мускет, пистолет и ловджийска пушка в лагера. Веднага ще се разпоредя да направят нещо като стрелбище, и бездруго тук гъмжи от хлапетии, тъкмо ще им намерим работа и ще ги пратим да редят по пъновете бутилки — да стреляме по тях. Чиракът ти точилар как се справя?

— Вече работи не по-зле от мен, драги ми господине.

— Тогава нека той точи трионите, а ти работи с оръжието.

— За да работя с оръжието, майор Рос, ми трябва тезгях с нужната височина, стол и сянка, която обаче да не затулва светлината. Инак тази работа не може да се върши добре.

— Ще получиш всичко, което е нужно — ръждата, Морган, ръждата!

— Всички оръжия тук без топовете са затлачени с ръжда. Половината кремъклийки нямат точен мерник. Ако се целиш в главите на туземците или на кенгурата, куршумът отхвърча нагоре или пък барутът се възпламенява вътре. Е, това вече е друго! — потри майорът доволно ръце. — Знаех си аз, че Синклер ти е укрил инструментите, затова и веднага след като съдът се произнесе, го хванах тоя негодник за яката и му казах, че имам човек, готов да свидетелства как той е задигнал сандъчето с инструментите, собственост на каторжника Ричард Морган. На другата заран що да видя — сандъчето вече при мен! — Майорът издаде звук, наподобяващ лай — Ричард го изтълкува като смях. — Няма да се учудя, ако Синклер е надзърнал да види какво има вътре и е решил, че ще спазари нещата за повечко пари не тук, а в Лондон.

— Не знам как да ви се отблагодаря, драги ми господине — каза Ричард. Идеше му да стисне ръката на майора.

Той пък се удари с длан по челото.

— Я чакай! Щях да забравя, има още нещо за теб. — Зае се да рови из камарата вещи, спасени в ударения от гръм шатър, и извади голямо шише с мътна течност. — Миналия месец, докато беше извън строя, лекарят Балмейн е извлякъл това. Преди да отплава за Кате,

господин Боус Смит се натъкнал на дърво, чийто сок приличал на терпентин, макар и синкав на цвят. Паднало се на Балмейн да провери как действа на ръждата. Той твърди, че я разтваряло.

Ричард стоеше с безизразно лице, докато майорът му разказваше всичко това — знаеше (а и не само той, знаеха всички каторжници) онова, което шефовете си въобразяваха, че са запазили в дълбока тайна: че на празненството по случай рождения ден на краля господин Уилям Балмейн и господин Джон Уайт, които си имаха зъб още заради историята с помпите за трюмна вода на „Александър“, се изпокарали толкова яростно, че на бърза ръка се хванали за кобурите и си обявили дуел. Господин Балмейн бил ранен в бедрото, а губернаторът се видял принуден да каже много предпазливо на двамината дуелисти, че лекарите са призвани да пускат кръв на болните, а не един на друг.

— Тогава ще взема антимоновото й китовото масло за оръжието и ще дам тая чудесия на Едмъндс — да чисти с нея трионите — обясни Ричард и си тръгна. Още не можеше да повярва, че е извадил такъв късмет.

След два дена вече разполагаше с палатка от дебело платнище с подвижни стени, с тезгях, висок точно колкото го изискваше работата, и със стол без облегалка. Майор Рос не бе преувеличил: цялото оръжие в селището беше хванало ръжда.

— Човек трябва да ти вади думите с ченгел, Ричард — рече Стивън Донован, наминал да провери последната мълва.

Ричард му се зарадва.

— Не ми се говореше за неща, останали в миналото, господин Донован — отвърна той, без да крие радостта си, изписала се върху лицето му. — Сега вече официално се водят майстор оръжейник и на драго сърце ще го обсъдя с вас.

Някъде около час Донован не пророни и дума — задоволяваше се да наблюдава с грейнали очи как Ричард изпълнява първата възложена му задача — да поправи два пищова, собственост на майора. Какво удоволствие бе да гледаш един добър майстор, който си обича работата! Яките сигурни ръце докосваха нежно оръжието, смазваха го с пръчка, в горния край на която бе омотано парцалче, топнато в китово масло, напасваха изкривената пружинка.

— Изместила се е и не дава искра — обясни Ричард. — Ако не броим това, майорът се е грижел много добре за пищовите. Изчистих

ръждата и ги смазах с антимоновото масло. Благодаря ви за сватбения подарък, сега го оценявам още повече, отколкото тогава. А вие как я карате?

— Обикалям с лодката, нещо като капитан съм й — събираме черупки от стриди. И понеже на Порт Джаксън те вече свършиха, излизаме в открито море.

— Тогава се връщайте на лодката си, капитане. Мярнах майор Рос, задава се насам — каза Ричард и остави пищова, сетне въздъхна доволно.

Донован схвана тънкия намек и си тръгна.

— Готово ли е? — попита припряно Рос.

— Да, господине. Остава само да изпробваме пищовите.

— В такъв случай да вървим на стрелбището — подкани майорът и взе от Ричард сандъчето от орехово дърво. — Щом мускетите започнат да стрелят, всяка събота на стрелбището ще има нещо като учения, които ще ръководиш ти. Трябваше да укрепим лагера, но тъй като негово превъзходителство смята подобно нещо за излишен лукс, най-много, което мога да сторя, е да подготвя хората си за непредвидени ситуации. Ами ако дойдат французите? Нито един от корабите не е закотвен така, че да се отбранява, нито един от топовете пък не може да гърми без най-малко три часа предварителна подготовка.

Стрелбището представляваше дълга постройка без предна стена, където беше струпан пясък, за мишена служеше парче овъглено дърво, прикачено на стълб. Майорът стреля, целийки се в мишената, а през това време Ричард зареди втория пищов, после стреля и с него и изсумтя доволно.

— По-точни са и откогато ги купих. Утре започвай и кремъклийките. Освен това съм ти намерил чирак.

„Ей това им е лошото на диктаторите — помисли Ричард. — Дано поне назначеният от Рос чирак да е достатъчно търпелив, щом ще се заема с такава трудна и пипкава работа. Майорът е почтен човек, жертва собствените си пищови — ами ако бях някой левак, но едно е да постегнеш два скъпи револвера, съвсем друго — да разглобиш, да почистиш, да смажеш и после пак да сглобиш към двеста, че и повече кремъклийки «Кафява Бес». Ако помощникът е добър, значи ми го е

пратил Всевишният, но ако не става за тая тънка работа, ще има да бера ядове.“

Оказа се, че редник Даниъл Станфийлд наистина е пратен от Бога. Беше слабичък, русоляв момък, който нямаше претенции да е красавец, но който говореше грамотен английски, общо взето, без примеси на диалекти и на въпроса на Ричард къде се е научил да говори така, отвърна, че преди да отиде на безплатно училище за бедняци, майка му го е възпитала много добре. Предпочиташе книжките, а не рома и макар да изгаряше от желание да изучи занаята, бе достатъчно тактичен, за да не се натрапва и пречка. Слушаше и запомняше, слагаше нещата на мястото им, имаше сръчни ръце.

— В доста странно положение сме изпаднали — отбеляза младежът, докато наблюдаваше как Ричард разглобява една кремъклийка.

— Какво му е странното? — попита Ричард и се зае да вади щифтовете по приклада. — Сега ще разглобя кремъклийката на съставните ѝ части, гледай внимателно. Щифтовете трябва да се вадят само откъм едната страна, тук няма да стане с груба сила. Те се стесняват и ако удариш с чукчето в неправилна посока, ще съсипеш щифтовете, а може би и пушката.

— Та положението е странно — повтори Станфийлд, — защото поне на хартия аз стоя по-високо от тебе, всъщност обаче господарят, шефът си ти. Неудобно ми е ти да ми викаш господине, а аз на тебе — Морган. Стига да нямаш нищо против, нека те наричам господин Морган, а ти мене — Даниъл. Най-малкото тук, в палатката.

Ричард примига изненадан и се усмихна.

— Ти както решиш, но аз на драго сърце ще те наричам Даниъл. Млад зелен си, би могъл да ми бъдеш и син.

Не биваше да го казва — усети как сърцето му се свива. „Спи, Уилям Хенри, спи дълбоко вдън душата ми!“

— Известен си като един от най-кротките каторжници — рече Даниъл няколко дена по-късно, когато успя сам да разглоби една от кремъклийките. — Нямам представа нито какво си извършил, нито защо, но пехотинците познават всички до последния човек. Знам и че ръководиш няколко отряда заточеници, които не създават неприятности, значи се ползваш с уважението на пехотинците. Да не говорим пък, че си разбираш от работата.

Ричард не вдигна глава, усмихна се по-скоро на мускета, който бе стиснал между коленете си.

Когато майор Рос го повика да се яви при него, Даниъл Станфийлд се запъти към заместник-губернатора, сигурен, че не е извършил нищо нередно — дори по отношение на жените. Бе насочил вниманието си към госпожа Алис Хармсуърт, изгубила невръстното си момченце месец след като бяха стъпили на сушата, и съпруга си — морски пехотинец, два месеца по-късно. Вдовицата едвам се оправяше, имаше да се грижи за двете си оцелели деца. Откакто Станфийлд я взе под крилото си, без обаче да ѝ се обяснява в любов, клетата женица и децата ѝ бяха живнали.

— Налага се, Станфийлд, да пратя някого от моите хора да се изучи за майстор на оръжие и изборът ми падна върху теб, понеже имаш най-точен мерник и не си вързан в ръцете. Открих един каторжник оръжейник — Морган, пристигнал е с „Александър“. Негово превъзходителство губернаторът е все по-склонен да разшири селището на остров Норфолк, което ще рече, че ще ни трябва по един точилар на триони и по един майстор на оръжие и за двете селища. Затова и те пращам при Морган — да усвоиш поне в основни линии занаята. Който и от двамата да замине за Норфолк, трябва да е достатъчно подготвен, за да поддържа кремъклийките там. В случай че за острова заминеш ти, ще се видя принуден да пратя там и точилар, което означава, че съм по-склонен да замине Морган. Но само ако ти овладееш занаята дотолкова, че да си в състояние да поддържаш оръжието тук. И така, Станфийлд, заемай се, усвоявай всички тънкости, при това час по-скоро.

Оказа се, че зимата тук всъщност е дъждовният сезон. В началото на август, доста време, след като мъжете от колибата на Ричард бяха махнали иронично за сбогом на „Александър“, заваля и не спря цели четиринайсет дни. Лагерът на семейните пехотинци беше наводнен и те се видяха принудени да напуснат временните си жилища, почвата, макар и песъчлива, се разкаля, а къщичките от тънки летви се превърнаха в смъртоносен капан за свистящите ледени ветрове, след като калта, наслагана за спойка, се размекна от дъжда и падна. Сламените покриви не просто течаха — от тях се леха цели

водопади, вещите, изнесени на открито, пострадаха непоправимо, а в държавните хранилища плъзнаха мухъл, влага, червеи и разруха.

Както обикновено, по-предприемчивите пострадаха по-малко. Сега вече Лизи нямаше градинка, за която да се грижи, ето защо се зае с изумителните дървета тук, които може и да нямаха кичести златни корони, затова пък си имаха невероятни стволове. Някои, подобно на дърветата в Англия, бяха с кафява или бозава кора, други обаче бяха с дънери, обагрени в най-различни цветове: бяло, сиво, жълто, бледорозово, наситенорозово, алено, бежово, сивкаво, което се доближаваше до синьото, а понякога и в топло розово-кафяво. Стволовете се различаваха и по друго — в основата си някои бяха изпъстрени с безсмислени заврънкулки, други бяха на разноцветни ивички, трети пък бяха гладки като свила или влакнести като опърпано въже, имаше на петна, на точки, на нещо като люспи, на фъндъци, увиснали като дрипи. Зиме листата, изглежда, не капеха, затова пък дърветата май си сменяха кората.

Лизи прояви интерес към дърветата, от които туземците си правеха колибите — от тях човек можеше да открие цели листове гладка като кожа кора с цвят на ръжда. Тя се примоли на Нед Пю да ѝ екове къса стълба и покри с кората палмовия покрив на все поразрастващата се колиба, а после я прихвана с връв и губерка, която бе извърнкала от Държавните хранилища, но при условие, че ще я върне. Ето защо, щом заваляха дъждовете, покривът не течеше, а и да протечеше, подпъхваха поредното парче кора — и готово! Лизи държеше запаси в стаичката, която бяха пристроили, за да си държат в нея багажа. При мъчителната скорост, с която напредваше строежът на сградите от тухли и дърво, щяха да минат години, докато каторжниците можеха да помислят за друго жилище освен колибите от преплетени палмови клонки като тяхната, която в тези студени дъждове се оказа за предпочитане пред бараките от безполезни тънки летвички.

Всъщност се бяха устроили доста уютно. През двете седмици лошо време всички продължиха да работят — майор Рос бе предоставил на точиларите на триони отделна палатка веднага щом тя се бе освободила. Тъкмо преди да завали, каменната къща на заместник-губернатора вече ставаше за живеене — и на Рос веднъж да му провърви! Както и при другите шефове, и неговите по-хубави вещи

бяха останали в Англия и щяха да пристигнат с някой от товарните кораби, вероятно със „Страж“, за който се очакваше да се появи в Нов Южен Уелс някъде в началото на 1789 година. Пак със същия кораб щяха да докарат още храна, едър рогат добитък, коне, овце, кози, свине, кокошки, пуйки, гъски и патици. В Лондон бяха прекалени оптимисти за това докога на експедицията ще ѝ стигнат продукти като брашното, понеже в столицата разчитаха, че още първата година преселниците ще успеят да отгледат реколта от зърно и цели купчини зеленчуци, пъпеши и други бързо растящи плодове. А това нямаше да стане, знаеха го всички, от най-големия началник до последната отрепка. Твърдият хляб беше свършил, сега месеха мънички самуни от брашно, пълни с гъгрица, а осоленото месо беше стояло в сандъците толкова дълго, че колкото и да го вариш, от половин кило се получаваха някакви си четири малки мръвчици. От каторжниците се очакваше да карат само на това и на грах и ориз и им даваха хляб единствено в неделя, вторник и четвъртък.

Дажбите отново се разпределяха ден за ден — никой не можеше да опази храна за цяла седмица, все се намираше някой, който да му я открадне, въпреки че губернатор Филип качи на бесилото седемнайсетгодишно момче, задето е задигнало продукти. Болнавите пеленачета и деца мряха като мухи, беше истинско чудо, че имаше и такива, които оцеляваха. Все повече ставаха кръглите сираци, изгубили и двамата си родители — преподобният Джонсън събираше такива деца, грижеше се за тях, хранеше ги и се радваше, че тези изпаднали типове — техните родители, са се преселили в отвъдното. И как да не са изпаднали до неспасяемост — защо иначе Бог е пратил на Порт Джаксън земетресението и смрадта на сярата, разнасяла се цял ден след това?

Туземците ставаха все по-нападателни и взеха да отмъкват кози. Явно не харесваха овцете: може би не знаеха какво има под толкова много вълна. Докато козите приличаха донякъде като козина на кенгурата.

Всъщност единствените ядове, които имаха хората на Ричард, се дължаха на коза. Антъни Роуп, каторжник на работа в Държавните хранилища, се ожени за Елизабет Пули и точно тогава Джони Крос се натъкна съвсем случайно на мъртва коза, която побърза да си прибере и да подари на младоженците — за сватбената гощавка. Понеже

нямаше как да си направят сватбена торта, те опекоха козата в коричка от тесто. Всички сватбари бяха задържани вкупом и бяха изправени пред съд не защото са изяли козата, а защото са я убили. За всеобщо изумление военният трибунал повярва на трескавите клетви на каторжниците, че козата вече е била мъртва, и оправда всички, включително Джони Крос и Джими Прайс.

Корабите без „Фишбърн“ и „Златната дъбрава“ бяха отплавали, Ричард обаче не прати по тях писма. За да не забрави да пише, се бе заел да преписва откъси от книги, но не му се пишеше вкъщи, сякаш смяташе, че така болката няма да избие на повърхността.

В края на август се запролети, спря да вали и задухаха обичайните за това време бурни ветрове. Навред нацъфтяха цветя. Дребни невзрачни растения и шубраци внезапно се покриха с лъскави мекички жълти топчета, с увиснали цветове с остри връхчета, наподобяващи четки за шишета, с прилични на паяжина розови, жълто-кафеникави и оранжеви китки. Дори най-високите дървета сякаш отвориха множество очи с белезникави клепки и се окичиха с млади нежнорозови листа. За разлика от европейските и американските цветя тук цветята не бяха с венчелистчета, а приличаха на леки четчици. Ако искаха да видят венчелистчета, заселниците трябваше да се взират в тревата, където ситните храсти бяха отрупани с цикламени цветчета като малки лаленца. В чистия въздух със сладостен дъх на смола се носеха какви ли не ухания, някои едва доловими, други направо натрапчиви.

На пети септември пък нощното небе сякаш бе озарено от сияйни илюминации, каквито малцина бяха виждали. Небосводът грееше и трептеше, все едно застлан от приказно красива нагъната завеса със светещи ресни, обагрени в зеленикаво-жълто, кърмъзено и теменужено, от всички точки на хоризонта към зенита се стрелкаха мощни стоманено-индигови лъчи, които се движеха по-бързо и от мълнии или бяха застинали на зловещи светещи стълбове. През 1750 година и в Англия бе имало сияние, ала всички го помнеха чисто и просто като пъстра, обвита в мъглица мъждива светлинка. На другия ден моряците уверяваха всички, че сиянието, на което са станали свидетели, било много по-красиво от Северното сияние.

Всички се поободриха, макар че всъщност не бяха изживели истинска зима и времето не се беше затоплило кой знае колко. Но

овците и козите раждаха агнета и шилета, кокошките мътеха яйца. Е, никой нямаше право да докосва и с пръст животинките, въпреки това те вещаеха по-добри времена в някакво необозримо бъдеще — ако изобщо някой щеше да доживее да го види. Дажбите си останаха все така оскъдни.

Лизи поиска и получи още семена и с подновен плам се запретна да ги сади. Съжаляваше само, че няма откъде да вземе грудка картоф. И все пак, ако морковите и рьпата дадяха плод, каторжниците щяха да разполагат с храна, която да засища поне малко. Зелените зеленчуци предпазваха от скорбут, ала не пълнеха стомаха.

Губернаторът Филип бе решил да изпроводи „Сириус“ до Кейптаун, за да докара оттам храна — един Бог знаеше кога ще пристигне „Страж“, та да се уповават на него за оцеляването си. На отиване „Сириус“ щеше да се отправи на изток, към нос Хорн, а на връщане капитан Хънтър трябваше сам да реши откъде да мине, дали през залива Ван Димен или пак през нос Хорн. Заедно със „Сириус“ от Порт Джаксън щеше да потегли и „Златната дъбрава“, защото складът за алкохола бе пред завършване, но първо щеше да се отбие до остров Норфолк, за да откара първата група каторжници, които според плана на Филип да станат жители на малкото селище там и да намалят броя на обитателите на първото, доста пренаселено голямо селище.

Когато последния ден на септември майор Рос повика Ричард, той знаеше какво му предстои да чуе. Наскоро беше навършил четирийсет години и от трийсет и шестата си година неизменно беше празнувал рождените си дни на ново място — Глостърския затвор, плаващия затвор „Церера“, „Александър“ и Нов Южен Уелс. Дълбоко в себе знаеше, че и на четирийсет и първия си рожден ден ще бъде на друго място, макар и да не беше очаквал да го преместят толкова скоро. След броени седмици щеше да бъде на остров Норфолк. Нямаше нищо по-сигурно от това.

— Браво на теб, Морган — рече му заместник-губернаторът, — постигна истински чудеса с редник Станфийлд, освен това ни оставяш и двама обучени точилари на триони. Мислех да пратя на остров Норфолк Станфийлд, но той се грижи за госпожа Хармсуърт и за децата ѝ. Длъжен съм да мисля не само за морските пехотинци на мое

подчинение, но и за техните съпруги, вдовици и деца. Станфийлд ще остане тук и ще поеме поддръжката на кремъклийките. А ти ще отидеш на остров Норфолк като секач, точилар на триони и майстор оръжейник. Лейтенант Кинг е уведомил негово превъзходителство губернатора, че единственият му опитен секач се е удавил. Ти, Морган, може и да не си секач, но не се и съмнявам, че бързо ще усвоиш занаята. Такъв си си — схватлив. В една от депешите обясних на лейтенант Кинг, че ти ще бъдеш сред най-ценните придобивки на остров Норфолк. — Тънките устни се разтегнаха в кисела усмивка. — И неколцина от другите, които заминават, също ще бъдат незаменими за острова.

— Може ли да взема и жена си, драги ми господине? — попита Ричард.

— Опасявам се, че не. Няма свободни места за жени, негово превъзходителство вече ми даде списъка на каторжниците, които ще заминат. За втори секач съм предвидил Блакол от „Александър“, подозирам, че като точилар там ще ти се отвори много работа. Докато не намерим тук, в Порт Джаксън, варовик, за да строим с камък и тухли, ще използваме дървените трупи, които пристигат от острова. Тукашната дървесина не става за нищо, затова пък гредите и летвите, които „Бдителност“ докара от Норфолк, наистина нямат цена. „Бдителност“ е имал много тежко пътуване и се наложи временно да го извадим от строя, ето защо сме възложили на „Златната дъбрава“ да ви остави пътем на остров Норфолк.

— Мога ли да взема инструментите си?

Рос се засегна.

— Управата на Нов Южен Уелс, назначена от негово величество краля, няма право да ти отнеме и един-едничък пирон или чорап — натърти той сковано. — Вземи всичките си вещи, това е заповед. Съжалявам за жена ти, но не аз съм решил така. Редник Станфийлд вече се е научил да прави шкурка и пили, все ще се справи с инструментите в интендантството. Иди си събери багажа. Заминаваш утре следобед в четири часа. Чакай на източния вълнолом — и без изпращачи, чу ли?

Редник Даниъл Станфийлд се беше записал с една кремъклийка и не вдигна очи, когато Ричард влезе в палатката.

— Господин Станфийлд! — повика го той.

Момъкът подскочи като ужилен.

— Да!

— Заминавам за остров Норфолк и ми е заповядано да си събера всички инструменти и вещи. Искрено съжалявам. Майор Рос твърди, че ще се справиш и с инструментите в интендантството.

— Ще се справя, и още как! — отсече весело младежът. Стана и протегна ръка. — Признателен съм ти, Ричард, за щедростта и времето, което ми отдели. Ако не беше клетата госпожа Хармсуърт, на драго сърце щях да променя обстановката.

Ричард пое радушно протегнатата ръка.

— Дано се срещнем отново, Даниъл.

— О, сигурен съм, че и това ще стане. Не бързам да се прибирам в Англия. Госпожа Хармсуърт също. И двамата сме убедени, че рано или късно тук ще има предостатъчно храна. Като редник от морската пехота надали ще се издигна повече от сержант, така че, щом изляза в запас, няма да ми е никак лесно да свързвам в Англия двата края. Докато тук, след трите години, за които съм се наел в пехотата, мога да се сдобия със земя и да се захвана да я обработвам. Сигурен съм, че след двайсетина години ще бъда по-заможен в Нов Южен Уелс, отколкото в Англия — рече Даниъл Станфийлд. Сетне се зае да помага на Ричард да подреди инструментите в сандъчето. — Кога ти изтича присъдата?

— През март 1792 година.

— Значи по всяка вероятност ще я излежиш на острова. Не се и съмнявам, че в един или друг момент и мен ще пратят там — допълни редникът, докато запушваше старателно едно от шишенцата. — Майор Рос не иска да прехвърля за постоянно пехотинците на острова и смята да се редуваме. Дано убедя госпожа Хармсуърт да се омъжи за мен, преди да ме преместят там.

— Трябва да е голяма глупачка, за да ти откаже, Даниъл. Но ако нещата вървят, както досега — допълни Ричард, докато пъхаше между инструментите уплътнението от марля, — и да дойдеш на Норфолк, дотогава Короната ще е създала ново селище някъде в тая необходима земя и мен ще са ме пратили там.

— Това няма да стане в близките години — отсече младичкият пехотинец. — Шефовете първо трябва да докажат, че англичаните успешно са се преселили толкова далеч. Още повече че малцина сред

тях са искали да идват тук и общо взето, са го сторили, понеже не са имали друг избор. Губернаторът е решен да се не проваля, мнозина други обаче, все високопоставени люде, не споделят надеждите му. — Станфийлд впери красивите си светлосиви очи право в Ричард. — Надявам се разговорът ни да си остане само между нас.

— От мен няма да излезе и думица — обеща Морган. — Всичко тук е могло да се уреди още преди да потеглим. Каквото и да разправят сега управниците, за бедите ни е виновен Лондон, който не е подготвил нещата и не е издал съответните заповеди. Да не говорим пък за съперничеството и дразгите между капитаните на кораби и флотските офицери.

— Да, добре го каза — усмихна се Станфийлд.

Ричард си пое въздух и реши да рискува — следващите думи можеха да му почернят живота.

— Майорът си е странна птица — сподели той със Станфийлд.

— Дума да няма. Гледа на задълженията си така, както би погледнал всеки флотски майор, но не приема задачи, които не биха допринесли за добруването и за джоба на морските пехотинци. Затова и ще разреши на онези от нас, които владеят някакъв занаят, да работят като дърводелци, зидари или ковачи, но няма да допусне хората му да участват като съдебни заседатели в процеси срещу престъпници, понеже никой не им плаща за това. Губернаторът настоява, че дълг на всеки е да върши онова, което иска от него Короната, а в Нов Южен Уелс Короната — това е той. Пък и се ползва с подкрепата на капитан Хънтър, застанал зад него не за друго, а защото и двамата са от Кралската флота. — Редникът сви рамене. — Това утежнява неимоверно нещата.

— Особено като се има предвид, Даниъл — отбеляза замислен Ричард, — че ти си много по-зрял от мнозина свои командири. Те се държат като деца, карат се за щяло и нещяло, обявяват си дуели, отказват да обединят усилията си.

— Откъде знаеш, Ричард? — изненада се Станфийлд.

— То оставаше да не знам в селище като това! Все пак сме общо към хиляда души. Може и да сме заточеници, Даниъл, но и ние като свободните граждани имаме очи и уши. Колкото и да сме изпаднали сега, колкото и окаяно да е положението ни, и ние сме родени свободни

англичани. Е, има и хора родом от Ирландия и Уелс. Виж, няма нито един шотландец, понеже там не допускат съдии англичани.

— Да, поредната ябълка на раздора. Повечето ни командващи са шотландци, докато моряците са родом от къде ли не.

— Да се надяваме — въздъхна Ричард, докато затваряше сандъчето, — че онези, които останат тук, ще се научат да преодоляват различията, обезсмислени от живота на това място. Макар и да се съмнявам, че това ще стане. — Той отново протегна ръка. — Пожелавам ти късмет!

— Аз също.

Всички се бяха събрали за вечерята, приготвена от Лизи — стига тя да разполагаше с малко повече продукти, щеше да се види, че е добра готвачка. Вечерята се състоеше от котле ориз и грахова чорба. И от лъжица кисело зеле за всекиго.

Ричард остави сандъчето с инструментите и се присъедини към мъжете, насядали в кръг около огъня — може и да нямаше дърва за бичене, но за огрев се намираха колкото щещ.

Как да го направи? Как да им съобщи? Дали не е редно да каже на Лизи насаме? То се знае, трябваше да съобщи най-напред на нея, при това на четири очи, колкото и да го беше страх от сълзите и роптаенето ѝ. Сигурно щеше да реши, че Ричард не си е и направил устата да вземе и нея.

Той се навечеря, без да продумва и дума — пак добре, че никой не забеляза оставеното сандъче с инструментите в стаята, където държаха багажа. Заради горчивия си опит заделиха малко от граха и ориза, за да ги изядат студени на заранта, макар че им се щеше да ги излапат още сега — пак щяха да си останах гладни.

Как ли щяха да се оправят без него? „Доста добре“ — прецени Ричард. След осем месеца тук всеки от групата си беше създал живот, независим от останалите. Бяха заедно само заради покрива над главата и заради храната. Хората, уредили се държавните хранилища, бяха най-добре — те имаха чудесни отношения с другите каторжници на работа в хранилищата и със самия лейтенант Фързър, а колкото до останалите, и те все щяха да му намерят цаката. Ако имаше човек, за когото Ричард на истина се притесняваше, това бе простодушният,

наивен Джоуи Лонг. Дано другите да го наглеждат. Колкото до Лизи, тя все щеше да преживее някак удара. Ричард никога не им се беше натрапвал за водач, те нямаше и да усетят че е заминал, а някои сигурно дори щяха да бъдат доволни, че са оставени да се оправят сами.

— Ела, Лизи — рече ѝ той, след като се навечеряха.

Тя се изненада, ала го последва безропотно — беше доловила, че тази вечер е притеснен, ала знаеше, че не е направила нищо.

Вече се здрачаваше, но официалният вечерен час през цялата година беше в осем часа, много след като се спуснеше мрак. Ричард заведе жена си на прикътано местенце край водата и намери къде да седнат на скалите. Щурците из тревата пееха в захлас, огромните паяци бяха плъзнали на лов, инак почти нищо не притесняваше Ричард и Лизи.

— Днес майор Рос ме извика при себе си — подхвана спокойно той и погледна към западния бряг на залива, осеян с безчет мигащи светлинки. — Съобщи ми, че утре трябва да се кача на „Златната дъбрава“. Пращат ме на остров Норфолк.

От гласа му Лизи разбра, че няма да го придружи, но за всеки случай попита:

— А аз ще дойда ли?

— Не. Помолих да те взема и теб, но ми беше отказано. Доколкото разбрах, губернаторът вече е подбрал жените.

Върху скалата, още топла от слънцето, се търкулна сълза, устните на Лизи затрепериха, тя обаче се помъчи да не губи самообладание. Този мъж, който си оставаше пълна загадка за нея, нямаше да допусне да му правят сцени. Ричард гледаше да не бие на очи, въпреки това намираще начин да прояви своите способности, онова, в което наистина блестеше. Нищо не бе в състояние да го измъкне от бронята му, нито да го лиши от силите му, нищо не можеше да го отклони от целите, които си е поставил. „В очите му аз съм си кръгла нула — помисли Лизи, — въпреки че той наистина е загрижен за мен. Дори и някога да е носел живец в себе си, отдавна го е потъпкал. Не знам нищичко за него — той не говори никога за себе си, ядоса ли се, показва го само като мълчи по по-особен начин. Готова съм да се обзаложа — успял е да влезе под кожата на майор Рос. Ох, и аз съм една, откъде пък ми хрумна това! Как изобщо е възможно да

влезеш под кожата на някого, без да му говориш, без да го гледаш в очите, без да си близко до него. А ето, че Ричард го умее. Кой друг тук може да се похвали, че е спечелил доверието на майор Рос? И то без да се подмазва и да му прави мили очи — е, майор Рос не се хваща на такива въдици, знаят го всички, които са опитвали. Ричард иска да замине. Точно така, иска. Сигурна съм, питал е и за мен, но точно толкова сигурна съм, че е знаел какъв ще бъде отговорът. Ако беше зъл човек, щях да отсъдя, че е продал душата си на дявола, той обаче не е зъл. Да не би да е продал душата си на Бога? А дали Бог купува души?“

— Не се притеснявай, Ричард — каза Лизи, без да издава мъката си. — Отиваме там, където ни наредят, не разполагаме със свободата да избираме. Не ни плащат за труда, не можем и да настояваме да получаваме каквото искаме. Ще остана да живея тук и да се грижа за семейството ни. Ако се държа разумно и прилично, не могат да ме върнат насила в женския лагер. Аз съм семейна жена, разделена от съпруга си заради прищевките на губернатора. Разбрала съм се с лейтенант Фързър за зеленчуците, той надали ще реши да ме връща в женския лагер. Точно така, всичко ще бъде наред. — Тя побърза да се изправи. — А сега да се връщаме и да съобщим и на другите.

Разплака се единствено Джоуи Лонг.

Малко след зазоряване изкривеното от мъка лице на Джоуи грейна от щастлива усмивка — сержант Томас Смит бе дошъл да му съобщи, че и той заминава със „Златната дъбрава“ на остров Норфолк, затова да си стегне багажа и в четири следобед да бъде на източния вълнолом, откъдето ще ги натоварят — и ако може, без изпращачи!

Той си събра нещата по-бързо, отколкото Ричард — вместваха се в един-едничък сандък. Ричард трябваше да реши кои книги да вземе със себе си и кои да остави в Порт Джаксън на Уил, Бил, Неди, Томи Краудър и Арън Дейвис. Сбирката му се бе разраснала неимоверно главно благодарение на усилията на Стивън Донован, събрал книгите, оставени на „Сириус“ от флотските офицери и пехотинците. Накрая задели за себе си онези, които сметна, че ще му вършат най-добра работа, както и книгите, дадени му от братовчеда Джеймс — свещенослужителя. Трябваше му „Енциклопедия Британика“, но тя

можеше да почака, докато се накани да пише вкъщи и да помоли да му пратят и нея, и селскостопанския наръчник на Джетро Тъл, който, макар и издаден преди цели петдесет и пет години, си оставаше библията на всички селски стопани. Все някой ден Ричард трябваше да пише на близките си. Но засега не искаше да го прави. Засега.

Голямата лодка на „Златната дъбрава“ чакаше на набързо построения малък вълнолом, същия като вълнолома в западния край на залива Сидни. На кораба щяха да се качат още деветнайсет каторжници, някои от които Ричард познаваше добре от „Александър“. Уили Дринг и Джо Робинсън от Хъл! Джон Алън с любимата си цигулка — остров Норфолк щеше да се оглася от хубава музика. Бил Блакол, мрачен тип с променливи настроения от десните нарове в затвора на „Александър“. Лен Дайър, кореняк лондончанин също от отсрещните нарове, но по към носа, грубиян, който често изпаднаше в гневни изблици и тогава бе склонен към насилие. Уил Франсис, когото Ричард познаваше още от „Церера“ и който също беше пристигнал с „Александър“ и вечно създаваше ядове на шефовете. Друг мрачен тип на настроения — Джим Ричардсън, и той стар познайник от „Церера“ и „Александър“, заедно с Дайър бе живял на горната палуба на лондончаните на затворническия кораб „Церера“. Останалите бяха непознати, прекарани с други кораби от други плаващи затвори.

„Все има решение на това човешко уравнение и времето ще ми го даде — помисли Ричард, докато се качваше на лодката. Джоуи Лонг вече се беше разположил заедно с кучето Макгрегър на носа. — Щом видя кои жени губернаторът е посочил лично, отговорът ще ми се поизясни.“

„Златната дъбрава“ беше товарен кораб и нямаше затвор, понеже никога не бе прекарвал роби. Мъжете бяха отведени при задния люк и се озоваха на долната палуба, където нямаше нищо друго, освен хамаци. Стоките, предназначени за остров Норфолк, бяха натоварени долу в отсеците на двупалубния платноход. Ричард остави Джоуи Лонг и Макгрегър да пазят багажа и се качи на горната палуба.

— Ето че пак се срещнахме — рече му Стивън Донован.

Ричард го зяпна, онемял от учудване.

— Е, и аз да те видя веднъж изгубил дар слово — подметна Донован, след което го хвана за ръката и го придърпа напред. — Това,

Джони, е Ричард Морган. А това, Ричард, е моят приятел Джони Ливингстън.

На Ричард му бе достатъчно да хвърли един поглед на момъка, за да разбере с какво е привлякъл Донован. Джони Ливингстън беше слабичък и нежен, с буйна златисторуса къдрава коса и огромни тъжни зеленикави очи, обточени с много дълги черни мигли. Ненагледно красив и вероятно много добър — ако още от малък бе избрал да стане моряк, неминуемо е бил обречен да се превърне в играчка на флотските офицери. Приличаше на корабно ратайче, каквито на „Александър“ бе имало три, все собственост на стюарда Тримингс, който надали се е държал с тях особено състрадателно и мило.

— Не мога да ви стисна ръката, господин Ливингстън — усмихна се Ричард, — но наистина се радвам, че се запознахме. — Той отиде при перилата, за да се поотдалечи от двамата свободни граждани, защото на палубата бяха излезли и други каторжници, които ги зяпаха любопитно. — Мислех, че сте на „Сириус“.

— И че вече сме някъде при нос Добра надежда или нос Хорн — кимна Донован. — Но се оказа, че имат по-голяма нужда от нас на остров Норфолк, отколкото на „Сириус“. Негово превъзходителство губернаторът се е видял в чудо — не достигат свободните хора, които да прати за надзиратели на каторжниците, защото майор Рос му е дал да разбере, че подчинените му — пехотинците, няма да се нагърбват с допълнителни задачи и да поемат отговорността на надзиратели. Затова и Короната ме натовари с надзора на заточениците на остров Норфолк. — Вдигнал изразително вежди, той добави с шепот: — Подозирам, че капитан Хънтър си е правел тънките сметки за дълго приятно пътуване само с Джони и нарочно ме е посочил на губернатора. Но остана с пръст в уста — Джони предпочете да отиде на острова. Капитанът взе да кълне, но къде ще ходи, накрая клекна и се примири. Все пак съм сигурен, че не ще пропусне да ми го върне тъпкано.

— А вие, господин Ливингстън, какво ще правите на остров Норфолк? — поинтересува се Ричард, примирил се, че неговите събратя по съдба — другите каторжници, са го видели как си другарува с двама свободни — всъщност прекалено свободни — мъже.

Момъкът не се и опита да отговори сам — Ричард забеляза, че е изключително свит и срамежлив.

— Джони има голяма дарба — да стругова дърво. Като ги знам ония в Лондон, той вероятно е единственият във флотилията, който го умее, затова и го прехвърлят на остров Норфолк. Дървото в Порт Джаксън не става за струговане, докато борът е идеален за това. Негово превъзходителство губернаторът на драго сърце изпълни желанието на Джони да напусне „Сириус“ най-вече заради балюстрадаите на новата си къща — иска да ги изработят, където дървесината се добива. И тях, и доста други полезни нещица, от които негово превъзходителство се нуждае.

— Не е ли по-добре да се изработят в Порт Джаксън?

— Корабите, които сноват между двата острова, са натоварени до планшира с избичени трупи за по-хубави къщи, които предстои да бъдат построени за пехотинците ергени и за каторжниците, така че няма място за необработена дървесина.

— Да де. Как не се сетих!

— Ето ги и нашите дами — оповести блажено Донован.

В голямата лодка имаше единайсет жени. Покрай Лизи Ричард ги познаваше почти всичките по лице. Мери Гамбъл, казала на капитан Севър да ѝ целуне оная работа и патила горчиво заради мъжете, които си е позволявала да унижава с пиперливия си език — гърбът ѝ надали имаше време да заздравее преди поредния побой с камшика. Ан Дътън, която си падаше по рома и пехотинците и преследваше вторите, за да се сдобие с първото. Рейчъл Ърли, повлекана и побойница, готова да си премери силите и с метален прът. Елизабет Коул, която малко след пристигането в Порт Джаксън се бе венчала за един от каторжниците, но той я налагаше толкова жестоко, че майор Рос се видя принуден да се намеси и да премести клетата женица в женския лагер — като перачка. Ако и другите седем бяха същата стока, значи негово превъзходителство губернаторът се отървяваше от най-голямата измет, въпреки че все пак бе проявил състрадание, като пращаше Елизабет Коул на хиляда и осемстотин километра от мъжа ѝ.

— Какво приятно пътуване ни чака! — въздъхна Ричард, докато гледаше как натикват жените през предния люк.

„Златната дъбрава“ отплава по изгрев-слънце на втори октомври 1788 година заедно със „Сириус“, после обаче двата кораба се

разделиха: „Златната дъбрава“ направи маневра, за да обърне платната така, че вятърът да я понесе на североизток, докато „Сириус“ се възползва от южното течение и пое към нос Хорн, който се падаше на шест хиляди и четиристотин километра източно от тук.

Когато пет дена по-късно корабът наближи остров Лорд Хау, Ричард вече бе разрешил уравнението. Както и подозираше, губернаторът се бе отървал от най-голямата измет. Не непременно защото хора като Мери Гамбъл и Уил Франсис му бяха създавали главоболия. Не, повечето му спътници бяха извадили още по-лош късмет — бяха ги обявили за небуйстващи луди. Само четирима от мъжете отговаряха на изискването — млади, яки, необвързани с брак и влюбени в морето. На остров Норфолк те щяха да карат рибарската плоскодънка. Ричард нямаше и представа защо прехвърлят на острова него — водеха го секач, макар той да не беше такъв. Дали майор Рос не бе доловил, че на Морган му е втръснало от Порт Джаксън? А и да беше доловил, какво толкова? На всички, дори на губернатора, им беше дошло до гуша от селището. Дълбоко в себе си Ричард усещаше, че майорът се отнася към него като към пари, които е заделил и е вложил в банка — за да ги използва в бъдеще. Е, може пък...

Мъже като клетия срамежлив Джон Алън и Сам Хъси наистина си бяха странни птици — или мърдаха като курдисани, или си говореха сами, или стояха прекалено дълго в едно и също положение. Непрокопсаниците веднага биеха на очи: Уил Франсис, Джош Пек, Лен Дайър и Сам Пикет. Някои бяха женени и бяха получили разрешение да вземат и жените си, понеже на единия от съпрузите или и на двамата им хлопаше дъската: Джон Андерсън и Лиз Брус, фанатикът католик Джон Брайънт и Ан Кумс, Джон Прайс и Рейчъл Ърли, Джеймс Дейвис и Марта Бъркит.

Охраната се състоеше от сержант Томас Смит, ефрейтор Джон Гауън и четирима редници пехотинци, но надзорът на кораба беше дотолкова през пръсти, че редник Сами Кинг дори завъртя трогателна страстна любовчица с Мери Ролт, една от откачалките (тя водеше дълги-дълги разговори сама със себе си). Но явно тази приказливост бе някакво временно състояние, защото след като Мери се залюби с редника, въображаемите диалози престанаха напълно. Ричард си помисли, че понякога пътуването по море се отразява изключително благотворно.

За него обаче това пътуване започна зле — Лен Дайър и Том Джоунс го причакаха долу, за да му покажат как се отнасят към каторжници, които си общуват със свободни граждани, за капак и обратни.

— О, я се разкарайте — рече им той уморено, без дори да отстъпва. — Ще ви направя на кайма и с една ръка.

— Ами ако сме шестима? — взе да налива масло в огъня Дайър.

Не щеш ли, към тях се спусна Макгрегър, който лаеше и ръмжеше стръвно, Дайър вдигна крак и изрита псето по задния крак точно когато „Златната дъбрава“ се люшна с все сила. Останалото се разигра светкавично: Джоуи Лонг също се хвърли върху мелето, а трима от общо шестимата нападатели изгубиха интерес към всичко останало освен към стомасите си, които се бяха разбунтували. Ричард изрита Дайър отзад между чатала, Джоуи пък се покатери на гърба на Джоунс и взе да го хапе и дращи, а Макгрегър, който така и не бе пострадал от шута на Дайър, заби зъби в ахилесовото сухожилие на Джош Пек. Франсис, Пикет и Ричардсън си имаха друга работа — скъсваха се да повръщат, което бе само добре дошло на Ричард — той приключи схватката, като натика лицето на Дайър в бълвоча по палубата, сетне тегли с все сила един ритник и по слабините на Джоунс и Пек.

— Гаден съм, когато се бия — рече задъхан, — затова не ви съветвам друг път да ме причаквате и да ми се нахвърляте. Току-виж сте останали без потомство.

След като се увери, че Джоуи и кучето са добре, реши все пак, че е по-разумно тримата да се изнесат заедно с багажа на горната палуба.

— Дано нямате ядове, господин Донован — рече му по-късно той. — Том Джоунс и Лен Дайър посрещат на нож хора с по-особени предпочитания. Ще държим под око и тях, и Пек, Пикет и Франсис. Последният уж им е тартор, а прати Дайър да свърши мръсната работа. Затова и с него шега не бива.

— Благодаря ти за предупреждението, Ричард — взря се Донован замислено в него. — Както гледам, нямаш насинени очи и цицини.

— Изритах ги между чатала. Много ми помогна и морската болест — ухили се Ричард. — Както виждате, пак извадих късмет. Тъкмо ония ми се нахвърлиха, и корабът се разтресе — щяха да си изповръщат червата.

— Така си е, Ричард, върви ти. Странно е да го кажеш за човек, който не е извършил нищо, но въпреки това е получил тежка присъда, и все пак си си късметлия.

— Вярно си е, късметът ми работи — кимна Морган.

— Е, имало е и времена, когато не е работел.

— Да, в Бристъл. Но откакто съм каторжник, ми върви като по вода.

Остров Лорд Хау се падаше, общо взето, по средата на пътя и освен деня, който прекараха край него, времето беше за чудо и приказ. Но пътниците на „Златната дъбрава“ така и не разгледаха този невероятен остров на костенурки, палмови дървета и извисили се върхове на осемстотин километра източно от бреговете на Нов Южен Уелс. Корабът продължи да пори вълните нататък — оставаха им още деветстотин и шейсет километра.

Ричард за пръв път се озоваваше сред най-могъщото от всички морета — Тихия океан, но очакваше той да не се различава от Атлантическия или от чудовищното море без име на юг, между Нова Холандия и залива Ван Димен. Тихият океан обаче се оказа различен. Облегнат на перилата, Ричард стоеше часове наред, загледан в безбрежното ширине, и си мислеше, че водата сигурно е бездънна. Гледана отблизо, сякаш бе пронизана от светлина и на цвят беше тъмносиня, изпъстрена тук-там с кърмъзено. Огромните, но неразпенени вълни люшкаха „Златната дъбрава“, в тях не се мяркаха риби, затова пък бе пълно с какви ли не други морски обитатели: покрай кораба се стрелкаха грамадни костенурки и подскачаха делфини. Кръжаха и едри акули, които подминаваха презрително стръвта по въдиците — бяха ужасно дълги, с перки, щръкнали цял метър над водата. Това бе море по-скоро на гигантските акули, отколкото на китовете. Бе убеден в това до деня, когато бяха обкръжени от левиатани, поели да летуват на юг, докато това невиджано морско същество — „Златната дъбрава“, плаваше през вълните на североизток. По пътя за Нов Южен Уелс Ричард нито за миг не се беше чувствал самотен, сега обаче самотата го мъчеше постоянно. Обясняваше си го с това, че при предишното пътуване през

цялото време беше виждал пред себе си издутите платна на десет кораба. А сега насред океана нямаше друг платноход освен техния.

По едно време през единайсетата нощ Ричард усети, че не се поклаща и полюшва едва доловимо: „Златната дъбрава“ бе свила платната и стоеше на едно място. „Пристигнахме!“ — каза си.

На палубата цареше спокойствие, моряците нямаха какво да правят, а кормчията, застанал на открито върху квартердека, трябваше само да придържа румпела. Времето беше ясно, по небето нямаше и едно-едничко облаче, ако не броим страховитата пустош на безбройните звезди, които, незатъмнявани от месечината, кръжаха ли, кръжаха в някакъв неизчислим цикъл по небосвода. На Ричард му се струваше, че нещо, толкова тъничко, безтегловно и бляскаво, все трябва да издава звук. Чие ли привилегировано ухо долавяше музиката на сферите? Самият той не чуваше нищо друго, освен поскърцването и стоновете на кораба, спрял насред спокойното море, и едва различимите звуци на нощните птици, прелитащи като призраци. Невидимата суша бе някъде отпред. „Поредният образ на моята съдба — каза си Ричард. — Отивам на островче, запратено насред пустошта, толкова откъснато от света, че преди да дойдем ние, англичаните, е било необитаемо. А ако се преброим, надали ще се съберат и шейсет души. Едно е сигурно. Това място не може да се превърне в мой дом. Идвам тук сам–самичък по самотното море и ще си тръгна пак сам, по самотното море. Този остров е толкова далеч от всичко по белия свят, че сякаш не съществува, а аз съм достигнал точка върху земното кълбо, където захващам собствената си опашка.“

[1] Твърда почва (лат.) — Б.пр. ↑

ГЛАВА ШЕСТА

Октомври 1788 — Май 1791 година

Наредиха на жените да останат долу, а на разсъмване изкараха мъжете заедно с багажа на горната палуба и всички зачакаха зората да разкрие остров Норфолк. Светлината бликна сред изумителен изгрев, горе във висинето бухлатите облаци, които не носеха дъжд, полака-лека се обагриха в мораво, сетне в огнено алено и накрая във великолепието на чистото злато.

— Защо изгревът изглежда толкова странен? — попита Джоуи Лонг, който стоеше с Ричард при перилата, а Макгрегър слухтеше около краката му.

— Според мен защото е обратното на залеза — отвърна Ричард. — Цветовете изсветляват, докато облациите станат бели, а небето — синьо. Обикновено ставаме по изгрев-слънце, но рядко някой от нас си прави труда да го погледне поне за миг. Докато по залез вече сме си свършили работата изискваме да видим какъв ден ще ни донесе заранта. Ясното, обагрено в червено небе вещае хубав ден. Пак е обратно на изгрева — при него, ако небето е червено, значи времето ще се развали.

— Днес небето беше червено.

— Само на изток, Джоуи, там не може да не е червено.

Кучето изляя да го вдигнат, Джоуи веднага се наведе и го взе на ръце. Макгрегър беше на каишка, която господарят му беше измайсторил от ивички кожа — лейтенант Фързър не бе успял да им намери приложение. Кучето беше свикнало да се разхожда на воля и не обичаше каишката, но от немай-къде я търпеше. По време на пътуването дребничкият териер го беше ударил на голям лов и капитан Уилям Шарп на драго сърце го беше пуснал да тича из отсеците. Котката на кораба (Макгрегър мразеше до смърт котки) се бе шмугнала недоволно на фордека и бе предоставила цялото пространство на нахалния натрапник.

Макар до острова да им оставаха само няколко километра, през нощта корабът бе стоял на едно място и чак сега бе издул отново платна. Капитан Шарп не бе идвал никога досега на Норфолк и не искаше да рискува излишно. Нямаше да е трудно да стигне дотам, тъй като Хари Бол от „Бдителност“ му беше преотстъпил щурмана на кораба — лейтенант Дейвид Блэкбърн, който знаеше на пръсти всяка издатинка по рифовете и всяка скала покрай брега.

Слънцето беше ниско и светеше право срещу тях, затова и всичко, което виждаха от острова — както Донован бе обяснил на Ричард, пет на осем километра, — представляваше тъмна, разочароващо ниска грамада. Нямаше нищо общо с Тенерифе. Сетне в миг грамадата се озари от светлина. Зеленината бе наситена едва ли не до черно, зъберите, извисили се на деветстотин метра, бяха или убито оранжеви, или гарвановочерни. Затова и мястото би трябвало да изглежда някак вгълбено, замислено и зловещо и ако това не беше така, то се дължеше на морето, обагрено в моравосиньо там, където корабът се опитваше да намери попътен вятър, до сияйно аквамаринено покрай брега. Заради все по-избледняващата вода островът им се стори част от някакъв гигантски морски план, колкото естествен, толкова и неизменен.

Плаваха от запад на изток, тласкани от лекия полъх на ветреца, идващ откъм югозапад, сетне — от североизток. До големия остров сякаш на стража стояха два по-малки: нисичко островче на хвърлей от него, цялото обрасло с борове, и по-голям на около шест-седем километра на юг, стръмен, висок и яркозелен, ако не броим няколкото места, обрасли с тъмни борове. В подножието на урвите се плискаха разпенени вълнички, виждаше се и нещо като пясъчен нанос, където също имаше вълнение, инак океанът беше спокоен и ведър.

„Златната дъбрава“ хвърли котва на известно разстояние от рифа, където прибоят се пенеше кротко, зад него се беше ширнала бляскава лагуна, по-скоро зеленикава, отколкото синя, с два плажа, западен, който беше прав, и източен, огънат на подкова. Пясъкът беше прасковено жълт и веднага след него започваха борове, поразредени от хората — това бяха най-високите дървета, които Ричард беше виждал някога. Сред тях покрай правия плаж имаше няколко дървени колиби.

На хвърлей от правия плаж, където хората се суетяха и изтикваха две мънички лодки, имаше пилон, на който вяло се вееше голям син флаг с жълт кръст. Спуснаха през борда на „Златната дъбрава“ голямата лодка, която се запъти да пресрещне плоскодънните — от прилива водата над рифовете бе достатъчно дълбока, та лодката да мине над тях и да навлезе в лагуната, където щеше и да остане. Лейтенант Блэкбърн отсече твърдо, че корабните лодки не бивало да навлизат над коралите, трябвало там да прехвърлят товара на плоскодънките, които след това да го откарат до пясъка.

Една от плоскодънките се приближи до кораба, на носа ѝ беше застанал мъж, облечен в бяло, тъмносиньо и сърмено, с напудрена перука и шапка, със сабя отстрани на хълбока. Той се качи на кораба, ръкува се радушно с капитан Шарп, после и с Блэкбърн, Донован и Ливингстън. Това беше командващият — лейтенант Филип Гидли Кинг, когото Ричард не бе виждал дотогава. Беше добре сложен, среден на ръст, с искрящи светлокафяви очи и силен слънчев загар върху лицето, нито красиво, нито грозно, с твърди добродушни устни и голям, но не и орлов нос.

След задължителните любезности и шеги Кинг се извърна към каторжниците.

— Кой сред вас са дърводелците? — попита той.

Ричард и Бил Блакол вдигнаха от немай-къде ръка. Лицето на Кинг помръкна.

— Други няма ли? — Той тръгна покрай мъжете, общо двацет и един на брой, сторени в редици. — Излез отпред — рече командващият, след като спря пред Хенри Хъмфрис, едър като канара. Продължи да обикаля, докато съгледа и Уил Маринър, друг як на вид мъжага. — И ти.

Сега вече бяха четирима.

— Имате ли опит като секачи?

Никой не отговори. Ричард сподави въздишката си. Както винаги, се наложи да отговори той, та да спести на всички раздражението на началството пред лицето на това мълчание.

— Никой от нас няма опит, драги ми господине — рече той. — Ние с Блакол знаем да бичим трупи, ала никой не е бил секач или дървар. — Ричард посочи с една ръка Блакол. — Аз всъщност съм точилар на триони.

— И майстор на оръжия, лейтенанте — побърза да добави Донован.

— А, така ли? Е, нямам достатъчно работа за майстор оръжейник, но за точилар ще се намери предостатъчно. Имената, ако обичате.

Казаха си имената и затворническите номера.

— Тук сме шепа хора, номерата не са нужни — рече Кинг. — Морган, Блакуол, вие ще ръководите рязането на трупите — още сега се качвайте на плоскодънката и вървете с Хъмфрис и Маринър на брега. Но за да работите, а не да си клатите краката. Преди „Златната дъбрава“ да се отпрати към Порт Джаксън, трябва да натоварим отсеците с дървени трупи, опитният секач на селището ни падна от лодка и се удави и сме изостанали много с работата. Трионите са тъпи като шотландци, затова, Морган, трябва незабавно да почнеш да ги точиш. Инструменти имаш ли? Ние караме само с две пили.

— Имам всякакви инструменти, драги ми господине — отвърна Ричард и стори онова, което от опит знаеше, че трябва да направи на всяка цена: да отстоява още сега желанията си, докато поради незнание или погрешни сведения не са му натресли хора непознати, на които не може да разчита. — Може ли, драги ми господине, да взема със себе си и Джоузеф Лонг? Познавам го, двамата сме се сработили. Няма телосложение като за секач, не е и от най-схватливите, но ме слуша и ще бъде много полезен на трионите.

Командващият на остров Норфолк премести очи върху Джоуи, сетне и върху кучето в ръцете му и грейна.

— Ох, какво е мъничко и сладко! — възкликна той. — Мъжко ли е, Лонг?

Джоуи кимна безмълвно — никога досега някой началник не се беше обръщал пряко към него. Той беше чувал какви ли не заповеди, изречени през крясък, ала за пръв път му говореха нормално, като на човек.

— Прекрасно! Тук си имаме само едно куче, шпаньолка. Плъхове лови ли? Кажи ми, че лови, много те моля!

Джоуи кимна повторно.

— Това се казва късмет! Делфиния също лови плъхове, значи и кутретата им ще ловят точно това ни трябва! — Кинг забеляза; че

петимата още стоят и го гледат захласнати. — Какво още чакате? Хайде, беж в плоскодънката!

— Винаги са ми казвали, че ония от флотата са си откачени — отбеляза Бил Блакол, докато лодката се отдалечаваше.

— Не забравяй, че хората тук са малко — каза Ричард, притеснен, че двамата гребци, и двамата непознати, сигурно ги чуват. — Командващият и останалите сто на сто са се сблизихи доста. Едва ли спазват церемониала.

— Изобщо не го спазваме и се радваме много да видим няколко нови лица — намеси се един от мъжете на греблата, прехвърлил петдесетте мъж, който говореше с девънски акцент. — Джон Мортимър, пристигнах с „Шарлот“. — Той кимна към другия гребец. — А това е синът ми Ноа.

Изобщо не приличаха на баща и син. Джон Мортимър беше висок, русоляв и хрисим на вид, докато Ноа Мортимър бе нисък и мургав, с черна коса — от изражението му си личеше, че е луда глава. Нямаше нищо общо с баща си.

Плоскодънката, наричана така, понеже по подобие на шотландските рибарски лодки беше издълбана от едно парче дърво и бе с плоско дъно, се плъзгаше над рифовете, без да опира о тях; за нищо време прекоси сто и петдесет метровата лагуна и стигна правия плаж, където ги чакаха някои от оцелелите жители на селището: шест жени, едната — най-възрастната, — чакаше дете, и петима мъже на най-различна възраст — ако за нея изобщо можеше да се съди по лицата — като се почне от голобради юноши и се стигне до беловласи старци.

— Натаниъл Лукас, дърводелец — представи се един от мъжете някъде около трийсетте години, — и жена ми Оливия.

И двамата в семейството изглеждаха разбрани и умни.

— Еди Гарт и жена ми Сузан — представи се друг от мъжете.

— Аз пък съм Ан Инет, икономка на лейтенант Кинг — рече най-възрастната жена и положи ръка върху издутия си корем, сякаш се бранеше.

— Елизабет Коли, икономка на лекаря Джеймисън.

— Елайза Хипсли, работя на нивите — оповести красиво яко момиче, прегърнало закрилнически друга девойка на същата възраст.

— А това е най-добрата ми приятелка Лиз Лий. И тя обработва нивичките.

„Прекрасно — помисли си Ричард, — сега поне знам как да се държа с тези двечките, както би трябвало да знае всеки що-годе прозорлив мъж. Елайза Хипсли е ужасена от появата на толкова много нови мъже, значи не е много сигурна в Лиз Лий. А Лен Дайър, Том Джоунс и другата паплач ще има да им налитат и да им въртят номера!“ Той им се усмихна, та да разберат, че в негово лице имат съюзник. Ами имената! Сега от общо седемнайсетте жени на остров Норфолк пет се казваха Елизабет, три — Ан, и две — Мери.

Подобно на повечето други мъже, и самотният морски пехотинец не намери за нужно да се представя.

— Лейтенант Кинг ни нареди да се залавяме за работа — обясни му Ричард. — Прощавайте, но бихте ли ни показали ямата за бичене на трупи.

Жилището на лейтенант Кинг, малко по-голямо от другите, бе кацнало на хълмче точно зад синьо-жълтия морски флаг, до него се мъдреше втори пилон със знамето на Британската империя, и то покращащо се вяло като първото. Къщата на губернатора вероятно се състоеше от три стаички и от мансардно помещение, а в барачката отзад безспорно се помещаваше кухнята. В селището, изглежда, имаше обща пещ и кухня, ковачница, няколко постройки, които приличаха на хранилище и бяха с размери някъде три на два и половина метра. На друго възвишение на изток се виждаха големи обработвани ниви, закъдето забързаха жените, включително Ан Инет. Сред дърветата между двата баира се възправяха четиринайсет дъсчени колиби с хубави покриви от някакво жилаво дълго растение; стените откъм морето бяха слепи, значи вратите гледаха навътре към острова.

Ямата с трионите се намираще при плажа, в края на полянка, граничеща с боровете — пространството наоколо също беше разчистено от пънове и там бяха накамарени десетки четириметрови трупи, най-малкият от които беше с обхват метър и половина. На Ричард му се прииска неудържимо да поспре и да огледа тия великански дървета, които се очакваше той да набичи на летви и дъски, но не се престаши — заповедта на Кинг беше пределно ясна и

пехотинецът, който с половин уста се представи като Херитидж, явно не хранеше топли чувства към каторжниците.

Вероятно за седмица и половина — две Ричард и неопитният му отряд трябваше да набичат достатъчно дървен материал, та да напълнят отсеците на „Златната дъбрава“. Встрани вече бяха наредени купчинка дъски заедно с пръти за къси мачти и нещо като рангоут. Мачтите и рангоутът сигурно бяха за някой от корабите, останали в Порт Джаксън.

Самата яма, където бичеха дървесината, беше обкована с дъски, така че стените да не се срутят — беше дълбока към два метра, широка два и половина и дълга четири и половина метра. На разстояние метър и половина един от друг над ямата бяха сложени два дънера, вдигнати на купчинки чакъл. Върху тях надлъжно над ямата бе сложен ствол с вече обелена кора и забити клинове, но никой не го режеше и Ричард не видя наоколо жива душа. На дъното на ямата той намери заметнати със старо платно пет триона с различна дължина, от два и половина до четири метра.

При него дойде Натаниъл Лукас.

— Не съм се натъквал на въздух, който да разяжда повече от този тук желязото и стоманата — отбеляза той и скочи вътре в ямата при Ричард, който тъкмо махаше платното. — Колкото и да ги пазим, тия проклетии все ръждясват.

— Освен това са и ужасно тъпи — каза Ричард и прокара палец по един от дългите, опасно нащърбени зъбци. Свъси се. — Който е точил тоя трион, явно е смятал, че острието на зъглника е наклонено в същата, а не в обратна на зъбците посока. Майко мила! Ще се наложи да бързат часове наред, докато оправя триона, камо ли пък да го наточа. Има ли тук някой, който да покаже на Блакол, Хъмфрис и Маринър как да работят с трионите?

— За показване — ще им покажа — обеща Лукас, който си беше тънък като вейка и много дребен, — но нямам достатъчно сила, за да натисна триона. Разбирам накъде биеш — няма как, първо трябва да наточиш трионите.

Ричард намери триметров трион с горе-долу остри зъбци.

— Този, като гледам, е най-добър, ако това изобщо може да се нарече добър трион. Как да ти викам, Нат или Натаниъл?

— Нат. А ти как предпочиташ — Ричард или Дик?

— Ричард. — Той погледна слънцето. — Трябва час по-скоро да сложим навес над ямата. Тук слънцето е много по-силно, отколкото в Порт Джаксън.

— Все пак сме с четири градуса по-близо до екватора.

— Но навесът ще почака, докато „Златната дъбрава“ не отплава — въздъхна Ричард. — А това означава, че трябва да имаме шапки и големи количества вода за пиене. Има ли къде Джоуи да занесе багажа, преди да сме почнали? Аз по-добре да остана тук и веднага да се заема с точенето. — Намести се долу в ямата, облегна се на стената откъм изток, която още беше в сянка, и кръстосал крака под себе си, притегли един от трионите с дължина три и половина метра. — Я ми подай, Джоуи, сандъчето с инструментите, а после върви с Нат. Останалите също си занесете някъде вещите и после се връщайте право тук.

„Всичко това означава, че за кой ли път волю-неволю трябва да се нагърбя и да ръководя хората, които, не ги ли напътстваш непрекъснато, ще се объркат като пилета в кълчища.“

Както личеше, най-използван беше трионът с дължина три и половина метра — Ричард погледна дънера с обхват над метър и половина и разбра защо. Имаше два триона с дължина три и половина метра, един с дължина четири метра и дваветина сантиметра, един с дължина три метра и един — два и половина метра. На друга купчинка под старото корабно платно бяха струпани десетина бичкии, също плачещи за точене.

Ричард намота около дясната си ръка чисти парчета плат, взе едрата плоска пила, по-широка от зъбеца, допря я до метала под малък ъгъл и захвана да пили, като движеше пилата по посока на острието. Сетне вдигна по-ситната пила, обработи и с нея единия край на триона и се зае с другия. Накрая щеше да отстрани и ръждата.

Малко по-късно се чу, че Нат Лукас обяснява как да борави с триона на Бил Блакол, който щеше да реже дънера от горе, и на Уили Маринър, който щеше да слезе долу в ямата.

— Всеки зъбец е обърнат в обратната посока — рече Нат, — така трионът прониква свободно навътре в дървесината. Ако зъбците не бяха обърнати така, острието щеше да бъде по-широко и щеше да заседне. С времето ще се научите да бичите на око, но засега ще ви дадем връвчица, по която да режете. Боровете в Норфолк трябва първо да се белят, понеже в кората има смола, която ще полепне по триона.

Първо разрязвате дънера от едната страна, после го обръщате и го почвате и от другата. Така въртите ствола и напредвате сантиметър по сантиметър към сърцевината. Летвите трябва да са дебели по пет и десет сантиметра, а гредите — по петнайсет сантиметра. Мъжът горе направлява триона. На него му е по-тежко, понеже трябва да се навежда и да стои на половин метър от дънера — за предпочитане е да бъде по-якичък. От друга страна обаче човекът вътре в ямата става целият в стърготини и трябва да връща триона, като го тегли от равнището на гърдите си до чатала, особено пък ако мъжът горе е достатъчно силен, та да движи острието в обсег от един метър.

Маринър слезе в ямата и застана в единия край на ствола, откъдето двамата резачи щяха да започнат, а Ричард го изгледа хладно. Нат Лукас продължаваше да обяснява, вече на Бил Блакол.

— Има си начин да застанеш, препоръчвам ти да си бос. Обувките няма да те предпазят, ако, не дай си Боже, стъпиш на пътя на острието — то ще ги разреже като масло. Заставаш и се понавеждаш, прекрачил през триона, така че да пазиш равновесие и да си стъпил здраво на земята. Дърпаш еднакво силно и с двете ръце — хоп! Тези триони тук са предназначени да срязват и сърцевината, затова не е чак толкова трудно да правиш напречни разрези. Но никой в Лондон не се е сетил да сложи големи триони за напречно рязане, затова и сечем дърветата с брадви и после ги разрязваме с триони за надлъжно рязане на трупи от по четири метра, а това вече си е египетски труд.

— Ще се оправите ли без триона с дължина два и половина метра? — провикна се Ричард.

— Да, щом се налага. Защо, Ричард?

— Ще ми отнеме доста време, но разполагам с инструменти да направя от триона за надлъжно рязане трион за напречно разрязване.

— Бог да те поживи! — зарадва се Нат, сетне пак се обърна към Бил Блакол. — Биченето на трупите е работа за човек, който мисли с главата си — продължи с обясненията той. — Стига да разбереш как се прави, ще получаваш най-добри резултати с най-малко усилия. Само едрите мъже разполагат със сила да вършат това и отсега те предупреждавам, първите няколко дена ще се чувстваш като пребит.

— Какво става, когато стигна до дънера, сложен за подпора? — попита Блакол.

— Някой ще ти помогне да го преместиш изпод частта на ствола, която вече си отрязал, а това не е кой знае колко трудно, след като махнеш клиновете. После пак забиваш клиновете, та отрязаната част да се закрепя. Накрая, когато вече става наистина тежко, разцепваш останалата част от ствола, като вбиваш с чук метален клин — ясно и просто.

„Свестен човек е тоя Нат Лукас“ — отсъди Ричард, докато продължаваше да пили търпеливо.

Лукас, който с ръчен трион разрязваше трупите с дебелина три сантиметра на дъски с ширина дващест и пет сантиметра и изсичаше заобления край откъм външната страна, се беше разположил заедно с дърводелските магарета под сянката на бор в дъното на полянката и наглеждаше доста други мъже, вършещи същата работа, включително Джони Ливингстън и още десетина, слезли от „Златната дъбрава“. Лейтенант Кинг се беше разпоредил всички до последния човек да се притекат на помощ, докато напълнят отсеците на кораба — така през следващия половин месец ямата на секачите се превърна в средоточие на селището.

Половин месец, през който Ричард не видя почти нищо друго, освен триони, пили и покрития със стружки мъж, който режеше долу в ямата. В началото и той се бе надявал да побичи трупи, ала всички работеха толкова усърдно, че все имаше триони — ръчни, за надлъжно или за напречно рязане, които трябва да се наточат. Как ли инструментите щяха да издържат, докато от Англия пристигнеха нови? Все пак при всяко пилене зъбците се износваха.

Първия ден след пристигането Ричард бе работил до смрачаване, когато Джоуи дойде да го повика на вечеря. Всички се хранеха, насядали около големия огън, накладен с онова, което бе останало от избичените борови дъски — веднага щом слънцето се скри, тук стана много по-студено, отколкото в Порт Джаксън по същото време на годината. Поднесоха им осолено месо и наскоро омесен хляб (беше правен едва преди шест дена — на остров Норфолк бяха отпуснали само брашно, но не и хляб), както и — чудо на чудесата! — пресен зелен фасул и маруля. Ричард беше прегладнял като вълк и им се нахвърли стръвно — направи му впечатление, че тук самуните са поголеми, а дажбите осолено месо — не така сухи, както в Порт Джаксън.

— Командващият е много честен човек — обясни Еди Гарт, — получаваме си пълната дажба. В Порт Джаксън пехотинците крадяха от дажбите на каторжниците — да има повече за тях. Същото беше и на „Скарбъро“.

— И на „Александър“ — въздъхна щастливо Ричард. — Но чух, че тук не виреели зеленчуци — гъсениците опосквали всичко до последното листче и филиз.

Гарт прегърна жена си, която се облегна доволно на него.

— Вярно е, много са ненаситни, но все пак остава нещичко и за нас. Командващият държи женорята по цял ден на нивите — да събират гъсениците, и трови пльховете с бутилките от портвайн, стрити на ситни парченца и смесени с овесени ядки — действа и на папагалите. — Мъжът отметна глава, отвори уста, посочи я с палец и се усмихна. — Нашият господин Кинг е голям поклонник на портвайна. Изгълтва по няколко шишета на ден, затова винаги разполагаме с предостатъчно стрити стъкла. Пък и гъсениците ту изчезват, ту се появяват отново. Мъчат ни месец — месец и половина, после пак за толкова се махат. Има два вида. Едните си падат по влагата, другите виреят на сухо. Затова и каквото и да е времето, бъка от гъсеници. Да опустеят дано! — Той се прокашля. — Надали ви се намират книги — допълни някак между другото.

— Аз нося и на драго сърце ще ти дам, но при условие че ги пазиш и после ми ги върнеш — отвърна Ричард. — Дали стомахът ми няма да се разбунтува — все пак от доста време не съм ял пресни зеленчуци. Къде ви е нужникът?

— Доста далечко от тук, затова не чакай последния момент. Нали си е предпазлив човек и мисли за всичко, господин Кинг нареди да го направим на място, където няма да замърсим подпочвените води. Черпим вода за пиене от дола — чудна е! Забранено ни е да се перем над мястото, откъдето я гребем, а който се изпикае в потока, отнася десетина камшика на голо.

— Че защо ще пикае в потока? Нали има дървета.

За да му остане време да запознае Макгрегър с Делфиния, Джоуи Лонг се беше нахранил малко по-рано, затова отиде да покаже на Ричард нужника, а после го отведе в тяхната къща — светеха си с къса борина, завършваща с широк чеп: идеалната факла.

Ричард погледна смаяно помещението.

— И всичко това е само за нас, за мен и за теб! — оповести до немай-къде доволен Джоуи. — Виждаш ли? Имаме си в двата края прозорци, затварят се с капаци. Ето. Закачаш кукичката и готово! Но ще ги слагаме само при вятър — Нат разправя, че рядко валяло от изток или запад. Дъждовните облаци най-често идвали от север.

Подът приличаше на килим... дали от вейки? Или може би от листа? Наподобяваха някакви невиждани люспести опашки с дължина към двайсет и пет — трийсет сантиметра и бяха твърди, макар и да поддаваха лекичко, под нозете. Под тях имаше тънък пласт пясък, а отдолу — скала. При стената без прозорци, обърната към лагуната, имаше две дъсчени двойни легла, застлани с дебели сламеници и още по-дебели възглавници.

— Двойно легло само за мен, Джоуи? — възкликна Ричард и тъкмо понадигна дебелия сламеник, за да види, че отдолу той се държи на преплетени въжета, когато си даде сметка, че това всъщност не е сламеник, ами дюшек, който, както и възглавницата, бе напълнен с пух. — Пухени завивки! — засмя се той. — Явно съм умрял и съм отишъл в рая.

— Това е къщата на дърводелеца — обясни Джоуи, неописуемо щастлив, че е извор на познания. — Бил е моряк на „Сириус“, спал е тук с друг моряк, и той от същия кораб. И двамата са се удавили при рифовете при оная злополука отпреди три месеца, така поне ми каза Нат. Нали са били свободни граждани, имали са време да обикалят островчето и са убили някакви птици, с чиито пера са напълнили завивките — Нат разправя, че трябвали хиляда такива птици, за да направиш един дюшек и две възглавници. Та ние с теб сме наследили къщата и креватите. — Не щеш ли, лицето на момъка помръкна. — Но според Нат щяло да се наложи да ги преотстъпим на господин Донован и на господин Ливингстън веднага щом им се построи къща. А строежът ще почне, след като „Златната дъбрава“ вдигне котва. Сега-засега са отседнали у господин Кинг, в губернаторския дом. Тази къща тук е само три метра на два и четирийсет, докато къщата на господин Донован щяла да бъде с размери три на четири и петдесет. Досега Нат е бил главен дърводелец, той обаче е каторжник, затова и оттук нататък шеф на секачите щял да бъде господин Ливингстън.

— Дори и да спя само една-едничка нощ на такъв дюшек и на такава възглавница, пак смятам да им се насладя в пълна мяра — каза

Ричард. — Но първо ще ида да се изкъпя в морето, да смъкна потта. Ела и ти, Джоуи.

Но Джоуи заби пети и отказа да се помръдне, ужасяваше се да нагази и до колене в тая вода, гъмжаща от невидими чудовища, които само това и чакаха — да погълнат и него, и Макгрегър. Ричард отиде сам.

По небето нямаше и едничко облаче, звездите бяха невероятни. Ричард си остави дрехите върху пясъка, влезе в изненадващо студената вода и застана като омагьосан в нея — и най-малката вълничка, която беше вдигнал, начупваше отразената светлина и той сякаш се къпеше в течно сребро. Божичко, какво море! Колко ли чудеса бе стаило в себе си? Да си речеш, че гори отвътре, макар че Ричард нямаше представа защо му се струва така. Можеше единствено да му се люби, да наблюдава как водата се стича на сияйни вадички по ръцете му, да тръска глава и да гледа как от нея политат безброй проблясващи капчици. Красота! Неописуема красота. Чувстваше се преизпълнен със сила, сякаш това живо море вливаше по някакво природно вълшебство енергия в тялото му.

Обърна се да се гмурне и забеляза, че отвътре, от морето островът му се е сторил измамно нисък, сега, когато беше на него, виждаше, че стръмните баири се възправят току зад плоския като тепсия бряг, а върху обсипания със звезди небосклон са изпъкнали назъбените очертания на боровете — хиляди и хиляди.

След като се подсуши и изтръска полепналия по краката му пясък, се върна в къщата, при голямото легло с пухените завивки. Излегна се до немай-къде щастлив — беше му толкова хубаво, че часове наред не можа да заспи. Какъв застинал въздух, каква тишина, нарушавана само от време на време от тихо като въздишка шумолене, от писъка на някоя морска птица, от нечутия плисък на вълните, които плъзваха по рифовете и сетне се отдръпваха. Джоуи не хъркаше, Макгрегър — също; точно преди четири години Ричард бе влязъл в бристълския затвор и оттогава не бе имало и една-единствена нощ, през която да не е слушал симфония от хъркане — дори докато спеше само с Лизи Лок, през тънката дъсчена стена, сякаш е от хартия, пак се чуваше хъркането на мъжете в съседната стая. До тази нощ. Насладата бе толкова голяма, че Ричард все не можеше и не можеше да се унесе.

С удавилия се Уестбрук беше работил Нед Уестлейк, пристигнал още с Кинг и с първата група преселници, и сега той се включи в групата, така че бичеха трупите на две смени: Блакол заедно с Маринър, Уестлейк с Хъмфрис. Според Уестлейк най-големият рекорд досега бил осемдесет кубика дървен материал за пет дни, тогава обаче работили само двама суши. Макар че за разлика от удавилия се Уестбрук Ричард не беше свободен гражданин, той стана главен секач най-вече защото живееше в къщата на починалия дърводелец, пазена за неговия заместник (който, както ги уверяваше Кинг, също щял да бъде свободен гражданин). Първото му решение не получи подкрепа, ала всички се подчиниха: колкото и да настояваха четиримата секачи да се редуват и да работят на смени през ден, той отхвърли предложението им.

— Ако работите така, ще получите мускулна треска и ще ви боли повече — обясни им той. — Бил Блакол и Уил Маринър ще работят сутрин, Нед Уестлейк и Хари Хъмфрис — следобед. По пет часа са достатъчни за ден. Ще се редувате и един по един ще точите с мен. Така с времето всички ще имаме възможност ту да бичим, ту да точим трионите. Който не точи или не работи с трионите, ще взема брадвата и ще помага на Джоуи да смъква кората от трупите. Колкото по-добре и по-бързо работим, с толкова по-големи привилегии ще се ползваме. За предпочитане си е да умееш някакъв занаят, инак ще си черноработник и всеки ще ти заповядва. Стига да съм разбрал правилно лейтенант Кинг, в почивните дни ще имате право да бичите дървен материал, с който да си построите свои къщи. Помислете си само какво удоволствие! Да имаш покрив над главата си, за който да знаеш, че си е твой!

В края на третия ден започнаха да работят по-бързо, а в края на първата седмица само за един ден набичиха четирийсет и пет кубика греди и летви, в края на втората седмица пък числото беше скочило вече на шейсет и осем кубика. Джоуи Лонг вършеше само едно: сваляше кората от дънерите.

— Браво на всички, справихте се прекрасно! — похвали весело лейтенант Кинг секачите на двайсет и осми, след като „Златната дъбрава“ потегли. — А сега продължаваме нататък — запретваме се да строим още къщи, понеже ми съобщиха, че в скоро време тук ще

дойдат много повече хора. Сега сме шейсет, в края на следващата година вече ще бъдем двеста, а после — значително повече. Негово превъзходителство губернаторът иска селището на остров Норфолк да е точно толкова голямо, както и в Порт Джаксън.

Кинг отиде в другия край на ямата, после се върна при шестимата.

— Трябва да ви възмездя за извънредното време, през което сте работили. Тук, на остров Норфолк, работим от понеделник до петък за държавата. В събота — за себе си, а в неделя почиваме — след богослужението, което ръководя и което е задължително за всички, чухте ли? Докато товарехме „Златната дъбрава“, работихте за държавата две съботи и две недели. Днес е вторник, никой няма да работи за държавата до следващия понеделник. Съветвам ви да използвате част от това време и да бичите дъски и греди за собствените си къщи — продължете редицата на изток. Всеки ще използва земята зад къщата си чак до мочурището за нивичка, където да отглежда зеленчуци. Кресонът вирее чудесно в по-влажните участъци, пък и гъсениците не го нападат, затова отглеждайте кресон освен другото, което ще решите да засеете и което ви отпуска държавата. — Погледът на Кинг падна върху Ричард, каторжника, който ръководеше секачите. — Искам да ми докладваш, Морган. Ела с мен, ако обичаш.

„Наистина има добри обноски“ — помисли Ричард, докато крачеше до командващия по пътеката от ямата за трионите към навесите с хранителни запаси — забеляза, че под единия е сложена плоскодънката и друга, още по-малка ладийка, направена от парчетата, останали от лодката, която се беше блъснала в рифа и с която се бяха удавили четирима души. Уили Дринг, Джо Робинсън, Неди Смит и Том Уотсън — четиримата яки младежи, необременени със семейства и влюбени в морето, — щяха да излизат от време на време с плоскодънката в открито море и когато е възможно, да ловят риба.

— Установих, че къщата ми не е разположена върху пръхкавата почва, с каквато изобилства островът, и успях да изкопая в ронливия камък хубав сух зимник. Сторих същото и в къщата на лекаря Джеймисън, която сега служи за склад — доктора го преместих в дола. Брегът е такъв, че се видяхме принудени да подреждаме къщите в една редица и да строим новите на изток, върху каменливия участък между

правия плаж и мочурището — забихме подпорите направо в скалата — поясни лейтенант Кинг, докато подминаваха неговата къща. — Обичаш ли риба? — попита той, сменяйки темата най-неочаквано. Ричард отсъди, че това явно си му е стилът.

— Да, драги ми господине.

— Тия непрокопсаници би трябвало да се радват, че вместо осолено месо им давам прясна риба или костенурка, но нищо подобно — повечето се мусят. Озадачават ме, наистина — сви той рамене. — Но ако прекалят с инатенето, ги бия с камшика. Както личи, няма да се налага да бия и теб, Морган.

Ричард се усмихна.

— Предпочитам рибата пред камшика, драги ми господине. Откакто ме осъдиха, нито веднъж не са ме налагали с бича.

— Доколкото забелязах, не само теб. Справи се чудесно с разпределението на работата. По-добре да работите на смени. При инструментите, с които разполагаме, колко големи според теб трябва да са трупите?

— Трябва да са с обхват най-много метър и осемдесет, драги ми господине, поне докато не ни пратят по-дълги триони. Ще бъде голямо облекчение, ако разполагаме с трион за напречно рязане, на който да работят двама души, затова и сега съм се заел да нагаждам един от трионите за надлъжно разрязване така, че да замества такава бичкия — допълни Ричард, който изобщо не се притесняваше в присъствието на този мъж.

„Различава се от майор Рос, точно както тебеширът — от сиренето, но ето че се погаждах прекрасно и с майор Рос. А лейтенант Кинг ни трепери като квачка, смята ни едва ли не за свое семейство, нещо, което не беше в природата на майора. Откакто съм на остров Норфолк, разбрах, че пехотинците в Порт Джаксън са намалявали нашите дажби, за да увеличат своите. Не че ги виня. Те също гладуват. И губернаторът Филип, и майор Рос си нямаха и представа какви ги върши Фързър в интендантството, което иде да подсказе, че колкото по-голяма е управата, толкова по-малко знае какво става долу сред подопечните. А лейтенант Кинг си отваря очите на четири, държи при себе си теглилките и ги проверява — да няма измами. Веднъж хапнахме костенурка, няколко пъти — най-вкусната риба, която съм опитвал някога. След първата дажба прясно месо на всички ни олекна

неимоверно. Да не говорим пък, че на трапезата винаги има нещо зеленко. Колкото и гъсеници и пльхове да пъплят по остров Норфолк, тук никой няма да заболее от скорбут. Но влизам в положението и на онези, които се гнусят от морската храна — в детството си не са вкусували риба и за тях единствено приемливата храна е месото. Освен това се нуждаем от сол. Ако се вярва на братовчеда Джеймс — аптекаря, колкото повече се потял човек, толкова повече сол трябвало да приема. Да, радвам се много, че съм тук. Това място е погостоприемно, отколкото Порт Джаксън, пък и няма туземци, от които да се страхуваш, решиш ли да навлезеш навътре в гората, въпреки че край огъня мъжете описват дъбравата като непроходима, затлачена с лиани — дори лейтенант Кинг веднъж се загубил и едвам намерил пътя.“

— Какво имаш да ми докладваш, Морган? — попита Кинг, когато тръгнаха през мочурището, по паянтовия мост на подпори, стъпили на повалени в тинята борови пънове — явно блатото не беше много дълбоко.

— Само че ямата с трионите се нуждае от навес, който да пази хората от пек и дъжд. Ако смятате да строите сграда, за която са нужни летви, по-дълги от четири метра, трябва да наредите да изкопаят втора яма, при това да е по-дълга, господин Кинг.

— Имаше навес, но при една зимна буря вятърът го отвя — тук вихрушката си е доста свирепа, така да знаеш. С гредите, останали от навеса, направих зимника под моята къща, но си давам сметка, че наистина трябва да сковем нов навес, и то час по-скоро. От ден на ден слънцето напича все по-силно.

След като прекосиха мочурището, се озоваха при поточе, което се вливаше в него, но без да продължава нататък. Кинг свърна наляво и тръгна по пътека през лъкатушещ дол, който в началото си беше по-широк от ждрелата между отвесните баири, спускащи се към онова, което Кинг бе нарекъл селището Сидни.

— Какво ще кажеш за трионите? — поинтересува се лейтенантът.

— Дойдох тъкмо навреме — отвърна простичко Ричард.

— Хмм. Значи майор Рос се е сетил добре да прати теб, а не някой секач. Тук никой не го бива да точи. Наистина си е ободрително да знам, че можеш да превърнеш дългия трион в инструмент за

напречно рязане. Така ще режем трупите по-бързо. Забелязах, че вече сте приключили със стволите, струпани край ямата. — Кинг спря точно преди пътеката да направи малък завой, за да заобиколи скалата, надвиснала откъм север. — Нарекъл съм го Артъровия дол — на малкото име на негово превъзходителство губернатора. А големия остров откъм южната страна съм кръстил на бащиното му име — остров Филип. Малко по малко изнасяме нивите от Сидни тук на това място, понеже е закътано и не го брулят южните и западните ветрове, а там, зад канарата, не се усещат източните. Нарекли са баира на юг, между Артъровия дол и морето, Джордж, и малко по малко го разчистваме от треволяка и пъновете, за да посеем жито, както направиха и по хълмовете на север. Вече сме засяли малко пшеница и царевица, там в дъното има и ечемик. Смятам да изкопаем новата яма за трионите също някъде тук. Сегашната е прекалено далеч, но и занапред бихме могли да бичим там трупите, които сечем по хълмовете отзад и в самия Сидни.

Заобиколиха скалата и излязоха откъм западната ѝ страна. Тук долчинката се спускаше рязко и потокът се стичаше на тъничък водопад по шестметровия наклон. Командващият го посочи.

— Смятам, Морган, на това нанадолнище да направя яз. Горе на хълма има вдлъбнатина, ще събираме там водата и ще я пускаме през жлеб, за да напояваме държавните ниви, които ще се намират малко по-долу. Някой ден се надявам да сложа и воденично колело на яза. Засега нямаме друг избор, мелим зърното на ръка, имаме обаче хубави хромели, остава да ги задвижим с нещо. Ако ни се намираха волове или мулета, можехме да ги завъртим още сега. Можем да използваме и хора, но и те не достигат. Но някой ден и това ще стане, и това ще стане! — Той се засмя и размаха ръце. — Както сам видя, хамбарът е почти готов, смятам обаче ето тук, на южния бряг на рекичката, да вдигна голямо зърнохранилище и стопански двор за добитъка. Солените ветрове, Морган, солените ветрове! Те морят всяка живинка без боровете, лена и някои местни породи дървета, които виреят, сгушени до тях. Все пак намерих лен — ония глупаци в Порт Джаксън просто не ми го описаха както трябва. От него стават чудесни покриви, не успяхме обаче да изтъчем платно. — Лейтенантът се засмя за кой ли път и отново заговори за Артъровия дол. — Точно така, солените ветрове. Трябва да намерим по-добро местенце за нивите, могилата,

обърната към остров Филип, но става. Опитвах да сложа заслони, нещо като ограда, за да предпазя растенията, но и те не помагат. Затова смятам да пренесем зеленчуците тук, в долчинката.

После Кинг най-неочаквано си тръгна — явно се бе сетил нещо, и остави Ричард наред Артъровия дол.

Беше задушно, задаваше се дъжд — на Ричард му се искаше много да продължи нататък и да поразгледа, но реши, че вероятно е по-разумно да се върне в Сидни. И добре направи: още не прекрачил прага на къщата, и заваля като из ведро. Джоуи също дотича от тяхната нивичка, следван по петите от Макгрегър, и Ричард са пръв път се запита как, докато не сложат нов навес над ямата с трионите, ще убива времето, ако вали. Нямахше нищо против и да чете, но сега получаваше достатъчно храна и трябваше някак да си изразходва силите. Дъждът обаче се оказа топъл; Ричард предостави колибата на Джоуи, който сякаш не искаше от живота нищо друго, освен да си се излежава на меката постеля, да гушка кучето и да напява фалшиво.

Тръгна по твърдия бряг, без да си изува обувката — бяха го предупредили, че тук камъчетата по скалите са остри като бръснач и са осакатили мнозина. Подковата на Залива на костенурките бе примамлива и в дъжд, както и в слънце, плажът беше покрит със ситен пясък, водата бе бистра като сълза, боровете слизаха досами вълните. Ричард смъкна подгизналите дрехи и се метна да поплува във водата — беше много по-топла в дъжда, отколкото в пек. След като се окъпа, сгъна платнения панталон, взе го заедно с обувката, заметна се с ризата и се обърна да види дали някъде има сушинка, където да се скрие и да погледа морето.

Същото бе хрумнало и на Стивън Донован — Ричард го намери да стои под една издадена скала на нос Хънтър, където почти не растяха боровете, и да гледа отвъд рифа, към назъбените канари на нос Рос в далечината на запад.

— Виждал ли си някога такава красота? — възкликна Стивън.

Ричард постла ризата върху камънака — да не му драци, седна и обхвана с ръце коленете си. Дъждът беше поспрял, вятърът се бе изместил на север. Над рифа се блъскаха огромни разпенени вълни със зайчета, наподобяващи захарен памук на пръчка, които сетне се разплискваха на бяла пяна. А поривистият вятър, който духаше в

обратна посока, грабваше пяната и я запокитваше на надиплени шлейфове обратно към вълните.

— Не, не съм — призна си Ричард.

— Чакам да видя дали няма да се роди Афродита.

Небето на юг и на запад се поизясни колкото залязващото слънце да обагри шлейфовете от пяна в златно, после пак заваля, но не много силно.

— Това място ме плени — въздъхна Стивън.

— Аз пък не правя друго, освен да седя в ямата за бичене и да държа върху коленете си поредния трион — отбеляза кисело Ричард.
— Вие с какво се занимавате?

— Главен надзирател съм на каторжниците, нали разбираш?

— Да.

— Чудесна работа, Ричард. Помниш ли Лен Дайър?

— То оставаше да не го помня — такъв негодник забравя ли се!

— Само си търси белята. Преди три дена ми заяви, моля ти се, че нямало да се подчинява на някакъв си мухльо, който на всичкото отгоре бил и обратен, после се закани, че щом превземел острова, щял да види сметката най-напред на мен, а сетне и на русата ми кукличка, госпоица Ливингстън. Мед му капеше от устата, докато изричаше мухльо и обратен.

— Лондончанин е, какво друго очаквате от него! — Ричард се извърна и го погледна, той обаче се беше вторачил право напред. — Какво ще правите с Дайър, господин Донован?

— Кога най-после ще ми викаш Стивън и ще ми говориш на ти? Само Джони ми говори на ти. — Той вдигна рамене и сгуши глава между тях. — Какво ще правя ли? Ами вече наредих да му бият на тоя никаквец четирийсет и осем камшика на голо, възложих го на редник Херитидж. Пак извадих късмет, че Дайър не се е сдушил и с Херитидж, редникът го скъса от бой с най-гадния бич. Франсис, Пек, Пикет и неколцина други също се опитваха да се правят на интересни, но щом видяха какво е сполетяло Дайър, на бърза ръка подвиха опашка. — Донован най-сетне се извърна към Ричард и го погледна с присвити сурови очи. — Би трябвало най-после са проумели, че щом някой мъж предпочита собствения си пол, това не означава непременно, че е мекотело и мижитурка. Но не! Е, вече петнайсет години съм оживял в морето, спечелил съм си уважението на всички и

няма да търпя нагли подмятания от типчета като Лен Дайър. Дано поне сега го разбере.

— На ваше място щях да си отварям очите на четири — каза Ричард. — Жалко, нямам представа какво става извън ямата на секачите, но на „Златната дъбрава“ долових как във въздуха се носи нещо злоещо. И аз не знам какво. Откакто ги изритах в чатала, пред мен са по-ниски и от тревата. Няма да се учудя обаче, ако с тия дръзки приказки Дайър просто е опипвал почвата. Ако наистина е така, имайте си едно наум: рано или късно ще се опита да ви го върне тъпкано. — Ричард се подсмихна. — Отваряйте си очите на четири, чухте ли?

Стивън се изправи.

— Време е за вечеря — рече той и протегна ръка да издърпа Ричард. — Ако чуеш нещо, да ми кажеш!

На другата заран дърводелците се бяха заели да вдигат навес, затова и веднага щом си изяде хляба, останал му от вечерята, заедно с малко кресон, Ричард се отправи към Артъровия дол, като се движеше по северния бряг на потока. Недалеч от мястото, където лейтенант Кинг беше посочил, че смята да прави зърнохранилище, неколцина каторжници вече копаеха нова яма за трионите, достатъчно голяма, че на нея да може да се разрязват трупи с дължина десетина метра. Всички размирници работеха, нямаше го само пострадалия Дайър, а Стивън ги надзираваше — Ричард видя с удоволствие, че е взел със себе си за надзиратели и двама от новите пехотинци, пристигнали със „Златната дъбрава“.

„И на мен не по-малко, отколкото на него, ми се иска да го наричам на малко име и да му говоря на ти — помисли Ричард, докато пътем му махаше. — Аз обаче съм заточеник, а той е свободен човек. Не ми приляга да фамилиарнича с него.“

Продължи нататък и стигна при канарата и мястото, където потокът се спускаше стремглаво надолу и Кинг възнамеряваше да прави яз. Застана в горния край на стръмнината и видя защо според командващия това е възможно — горе имаше вдлъбнатина, където щеше да се събира доста вода, сетне долчинката отново се разширяваше.

Ричард излезе от дърветата, повървя още малко и се заизкачва към подножието на баирите, стръмни, както зад Сидни. Видя бананови дървета и ги позна по рисунките в книгите — беше изумен колко високи са. Нима бе възможно да са избуяли толкова много за някакви си осем месеца? Не, едва ли. Кинг беше навлязъл в дола съвсем наскоро, значи на остров Норфолк открай време си растяха банани. Какъв дар божи! Вече имаше дълги гроздове зеленикави банани, след няколко месеца хората щяха да хапнат и плод, при това засищащ.

Долчината отново се стесни и поляната внезапно изчезна, макар че пътеката продължаваше и нататък, през гората покрай потока, който тук на места беше дълбок близо метър и бе толкова бистър, че Ричард видя как из него плуват мънички, едва ли не прозирни скариди. Край огъня по време на вечеря беше чувал как другите споменават и за големи змиорки, той обаче не зърна ни една.

Над него прелитаха лъскавозелени папагали, на сантиметри от лицето му се стрелна чуруликащо малко птиче, което сякаш искаше да му каже нещо — не се отделяше от него най-малко стотина метра, все така опитвайки да се сприятели. Ричард си помисли, че птицата прилича на пъдпъдък, сетне се натъкна на най-красивия гълъб по белия свят с розово-кафеникава перушина и искрящо изумруденозелено по гърдичките. Колко опитомен и хрисим беше! Само го погледна и продължи, клатушкайки се, нататък, като климаше с главица и почти не му обръщаше внимание. Имаше и други птици, една от които приличаше на кос, само дето беше със сива главица. Всичко наоколо се огласяше от птичи песни, каквито Ричард не беше чувал в Порт Джаксън. Птиците бяха много сладкогласни, ако не броим папагалите, които пищяха оглушително.

Откакто беше пристигнал, сега за пръв път имаше възможност да поспре и да разгледа отблизо бор, и то по една простичка причина: самотни борове на остров Норфолк просто не съществуваха, Кинг разчистваше пространства, като изсичаше всичко наоколо и не оставяше и едно дърво. Ричард беше установил, че подът в колибата всъщност е заслан с борови шишарки, ако това изобщо можеше да бъде наречено шишарка. От двете страни на пътеката се възправяше гората, непроходима и толкова дива, че той дори не се изкуши да навлезе. Наистина тя изобщо не приличаше на джунглите, поне както ги описваха по книгите. Тук не вирееха малки растения, задушаваша ги

боровете, поникнали съвсем близо един до друг, така че между тях почти бе невъзможно да покълне каквото и да било. Имаше дървета с обхват около четири и половина метра, повечето бяха, горе-долу, с размерите на трупите, които каторжниците разсичаха с трионите, точени от Ричард, срещаха се и такива с по-малък дънер, но рядко. Възгрубата им кора беше кафява на цвят, тук-там нашарена с алено, боровете израстваха много нависоко и чак след това пускаха клони. На места между тях се мяркаха дървета с кичести зелени корони, ала почти цялото пространство беше запречено от лиани, каквито нямаше никъде по света. Стволът им беше дебел колкото мъжки крак, те се гънеха, виеха се, заплитаха се сами в себе си и се устремяваха нагоре с чворески бабунки и филизи, усукани в пълен безпорядък около пътнките клони. Щом лианата се натъкнеше на по-малко беззащитно дърво, го душеше или го изтласкваше настрана, така че то от немайкъде продължаваше да расте нагоре на педи от ствола.

Долината се поразшири и пред Ричард отново се откриха бананови дървета с гроздове зелени плодове и някакво друго странно дърво, което също растеше само на мочурливи места. Беше с кръгъл дънер като палмите, каквито имаше и тук — те обаче бяха не с полегнали надолу, а с твърди щръкнали листа; на самия връх се бе разпрострял балдахинът на растение, което не можеше да бъде друго, освен папрат. Нима беше възможно да е толкова огромна! И да е избуяла на цели дванайсет метра!

Появиха се още птици, сред тях и малко рибарче, обагрено в пясъчно, кафяво и лъскаво, сякаш светецо зеленикавосиньо — точно като лагуната. Най-загадъчната птица, на която Ричард се натъкна, беше огромен папагал — забеляза го чак когато той се размърда, понеже дотогава се беше сливал с обраслия с мъх пън, на който беше кацнал. Раздвижи се внезапно и стряскащо и Ричард подскочи неволно.

— Здравсти! — рече той. — Как си днес?

Папагалът понаведе глава на една страна и тръгна към него, той обаче прояви благоразумие и не протегна ръка: току-виж огромният страховит черен клюн му отнесъл пръста. После обаче птицата май реши, че не си заслужава да се занимава с него, и се скри сред папратта и покрития с широки листа шубрак по бреговете на потока.

На връщане Ричард видя храст, който преспокойно можеше да мери сили с горските великани стволът му беше много гладък и

възрозов, а кичестите клони бяха натезжали от яркочервени плодчета с размери на малки сливи. „Да ги опитам ли, да не ги ли опитвам?“ Няколко седмици преди да се удави, злощастният секач Уестбрук хапнал някакъв местен плод, за който помислил, че е див боб, и едвам прескочил трапа. Ричард стисна между пръстите си едно от плодчетата: беше твърдо и неподатливо — очевидно още не беше узряло. „По-нататък — обеща си той, — ще го опитам, ще хапна само едно, от едно надали ще ми стане нещо.“

Слънцето вече клонеше към залез, когато Ричард навлезе отново в Артъровия дол — беше време да се прибира при другите, които скоро щяха да вечерят. „Това място не прилича на никое друго, изобщо не може да се сравнява в Нов Южен Уелс. Други дървета, друга почва, други баири, други скали, ни една тревичка. Може би това е първият опит на Бога да сътвори от морето земната твърд? Или пък последният? Ако е последният, Всевишният не е населил с хора тази педя земя. Дървен философ като Джем Тисълтуейт би отсъдил, че Господ е стигнал до извода колко нежелателно е да прибавя човека към своя зверилник.“

— Тук има ли змии? — попита той Нат Лукас, който му беше много симпатичен, както и грохналият Дик Уидикум, възрастен мъж на цели седемдесет години — защо ли Лондон е пратил и старци да усвояват новите земи?

— И да има, не сме ги виждали — отвърна Нат. — Не сме зървали и гущери, жаби или пиявици. Сякаш тук няма животни, които живеят по земята, ако не броим плъха, но и той не прилича на нашите плъхове. Тукашният е светлокафяв, дребничък един и с бяло коремче.

— Затова пък яде всичко наред — намеси се Нед Уестлейк. — Вари го, печи го, плъхът си е плъх.

На другата заран Ричард се отправи на изток, по пясъка на Залива на костенурките, а после се покатери по скалите и излезе на друг прелестен плаж, незащитен от рифове: тук пясъкът бе навлязъл навътре и бе покрил и вкаменелите пънове, а отвъд него, малко по-нататък, брегът се превръщаше с назъбени скали. И отново вездесъщите борови гори, както винаги, непроходими. Ричард можеше да продължи нататък само по скалите, което не бе никак безопасно при бурно море. Днес обаче времето беше чудесно, откъм северозапад подухваше свеж ветреца. Имаше отлив и Ричард трябваше да се върне,

преди водата да е започнала да приижда и да залива скалите. В малката долчинка по-нататък се вливаха два потока, искрящи и лазурносини. Ричард тръгна да катери скалите, за да излезе на връзалия се в морето нос, после обаче се отказа. Не беше разумно.

И така, върна се в Залива на костенурките, където завари двама мъже — виждаше ги за пръв път, — бяха обърнали по гръб огромна костенурка, която, съвсем безпомощна, размахваше крачка във въздуха.

Сигурно мъжете бяха братя, не приличаха на хора, лежали по английските зандани. И двамата бяха снажни и младички, изглеждаха свестни — бяха мургави, с кестенява коса и кафяви очи.

— Охо! Ти сигурно си Морган — подхвана единият. — Аз пък съм Робърт Уеб, а това е брат ми Томас. Обръщай се към нас с пълните ни имена. Я ни помогни да я вържем тая хубостница — утре за вечеря ще се облажим с костенурка.

Ричард им помогна да пристегнат добре по средата на корубата въжето, така че ако тръгне да се изсулва, да се закачи в краката.

— Градинари сме — допълни Робърт, който, дори и да не беше баткото, явно бе нещо като говорител на двамата. — Добре, че докарахте и жени, много съм ти признателен. Томас не си пада по фустите, но аз си умирам за тях.

— Коя си хареса? — попита Ричард. Недоумяваше какво толкова има да му е признателен точно на него.

— Бет Хендерсън, свястно момиче е. Което ще рече, че пътищата ни с Томас се разделиха — отвърна ведро Робърт, а брат му се смръщи. — Той отиде да живее при господин Олтрий в Артъровия дол, там ниви за обработване — дал Господ.

Изтикаха костенурката във водата и наджапали до коленете, я затеглиха с въжето. Ричард им помогна да я пренесат през носа до правия плаж, където бяха слезли от кораба, после се раздели с тях и се върна в колибата си.

— Лейтенант Кинг те търси — рече му Джоуи.

И така, Ричард излезе отново; намери командващия на мястото, където копаеха втората яма за трионите — пръстта отстрани се ронеше и се налагаше да бъде обкована с дъски.

— Хванахме костенурка, драги ми господине! — изкозирува на шега Ричард.

— О, прекрасно! Браво на вас! — Кинг се обърна, поотдалечи се от ямата и застана с лице към главния си секач. — Всъщност не позволявам костенурките да се избиват, че току-виж сме ги изстребили до последната — добави той. — Не разрешавам да се вадят и яйцата. Тук няма толкова много костенурки, както на остров Лорд Хау, защо да съсипваме хубавото място?

— Така си е, уважаеми господине.

После лейтенант Кинг показа една от най-отчайващите черти на нрава си — забрави какво е казал само преди два дни, когато беше похвалил секачите и им беше дал почивка до понеделник.

— Утре пак хващате трионите — оповести той, — освен това смятам да изкопаем и трета яма малко по-нататък в дола, зад мястото, където съм решил да направим яза. Значи ще ни трябват още секачи. Разбирам от работата ви достатъчно, за да знам, че е неимоверно тежка и не може да се върши от слабаци, предоставям на теб, Морган, да подбереш хората. Вземи когото искаш, само гледай да не е дърводелец. Навесът на старата яма вече е вдигнат, утре почвата да бичите летви за тавана на хамбара. Ще продължите и в събота, въпреки че тогава ви се полага почивка. Бързам да приключим с хамбара, скоро ще прибираме зърното. — Той се накани да си тръгне. — Помисли кого искаш, Морган, и ми кажи в понеделник.

— Дадено — отвърна вдървен Ричард.

Ако ямите за бичене бяха две, това означаваше, че ще работят на четири групи, ако ли пък бяха три, групите ставаха шест. Божичко, Ричард така и нямаше да дочака да побичи и той! Нед Уестлейк, Бил Блакол и Хари Хъмфрис все не можеха и не можеха да се научат как да държат пилата. Единствен Уил Маринър бе показал някакви данни за точилар — Ричард смяташе да остави него на старата яма — да точи трионите там, а самият той щеше да се прехвърли в Артъровия дол. Кой ли обаче щеше да склони да реже с трионите? Всички мразеха тая работа, вършеха я от немай-къде. И дума не можеше да става Ричард да повика при себе си негодници като Лен Дайър, Том Джоунс, Джош Пек и Сам Пикет. Джон Райе, пристигнал още с първата група на острова, имаше нужното телосложение, той обаче беше майстор въжар, никой нямаше да го пусне да реже трупи. Джон Мортимър и Дик Уидикум бяха твърде стари, Ноа Мортимър пък го мързеше да гледа, вечно си патеше, задето работи през пръсти. Който не обичаше

физическия труд, не ставаше за никаква работа, освен ако не го принудиш да я свърши — ето какъв беше Ноа. Младичкият Чарли Маклелън, пристигнал с първата група, също си падаше мързеливец.

Кого ли все пак да вземе Ричард от „Златната дъбрава“? Точно така, Джон Андерсън. И Сам Хъси. Както и Джим Ричардсън, и Уили Томпсън. Но толкоз, други нямаше. Ричардсън, който живееше със Сузана Трипет, щеше да се справи добре, макар и без особен плам. Хъси и Томпсън си бяха особняци, вече се бяха запретнали да си строят колиби, понеже не можеха да живеят с друг — и двамата приличаха на Тафи Едмъндс. Колкото до Андерсън, той си беше тъмна Индия. В неделя, по време на службата, започнала в единайсет часа, Ричард благодари на Бога, задето е само каторжник. Сърце не му даваше да нареди някой да бъде набит с камшика. Трябваше да намери други начини, за да накара секачите да работят, най-вече като сложи в смяна един свестен и един калпав човек, на когото не може да се разчита. И никога да не обединява двама ненадеждни.

— Най-много, което мога да събера, са четири смени от по двама души — съобщи той на Стивън вечерта в неделя, когато се срещнаха на Залива на костенурките, за да поплуват. — Както е тръгнало, съм обречен да точа трионите до гроб. Наглед е фасулско, господин Донован, но повечето хора си нямат и представа как се прави. Не си дават труда да наместят зъбците под правилен ъгъл, нито пък имат усет кога да спрат. Ох, как ме е яд, че Тафи Едмъндс не е тук! Той не само умее да точи не по-зле от мен, но и тук щеше да му хареса много.

— Подочух, че пристигали още хора, макар че „Бдителност“ не може да превозва много народ. И в Порт Джаксън били открили дървета, които ставали за сечене, затова се съмнявам, че ще видиш скоро тук Тафи. Ричардсън е яко момче, не се плаши от работа, мисля, че няма да съжаляваш. Знае ли човек? Може пък да се окаже, че някой от новите четирима притежава дарбата на точил ар. Виж, недоумявам какво толкова напираш да бичиш трупите — каза Стивън.

— Напирам, защото на секачите моята работа им се струва детска игра. Седя си, подвил нозе, и сякаш не върша нищо. Това е една от причините да ги карам всичките да точат, ще го правя и занапред. Всеки от тях съзнава, че усвои ли занаята на точиларя, ще получи

хубава работа. А който се издъни, поне ще е наясно, че това си е тънка работа и за нея се искат търпение и умения.

Стивън се просна върху пясъка и се протегна.

— Джони уж е моряк — подхвана той, — би могло да се очаква, че ще е с нас тук, на плажа. А той не дава и да се издума, предпочита да си стои пред къщата и да си дялка и стругова. Иска, щом „Бдителност“ пристигне, да е готов с балюстрадите за къщата на губернатора в Порт Джаксън, когато и да е това. Тук сме откъснати от света! На цели две хиляди километра от едничкото място в необходимия океан, където можеш да намериш англичанин. Усецам го всеки път, когато погледна хоризонта. Този остров е огромен кораб, хвърлил котва наред нищото и заобиколен от безкрайност. Съществува сам за себе си, откъснат от всичко останало.

Ричард се претърколи, за да изсуши гърба си.

— Не мисля, е островът е малък, макар и да съм съгласен за откъснатостта. Имам чувството, че Норфолк е точно толкова голям, колкото и Нов Южен Уелс. Тук всичко е някак прикътано, можеш да се усамотиш. Не се чувствам затворник, докато в Порт Джаксън всичко ми напомняше, че съм каторжник.

— Там има повече шефове — отбеляза сухо Стивън.

— А вашият Джони погажда ли се с дърводелците?

— А, да. Главно защото си седи на струга и проявява благоразумието да не обяснява на Нат Лукас как да си върши работата и как да надзирава другите. Виж, в това не съм съгласен с него.

— Отваряйте си очите на четири — имам лошо предчувствие.

— Искаш ли да отделя от останалите четиримата нови секачи?

— Все някой трябва да го направи — или вие, или лейтенант Кинг.

— Ще го направя аз. На Кинг не може да се разчита, дай му да носи две дини под една мишница. Залавя се с нещо, преди да е свършил предишното, дори и не се замисля, че няма да му стигнат силите да се справи с онова, което е започнал, камо ли с нещо ново. Затова и настоях да вдигне първо хамбара и чак тогава да се запретва да прави хранилища и язове. За капак си наумил, моля ти се, междувременно да строи и къщи! Но какво да го правиш, винаги е служил на големи кораби със сума ти излишни хора, за които се намира работа само в битка или при щорм.

— Покрай това, господин Донован, се сетих, че ние с Джоуи спим на двойни легла с пухени завивки. По право те принадлежат на вас и на господин Ливингстън.

Това отприщи неудържим смях.

— Задръжете ги, хедонисти такива! И аз, и Джони не можем да спим другаде освен в хамаци. — Той погледна Ричард с присмехулни пламъчета в красивите сини очи. — Когато мъжете се любят, Ричард, не им трябва големи легла. Само жените са по удобствата и, лука.

Ричард заведе Нед Уестлейк и Хари Хъмфрис на новата яма за бичене на трупи в Артъровия дол, с тях отидоха и Джим Ричардсън, и Джуно Андерсън, както се представяше самият той, макар и да се казваше Джон.

Както би могло и да се очаква, работата се забави — за огромно неудоволствие на лейтенант Кинг.

— За цели пет дена сте набичили някакви си седемдесет и един кубика дървен материал! — скастри той възмутен Ричард.

— Знам, драги ми господине, но две от общо четирите смени започват едва сега, а другите две им обясняват какво да правят — отсеке Ричард с уважение, до твърдо. — В началото набиченият материал ще е по-малко. — Въздъхна тежко и реши, че така и така е почнал, по-добре да кара докрай. — Освен това, драги ми господине, не бива да очаквате секачите или аз да смъкваме и кората. На старата яма за бичене Джоузеф Лонг не правеше друго, освен да сваля кората и някой от другите му помагаше, докато тук няма човек, който да подготвя стволите. Аз точа пилите, нямам и миг свободно време, защото подготвям големите триони за Маринър и наглеждам работниците тук. Не може ли хората, които отсичат дърветата, още там, на място, да белят и кората? Колкото по-дълго стои тя върху дънера, толкова по-голяма е опасността в него да се загнездят дървояди. Освен това някой от дърварите трябва да оглежда дърветата още преди да са ги отсекли и да преценява стават ли за бичене. Половината дървен материал, който пристига при нас, не става нищо, но докато го огледаме, носачите, които са го стоварили при нас, вече са изчезнали. Така пилеем ценно време да пренасяме негодните трупи до мястото, където държим дървата за огрев.

О, лейтенантът никак не хареса тая реч. Още преди да е чул края, той се начумери като буреносен облак. „Както ме е зяпнал с тия

ядосани светлокафяви очи и дори не мига — помисли си Ричард, — май няма да се размина с камшика — ще ме скъсат от бой за неподчинение. Но по-добре сега, отколкото след време, когато той реши да прави и трета яма за бичене и ние съвсем се видим в чудо. В скоро време ще нагодя бичкията от два и половина метра, така че да служи и за напречно рязане, и тогава ще останем само с един резервен трион.“

— Ще видим — тросна се накрая Кинг и се запъти към дърводелците и новия си хамбар. Отдалечаваше се така, че от всяка негова стъпка личеше колко засегнат се чувства.

— Какво мислиш за човека, който отговаря за секачите? — попита Кинг Стивън Донован, докато двамата обядваха в къщата на лейтенанта.

Ан Инет, вече в много напреднала бременност, не седна с тях, само им поднесе храната и изчезна. Гарафата с портвайна беше преполовена, до края на обяда щеше да бъде изпразнена до дъно: следобед командващият винаги бе по-сговорчив, отколкото сутрин, нещо, което Ричард Морган не знаеше, бе че портвайнът бе най-голямата слабост на Кинг — не минаваше ден, без да пресуши най-малко две шишета. Ала Филип Гидли Кинг не се задоволяваше с какъв да е портвайн, държеше на масата му да се сервира само най-добрият, който му доставяха бутилиран и който отлежаваше най-малко месец — чак тогава лейтенантът го отваряше собственоръчно.

— За Ричард Морган ли ме питаш?

— Да, за Морган. Майор Рос ме уверяваше, че съм щял да спечеля много с него, но аз не съм сигурен. Днес сутринта този тип има наглостта да ми възразява — заяви ми направо в очите, че не съм разбирал какво правя!

— Да, Морган е способен на това, няма да се поколебае да ти го заяви, но не защото е нагъл или непокорен. Беше на „Александър“ и помогна много за трюмната вода — не помниш ли, ти се качи на борда при нас малко преди да пристигнем в Рио? Та тогава Морган заяви без недомлъвки, че ще ни оправят само верижни помпи.

— Небивалици! — сопна се Кинг и замига изумен. — Пълни глупости! Не Морган, а аз препоръчах верижните помпи!

— Точно така, препоръча ги и ти, но Морган го стори преди теб. Ако Морган не бе убедил майор Рос и главния лекар Уайт, че трябва да се вземат спешни мерки, теб изобщо нямаше да те викат на „Александър“ — заяви храбро Стивън.

— Да де, така си е. Това обаче не променя факта, че тая заран Морган превиши правата си — продължи да повтаря вироглаво Кинг. — Виж го ти него, да ме критикува! Трябваше да наредя да му бият няколко камшика.

— Нима ще наредиш да бият с камшик един полезен, работлив човек само защото има глава на раменете си? — изуми се Стивън, след това се облегна и отказа портвайн. Пийнеше ли още една чашка, и щеше да го хване. — Знаеш, Кинг, че има глава на раменете си. Не те е засегнал нарочно — просто държи на работата си. Исква да му спори повече — взе да убеждава Донован командващия.

Той обаче още не бе сигурен, че каторжникът не е проявил неподчинение.

— Защо си кривиш душата? Ами ако аз бях предложил промените? Всъщност от какво точно се оплаква Морган?

— Че никой не оглеждал трупите, преди да ги свалят при ямите, че никой не белел кората, че това трябвало да се прави веднага след като дърветата се отсечели, че секачите си пилеели времето да мъкнат негодния дървен материал при купчината дърва за огрев, от какво ли не!

„Хайде, пийни, лейтенант Кинг, пийни си още!“ Стивън не каза нищо, а началникът му наистина отпи от портвайна. Сетне, една чаша вино по-късно, той протегна умолително ръка.

— Щеше ли да ме послушаш, Кинг, ако не Морган, а аз ти бях казал всичко това?

— Да де, но ти, Донован, не ми го каза.

— Не съм, понеже съм бил другаде, пък и ти си имаш човек, който отговаря за секачите — Морган! Добре ти го е казал и се е ръководел от едничката цел да има повече дървен материал. Защо, драги ми господине, искаш ездитният кон да тегли каруцата? Разполагаш с опитни, работливи секачи и дърводелци и както гледам, нямаш нищо против да се вслушваш в съветите на Нат Лукас. Е, Ричард Морган е същият като Нат Лукас. На твое място щях да използвам дарбата му. Присъдата му изтича след някакви си две

години. Ако той хареса това място, ще имаш, както и при Нат Лукас, човек, на когото да се осланяш.

Стивън Донован реши, че е направил достатъчно по въпроса. Малко по малко от раздразнителността на Кинг не остана и следа, а той си имаше и много прекрасни качества. Жалко, че не обичаше каторжник да му казва, когато греши.

В края на ноември стана толкова влажно и задушно, че промениха работното време. Започваха по изгрев-слънце, работеха до седем и половина, сетне половин час закусваха, а в единайсет прекратяваха работа, за да продължат чак в два и половина и да приключат на смрачаване. Прибраха и първата реколта от четирите декара, засети с ечемик, който въпреки гъсениците и плъховете никак не беше малко, после ожънаха и пшеницата стига да се справеха с вредителите, тази великолепна почва щеше да ражда всичко.

Мъничките червени сливи — казваха се гуава, — вече бяха узрели и бяха толкова вкусни, че хората едвам устояваха на изкушението да си хапнат до насита; лекарят Джеймисън вдигна ръце и оповести на чревоугодниците, че никой — бил той заточеник или свободен човек, няма да бъде освобождаван от работа заради стомашни разстройства. Бананите също бяха узрели. Ловяха и риба, за която Ричард направо умираше. Ала малцина от другарите му обичаха риба, така че за него оставаше повечко. Беше установил, че рибата се запазва още един ден, ако я пуснеш в студена солена вода на сянка, затова на другия ден преотстъпваше на драго сърце дажбата си осолено месо на някого, който ненавиждаше риба. А тя беше невероятно вкусна — да си оближеш пръстите! Ставаше за печене и можеше да се изяде цялата без ситните костици. По рибата си падаха и акулите, четирийсеткилограмовите грозни чудовища, които се спотайваха сред рифовете, и местното рибарче, понякога дълго цели два и половина метра. Само едно беше лошо: рибата си беше своенравна, в някои дни плоскодънката се връщаше със стотина парчета, друг път обаче не хващаше нищо.

Малко преди Коледа лейтенант Кинг реши да изпрати за постоянно втория лекар на селището Джон Търнпени Олтрий, Томас Уеб и Джуно Андерсън в залива Бол, каменист плаж откъм източната

страна, където понякога „Бдителност“ бе хвърляла принудително котва. Възложи на тримата да разчистят между валчестите камъни с размери колкото котел нещо като път, по който корабните лодки да стигат до брега — базалтовите скали пробиваха киловете им. Това решение на Кинг накара мнозина да си намигат и да се подсмивват многозначително. Олтрий, доста неоправен особняк, който така и не се беше справил със задачата да лекува каторжничките на „Лейди Пенрин“, бягаше от жените така; сякаш те бяха чумави. Където и да отидеше, като сянка го следваше Томас Уеб, който благодарение на Бет Хендерсън се беше отървал от брат си и бе отишъл да търси утеха при Олтрий. Джуно Андерсън се зарадва много, че ще зарече жена си и работата като секач, и тутакси се съгласи да отиде с двамата мъже в залива Бол и да им прислужва. Заливът се намираше на някакви си два километра от селището Сидни, но от него го делеше гора, където Джо Робинсън веднъж се беше загубил и се беше лутал два дни и две ноци, докато намери пътя. Затова и беше задължително да проправят просека до залива Бол, макар че не се наложи да секат борове. Гъстите, непроходими лиани, задушили всичко наоколо, се махаха лесно с едноедничко замахване на брадвата, освен това секачите, натоварени да правят просеката, установиха, че от кората им, стига лианите да не са много дълги, става хубава връв.

Така Ричард се лиши от двама секачи и докато не пристигнеше „Бдителност“ — ако корабът изобщо пристигнеше някога, нямаше откъде да намери хора, с които да ги замести. Една неделя Джим Ричардсън бе тръгнал на своя глава да търси банани и си бе счупил крака толкова лошо, че щеше да лежи няколко месеца — никога вече нямаше да работи с трион. Виж, Ричард изобщо не съжеляваше за Джуно Андерсън, чувство, споделяно и от жена му.

Това означаваше, че ще се наложи и Ричард да бичи трупите, а през трите и половина часа почивка по пладне, както и през всеки свободен миг щеше да точи трионите. С кого обаче щеше да работи?

— Неволята учи — оповести командващият, който отдавна беше забравил, че се е засегнал от дързостта на Морган. — Ще попитам редник Уигфол дали не иска да припечели допълнително, като се хване секач. Има тяло на боксьор.

— Добре сте го преценили, драги ми господине — каза Ричард, после се престори на ужасен. — Ами ако редник Уигфол не може да

реже с триона прав и се наложи да слезе долу в ямата? Не приляга на един каторжник да посипва със стърготини лицето на свободен гражданин, морски пехотинец!

— Ами да си сложи шапка! — отвърна блажено Кинг и забърза нанякъде.

За късмет редник Уилям Уигфол беше як като канара момък — бе невъзможно да го извадиш от равновесие, бе разбран и хрисим. Беше родом от Шефийлд и нямаше приятели сред малобройната флотска част.

— Всичките ми приятели останаха в Порт Джаксън — оплака се той на Ричард. — Да ти призная, радвам се, че ще се махна от тая пасмина, пък и съм доволен, че ми се отвори случай да припечеля нещичко като секач и да го прибавя към парите, които ми дават като пехотинец. Така ще изляза в запас по-бързо. Мечтая да си купя някъде в Шефийлд два декара хубава земя и да си вдигна къщичка. Ако на връщане в Англия се хвана моряк, ще изкарам още някоя и друга лира стерлинга.

— Възразяваш ли, ако в началото аз бъда горе? — попита Ричард. — Имам много точно око, тъкмо да проверя дали важи и за биченето. Освен това, ако работиш долу в ямата, няма да се уморяваш толкова. За беда не можеш да сложиш шапка — няма как, трябва да застанеш до триона. Ще ти извикам, когато започна да бича, така ще се извърнеш надолу, да не ти падат стърготини в лицето.

Установи се, че за разлика от Уигфол Ричард наистина има точно око. Както беше и очаквал, беше си истинска съсипия да бичиш трупите, но Уигфол се оказа доста як и двамата бързо се сработиха. „В Порт Джаксън, при ония оскъдни дажби нямаше да се справя. Докато тук все пак хапвам риба и от време на време костенурка, а също ям на корем зеленчуци и ряпа — да не говорим пък за по-добрия хляб — и това ми позволява да бича трупите, без да отслабвам прекалено много. Уж съм на четирийсет години, а съм много по-як и здрав от лейтенант Кинг, който е само на трийсет.“

За Бъдни вечер командващият закла за каторжниците, на които гледаше като на свое семейство, голям шопар, който сега, в тоя мрачен ветровит ден цвърчеше върху тлеещата жарава — пекоха го, докато не се образува хрупкава сочна коричка; всеки мъж и всяка жена получи двойна дажба, към която имаше и няколко картофчета, както и

четвъртинка ром, да поляят печеното. Ричард вкусваше печено за пръв път от дните в пивница „Гербът на Купър“ — то му се стори неопишуемо вкусно. Ами картофите! — пръстите да си оближеш! „Милостиви боже — молеше се той вечерта, след като си легна в пухените завивки, — не знам как да ти благодаря! Само който е изпадал в нужда, ще оцени колко сладостни са простичките неща!“

Следващите няколко дни валеше, излезе и силен вятър, заради който бе невъзможно да се работи на открито, но двете ями с трионите бяха под навеси, затова секачите продължиха да бичат дъски, летви и греди. Домът на командващия ставаше все по-хубав, на хвърлей от него се строеше новата къща на Стивън Донован, на всички секачи бяха разрешили да бичат и дървен материал, с който всеки да вдигне своя къща. Изключение правеше Ричард, който вече имаше прекрасен дом и не желаше да помага на хората на негово подчинение.

Първият ден на новата 1789 година беше ясен и слънчев и каторжниците получиха половин ден почивка и четвъртинка ром. Благодарение на предпазливата и ненатрапчива намеса на ръководителите на отряди лейтенант Кинг лека-полека свикваше с нещо, смътно наподобяващо ред: ако приключим с онова, което вече сме започнали, драги ми господине, ще можем да насочим цялото си внимание върху новата работа...

Радостта на Кинг беше неопишуема, когато на осми януари 1789 година Ан Инет му роди пращяц от здраве син. Понеже единствен той отслужваше църковните служби, щастливият баща сам кръсти момченцето и го нарече Норфолк.

— Норфолк Кинг — звучи добре — рече Стивън на Ричард, докато се излежаваха върху пясъка в Залива на костенурките.

— Много се радвам за него. Има нужда човекът от семейство, въпреки че, венчае ли се за Ан Инет, това ще му навреди на кариерата във флотата. Не искам да съм на негово място, когато дойде време да се връща в Англия — какво ще прави с копеленцето, по което е луд, да не говорим пък за майката. Обича си я и нея.

— Не берете грижа за него, все ще се оправи — отвърна ведро Ричард. — Надали съществува по-непостоянен и вятърничав командващ офицер, но инак е човек на честта, не е безотговорен. Има неща, на които като че няма да се научи никога, например на ред, освен това си е кибритлия, не се владее. Да вземем Мери Гамбъл.

Мери Гамбъл отприщи невъздържаността на Кинг, като метна брадвата по един от шопарите и го нарани тежко. Вбесен, че това изключително ценно животно е могло да умре, Кинг отказа да изслуша жената, впуснала се да му обяснява трескаво, че прасето ѝ е налетяло и тя е хвърлила секирата, за да се защити. Още преди да се е овладял, лейтенантът нареди на жената да бъдат ударени цели сто четирийсет и четири камшика. Щом обаче се поуспокои, изпадна в ужас. Да съблече това крехко създание от кръста надолу пред такива негодници като Дайър и да му удари сто четирийсет и четири камшика! Майко мила, къде му е бил умът, за да даде такова нареждане? Ами ако шопарът наистина ѝ се е нахвърлил? Жената бе в правото си да носи брадва, нали заедно с други каторжнички беше пратена да смъква кората на боровите трупи! Ама че работа! Никога досега не бе наказвал и мъж дори с половината от тия камшици! Бива ли такова нещо, да се излага така! Ето защо лейтенантът прати да повикат в дома му Мери Гамбъл и с властен тон оповести, че ѝ прощава.

От това изстъпление някои от каторжниците разбраха, че лейтенантът си е възглулав, мекушав и нерешителен, и се запретнаха да кроят тъмни планове за бъдещето, понеже беше очевидно, че на Кинг не му стиска да предприеме твърди мерки.

Градинарят Робърт Уеб изтича при него по спешност.

— Готвят заговор срещу вас, драги ми господине — рече му той.

— Заговор ли? — ахна смаян Кинг.

— Ами да, господине. Доста от каторжниците кроят да заловят вас, господин Донован, другите свободни граждани и всички морски пехотинци. Сетне ще изчакаат да пристигне следващият кораб, ще завладеят и него и ще отплават за Отахеити.

От бронзово лицето на командващия стана пръстено, той зяпна невярващо Уеб.

— Мили боже, ами сега? Кой, Робърт, кой?

— Доколкото разбрах, драги ми господине, всички без трима от каторжниците, пристигнали със „Златната дъбрава“, и... — той преглътна тежко и примига, за да не се разплаче. — И неколцина от нас, дето дойдохме с първата група.

— Колко бързо плъзва покварата, Робърт — провлече бавно Кинг. — Щом това става само защото са пристигнали шепа нови каторжници, какво ли ще бъде, щом негово превъзходителство

губернаторът ни прати стотици? — Лейтенантът прокара длан през очите си, беше се просълзил. — Ох, колко засегнат се чувствам! И таз добра, неколцина от първата група... Бива ли да са толкова глупави? Сигурно са Ноа Мортимър и онзи голобрад младок Чарли Маклелън. — Кинг смъкна рамене и стисна зъби.

— А ти как разбра?

— Жената ми каза, драги ми господине. Бет Хендерсън. Уилям Франсис я прикоткал и й рекъл да придума и мен да се включа. Тя се престорила, че ще прави, ще струва, но ще ме убеди, а после ми каза всичко от игла до конец.

Потта се стичаше в очите на Кинг, беше си голяма мъка да носиш в непоносимия пек на тия ширини униформата на флотски лейтенант, при това командващ, сиреч, обречен да не я смъква и за миг.

— Кои трима от „Златната дъбрава“ не са забъркани? — попита той с пресипнал глас.

— Католикът Джон Брайънт. Секачът Ричард Морган и онзи, слабоумният, дето живее в една колиба с него — Джоузеф Лонг — отвърна Уеб.

— Колкото до последните двама, единият не може глава да вдигне от работа, осъмва и замръква при трионите, а вторият, както сам се изрази, си е слабоумен. Ще науча всичко от католика, от Брайънт, де, той работи с бунтовниците. Оттук, Робърт, ще идеш право в колибата му и без излишен шум ще ми го доведеш. Днес е събота, селището е, общо взето, безлюдно, ония си въобразяват, че аз не забелязвам как се изнизват един по един в Артъровия дол. Помоли и господин Донован да се яви незабавно при мен.

Опреше ли ножът до кокала, лейтенант разгръщаше докрай дарбите си в целия им блясък — потуши бунта още преди водачите му да са разбрали, че са разкрити.

Въоръжени с ръждясалите кремъклийки, морските пехотинци задържаха опасните размирници: Уилям Франсис, Самюъл Пикет, Джошуа Пек, Томас Уотсън, Ленард Дайър, Джеймс Дейвис, Ноа Мортимър и Чарлс Маклелън. След обстояния разпит се установи и кои са истинските злодеи в дъното на тези пъклени кроежи — кажи-речи, всички каторжници на острова бяха изявили желание да се присъединят към преврата, стига той да успее, истинските подстрекатели обаче се брояха на пръсти. Франсис и Пикет бяха

оковани в двойни вериги и бяха залостени в хранилището с най-дебели стени, на Уотсън и Мортимър пък сложиха окови само на краката и ги пуснаха до понеделник, когато щеше да бъде проведено разследване и цялата истина щеше да излезе на бял свят.

Наредиха на притеснения Ричард Морган да иде незабавно в залива Бол и да доведе тримата там при останалите в Сидни, а през това време Кинг събра шепата свободни граждани и пехотинци в края на плажа, където се намираше къщата му, а на каторжниците заповяда под страх от разстрел да стоят в колибите и да не мърдат оттам.

— За капак — оплака се възмутен Кинг на Донован — ефрейтор Гауън спипал Томпсън да краде от царевицата в дола! От това, а и от разказа на Робърт и Брайънт стигам до извода, че типове като Томсън са си правели сметката, че Франсис ще превземе острова още преди да съм наредил да им ударят няколко камшика за кражба. Да, ама сметките им излязоха криви.

— Трябвало е да изчакат, докато „Бдителност“ се появи на хоризонта и цялото ни внимание се насочи към кораба — отбеляза замислен Стивън, но тактично премълча, че заговорът е напреднал толкова във времето не за друго, а заради поведението на Кинг спрямо Мери Гамбъл. — Ами жените?

Кинг сви рамене.

— Жените са си жени. Те нямат нищо общо с тая работа, не ми създават ядове.

— Кого ще накажеш?

— Възможно най-малко хора — отвърна разтревожен Кинг. — Инак съвсем ще изпусна остров Норфолк, сигурно го разбираш и ти, Донован. Надали имаме и един мускет, който да стреля, пък и те са много повече от нас. Но са си като овцете, нуждаят се от тартори. В това е и нашето спасение — да не наказвам овцете. Ще се наложи да почакам, докато пристигне „Бдителност“, после ще пратя по него вест в Порт Джаксън и ще чакам кораба пак да се върне — чак тогава ще бъда в състояние да експедирам подстрекателите в Порт Джаксън, за да ги изправят там пред съд.

— Защо ли ми се струва — попита някак замечтано Стивън, — че няма да решиш трудностите на остров Норфолк, като изселиш размирниците в Порт Джаксън — губернаторът да се разправя с тях?

В очите на Кинг проблеснаха гневни пламъчета.

— Защото — тросна се той смръщен — знам прекрасно, че ми пратиха почти всички, пристигнали със „Златната дъбрава“, колкото да се отърват от тях в Порт Джаксън. Негово превъзходителство губернаторът няма да си умре от щастие, че му ги връщам, и то като бунтовници. Ще му се наложи да ги обеси, а той не е от хората, които обичат да качват на бесилото. Ако все пак няма друг изход, ще предпочете престъплението да е извършено пред очите на ония около него, а не на хиляди километри, на място, което той обича да дава като пример за безспорен успех. А остров Норфолк е прекалено откъснат, за да преуспее при система, където истинската власт се упражнява от хора, които не са тук и се намират на две хиляди километра. Управата на Норфолк трябва да има властта да взема решения по въпросите, засягащи острова. А аз съм с вързани ръце. Принуден съм да чакам с месеци, а после надали ще получа отговори, които да облекчат съдбата на остров Норфолк.

— Така си е — въздъхна Стивън. — В задънена улица сме. — После се наведе оживен напред. — Тук, на острова, има майстор оръжейник, който не е замесен в заговора — Морган секача. Моля те най-смирено, прати го още сега да постегне оръжието. После всяка събота сутрин свободните граждани, пехотинците и Морган ще стрелят по два часа. Лично ще се заема с изграждането на стрелбище — ще го направим в източния край на селището, освен това ще ръководя стрелбите. Стига да ми дадеш Морган, разбира се.

— Добре си се сетил, браво на теб! Имай грижата, Донован, направи го. — Командващият изсумтя. — Очаквам негово превъзходителство губернаторът да откаже да му пратя съзаклятниците, за да ги съдят в Порт Джаксън, в такъв случай обаче ще се наложи да ми изпроводи по-голям отряд морски пехотинци, командвани от истински офицер, а не от някакъв си сержант. Освен това ми трябва и топове. Както и барут, топовни гюлета и достатъчно патрони за пушките. — Той се пооживи. — Още сега ще седна да напиша едно писъмце. И оттук нататък, главен надзирателю на каторжниците, искам да наложиш по-сурова дисциплина. Щом толкова плачат за камшика, ще си го получат, и още как! Чувствам се засегнат! Наранен! Честитото ми малко семейство имало змии в пазвата си, а тепърва предстои да пристигнат още усойници!

След като бяха изслушани свидетелските показания, целият гняв на съзаклятниците се стовари върху праведния, фанатизиран католик Джон Брайънт. Разказът му стана още по-изобличителен, когато той спомена, че каторжниците са кроели да превземат и „Златната дъбрава“, план, осуетен, след като Брайънт съобщил за него на капитан Шарп. Цялата вина за бунта на остров Норфолк беше стоварена върху Уилям Франсис и Самюъл Пикет. Кинг се разпореди не да бъдат държани постоянно в окови и под ключ. Лейтенантът все пак се смили над Ноа Мортимър и Томас Уотсън и им сложи по-леки вериги, а останалите пусна да си вървят по живо, по здраво.

Най-трагични последици януарският заговор имаше за мъничкото селище Сидни, ненагледно хубаво с извисилите се борове и кичестите бели дъбове. Лейтенантът изпосече де що дървета имаше, дори шубраците, така че, застане ли в единия край на селището, пехотинецът на пост да вижда дори по мръкнало кой снове между колибите. Том Джоунс, близък другар на Лен Дайър, получи трийсет и шест камшика на голо за непристойни сексуални подмятания по адрес на Стивън Донован и на лекаря Томас Джеймисън.

— Обстановката се промени — оплака се Ричард на Стивън, докато подготвяха кремъклийките за първата стрелба, — и това ме натъжава. — Това местенце ми харесва, дори щях да се чувствам щастлив, ако не бяха хората наоколо. Но вече не ми се живее в селището. Дърветата ги няма, човек не може да се усамоти — и да се изпикаеш, ще те видят най-малко десетина души. Искам да живея някъде сам, за да си гледам работата и да не се занимавам с никого освен с каторжниците, с които бича трупите.

Стивън примига.

— Толкова ли никого не харесваш, Ричард?

— А, защо, някои харесвам, и то много. Но винаги се намира някой непрокопсаник, който да развали всичко — и то за какво? Толкова ли няма да им дойде умът в главата? Да вземем клетия Брайънт. Заканиха се да му го върнат тъпкано и можете да не се съмнявате, че ще го направят, без да им мигне и окото.

— Като главен надзирател на заточениците ще сторя всичко по силите си Брайънт да не си изпати. Има прекрасна жена, обичат се до полуда. Случи ли му се нещо, тя няма да го преживее.

1789 година не започна добре. Валеше често, дъждът и вятърът съсипаха онова, което беше останало от ечемика, а също няколко сандъка с брашно, повечето дни беше невъзможно да се излиза за риба, а животът в колибите в оголеното селище беше сведен до подгизналите дрехи, мокрите завивки, плесента, плъзнала по безценните книги и обуца, летните настилки, главоболието и болките в ставите. Някъде в средата на февруари командващият пусна от хранилището Франсис и Пикет, махна им белезниците, но остави тежките вериги по краката им и ги прати да се приберат по колибите. От „Бдителност“ нямаше ни вест, ни кост, последният кораб, идвал на острова, беше „Златната дъбрава“, и то преди цели четири месеца. Дали „Бдителност“ не бе изпаднала в беда? Дали не се беше случило нещо в Порт Джаксън?

Заради лошото време всички бяха кисели и раздразнителен, най-раздразнителен бе, разбира се, командващият, който все разбираше от язове дотолкова, та да се досети, че не бива в тия проливни дъждове да заприщва ручея, пък и имаше в къщата си плачещо пеленаче. Почти бе невъзможно да се работи и прекалено много хора нямаха какво да правят, освен да роптаят. Истински щастливи бяха само тримата в залива Бол, които си живееха като царчета в хубавата, добре снабдена с храна къща, сгушена под боровете, и колкото и силно да валеше, си ловяха на воля риба.

Но ето че на двацет и шести февруари се случи нещо, разтърсило всички. Зората се пукна със силен южен вятър и море, което беше толкова бурно, че вълните заливаха от край до край плажовете на лагуната. Стивън и Ричард, престрашили се да идат чак до нос Хънтър, видяха ужасени пред себе си на запад бяла вода, която се разбиваше о скалите с такава мощ, че пръските се извисяваха на цели сто метра и отхвърчаха навътре в сушата, чак до планината на шест и половина километра оттам.

— Бог да ни е на помощ, надали някога сме изживявали такава буря — изкрещя Стивън. — Я да се връщаме и да проверим дали са затворили капаците по прозорците.

Когато с триста мъки се добраха до Залива на костенурките и се обърнаха назад, беше изчезнал не само високият остров Филип, но и другото островче на хвърлей от брега — Нипиън. Светът се беше превърнал в кипнала грамада от вълни, огромни, както в южния океан,

докато бяха пътували от нос Добра надежда насам, и макар да се обърна в югоизточен, вятърът се засили още повече и стовари цялата мощ на море и небеса връз мъничкото селище. Свити о две, за да не ги повалят халите, хората бързаха да приберат свинете и домашните птици по плевни и колиби, запречваха вратите с тежки трупи и влизаха вътре през прозорците.

Вятърът виеше толкова оглушително, водата тътнеше тъй силно, че нито Ричард, нито Стивън доловиха как един петдесетметров бор зад Залива на костенурките скърца и стене, сетне малко по малко се изтръгва, само го видяха как полита, как огромното му коренище и скосената корона описват дъга на десетина метра във въздуха и се свличат с цялата си тежест към баирите. Западаха и други борове, сякаш цяло войнство великани обстрелваха крепост: вятърът им беше тетива, боровете — стрели, дъбовете — металните върхове на стрелите.

Стивън тръгна приведен, със сетни сили да обикаля редицата колиби и да проверява дали всички капаци са затворени, колкото до Ричард, той видя, че вратата на къщата му е залостена с пън, и реши да остане отвън — камък му падна от сърцето, че Джоуи и Макгрегър са вътре на сигурно. Виж, за собствената си кожа не се страхуваше и сляп за съдбата си — каква ужасяваща мисъл! — предпочиташе да е навън, а не вътре. Седна на земята, облегна гръб о стената и свит до дънера, загледа вихъра на стихииите, тежките борове и огромните дъбове, които се свличаха с трясък в мочурището, хълмовете, пръските на вълните, шибаци като камшик.

Сетне заваля дъжд, който падаше право надолу, така че, макар и да беше навън и да гледаше потопа, Ричард си остана съвсем сух. Вятърът вдигаше сламените покриви на колибите по-нататък и ги въртеше като чадърчета, но добре, че бе най-силен на десетина метра над земята — тъкмо това и спаси селището. А също липсата на дървета. Ако лейтенант Кинг не се беше разпоредил да ги изсекат до последното, за да има видимост, колибите, плевните и къщите щяха да бъдат погребани под тях ведно с хората вътре.

Бурята излезе в осем сутринта и взе да утихва съм четири следобед. Покривите на колибите в средата, където живееха и Ричард и Джоуи, си бяха непокътнати, същото важеше и за по-големите къщи, покрити не с ленени стебла, а с тънки дъсчени летвички.

Ала едва на следващия ден — невинно ясен, с лек ветрец, — шейсет и четиримата обитатели на остров Норфолк видяха опустошението, останало след урагана. На мястото на мочурището тътнеше река, плискаща се о подножието на хълма, където съвсем доскоро беше имало нивички, навред по земята бяха нападали борови клони, шишарки, пясък, късчета корал, листа, стените на постройките откъм подветрената стена бяха целите в съчки и отломки, забили се толкова надълбоко в дървото, че се искаха доста усилия, за да се изтеглят. Накъдето и да погледнеше човек, се виждаха повалени борове с могъщи дълги коренища — Божичко, колко силен ли е бил вятърът, че да ги изтръгне от земята! Там, откъдето бяха изкоренени, зееха дълбоки трапове, гората, където жителите на селището още не бяха ходили да секат дървен материал, бе дала не по-малко жертви. Бяха изпопадали хиляди дървета, дванайсетте декара от другата страна на мочурището, които наскоро бяха разчистили за ниви, също бяха покрити от край до край с борове. И петдесетина мъже да бяха секли в продължение на цял месец, пак нямаше да набавят толкова много дървен материал.

— Каква приумица на природата! — отбеляза ведро лейтенант Кинг, след като събра семейството си, включително змиите, които гледаха разкаяно. — Доста съм обикалял острова, но никъде не съм виждал следи от подобен ураган. Такива хали не са вилнели най-малко от няколко века, колкото е нужно, та борове да станат шейсет метра. Такова чудо просто не се е случвало. — Изражението му се промени и той заприлича на последовател на Уезли, обхванат от праведен гняв. — А защо се случи точно тази година? Който е съгрешил, нека се взре в душата си. Това е Божие дело, така да знаете. Божие дело! А щом е Божие дело, запитайте се защо Той е стоварил стихиите върху първите люде, населявали някога най-безценната от всичките Му перли? Молете се да ви прости греховете и занапред внимавайте да не съгрешавате! Следващия път току-виж Господ решил да отвори земята, та да ви погълне всичките.

Вдъхновени думи, от които всички се стряскаха седмици наред, после обаче, както често става при човеците, поуката беше забравена.

Лейтенант Кинг си имаше причини да се запита дали и той със своята сприхавост не е отприщил Божия гняв — едно дърво уби личната му свиня заедно с прасенцата сукалчета.

Това, че целият остров е опустошен, личеше от дънерите и клонците, заприщили потока в Артъровия дол и довлечени от пороя чак от билото на хълмовете. Пролетното чистене отне на мъжете доста дни, а на жените, които всъщност понесоха основното бреме — много седмици, трябваше да мине цял месец, докато лагуната, червена от размитата пръст, стане отново аквамаринена.

После обаче, на втори март, пристигна „Бдителност“ и Ричард заедно със секачите отново грабнаха трионите. Селището в Нов Южен Уелс все така изпитваше глад за летви, дъски и греди, да не говорим пък за рейките. Добре поне, че не се налагаше да секат боровете — дървеният материал вече се търкаляше по земята, макар че в голямата си част беше стар и прогнил.

Наред с другите с „Бдителност“ пристигна един опитен секач — Уилям Холмс. Толкова ли беше задължително всички да се казват Уилям? Та той каза, че след дърветата в Порт Джаксън боровете на остров Норфолк му се стрували детска зальгалка.

Ричард знаеше, че командващият би дал мило и драго да заработи трета яма, където да бичат трупите, и заръча на Холмс да намери сред свежото попълнение каторжници, пристигнали с „Бдителност“, още трима души, с които да поеме триона на плажа. Холмс беше свестен човек, беше дошъл заедно с жена си Ребека и двамата бързо се включиха в живота на малката общност. Така Бил Блакол и Уил Маринър отидоха да работят на ямата за бичене в Артъровия дол. „Аз пък — рече си с желязна решителност Ричард — ще взема редник Уигфол, Сам Хъси и Хари Хъмфрис и ще отида да бича на третата яма нагоре в долчинката. Там ще ми бъде много по-спокойно, ще помоля лейтенант Кинг да си вдигна някъде наблизко хубава къща. Време е Джоуи Лонг да се грижи сам за себе си. Единственото, което ще взема, са книгите, леглото с пухения дюшек и възглавница, половината одеяла и личните си вещи. А също едно от кученцата на Макгрегър, след като господин Кинг разреши на Джоуи да задържи за себе си две от кутретата — мъжките, на Делфиния. Няма да е зле горе в долината да имам кутре, което да лови плъхове.“

Речено-сторено — Ричард направи всичко, което беше намислил. Единственият, който тъжеше, бе Стивън Донован, свикнал да се отбива

в къщата му всеки път, тръгне ли да се къпе в Залива на костенурките.

Заедно със зимата пристигнаха лейтенант Джон Крезуел и неговият отряд от четиринайсет морски пехотинци — сега вече работната сила наистина беше внушителна и бе подчинена на доста сурова дисциплина, така че най-свидните замисли на командващия, включително язът, взеха малко по малко да се осъществяват. Къщата на Ричард се падаше на неколкостотин метра над яза, почти в началото на гората. Божичко, какво спокойствие!

Не щеш ли, оказа се, че просеките излизат на челно място в дневния ред на лейтенант Кинг. Изсякоха такава просека от единия, та чак до другия край на острова: беше дълга към пет километра и се падаше откъм подветрената страна на Залива на водопада, наречен така, защото най-красивият от множеството малки водопади се стичаше с грохот по скалите и се вливаше в морето. На това място имаше назъбени скали, които обаче образуваха нещо като площадка, така че лодките можеха да акостират там, ако вятърът в залива пред селището Сидни не позволяваше да прекосяват рифа. Просеката беше необходима и защото най-хубавият лен вирееше именно при водопада и лейтенант Кинг си беше наумил да построи малко над плоската скала мъничко селище, което вече бе нарекъл Филипбърг и където все пак смяташе да се опита да тъче ленено платно.

Ричард слизаше само от дъжд на вятър в Сидни, който се разрастваше бързо. Колибите и къщите никнеха като гъби след дъжд и вече се бе очертало нещо като улица. Всъщност не му и трябваше да ходи там освен в неделя, за службата, и за да си взима дажбите. Кучето Мактавиш пазеше къщата не по-зле от баща си, а колкото до общуването, на Ричард не му се искаше да се вижда с друг, освен със Стивън — вече си мислеше за него единствено като за Стивън и все по-трудно му беше да си спомни, че той всъщност е господин Донован.

Къщата му беше три на четири и половина метра, имаше няколко огромни прозореца, за да влиза светлина, а Джони Ливингстън му беше измайсторил маса и два стола. Покривът беше сламен — от стъблата лен, но му бяха обещали до края на годината да му отпуснат летви. Вътре къщата беше с дюшеме на десетина сантиметра от земята, а основите бяха от валчести борови трупи — заровен в пръстта, борът гниеше бързо, затова Ричард бе направил основите така, че тръгне ли някой от трупите да загнива, той да го заменя, без да

разглобява цялата къща, обкована с много красиви, тънки борови дъсчици на кръгове, които в хубаво време грееха като слънце. Питаше се дали те не показват как борът се е съпротивлявал срещу неизменните ветрища — никой не беше и чувал за дърво, което да расте право нагоре въпреки брулещите хали, а ето че боровете на Норфолк растяха именно така, при това по билата и на най-оголените хълмове. След онзи небивал ураган всички младички дървета се бяха огънали така, че докосваха земята, или бяха останали без върхари, но за има-няма два месеца огънатите борове вече пак си растяха, опънати като струни, право към небето, а на окършените им беше покарала втора корона.

Жителите в селището вече наброяваха сто души, затова и кражбите зачестиха, но обирджиите гледаха да си нямат вземане-даване с Ричард Морган. Всеки, видял го как движи с размах триона, зърнал голите му мускулести гърди или гръб, знаеше, че с него шега не бива. Освен това той бе прословут само живец. Всички в селището се страхуваха суеверно от саможивците, а те не бяха малко. Мислеха си, че явно му има нещо на човек, който предпочита сам да си прави компания и не изпитва нужда да вижда отражението си в нечий очи или да чува как го хвалят. А това беше само добре дошло на Ричард. Нека го мислят за опасен особняк, тяхна работа! Лично той се изненадваше, че след като години наред са живели, натъпкани като сардели, заедно с други, не предпочитат уединението. За него самотата бе не само блаженство и благословия, тя му носеше и изцеление.

Някъде в средата на зимата подстрекателите на януарския бунт най-сетне се докопаха до Джон Брайънт. Веднъж Франсис, Пикет, Уотсън, Пек и неколцина други, пристигнали със „Златната дъбрава“, сечали дърва на хълма Джордж, когато Брайънт — как ли, защо ли, един дявол знае — се изпречил на пътя на падащ бор, който му премазал главата. Той издъхна два часа по-късно и беше погребан същия ден. Полудяла от мъка, жена му тръгна да обикаля селището Сидни, да вие и стене като ирландка, която не знае и думица английски.

— Много тягостно е — рече Стивън, докато вървеше след погребението заедно с Ричард към неговата къща.

— Беше неизбежно — бе единственото, което пророни спътникът му.

— Клетата женица, как ли ще го преживее! И нямаше дори свещеник, който да го опее.

— Бог няма да забележи!

— Точно така, Бог не забелязва нищо — подвикна яростно Стивън. Мина през вратата, достатъчно висока, за да не се навежда, и забеляза, че вътре свети от чистота, че стените и таванът са обковани с дъски и Ричард се е заел малко по малко да ги изглажда с шкурка. — Божичко! — простена той и се отпусна вяло върху един от столовете. — Това е един от малкото дни в живота ми, когато чашка ром ще ми дойде добре. Чувствам се виновен за смъртта на Брайънт.

— Беше неизбежно — повтори Ричард.

Верен на нрава на шотландския териер, Мактавиш се метна в ръцете на Ричард, но без да досажда като повечето малки кучета. Стивън си помисли, че Ричард е научил палето как да се държи също тъй старателно, както вършеше и всичко останало. „Как ли успява да изглежда точно както в деня, когато го видях за пръв път? — недоумяваше Стивън. — Защо ние, останалите, остаряхме и задебяхме, а той си остана, какъвто е бил винаги, без изобщо да се променя?“

— Ако ми донесете няколко корена дива захарна тръстика — каза Ричард, като потупа кученцето по гърба, — до две години ще ви направя ром, който да става за пиене.

— Моля?

— А, да, трябва ми и два медни казана, листове мед, няколко метра медни тръби и няколко бъчви, срязани наполовина — допълни с усмивка Ричард. — Умея да правя алкохолни напитки, господин Донован. Поредната ми скрита дарба.

— Майко мила, ти, Ричард, си мечта за всеки губернатор. И, за бога, кога най-после ще ме наречеш Стивън. До гуша ми дойде аз да се държа с теб като с приятел, а ти да си правиш оглушки. Чудо голямо, че си каторжник, след толкова години е крайно време да свалиш гарда. Да й се не види и на тая бристълска благочестивост.

— Извинявай, Стивън! — каза Ричард с дяволити пламъчета в очите.

— Бре, най-сетне да удържа победа! — Стивън бе неописуемо щастлив, че е чул малкото си име от устата на Ричард, но скри радостта си, като сбърчи чело. — Пехотинците вдигат пара, защото

ромът вечно не достига и те не си получават пълните дажби — лейтенант Крезуел едвам ги удържа. Пък и той недоволства. Виж, на Кинг му е все тая, нали неговият портвайн не свършва! Но Крезуел и не помирисва вино, иска си рома, и туйто! Порт Джаксън също е на път да остане без ром. Обзалагам се, че негово превъзходителство губернаторът ще гласува с две ръце да направим на остров Норфолк спиртоварна за ром. Пък и е много по-евтино да си го произвеждаме сами, вместо да го прекарваме с кораби. Освен това и най-идеалистично настроеният шеф е наясно, че без ром няма да минем, точно както и без хляб и особено без месо.

— Е, не виждам какво ми пречи да се заема да отглеждам захарна тръстика. Почвата тук я обича, гъсениците я ненавиждат. Макар и да съм сигурен, че ще отглеждаме и пшеница, и царевица — напук на плъховете и гъсениците.

— Дано, дано, чул те Господ! Според Хари Бол от „Бдителност“ скоро щели да ни докарат много повече народ. В Порт Джаксън уж нямат гъсеници, а съвсем са го закъсали. — Стивън потрепери. — Нищо, дори ураганът, не ме е хвърляло в по-голям ужас от долината, когато я видях как гъмжи от гъсеници. Бяха милиони, не, милиарди, нямаха чет, до тях и пълчищата на Атила щяха да изглеждат малобройни. Сигурно защото във вените ми тече ирландска кръв, но честен кръст, казах си, че самият дявол ни е прокълнал. Брр! — Той отново потрепери, после смени темата. — Я ми кажи, Ричард, кой напада държавните свине? Една е мъртва, друга — осакатена.

Ричард се взря в лицето на Стивън с чувство, граничещо с любов. Но не можеше да го нарече точно любов не защото в него нямаше и следа от плътска похот, а защото любовта бе чувство, което го свързваше с Уилям Хенри, с невръстната Мери, с Пег. А той бе погребал мисълта за тях под всичко, струпало му се през годините.

Сега обаче имената им прокълнаха в съзнанието му ясни и бистри като поточето отвъд застланата с плочи пътека, далечни като звездите, близки като палето върху коленете му. И бяха изникнали именно заради Стивън, заради това, че Ричард се е обърнал към него на малко име. Покрай това на повърхността бяха избили и другите имена, дошли от дъното на паметта, заличили всички други спомени, непомрачени, незачеркнати, непомръкнали от всичко, което му се беше случило, от цялото това време. Уилям Хенри, невръстната Мери, Пег...

Отишли си завинаги и въпреки това сякаш присъстващи до него. „Аз съм съсед, изпълнен със светлината им, и някога, някъде отново ще позная тази любов. Но не в отвъдното. А тук. Тук, на остров Норфолк. Отново се пробудих. Жив съм! Толкова жив! Няма да се пиляя в неблагоприятно отшелничество и заточеничество. Няма да се включа към ония, които от едното озлобление искат да съсипят това място. Пег, невръстната Мери, Уилям Хенри. Те са тук. Чакат да бъдат заедно с мен. И ще бъдат.“

Всичко това мина през съзнанието му в мълчанието между два удара на сърцето, въпреки това Стивън долови, че току-що у Ричард е станала огромна промяна. Сякаш се бе измъкнал в гърчове от старата си кожа и се бе изправил в целия блясък на новото си одеяние. „Какво ли казах? С какво ли го отприщих? И защо тъкмо аз имах привилегията да присъствам на тази промяна?“

Ричард отговори на въпроса на Стивън за свинете.

— Как кой, то се знае кой! — възкликна той. — Лен Дайър.

— Защо точно Лен Дайър?

— Ами защото е хвърлил око на Мери Гамбъл, а тя не иска да си има вземане-даване с никого. И след като го отблъснала, Дайър постъпил, както постъпва всеки негодник, без да зачита достойнството ѝ. Знаеш за какво ти говоря. Подметнал ѝ: „Ей, Гамбъл, какво ще кажеш да те изчукам?“ Но и нея си я познаваш, на никого не цепи басма. Отвърнала му да си го заврял отзад, ако изобщо успеел да си го намери. На всеослушание, направо пред приятелчетата му. — Ричард се свъси. — Негодникът му с негодник, решил да отмъсти на клетата жена. Мери метна брадвата по онзи нерез и насмалко да ѝ ударят няколко камшика на голо. Та Дайър си е рекъл — защо не види сметката на някоя и друга свиня. Пак Мери ще опере пешкира.

— Не, сега вече и косъм няма да падне от главата ѝ. — Стивън се изправи и доста дръзко прати въздушна целувка на Ричард.

— Знам как да го туря на мястото му тоя калтак. И още веднъж те моля, викай ми Стивън.

— Стивън — повтори през смях Ричард. — А сега ме остави да си довърша лъскането на дървенията.

Лейтенант Кинг беше открил, че от хълма, където някога бяха нивичките, чак до нос Хънтър в дъното на Залива на костенурките има на педя под почвата трошлив камък, освен това бе установил, че ако го подпалиш, от него се получава чудесна вар, макар че в началото беше смятал да го използва за иззиждането на огнища и комини.

През декември пристигна „Бдителност“ с още каторжници, така че населението на селището скочи на сто трийсет и двама души, и със заповед от губернатора Филип дажбите да бъдат намалени с една трета, както вече било в Порт Джаксън. За разрастващия се Норфолк вестта не беше чак толкова бедствена. Въпреки че милионите гъсеници бяха опоскали всяко листенце, до което бяха допълзели, реколтата от пшеница, с която бяха засети четирийсет и пет декара, се развиваше чудесно и напоследък не валиха поройни дъждове, които да я съсипят. Царевницата беше избуяла дори още повече, прасетата се множаха бързо, както и патиците, и кокошките, бяха узрели и бананите. Който обичаше риба, имаше предостатъчно и от нея.

С издръжливостта и упорството си Морган се бе превърнал в един от най-привилегированите каторжници, и то не за друго, а защото не създаваше ядове, работеше неуморно и не знаеше що е болест. Затова и му отпуснаха достатъчно от новия камък и от хоросана, за да си иззида прилично огнище с комин. Всички триони работеха с пълна пара — какво повече можеше да иска командващият от началника на секачите? За късмет с „Бдителност“ от Порт Джаксън пристигнаха още триони. Губернаторът Филип предвиждаше да утрои населението на остров Норфолк и беше отсъдил, че Порт Джаксън се нуждае по-малко от триони и ножовки, отколкото островът. Щеше да се убеди колко прав е бил в решението си, щом „Бдителност“ се върнеше, натоварен с първата пратка чудесна чиста вар.

С „Бдителност“ пристигнаха и толкова много жени, че лейтенант Кинг се чудеше каква работа да им намери. Тогава на Ричард му хрумна блестящата, вдъхновена идея да прати шест от тях да точат трионите. Призна си горчиво, че е трябвало да се сети много по-рано. Работата бе подходяща за жени, стига те да притежаваха определен темперамент — вършеше се в седнало положение, на сянка, не беше изтощителна, за нея се искаше изострено внимание, но женорята можеха и да си бърбят, докато точат. Така на всяка яма на секачи сложиха по една точиларка, която да пробва остриетата — да не са се

изтъпили, а също жени, които да смъкват кората на трупите. Така между несемейните току припламваше любов. Но новодошлите каторжнички на бърза ръка разузнаха, че Ричард Морган вече е женен и не си пада по тънката част.

Намалените с една трета дажби показваха, че вече две години от Англия не е пристигнал и един-едничък кораб — дългоочакваният товарен платноход „Страж“, който уж трябваше да прекара личните вещи на редниците пехотинци, както и тонове брашно, осолено месо, други хранителни продукти и добитък, така и не се появи — никой не знаеше защо. Всеки божи ден на една от скалите край Порт Джаксън заставаха часови, които вече от година се взираше с мъчително очакване. Все му се привиждаше платно — и кит да избълва струя вода, и вълна да се разплиска, и да се зададе малко бяло облаче. Но платно нямаше и нямаше. Храната, която през май 1789 година „Сириус“ беше докарал от нос Добра надежда, вече беше на привършване, а кораб не идваше и не идваше. Единственият лъч на надежда за губернатора Филип беше остров Норфолк — там все растеше нещичко, друго можеше да бъде хванато, а и нямаше туземци, които да плячкосват.

Както разказваха хората, пристигнали с „Бдителност“, Порт Джаксън бил в окаяно положение — хората били прегладнели до смърт и приличали на живи мощи. Хранели някакви надежди за хълма Роуз и за някои области северно и западно от Порт Джаксън, например за стопанства Тунгаби и Баундъри, в които криво-ляво се раждали зеленчуци, затова пък щели да минат години, докато приберат първата прилична реколта зърно.

След като „Бдителност“ се прибра в Порт Джаксън, натоварен с вар и дървен материал, губернаторът Филип реши, че волю-неволю ще му се наложи да прати „Сириус“ да докара отнякъде храна в големи количества. Чак сега си даде сметка, че нос Добра надежда не е достатъчно многолюден, та да предостави исканото брашно и особено месо, а и добитък. Продаваше излишъците си на холандците и англичаните, хвърлили котва на път за Източна Индия или на връщане от там — сиреч провизии за екипажи с численост от двајсетина до петдесет души. На нос Добра надежда изобщо не му беше по силите да

изхрани хиляда, че и повече гърла, пък било то и в продължение само на година — „Сириус“ се беше върнал полупразен.

Налагаше се да ходи чак до Кате, където имаше колкото щещ ориз и пушено месо, да не говорим пък за чая и захарта, които, макар и да не засищаха, все щяха да подсладят поне мъничко участта на каторжниците. Губернаторът се надяваше в Уомпоа, в европейските търговски центрове да закупи и ром.

1790 година започна по-зле и от 1789-а, макар да си бе мислил, че това е невъзможно.

Нощем Филип се питаше дали пък в Англия не се е случило нещо, дали господин Пит не е паднал от власт и кралят е решил да не продължава и занапред с експеримента в Ботаническия залив, забравяйки, че там вече има негови поданици. Неизвестността беше ужасно мъчителна, още повече че месеците се нижеха един след друг, а кошмарите на губернатора продължаваха. По едно време дори му се стори, че точно както Робинзон Крузо, и те са откъснати от целия свят.

Докато „Сириус“ се готвеше за дългото морско пътешествие, „Бдителност“ успя още веднъж да отскочи до остров Норфолк, да откара там още каторжници, с които населението му набъбна на общо сто четирийсет и девет души, и да се върне в Порт Джаксън. После губернаторът реши „Сириус“ (на път за Изтока) и „Бдителност“ да отидат заедно на остров Норфолк и да прехвърлят там още сто и шестнайсет каторжници, шейсет и седем каторжнички, двайсет и осем деца, осем флотски офицери и петдесет и шестима пехотинци. Така населението на острова щеше да скочи на цели четиристотин двайсет и четирима души, сиреч да се утрои в рамките на месец и да се учетвори за четири месеца.

Сдържаният, възпитан дребничък губернатор знаеше и кътните зъби на някои от своите хора, особено на лейтенант Филип Гидли Кинг, служил заедно с него на „Ариадна“ и „Европа“, преди да се включи в пътешествието до Нов Южен Уелс и да се качи на „Сириус“. Всеки път, щом се прибереше в Порт Джаксън, „Бдителност“ носеше и депеша от Кинг, които само засилваха съмненията на негово превъзходителство губернатора, че не бива да оставя Кинг да ръководи население, внезапно умножило се дотолкова, че повечето лица да станат безименни. Кинг си беше патриархално настроен и се бе прехласнал до полуда по сина си, роден му от Ан Инет — да го кръсти

Норфолк, моля ви се! Надали нещо показваше по-добре от това име какъв непоправим романтик си е Кинг. А не след дълго остров Норфолк щеше да се превърне в място, с което един романтик не може да излезе на глава, камо ли да управлява.

Негово превъзходителство губернаторът имаше и други съображения, главно две: първо, че майор Робърт Рос си е гаден шотландски трън, забил се в петата му, и, второ, че губернаторът час по-скоро трябва да прати в Англия някого, на когото има доверие — за предпочитане романтик. Пратеникът трябваше да разбере какво точно се е случило и да успее да убеди красноречиво който там е на власт, че Нов Южен Уелс крие неизчерпаеми възможности, които обаче ще си останат неоползотворени, ако не бъде вложен поне мъничко капитал, да речем, петдесет хиляди лири стерлинги — смехотворна сума, като знаем, че достопочтената Източноиндийска компания годишно прахосваше горе-долу толкова само за рушвети. Губернаторът можеше да разчита на Кинг, но не и на Рос. Нямаше вяра и на Джон Хънтър, капитана на „Сириус“ — още един възможен кандидат... и още един черноглед шотландец, който като всички шотландци не знаеше друго, освен да вещае погибел. Рос и Хънтър бълваха змии и гущери, задето са ги пратили чак в Нов Южен Уелс, не вярваха, че земите тук крият възможности, и нищо чудно да препоръчаха на Короната да се откаже веднъж завинаги от експеримента. Ето защо Филип беше наясно, че не може да прати като свой представител в Англия нито Рос, нито Хънтър. Знаеше, че не бърка в преценката си. Един ден Нов Южен Уелс щеше да процъфтява и да се радва на благоденствие. Но не и сега. За това се искаха време и пари.

Ето защо, когато потегли към остров Норфолк с още каторжници, с които населението щеше да стане сто четирийсет и деветима души, „Бдителност“ носеше и писмо за лейтенант Кинг със заповед да се върне заедно с госпожа Инет и невръстния Норфолк Кинг в Порт Джаксън, където да научи повече подробности за жизненоважната мисия, с която да отплава за Англия. Филип пращал на Норфолк не друг, а самия заместник-губернатор майор Робърт Рос, който да го замести и да се нагърби с управлението на острова. Така губернаторът щеше да убие с един куршум сума ти зайци — от Норфолк „Сириус“ щеше да се отправи към Кате и така негово превъзходителство щеше да се отърве за доста месеци от капитан

Джон Хънтър. На остров Норфолк щяха да бъдат изселени цели четиристотин двайсет и четирима души, а в Порт Джаксън щяха да останат само петстотин деветдесет и един.

„Сириус“ и „Бдителност“ пристигнаха заедно в събота, тринайсети март 1790 година. Хората щяха да започнат да слизат на остров Норфолк при Водопада, откъм подветрената страна — след влажното, бурно лято пак валеше като из ведро и духаше със страшна сила. Просеката през острова си беше почти непроходима, но на самия Водопад положението беше още по-плачевно, понеже там баирите се спускаха право в океана. Единственият път към билото минаваше през стръмна долина току досами скалата за акостиране. Почти отвесните зъбери се възправяха, кажи-речи, на шейсет метра и каторжничките не можеха да се изкатерят без чужда помощ особено при тая вода, която се стичаше с грохот надолу и от която пръстта беше разкаляна и хлъзгава като лед.

Всички каторжници до последния без секачите и дърводелците бяха вдигнати на пожар и пратени в другия край на острова — да помагат на новопристигналите да качат багажа по баира и после, предвождани от майор Рос, да прекосят острова и да идат в селището Сидни.

— Клетият той, само да знаеш колко ми е мъчно за него — каза Стивън на Ричард, докато обядваха студена оризова каша с късове осолено месо и цяла шепа магданоз.

Седяха в къщата на Ричард и гледаха през прозореца откъм подветрената стена как дъждът се плиска. Стивън беше донесъл брашното и осоленото свинско, Ричард пък беше дал ориза и магданоза.

— За майор Рос ли говориш?

— Да, за същия. Те с Хънтър се мразят до смърт и Хънтър взел, моля ти се, че изпроводил Рос от кораба с лодка, напълнена чак до планшира с кокошки, пуйки, сандъци, бурета — прасците на Рос бяха в такива синини, че той, горкият, се измъчи, докато скочи от лодката на скалата, а после едвам се държеше на крака. И никой не му помогна, представяш ли си — всички са верни на Хънтър до гроб. Сигурно са злорадствали неописуемо, докато са гледали как майорът едвам се

добира с лодката до брега, ала той не току-така се слави като костелив орех — прави, струва, но не се измокри от вълните. Полага му се по право да му натоварят и багажа, така че Рос да не се отделя от него, той обаче още си е на „Сириус“ и сигурно ще бъде последното, което ония негодници ще свалят на брега. Посрещнах го, опитах да му помогна да изкачи онова проклето нанагорнище, но къде ти! Не искаше и да чуе! Покатери се, вир-вода от дъжда, с вдигната брадичка и стиснати устни. И тръгна с напета стъпка по оная ужасна просека през острова, а аз заприпках като пале подире му — не ти трябва тюлен на плажа. Може и да си е чешит, но инак е мъж на място!

В края на разказа Ричард се беше ухилил до уши, но въпреки това не пророни и дума, изправи се да вдигне чиниите и да ги изнесе навън, на дъжда, а после раздигна и масата. Броени часове след последното посещение на „Бдителност“ всички научиха, разбира се, че лейтенант Кинг си заминава и на негово място ще дойде майор Рос, вест, посрещната почти единодушно с роптаене и клетви. Празникът беше свършил, майор Рос щеше да се погрижи за това. При тази мисъл такива като Дайър и Франсис съвсем се умърлушиха, но не Ричард — о, да, лейтенант Кинг си беше добър началник, но дори сто четирийсет и девет души му бяха много при неговия подход. Единственото, за което го биваше Кинг, бе да си подръпва перуката, да праща хората да секат дървета и да ги бичат, а после да строят с дървения материал колиби. Остров Норфолк беше с площ някакви си четирийсет квадратни километра, но Сидни със сигурност не беше единственото място, където този огромен приток от новопристигнали можеше да бъде настанен. Филипбърг и нивите, засети с лен, бяха единственият опит на Кинг да разпрати хората и другаде — честно казано, той предпочиташе да вижда голямото си семейство събрано накуп, на педята земя край селището Сидни. Щом Робърт Уеб и Бет Хендерсън се изселиха при Водопада, Кинг бе направо сломен, а когато Ричард Филмор от „Скарбъро“ се примолви да отиде да живее в източния край на далечния плаж, за да обработва една долчинка, която си беше харесал, лейтенантът дори не пожела да го изслуша.

А според Ричард най-разумно беше Кинг да оползотвори целия остров Норфолк и да пусне хората да се заселят кой където иска. Виж, притесняваше се да не би селището Сидни да плъзне нагоре по Артъровия дол — беше му приятно, че около него не живее никой, за

да му влиза в нужника, който си беше изкопал в подножието на хълма. Беше си направил и нещо като баня наред гората от папрат, като беше отбил малко от потока, за да не зарази с тялото си водата му, макар че здрав човек надали можеше да я замърси. Докато ги управляваше Кинг, къщите в Сидни все някой ден щяха да стигнат и до неговата. Не че Ричард се надяваше Рос да прояви повечко мъдрост, при всички положения обаче майорът беше съвсем различен и вероятно щеше да намери разрешение за това внезапно и едва ли не чудовищно разрастване на населението.

— Значи куртката на майора вече се суши в къщата на командващия? — попита Ричард, докато двамата със Стивън вървяха под дъжда надолу към яза и вира.

— О, няма нищо по-сигурно от това. Клетият господин Кинг, не му завиждам. Хем е в див възторг, че губернаторът го е натоварил с такава изключително важна задача, хем си хапе опашката при мисълта какво ще направи майор Рос от остров Норфолк.

Редник Уигфол, който беше хапнал заедно с неколцина от новопристигналите пехотинци, негови приятели още от Порт Джаксън, забеляза Ричард и се завтече към ямата с трионите. Вече бяха разрязали наполовина десетметров дънер и тъкмо се канеха да го набичат на летви и греди. Стивън Донован продължи нататък, към първия от десетината отряда, за които отговаряше: мъжете се бяха запретнали да майсторят жлеbove за яза, направен от огромни базалтови камъни, натрошен варовик и струпана пръст. Дори при тоя проливен дъжд стената не помръдваше, нещо, изненадало всички — вече дни наред валеше като из ведро.

За някакви си четири дена населението на остров Норфолк скочи от сто четирийсет и деветима на четиристотин двайсет и четирима души — със „Сириус“ и „Бдителност“ бяха пристигнали повече хора, отколкото бяха живели тук до март 1790 година. И двата кораба бяха докарали какви ли не хранителни запаси, като се почне от брашно и се стигне до ром.

— Но далеч не са достатъчни — подвикна покрусен лейтенант Кинг на майор Рос. — Как ще изхраня толкова народ?

— Не берете грижа за това — отвърна доста рязко майорът. — Вие сте командващ само докато „Бдителност“ отплава, а това ще стане скоро, веднага щом морето се поуспокои, така че да разтоварим кораба от тази страна на острова. Докато заминете, ще се подчинявам на нарежданията ви. Ала прехраната на хората е моя грижа. Както и тяхното настаняване.

Той прегърна десетгодишния си син Александър Джон, произведен младши лейтенант след смъртта на капитан Джон Шей, при което всички бяха повишени по етапния ред и нисшите чинове се бяха оголили. Малкия Джон, както го наричаха всички, беше кротко дете, достатъчно разумно да не усложнява допълнително живота на баща си — понасяше участието си безропотно и си даваше ясна сметка, че другите офицери не са във възторг от това странно произвеждане в чин. Застанал на носа пред скромната къща на командващия, баща му погледна брега и видя същото безредие, каквото беше настанало и след като бяха слезли в Порт Джаксън.

Хората сновяха безцелно напред-назад, включително и петдесет и шестимата новопристигнали морски пехотинци, които още нямаше къде да се подслонят. Офицерите бяха иззели тесните като килии колиби на каторжниците, пристигнали преди това и също допринесли за безпорядъка, понеже се бяха слели с редиците на новодошлите бездомници.

— Надявам се, господин Кинг, че разполагате с добри секачи — подметна мрачно Рос.

— То се знае, че разполагам — отвърна с все по-голямо безпокойство лейтенантът, внезапно притеснен да напусне остров Норфолк. — Имаме три ями за бичене на трупи, но трябва да намеря още мъже, които умеят да секат, а това, както знаете, майор Рос, не е лесна работа.

— Сред новопристигналите каторжници са и секачите на Порт Джаксън.

— Носите, надявам се, още триони?

— Негово превъзходителство губернаторът прати всички триони без три, както и сто бичкии. — Рос свали ръце от раменете на сина си. — Ричард Морган сред секачите ли е?

Кинг грейна.

— Без него нямаше да се оправя — отвърна той, — както и без Нат Лукас, отговорника на дърводелците, и без писаря Том Краудър.

— Казах ви аз, че Морган е свестен човек. Къде е?

— Сече, докато се мръкне.

— А не точи ли трионите?

Лейтенантът се усмихна.

— Праща жените и те се справят изключително добре. Колкото до самия Морган, той работи на един трион с редник Уигфол — е, не успяхме да намерим подходящ каторжник. Работата е неблагодарна, ала Уигфол е неуморим, както Морган и още неколцина. Радват се на невероятно здраве сигурно благодарение на усърдния труд и на добрата храна.

— И занапред трябва да ги храним добре дори и другите да не си дояждат. Като начало — допълни Рос, за миг забравил, че все още началник тук е Кинг, — трябва да вдигнем колиби за моите пехотинци. Истински ад е да се живее в палатка, ако Хънтър изобщо си размърда важния задник и разтовари някога палатките. — Сетне добави, но не като извинение: — Къде според вас трябва да се намират помещенията за пехотинците?

— Ей там, зад мочурището — отвърна Кинг, благородно преглътнал огорчението. — В подножието на хълмовете зад селището Сидни не е заблатено, но трябва да ви предупредя, че вбити в пръстта, боровете на Норфолк загиват бързо. Най-добре е основите да са каменни — дойдоха ли и зидари?

— Да, както и неколцина каменоделци. Сега-засега на Порт Джаксън не му трябва нови постройки, а негово превъзходителство губернаторът е наясно, че тук, на остров Норфолк, има остра нужда от колиби. А, между другото, зарадва се много на варта — колкото и да обикаляхме из графство Къмбърланд, не намерихме и едно-едничко камъче варовик.

— Тогава, щом го видя, ще му кажа да не се притеснява. Ако се налага, сме в състояние да добиваме доста варовик — уточни Кинг. Чудеше се как да обърне чашка портвайн. Майор Рос гледаше на кръв всекиго, позволил си да пийне повече от четвъртинка какъвто и да било алкохол. Зърна на прага на къщата Ан и реши да остави майора да се оправя сам — така де, Ан чакаше второ дете и сигурно се беше

притеснила до смърт. — Трябва да вървя! — викна той и се завтече към жената.

Отнейде изникна слабичкият младши лейтенант Ралф Кларк, когото Рос беше презирал, докато не бе осъзнал, че той може и да е мекушав и незрял, но се погажда както малцина с децата и се грижи с голямо удоволствие за Малкия Джон. Беше безполезен като пехотинец, но нямаше цена като детегледачка.

— На драго сърце бих си преоблякъл ризата, уважаеми господине — рече вежливо Кларк и се усмихна на Малкия Джон. — Както, безспорно, не е зле да сторите и вие. Можеха да пратят поне багажа.

— Съмнявам се, че ония от „Сириус“ ще успеят някога да го разтоварят — отвърна кисело Рос, — макар че, както гледам, на „Бдителност“ се справят с лекота.

— Понеже на „Бдителност“, драги ми господине, са Бол и Блукбърн. Те познават на пръсти мястото.

„Ах, какъв негодник и глупак е тоя Хънтър“ — каза си наум майорът. После добави на глас:

— Наглеждай Малкия Джон, лейтенанте. Трябва да се поразходя.

Уж от опустошителния ураган бе минала цяла година, а още личаха белезите, оставени от него, макар че дърветата, които можеха да се използват, бяха със смъкната кора и бяха нарязани на трупи с подходящата дължина. Прекалено големите, които не ставаха за греди, и вече прогнилите бяха с окастрени клони — за борини и съчки, стволовете им пък бяха нацепени и бяха струпани било в ровове, било на купчини. Както му беше обяснил Кинг, селището още разрязвало дърветата, повалени от вятъра, макар че продължавали да прочистват баирите около дола и Сидни и трупали дървения материал. „През зимата — помисли си Рос, — ще заповядам да кладат огромни огньове всеки ден. Прекалено много ценна равна земя е затрупана от окършените борове.“

Островът му се струваше още по-ужасен и от Порт Джаксън, умът му не го побираше как четиристотин души ще живеят тук поне в някакви удобства. Въпреки пълчищата гъсеници имаше колкото щещ зеленчуци, но човек не можеше да кара на едните зеленчуци, особено когато от него се искаше и да работи с пот на челото — нуждаеше се и от месце и хлебец. Рос беше изумен от количествата пшеница, а също

и царевица в хамбара. Кинг му беше обяснил, че само благодарение на потомството на Макгрегър и Делфиния, което все се навъртало около хамбара, били спасили зърното от плъховете, а с новопристигналите бяха дошли още десетина кучета и двайсетина котки, които щяха да се включат в битката с ордите гризачи. Тук свинете бяха много по-угоени, отколкото в Порт Джаксън. Ядели царевица, кръвно цвекло, остатъци от риба, а също мекото на палмовото дърво и на папратта. Похапвали и морски птици, които между ноември и март идвали да гнездят на хълма Джордж.

— Много са глупави — бе обяснил Кинг, — изгубят се и не могат да си намерят гнездата. Гра-гра! Гра-гра! Когато са тук, грачат по цели нощи, не ти трябва призрци, ако си нов, като едното нищо ще ти изкарат ангелите. Но вземеш ли борина, за нула време ги хващаш. Прасетата се покатерват горе на баира и си правят гощавки. И ние опитахме да ги ядем, нали са ни под ръка, но не стават за ядене — мазни са и вонят на риба — ух!

„Така че — помисли си Рос — мога да разчитам поне на свинете.“

Колкото и добра да беше пшеницата, тя пак нямаше да изхрани четиристотин двайсет и четири гърла до следващата реколта. Сееше се през май — юни, жънеше се през ноември — декември. Ако се вярваше на Кинг, царевицата растяла целогодишно. Преборвал се с плъховете и с гъсениците, като сеел пшеницата точно когато вълната от гъсеници отстъпела, царевица пък засявал непрекъснато. Изкласилата пшеница била твърде крехка и плъховете не можели да се покатерят по нея. Но и класовете на пшеницата, и мамулитите на царевицата били опустошавани от зелените папагали, които налитали на цели рояци. „Не е шега работа да опитомиш природата — помисли си майорът, — прилича на постоянна война.“

Обиколи равнината покрай морето надлъж и шир, сетне и напреко и през цялото време мислеше и мислеше. Не биваше да заселва повече Артъровия дол, там очевидно културите вирееха най-добре и долчинката трябваше да бъде запазена за тях. Ето защо поне засега селището Сидни трябваше да подслони всички — но само засега. Майорът реши да навести Робърт Уеб и жена му, както и Робърт Джоунс, каторжник с изтекла вече присъда, отишли да живеят някъде по средата между Сидни и Водопада. О, Водопадът — какво място да

слезеш на брега! Хънтър сигурно се е подсмивал злорадо, докато е гледал как заместник-губернаторът се придвижва без багаж, в лодка, пълна с пилци, към сушата. Рос погледна на кръв и съсредоточи цялата си енергия върху онзи злобар, Джон Хънтър, капитана на „Сириус“ — колкото и практичен, приземен и оправен да беше майорът, родом от Шотландия, той бе убеден, че проклятието има огромна сила. Хънтър нямаше да види бял ден. Щеше да съжалява горчиво, че изобщо се е раждал. Хънтър щеше да загази не на шега. „Проклет да си, проклет да си, проклет да си!...“

На Рос му олекна, той спря в другия край на просеката и се обърна на изток, към разчистеното, ала все още голо пространство, завършващо при морето, при плажа отвъд Залива на костенурките. Реши, че на това място, както и на пътя до скалата, където бяха слезли на сушата, ще се настанят морските пехотинци заедно със своите началници, които по този начин щяха да отрежат достъпа на каторжниците до Артъровия дол и храната, складирана в огромната плевня на Кинг и в горната част на хамбара. Щеше да разположи заточениците източно от пехотинците, в колиби за по десет души, пък преподобният Джонсън да върви по дяволите с неговите клетви никой да не прелюбодействал и мъжете да бъдели държани отделно от жените. Рос беше на мнение, че и да развратничат, това поне мъничко ще ги направи щастливи. А Бог щеше да им прости, понеже ги беше подложил на толкова много други непосилни изпитания.

Каторжниците, изгонени от колибите покрай плажа, та в тях да се настанят офицерите и шефовете, трябваше час по-скоро да се върнат в жилищата си — Рос беше строг, но справедлив. Онези, които се бяха трудили тук — а те, като теглим чертата, бяха шепа хора, — трябваше да бъдат възнаградени някак за усилията. Щяха да се върнат по колибите веднага щом Рос подслонеше както подобава своите офицери, пак тези каторжници първи щяха да бъдат и оземлени. Майорът вече беше стигнал до извода, че това е единственият изход — да навлязат във вътрешността на тази педя земя, запокитена на сред безбрежния океан, и да я заселят. Който искаше да се труди, трябваше да бъде поощрен, като получи земя, било то край селището Сидни, било в Артъровия дол, макар че там нямаше да живеят много хора, било в още неусвоената девствена вътрешност на острова, където щяха да се установят мнозинството преселници. Край на просеките — щяха

да проправят хубави пътища до залива Бол, до Водопада, до Ансъновия залив. Направеха ли пътища, хората щяха да се придвижват по тях. Ако Рос имаше някакво предимство, то това бе многочислената работна ръка.

След като взе тези решения, майорът се обърна на запад и навлезе в Артъровия дол — ще не ще, трябваше да признае, че макар и да е разполагал с малко хора, лейтенант Кинг не си е губил времето през тия — две години, откакто бе слязъл на остров Норфолк. Малко по малко заменяха дъсчените основи на плевнята и хамбара с камък — с варовика, от който получаваха и варта и който Кинг беше намерил при гробищата, стопанският двор до плевнята беше просторен, а язът си беше истинско вдъхновение. Рос откри втората яма за бичене на трупи — беше с навес срещу слънцето, а мъжете работеха, та се късаха; майорът погледна кисело жените, които, насядали под покрива, точеха трионите, и продължи нагоре покрай яза, където склоновете на възвишенията бяха разчистени от дървета, та да бъдат засети с още жито и царевица. Там Рос намери третата яма за рязане на дървен материал — Ричард Морган се беше покатерил върху гигантски ствол. Майорът знаеше, че не бива да разсейва секача точно когато смъртоносното сечиво е захапало дънера с обхват два метра вече до сърцевината, откъдето щяха да издялат греди, и продължи да гледа, без да продумва и дума.

Беше влажно, времето се беше пооправило в сравнение с преди четири дни, когато Рос беше слязъл на сушата, и мъжете с трионите работеха само по износени, одрипавели платнени панталони. „Бива ли такова нещо! — възмути се Рос. — Никой от тях не може да си позволи такъв разкош като долни дрехи, знам го още от Порт Джаксън — там преди цяла година последните долни дрехи на каторжниците се разпаднаха на парцали. Значи бъхтят, клетите, а грубият шев на панталоните им протрива слабините. Може и да мразя каторжниците, но защо да си кривя душата, трябва да призная, че доста голяма част от тях са свестни хора, срещат се дори прекрасни мъже. Кинг може и да превъзнася типове като Том Краудър — подмазвачът му с подмазвач! — аз обаче предпочитам мъже като Ричард Морган: никога не си хвърля думите на вятъра, отваря уста само за да предложи нещо смислено. Както и Нат Лукас, дребничкия дърводелец. Краудър ще работи неуморно, ако може да намаже нещо за самия себе си, докато

Морган и Лукас работят заради самото удоволствие да си свършат добре работата. Неведоми са пътищата Божи, Той е създал някои мъже и жени наистина работливи, а други — неизлечимо мързеливи...“

Едва след като мъжете разрязаха дънера, Рос проговори:

— Запретнал си се здраво, Морган, виждам, виждам!

Ричард дори не си направи труда да прикрие радостта си — обърна се, както стоеше върху ствола, скочи долу на земята и се приближи до майора. Пресегна се по инерция, ала овреме се усети и уж изкозирува.

— Добре дошли, майор Рос! — усмихна се.

— Теб извадиха ли те от бараката?

— Още не, драги господине, но очаквам да го направят всеки момент.

— Къде живееш, та още не са те изпъдили?

— Малко по-нагоре, точно в края на дола.

— Я ми покажи!

Вече с каменна основа и покрив от летви, къщата — тя не можеше да бъде наречена колиба — се беше сгушила точно край гората. Рос забеляза, че е с каменно огнище и комин, както някои от колибите и къщите на каторжниците й край морето, знак, че Кинг е сметнал, че си заслужава да възнагради Ричард Морган. Малко по-нагоре по хълма имаше и ружник. Около къщата се виждаха злачна зеленчукова градина и пътека, покрита с базалтови камъни и водеща към вратата, зад градината се мержелееха стръкове захарна тръстика. Няколкото бананови дървета бяха отрупани с цвят, склонът при клозета беше засаден с нисък кичест храст, целия в розовеещи плодчета.

След като влезе, майор Рос ахна колко майсторски е изработено всичко — Ричард все пак не беше дърводелец. Стените, таванът и дюшемето бяха загладени с шкурка. Ами да! Нали и майсторите оръжейници обработват дърво. На полицата върху стената се виждаше внушителна сбирка от книги, на друга поличка беше оставено нещо, което подозрително много приличаше на филтър за пречистване на вода, леглото беше застлано с одеялата на „Александър“, наред стаята имаше красива маса и два стола. Прозорците бяха със здрави капаци, като за тукашното време.

— Направил си си дом — отбеляза Рос и се разположи на един от столовете. — Сядай, Морган, иначе ще се чувствам неудобно.

Той седна доста сковано.

— Радвам се да ви видя, господине.

— Пролича си по лицето ти. Ти си сред малцината, които се радват.

— Е, хората не обичат промените, каквито и да са те.

— Особено пък ако се казват Робърт Рос. Не, не, Морган, не е нужно да се правиш на учуден! Ти може и да си каторжник, но не си престъпник. Има разлика. Да вземем например Лукас, за мен той също не е престъпник. Знаеш ли какво е извършил, та са го изселили? Събирам доказателства за една теория, която разработвам.

— Живее в пансион в Лондон, в стая, която не бивало да заключва, понеже всеки момент можели да му пратят съквартирант. До него живеели баща и дъщеря. Бащата открил някои от вещите на щерка си под дюшека на Лукас — май някакви престилки, вече не помня. Но не неща, които пропаднал тип би задигнал. Лукас се кълнял, че не ги е слагал там, но момичето и бащата предявили иск срещу него.

— А каква според теб е истината? — попита майорът, беше го загложило любопитство.

— Според мен щерката е хвърлила око на Лукас. Когато е ударила на камък и той не ѝ е обърнал внимание, е решила да му отмъсти. Делото срещу него се гледало, има-няма, десетина минути, хазяинът дори не си направил труда да се яви пред съда, така че нямало кой да се застъпи за горкия Лукас. Въпреки че, доколкото знам, в лондонските съдилища е пълно с народ, няма къде игла да падне, цари голяма бъркотия, няма да се учудя, ако човекът се е явил, но се е залутал или са му отказали да го пуснат в съдебната зала. Съдията разпитал Лукас, той отхвърлил всички обвинения, но онзи на кого ще повярва, на него, дете е сам, или на двамата свидетели? Лепнал му седем години.

— Поредното потвърждение на моята теория — отбеляза Рос и се облегна на стола така, че предните му крака се отлепиха от пода. — Познато до болка. Някои от вас са си изпечени мошеници, но ми е правило впечатление, че повечето гледате да не си навличате неприятности. А шепа негодници ви усложняват неимоверно живота. На всеки каторжник, наказван с побой, се падат по трима-четирима,

които така и не знаят що е камшик, но който веднъж е бит, после пак и пак забърква някоя каша и пак бива наказван. Е, срещат се и такива, които не са нито злосторници, нито свестни хора — тях ги мързи да гледат, камо ли да работят. А колкото до английските съдилища, те отсъждат въз основа на голословни показания. Рядко се интересуват от доказателствата.

— Пък и мнозина извършват престъпления, докато са мъртво пияни — отбеляза Ричард.

— При теб така ли стана?

— Е, не, въпреки че ромът доста допринесе за бедите ми. Предстоеше ми да свидетелствам за измама с акцизи и трябваше на всяка цена да ми попречат. Това стана в Бристъл, а ме пратиха на съд в Глостър, където не познавах никого. — Ричард въздъхна тежко. — Но да ви призная, драги ми господине, не виня никого освен себе си.

Рос си помисли, че мъжът прилича на келт от Уелс: черна коса, изсечено смугло лице, светли очи. Сигурно беше наследил ръста от предците си англичани, а мускулестото тяло беше плод на усърдния неуморен труд. Секачите, зидарите и дърварите, които влагаха сърце в работата, винаги имаха изваяни тела. Стига, разбира се, да получаваха достатъчно храна, а хората на остров Норфолк явно не гладуваха. Виж, не беше сигурно, че и занапред ще е така.

— Пращиш от здраве — отбеляза Рос, — всъщност и не помня някога да си лягал болен.

— Успях да си запазя здравето главно благодарение на филтъра за пречистване на вода — посочи той с признателност шуплестия камък. — Пък и извадих късмет, уважаеми господине. И да не съм си дояждал, или е било за кратко, или не съм се товарел с работа, та да се поболеея. Всъщност знае ли човек какво щеше да се случи, ако бях останал в Порт Джаксън! Добре, че преди година и четири месеца ме пратихте тук. — Очите му проблеснаха. — Обичам риба, но има и такива, които не я понасят, така че взимам и тяхната и си хапвам до насита.

Мактавиш нахълта презглава през отворената врата и задъхан, се метна върху скута на Ричард.

— Майко мила! Това Уолас ли е? Виждам, не е Макгрегър.

— Не, не е Уолас, драги ми господине. Това е внукът му, роди го държавната шпаньолка Делфиния. Казва се Мактавиш и лови плъхове.

Рос се изправи.

— Браво на теб, Морган, хубава къща си вдигнал, много е уютно. Хладно през лятото благодарение на дърветата, топло през зимата благодарение на огнището.

— На ваше разположение е, драги ми господине — отвърна Ричард, както го изискваше положението му.

— Ако беше по-близичко до цивилизацията, Морган, щях да се нанеса начаса, хич не си прави илюзии. Добре си се сетил да я построиш в края на дола. Никой от офицерите и началниците няма да иска да бие толкова път, ако не броим, разбира се, лейтенант Кларк, но той ми трябва долу. — „Къщата е прекалено откъсната, не е безопасно тук да живеят офицери — помисли си Рос. — Не се знае какво ще му хрумне на келеша, който дойде да живее тук.“ — И все пак — рече вече от вратата — не след дълго ще ти се наложи да подслониш някого.

Ричард го изпрати чак до ямата за бичене на трупи, където Сам Хъси и Хари Хъмфрис се бяха заели с нов дънер.

— Шеф съм на секачите, господине, така че, щом ви остане време, не е зле да обсъдим някои неща — подхвана той.

— Какво по-подходящо време от сега! Казвай каквото има да казваш, Морган!

Обиколиха една по една ямите за трупи — Ричард обясни своята система, колко важно е да включват и жени, които да точат трионите и да смъкват кората, сетне показа места, където би могло да се издълбаят още ями, допълни какви мъже му трябва, за да ги привлекат в биченето, а също, че е желателно да им се разреши в свободното време да секат дървен материал, с който да си вдигнат къщи, и че не е зле някои от излишните инструменти да се пригодят така, че да стават и за напречно рязане.

— Но това е тънка работа — рече той в заключение, когато отидоха при ямата на плажа, — не бих я поверил на друг. Освен ако не сте довели и Уилям Едмъндс? — попита Ричард, сигурен, че майор Рос знае имената на всички преселници, били те свободни граждани или каторжници.

— Да, тук някъде сред множеството е. Взимай го.

„Ето, направих прехода безболезнено — отбеляза до немай-къде доволен наум Ричард. — Майор Рос сигурно няма и един-едничък

приятел, щом разговаря с някакъв каторжник като с равен. Затова ли ме прехвърли тук?“

В петък, деветнайсети март, при спокойно море и хубаво време, „Сириус“ навлезе в залива Сидни, за да свалят на сушата товара. Запъти се на завет към остров Нипиън и тъкмо се готвеше да спусне лодките във водата, когато командващите си дадоха сметка, че корабът се е доближил прекалено много до скалите на нос Хънтър, и забързаха да обърнат платната така, че „Сириус“ да се върне малко назад в морето, ала точно тогава платноходът спря и се закова на място. Щурманът Келти реши да направи маневра, като обърне платната така, че вятърът да духа откъм кърмата, но тъкмо в този миг той се усили. „Сириус“ отново спря. Точно по пладне излезе огромна вълна, която подбра платнохода и го запрати с широката страна право върху рифа. Въоръжени с брадви, моряците скъсиха мачтите до равнището на палубата, те се свлякоха с тътен върху лодките, направиха на трески рейките, платното се свлече надолу. От брега и от „Бдителност“ тутакси потеглиха лодки, но нямаше никаква надежда да достигнат до загазилия кораб — внезапно се появи силно вълнение, водата се плисна чак до ватерщанга, дъбова летва, сложена там, където носът се изправя. Докато моряците се мъчеха трескаво да разчистят палубите от смъкнатия такелаж, на брега привързаха дебело корабно въже за върха на един от оцелелите борове — всички, които не участваха в спасяването на кораба, се вкопчваха във въжето и с помощта на следобедния прилив биваха издърпвани на сушата. Но тъй като трябваше да се пускат от въжето точно там, където се разбиваха вълните, капитан Джон Хънтър, първият, издърпан на брега, излезе от водата целият ожулен и в синини — така майор Рос се увери, че проклятието му наистина е застигнало неговия враг. На Хънтър обаче тепърва му предстоеше да бере ядове — заради корабокрушението щеше да бъде изправен пред съд в Англия.

След капитана на брега бяха изтеглени и другите офицери и чак тогава някой се сети да привърже за дебелото въже погон — дъска, наподобяваща решетка, на която хората можеха да стъпят и криво-ляво да се закрепят, за да не си ожулят краката и задниците в коралите. Но бе възможно да го направят едва след като морето се поуспокоеше.

Някои моряци от екипажа на „Сириус“, пуснати в отпуск на острова, се хвърлиха да сноват с плуване между заседналия кораб и сушата, същото стори и Стивън Донован, вбесен, задето никой не се бе допитал до него за местните ветрове и течения. Така де, платноходът беше голям, все някой е трябвало да се досети, че остров Нипиън погажда номера и променя посоката на вятъра! Какво му е струвало на Хънтър да повика Дейвид Блэкбърн или Хари Бол, щом толкова не желае да попита някакъв си презрян моряк от търговската флота?

Както всички лоши новини и тази стигна за нищо време до секачите, но Ричард обиколи ямите една по една и забрани на хората да прекратяват работа, освен ако не се получи заповед, че са опрели до помощта им. Трябваше да направят подслон за стотици хора, още повече че сега и екипажът на „Сириус“ щеше да слезе от немай-къде на брега — още стотина души! Щом „Сириус“ вече не бе в състояние да отплава за Кате, значи щеше да замине „Бдителност“, което означаваше, че месеци наред нямаше да получат помощ отвън. Поне така смяташе Ричард — оказа се прав.

По изгрев-слънце в събота се видя, че „Сириус“ пак си стои на същото място, клюмнал под ъгъл върху рифа, с щръкнала над водата кърма. Времето беше ужасно — върви, че разтоварвай кораба! Вятърът се беше засилил, небето бе похлупено с облаци, всеки момент щеше да завали, въпреки това хората цял ден сваляха на брега хранителните продукти; в четири следобед и последните мъже вече бяха слезли на сушата, след като бяха опразнили отсеците на „Сириус“ и бяха изнесли товара на разчистените палуби — да облекчат разтоварването.

Ала в девет същата съботна сутрин Кинг се подчини на майор Рос и събра целия екипаж на „Сириус“, както и офицерите от военната флота. Рос ръководеше сбирката.

— Както е редно при създалото се извънредно положение, лейтенант Кинг официално преотстъпи властта на мен, заместник-губернатора — подхвана Рос, а във воднистите му очи проблясваха същите стоманени искри, каквито ще видиш и по повърхността на планинско езеро. — Налага се да вземем решения, които да осигурят мира, реда и доброто управление на острова. Бях уведомен, че „Бдителност“ е в състояние да качи на борда си двайсетина членове от екипажа на „Сириус“, както и господин Кинг, жена му и детето, и е повече от наложително, корабът да отплава час по-скоро за Порт

Джаксън. Негово превъзходителство губернаторът трябва незабавно да бъде уведомен за бедствието.

— Аз нямам никаква вина! — простена оклюмал Хънтър. Беше взел-дал, бе толкова блед, че всеки момент щеше да изпадне в несвяст. — Не можахме да спрем кораба, не можахме — това е! Още щом вятърът промени посоката си, платната се обърнаха... стана светкавично... светкавично!

— Не съм ви събрал, за да търся вината, капитан Хънтър — отсече Рос — сега именно той командваше парада и поне този път Кралската флота трябваше да се подчини на човек, който не се числеше към учреждение с гръмката титла „кралско“. — Събрали сме се да обсъдим това, че селище, което допреди някакви си шест дена е наброявало сто четирийсет и деветима души, сега е с население петстотин души, от които над триста каторжници и осемдесет, че и повече членове на екипажа на „Сириус“. Последните, нали са моряци, няма да ни помогнат особено нито в надзираването на заточениците, нито в обработването на земята. Господин Кинг, как мислите, дали губернаторът Филип ще нареди „Бдителност“ да се върне пак, след като пристигне в Порт Джаксън?

Върху лицето на Кинг се изписа обърканост, той бе и стъписан, и озадачен, въпреки това обаче поклати рязко глава.

— Не, майор Рос, не можем да разчитаме, че „Бдителност“ ще се върне. Доколкото разбрах, Порт Джаксън е заплашен от глад и негово превъзходителство се опасява, че по причини, неизвестни на никого от нас, Англия ни е забравила. Сега, след корабкрушението на „Сириус“, „Бдителност“ е единствената ни връзка със света. Ще се наложи да отплава било за Кейптаун, било за Батавия, за да достави храна, и лично аз смятам, че негово превъзходителство губернаторът ще предпочете Батавия, защото корабът е стар и за него пътуването до там ще е по-леко. Сега главна грижа на губернатора е да прати някого в Англия, та да напомни на Короната, че и двете селища са в окаяно състояние. Освен ако не пристигне някой товарен кораб. Ала това, господа, от ден на ден става все по-малко вероятно.

— Не можем да очакваме друго, освен най-лошото, господин Кинг, нека не се надяваме, че ще пристигне кораб с провизии. В хамбара имаме пшеница и царевица, но новата реколта ще бъде засята най-малко след два месеца и прибрана след около осем-девет. Дори и

да успеем да свалим от „Сириус“ всички хранителни продукти, преди корабът да е потънал — натърти майорът, без да обръща внимание на Хънтър, който го изгледа кръвнишки, — запасите ще ни стигнат най-много за три месеца. Ще се наложи непрекъснато да ловим риба, ще ядем и птиците, които намерим.

Поободрен, Кинг рече:

— Казах ви за летните птици, които грачат като призраци, но има и зимни птици. Угоени и вкусни са, стоят тук от април до август. Гнездят горе в планината, затова и не сме се опитвали да ги ловим в големи количества. Все пак няма просеки, пътят до горе е опасен и дълъг. Но птиците са толкова кротки, че направо отиваш и ги хващаш. Хиляди са. По цял ден ловят риба, сетне по здрач се връщат в гнездата, точно както и летните птици, дето приличат на духове. Ако съвсем закъсаме, можем да ядем тях. Трябва само да се изсекат просеки.

— Благодаря за сведенията, господин Кинг. — Рос се прокашля. — При всички положения се притеснявам най-вече да не избухне бунт. — Той изгледа сурово флотските офицери. — И то не непременно сред каторжниците. Мнозина от моите хора, включили се в експедицията срещу заплащане, са си главорези и нехранимайковци, и ден не могат без ром. Когато споменах, че имаме храна само за три месеца, включвах и рома. Трябва да заделя достатъчно ром за хората си, което ще рече, че дажбата за останалите на заплата ще бъде намалена. Да не говорим пък, че и моряците на капитан Хънтър ще очакват да си получат рома, нали така, капитане?

Хънтър преглътна.

— Да, майор Рос. Опасявам се, че разчитат на това.

— В такъв случай — каза Рос — има само един изход. Военно положение. Който открадне нещо, бил той свободен гражданин или каторжник, ще бъде наказван със смърт, и то без съд и присъда. Говоря ви съвсем сериозно, господа, не се и съмнявайте.

Тези негови думи бяха посрещнати с гробно мълчание. През стените на губернаторския дом се чуваше как хората сноват напред-назад и свалят от „Сириус“ пътниците и храната, което напомни за бъркотията навън.

— В понеделник — оповести Рос — всички на острова ще се съберат в осем сутринта при пилоната с държавния флаг, за да ги уведомя за новото положение. А дотогава, господа, ще си мълчите —

нито гък, чухте ли! Говоря сериозно. Ако до понеделник се разчуе, че въвеждам военно положение, мислете му, ще наредя на човека, нарушил моята заповед да му бият няколко камшика, независимо от неговия чин. Сега сте свободни.

Продължаваха да разтоварват от „Сириус“ багаж и храна, колкото до животните — свинете и козите, тях мятаха направо през борда, после лодките и плувците ги насочваха към брега: жертвите бяха удивително малко. Макар и отдолу да беше пробит, корабът не показваше признаци да се разпада или да потъва — сандъците, каците, буретата и чувалите биваха прекарвани с лодки до сушата. Кърмата на „Сириус“ ту се подаваше над рифа, ту пак изчезваше под водата, а разбуненото от поривистия вятър море шибаше безмилостно кораба, въпреки това обаче състоянието му като че не се влошаваше.

В понеделник, в осем сутринта всички до последния човек бяха строени пред пилоната с държавния флаг: морските пехотинци и моряците бяха застанали вдясно, каторжниците — вляво, а началниците и офицерите — по средата, точно под знамето.

— Като командващ английската колония ви уведомявам, че отсега нататък в сила влиза военно положение! — викна майор Рос, а вятърът, който духаше от запад-югозапад, поде гръмовния му глас и го разнесе. — Докато Господ Бог и негово величество кралят на Великобритания не ни пратят помощ, можем да разчитаме единствено на собствените си запаси и сили. Ако искаме да оцелеем, ще се наложи всеки мъж, жена и дете да работи за постигането на две цели — да имаме покрив над главата, който да ни предпазва от стихииите, и да произвеждаме храна. Според сметките ми, след като „Бдителност“ отплава, тук ще останат петстотин и четирима души — близо три пъти повече, отколкото преди седмица! Няма да крия от вас, гладът ни гледа в очите, но в едно ще ви уверя: никой, абсолютно никой няма да разполага и със залък повече от останалите. Бог ни подлага на изпитание, също като израилтяните в пустинята, ние обаче не можем изобщо да твърдим, че сме богобоязливи и доблестни, както този древен възхитителен народ. Само от нас зависи каква ще бъде участта ни — от нашата изобретателност, трудолюбие, усърдие, от желанието най-искрено да се съобразяваме с интересите на всички, от волята да

оцелеем, макар и да сме притиснати в мъртвата хватка на ужасен противник! — Известно време майор Рос мълча, а хората около него забелязаха горчивината, изписала се върху лицето му. — Вие, повтарям, не сте израилтяни. Сред вас са най-големите отрепки, раждали се някога под слънцето, изметта на обществото. Който понася несретите достойно и безкористно, ще бъде възнаграден. Който краде храна и къса от залъка на другите, ще бъде наказан със смърт. Който краде, за да замени откраднатото за друго и да си живее по-добре, да се напие или по друга причина, ще го налагам с камшика, докато костите му се оголят от врата чак до петите. Няма значение кой е нарушителят — мъж или жена, наказанията ще бъдат еднакви, на децата също няма да им се размине. Положението е военно, което ще рече, че аз тук съм съдия, съдебен заседател и екзекутор. Нямам нищо против да развратничите, нямам нищо против и в свободното си време да се трудите, за да отгледате още нещичко за храна или за да имате покрив над главата, но няма да допусна и най-малкото деяние, което вреди на всеобщото благо! Първия месец и половина всеки зеленчук и плод ще отиват в държавното хранилище и се надявам, че още от този миг всички мъже и жени ще се запретнат да отглеждат зеленчуци и плодове, за да увеличат държавните запаси, което означава, че след този месец и половина всички, които имат ниви, ще предоставят на държавата само две трети от онова, което са отгледали, а останалото ще запазват за себе си. Моят девиз гласи: добри плодове чрез усърден труд, и това с пълна сила важи и за свободните граждани, и за каторжниците. — Той вдигна устна и се озъби. — Аз съм майор Рос и всички знаят, че с мен шега не бива! Заместник-губернатор съм на остров Норфолк и каквото ви казвам, все едно излиза от устата не на друг, а на краля. А сега нека поздравим трикратно негово величество крал Джордж, с цяло гърло! Хип-хип!

— Ура-а! — викнаха всички в един глас, сетне повториха и потретиха.

— Да поздравим три пъти и лейтенант Кинг, сътворил чудеса! Поздравявам ви, господин Кинг, на добър път и Бог да ви пази! Хип-хип!

За Кинг поздравът беше по-гръмогласен, отколкото за краля, а техният Кинг^[1] стоеше смаян, грейнал от неопикуема признателност. За миг дори обикна майор Рос.

— А сега минете всички един по един под държавния флаг и сведете глава пред него, за да потвърдите клетвата си за вярност.

Множеството тръгна на дълга върволица — всички крачеха тържествено, със страхопочитание.

Макар че като ръководител на секачите Ричард стоеше по-близо до пилона с държавния флаг, отколкото новопристигналите каторжници, той съзря сред навалицата доста познати лица, на някои от които дори се зарадва: Уил Конъли, Неди Перът и Тафи Едмъндс, Томи Киднър, Арън Дейвис, Мики Денисън, Стив Мартин, Джордж Гест и Ед Ризби — последните двама бяха неразделни, Джордж Уитакър. Сред новопристигналите морски пехотинци Ричард мерна Даниъл Станфийлд, чиракувал при него, за да усвои занаята на оръжейника, и двама редници още от времето, когато бяха пътували с „Александър“ — Елайъс Бишоп и Джо Макколдрън. Ако го видеха, каторжниците със сигурност щяха да се втурнат и да дойдат при него — как да им обясни, че майор Рос не си хвърля думите на вятъра и говори съвсем сериозно, надали щеше да остане доволен, че главният секач се мотае и си бърбри със старите си приятели. Точно тогава майорът го извади от безизходицата, като го повика по име.

— Слушам, господине! — каза Ричард, докато множеството се изнизваше покрай него.

— Ще пратя редник Станфийлд да намери Едмъндс. Ще бъдеш ли на третата яма?

— Да, господине, отивам там.

— Пращам ти Джон Лоръл — ще живее при теб в къщата и ще върши каквото му наредиш. Не е лош по душа, но е доста глупавичък. Накарай го да ти обработва нивичката. Първия месец и половина Том Краудър ще прибира всичко, каквото отгледате, после обаче ще взима само две трети.

— Тъй вярно! — изкозирува Ричард и побърза да се отдалечи.

Джон Лоръл ли!... Беше на остров Норфолк от около година и Ричард го познаваше бегло — леко откачен добряк родом от Корнуол, беше лежал на плаващия затвор „Дюнкерк“, после беше изселен със „Скарбъро“ и сега бе част от работната сила на подчинение на Стивън. Какво ли все пак беше намислил майор Рос? Всъщност, като се замисли човек, майорът току-що бе пратил на Ричард слуга, който да му работи на нивата.

Докато стигне при третата яма с трионите, където Сам Хъси и Хари Хъмфрис вече бяха запретнали ръкави, Ричард бе прозрял причините, от които майорът се ръководеше: при толкова много народ на острова старите заселници, вече направили хубави зеленчукови градини, бяха изложени на опасността въпреки военното положение да им окрадат отгледаните с пот на челото зеленчуци. Рос беше пратил на Ричард човек, който да му пази нивичката, за да не му я плячкосват, и явно смяташе да стори същото за всички с прилични градини. Майорът със сигурност щеше да подбере най-подходящите пазачи измежду редиците на безобидните слабоумни каторжници. Ричард въздъхна и се зарече, че през свободното си време ще прави, ще струва, но ще набичи трупи, с които да вдигне на Лоръл отделна колиба. Мисълта, че ще му се наложи да споделя с някого къщата си, го отвращаваше далеч повече, отколкото заплахата да остане без храна.

— Отивам, Били, да нагледам новите ями — рече той на редник Уигфол, когото смяташе за добър приятел. Намигна му и се усмихна. — И внимавай да не ни пробутат за секачи още Уилямовци. — После се сети още нещо. — Ако се яви един уелсец на име Тафи Едмъндс, прати го да седне на сянка, но не при жените, чу ли! Кажи му да ме чака. Той ще ни бъде главен точилар. Жалко, че не си пада по тънката част, но волю-неволю ще му се наложи да се сработи с женорята.

Три от новите ями за бичене се намираха извън очертаванията на селището Сидни, източно от него, където хълмовете все още бяха обрасли с гъста гора. Рос бе намерил някак време да обмисли всичко и даде указания дърветата да бъдат сечени на просека с ширина шест метра, от Залива на костенурките до залива Бол, която да положи основата на истински път. Отсечените дървета по склоновете към Залива на костенурките щяха да бъдат полагани настрана и плъзгани по нанадолнището, а щом дърварите стигнеха до залива Бол, там щеше да се изкопае друга яма, където дървесината да се обработва на място. Щеше да бъде невъзможно сам човек да наглежда всички секачи, отстоящи на такова голямо разстояние един от друг. Това означаваше Ричард да избере отговорник секач на всяка яма, който да не търпи разпасаност, дори шефовете да не са наблизко. Това обаче нямаше да бъде единственият път — и до Водопада щеше да се изсече просека с ширина шест метра, щеше да има и трета, най-дългата, водеща към

Ансъновия залив. Ями за рязане на дървения материал, още и още ями — ето какво гласяха нарежданията на майора.

На връщане Ричард тръгна покрай безименния плаж, който сякаш като с мрежа улавяше боровете, търкулнали се надолу по склоновете чак до скалите и оттам — във водата, за да се накамарят един върху друг, а морето да ги изтласка обратно на сушата и те да образуват нещо като повалена гора, толкова стара, че вече се бе превърнала едва ли не в камък. И там, понеже вятърът духаше доста на запад и не вдигаше големи вълни, в морето напред-назад се поклащаше нагънато на купчина платно от „Сириус“. Ричард се досети веднага, че то може да им свърши чудесна работа, и ускори крачката. Тъкмо беше започнал приливът, водата едва ли щеше да отнесе платното навътре в морето, но според Ричард находката бе твърде важна, та да я изгуби, като се мае и губи ценно време.

Първия шеф, когото видя, беше Стивън — от няколко дена го бяха пратили да наглежда каменарите.

Стивън грейна в лъчезарна усмивка и на бърза ръка изостави работниците си.

— Да опустеят дано и преселниците! Изсипаха ни се тук, глава не мога да вдигна. Сигурно не съм те виждал от цяла седмица. — Изражението му се промени. — О, Ричард, какъв срам и позор! — викна той. — Да изгубим „Сириус“! Какви ли сили на злото съзаклятничат срещу нас!

— Не знам. И не искам да знам.

— Та какво те води насам?

— Как какво, новите ями за бичене на дървен материал. Сега, откакто майор Рос пое командването, ще преминем от идеализма на Марк Аврелий към прагматизма на Август. Е, не че майорът ще остави остров Норфолк застроен с мрамор, както не го завари и застроен с тухли, но поне ще проправи пътища — което, сигурен съм, навежда на мисълта, че смята да заселва хора и извън Сидни. — Той се пооживи. — Можеш ли да ми отделиш малко време и работници?

— Стига да имаш основателна причина. Какво е станало?

— Както никога, нищо лошо — усмихна се Ричард — Всъщност нося добри новини. На далечния плаж морето е изхвърлило огромно платно, паднало от „Сириус“, и понеже приливът започна, няма да се учудя, ако го изтласка още насам. Може да послужи като навес за

хората, които не са настанени в палатки. А щом всички получат покрив над главата, можем да нарежем платното на хамаци и на постелки за леглата на началниците — става за сума ти неща. Нищо чудно типове като Франсис и Пек да отмъкнат почти целия багаж на офицерите.

— Бог да те поживи, Ричард! — възкликна Стивън и се завтече към хората си, като ги викаше и им махаше.

Вечерта, въоръжен с борина, с която да намери в тъмното пътя за дола (вечерният час настъпваше в осем часа), Ричард все пак се претраши да слезе в селището Сидни, за да потърси познатите лица, които беше зърнал сред насъбралото се множество. Зад редицата колиби покрай морето бяха опънати палатки, ала голяма част от каторжниците все пак бяха обречени да нощуват под открито небе, понеже при настаняването бе дадено предимство на екипажа на „Сириус“. Ричард се надяваше, че до утре ще направят от платната на заседналия кораб навес за хората.

Беше накладен огромен огън от чамови съчки и клонки, около него бездомните щяха да подслонят глава. Макар че живееше на острова вече шестнайсет месеца, Ричард и досега се изумяваше как е възможно веднага след залез-слънце да става от един път студено, колкото и зноен да е бил денят — само ако беше влажно, въздухът не изстиваше толкова бързо, а до тук 1790-а не беше задушна, знак, че тази година няма да паднат много дъждове. Ричард не бе наясно как е стигнал до този извод. Може би му го подсказваше шестото чувство, наследено от неговите предци — друидите?

Край високите езици на огъня се бяха сгушили към стотина души, наслагали и багажа до себе си. За разлика от пехотинците и техните офицери каторжниците бяха свалени заедно с всичко, което притежаваха, дори с безценните одеяла и кофи. Бяха боси — обувката се бяха скъсали преди доста месеци, а на остров Норфолк нямаше резервни. Ричард се замоли нощес да не завали — тук най-често валеше нощем, при това дъждът се изсипваше внезапно, от небе, което допреди броени мигове е било ясно. Всички каторжници бяха прекарани до брега в проливния дъжд, бяха станали вир-вода, а времето още не се беше оправило, та да изсъхнат. Сигурно щеше да избухне епидемия от настинки с висока температура и нищо чудно

това да прекъснеше рекорда на острова — вече над две години, още от времето, когато лейтенант Кинг беше пристигнал тук заедно с първата група от двайсет и трима преселници, нямаше и един-единствен случай на естествена смърт или на смърт от болест. Какъвто и да беше остров Норфолк, климатът тук определено бе изключително здравословен.

„Сириус“ се поклащаше на рифа — тъжна гледка! Ричард вече бе чул мълвата, че Уили Дринг и Джеймс Бранаган — втория той не познаваше — изявили желание да се върнат с плуване на заседналия кораб, да хвърлят през борда във водата останалите там кокошки, патици, кучета и котки, да метнат и буретата и сандъците. Дринг не бе човек, който ще се справи с подобно нещо — и той, и приятелят му Робинсън бяха свестни момчета, но с времето се бяха пропили.

Ричард зърна Уил Конъли и Неди Перът, които седяха заедно с две жени. Сигурно се бяха венчали — добър знак! Тръгна през навалищата към тях.

— Ричард! О, Ричард, любов моя, Ричард, любов моя!

Лизи Лок му се хвърли на врата, взе да го гуши в обятията си, олигави го с целувки, загука, захлипа, запелтечи.

Ричард напълно инстинктивно я отблъсна още преди да е успял да потисне първия подтик, да изчака сгоден момент и да ѝ обясни насаме, че тя може и да му е жена, но той не желае да споделя и миг от живота си с нея. Никой не му беше споменал, че и Лизи Лок е пристигнала на острова, а Ричард не се беше сецал за нея от онзи вълшебен ден, когато Уилям Хенри, невръстната Мери и Пег се бяха завърнали и отново се бяха заселили в душата му. Още преди да си е дал сметка какво върши, той вдигна ръце и изблъска Лизи, вкопчила се в него като пиявица.

Настръхнал целият, я изгледа така, сякаш е видение, изникнало от пъкъла.

— Не ме докосвай! — изкрещя ѝ, пребледнял като мъртвец. — Чу ли, не ме докосвай!

А тя, клетата, се олюля, зашеметена от резкия преход от неописуемата радост към ужаса, стъписването, болката, толкова огромна и мъчителна, че Лизи се хвана за плоските гърди и го погледна с очи, слепи за всичко останало освен за неговото

отвращение. Сякаш останала без дъх, отвори уста сетне пак я затвори, без да пророни и звук, и се свлече покосена на колене.

Още щом бе изрекла името му, насъбралите се, се извърнаха към нея, а които познаваха Ричард и бяха очаквали с нетърпение отново да се съберат, го зяпнаха, простенаха, зашушукаха.

— Та аз съм ти жена! — изписка пронизително Лизи, както бе коленичила. — Аз съм ти жена, Ричард!

Той сякаш излезе от унеса и видя жената, сгърчена в нозете му, забеляза все по-големия гняв и възмущение, изписали се върху лицата на приятелите му, долови ненаситното желание на хората, които не ги познаваха, да позяпат внезапно разигралото се театро. Ами сега! Какво да каже? Още докато си задаваше този въпрос без отговор, си даваше сметка как сеирджиите го оглеждат от глава до пети, същевременно обаче тръпнеше от ужас, че тая жена ще вземе пак да го докосне. Дръпна се, та тя да не го стигне.

Зарът беше хвърлен. По-добре всичко да приключеше така, както бе започнало: в ослепителната светлина на огромния общ огън, наред насъбралите се хора, които — и с право! — щяха да го дамгосат като безсърдечен негодник, който плаче за камшика.

— Съжалявам много, Лизи — успя да изпелтечи той, — но не мога да те прибера отново. Аз такова... просто не мога. — Вдигна ръце, сетне пак ги отпусна. — Не искам жена и...

Не знаеше какво друго да каже, ето защо се обърна и си тръгна.

На другия ден — вторник, се срещна както обикновено със Стивън на нос Хънтър, за да погледат заедно залеза. Вечерта беше ясна, огромният ален диск се търкулна и се гмурна в морето сякаш с шумен съсък, после небосводът помръкна до индигово, а скрилото се слънце като че огъна лъчите си навътре към необходимите дълбини на водата, за да ги озари с млечно-синкав светлик, който, макар и блед, беше по-ярък небето.

— Какво прелестно място! — възкликна Стивън, който със сигурност бе чул мълвата, предавана от уста на уста из цялото селище, но предпочете да не отваря дума за това. — Тъкмо тук е била Едемската градина, убеден съм. Островът ме очарова, зове ме като сирена. И аз не знам защо, знам само, че това е райско кътче. Нийде по

света не ще видиш такава хубост. Но сега тук се заселиха хора и те ще съсипят всичко. Тъкмо човекът е съсипал Едем.

— А, не, само ще се опитат, защото ще решат, че щом другаде е възможно да унищожат земята, това ще е по силите им и тук. Но островът ще оцелее, защото Бог го обича.

— Знаеш ли, тук има призраци — подметна уж между другото Стивън. — Видях един, беше ясен като бял ден — всъщност стана през деня. Някакъв великан с огромни мускулести крака и златиста кожа, беше гол-голеничък, ако не броим тънката кафеникава препаска около слабините му. Лицето му бе неописуемо красиво, патрицианско, а краката му от коленете нагоре бяха изрисувани с вити, преплетени шарки. Човек, какъвто не съм виждал никога и не бих могъл да си го представя току-така. Дойде откъм плажа при мен, после, тъкмо когато беше само на хвърлей, се обърна и влезе направо през стената в къщата на Нат Лукас. Оливия нададе кански писък, щеше да събори стените.

— Добре, че живея горе в долината. Макар че тия дни Били Уигфол ми разказа как видял на склона Джон Брайънт — на същото място, където го премаза дървото. Стоял си там, после изчезнал яко дим. Сякаш се уплашил, че са го открили.

Прибойт тътнеше оглушително, „Бдителност“ беше вдигнал котва и се носеше бавно към Водопада. На бременната жена на господин Кинг щеше да ѝ бъде доста трудно да се качи на платнохода: щеше да се наложи да скача от скалата на клатецата се корабна лодка.

— Вярно ли е, че снощи Дринг и Бранаган са се докопали до рома на борда на „Сириус“ и са подпалили кораба? — любопитства Ричард.

— Да. Редник Джон Ескот — адютантът на Рос — забелязал вече по тъмно от губернаторската къща на носа пламъците, по своя воля скочил в морето и стигнал с плуване до кораба. Рос не го спрял, понеже Ескот бил ненадминат плувец. Та редникът заварил Дринг и Бранаган пияни като свине в трюма с рома — греели се, моля ти се, на огъня. Изтикал ги в морето, угасил пожара — вече бил допъплил чак до амбразуриите за оръдията, и останал на „Сириус“ до заранта, когато го прибрали заедно с рома. Дринг и Бранаган били оковани във вериги и били хвърлени в новото караулно помещение на лейтенант Кинг. Майорът е позеленял от ярост — бил оставил рома на „Сириус“, понеже смятал, че там е на по-сигурно място, отколкото на сушата.

Подозирам, че още щом Кинг се качи на „Бдителност“, Рос ще ги осъди било на смърт, било на петстотин камшика на голо. Няма как да си затвори очите за това първо нарушение на военното положение.

Стивън изглеждаше много мургав на гаснещата светлина; обърна се към Ричард, който се беше свил като навита стоманена пружина.

— Подочух, че рано-рано тая сутрин майорът те е посетил.

Ричард се усмихна с половин уста.

— Майор Рос знае всичко, което става на острова, нищо не му убягва. И аз не знам откъде, но е научил какво се е случило снощи край големия огън. Е, познаваш го. Изчака да се прибера за закуска, нахълта като хала в къщата, разположи се на стола и ме зяпна така, сякаш разглежда невиджана досега гъсеница. „Разбрах, че пред всички си се отказал от жена си“ — рече ми. Потвърдих, че наистина съм го сторил, и той само изсумтя. Сетне ми разпрavia: „Не че съм го очаквал точно от теб, но сигурно си имаш основанията да го направиш, никога не постъпваш прибързано.“

— Да му имам изказа! — прихна Стивън.

— После ме попита дали според мен жена ми ставала за икономка на офицер. Обясних му, че е чистофайница, прибрана е, умее както никой друг да шие и да кърпи, знае да готви и поне доколкото ми е известно, е девствена. След което той се шляпна по коляното и се изправи. „А деца обича ли?“ — попита ме. Рекох, че според мен да, съдейки от начина, по който се е държала с децата в Глостърската тъмница. „А сигурен ли се, че няма да тръгне да прелъстява?“ — вика ми нашият човек. Казах му, че съм повече от сигурен. „Тогава е тъкмо икономка като за мене“ — рече майорът и си излезе, по-доволен и от котка, докопала се до сметана.

Стивън се запревива от смях.

— Бре, да ти се не види, Ричард — каза, след като се поуспокои, — влязъл си му под кожата на майор Рос, и туйто. И аз не проумявам защо, но той има страхотна слабост към тебе.

— Симпатичен съм му — отвърна Ричард, — защото хич не му цепя басма и му казвам истината, а не онова, което смятам, че иска да чуе. Затова и той никога няма да уважава Томи Краудър така, както го уважаваше Кинг. Почнех ли да му противореча, Кинг тутакси захващаше да умува дали да не ми удари няколко камшика — при майор Рос няма такова нещо.

— Кинг си е англичанин — подметна някак между другото Стивън, — а не ирландец. Келтът у него си е чист корнуолец, значи по характер той е по-близко до уелсите. Докачлив е и е на настроения. Типичен представител на Кралската флота. Докато Рос е шотландец до мозъка на костите и не познава друго настроение освен вкиснатото. Родом е от студен, мрачен край, където средно положение няма. — Той се изправи и подаде ръка на Ричард — да го изтегли. — Добре, че е намерил изход от задънената улица с отхвърлената ти благоверна.

— Е, ти ме предупреди да не се женя за нея — призна си с въздишка Ричард. Но кой да слуша! Стига да знаех, че е тук, все щях да се подготвя, а така ми дойде като гръм от ясно небе. Гледах Уил Конъли, когато тя ни в клин, ни в ръкав ми увисна на врата и ме олигави с целувките си. Аз... аз надуших миризмата ѝ, Стивън. Беше прекалено близо, не я видях. Познавам я от места, където е воняло на какво ли не. И в Порт Джаксън, и в старата крепост се носеше страшно зловоние. Но миризмата на мръсна женска плът... от доста време съм сам и ако не броим ямите за рязане на дърва и селището Сидни, ноздрите ми са свикнали със сладостни ухания. Не че жената смърди чак толкова — няма такова нещо, но да ти призная, не понасям миризмата ѝ. Доводите ми не са подчинени на здравия разум, дори аз го съзнавам, и Бог ми е свидетел, че не се гордея особено с постъпката си. Тогава обаче усещах само едно — отвращение, сякаш съм се оплел в паяжина. Оставих се на чувствата, забравих за здравия разум. А когато осъзнах какво върша, вече беше късно да замажа положението, затова съвсем го ударих през просото.

— Влизам ти в положението — рече едва чуто Стивън. — Виж, не проумявам как така не си се досетил, че може да е пристигнала заедно с останалите.

— Да ти призная, и аз не го проумявам.

— Е, и аз имам вина. Трябваше да ти напомня.

— Ти беше прекалено зает със „Сириус“ и последиците. Но не ми дава мира и друго — била е тук от няколко дена, знаела е, че и аз съм тук, а е чакала, защо ли?

Стигнаха при къщата на Стивън — той влезе вътре, без да отговаря, после загледа през прозореца как борината на Ричард се отдалечава нагоре към дола и току примигва. „Защо е чакала ли, Ричард? — помисли Стивън. — Ами защото дълбоко в себе си е

знаела, че ако те намери и останете насаме, ще се случи онова, което в крайна сметка наистина се е случило — ще я отпратиш. Или, нали си е жена, тайничко се е надявала сам да я потърсиш. Клетата Лизи Лок... Вече половин година Ричард живее сам като кукувица горе в оная откъсната от света къща, компания му прави единствено кучето, но той пак е доволен. Нямам представа какво му се върти в ума, знам само, че съвсем доскоро беше приспал чувствата, така както мечката ляга в непробуден зимен сън. Ожени се за Лизи именно като в сън, от който лично според мен не е очаквал да се пробуди. После, не щеш ли, се отърси от унеса — и то пред очите ми!“

Времето напредваше. Стивън си погледна часовника, стисна устни и взе да умува дали е гладен, та да топли чорбата. Капитан Джон Хънтър се беше настанил в губернаторската къща и Джони... „Ох, я да не мисля за това. Все пак ще стопля чорбата, застуди се, тъкмо ще наклада огън.“

— Единственото, което искам — оповести Ричард, след като нахълта в стаята точно когато Стивън раздухваше огъня, който все не се разгаряше, — е да ме оставят на мира, сам с книгите и с кучето. И поне за малко да мога да се усамотя.

— В такъв случай какво правиш тук? — попита Стивън и приседна на пети. — Можеш да се усамотиш единствено горе в дома си.

— Да де, но... но... — изпелтечи Ричард.

— Защо си кривиш душата, Ричард, и не си признаеш — отсече Стивън, на когото не му беше до увъртания, — че те мъчат угризения на съвестта заради онова, което си направил... добре де, бил си принуден да направиш с Лизи Лок. Който те познава, очаква много от теб. Да ти призная, не съм срещал човек, който като теб да е толкова взискателен към самия себе си — та ти, да те вземат мътните, си изпечен протестантски великомъченик!

— Я не ми чети проповеди! — тросна се Ричард. — Проблемът ти е, че така и не си решил какъв си, дали католик или протестантин, да не говорим пък за великомъченика! А ти защо не си признаеш, че ще се побъркаш от мъка по Джони и ти иде да удушиш Хънтър?

Сините очи блеснаха гневно и се вторачиха в другите очи, които в продължение на цяла минута бяха съвсем сиви. И двамата мъже не се

и помръднаха. Сетне устните и на двамата се разтрепериха едновременно и те избухнаха в гръмогласен смях.

— Тъкмо да поразведем обстановката — отбеляза Стивън, докато си бършеше лицето с кърпата.

— Така си е — простена, задъхан от смеха, и Ричард и също си избърса лицето.

— Така и така си тук, я изяж чорбата на Джони... всъщност защо се върна?

— Ами сигурно защото не ми отговори на въпроса, но вече можеш и да не отговаряш. Прав си, Стивън. Няма как, налага се да страдам заради Лизи, включително и да се презирам.

Джон Лоръл се нанесе при Ричард и после се изнесе толкова светкавично, че чак му се зави свят — за някакъв си месец Ричард му скова уютна колиба в дъното на нивичката от два декара, като я обърна така, че прозорците и вратата да не гледат към неговата къща. Дори и Лоръл да го кълнеше, той бе прекалено далеч, за да чуе. Колкото до задълженията, ги изпълняваше безупречно, макар и да си имаше един недостатък — падаше си комарджия и Ричард се видя принуден да го възпира, за да не проиграе на карти и бездруго оскъдните си дажби.

Малките дървени къщурки в селището Сидни никнеха като гъби след дъжд и вече се подреждаха в истински улици — сковаваха ги Нат Лукас и неговите дърводелци, които работеха като фурии, стига трионите на Ричард да им доставяха нужните мертеци и дъски. Не разполагаха нито с време, нито с инструменти, за да снаждат гредите като хората, само ги съединяваха с тънички летви, които да запълват луфтовете, стил, който не бе неприятен, стига, както в къщата на Ричард, да изгладиш и лъснеш дървото с шкурка. Най-сетне сложиха листово стъкло — дар от губернатора Филип — по прозорците на губернаторската къща, която в по-добри времена Кинг бе разширил дотолкова, че да кани по петима-шестима души на гости. Всички останали къщи, дори достатъчно уютните, за да задоволят и флотските офицери, и моряците, засега имаха само капаци или направо зеещи отвори. На една от ямите с трионите се бичеха дъски, с които да бъдат покрити къщите, първо обаче те трябваше да киснат месец и половина в морска вода, та да могат да бъдат разрязани на тънки летви. А това

означаваше, че повечето къщи и колиби бяха с временни покриви от ленени стъбла. Със задачата да обикалят надлъж и шир острова, за да търсят лен, бяха натоварени моряците от „Сириус“, понеже Рос категорично отказа да ги остави да лентяйстват.

Понеже поне засега бяха освободени от задължението да снабдяват Порт Джаксън с вар, се заеха да трошат варовика и да майсторят с него основите на къщите, огнищата и комините. Четиримата бъчвари, с които островът вече разполагаше, откриха твърдо дърво, от което ставаха и дъски за покриви, и се запретнаха да правят каци. Рос беше турил няколко жени да мелят на ръка с хромелите реколтата от пшеница на Кинг, защото отсъди, че плъховете ще нападат по-малко брашното, прибрано в бурета, отколкото зърното. Арън Дейвис, който в края на престоя си в Порт Джаксън бе месил хляб, беше назначен за хлебар на селището. Не че жителите му ядяха всеки ден хляб — получаваха го в неделя и сряда, в понеделник и четвъртък трябваше да се задоволяват с ориз, в събота — с грах, във вторник и петък — с качамак, примесен с овесени ядки.

След като видя колко бързо се размножават свинете, Рос вдигна малка пещ и се зае да произвежда сол. Свинското, което не ставаше за осоляване, се кълцаше и от него, както и от червата се правеха наденици.

— Най-хубавото на свинята е — бе чут да заявява майор Рос, — че за ядене не стават само копитата.

Тъй като беше общоизвестно, че той не притежава и грамче хумор, всички отсъдиха, че е говорил сериозно.

Все така заседнал на скалите, „Сириус“ продължаваше ту да вирва кърмата над водата, ту пак да я навежда и малко по малко от кораба беше свалено всичко, което можеше да се спаси, като се почне от малките топове и се стигне до последния от многото сандъци с пирони, които негово превъзходителство губернаторът беше пратил от своето селище, вече изградено само от тухла и камък, на селището на острова, изцяло дървено. Най-тежко бе понесена загубата на късовете желязо, които „Сириус“ беше докарал за ковачницата на Норфолк и които все още си лежаха долу в отсеците. Беше твърде опасно да ги вадят. Почти всичките платна на кораба бяха изхвърлени на брега заедно със заплетените в тях въжета и мачти, от лодките, съсипани при сеченето на рейките, беше оцелял само скутерът заедно с греблата.

Сред последните вещи, стоварени от кораба, имаше няколко сандъка тютюн и още няколко — с долнопробен бристълски сапун. Макар че сапунът беше складиран в държавното хранилище, та после да бъде разпределен между хората, тютюнът така и не видя лула — за ужас на моряците, които държаха на хубавия тютюн едва ли не колкото и на чашата коняк. Джордж Гест и Хенри Хатауей, и двамата селски момчета, отидоха при майор Рос и го уведомиха, че глостърчанки се преборвали с плужеците, гъсениците и другите вредни твари по нивите, като задигали от тютюна на мъжете си. Запарвали листата с вряла вода, сетне разтваряли в получената отвара и малко сапун и поръсвали с нея растенията. Още първият дъжд я отмивал, но докато той паднел, вредителите хич и не посягали на зеленинката с отвратителен вкус.

От този миг нататък на всички беше забранено да изхвърлят и капчица сапунена вода. Няколко жени бяха натоварени да запарват тютюна, който, както разбраха от опит, можеше да бъде използван по няколко пъти, без да губи от силата си. А колкото до сапуна, той можеше да се направи така, както го правеха по бедните селски къщи от единия, та чак до другия край на Британските острови — от лой и пепелява вода. Какво друго беше лойта, ако не свинска сланина, каквато в селището се намираще в огромни количества. Пепелява вода също се набавяше лесно: подпалваш излишните листа на картофите, морковите, ряпата и цвеклото, изгаряш ги хубавичко, кипваш известно време пепелта, прецеждаш я — и готово! Течността, която останеше, беше и пепелява вода. Нямахше много лейки, но една жена, въоръжена с кофа тютюнева отвара и калаено канче с дупчици по дъното, поливаше с голям успех растенията, дори царевицата. За да са готови за следващото нашествие на гъсениците, прибраха отровата в празни бъчонки от ром.

Командващият нямаше равен в такива практически дела. В изобретателността си бе минал през производството на сол, на наденици и на отрова за гъсеници и беше стигнал до извода, че вместо да заравят в пръстта стърготините от трионите, преспокойно могат да ги използват, за да опушват месо. И наистина, защо да не опушват месото, което не става за осоляване, включително рибата! Макар и да разполагаше с многобройна работна сила, Рос бе твърд в решимостта си никой да не бездейства. Първата стъпка беше да произвеждат

възможно най-много храна, втората бе майорът да накара възможно най-много от подопечните си сами да си изкарват прехраната, вместо да чакат на държавата. Тази втора стъпка всъщност си беше и единственото основание да се предприеме целият този експеримент с Ботаническият залив. Какъв смисъл имаше държавата да откарва чак на другия край на света хиляди каторжници и надзиратели, ако ще продължава да ги хранути до безкрайност?

„Бдителност“ беше отплавал само преди половин месец, за да съобщи на негово превъзходителство губернатора ужасната вест за „Сириус“, когато птиците долетяха на Пит, тристаметров баир в северозападния край на острова. Бяха достатъчни само няколко дни, та да се потвърдят думите на Кинг за едрите буревестници — те по цял ден ловяха риба, надвечер се прибираха по гнездата и притежаваха толкова мъничко ум и толкова голямо невежество за нрава на човеците, че съвсем безропотно, без дори да се опитват да се съпротивляват, се оставяха да бъдат хванати.

Откъм страната на новия път за Водопада изсякоха през лианите (с такива дебели стволоче, че започнаха да им викат Самсоновите жили) просеки нагоре по склоновете на планината и още по светло първия ден ловците на птици взеха да дебнат, въоръжени с чували. Дажбите осолено месо бяха орязани до кило и половина седмично, количествата хляб, ориз, грах и овесени ядки бяха намалени наполовина. Птиците на хълма Пит трябваше да запълнят дажбите.

Сега дори офицерите получаваха някаква си четвъртинка силно разреден ром на ден, което не притесняваше ни най-малко лейтенант Ралф Кларк — той пак успяваше да замени дажбата си ром срещу ризи, долни дрехи, чорапи, какво ли не, от които имаше крещяща нужда: багажът му така и не беше достигнал от „Сириус“ до него, макар че лейтенантът виждаше някои от дрехите си по гърбовете на каторжниците. Майор Рос също не си беше получил вещите от кораба, макар че не го правеше на въпрос — за разлика от Кларк, който по душа си беше мърморко.

Извадеха ли картофи, колкото и малко да бяха те, ги поделяха между хората: на десет души се падаха по няколко грудки, набраните зеленчуци също биваха поделени по равно. Сигурно защото не

засищаха — но най-вече понеже на острова нямаше скорбут, зелени зеленчуци се намираха в изобилие. Хората предпочитаха да хапнат всичко друго (освен риба), но не и огромна копаня спанак или зелен боб.

Предстояха им тежки, отчаяни дни. Майорът беше наясно, че „Бдителност“ няма да се върне. Трийсет и четири годишният тендер, досега плавал само в Ламанша, трябваше да стигне чак до Източна Индия, за да вземе храна, инак хората в Порт Джаксън бяха обречени да измрат от гладна смърт — е, обитателите на остров Норфолк не бяха застрашени от това, но пък щяха да се видят принудени да живеят като първобитните хора. И дръзкият експеримент щеше да се провали с гръм и трясък.

Робърт Рос вярваше не по-малко пламенно от Артър Филип, че каквито и бедствия и несгоди да ги чакат в бъдеще, хората, за които му беше поверено да се грижи, не бива да живеят по-зле от християните британци другаде по света. Майорът бе длъжен да прави, да струва, но да съхрани нравствеността, благоприличието, грамотността, технокрацията и останалите добродетели на истинската европейска цивилизация. Не ги ли опазеха, дори и да останеха живи, хората щяха да се превърнат в отрепки. Рос обаче се различаваше от Филип в потвлечените добродетели — оптимизъм и вяра. Филип беше убеден, че дръзкият експеримент ще успее. Докато Рос просто смяташе, че всичко това — време, пари, имущество, усилия, е отишло на вятъра, потънало е в търбуха на безчестието, без да оставя и следа. Но колкото и дълбоко вкоренено да бе това негово убеждение, то не му попречи ни най-малко да прави всичко по силите си, за да намира решение на въпросите, за които ония надуты пуяци в Лондон така и не се бяха сетили, докато бяха слушали сър Джоузеф Банкс и господин Жакоб Мария Матра и бяха умували над грандиозния си замисъл. Какво по-лесно от това да местиш човеците като пешки по дъската на световния шахмат, когато и столът ти е стол, и търбухът ти е заситен, и огънят топли, и гарафата с портвайн е бездънна!

Никой не възропта, задето в храната са включени и птиците от хълма Пит. Месото им беше тъмно, дъхтеше леко, но не и неприятно, на риба и не изпускаше мазнина, ако го задушаваш или печеш на шиш, а в началото на зимата всяка женска птица беше отвътре с по едно яйчице. Без перушината — тя се скубеше лесно — птицата си беше

малка, така че с една можеше да се наяде дете, с две — жена, с три — мъж, а с четири-пет — чревоугодник. Ловците получиха нареждане да носят птици и за опушване. В началото Рос се опита да ограничи броя на птиците и на хората, на които разрешаваше да се катерят горе на планината. Но дори военното положение и видът на Дринг и Бранаган, получили (на няколко порции) цели петстотин камшика на голо, не спряха хората, които продължаваха да напират към билото, за да си хванат някоя и друга птица, внесла неописуемо разнообразие в менюто от осолено месо, риба и зеленчуци, и Рос вдигна ръце и се отказа от опитите да пречи на лова. Лейтенант Ралф Кларк, назначен за началник на държавното хранилище, взе да записва, доколкото можеше, количествата: от началото на април, когато бяха хващали по сто четирийсет и седем птици на ден, уловът беше скочил само за месец на хиляда осемстотин и деветдесет птици дневно. От тях някои биваха опушвани, но повечето отиваха на боклука — ловците на птици се лакомяха само за едно: за неизлюпеното яйчице вътре в самките. Самият Кларк беше голям поклонник на яйцата и се нареждаше сред най-неуморните ловци на птици.

Ричард също изминаваше през ден осемте километра до билото и обратно и си похапваше с голяма наслада от птиците на хълма Пит, но тяхната поява временно го лиши от пазач на нивата. Вече след вечерния час патрулът спипал Джон Лоръл, който на всичкото отгоре мъкнел и чувал и се опитал да избяга, затова го фраснали с приклада на кремъклийката по главата и го затворили в караулното помещение. След седмица го пуснаха и му биха десетина леки камшика — той още не се беше оправил от удара по главата.

— Какво те е прихванало, Джон? — попита Ричард, който, след като цял ден беше бичил трупи, веднага след работа отведе стенещия Джон на Залива на костенурките. — Шейсет и осем птици! — Без капчица състрадание той лисна цяло канче солена морска вода връз гърба на Лоръл. — Стой мирен, де, стига си мърдал! Няма да ми се налага да го правя, ако най-последно стиснеш зъби и се престрашиш да нагазиш във водата.

— Да опустеят и картите! — простена с тракащи зъби другият мъж — южният вятър беше много студен.

— Сега пък картите му виновни! — Ричард го изведе от морето и подсуши внимателно наранения му гръб с чисто парцалче.

— Няма страшно, ще прескочиш трапа! — увери го после. — Джими Ричардсън не се е престаравал, удрял е лекичко, гърбът ти не е окървавен. Жена да беше, нямаше да те жали толкова. Та какво общо имат картите?

— Ами загубих на комар — поясни простичко Лоръл, докато, вървеше след Ричард покрай външния ред от къщи. — Трябваше да се разплатя някак. Джош Пек предложи да съм им спестял разкарването до хълма и да съм им свалил птиците. Но нямах и представа, че чувалът ще бъде толкова тежък, забавих се и след вечерния час ме спипаха.

— Много те моля, Джон, нека ти е обица на ухото. Щом толкова не можеш да се сдържиш и да не играеш комар, хващай се поне със свестни хора, а не с такива измамници и лъжци. А сега се прибирай и лягай.

Стивън Донован на няколко пъти си беше сменял жилището и сега вече разполагаше с прекрасна къща откъм източната страна на пътя за Водопада, Нат Лукас също се беше устроил добре малко по-нататък, на два декара равна като тепсия земя. Мочурището не стигаше чак дотук, въпреки това майор Рос се опитваше да го пресуши, като прокопае вада до Залива на костенурките. Плоската земя ставаше за обработване, а колкото и многобройни да бяха, мъничките ручейчета, вливащи се в потока в Артървия дол, пак не бяха достатъчни, та водата да потече към морето — тресавището пречеше да увеличат обработваемите площи.

— Влез! — извика Стивън, след като Ричард почука.

— Тъкмо пратих блудния си пазач да ляга — обясни Ричард и седна с въздишка. — Пек и останалите му наредили да си покрие дълговете от комар, като им донесе птиците. Божичко, какъв глупак!

— Затова пък ти върши работа. Сядай де, хапни от рибата. Днес плоскодънката се прибра с добър улов, Джони слугува на капитан Хънтър и няма кой да изяде рибата. Все пак внася някакво разнообразие след птиците от хълма Пит.

— Лично аз предпочитам всеки ден да ям риба — каза Ричард и си гребна от яденето, — не проумявам какво толкова са полудели по женските с яйцата. Утре ще ти се отплатя, ще извадя малко картофи. Моите са вързали добре, радвам се, че Лоръл се върна да ми помага —

нали вече имаме право да задържаме за себе си една трета от онова, което сме отгледали!

— Още ли не ти говорят? — попита Стивън, след като се нахраниха, измиха чиниите и извадиха шахматната дъска.

— Не — поне онези, които взеха страната на жена ми: Конъли, Перът и още неколцина от „Церера“ и „Александър“. Странно, хората, познавали Лизи от Глостърския затвор, преди и аз да се появя там, като Гест, Ризби, Хатауей, подкрепиха не нея, а мен. — Върху лицето му се изписа отвращение. — Не виждам защо изобщо трябва да застават на нечия страна. Колкото до Лизи, тя, интересно, е страшно доволна от съдбата си, не може да се нахвали от живота в губернаторската къща, трепери му на Малкия Джон като на писано яйце, макар че много внимава пред майора.

— Тя, Ричард, е влюбена в теб и се чувства отхвърлена — отбеляза Стивън, решил, че е минало достатъчно време и може да отвори дума за това.

Морган го погледна смаян.

— Дрън-дрън, била влюбена. Между нас никога не е имало любов! Знам, ти се надяваше, че щом се оженим, ще я обикна, но къде ти!

— Така е, тя обаче те обича.

Смутен, Ричард замълча, премести една пешка, после премести и коня. Ако Лизи наистина го обичаше, значи се чувстваше много по-ранена, отколкото си мислеше той. Спомни си как му бе разправяла за „Лейди Пенрин“ и за униженията, на които жените са били подлагани, и чак сега прогледна за най-страшното в престъплението, което бе извършил спрямо нея — по непростим начин я беше унизил пред всички. Тя не му бе казвала никога, че го обича, не го беше намеждала с дума, с поглед... Ричард изгуби и коня.

— Как се погаждат морските пехотинци и флотата? — смени той темата.

— Хич и не питай! Хънтър открай време има зъб на майор Рос, но покрай заточеничеството си тук съвсем го намрази. Поне засега не са се хванали гуша за гуша, ала в скоро време и това ще стане. Хънтър разполага само със скутера на „Сириус“, не може да се впусне в дълги морски пътешествия, затова почти през цялото време не прави друго, освен да гребе около омразния остров Нипиън — предполагам, търси

доказателства, че не е виновен, с които да се защити, когато в Англия го изправят пред военен трибунал. Щом огледа сантиметър по сантиметър дъното и състави картата, сигурно ще се запретне да проучва цялото крайбрежие.

— Извинявай за неудобния въпрос, но защо Джони се върна при него?

Стивън сви рамене и се свъси.

— Какво му е неудобното, ще ти отговоря, разбира се. На един моряк му е много трудно да не се подчинява на капитана си, освен ако по душа не си е бунтар, а Джони не е такъв. За него Хънтър въплъщава Кралската флота и му е нещо като бог.

— Понеже стана дума за Кралската флота, подочух, че лейтенант Уилям Брадли се е изнесъл от офицерските бараки и се е преместил да живее на пътя за залива Бол.

— Разбрал си, че се е изнесъл, заради дървения материал, който бичите за новата му къща. Да, махна се от бараките, но никой не съжалява особено. Брадли си е странна птица, говори си сам, затова и не му трябва компания. Доколкото разбрах, майорът го е пратил да огледа вътрешността на острова и да се заеме със земеразделянето. А това си е кръвна обида за Хънтър, който е твърдо убеден, че никой от флотата, независимо от чина, не бива да се унижава и да работи на сушата.

След като загуби най-позорно шахматната партия, Ричард стана да запали от огъня на Стивън борината.

— Искам реванш, но ако не си тръгна още сега, ще наруша вечерния час. Ще дойдеш ли утре с мен в планината — да наловим още птици?

— На драго сърце. Изядохме рибата до шушка.

Стивън му махна и се върна в къщата, опитвайки се да си представи изражението върху лицето му. Платното на „Сириус“ вече бе освободено от задължението да предпазва бездомните от стихииите и бе поделено между свободните граждани, за да си ушийт от него сламеници и хамаци — благодарение на реколтата пшеница, отгледана от Кинг, а също на това, че в селището нямаше коне и едър рогат добитък, слама имаше колкото щещ. Стивън, за когото се смяташе, че е намерил платното, получи от него колкото поиска, така че беше взел достатъчно и за себе си, и за Ричард. То бе престояло доста дълго в

морето, после го изпраха няколко пъти със сапун, та да омекне, и го разкроиха на чаршафи и на работни панталони. Жените, които знаеха да шият, бяха впрегнати в направата на панталони за моряците и пехотинците, които в замяна на новия чифт бяха задължени да преотстъпят стария на някой каторжник. Чак когато платното на „Сириус“ бе освободено за други нужди, всички си дадоха сметка колко огромно е то.

— Не знам как да ти се отплатя за платното — каза Ричард, когато по залез-слънце на другия ден срещна Стивън на пътя за Водопада. — Одеята се износват за нищо време, ако застилаш с тях леглото. А платното ще издържи години наред.

— Дано.

Поеха по най-далечната пътека, по която минаваха малцина, понеже тя бе и най-дългата, и уловиха пет-шест птици горе на билото, където пернатите все така гнездяха на безбройни рояци. Беше достатъчно да се пресегнеш и да ги вземеш, после да им прекършиш с едно-единствено бързо движение гръкляна и да ги пъкнеш в торбата. Сега буревестниците мътеха, макар че количеството хванати птици не намаляваше. Според сметките на Кларк те възлизаха на хиляди, при това в тази бройка влизаха само онези, които хората бяха предали в държавното хранилище, плюс хванатите от самия Кларк и от колегите му — другите офицери.

На връщане Ричард и Стивън излязоха на голямо сечище с площ няколко декара, навръх плоското било на хълмовете, откъдето някои потоци се стичаха на север, към Залива на Водопада, други на изток — към залива Бол, и на юг, към мочурището или, както бяха започнали да го наричат, Филиморовия поток, при скалите за най-далечния плаж. От тук, от сечището — какво ли всъщност целеше Рос? — се откриваше гледка на север към планината.

Беше ясно, вече се беше смрачило, ярките звезди бяха толкова нагъсто, та човек си мислеше, че зад тъмата на небосвода има някакъв плътен, озарен от бяла светлина пласт, а Бог е надупчил небето, та сиянието на тая сребърна твърд да достигне и до земята. Там, където грамадата на планината би трябвало да е надвиснала като черна сянка, в мрака проблясваха сякаш реки от стрелкащи се светулки, мърдащи, гънещи се потоци от светлина: факлите на стотиците мъже, слизащи от склоновете.

— Красота! — въздъхна изумен Ричард.

— Как изобщо е възможно да ти втръсне това място?

Останаха да се любуват на гледката, докато светлинките се скриха, сетне продължиха да слизат сред борините, сред десетки задъхани ненаситни ловци, понесли на рамо препълнените чували.

Дойде и зимата — по-суха и студена, отколкото предната година; бяха засели с пшеница и царевица много повече ниви, а не само четирийсет и четирите декара на Кинг, но реколтата не вървеше добре до онзи дългоочакван ден, когато заваля като из ведро, а на другата заран пекна слънце и целият дол и склоновете с тяхната червеникава почва не се покриха със златнозелена тревица.

По официалните сметки буревестниците, хванати на хълма Пит, скочиха на сто и седемдесет хиляди — на човек през последните сто дни се падаха средно по триста и четирийсет птици. На острова още имаше военно положение; майор Рос махна от дажбите на всички осоленото месо, понеже си даваше сметка, че веднага щом новоизлюпените птици се научат да летят, хилядите буревестници ще се изнесат от планината. Джим Ричардсън, който, преди да си счупи крака, беше работил като секач при Ричард, сега налагаше честичко с камшиците нарушителите на военното положение. Осакатеният крайник не му пречеше ни най-малко да млати с камшика, странно занятие, което му допадаше. Не се притесняваше особено, че го ненавиждат почти всички, и свободни граждани, и каторжници.

Случваше се и да обесят някого. Но не от каторжниците, а от моряците. Слугите на капитан Хънтър, подпомагани от адютанта на Рос — Ескот, тиха вода, и той моряк от „Сириус“, задигнаха оскъдните запаси от ром на майора, почерпиха се, а останалото спазариха. Нали съвместяваше ролите на съдия, съдебен заседател и езекутор, заместник-губернаторът на бърза ръка обеси трима от нарушителите, сред които обаче не бяха Ескот и Елиот, най-верният човек на Хънтър. Те получиха по петстотин камшика, наказание, което, както майорът се беше заканил още в словото от началото на военното положение, им смъкна кожата от врата, та чак до глезените. Смяташе се, че сто камшика са най-много, което човек може да издържи наведнъж, затова петстотинте камшика им бяха ударени на порции от по сто.

Биячът започваше от раменете и караше бавно надолу по цялото тяло: гръб, задник, бедра и накрая прасците. Моряците взеха да шушукат за бунт, ала пред лицето на това ужасно престъпление, извършено срещу свободната общност на поклонниците на рома, капитан Хънтър така и не се реши да подкрепи делото на своите хора, макар че морските пехотинци бяха толкова вбесени, та само чакаха да разстрелят като псета тая паплач — моряците. Благодарение на редник Даниъл Станфийлд кремъклийките бяха в отлично състояние, те държаха и барута си сух — и досега в събота сутрин ходеха на стрелби, ръководени от Стивън и Ричард.

След случая с откраднатия ром майор Рос дойде у Ричард, свъсен като буреносен облак.

„Тая работа го убива — помисли Ричард, след като покани майора да седне, — откакто е пристигнал, се е състарил с десет години.“

— Господин Донован — оповести Рос — ми съобщи някои интересни неща за теб, Морган. Твърди, че си знаел да правиш ром.

— Така си е, знам, драги ми господине... стига да разполагам със съставките и оборудването. Но не мога да ви обещавам, че ще е с подобър вкус от рома в Рио де Жанейро — както са ми го описвали, де. Като всяка алкохолна напитка, и ромът трябва да отлежи в бъчвата и чак тогава да се пие, а ние не разполагаме с толкова време, стига да съм разбрал правилно накъде биете. Нашият ром ще е доста неприятен.

— В безизходица сме, не можем да избираме — отбеляза Рос, после щракна с пръсти на кучето, което дотърча презглава, за да го помилват. — Как я караш, Мактавиш?

Псето завъртя неподкастрената си опашка — беше много мило.

— Наред с всичко останало, драги ми господине, в Бристъл съм работил и в спиртоварна — обясни Ричард и метна цепеница в огъня. — Затова и разбирам по-добре от мнозина други колко черен е дяволът. Ако си свикнал всеки ден да пийваш ром или джин, ти е крив целият свят, лишат ли те от тях. Това понякога важи и за жените. Тук не са почнали досега да варят спиртни напитки само заради военното положение и защото не разполагат с оборудване. На драго сърце ще ви построя спиртоварната и ще я пусна в действие, но...

Рос доближи длани до огъня, за да се постопли, и изсумтя:

— Знам за какво намекваш. Разчуе ли се, че на острова има спиртоварна, някои ще решат, че четвъртинката ром на ден не им стига, а други ще побързат да завъртят далавери.

— Точно така, уважаеми господине.

— Захарната ти тръстика върви добре, държавната — също.

— Все си мислех, че някой ден ще опрем до нея — усмихна се Ричард.

— А ти, Морган, пийваш ли?

— Не. Имате думата ми, майор Рос.

— При мен има един офицер — лейтенант Кларк, който също е въздържател, ще му възложи да ръководи начинанието. Ще се опитам да ви осигуря още хора измежду редниците. За Станфийлд, Хейс и Джеймс Редман знам, че нито ще седнат да се напиват, нито ще продават рома, капитан Хънтър — той се свъси, но бързо се усети и продължи: — Та капитан Хънтър ми препоръча своя топчия — Дръмънд, верния му приятел Мичъл и моряка Хибс. Така имаш общо шестима души и един офицер.

— Не можем да вдигнем спиртоварната тук, в долината, уважаеми господине — натърти Ричард.

— Съгласен съм. Ти какво предлагаш?

— И аз не знам какво да предложа. Не ходя по-далеч от ямите с трионите.

— Нека го обмисля, Морган — рече Рос и без особено желание стана да си върви. — Междувременно накарай Лоръл да отреже захарната тръстика в нивата ти.

— Слушам, уважаеми господине. Но ще му обясня, че сте ми наредили да се заема с направата на захар, с която офицерите да си подслаждат чая.

Майорът кимна доволен и тръгна да провери докъде са стигнали с хромелите. Щом приберяха пшеницата, нямаше да успеят да я смелят на ръка. Затова и трябваше да завъртят хромелите, задвижвани с единствената налична работна сила — хората. Тъкмо Рос щеше да наказва провинилите се с работа на хромелите, а не с камшици, от които се възползваше, но дълбоко в себе си не одобряваше не толкова от нравствени подбуди, колкото заради това, че камшикът, прилагаш ли го в големи дози, понякога осакатява до гроб жертвите. Майорът предпочиташе да наказва някого, като го привързва с оковите към

хромела, за да го върти седмица или месец така, както морякът върти кабестана — такава работа може и да е много уморителна, но не може да те осакати.

Пътищата до залива Бол и до Водопада вече бяха проправени. В началото на юни се заеха да прокарват път и на запад, към Ансъновия залив, и се натъкнаха на прекрасна изненада: някъде по средата между селището Сидни и Ансъновия залив откриха четиристотин и петдесет декара полегати възвишения и долчинки, където изобщо не растяха борове — защо, така и никой не разбра. Майор Рос изтълкува това като дар свише, като манната от птици от баира Пит и начаса реши да направи там ново селище. На сечището, разчистено по средата на пътя за Водопада, смяташе да изсели моряците от „Сириус“, а колкото до Филипбърг в края на пътя за Водопада, жителите му и досега се опитваха да изтъкат от лена платно.

Мястото по посока на Ансъновия залив бе наречено в чест на нейно величество кралица Шарлот „Шарлотина нива“. Защо ли Ричард не се изненада, когато тъкмо лейтенант Кларк беше пратен да я усвоява? Придружаван единствено от редници Станфийлд, Хейс и Джеймс Редман. Беше сигурен, че спиртоварната ще се намира на някое прикътано местенце между Сидни и Шарлотина нива.

Така се и оказа. Не след дълго му наредиха да тръгне в тази посока и да намери място, подходящо за нова яма за бичене на дърва, която да охранява Шарлотина нива. Местността беше чудно хубава, незалесената земя беше покрита с гъсто пълзящо растение, което се изкореняваше лесно, и се разбра, че с него, както и с един бодлив храст може да се прави нещо като стобор, който да спира свинете, колкото и изобретателни и напористи да са те.

Майор Рос беше избрал за спиртоварната място встрани от пътя за Ансъновия залив, доста преди Шарлотина нива; точно под билото извираше поток, който заедно с другите ручейчета се стичаше надолу, за да се съедини с барата, вливаща се в залива Сидни недалеч от нос Рос в западния му край. Срещу допълнително заплащане тримата моряци и тримата пехотинци на драго сърце се запретнаха да разчистват полянка, на която да вдигнат малка дъсчена постройка и да наредят на купчина цепеници бял дъб — същото местно дърво, с което кладяха и пещта в помещението за опушване на месо, и варницата, понеже изгаряше до последната треска и ставаше на пепел. От Сидни

каторжниците пренесоха каменни късове, които уж по-късно щели да трябват за селището на Шарлотина нива, но които всъщност бяха за пещта на спиртоварната. Ричард и неговите шестима подчинени изчакаха да се мръкне и чак тогава качиха камъните от пътя до спиртоварната. Трябваше да вдигнат и навес. Рос достави медни котли, няколко канелки, медни тръби, както и бурета, измайсторени от срязани наполовина големи бъчви. Ричард сам се зае да сглобява казана за варене на спирт. За негова изненада тайната за спиртоварната беше опазена, а отрязаната захарна тръстика и няколко царевични мамула просто изчезнаха сякаш вдън земя колкото да се озоват в пресите и ръчните ѝ хромели.

След един месец Ричард вече бе сварил първия ром. Заместник-губернаторът отпи предпазливо, свъси се, пак отпи, сетне гаврътна на един дъх стоте грама — ромът му хареса.

— На вкус е ужасен, Морган, но ще свърши работа — рече с нещо като усмивка майорът. — Нищо чудно да ни спасиш от размирици и убийства. Щеше да е много по-вкусен, ако отлежи, но за това ще мислим в бъдеще. Знае ли човек? Току-виж сме почнали да снабдяваме Порт Джаксън не само с вар и дървен материал, но и с ром.

— Както наредите, уважаеми господине. А сега ще ви бъда признателен, ако разрешите да се върна при трионите — каза Ричард — спиртоварната беше отприщила у него неприятни спомени. — Трябва да се следи дали огънят не гасне, дали в казана постъпва тръстикова каша, да не говорим пък за водата, но според мен не се налага да стоя тук. Нека Станфийлд и Дръмънд се редуват на смени. Ако ви се намира дори капчица качествен ром, можем да сипем в дъбова бъчва малко от грубия дестилат и да добавим от хубавия ром, за да видим какво ще се получи.

— Можеш да се заемеш заедно с лейтенант Кларк с надзора на спиртоварната, но наистина само ще прахосвам дарбите ти, Морган, ако те държа тук само да захранваш казана и да подклаждаш огъня в пещта — за това си прав. — Той премлясна, явно обзет от тръпката на насладата, и се отправи към пътя. — Защо не се върнеш заедно с мен в Сидни! — подкани майорът. После се сети за останалите, спря и потупа по рамото всеки от мъжете. — Пазете този извор на наслади, момчета, и се грижете добре за него — рече им все така усмихнат

необичайно приветливо, че те се сепнаха. — Тук ще изкарвате по двайсет лири стерлинги допълнително на година.

Пътят сред боровете минаваше по билото на хълма Джордж, откъдето се откриваше невероятна гледка към океана, цялото селище Сидни и лагуните отпред, прибоя, островите Филип и Нипиън. Майор Рос спря да се полюбува.

— Мисля, Морган, да те освободя — рече той. — Не мога да те помилвам напълно, но мога да те пусна условно, докато времето и променените обстоятелства ми позволят да пратя на негово превъзходителство губернатора в Порт Джаксън, прошение. Ще настоявам да те помилва. Ако те помилва, ще се ползваш с по-добро положение, отколкото като човек, който просто си е излежал присъдата, а това, доколкото си спомням, ще стане през март деветдесет и втора, нали така?

Ричард усети как на гърлото му засяда буца, а очите му плувват в сълзи — опита де са каже нещо, но сякаш бе изгубил дар слово, затова само кимна и избърса с длан бликналите като порой сълзи. Свободен! Свободен!

Майорът продължаваше да гледа остров Филип.

— Ще освободя и други: Лукас, Филимор, Райс, стария Мортимър, така нататък. Ще получите и земя, както и възможността да припечелвате нещичко, понеже, откак ви познавам, всички вие се държите като порядъчни хора. Благодарение тъкмо на такива като вас остров Норфолк оцеля, а аз го ръководя успешно — да не говорим пък за лейтенант Кинг преди мен. От сега нататък ти, Морган, си свободен човек, което ще рече, че като ръководител на секачите ще получаваш заплата от двайсет и пет лири стерлинги годишно. Ще ти плащам и като ръководител на спиртоварната — по пет лири на година, ще ти броя и двайсет лири, задето я построи. Е, не мога да ти ги платя в монети, понеже правителството на негово величество не ни е отпуснало. Ето защо ще ти дам разписки, които ще бъдат надлежно вписани в държавните сметки. С тях можеш да се разплащаш с държавното хранилище и с частните търговци. За спиртоварната си дръж езика зад зъбите и те предупреждавам, че мога и да я затворя — това си е само експеримент, хващам се с него единствено защото не искам някой от флотата да седне сам да си прави ром. Мъчат ме угризения на съвестта и съмнения — каза майорът в заключение —

вече не беше в толкова ведро настроение. — Сигурен съм, че лейтенант Кларк няма да каже и думица — дори в дневника си няма да напише за спиртоварната. Както самият той знае, съдържанието на въпросния дневник трябва да отразява не само неговите, но и моите добродетели. О, напълно го оправдавам за желанието му да го обнародва, ала понякога дневниците попадат в ръцете не на когото трябва.

Тази реч бе достатъчно дълга, та Ричард да се покопити.

— Ще ви бъда верен, майор Рос. Не знам как по друг начин да се отплатя за вашата добрина. — Озарени от усмивка, очите му станаха много сини. — Но искам да ви помоля за една услуга. Може ли първото, което ще направя като свободен човек, е да ви стисна ръката?

Рос на драго сърце се здрависа с него.

— Отивам в селището — уточни той, — но се опасявам, Морган, че ще се наложи да се върнеш в спиртоварната и да ми отлееш от оная ужасия, за да я добавя довечера към мъничкото свестен ром, който ми е останал. — Майорът се свъси. — И на мен като на всички останали ми е дошло до гуша от тия птици, но надали някой ще роптае, ако му се намира и чашка алкохол, с която да ги полива.

Свободен! Ричард беше свободен. И то свободен, понеже бе оправдан, което значеше твърде много. Всички ставаха свободни, щом им изтечеше присъдата, но те си оставаха дамгосани като престъпници. Докато един оправдан човек си беше съвсем друго. Той бе възмезден.

На четвърти август от селището Сидни зърнаха платна. Всички забравиха за работата, дисциплината, болестите, здравия разум. Лейтенант Кларк и капитан Джордж Джонстън се покатериха на хълма Джордж, за да се уверят, че платното не им се е привидяло, корабът обаче отплава ведро нататък. Духаше силен южняк, беше невъзможно платноходът да хвърли котва в залива Сидни, затова капитан Джонстън и капитан Хънтър отидоха на Водопада с надеждата корабът да се появи там, понеже водата в прикътания залив беше спокойна като запрещен с яз вир. Той обаче си продължи все така ведро нататък и на здрачаване вече се бе скрил на север. Оная вечер в селището и дола, дори на Шарлотина нива и във Филипбърг цареше отчаяние. Да видят

кораб и той да ги подмине! Нима можеше да съществува по-горчиво разочарование?

На другия ден майор Рос прати неколцина души навръх баира Пит — да огледат морето от там, но те напразно биха целия път догоре. От кораба нямаше и следа.

Сетне, по изгрев-слънце на седми август, всички бяха събудени от възгласите, че на южния хоризонт се е появил кораб.

Духаше насрещен вятър и в късния следобед платноходът не беше напреднал особено, затова пък до него бяха изникнали още едни платна. Корабите си бяха съвсем истински, този път нямаше да ги подминат!

След като не успя да стигне до първия от двата забелязани платнохода, лейтенант Кларк се насочи с плоскодънката към втория и успя да се качи на борда. Казваше се „Сюрприз“ и бе поел от Лондон с капитан Николас Анестис, навремето първи помощник-капитан на „Лейди Пенрин“ с интереси в търговията с роби. Той съобщи на Кларк, че „Сюрприз“ карал на остров Норфолк двеста и четирима каторжници, но съвсем малко храна. Още преди Кларк да е избухнал в негодувание, Анестис добави, че другият платноход — „Юстиниан“, изобщо не превозвал каторжници, затова пък бил натоварен с много провизии. Порт Джаксън вече не гладувал, нямало да гладува и остров Норфолк, където дажбите осолено месо и брашно щяха да стигнат още само за три седмици.

— Кой от корабите не обърна внимание на сигналите ни? — поинтересува се Кларк.

— „Лейди Джулиана“. Закара в Порт Джаксън каторжнички, но се появиха сериозни течове и пое празен направо към Уомпоа. Там ще натовари чай, първо обаче ще остане на сух док — уточни Анестис. — Веднага щом разтоварим тук, и ние с „Юстиниан“ се отправяме към Уомпоа.

Дори отрепки като Лен Дайър и Уилям Франсис се запретнаха да товарят усърдно големите лодки на „Сюрприз“ и „Юстиниан“ със зеленчуци за моряците от екипажа, зажаднали за нещо зелено — никой от двата кораба не успя да разтовари на сушата храни или хора. От Англия и Порт Джаксън се получиха писма — свалиха ги неколцина души от командването на платноходите, слезли да се поразтъпчат. Наложил се разтоварването да почака и може би да се

осъществи при Водопада. Неописуемо щастлив, лейтенант Кларк получи цели четири дебели писма от своята любима Бетси, от които с облекчение научи, че и тя, и невръстният Ралфи били много добре.

Губернаторът Филип обясняваше в посланието си до майор Рос, че „Бдителност“ е била изпроводена в Батавия, където да натовари в тесните си отсеци всичката храна, която е в състояние да прекара, и ако е възможно, да наеме холандски плавателен съд, който да я последва до Порт Джаксън с повечко провизии, а също да свали и лейтенант Филип Гидли Кинг. Негово превъзходителство губернаторът се надявал Кинг да се качи на някой холандски кораб, който идва от Източна Индия и който да го откара поне до Кейптаун в дългото му пътешествие до Лондон, където той трябваше да отнесе прощението на Филип. Веднага щом се върне в Порт Джаксън и бъде постегнат, „Бдителност“ щял да поеме към остров Норфолк, за да прибере капитан Джон Хънтър и неговите моряци от „Сириус“ — нещо, което според губернатора надали щяло да се случи по-рано от средата на 1791 година. По-нататък Филип обаче отсичаше твърдо, че сега, след като са пристигнали достатъчно хранителни запаси, майор Рос няма основания да управлява и занапред при военно положение. Трябвало да го отмени незабавно. „Ах, ти, Кинг, ах, негодник такъв! — помисли разярен майорът. — Това е твое дело, няма кой друг да ме е натопил. Как ще накарам моряците на Хънтър да свършат нещичко, ако не ги заплашва бесило?“

От Порт Джаксън имаше и други лоши новини. Товарният кораб „Страж“, който поел от Лондон, за да прекара храна, бил изкупил всички излишни животни в Кейптаун и потеглил, за да направи последния преход до Ботаническият залив. На Бъдни вечер 1789 година корабът вече се бил отдалечил на хиляда и шестстотин километра от нос Добра надежда и продължавал нататък по сравнително спокойното море, когато, не щеш ли, видял пред себе си ледник. Капитанът не бил пресметнал добре колко вода трябва на добитъка дневно, затова решил да се възползва от късмета си и пратил няколко лодки, които да откършат малко от леда и да попълнят запасите на кораба от вода. Речено-сторено: направили го бързо и „Страж“ се отдалечил по живо, по здраво от ледения остров. Капитан Риу — голям веселяк — лично се уверил, че платноходът се е откъснал от ледника, и слязъл да похапне хубавичко. Четвърт час по-късно кърмата на „Страж“ се

блъснала с все сила в ледника, при което румпелът се повредил и платноходът се продънил. Взел да се пълни с вода, но много бавно, затова капитан Риу отсъдил, че все ще успеят да се върнат криво-ляво в Кейптаун: всички животни до последното били изхвърлени през борда, а почти целият екипаж се натоварил заедно с най-ценните каторжници — занаятчии, на пет лодки. Междувременно обаче моряците задигнали и рома, за да притъпят болката от смъртта в море, толкова студено, че из него да се носят ледници. Петте лодки поели в неизвестна посока, както били натоварени чак до планширите с мъртво пияни мъже. Само един се добрал до сушата. „Страж“ също я стигнал, след като седмици наред кръжил на безцелни спирали из южната част на Индийския океан. Заседнал недалеч от Кейптаун и вече не си струвало да се спасява почти нищо от товара. А онова, което все пак можело да бъде спасено, било натоварено на „Лейди Джулиана“, първия поел към Ботаническия залив кораб, пристигнал след корабкрушението на нос Добра надежда. Кейптаун обаче вече нямал и едно-едничко животно, което да продаде няколко дена по-късно на „Юстиниан“ — целият наличен добитък вече бил качен на „Страж“ и си бил отишъл мърцина по време на бедствието. Същото важало и за багажа на губернатор Филип, майор Рос, капитан Дейвид Колинс и други сред висшите флотски офицери. Рос така и не се оправи от този тежък финансов удар, причинен му от корабкрушението на „Страж“, понеже бе платил на посредник да му закупи доста животни за собствено ползване и развъждане.

Може би наистина си бе добра новина, че поне на първо време няма да гладуват, но покрай отмяната на военното положение и вестта за „Страж“ майорът съжали, че не пие.

През следващите дни от „Юстиниан“ и „Сюрприз“ бяха свалени някои неща, но от корабите не слезе никой от каторжниците — четирийсет и седем мъже и сто петдесет и седем жени. Всички жени бяха пътували с „Лейди Джулиана“, първия от петте кораба, пристигнали през юни в Порт Джаксън. Филип беше очаквал, естествено, товарен платноход. И беше много възмутен, че първият плавателен съд, пристигнал след толкова време, превозва такива ненужни неща като жени и дрехи. Но ето че после дойде и „Юстиниан“, последван в края на месеца от „Сюрприз“, „Нептун“ и „Скарбъро“, направил второ пътешествие до Нов Южен Уелс.

— Какъв удар! — възкликна Мъри, корабният лекар на „Юстиниан“, пред доста слушатели — все пехотинци и флотски офицери, заточеници по неволя на остров Норфолк. При спомена той пребледня и въздъхна тежко. — „Сюрприз“, „Нептун“ и „Скарбъро“ трябваше да докарат в Порт Джаксън още хиляда каторжници, но по пътя двеста шейсет и седем от тях умряха. Така на сушата слязоха само седемстотин петдесет и девет души, от които близо петстотин — тежко болни. И стана една! Имах чувството, че негово превъзходителство ще вземе да припадне — как да го виниш човека! Нямаме представа, нямаме представа... — задави се Мъри. — Вътрешно министерство сменило доставчика и възложило изхранването на трите кораба на дружество, търгуващо с роби, после за капак му платило предварително, без да включва условието, че всички каторжници до последния трябва да пристигнат живи и здрави. На доставчика всъщност му беше по-изгодно заточениците да измрат по пътя. Така клетниците... си стояха гладни. И през целия път бяха оковани в старите вериги за роби — нали се сещате, твърд метален прът с дължина трийсетина сантиметра, свързващ халките на оковите върху глезените. Дори и да им беше разрешено да излизат на палубата — а това не им бе разрешено, — те пак нямаше да могат да се качат горе. Не можеха да ходят, горките. И негрите, дето са пътували някакъв си месец и половина — два, едвам са издържали, а представяте ли си какво е било да си окован с такива вериги на долната верига в продължение на цяла година!

— Сигурно са издъхвали в ужасни мъки — процеди през зъби Стивън Донован. — Дано всички търговци на роби изгният в пъкъла!

Никой друг, освен него не се обади и Мъри продължи разказа си.

— Най-страшно беше на „Нептун“, но и на „Скарбъро“ положението не беше по-розово — прекарваше близо шейсет души повече, отколкото първия път, и то на по-малко пространство. На „Сюрприз“ условията бяха най-добри, там умряха само трийсет и шест души от общо двеста петдесет и четири, поели от Лондон. Ако не повръщяхме, плачехме, честно ви казвам. Каторжниците бяха само кожа и кости — всички до последния, и продължиха да мрат, докато им помагахме да излязат от отсеците. Ами смрадта! Издъхваха по палубите, издъхваха, докато ги товарехме по лодките, издъхваха, докато ги прекарвахме до брега. А които оживяха, трябваше да бъдат

лекувани пред лазаретите, докато изтребим паразитите: по тях пъплеха хиляди въшки, изобщо не преувеличавам, нали, господин Уентуърт?

— Ни най-малко — потвърди другият новопристигнал, който се хранеше в офицерския стол: снажен рус красавец на име Дарси Уентуърт, слязъл на остров Норфолк като помощник-лекар. — „Нептун“ си беше кораб, сякаш дошъл от ада. Потеглих с него като корабен лекар от Портсмут, ала по време на пътуването нито веднъж не ме накараха да сляза долу, обратното, дори ми забраниха да припарвам до затвора. През целия път усещахме миризмата, но щом в Порт Джаксън слязох долу да помогна — майко мила! Просто нямам думи да ви го опиша. Нямаше къде да стъпим в това море от пълзящи твари, разлагащи се трупове, хлебарки, плъхове, мухи, бълхи, въшки и въпреки това някои от хората, моля ви се, още бяха живи. Поне ние, лекарите, сме на мнение, че който е оцелял при такива обстоятелства, рано или късно ще превърти.

Стивън познаваше повече капитани на търговски кораби, отколкото флотските офицери, и попита:

— Кой беше капитан на „Нептун“?

— Едно добиче на име Доналд Трейл — отвърна Уентуърт. — Не можеше да разбере какво се притесняваме толкова, та се питам колко ли живи роби е доставял в Ямайка. Единственото, което интересуваше и него, а и Анестис, бе да развърти търговийка с хората в Порт Джаксън, но искаше на всичко такива баснословни пари, че му купиха само рома.

— Чувал съм го тоя Трейл — рече Стивън така, сякаш се е поболял. — Ще държи един негър жив само защото никой няма да го купи мъртъв. Истинско убийство е да подпишеш договор, с който негласно разрешаваш убийства. Гръм да ги удари всички негодници във Вътрешно министерство.

— Държеше се зле дори със свободните граждани, платили си за пътуването — ей това е най-голямата загадка — поклати глава Уентуърт. — Ако не за друго, то поне за да опази собствената си кожа, би трябвало да е мил поне с тях, но не би. С „Нептун“ пътуваха и някои офицери и редници от армейския полк, създаден наскоро специално за да служи в Нов Южен Уелс. Капитан Джон Макартър от Корпуса на Нов Южен Уелс, жена му и невръстното им дете, както и по-големият им син бяха наблъскани заедно със слугите в тясна като

килия каюта, не им разрешаваха да влизат в каюткомпанията, а на палубата можеха да излизат само по тесен проход, натъпкан с каторжнички и с препълнени догоре кофи с изпражнения. Пеленачето умря, Макартър се изпокара с Трейл и с щурмана и в Кейптаун се прехвърли на „Скарбъро“, но вече беше късно — беше се поболял от мръсотията. Доколкото разбрах, синът му също не е добре.

— А ти как пътува, господин Уентуърт? — попита майор Рос, който досега беше слушал, без да проронва и дума.

— Лошо, но поне можех да излизам на палубата. След като Макартърви се изнесоха, настаних жената в тяхната каюта — за нея това бе значително подобрение. — Най-неочаквано той сбърчи чело. — Имам в Англия влиятелни роднини, писах им, щом „Нептун“ се прибере, да потърсят на Трейл отговорност за извършените престъпления.

— Хич не се и надявай — намеси се капитан Джордж Джонсън. — Лорд Пенрин и неговите приятелчета, търговците с роби, имат по-голямо влияние в парламента, отколкото десетина херцози и графове, взети заедно.

— Господин Мъри, разкажете ми какво още се случи на тия клетници в Порт Джаксън — нареди майор Рос.

— Негово превъзходителство губернаторът заповяда извън селището да изкопаят дълбок ров — продължи Мъри, — и пренесоха там мъртъвците, та господин Джонсън да ги опее. Много мил човек е тоя Джонсън — грижеше се за оцелелите, не се побоя да слезе и на долната палуба на „Нептун“, за да извежда хората, беше трогателен, докато даваше последно причастие. Но така и не успяха да заровят трупове в рова. Затрупаха ги с камъни, така че местните псета да не ги докопат — те опоскват всичко, изпречило им се на пътя; щом „Сюрприз“ потегли за остров Норфолк, продължиха да стоварват трупове. Хората продължаваха да мрат като мухи. Губернаторът Филип място не може да си намери от мъка и гняв. Носим писмо от него до лорд Сидни, но се опасявам, че Вътрешно министерство ще го получи чак след като изпрати следващата партида каторжници — при същите условия и със същите доставчици, снабдявали и корабите за роби. Ще им плати предварително, за да докарат в Порт Джаксън трупове.

— Трейл се радва на всяка преждевременна смърт — вметна Уентуърт. — На „Нептун“ мряха и моряци.

— Доколкото разбирам, почти всички хиляда каторжници на „Нептун“ са били мъже — рече Рос.

— Да, имаше само няколко жени, натикани в онзи мръсен проход. Каторжничките отплаваха преди нас с „Лейди Джулиана“.

— А тяхната съдба каква е? — поинтересува се свъсен Рос, който вече се чудеше как сто петдесет и седемте живи скелета ще слязат на стръмната скала при Водопада.

— О, тяхното положение не е толкова окаяно — отвърна вече побдро лекарят Мъри. — Доставчик на „Лейди Джулиана“ беше господин Ричардс, снабдявал и вашата флотилия. Най-лошото, което мога да кажа за този кораб, е, че екипажът — на него нямаше пехотинци — си отживя, да си рече човек, че са не на кораб, а в спиртоварна за ром. При това платноходът беше натоварен с жени. Нищо чудно, че пъплеше като костенурка.

— Нека бъдем благодарни и на малките радости — подсмихна се Рос. — Както е тръгнало, явно акушерките не след дълго ще имат доста работа.

— Да, някои жени чакат деца. Други вече родиха.

— Ами четирийсет и седемдесетте мъже? Те с тия кораби от ада ли пристигнаха, или вече бяха в Порт Джаксън?

— От новопристигналите са, най-издръжливите измежду тях. Кое то още не значи нищо. Но поне никой не е луд и не повръща.

Робърт Рос вече разполагаше с доста големи количества местен ром, но нали си беше предвидлив, го беше смесил с по-качествена напитка и го наричаше „ром от Рио“. Наливаше рома, произведен от Ричард, с празни дъбови бурета, в които капваше от хубавия бристълски ром, разтоварен от „Юстиниан“, та да види какво ще се получи, след като ромът поотлежи. Заедно с лейтенант Кларк и Ричард бяха скрили това тайно съкровище на сухо място, където не можеше да го намери никой. Спиртоварната щеше да работи, докато произведат девет хиляди литра — дотогава според сметките на майора щяха да са изразходвали цялата налична захарна тръстика, нямаше да има и празни бурета. После той щеше да разглоби устройството и да го даде на Морган, за да го скрие. С поуспокоена съвест майорът взе решение да използва и мъничкото ечемик, отгледан на острова, за да направи бира — сред товара на „Юстиниан“ имаше и хмел. Така дори

каторжниците щяха да пийват от време на време и нещо друго, освен вода.

„Божичко, как е възможно да се държат така с осъдените мъже и жени? Правителството не на друг, а на негово величество краля да ги остави в ръцете на червеи и змии!“ Виж, той, майор Рос, може и да побийваше подопечните си, случваше се дори да качи някого на бесилото, но не ги беше оставял да не си дояждат и се беше грижил за тях. „Дали Артър Филип вече си дава сметка, че поквареността на капитаните на кораби, предназначени за прекарване на роби, го е спасила за втори път тази година от глад? Какво щеше да стане, ако всички хиляда и двеста каторжници бяха пристигнали през юни и бяха слезли на сушата в състояние, добро като на заточениците от нашата флотилия? След като «Страж» е претърпял корабокрушение, храната, прекарана от «Юстиниан», щеше да стигне само за няколко седмици. Чрез бездушните търговци на роби Бог е спасил Нов Южен Уелс. Но когато Бог си поиска дълга, кой ли ще го плаща?“

Сутринта на десети август, още преди каторжниците на „Сюрприз“ да са слезли на сушата, майор Рос събра всички на острова, строи ги под държавния флаг и им дръпна реч.

— Пристигнаха провизии, които ще ни стигнат за известно време, така излязохме от критичното положение, в което бяхме изпаднали — ревна той. — Ето защо обявявам, че военното положение се отменя. Това съвсем не означава, че съм ви разрешил да вършите безобразия. Вече нямам право да беся никого, затова пък мога да ви налагам с камшика, докато не ви смъкна кожата — и ще го правя, така да знаете! Населението ще се увеличи на седемстотин и осемнайсет души, нещо, на което не можем да гледаме през пръсти! Особено като знаем, че новопристигналите каторжници са главно жени, а малкото мъже са болни. Така гърлата, които се налага да изхранваме, не са съпроводени с тела, които са в състояние да се товарят с тежък труд. Всяка колиба и къща се задължава да прибере по още един човек, понеже нямам намерение да вдигам бараки за жените. Само онези, натоварени да надзирават каторжниците — господин Донован и господин Уентуърт, — са освободени от това задължение. Независимо какви сте, дали моряци, пехотинци, които живеят извън бараките за

военните, помилвани каторжници или каторжници, чиито присъди още не са изтекли, всички ще се грижите най-малко за една жена. Офицерите могат да се включат, могат и да не се включват — както решат. Но ви предупреждавам, чуйте ме добре! Няма да допусна някоя жена да бъде бита или да се превърне в играчка на мъжете. Няма как да спра разврата, но няма да търпя и поведение, с което да паднете до равнището на диваците. Който изнасили или тормози физически жените, ще отнесе петдесет камшика — това важи с еднаква сила и за пехотинците, и за моряците, и за каторжниците.

Той замълча и се вторачи свъсен в притихналите редици, сетне погледът му падна върху самодоволната мутра на капитан Джон Хънтър, който разбираше прекрасно, че щом негово превъзходителство губернаторът е отменил военното положение, той може да се държи много по-предизвикателно и да си разиграва коня.

— С изключение на онези от флотата, които не желаят да се застояват тук и възнамеряват да се изнесат от острова веднага щом „Бдителност“ дойде да ги прибере, смятам да разреда жителите в селището Сидни и да раздам на възможно най-много хора по четири декара земя, стига те да се нагърбят да изхранват още един човек. Държавата няма да посяга на онова, което ще отгледате на тази земя. Имате правото да продавате излишъците на държавата и независимо дали сте свободни граждани или каторжници, за тях ще ви се плаща. Каторжниците, които се трудят усърдно, разчистят предоставената им земя и продават част от отгледаната реколта на държавата, ще бъдат оправдани и освободени веднага щом покажат, че са достойни хора — вече оправдах неколцина за добрата им работа. Държавата ще отпусна на всекиго с четири декара земя по една свиня, ще ѝ осигурява и шопар. Не мога да ви обещавам същото и за домашните птици, но на когото му е по джоба да закупи пуйки, кокошки или патици, ще има възможност да го стори веднага щом броят им го позволи.

Множеството се разшушука, някои лица грейнаха, други посърнаха. Не всички бяха готови да си изкарват прехраната с пот на челото, дори това да беше в техен интерес.

Майорът продължи:

— Ричард Филимор, можеш да вземеш четирите декара земя, които си харесаш на изток от селището. Натаниъл Лукас, можеш да смяташ четирите декара зад селището Сидни, където сега живееш, за

твои. Джон Райс, можеш да вземеш четирите декара зад Нат Лукас, граничещи с потока, който тече между бараките на пехотинците и вътрешния ред къщи. Джон Мортимър и Томас Краудър, и вие отивате в същата местност, както Райс. Ричард Морган, ти оставаш на земята в горния край на дола, където живееш и сега. Ще съобщя и на другите коя земя получават веднага щом господин Брадли бъде готов със земеразделянето. Екипажът на „Сириус“ отива на голямата поляна по средата на пътя за Водопада. Хората, които обработват лена, включително тъкачите, за които разбрах, че са пристигнали със „Сюрприз“, ще се установят във Филипбърг и ще направят тъкачница за лен. — Майорът замълча, понеже не се сещаше какво още да каже. — А сега сте свободни!

Ричард се върна при ямата за бичене на трупи горе в долчинката — не знаеше да се радва ли, да плаче ли. Рос му беше предоставил четири декара земя точно където се намираше и къщата му — какво по-хубаво от това! Поляната вече беше разчистена и се обработваше. Нат Лукас и Ричард Филимор бяха извадили същия късмет, докато на Краудър, Райс и Мортимър щеше да им се наложи да секат дървета. А Ричард се бе натъжил, понеже Рос очевидно смяташе да сложи край на усамотението му. Вярно, Лоръл живееше в отделна колиба, ала Ричард съзнаваше, че не може току-така да изпъди жената и да я прати при Лоръл — той беше свястно момче, но сто на сто щеше да посегне на новодошлата, независимо дали тя го иска или не. Не, трябваше да я пусне в собствената си къща, която се състоеше от една-едничка стая, пък била тя и просторна. Това осуетяваше плановете му за края на седмицата, когато той бе смятал да полови риба на скалите западно от площадката, където спираха лодките, а после да излезе на дълга разходка заедно със Стивън. Вместо това щеше да му се наложи да добавя към къщата още една стая, където да настани жената. Джони Ливингстън му беше измайсторил каручка на плазове, макар и да бе проявил благоразумие да не пита за какво му е. Ричард можеше да се впрегне в нея и да я тегли, все едно е кон. Беше прекарал, и то по мръкнало, с каручката нарязаната и намачкана захарна тръстика за спиртоварната, понеже не искаше да го поверява на друг. Побираше, общо взето, колкото голяма ръчна количка, вършеше му чудесна работа. Сега, ще не ще, Ричард трябваше да прекара пак с нея от кариерата камъни за нови основи. Да опустеят и жените!

Понеже беше зима, висшите офицери се събираха заедно на обяд за единственото топло ядене през деня при майор Рос, в трапезарията на губернаторската къща. Госпожа Морган, както Лизи Лок настояваше да я наричат, сега разполагаше с всички продукти и наистина готвеше добре — пръстите да си оближеш. Днес беше приготвила свинско печено — да ознаменуват пристигането на „Сюрприз“ и „Юстиниан“, макар че никой от командващите не бе поканен да опита прасенцето, нямаше ги и господата Донован, Уентуърт и Мъри. Не присъстваше и лейтенант Ралф Кларк. Трапезата на Кларк бе доста бедна — така беше още откакто бе напуснал Англия. Не беше богат и когато трябваше да харчи пари от джоба си, цепеше косъма на две. Нямаше го и лейтенант Робърт Келюу — все още всички страняха от него, откакто бе обявил онзи смехотворен дуел на лейтенант Фади.

Присъстваха майор Робърт Рос, капитан Джон Хънтър, капитан Джордж Джонстън, лейтенант Джон Джонстън и уви, оня клюкар — лейтенант Уилям Фади.

Преди да седнат да се хранят, майорът почерпи всички с „ром от Рио“. Къташе за десерт бутилката портвайн, която му беше подарил Мейтланд, капитанът на „Юстиниан“. Храната се забави, ето защо майорът сипа на всички по втора чашка ром. Затова когато седнаха да уважат печения свински бут на госпожа Морган с хубава хрупкава коричка, гъст прекрасен сос и запечени картофи, петимата мъже вече бяха добре почерпени и обядът не притъпи въздействието на рома — нещата загрубяха още повече, когато обядващите решиха да полеят печеното с още малко ром.

— Гледам, сменил си Кларк, вече не е шеф на държавните хранилища — подхвана Хънтър, който дояждаше леченя ориз, полят обилно с меласа.

— Лейтенант Кларк си има и друга работа, няма цял живот да брои на пръсти — отвърна Рос с лъснала от мазнината брадичка. — Негово превъзходителство губернаторът ми е пратил Фриман — той да върши тая работа. А Кларк ми трябва — ще ръководи застрояването на Шарлотина нива.

Хънтър се вкамени.

— Покрай това се сецам — отбеляза той уж спокойно, — че в незабравимата си реч от тая сутрин се каниш да изселиш моите моряци от Сидни и да ги преместиш при пътя за Водопада — май така се изрази.

— Точно така — потвърди Рос и избърса брадичката си с една от кърпите, които милата госпожа Морган бе скроила от стара ленена покривка за маса и беше поръбила — не жена, а съкровище!

Рос не проумяваше какво е прихванало Ричард Морган, та да я натири, подозираше обаче, че е заради леглото, тъй като Морган се беше оказал прав: Лизи със сигурност не беше прелъстителка. Майорът сгъна кърпата и погледна право в Хънтър, който седеше в другия край на масата.

— И какво от това? — попита той.

— Военното положение е отменено, кой ти дава право, Рос, да се разпореждаш с екипажа ми?

— Ако не ме лъже паметта, още съм заместник-губернатор. Имам право да местя постовите и Кралската флота на пътя за Водопада. Натресли са ни още сто и петдесет жени, няма да допусна в селището Сидни да гъмжи от негодници, които отказват да работят, а очакват да получават храна.

Хънтър бутна чинията от ориза толкова силно, че преобърна празната чаша от рома, сетне се надвеси напред и се хвана за ръба на масата.

— До гуша ми дойде! — викна с цяло гърло той, после замахна и стовари пестник върху масата. — Ти, Рос, си един коварен диктатор и веднага щом се върна в Порт Джаксън, ще уведомя за това губернатора. Бесиш ми хората, налагаш ги с камшици — проклет да си! Принуждаваш моряци от Кралската флота да ти вършат работа, която не бих дал и на Юда Искаротски! — Хънтър се изправи и оголил зъби, изгледа на кръв майора. — И не само това, ами по време на военното положение си разиграваше коня както си знаеш!

— Така си е — рече уж дружелюбно Рос. — Мед ми капе на душата да гледам как моряците от Кралската флота както никога вършат някаква работа.

— От мен да го знаеш, майор Рос, няма да допусна да ми изселваш хората.

— Виж го ти него, нямало да допусне! — рипна Рос с блеснал поглед. — Пет месеца търпя и теб, и ония твои глезльовци, а както е тръгнало, май ще има да ви търпя още половин година! Да, ама не. Не искам да ми се мотаеете повече пред очите. Ония твои копелдаци от Кралската флота си въобразяват, че могат да се разпореждат, все едно това тук им е бащиния. Но тая няма да я бъде! Най-малкото тук. Лепнали се като пиявици и смучат ли, смучат кръвта на другите! Ще правиш каквото ти казвам, Хънтър, и без повече приказки! Твоя работа, щипи по задниците слугите си, само нека е по-далечко от мен, да не ви мириша пръднята. А сега върви и премести ония мухльовци на твое подчинение на пътя за Водопада!

— Ще те изправя пред военния трибунал, Рос, така да знаеш! Ще направя така, че да те отзоват опозорен в Порт Джаксън и да те натоварят на първия кораб за Англия!

— Хайде да те видим, де, жалък дърт негоднико! Все пак не забравяй, че не аз, а ти допусна корабът ти да претърпи корабокрушение. И ако ме върнеш в Англия, ще пристигна тъкмо навреме, че да се явя пред съда и да свидетелствам, че не си се вслушал в съветите на хората от острова, които щяха да ти обяснят как да не съсипваш кораба! — ревна Рос. — Голата истина, Хънтър, е, че не можеш да прекараш и шлеп от Улидж до Тилбъри, ако не те теглят на буксир.

Хънтър бе станал морав от гняв; всмукна шумно пръските пяна, избили в ъгълчетата на устата му, и рече:

— Дуел! Утре по изгрев-слънце!

Майорът се запревива от смях.

— Дуел на куково лято! — подметна той. — То оставаше да унижавам така Корпуса на морските пехотинци! Да се бия на дуел с някакъв педал, дето вече е с единия крак в гроба! Хайде, чупката! Разкарай ми се от главата и докато съм заместник-губернатор на остров Норфолк, да не ми се мяркаш пред очите, чу ли!

Капитан Хънтър се въртна на токове и излезе.

Тримата свидетели се спогледаха през масата: Фади се чудеше какво извинение да си измисли, за да изтича и да разкаже всичко от игла до конец на Ралф Кларк, Джон Джонстън пък усети, че му се повдига, а онзи чревоугодник — Джордж Джонстън, се чувстваше неопишуемо доволен от живота, и то не само благодарение на рома или

на гозбите на госпожа Морган. Рос им бе натрил хубаво носовете на ония мижитурки от Кралската флота. Той споделяше напълно мнението на майора за екипажа на „Сириус“, а и Рос беше единственият човек, способен да попречи на пехотинците да сграбчат за гръклянните моряците. А това не бе никак лесно. Наред с всичко останало, майорът беше постъпил много умно, като още преди сто петдесет и седемте жени да са пристигнали, бе отстранил от Сидни поне някои от хората, които вероятно щяха да му създават ядове.

— Седи си на стола, Фади — рече Рос, след като отново се настани на масата и въздъхна доволно. — Няма да ти заповядвам да си държиш езика зад зъбите, понеже и сам Господ Бог не е в състояние да те накара да си мълчиш, освен ако не направи така, че да онемееш. Разлей, Джордж, портвайна. Не мога да допусна този наистина паметен обяд да приключи, без да сме вдигнали наздравица за негово величество краля и за Корпуса на морските пехотинци, който все някой ден ще стане Кралски корпус. И тогава ще сме на една нога с Кралската флота.

В петък — тринайсети, ден, толкова лош, че всички заселници се тресяха от суеверен страх, започнаха да свалят при Водопада каторжничките от „Сюрприз“ — вятърът си духаше и духаше от юг и вироглаво отказваше да смени посоката.

Ричард вече ръководеше десет ями за бичене на трупи, където мъжете се скъсваха от работа, а Ралф Кларк настояваше и на Шарлотина нива да дойдат секачи, понеже Рос бързаше да вдигне постройките там, та обитателите им да се заемат с обработваемите земи наоколо. Въпреки това Ричард продължаваше да разрязва дървения материал на дъски и греди, все така заедно с редник Били Уигфол. Но рано-рано на тринайсети, петък, се видя принуден да докладва на майор Рос, че не може да убеди никого от подчинените си да работят с трионите в този лош ден.

— Истината, драги ми господине, е, че ако повикам Ричард със с бича, всички на бърза ръка ще се разработят, но в суматохата току-виж някой пострадал. Не мога да допусна някой от работниците да бъде осакатен точно когато трябва да набичим дъски за толкова много нови жилища — обясни Ричард.

— Е, има неща, които са по-силни от нас — отсъди Рос, който също си падаше суеверен. — Ще дам на всички почивен ден. Но ще се наложи да го отработват утре. По едно съвпадение съм забранил на каторжниците да ходят днес на Водопада, за да оглеждат жените и да подслоняват която им хареса. — Той се усмихна тъжно. — Освен това им казах, че ако не се подчинят и все пак опитат да се промъкнат, днес е петък, тринайсети, и сто на сто ще си изберат проклетия. При всички положения обаче някой трябва да помогне на ония непотребни създания да слязат на брега и да изкатерят урвата, а тъй като заповядах и на своите пехотинци да не припарват до Водопада, остават само моряците от „Сириус“. — Той се подсмива, искрено развеселен. — Все пак ми се ще там да има и хора, които да ми докладват как са се държали моряците — сам знаеш, повечето са събрани от кол и въже. Защо не придружиш, Морган, господин Донован и господин Уентуърт?

Тримата поеха в осем сутринта и въпреки датата бяха в прекрасно настроение. Стивън и Дарси Уентуърт се погаждаха чудесно — подобно на Ричард, и Уентуърт беше разумен човек, та да дамгосва някого само защото е обратен. Освен това двамата с Донован си приличаха — най-вече в страстта си по новите места, по пътешествията и приключенията и в своята начетеност. Морето беше предоставило на Стивън възможността да действа, а колкото до Уентуърт, навремето той се беше поддал на зова на широките друмища и на няколко пъти беше залавян и осъждан за пътни обири. Беше се отървал на косъм само благодарение на своите влиятелни роднини, накрая обаче дори на тях им беше писнало да го спасяват и понеже, докато не кръстосваше друмищата, за да плячкосва, Уентуърт бе учил малко медицина, му бяха казали да отива в Нов Южен Уелс и да не се връща повече. Убедиха го да го стори с триста мъки, като му обещаха, че редовно ще му плащат малка сума, но само ако се установи в Нов Южен Уелс.

Стивън и досега носеше косата си дълга, на пищни къдри, а Уентуърт се беше запалил по прическа, която май се налагаше като нова мода: косата, остригана късо, но не чак толкова, както на Ричард. Тримата вървяха един до друг надолу по пътя и изглеждаха наистина изумително — красиви, снажни, без грамче тлъстинка. Уентуърт, който бе най-висок и единственият рус от тримата, крачеше по средата, между двамата си тъмнокоси спътници.

Заслизаха по стръмната урва, възправила се на стотина метра над водата, и видяха, че „Сюрприз“ е спрял доста наблизко и морето е спокойно. Приливът беше започнал, а преди два дена господин Донован бе обяснил на капитана Анестис как да свали безопасно хората на сушата. Анестис — все пак капитан на търговски платноход — прояви благоразумие и го послуша.

— Голяма отрепка е — рече Стивън за капитана и седна на една скала. — Казаха ми как в Порт Джаксън продавал хартия срещу едно пени листа, мастило — за една лира стерлинга малкото шишенце, и долнопробна небелена басма — по десет шилинга лакътя. Корабният лекар Мъри разправа, че така и не се намерили купувачи, интересно какво ще стане, когато Анестис опъне сергията и тук.

Ричард се сети за Лизи Лок — сега тя се казва Лизи Морган, точно така, Лизи Морган, напомни си той, — и как тя му разправяше, че на „Лейди Пенрин“ жените в мензис не разполагали с парцали, затова, макар да не искаше да пълни джобовете на търгащите, готови да уморят хората, стига това да им носи печалби, Ричард реши да отскочи до въпросната сергия и да купи няколко лакътя небелена басма за жената, която по заповед на Рос трябваше да подслони. Може би на каторжничките от „Лейди Джулиана“ бяха раздали парчета плат, но той се съмняваше. Ако се съдеше от поведението на сексуално презадоволения екипаж на „Лейди Пенрин“, моряците надали се бяха отнасяли по-състрадателно с клетниците, колкото и жени да бяха прекарвали през леглата си. Освен това щеше да се наложи Ричард да набави креват за жената, а покрай него — и сламеник, възглавница, чаршафи и може би одеяло и дрехи. Джони Ливингстън бе обещал да му екове легло и още столове, ала въпреки това неканената гостенка щеше да излезе на Ричард доста солено. Той още къташе жълтиците отстрани в сандъка с багажа и в токовете на ботушите на Айк Роджърс. Интересно, какво ли имаше за продан Николас Анестис? Дали му се намираше шмиргелова прах? Ричард се надяваше да купи малко — запасите му бяха на изчерпване. Майстореше шкурка от пясъка по Залива на костенурките, рибен туткал — от остатъците риба, но виж, нямаше откъде да вземе шмиргелова прах.

Малко след десет сутринта първата голяма лодка се отправи от кораба към брега, посрещната от радостните възгласи на петдесетина моряци от „Сириус“, които чакаха нетърпеливо. И другите лодки при

„Сюрприз“ се пълнеха с жени. За разлика от деня, когато майор Рос беше слязъл от „Сириус“, не валеше и условията не бяха толкова сурови, но когато първата лодка се доближи до брега, гребците спряха, за да видят дали не се задава някоя по-голяма вълна, а жените се разпищяха, заблъскаха се, отказваха да скочат на сушата. Един от моряците на „Сириус“ слезе досами водата и протегна ръце. Щом лодката се доближи отново, двама от гребците грабнаха една от жените и му я хвърлиха, после сториха същото и с останалите. Някоя не падна в морето, на скалата благополучно се приземиха и вързопите с личните вещи. След първата пристигна и втора лодка и всичко започна отначало — не след дълго малкото земя около скалата гъмжеше от жени и моряци от „Сириус“. Никой обаче не си позволяваше да обижда и да своеволничи — всяка жена бе отведена от мъжа, който явно си я беше харесал, горе до билото на шейсет метра от водата.

— Чакай само в селището да се разчуе, че от „Сириус“ са си избрали най-хубавите жени — подметна Стивън. — Пехотинците ще се разбунтуват, нали Рос им забрани и да припарват тук.

— Нарочно ли го направи? — полюбопитства Уентуърт.

— Да, но не по причината, за която си мислиш — уточни Ричард. — Кое е по-лошо? Да остави пехотинците, които не са на пост, да избират първи, или да остави моряците от „Сириус“ да ги изпреварят? И бездруго ще има кавги и съперничество, затова майорът е предпочел гуша за гуша да се хванат моряци и пехотинци, а не пехотинци с пехотинци.

— Е, то и изборът не беше кой знае какъв — подсмихна се Стивън. — Мен ако питате, в сравнение с тия мокри кокошки и горгоната Медуза ще изглежда първа красавица. Преброих само петдесет и три жени, което, драги ми приятели, означава, че ще се наложи да си размърдаме задниците и да слезем долу при скалата. Помагачите от „Сириус“ се ометоха.

Подобно на Стивън Донован и Ричард Морган, но по други причини, и Дарси Уентуърт не се изкушаваше да си вземе жена от каторжничките, слезли на брега, след като тримата се спуснаха долу на скалата и взеха да насърчават ужасените същества да скочат от лодката. Любовницата му — и тя каторжничка, рижа млада красавица на име Катерин Краули, нямаше да слезе при Водопада — щеше да изчака заедно с невръстния им син Уилям Чарлс, докато заливът Сидни

се поуспокои, Уентуърт се беше влюбил в нея от пръв поглед и най-предизвикателно я беше преместил от мръсния проход на „Нептун“ в каютата на Макартърови, където малко преди корабът да пристигне в Порт Джаксън, Катерин бе родила момченцето, донесло им и сладка радост, и горчива тъга. Невръстният Уилям Чарлс имаше медните къдри на майка си и както личеше, някой ден щеше да стане снажен като баща си, ала бе силно разноглед и надали някога щеше да вижда добре.

Приливът скоро щеше да достигне връхната си точка и от „Сюрприз“, откъдето бяха слезли близо седемдесет от каторжничките и всички каторжници, дадоха знак, че няма да пращат повече хора. Жените бяха тъжна гледка — колкото и прилично да се бяха държали с тях на „Лейди Джулиана“, те бяха пристигнали на остров Норфолк с мокър, продънен кораб, на палуба, където през дългото пътешествие от Англия са били наблъскани мъже и всичко още тънеше в мръсотия, разложение и изпражнения.

Колкото до четирийсет и седемте мъже, стоварени на сушата, те бяха в окаяно състояние. Нима това бяха най-издръжливите, достигнали Порт Джаксън? Моряците на „Сюрприз“ нехаеха за каторжниците, затова, щом пристигнеш поредната лодка, Уентуърт, ще не ще, скачаше в нея, хващаше клетниците и ги хвърляше на Ричард и Стивън. Мъжете нямаха силици да скочат и на сантиметър. Бяха взели-дали, останали само кожа и кости, очите им бяха хлътнали като спаружени сушелки, зъбите им бяха изпадали, косата — също, ноктите им бяха напукани. Всичките бяха болни от скорбут или дизентерия и бяха пълни с бълхи и въшки. Понеже беше най-бързоног, Ричард хукна към селището Сидни и помоли за помощници, пехотинци или каторжници — последните жени, които моряците от „Сириус“ бяха зарязали на произвола на съдбата, тътрузеха нозе по пътя и едвам мъкнеха тежките вързопи, — после се върна пак тичешком, следван от сержант Том Смит, който подканяше хората, отзовали се на призива, да не се помайват. Малцина бяха яки като шефа на секачите, пък бил той и на четирийсет и две години. Нито Ричард, нито Смит забелязаха, че един от доброволците — Том Джоунс втори, се е отцепил от останалите още преди да са стигнали урвата при Водопада — още имаше жени, които се опитваха да достигнат до селището Сидни.

На здрачаване вече бяха приключили, всички слезли от кораба каторжници бяха отведени без произшествия в Сидни, където и други си избраха жена измежду пристигналите, а изпосталелите, ужасно болни мъже бяха настанени в мъничкия лазарет и в набързо пригодена плевня. Оливия Лукас, Елайза Андерсън — вдовицата на Джон Брайънт, и икономката на командващия — госпожа Морган се грижеха всеотдайно за болните, макар че, отчаяни, се съмняваха състоянието им някога да се подобри. Нима това бяха най-здравите измежду всички хиляда мъже? Всички си задаваха този въпрос и не можеха да преглътнат отговора.

На другия ден „Сюрприз“ още беше при Водопада, затова Стивън, Дарси Уентуърт и Ричард се върнаха отново да помагат, въпреки че предната вечер се бяха търкали до кръв, за да смъкнат мръсотията и паразитите, полепнали по тях, докато бяха сваляли мъжете и жените. По едно време вятърът се усили, от „Сюрприз“ дадоха знак, че няма да пращат повече хора, и Стивън и Дарси подкараха внимателно последната група жени, като им показаха как да държат денковете, та да им е по-лесно — взеха да носят каквото могат и увериха подплашените същества, че животът на остров Норфолк ще им хареса, понеже тук било по-хубаво, отколкото в Порт Джаксън.

Ричард остана да се убеди, че на „Сюрприз“ няма да размислят и в последния момент да пратят още една лодка, затова си тръгна няколко минути по-късно от Водопада. На билото се обърна и погледна брега, по-различен от приказно хубавия риф, лагуната, плажовете и островчетата в залива Сидни. Помисли си, че и тук морето е все тъй омайващо красиво между водопадите, врязалите се във водата скали и огромното отвърстие в камънака откъм северната страна, където пяната се разплискваше все по-нависоко и нависоко.

Какви интересни дървета бяха боровете на Норфолк! Докато бяха прокарали пътя, ги бяха изсекли почти на равнището на земята и коренищата им вече хлътваха, потъваха полека-лека в пръстта. Стига да запълниш кратерите с малко чакъл, след две години никой нямаше и да се досети, че тук всяка педя е била заета от боровете. Ричард забеляза, че слънцето се е търкулнало по-ниско към хоризонта, отколкото е очаквал, и забърза по сечището край Филипбърг, където Рос храбро вървеше по стъпките на Кинг и се опитваше да направи тъкачница за ленено платно, после свърна през гората, за да излезе на сравнително

плоското било, където заместник-губернаторът беше заточил хората от „Сириус“. Капитан Хънтър беше отказал да се присъедини към тях и бе предпочел да отиде да живее при лейтенант Уилям Брамбли, в началото на Филиморския поток — бурен ручей, който минаваше през земята на Дик Филимор.

Е, на Ричард му се беше разминало най-малко до следващия ден. Някоя от жените не го беше харесала, за всички се бяха намерили желаещи, приемливи и за самите тях — въпреки че в началото каторжничките се бяха нахвърлили на тоя дявол Стивън. „С мъничко късмет — помисли Ричард, докато вървеше нататък, — току-виж съм се отървал и не ми се наложи да се грижа за друг, освен за Джон Лоръл. Чудо голямо, че ще остана без свинята, обещана на всеки, подслонил в дома си човек от новопристигналите.“

Чу се мяукане. Ричард спря и свъсен, наостри уши. Заселниците бяха донесли със „Сириус“ няколко котки, но те бяха много почитани като домашни любимци и ловци на плъхове, та да дойдат да търсят чак тук храна. Екипажът на „Сириус“ също държеше котки, но си ги обичаше, затова бе малко вероятно котката да е на моряците. Освен ако не се беше загубила, не се беше покатерила на някое дърво и сега не можеше да слезе.

— Коте! Мац-мац-мац! — повика той и пак се послуша.

Отново се чу мяукане, но като че ли не го издаваше котка.

Настръхнал, Ричард свърна от пътя и навлезе в царството на непроходимата дъбрава, задушена от лианите. Веднага щом сви от пътеката, стана тъмно като в рог — Ричард поспря, та очите му да свикнат с мрака, сетне пак тръгна, внезапно убеден, че е чул човек. Жалко! Беше се надявал да намери котка, която да подари на Стивън вместо любимия Родни, който, нали си беше корабен котарак, бе останал на „Александър“, когато приятелят му се беше преместил на „Сириус“, в обятията на Джони Ливингстън.

— Къде си? — попита той високо, но с обичайния си глас. — Извикай, за да те намеря.

Тишина, нарушавана единствено от поскърцването на боровете, от вятъра, виещ горе във върхарите им, и от птиците, прелитащи стремглаво над дъбравата.

— Ела, не бой се, искам да ти помогна. Извикай, де!

Пак мяукане, долетяло едва чуто нейде измежду дънерите нататък. Ричард погледна назад, за да види нещо, по което да се ориентира, и тръгна към мястото, откъдето бе дошъл звукът.

— Хайде, дай знак, за да те намеря — повтори пак, без да повишава глас.

— Помощ!

Сега вече я намери веднага — беше се свила на кравай в хралупа, издълбана от времето и от неуморно гризящите бръмбари в огромен бор — някой беглец би могъл преспокойно да се подслони вътре, което правеше правдоподобни разказите как един или друг каторжник се престашавал да навлезе в гората, за да потърси свободата, колкото да се върне прегладнял до смърт след седмица-две в селището Сидни.

Малко момиченце — поне на такова му заприлича. После обаче Ричард видя през разпраната дреха женска гръд. Приклекна, усмихна се и протегна ръка.

— Хайде, ела, не се плаши! Няма да ти сторя нищо. Трябва да се махнем час по-скоро от тук, инак мракът ще ни застигне в гората и няма да намерим пътя. Хайде, хвани се за ръката ми!

Тя положи пръсти в дланта му и разтреперана от студ и ужас, се остави непознатият да я изтегли.

— Къде са ти нещата? — попита я Ричард, като внимаваше да не я докосва, освен по треперещите пръсти.

— Онзи мъж ми ги взе — пророни клетницата.

Стиснал устни, той я поведе към пътя, където да я огледа в помръкващата светлина. Стигаше му едва до рамото, беше тънка като вейка, косата ѝ сигурно беше руса, макар че бе толкова сплъстена и мръсна, та не можеше да се разбере. Затова пък очите ѝ... Ричард затаи дъх. Не, само така му се струваше, на дневна светлина щеше да се убеди, че се е подвел. Очите на Уилям Хенри не можеха да принадлежат на друг, освен на него, просто беше невъзможно някъде по белия свят да съществуват очи, които да приличат на неговите.

— Можеш ли да вървиш? — попита Ричард — понечи да ѝ даде ризата, но се притесни да не би тя да се уплаши и да побегне.

— Мисля, че да.

— На следващото сечище ще вземем борина. После можем и да не бързаме.

Жената се сепна, потрепери.

— Не се притеснявай, всичко е наред! Остават ни още пет километра, и сме си у дома, но трябва да си светим с нещо, за да виждаме пътя. — Стисна я за ръката и забърза нататък. — Казвам се Ричард Морган и съм свободен гражданин. — Колко приятно му беше да изрича тия думи! — Началник съм на секачите.

Макар и да не отвърна, жената тръгна по-уверено, докато не навлязоха в селището на моряците от „Сириус“. Те живееха на палатки, докато дърводелците вдигнат прилични бараки и колиби, и в далечината се мярнаха неколцина души. Досами пътя гореше голям огън, край него обаче нямаше никого. Вероятно всички до последния човек се бяха напили с ром. Никой не видя как Ричард взема борина и я пали, не видя и клетницата, вкопчила се в ръката му така, сякаш от това зависеше животът ѝ.

— Как се казваш? — попита я той, когато пак навлязоха сред боровете, вече по-оголени откъм южната страна и тътнещи от усилилия се вятър, който блъскаше като чук по метална пластина: бум-бум-бум.

— Катерин Кларк.

— Кити — рече на мига Ричард. — Кити^[2]!

Тя подскочи като ужилена.

— От къде знаеш?

— Не, не знам — отвърна той изненадан. — Просто в началото ми се стори, че мяука коте. С „Лейди Джулиана“ ли пристигна?

— Да.

Той усещаше, че жената едвам тътрузи нозе, но не дръзваше да я вземе на ръце и да я носи, да не би да я уплаши — кой ли негодник я беше нападнал? — затова рече:

— Няма да си хабим времето и въздуха за излишни приказки. Най-важното, Кити, е да се приберем у дома.

Дом! Най-прелестната дума на света. Ричард я изрече така, сякаш беше много важна за него, сякаш обещаваше на жената всичко, от което тя бе лишена от толкова време. Дълги години, преди да я осъдят и да я пратят за кратко в Нюгейтската тъмница в Лондон, а после — и на „Лейди Джулиана“, който бе хвърлил котва в Темза и

след месеци накрая потегли сам към Ботаническият залив. За Кити пътуването не бе чак толкова ужасно, понеже никой от моряците не ѝ посегна — на кораба имаше двеста и четири жени, от които трийсетината мъже можеха да избират на воля и надали биха предпочели такъв жив скелет като Кити пред възпълните момичета със заоблен ханш, гърди, коремче. Сред моряците на платнохода: имаше и такива, които не се задоволяваха само с едно завоевание, но господин Никъл внимаваше много някое от момичетата да не бъде изнасилено. Повечето членове на екипажа се държаха като купувачи, отишли на тържище за коне, и щом си изберяха жена, не посягаха на останалите. Подобно на доста други на борда, Катерин Кларк изобщо не привличаше мъжкото внимание. Щом пристигнаха в Порт Джаксън, не ги свалиха на брега, оставиха ги на „Лейди Джулиана“, после избраха наслуки сто петдесет и седем от тях и ги прехвърлиха на „Сюрприз“, за да ги закарат на остров Норфолк, място, за което Кити не беше чувала никога, ама никога. Не бе чувала и за Порт Джаксън — знаеше само вцепеняващото име Ботанически залив.

На „Сюрприз“ беше много по-страшно, отколкото на „Лейди Джулиана“. Още от Темза Катерин я мъчеше морска болест, тормозила я през целия тягостно бавен път с „Лейди Джулиана“, превърнал се за нея в кошмар, заради който тя бе на косъм от лудостта. Натикаха ги в помещение, където пъплеха какви ли не гадини и се плискаше някаква течност — никой не се и осмеляваше да предположи каква, а зловонието бе толкова силно, че те така и не свикнаха с него. Отнийде не влизаше чист въздух, не ги пускаха и на палубата.

Катерин изпадна в ужас, когато я откараха с лодка при брега и я метнаха като парцалена кукла към скалите, добре, че я хвана красив мъж с лъчезарна усмивка и сини очи, който я поуспокои, побутна я лекичко и я попита дали ще успее да се покатери по стръмната урва. Колкото да му угоди, Катерин кимна и запъпли мъчително нагоре, като се подпираше на вързопа с вещите и на намотаните на денк завивки. Съдбата бе отсъдила тя да не види още тогава Ричард Морган, който, докато се бе катерила нагоре към билото, се беше спуснал долу на скалата по по-стръмна и опасна пътека. На върха Катерин спря да си поеме дъх и продължи нататък по пътя, усетила, че за последната

година морската болест и недохранването не са я подготвили да го извърви, където и да водеше той. Покрай нея притичаха неколцина мъже, които дори не я забелязаха.

Недалеч от гората нозете ѝ се подкосиха, тя остави денка и завивките на земята, приседна на тях и отпуснала глава между коленете си, изхлипа.

— Я, какво имаме тук? — попита някой.

Катерин вдигна очи и съгледа русоляв мъж, облечен само в чифт дрипави платнени панталони, който я гледаше втренчено. Усмихна се и се видя, че предните му зъби, и горните, и долните, ги нямаше, на тяхно място зееше зловеща черна паст. Но жената бе капнала от умора и когато непознатият ѝ протегна ръка, тя я пое с надеждата мъжът да ѝ помогне да стане. Вместо това обаче той я сграбчи и се опита да лепне върху устата ѝ ужасната си паст. Катерин се задърпа със сетни сили и опита да се отскубне, когато онзи негодник я стисна за гърдите и тя чу как излиялата каторжническа рокля се раздира.

В далечината се чуха гласове. Мъжът тутакси я пусна, а Катерин се дръпна и се втурна към дърветата. За миг непознатият явно се подвоуми дали да хукне да я гони, но гласовете се чуха отново. Той сви рамене, грабна вързопа с дрехите и завивките и пое в посоката, в която бяха показали и на Катерин да върви. Гласовете на хората, които разговаряха, се приближаваха. Жената се уплаши до смърт и се завтече навътре в гората — тича, докато изгуби представа къде се намира и къде се пада пътят. Нещо се блъсна в лицето ѝ, тя обаче не изкрещя. Изпадна в несвяст и си удари главата о едно коренище.

Когато дойде със стон на себе си и пак взе да повръща, вече се беше мръкнало. Нещо се стрелкаше покрай нея, писукаше тъничко, огромните дървеса пукаха и пъшкаха, ноцта беше непрогледна — Катерин припълзя на четири крака до хралупата в един от дънерите, толкова дебел, че не се виждаше зад него, сгуши се вътре и зачака да се пукне мъждивото утро, та да разбере къде се е озовала. Бе заобиколена от тия великански дървета и беше залостена в затвора си от пълзящо растение със ствол колкото кръста ѝ.

Цял ден беше слушала как някъде наблизо минават хора, но не ги повика, уплашена да не би ужасният мъж да се е спотаил и да я причаква. Накрая пак започна да се смрачава; самата Катерин не знаеше как така най-неочаквано се е пристрашила да извика.

Отговориха ѝ веднага: „Кити, Кити!“ Някой я викаше по име и тя тутакси си представи прекрасния мъж, помогнал ѝ да слезе на брега.

Човекът, който я намери, наистина приличаше донякъде на онзи мъж, но не беше той — косата му беше подстригана късо, очите му бяха по-сиви. И неговата усмивка беше лъчезарна, а зъбите му бяха снежнобели и всичките до последния си бяха на мястото. Вече беше тъмно и Катерин не успя да го разгледа по-хубаво, той обаче ѝ протегна ръка и тя начаса я пое и я стисна, свързвайки я с непознатия, свалил я на брега и загнездил се неизлично в паметта ѝ. След като излязоха на пътя, жената все пак успя да различи, че този мъж е по-стар от нейния герой от скалата, иначе също беше със загоряло от слънцето лице и тъмна коса — може би бяха братя. Тъкмо този извод я накара да му се довери и да тръгне с него.

— Премръзнала си — каза ѝ Ричард. — Много те моля, нека ти дам ризата си. Не искам да те обиждам, Кити, но за да ти я сложа, трябва да те докосна.

Дори и да искаше да я обиди, Катерин бе толкова омаломощена, че нямаше сили да се съпротивлява, затова застана кротко, докато Ричард си смъкваше ризата, надяваше ръкавите върху ръцете ѝ и пристягаше на възел пешовете около кръста ѝ.

— Постопли ли се?

— Да.

Жената се насили да продължи нататък, докато не излязоха в края на гората, спускащ се рязко надолу по хълм, потънал в по-различна тъмнина: тук-там проблясваха светещи точки, а в дъното се виждаше бяло сияние. Катерин се препъна и залитна.

— А, така не може! — каза Ричард и остави борината.

Метна жената на рамо, хвана с едната ръка китките ѝ, с другата — глезените, и продължи нататък със сигурна крачка, сякаш вървеше посред бял ден. В подножието на баира изникна къща. Той отиде при нея и похлопа по вратата.

— Стивън! — извика.

— Майко мила, Ричард, жени ли си почнал да похищаваш? — ахна мъжът от скалата, в чиито очи проблясваха дяволити незлобливи пламъчета.

— Клетото дете е стояло цяла нощ в гората при Водопада. Някакъв негодник я е нападнал и ѝ е задигнал вещите. Ще ми светиш

ли да се прибера?

— Дай на мен — подкани Стивън. — Сигурно си капнал от умора.

„Много те моля, поноси ме!“ — замоли се наум Катерин. Но Ричард Морган поклати глава.

— А, няма нужда, нося я само от билото на хълма, ей го де е. Цялата е във въшки. Само ме изпрати.

— Чудо голямо, че имала въшки. Внасяй я вътре — разпореди се Стивън, както държеше вратата широко отворена. — Ти не си запалил огън, нямаш и нищо за ядене, нали смяташе да вечеряш при мен. Внасяй я, бе, човек! За последните два дена и аз се нагледах на въшки. — Той зърна лицето на Ричард и усети как сърцето му се свива. Знае ли човек защо се влюбваме и защо обикваме тъкмо този, а не онзи? — Намира ми се рибена чорбица. Тъкмо като за жената — тя надали ще успее да хапне друго.

— Първо да махнем въшките, че току-виж се поболяла. Трябва да се изкъпе и да се преоблече. Имаш ли достатъчно топла вода? А студена да донеса ли? Ще отскоча до Оливия Лукас да взема някои неща.

— Вода ми се намира, но виж, нямам корито и ситен гребен. Иди питай Оливия дали може да ти послужи.

И така, Ричард излезе и остави Стивън сам с дриплата, която се бе поокопитила и го зяпаше прехласната с най-невероятните очи, които той беше виждал през живота си: кехлибарени, напръскани с тъмнокафяви точици, обточени с мигли, толкова светли, че си личаха само защото проблясваха като кристалчета на светлината на свещта. Жената беше по-кльоцава, отколкото вероятно Бог я беше създал, имаше заоблено лице, което не беше красиво, ако не се броят очите — като на повечето англичанки, носът беше голям, а брадичката — издадена.

Стивън премести наред стаята един стол и сложи гостенката да седне на него.

— Аз съм Стивън Донован — представи се той и гребна от рибената чорба водичката, която остави в купата да поизстине. — А ти коя си?

— Катерин Кларк. Кити — отвърна тя и се усмихна, при което се видяха нещо като трапчинка върху лявата буза и равни, потъмнели

зъби.

Като опитен моряк той веднага разчете това като знак за продължителна морска болест и недояждане.

— Помогна ми на скалата — допълни жената.

— Помогнах на петдесетина души, значи съм помогнал и на теб. А сега, Кити, ми разкажи за оня мъж и за нощта в гората.

Тя му разправи всичко от игла до конец. От минута на минута си възвръщаше все повече самообладанието и оглеждаше подредената стая, служеща и за кухничка — вътре имаше маса, няколко хубави стола, пейка, още една маса, която, изглежда, се използваше и за писалище, стени, обковани със загладени с шкурка дъски, три челюсти с огромни зъбища, шахматна дъска с наредени по нея фигури, мастилница, пачи пера и тесте хартия. Масата беше подредена за двама.

— Значи мъж с руса коса, четирите му предни зъби ги е нямало.

— Да.

— Том Джоунс втори, само той е. — Стивън ѝ подаде купичката. — Пийни.

Тя отпи плахо от чорбицата и върху лицето ѝ се изписа блаженство, сетне я изгълта ненаситно и подаде празната купа.

— Може ли още малко, господин Донован?

— Викай ми Стивън. За може не — може, но след малко, Кити. Нека първо това, което изяде, се слегне. Често ли те мъчеше морска болест?

— Постоянно — отвърна жената протичко.

— От утре си търкай всеки ден зъбите с пепел от огнището. Не го ли правиш, ще изпадат. Стомашната киселина ги разяжда.

— Извинявай, че ти донесох въшки в къщата — допълни Катерин.

— Не се притеснявай, дете. Ричард ще ти намери нови дрехи, а тези ще ги изгорим. Но според мен трябва да си отрежеш косата, стига да го преживееш, разбира се. Е, не съвсем до кожата, но все пак късо.

Тя трепна, но въпреки това кимна.

Ричард се върна, понесъл малко тенекиено корито със сложени в него дрехи. — Оливия Лукас цена няма — рече той, след което, остави тежко коритото и извади дрехите. — Кити разказа ли ти какво ѝ се е случило?

— Да. Налетял ѝ е Том Джоунс втори. Че кой друг!

Двамата мъже напълниха до половината детското коритце, като смесиха топлата вода със студена, а на Кити ѝ се стори, че работят така, сякаш наистина са братя.

— Свикнала ли си да се къпеш, Кити? — попита Ричард.

Не се сети как по-тактично да ѝ зададе въпроса — съдейки от вида ѝ, не беше изключено тя да не знае какво е това баня.

— О, да. Не знам как да ви благодаря, господин Морган. Откакто слязох от „Лейди Джулиана“, не съм се мила като хората. Но докато пътувахме с нея, се стараехме да бъдем чисти и нямахме въшки. Ако ми дадете ножици, ще си отрежа косата — отвърна тя любезно, с едва доловим лондонски акцент — сигурно беше от Съри или Кент.

Ричард я погледна ужасен.

— Дай боже да не режем косата! Имам ситен гребен, ще го използваме, докато махнем всичко, дори гнидите. И се казвам Ричард, а не господин Морган. А ти, Кити, откъде си?

— От Елтам в Кент. После бях в девическото сиропиталище в Кентърбъри, а след това работих като прислуга в кухнята в едно имение в Сейнт Пол, Детфорд. Изправиха ме пред съд в Мейдстън и ме осъдиха на седем години изселване — издекламира смирено тя. — Откраднах от един магазин малко муселин. Така ми се струва.

— А на колко години си? — поинтересува се Стивън.

— Миналия месец навърших двайсет.

— Време е да се окъпеш — подкани Ричард, после се наведе и вдигна коритото, сякаш бе леко като перце. — Предоставяме ти спалнята и свещта и се изтъркай хубавичко. Дай си obuцата, а мръсните дрехи изхвърли през прозореца навън. Стивън, я ѝ занеси новите дрехи, сапуна и четката — помогни, де! Измий си косата, дете, изтъркай си главата и после се реши, сякаш от това ти зависи животът. — Той се подсмихна. — При всички положения ти зависи съдбата на косата. А сега да се върнем на Том Джоунс втори — добави той, когато останаха сами със Стивън. — Какво ще го правим?

— Остави на мен. — Стивън запали от огнището друга свещ, сетне напълни две купи с рибена чорба и натроши самуна хляб. — Мисля, че не е разумно да занимаваме с това майора, негова икономка все пак е госпожа Морган. И бездруго за нищо време ще научи, че си прибрал някаква голтачка. Пак добре, че презимето ѝ е Кларк! Ще ида

при dragия ни лейтенант Ралфи и ще му разкажа всичко, като наблегна, че момичето не е някоя от „ония проклетии, леките жени“, както се изразява той. Като чуе името Кларк, сигурно ще ми повярва. Освен това мрази до смърт втория Томас Джоунс — поне в това отношение проявява отличен вкус. Но се опасявам, че така и няма да видим повече завивките и вещите на момичето — Джоунс сто на сто ги е спазарил срещу услугите на някоя пачавра.

Ричард вдигна обувката на Кити, спогледа се със Стивън и се свъси.

— Смърдят по-ужасно и от трюмовете на „Александър“ — рече той и ги метна в огъня. После си изми старателно ръцете на легена. — Сега в Държавното хранилище има обувка, виж дали ще обаеш dragия лейтенант Ралфи — да ти отпусне един чифт. — Седна и засърба лакомо чорбата. — Помислих я за котка — рече ни в клин, ни в ръкав.

— Моля?

— Измяука от гората. Точно като котка. Отидох с надеждата да ти намеря нов Родни.

Стивън го погледна разнежено през масата. „Съвсем в негов стил — помисли си. — Дали изобщо мисли някога първо за себе си? А сега и това окаяно девойче, за което съм сигурен, че е извършило престъпление точно толкова, колкото и Дева Мария. Несретница от някакво сиропиталище. И какво ли го е прихванало, та да се влюби точно в нея? А е хлътнал, горкият, до уши. Защо точно по нея? Помогна на десетки да слязат на брега, сред тях имаше невероятно хубави момичета и жени, личеше си, че някои са образовани, духовити, дори изтънчени. Не всяка каторжничка е лека жена. Защо точно в Катерин Кларк? Кльоцава и грозновата, скучна и възглупава. Най-обикновено девойче без грам обаяние, ум, хубост.“

— Много съм ти благодарен — рече на глас Стивън, — но Оливия обеща да ми даде едно от нейните котета, пъстро такава, мъжко и много храбро. Дори си има и име — Тобаяс. — След като си изяде чорбата, стана да се увери, че има още и за тях, и мъничко — за Кити. — Виждал ли си някога такива очи? — попита Стивън и се надвеси над рафта при огнището.

Беше с гръб и не видя как по тялото на Ричард минава гърч когато се обърна, болката бе попреминала, той обаче забеляза смута, обзел неговия приятел, и се стъписа.

— Да, виждал съм — отвърна, без да трепне, Ричард. — Синът ми — Уилям Хенри, имаше такива очи.

— Само един син ли си имал, Ричард?

— Да, само Уилям Хенри. Преди той да се роди, сестра му се спомина от едра шарка. Майка му пък умря така, сякаш някой я повали с пестник — момченцето беше на осем години. Уилям Хенри... изчезна малко преди да навърши десет години. Хората смятаха, че се е удавил в река Ейвън, аз обаче не мислех така. Всъщност по-честно е да кажа, че не исках да го приема. Момчето било с един свой учител от училище „Колстън“. Учителят се застреля — остави писмо, че тъкмо той е причинил смъртта на Уилям Хенри, което само усложни положението. Цяла седмица всички в Бристъл търсиха под дърво и камък, но така и не намерихме трупа на Уилям Хенри. Аз продължих да го издирвам. Най-мъчителни бяха съмненията: ако наистина е умрял, как точно е станало? Единственият, който можеше да ми каже, сам бе сложил край на живота си.

„Най-странното е, че учителят е могъл да ми бъде роден брат — откровен педераст! — помисли Стивън. — Значи този даскал — каква чудесна професия за педофил — е сторил нещо. Готов съм да си заложа главата, че Ричард също го знае. Въпреки това никога не ме е приравнявал с онзи мъж, нищо, че и аз съм като него.“

— Продължавай, Ричард — подкани той тихо.

— След това вече ми беше все едно жив ли съм, мъртъв ли. Разказвал съм ти за оная измама с акцизите и как негодниците му с негодници се отърваха от мен, като ме пратиха на съд в Глостър. — Той наведе глава и замислен, се вторачи в масата. — Сега обаче знам, че Уилям Хенри наистина е мъртъв. Очите на тази жена са знак Божии. Те отговориха на много въпроси.

Стивън се разплака. И заради мъката на Ричард, но и заради себе си, макар че никога не беше хранил надежди, просто бе стоял до Ричард така, както дяконът стои до свещеника в очакване да започне светото причастие. При липсата на любов Стивън поне можеше да се утешава с мисълта, че Ричард не принадлежи на никого. Ала ето че той принадлежеше — на мъртвото си семейство и най-вече на Уилям Хенри. Когато беше изгубил завинаги. Докато Бог не му беше пратил Катерин, или Кити Кларк, погледнала го с очите на сина му. Каква благословия! Така стават тия неща: поглед, усмивка, дума, движение,

безсмислени за всички останали, понеже техният смисъл е неповторим и личен. Време и мъки.

— Ще се радвам, ако ти е поолекнало — рече Стивън.

Вътрешната врата се отвори, и двамата се обърнаха.

На Ричард тя му се стори много хубава, чистичка с меката като на пеленаче косица и перлените нокти на краката — усмихваше се някак сериозно, като дете, натоварено с първата си задача. Беше неописуемо мила. И очарователна. Неговата малка Кити, за която той щеше да се грижи до гроб.

Според Стивън пък жената изглеждаше малко по-приемливо, отколкото когато бе мръсна: кльощава и грозновата, невзрачна и възглупава. Усмивката ли? Най-обикновена, донякъде съзливлива. Божичко, какви шеги си правеше съдбата! Да даде на това мижаво девойче единственото нещо на белия свят, което можеше да привлече Ричард Морган и да го задържи!

— Я си облечи риза, как ще ходиш така в августовския вятър на Сидни! — възкликна Стивън и метна една от ризите си на своя приятел. — Обущата ти, Кити, бяха много мръсни, наложи се да ги изгорим. Ще се помъча час по-скоро да ти намеря нови, но сега, искаш, не искаш, ще те занесем на ръце до къщата на Ричард.

— Не може ли да остана тук? — попита тя.

— Тук има само хамаци, пък и нищо чудно да ми дойдат гости. Готова ли си?

След като излязоха, той подаде ръка на Ричард, който я хвана: направиха столче. Кити скочи на него и обгърна с едната ръка врата на Ричард, а с другата — Стивън. Хванали в свободните си ръце борини, двамата я понесоха нагоре по дола, минаха покрай яза на Кинг и вира зад него и излязоха в края на гората, където се беше сгушила къщата на Ричард.

Огънят в огнището гореше, отстрани бяха струпани дърва. Стивън изкозирува шеговито на своя приятел, поклони се доземи на Кити и ги остави сами. Имаше да свърши някои неща вкъщи, пък и каторжниците, които наглеждаше, започваха работа призори. Всъщност не! Той си спомни, че утре е неделя.

Ричард отнесе Кити до нужника, да не би да си нарани нежните крачета по каменистата пътека, после я върна.

— Ако пак искаш да отидеш нощес, събуди ме — рече ѝ и я сложи да си легне в пухените завивки.

— А ти къде ще спиш? — попита жената.

— На пода.

Тя понечи да каже нещо, ала сънят бе по-силен от нея и я повали — Ричард знаеше, че няма звук или движение, които да я събудят. Затова смъкна дрехите, напъха ги в кофата и ги изнесе навън, сетне отиде до вира и се изкъпа хубавичко, ако случайно по него има въшки, да паднат. Стана му студено, той се разтрепери и се върна да се постопли на огъня, сложи си чифт стари панталони, постла си платното от „Сириус“ на пода и се излегна, до немай-къде доволен. Затвори очи и на мига потъна в сън.

Събуди се призори — кукуригаше петелът на Джон Лоръл. Огънят се бе превърнал в жарава, Ричард обаче наслага подпалки, които бързо се разгоряха, сетне огледа съдържанието на долапа, оскъдно, както във всички долапи на остров Норфолк. Тепърва предстоеше да разтоварят храната, пристигнала с кораба. Както обикновено, най-напред бяха свалили рома и дрехите, двете най-ненужни според Ричард неща. Все пак му се намираше самун кукурузен хляб, в който Арън Дейвис все пак бе добавил кривачка от безценната пшеница, та да става за ядене, а градината беше пълна с какви ли не вкусотиини: зеле, карфиол, кресон долу при потока, зелен фасул, а също с магданоз и марули, които растяха през цялата година.

Зазори се, грейна слънце. Ричард отиде при леглото и погледна Кити, която не се беше и помръднала. Лежеше по гръб с преправената мъжка риза, която Оливия им беше дала, ръцете и гърдите ѝ се показваха изпод завивката. Сега, когато клепките ѝ бяха склопени, Ричард можеше да я разгледа по-спокойно, отколкото когато тя го гледаше с очите на Уилям Хенри. Права руса коса, която трудно ще наречеш златиста, светли вежди и мигли, бяла кожа с едва доловима руменина, от което Ричард предположи, че момичето не е излизало много често на палубата, възголям сплескан нос, розова устица като на Мери, издадена брадичка и дълго тънко вратле, красиви длани със стесняващи се към ноктите пръсти.

Майор Рос отслужваше службата точно в осем и подобно на Кинг (който обаче ставаше по-късно), не допускаше отсъствия — налагаше се Ричард да тръгва, макар че Кити още не беше вписана в

регистрите на острова и никой нямаше да забележи, че я няма. Ричард не можеше да допусне Лизи Лок да види момичето, без да е подготвена. Затова отиде да се окъпе на потока, облече единствения старателно пазен официален брич, сложи си чорапи, сетрето и сюртука, триъгълната шапка, единия от двата останали му чифта обуца. Кити спеше непробудно. Ричард се подвоуми дали да не ѝ остави бележка, после обаче отсъди, че тя надали знае да чете и пише. Накрая тръгна с надеждата, че до час и половина, когато щеше да се прибере, момичето няма да се е събудило.

— Как е Кити? — попита Стивън, като дойде при него.

— Спи.

— Днес следобед Джони ще ти донесе второ легло, но се опасявам, че ще се наложи да напълниш със слама дюшека и възглавницата.

— Много съм ти признателен.

Той подсвирна на Мактавиш, който беше избягал от непознатата — беше изхвърчал като стрела от къщата още преди тя да го е видяла.

— Ще се опитам да ти осигуря допълнително и храна, но това вероятно ще стане най-рано утре. Ключовете вече не са у драгия Ралфи, взел ги е онзи негодник Фриман, който цепи косъма на две.

— Знаем. Е, да вървя.

Стивън го потупа с обич по рамото.

— Приличаш на дърта квачка, Ричард.

— Какво да правя, имам си пиленце — отвърна Морган. — Хайде, Мактавиш!

Тая заран кучето явно бе променило отношението си, понеже влетя като фурия през вратата и се метна на леглото на Ричард, където прокара езиче по ръката на Кити, отпусната върху възглавниците. Стресната, Кити се събуди, погледна косматата муцунка на кучето и се усмихна.

— Това е Мактавиш — представи го Ричард и си махна шапката. — Добре ли си, Кити?

— Много добре — рече момичето и седна. — Толкова късно ли е? Гледам, вече си излизал.

— Бях на църковната служба — обясни той. — Ставай от леглото, ще те занеса до банята. Там земята е мека, няма да си нараниш краката. Утре сигурно вече ще имаш обуца.

Тя отиде до нужника, сетне последва Ричард до вирчето в гората, където той беше оставил сапун и кърпа.

— Водата е студена, но веднъж да се топнеш, и ще ти стане приятно. Вирът прилича на римска къпалня — достатъчно дълбок е, за да се потопиш, но не и да се удавиш. Щом се окъпеш, ела в къщата, ще ти сложа да закусиш — каквото дал Господ! По-късно госпожа Лукас ще намине да види от какво имаш нужда, макар че, мен ако питаш, ще се наложи да се задоволиш със затворнически дрехи и ужасни обуца — хич и не разчитай на токове и катарамии. Хубави неща ли имаше във вързопа?

— А, не, само дрипи. — Тя се поколеба. — Нали снощи се къпах? Налага ли се да го правя пак?

Тъкмо сега му беше времето да си изяснят някои неща. Ричард я погледна строго.

— Тук климатът не е като в Англия, мястото не е като в Англия. Ще работиш на нивата, ще се грижиш за свинята, ще й кълцаш ярма с брадвичката, ще й носиш мамули от плевнята. Ще плувваш в пот, точно като мен. Затова и всяка вечер след работа ще се къпеш. Днес ще се окъпеш два пъти, за да смъкнеш мръсотията на „Сюрприз“ от себе си и най-вече от косата. Ако искаш да живееш в къщата ми, държа да бъдеш чиста като нея и мен.

Кити пребледня.

— Но тук е открито! Ами ако ме видят?

— Никой не смее да влиза в моите владения, а това тук са моите владения. С мен шега не бива.

После я остави — беше му мъчно, че е бил толкова строг с нея, но държеше тя още отсега да е наясно с правилата.

Вирът беше с улейче, водещо към потока, заприщен с дъсчен бент, друго улейче, и то заприщено, се спускаше към лехите със зеленчуци. Кити не проумяваше защо е направено всичко това, но не защото бе недосетлива и глупава, а защото бе живяла в един твърде затворен свят.

След като узна правилата и разбра, че Ричард не е от хората, които ще търпят неподчинение, Кити смъкна ризата и скочи във вира, да не би някой да я види от шубрака. Настръхна цялата, толкова студено ѝ беше, после обаче свикна и ѝ стана много приятно, че се е потопила чак до шията във водата. Можеше са си топне главата, за да махне всичкия сапун по косата си, да се измие хубаво под мишниците и между краката. Сетне се реса дълго със ситния гребен, от болката чак ѝ избиха сълзи, но накрая косата ѝ беше съвсем чиста.

Не беше трудно да излезе от вира — на дъното имаше камък, който служеше за стъпало. Всичко наоколо беше застлано с кресон и докато се сушеше, краката ѝ нямаше да се изцапат, а кърпата бе голяма и я прикриваше. После си облече ризата и затворническата дреха, дадена от госпожа Лукас, която, както и всички останали тук, вече две и половина години живееше накрай света.

Сега и Кити беше накрай света, макар и да не си представяше къде точно се намира това — знаеше само, че са пътували близо година, докато пристигнат, и са спирали на доста пристанища, които тя така и не бе успяла да види. Беше от онези, които се криеха, не излизаха много-много на палубата, да не би някой от моряците на „Лейди Джулиана“ да им хвърли око. Тежката участ не бе сломила сърцето ѝ, така както беше станало с малката шотландка, умряла от срам още преди корабът да е напуснал закътаната Темза — Кити си нямаше майка и баща, които да огорчи и да опозори, а това, както бе разбрала от ориста на злочестото момиче, си беше истинска благословия. Заради морската болест не бе общувала почти с никого — кой моряк ще седне да насилва момиче, което непрекъснато повръща, дори ѝ да я е харесал заради очите. Кити съзнаваше, че те са единственото хубаво у нея.

Вече облечена, успокоена от мисълта, че къщата е съвсем наблизко и стига да повика, Ричард ще я чуе, тя се огледа изумена. Остров Норфолк изобщо не приличаше на Кент или дори на Порт Джаксън.

След като пристигна в Порт Джаксън, корабът „Лейди Джулиана“ вече беше толкова тежкоподвижен и тромав, че след началото на залива се наложи да го теглят на буксир и да го оставят доста далеч от брега. А той си беше доста странен и страшен! Кити се беше престрашила да излезе на палубата колкото да види някакви

черни хора, които голи-голенички се возеха в издълбана от дънер ладийка, дърдореха нещо, сочеха, размахваха копия — тя се върна на бегом долу в помещението и повече не посмя да си подаде и носа. Някои от каторжничките — о, как само им се възхищаваше Кити! — си бяха облекли хубавите дрехи, които капитан Ейкън беше пазил като зеницата на окото си по време на пътуването, и се разхождаха с кръшна стъпка по палубата, сигурни, че веднъж да слязат на брега, ще бъдат посрещнати повече от добре. Колко смели бяха! Колкото и уплашена и измъчвана от морската болест да бе, Кити бе живяла с тях година и половина и беше разбрала, че сред двеста и четирите пътнички на „Лейди Джулиана“ има каторжнички всякакви и че дори закоравелите леки жени притежават достойнство и самоуважение. Далеч повече от нея.

В началото остров Норфолк също ѝ се бе сторил ужасен, сега обаче ужасиите бяха приключили, стига тя да се подчиняваше на Ричард Морган и Стивън Донован, които ѝ приличаха малко на господин Никъл, стюарда на „Лейди Джулиана“, много състрадателен човек. Вече бе доловила инстинктивно, че Ричард е по-силен духом, отколкото Стивън. И двамата ѝ бяха обяснили, че са свободни граждани, и двамата бяха началници на каторжниците. Но ако Ричард я плашеше, то Стивън я привличаше. И макар и да нямаше представа какво я чака от тук нататък — как е устроено това място и кой го управлява — Кити съзнаваше, че не Стивън, а Ричард взима решенията за нея.

Дърветата я плашеха, тя не виждаше нищо красиво в тях. Въздъхна тежко и тръгна с боси нозе към къщата по пътеката, застлана с люспести шишарки, които обаче не боцкаха, по-скоро беше неудобно да се стъпва по тях. Щом излезе от боровете, Кити видя Ричард, който, само по платнени панталони, строеше нещо в дъното на нивата и набиваше в пръстта камъни, а кучето се навърташе около него. Ръцете и раменете му бяха мускулести, гладката смугла кожа по гърба му мърдаше като река. Момичето почти не бе виждало разголени мъже — капитан Ейкън беше задължавал моряците да носят ризи, дори да е много горещо и задушно. Беше богобоязлив човек и се беше грижил с християнска безпристрастност за затворничките, макар че бе и достатъчно разумен, за да забранява на екипажа, а и на самия себе си да посягат на живия товар. Покрай разказите на по-разпътните и

отракани жени Кити се беше запознала с мъжката анатомия — каторжничките одумваха надълго и нашироко атрибутите и креватните умения на своите любовници и презираха такива като Катерин Кларк и Ани Брайънт като лицемерни грозотии. Тя беше заличила от паметта си Нюгейтския зандан в Лондон, макар че бе изживяла позора твърде скоро, за да не е уплашена и стъписана. Беше се свивала в някой ъгъл и бе крила лицето си — пак добре, че Бети Райли ѝ носеше храна и водица, инак сигурно нямаше да сложи и залък в уста. В Порт Джаксън за пръв път беше зърнала голи до кръста мъже, някои с гърбове, целите в белези. Предната вечер Ричард Морган също беше без риза, но залисана по Стивън, тя не го беше забелязала.

Сега, щом го видя, се притесни, без обаче да изпитва никакви нежни женски копнежи — онова, което съгледа, само засили впечатлението ѝ, че той е мъж, който трябва да се уважава и който не търпи неподчинение. Освен това беше стар. Не сбръчкан и сгърбен — просто стар. Вътре в душата, не толкова като външност. Външно беше много як, много красив, много възпитан. Ала Кети бе видяла първо Стивън Донован и вече бе сляпа за всички други.

Стивън! Той беше като блян: силен, красив, с добри обноски, а също млад, безгрижен, с блеснали очи и лъчезарна усмивка, освен това усещаше, че привлича вниманието на жените. След като бе помогнал на Кити да слезе на брега, си беше бърлил с някои от по-отраканите каторжнички, беше се шегувал с тях и въпреки това бе отклонил подмятанията и неприкритите им намеци, без обаче да ги обижда. На Кити така и не ѝ мина през ума, че на тези врели и кипели жени им е било достатъчно да го погледнат само веднъж, за да разберат що за птица е — момичето не бе и чувало, че има хора, привлечани от собствения си пол. В сиропиталището в Кентърбъри — люлка на англиканството, не обясняваха истините за живота. Там предпочитаха да тормозят децата и да ги възпитават в дух на усърдие и трудолюбие, да ги използват до последно, докато още са малки, а после да ги пускат по белия свят, та да стават слуги срещу окаяно възнаграждение, обсебени от собствената си нищожност и напълно слепи за онова, което става под слънцето. Неуки и презрени. И в двата затвора Кити беше чувала, разбира се, думички като обратен, те обаче не значеха нищо за нея и минаваха покрай ушите ѝ. Не беше забелязала и че сред

хората, които предпочитат собствения си пол, има и жени, и че те живееха редом с нея на „Лейди Джулиана“.

Стивън, Стивън, Стивън... О, защо не я намери той? Защо не получи подслон в неговата къща? И какво ли искаше от нея Ричард?

Той се изправи и си облече риза.

— Много неприятна ли беше банята? — попита я и я пусна да влезе първа в къщата — стига да се беше пристрашила, Кити щеше да види, че очите му блестят.

— Не, драги ми господине, беше много приятно.

— Ричард. Наричай ме просто Ричард.

— Не е редно — възрази тя. — Можеш да ми бъдеш баща.

За пръв път стана свидетелка на нещо, което щеше да наблюдава отново и отново у този човек: изражението му изобщо не се промени, той не направи никакво движение било с ръце, било с тяло, очите му не трепнаха, нещо обаче все пак се случи, някаква тайнствена, невидима реакция.

— Наистина мога да ти бъда баща, въпреки това съм само Ричард. Тук не държим чак толкова на добрите обноски, имаме си по-важна работа. Аз, Кити, не съм някой от твоите тъмничари. Да, свободен гражданин съм, въпреки че доскоро бях каторжник като теб. Оправдаха ме просто защото не се желя, работя и защото извадих късмет.

Седна на масата и даде на момичето кукурузен хляб, маруля и кресон, вода за пиене.

— И Стивън ли е бил каторжник? — изпелтечи тя захласната.

— Не, никога не е бил каторжник. Стивън е моряк, помощник-капитан на кораб.

— Отдавна ли сте приятели?

— Имам чувството, че от цяла вечност. — Той напъха пешовете на ризата в панталоните, седна и прокара пръсти през късо остриганата си коса. — Знаеш ли защо са те изселили тук?

— Какво толкова има да знам? — учуди се момичето. — Ще ме пратят да работя, докато ми изтече присъдата. Така поне каза съдията. Оттогава никой не е отварял дума за това.

— А питала ли си се защо заедно с още двеста жени са ви качили на кораб и са ви пратили да си излежавате присъдата на цели две

хиляди и шестстотин километра? Не ти ли се вижда странно да ви заточват на място, където няма заводи и работилници?

Кити се бе пресегнала да си вземе още хляб, ала ръката ѝ падна безжизнено върху скута, а очите ѝ се разшириха, при което се видя, че те само отчасти напомнят очите на Уилям Хенри: неговите бяха обточени с катраненочерни мигли, докато клепките на момичето приличаха на кристалчета.

— Ами да! — повлече тя. — Точно така! Бива ли да съм толкова глупава? Е, бях много болна, а преди това бях объркана и стъписана. В другия край на света наистина няма заводи и работилници. Няма и знатни особи, за които да бродираме жилетки... В сиропиталището в Кентърбъри вършех тъкмо това — везах. Какво намекваш, че са ни пратили тук, за да станем жени на каторжниците ли?

Ричард стисна устни.

— По-честно е да се каже, че сте пратени, за да им бъдете под ръка. Не твърдя, че знам защо точно властите са се заели с този експеримент, знам само, че от Англия са изселени доста хора, които са могли да създават неприятности. Избухнали са бунтове, мъже, които са нямали какво да губят, са бягали и са се укривали в провинцията. Ако същите тия мъже са на другия край на света, на Англия ѝ е все едно дали ще вдигат бунтове и ще бягат. Не я застрашават с нищо. Тук трябва да се охраняват само надзирателите на каторжниците, жените и децата им, никой друг. — Той замълча и се взря право в очите на Кити. — Ако живеят без жени, мъжете оскотяват. Затова и жените са необходима съставка от дръзкия експеримент, чиято цел е да превърне другия край на света в огромен английски затвор. Поне така си мисля аз.

Сбърчила чело, Кити слушаше и се мъчеше да осмисли чутото: Ричард ѝ обясняваше, че са я изселили тук единствено за да забавлява и утешава мъжете.

— Значи сме вашите пачаври — рече тя. — Затова ли моряците на „Лейди Джулиана“ ни наричаха леки жени? Пък аз си мислех, че ни викат така, понеже си мислят, че всички сме осъдени за проституция — умът ми не го побираше защо са решили така. Повечето от нас са осъдени за кражба или за укриване на крадени вещи, или пък задето са нападнали някого с нож. Някои жени се кълняха, че проституцията не била престъпление — ядосваха се, ако някой ги наричаше леки жени.

А моряците всъщност са искали да кажат, че сме бъдещи леки жени. Така ли?

Той завъртя очи, погледна тавана и въздъхна.

— Е — рече накрая и се усмихна криво, — ако дъщеря ми беше жива, щеше да бъде горе-долу на твоите години. И сигурно точно толкова наивна — като добър баща щях да се погрижа за това. От какво семейство си, Кити? Какви са били родителите ти?

— Баща ми беше земеделец — арендатор в Елтам — отвърна гордо момичето и вирна брадичка. — Мама е умряла, когато съм била на две годинки, и татко нае бавачка, която да се грижи за мен. После се спомина и той — бях на пет години. Върнаха нивите на имението, понеже нямал наследник. Мен ме заведоха при енорийския свещеник, който ме прати в Кентърбъри.

— Едно дете ли беше?

— Да. Ако тате не беше умрял, щеше да ме изучи на четмо и писмо и да ме венчае за някой селянин.

— Вместо това си се озовала в приют за бедни и така и не си се научила да четеш и пишеш — рече внимателно Ричард.

— Вярно, не се научих. Имам чевръсти пръсти и набито око, възложиха ми да бродирам. Но и това скоро свърши. За везмото се искат малки ръце. Държаха ме, докато не навърших седемнайсет, после изведнъж израснах. Пратиха ме в имението Сейнт Пол в Детфорд — като слугинче в кухнята.

— И колко време работи там?

— Ами... докато ме арестуваха. Три месеца.

— И защо те арестуваха?

— В имението бяхме четири слугинчета: Бети, Ани, Мери и аз. Ние с Мери сме връстнички, Ани беше на шестнайсет години, Бети — на двасет и пет. Най-неочаквано повикаха господаря и господарката в Лондон, а господин и госпожа Хобсън се напиха с портвайн. Готвачката се затвори в таванската си стаичка. Бети имаше рожден ден и каза да сме отидели всичките да се поразходим из магазините. Никога дотогава не бях влизала в магазин.

Божичко, какъв ужас! Той седеше точно като директора на сиропиталището, възрастен и властен, и слушаше смешния ѝ разказ, а по лицето му не трепваше и мускулче. А разказът ѝ си беше смешен, добре, че в съда не я накараха да обяснява всичко това.

— А пускаха ли те, Кити, да излизаш от сиропиталището?

— Не. Не съм излизала нито веднъж.

— Но в имението Сейнт Пол в Детфорд все си имала почивен ден.

— Да, веднъж в седмицата по половин ден, но по различно време с другите момичета, затова се разхождах из полето. И на рождения ден на Бети ми се искаше да ида сред природата, но тя ми се присмя, че съм била селяндурка, понеже не съм била и стъпвала в магазин, затова отидох с тях.

— Изкуши ли се в магазина? За това ли става дума?

— Сигурно — отвърна Кити, но не особено убедено. — Бети взе бутилка джин и докато вървахме, си пийвахме. Не помня магазините, не помня и да съм влизала в тях — помня само мъже, които крещяха, и приставите, които ни задържаха.

— Какво откраднахте?

— На делото казаха, че от един магазин сме били задигнали муселин, а от друг — карирана басма. Не знам и защо сме ги взели — бяхме облечени в рокли, общо взето, от същия плат. Съдът постанови, че десет метра муселин струва четири шилинга и шест пенита, макар че собственикът си повтаряше като курдисан цена от три гвинеи. Не ни съдиха за кражбата на басмата.

— А често ли си пийваше джин?

— Не, никога дотогава не бях слагала и капка в уста. Както и Мери, и Ани. — Тя потрепери. — Знам едно, никога вече няма да пия.

— Всички ли ви осъдиха на изселване?

— Да, за седем години. Почти веднага след съда ни натовариха и четирите на „Лейди Джулиана“. И другите сигурно са някъде тук. По време на пътуването все ми беше лошо — на всички им дойде до гуша и престанаха да се грижат за мен. Пък и на „Сюрприз“ беше тъмно като в рог.

Най-неочаквано Ричард се изправи, заобиколи масата, отпусна ръка върху рамото на момичето и го разтърка.

— Не се притеснявай, Кити, няма да говорим повече за това. Ти си си дете, само едно английско енорийско сиропиталище може да превърне една млада жена в дете.

Мактавиш нахълта като хала в стаята — току-що беше закусил сладко-сладко с два млади сочни пълха. Ричард потупа още веднъж

Кити, погали и кучето и отново седна.

— Вече е време да пораснеш, Катерин Кларк. Не да изгубиш непорочността си, а да я съхраниш. Знаеш, тук няма имения и работилници. Ако беше останала в Порт Джаксън, щеше да се озовеш в женския лагер, но командващият на остров Норфолк — майор Робърт Рос, не желае да отделя жените. Прав е, отдели ли ви, само ще си навлече още ядове. Всяка от вас, жените, пристигнали със „Сюрприз“, трябва да бъде подслонена от мъж, който има колиба или къща, макар че някои ще отидат и в домове като дома на госпожа Лукас, за да помагат в къщната работа и в отглеждането на децата, други пък ще станат прислужници на офицерите, на пехотинците или на моряците от „Сириус“.

Кити пребледня.

— Твоя съм — отсече тя.

Той ѝ се усмихна така, че ѝ вдъхна увереност.

— Не съм изнасилвач, Кити, нямам намерение и да те торозя с подмятания и ухажване. Ще те оставя тук като своя прислужница. Час по-скоро ще се постарая да ти построя отделна стаичка, за да не си пречим. Единственото, което искам в замяна, е да работиш според силите си. Правя и свинарник за прасето, което майор Рос ще ми даде, и сред отговорностите ти е да се грижиш и за свинята. А също за къщата, кокошките, когато ги получим, и зеленчуковата градина. При мен има един човек — Джон Лоръл, който пък обработва нивичката и върши тежката работа. Всички на острова ще те смятат за моя и това вече е достатъчна защита.

— Нямам ли друг избор? — попита Кити.

— Ако имаше, какво щеше да предпочетеш?

— Щях да предпочета да съм слугиня на Стивън — отвърна простичко момичето.

Не се промениха нито лицето, нито очите на Ричард, Кити обаче долови, че в душата му става нещо. Единственото, което ѝ каза съвсем спокойно, бе:

— Това, Кити, е невъзможно. Не си мечтай за Стивън.

Денят мина със зашеметяваща бързина, по едно време на гости на Кити дойде госпожа Лукас, която бе леко запъхтяна.

— Зачевам още щом Нат си окачи панталона на кукичката — оплака се тя и седна тежко на стола. — До тук имам две деца, чакам трето.

— Какви са, момченца или момиченца? — попита Кити. Този разговор ѝ беше по-приятен, отколкото сериозните теми, които Ричард избираше.

— Две момиченца близначки, на една годинка са и се казват Мери и Сара. Това го износвам по-различно, очаквам да е момче. — Госпожа Лукас започна да си вее с шапката, която сама си беше ушила. — Ричард ми каза как си споменала за някакво младо момиче на име Ани, което било някъде тук или всеки момент щяло да слезе от кораба. Мисля да го взема да ми помага, ако се добера първа до него... Ти как смяташ, при кого предпочита да живее — при семейство или при някой мъж?

— Сигурна съм, че ще предпочете вас, госпожо Лукас. Ани е като мен.

Големите кафяви очи се присвиха. „Значи такава била работата, Ричард! Стивън каза, че си се влюбил до уши, и днес си мислех, че най-после ще те видя щастлив. Коя ли жена ще е толкова глупава, че да те отблъсне? И какво заварвам — не жена, а някакво смешно девойче, което на всичкото отгоре май е и девствено. Човек би решил, че покрай затвора и пътуването те съзряват бързо, но както гледам, Кити си е дете. Явно има и жени, които избягват покварата просто защото са си грозновати. В Порт Джаксън са първите, които умират, на остров Норфолк обаче оцеляват, за да проумеят онова, на което не са ги научили нито затворът, нито изселването: че най-много, на което може да се надява една каторжничка, е да си намери добър, свестен и почтен мъж. Като моя Нат. И като Ричард Морган.“

Оливия Лукас се отърси от тези мисли и даде напътствия на Кити за разни женски неща и как да се държи на това място, където имаше прекалено много мъже.

Разговорът бе прекъснат от Стивън и Джони Ливингстън, които внесоха легло. Оливия скочи и хукна към къщи, оставяйки тримата мъже и Кити за неделната вечеря, приготвена от онова, което им се намираще: грах с малко осолено свинско, ориз с кромид лук, кукурузен хляб и за десерт банани от палмите на Ричард, много от които имаха странното свойство ранните им плодове да изглеждат различно.

Кити седеше и слушаше мъжете, давайки си сметка, че никога досега не е присъствала на мъжки разговор или в мъжка компания. След половин час вече се притесни — знаеше толкова малко! Но бе достатъчно да слуша и да помни, за да се учи, а тя бе твърдо решена да трупа знания. Те не сплетничеха, както жените, въпреки че се смяха до сълзи на нещо, което Джони — божичко, колко красив беше! — им разказа за майор Рос и капитан Хънтър, явно загазил не на шега. Говореха главно за строителство, дисциплина, дървен материал, камъни, вар, гъсеници, инструменти, отглеждането на зърно.

Кити забеляза, че Стивън обича да докосва другите. Минеше ли покрай Ричард или Джони, отпускате ръка върху гърба или рамото им, веднъж дори подръпна закачливо късата коса на Ричард точно както подръпваше козинката на Мактавиш. Но докато минаваше покрай момичето, се стараеше да стои по-далечко от стола и нито веднъж не подхвана разговор. Всъщност и другите двама се държаха така, сякаш Кити я нямаше.

„Май ме забравиха. Никой не ме и забелязва, а така ми се иска Стивън да ме погледне с любов! И да паднат погледите им върху мен, тутакси ги извържат. Защо ли?“

Стивън бърбеше непрекъснато, не позволяваше и за миг да настане тишина, а колкото до Ричард, на Кити ѝ се стори, че обикновено той е по-разговорлив, отколкото днес. Сега отваряше уста само ако някой го питаше нещо, при това бе доста разсеян. После тримата мъже станаха и излязоха, за да огледат свинарника, а Кити вдигна малкото чинии и разтреби нещата, за които знаеше, че няма да си има неприятности, ако ги размести. Чак тогава ѝ хрумна, че сигурно пречи на тримата мъже и най-вече на Ричард.

„Заради настояването на командващия мъжете с колиба или къща да ни приберат развалих почивката на Ричард, а сигурно и на Стивън, нали двамата са неразделни приятели! Аз не знача нищо за тях. Само им преча. В бъдеще ще си измислям поводи да ги оставям сами.“

Тая вечер Ричард вече щеше да спи на легло, същото като на Кити: дъсчено магаре и вместо пружини — преплетени въжета. Малко след здрачаване той нареди на момичето да си ляга, занесе свещта на масата, която използваше за писалище, подпря на поставката книга и зачете. „Каквото и престъпление да е извършил — помисли си вече в просъница Кити, — той е образован, възпитан е като джентълмен. Има

по-изтънчени обноси и от господаря на имението Сейнт Пол в Детфорд.“

На другия ден — понеделник — тя почти не видя Ричард, който малко след изгрев-слънце отиде на работа, при ямите с трионите, прибра се по обяд да хапне набързо и да ѝ донесе чифт обуца, а после хукна да майстори свинарника, който съвсем скоро щеше да бъде готов. Представляваше квадрат, от всичките страни бе дълъг към шест метра и се състоеше от дъсчена ограда, сложена върху каменен зид.

— Прасетата рият — обясни Ричард, докато работеше, — няма как да ги затвориш в кошара като овцете и кравите. Трябва да им сложиш и навес, понеже могат да слънчасат и да умрат. Изпражненията им вонят, инак обаче животинките са чисти и ходят по нужда само в единия край на кочината. Затова е лесно да им чистиш.

— Аз ли ще го правя? — попита Кити.

— Да. — Ричард вдигна глава и ѝ се усмихна. — Сама ще се убедиш, че трябва да се къпеш честичко.

Вечерта той не се прибра. Беше ѝ казал, че може да прави каквото сметне за добре със своите дажби — той бил свикнал да се грижи сам за себе си и обикновено се хранел при Стивън, който бил заклет ерген и не обичал в къщата му да се мотаят жени. Играели шах, затова, щом се мръкне, тя да не го чака и да си легне.

Колкото и Кити да беше простидушна, това ѝ се стори странно. Стивън не се държеше като заклет ерген. Но момичето се замисли и си даде сметка, че всъщност не знае как точно се държат заклетите ергени. И все пак от обяда в неделя бе разбрала, че мъжете предпочитат компанията на други мъже и се притесняват в присъствието на жени.

Във вторник дойде един редник пехотинец — повика я да иде в селището Сидни, за да разпознае мъжа, който я беше нападнал и ограбил. От къщата на Ричард не се откриваше кой знае каква гледка, затова Кити бе изумена от Артъровия дол, ширнал се пред нея. По склоновете на баирите от двете страни се зеленееха пшеница и царевица, покрай тях тук-там бяха кацнали къщи, плевни и навеси, имаше и вир, в който плаваха патици. Сетне най-неочаквано Кити излезе от долчинката и се озова сред дървени къщи и колиби, също

сред улици без дървета, по-нататък се виждаше яркозелено мочурище, разделящо ги от по-големите постройки в подножието на хълма — момичето подмина и къщата на Стивън, но не я позна.

Двама офицери — Кити не правеше разлика между морски пехотинци и войници, — я чакаха пред голяма двуетажна сграда, където, както тя разбра след малко, бяха настанени пехотинците. Наблизо ѝ редица бяха строени каторжниците, облечени в какви ли не дрипи, докато офицерите бяха като извадени от кутийка: с перуки, саби и триъгълни шапки. Всички каторжници бяха с ризи.

— Вие ли сте госпожица Кларк? — попита по-възрастният офицер и я прониза с воднистосиви очи.

— Да, уважаеми господине.

— На тринайсети август на пътя при Водопада ви е нападнал мъж, така ли?

— Да, господине.

— И се е опитал да ви насили, при което ви е разкъсал дрехите?

— Да, господине.

— И ти избяга в гората, за да се спасиш?

— Да, господине.

— А мъжът какво направи?

Кити отвърна с пламнали страни и широко отворени очи:

— Отпърво понечи да хукне подире ми, после обаче се чуха гласове. Грабна вързопа с вещите ми и завивките и тръгна в тази посока.

— И си спала в гората, така ли?

— Да, уважаеми господине.

Майор Рос се извърна към лейтенант Ралф Кларк, който пръв беше научил за случилото се от Стивън Донован, а после и от Ричард Морган. Сега му беше интересно да види как изглежда неговата съименница. С облекчение установи, че тя не е лека жена, а е мила и възпитана като госпожица Мери Бранам, от която някакъв моряк на „Лейди Пенрин“ се беше възползвал и която в Порт Джаксън беше родила момченце. Тя бе прехвърлена заедно с невръстния си син на остров Норфолк, а Кларк бе проявил интерес към нея, след като я видя да работи в офицерския стол. Мери Бранам беше очарователна и красива като жената на Кларк — неговата обичана Бетси. Сега, след като се беше уверил, че Бетси и невръстният Ралфи са живи и здрави в

Англия, и най-вече след като се бе сдобил с уютна къща, Кларк се питаше дали на Мери няма да ѝ е по-леко да се грижи само за един офицер и за една къща — момченцето вече беше проходило и вечно вършеше пакости. Точно така, щеше да помогне на Мери Бранам, ако я прибереше при себе си. От само себе си се разбираше, че няма да споменава за това в дневника, който пишеше най-вече за милата Бетси и който не биваше да съдържа нищо, в състояние да я смути или стъписа. Кларк можеше да си позволи някакви пренебрежителни забележки за ония проклетии — леките жени, но не и одобрение за някоя от каторжничките.

„Точно така!“ — помисли си, вече решил какво ще е бъдещето на Мери Бранам и на самия него, и погледна изпитателно майора.

— Лейтенант Кларк, преведи госпожица Кларк покрай редицата, нека посочи злосторника — нареди Рос, събрал всички наказвани някога каторжници.

Като ѝ говореше благо, лейтенантът преведе Кити покрай свъсените мъже, сетне се върнаха при шефа.

— Тук ли е? — излая Рос.

— Да, уважаеми господине.

— Къде?

Кити посочи мъжа без зъби. И двамата офицери кимнаха.

— Благодаря, госпожице Кларк. Редникът ще ви изпрати до вас.

Така приключи разпознаването и Кити си тръгна окрилена.

— Том Джоунс втори — обясни ѝ редникът.

— Господин Донован също предположи, че е той.

— Господин Донован им познава и кътните зъби.

— Много мил мъж — рече тъжно тя.

— Да, ядва се за обратен. Не е някоя изнежена женка. Веднъж видях как с един-едничък удар повали някакъв бабаит, хем беше по-едър от него. По-добре да не му се изпречваш пред очите, ако се разлюти.

— Вярно си е — съгласи се кротко Кити.

Така, забравила за Том Джоунс втори, се прибра, придружавана от редника.

Вечерно време Ричард продължаваше да се губи някъде, но както Кити разбра, невинаги играеше шах със Стивън. Беше приятел със семейство Лукас, с някакъв човек на име Джордж Гест, с редника

пехотинец Даниъл Станфийлд, с други. На Кити ѝ беше най-болно, задето никой от тези приятели не канеше и нея, което само ѝ напомняше с нова сила, че не е нищо повече от слугиня. Искаше и тя да си има приятели, но не знаеше къде са Бети и Мери, а Ани бе отишла у Лукасови. За нея бе истинско мъчение да се запознае с другия помощник на Ричард — Джон Лоръл, който я беше изгледал на кръв и ѝ беше изсъскал да не припарвала до домашните му птици и до нивата с житото.

Затова щом видя жената, която ситнеше между зеленчуковите лехи, Кити бе готова да я посрещне с най-лъчезарната си усмивка и дори с реверанс. На „Лейди Джулиана“ щяха да определят гостенката като странна птица, понеже тя изглеждаше доста надута, но по просташки начин: рокля на червено-черни басти, червен шал с дълги ресни, перчеци се със своята копринена лъскавина, обувки на високи токове и с блестящи катарамии, чудовищна черна шапка с кимащи червени щраусови пера.

— Добър ден, уважаема госпожо — рече Кити.

— Добър ден, госпожице Кларк — нали така се казваш? — отвърна посетителката и нахълта като фурия вътре. Огледа се със страхопочитание. — Златни ръце има, нали така? — каза жената. — А книгите са повече от всякога. Дай му да чете, да чете, да чете! Такъв си е Ричард.

— Заповядайте, седнете — покани я Кити и ѝ посочи красивия стол.

— Тук е хубаво, както у майора — отбеляза червено-черната гостенка. — Винаги съм се изумявала колко му върви на тоя Ричард. Прилича на котка, никога не пада по гръб. — Тя огледа с черни очички Кити от глава до пети и склучи правите си черни гъсти вежди. — Никога не съм се мислела за красавица — подметна след това, — но поне умея да се обличам. А ти, моето момиче, си плоска като дъска.

Кити я зяпна невярващо.

— Моля?

— Чу ме. Плоска си като дъска.

— А вие коя сте?

— Аз съм госпожа Морган, жената на Ричард. Е, какво ще кажеш сега?

— Нямам какво да кажа — пророни Кити, след като си възвърна дар словото. — Много ми е приятно да се запозная с вас, госпожо Морган.

— Майко мила! — възкликна госпожа Морган. — Майчице! Какво е намислил пак Ричард?

Понеже не знаеше какво е намислил, Кити не отговори.

— Не си му любовница, нали?

— Не! Разбира се, че не съм — поклати обидено глава момичето. — И аз съм една! Да не се сетя... Слугиня съм му.

— Бре, бре, бре!

— Щом сте жена на Ричард Морган — подметна дръзко Кити, ядосана от присмеха на гостенката, — защо не живеете тук, в къщата? Ако живеехте тук, той надали щеше да взима слугиня.

— Не живея тук, защото не искам — отвърна високомерно госпожа Морган. — Аз съм икономка на майор Рос.

— Тогава да не ви задържам. Сигурна съм, че си имате много работа.

Посетителката тутакси стана от стола.

— Плоска като дъска! — изсъска тя отново и заситни към вратата.

— Може и да съм плоска като дъска, госпожо Морган, но поне съм млада, песента ми още не е изпята като вашата. Освен ако не сте любовница на майора.

— Малка негодница! Що не си таковаш таковата!

Тя тръгна по пътеката, поклащайки пера.

След като се покопоти от стъписването, не толкова от поведението и езика на госпожа Морган, колкото от собственото си безразсъдство и дързост, Кити погледна по-спокойно на срещата. Жената сигурно отдавна беше прехвърлила трийсетте и под възмутителните одежди май също беше плоска като дъска. Освен ако от единствената си среща с майор Рос Кити не бе останала с погрешни впечатления за него, тази жена не можеше да му бъде любовница. Той явно беше много придирчив. Защо ли госпожа Морган бе дошла тук — и по-важното, защо изобщо се беше махнала от къщата? Кити затвори очи и отново си представи жената, виждайки неща, които отпърво заради изумлението не бе доловила. Много мъка, много тъга, много гняв. Госпожа Морган явно съзнаваше, че си е една нещастница, и се

бе явила тук, пред момичето, което я бе изместило, за да му вдигне скандал и да важничи, дано прикрие болката от това, че са я изоставили. „Откъде съм толкова сигурна, че е така? И аз не знам, но наистина е той. Не тя е напуснала Ричард, а той нея. Логично си е. Клетата жена, клетата жена!“

Доволна, че е проумяла за какво става въпрос, седна в леглото, както беше в затворническата дреха, и зачака в гаснещата светлина на огъня Ричард да се прибере. Къде ли ходеше?

Два часа, след като нощта се бе спуснала, борината му затрепка по пътеката — както повечето вечери, Ричард беше хапнал набързо със секачите и бе отскочил до спиртоварната, за да се увери, че всичко там е наред, и да измери лично количеството ром, а после да го впише в тефтера. Не след дълго щяха да затворят спиртоварната. Бъчвите и захарта бяха на привършване. Щяха да са произвели около двайсет и две хиляди литра ром.

— Защо си будна? — попита той строго, след като затвори вратата и метна няколко цепеници в огъня. — И защо вратата беше отворена?

— Днес имах гостенка — отвърна Кити многозначително.

— И какво от това?

Явно нямаше да я попита кой е идвал, а това разваляше всичко.

— Госпожа Морган — натърти Кити и го погледна като своенравно дете.

— Тъкмо се чудех кога ли ще се изтърси — беше единственото, което каза Ричард.

— Не искаш ли да знаеш какво стана?

— Не. Хайде, лягай и заспивай.

Тя се отпусна върху кревата и се сви на кълбо — усещаше, че е уморена, и сигурно щеше да се унесе веднага.

— Знам, изоставил си я — рече вече в просъница. — Клетата жена, клетата жена.

Ричард изчака, докато Кити заспи, и се преоблече в ризата, с която спеше. Дървеният материал за пристройката се трупаше, тая събота той смяташе да докара и камъните за основата. До месец щеше да се отърве от момичето, поне нямаше да му досажда в стаята, където спеше. Щеше да направи на пристройката и врата, от която да се излиза навън, а на вратата за стаята щеше да сложи резе, което

смяташе да вземе от Фриман. Тогава вече отново можеше да си позволи свободата да спи гол и сам да си е господар. Кити. Беше родена през 1770-а, същата година, както и невръстната Мери. „Аз съм стар глупак, а тя е млада глупачка.“ Призна си го и последното, което видя, преди умората да надделе и да потъне в сън, беше свитото на кравай момиче върху съседното легло. Кити не се помръдваше, не издаваше и звук. Не хъркаше.

— Какво е „педал“ и „обратен“? — попита го тя на другия ден, когато Ричард се прибра на обяд да хапне нещо топло.

Той се задави със залька, закашля се — наложи се Кити да го удари по гърба и да му даде да пийне вода.

— Извинявай — простена Ричард с насълзени очи. — Та какво ме питаше?

— Какво е обратен?

— Нямам никаква представа. Защо питаш? Лизи Лок ли ти е казала нещо? Тя ти го каза, нали? — подвикна Ричард, свъсен като буреносен облак.

— Лизи Лок ли?

— Госпожа Морган.

— Така ли се казва? Какво странно съчетание! Лизи Лок. Зарязал си я, нали?

— Като начало никога не съм бил с нея — натърти той, отклонявайки вниманието на момичето от обратните.

Очите на Кити блеснаха, очаровани.

— Но все пак си се оженил за нея.

— Да, в Порт Джаксън. Домъчня ми за нея и от най-благородни подбуди направих нещо, за което съжалявам горчиво.

— Ясно — рече Кити така, сякаш наистина й беше ясно. — Според мен често правиш от благородни подбуди неща, за които после съжаляваш. Например за мен.

— Защо реши, Кити, че съжалявам за теб?

— Наруших ти спокойствието — промълви искрено девойчето. — Надали си искал да взимаш слугиня, просто майор Рос е казал, че трябва да подслоните по една от нас. Изпречих ти се пред очите и ти реши да прибереш мен. — Нещо в очите на Ричард я накара да замълчи, тя понаведе главица и го погледна замислено. — И без мен си живял добре — допълни с плах гласец. — Живял си добре без мен.

В отговор той се изправи и занесе паницата и лъжицата при долапа.

— Няма такова нещо — рече ѝ с усмивка, от която ѝ се сви сърцето, — животът никога не е добър, докато не свърши. Пък и когато Бог ми праща дарове, никога не ги отказвам.

— Кога ще се прибереш? — изкрещя Кити на гърба му, който се отдалечаваше.

— Рано, със Стивън — викна той в отговор, — извади картофи.

Ето какъв беше животът: да вадиш картофи.

Всъщност обаче на Кити ѝ беше хубаво в градината и тя с радост работеше там, стига да можеше да се откопчи от оная проклета свиня, от която глава не можеше да вдигне. Беше дошла вече бременна от държавния нерез и беше ненаситна като стръвница. Ако беше запазила достатъчно здрав разум, за да се запита какво означава да си излежава присъдата, преди Ричард да ѝ го беше обяснил — тя за нищо на света не би предположила, че ще се грижи за четиринога проклетия като лакомата Огъста. Ричард вечно се губеше някъде и момичето трябваше само да се научи какво е да вземеш брадвата и да насечеш палмови и папратови стебла, да обелиш кората и да дадеш ярмата на Огъста, която на мига излапваше всичко до шушка. Освен това Кити носеше от плевнята кошове царевича и баеше някакви бабешки магии от Кент на царевичата в тяхната нивичка, за да расте още по-добре. Щом животното сега нямаше насита, какво ли щеше да стане, когато родеше десетина прасенца?

Трите месеца, през които беше помагала на готвачката в кухнята на имението Сейнт Пол в Детфорд, се оказаха безценни — макар и да не ѝ бяха разрешавали да готви, тя бе наблюдавала с интерес и сега виждаше, че е напълно по силите ѝ да се справя с оскъдните продукти, на които можеха да разчитат на остров Норфолк. Не разполагаха с мляко, понеже тук нямаше крави, а млякото от козите едвам стигаше за пеленачетата и децата. Откакто птиците бяха отлетели от хълма Пит (въпреки че Кити само бе чувала за тях, бе пристигнала твърде късно, за да ги опита), почти не вкусваха прясно месо, затова пък имаше какви ли не зеленчуци, от зелен фасул до зеле и карфиол през зимата, Ричард беше прибрал и добра реколта нахут, а след пристигането на „Юстиниан“ всеки божи ден слагаха на трапезата хляб. На Кити най-много ѝ липсваше чашата чай. На „Лейди Джулиана“ бяха давали на

каторжничките и чай, и захар — някои предпочитаха да си измолят от моряците малко ром, но повечето се наслаждаваха на подсладения чай повече, отколкото на всичко друго. Кити, на която вечно ѝ беше зле, не връщаше, кажи-речи, единствено чая и сега той ѝ липсваше ужасно.

Та когато Ричард се прибра заедно със Стивън, девойката вече беше сварила картофи и осолено говеждо и беше готова да ги пренесе на масата заедно с кукурузения хляб, подправен с щипка пшенично брашно.

Те нахълтаха в стаята, нарамили какви ли не грънци и кутии.

— Днес капитан Анестис опъна сергия на плажа — обясни Ричард, — на нея намерих всичко, което ми трябваше. Грънци, тенджерата за топла вода, тигани, котлета, ламаринени легени и корита, калаени чинии и канчета, ножове и лъжици, небелена басма и — когато попитах — дори шмиргелова прах. Виж, Кити! Купих четвъртинка малагарски черен пипер на зърна и хаванче с чукало — да го счукваш. — Той остави с трясък върху полицата квадратно сандъче. — А за теб взех китайски чай.

Кити се хвана за лицето и погледна Ричард с насълзени очи.

— Майко мила! Сетил си се за мен?

— Че защо да не се сетя? — изненада се той. — Знаех, че ти се е припило чай. Купих и чайниче. Няма да е трудно да си го подсладяш. Ще ти отсека стрък захарна тръстика и ще ти го накълцам на ситно. После е достатъчно да го намачкаш с чука и да го кипнеш, за да се получи сироп.

— Но това струва пари! — възкликна тя възмутена.

— Ричард, моето момиче, е душа човек — намеси се и Стивън, след което започна да поема нещата, които Ричард разтоварваше от каручката. — Трябва да отбележа, приятелю, че се справи учудващо добре, като знаем с кого си имаш работа. Ник Анестис се пазари като циганин.

— Дадох му златна монета — отвърна Ричард, след като отново влезе в къщата. — Когато му плащат с разписки, Анестис трябва да чака доста, докато ги осребри, а златото си е злато. Щом го видя, щеше да се разтопи от щастие.

— А с колко злато разполагаш? — любопитства Стивън.

— С достатъчно — отвърна спокойно Ричард. — Пък и наследих малко от Айк Роджърс.

Стивън го зяпна изумен.

— Затова, значи, Ричардсън не се напъваше много-много, когато лейтенант Кинг му нареди да бие сто камшика на Джоуи Лонг, задето му е съсипал най-хубавия чифт обуца! Божичко, Ричард, тук пръст имаш ти. Сигурно си бутнал нещичко на Джеймисън и си му казал, че Джоуи е твърде крехък душевно и няма да издържи на такъв бой.

— Джоуи се грижеше за Айк. Сега пък аз се грижа за Джоуи.

Седнаха около масата, за да уважат храната, макар че и на тримата им беше втръснало да ядат все едно и също.

— Доколкото разбрах, днес цял ден си бил на Шарлотина нива и сигурно не си чул какво стана с нападателя на Кити — подхвана Стивън, след като се нахраниха и Кити вече миеше щастлива паниците и лъжиците в новия тенекиен леген: край на кофата!

— Така си е, не съм чул. Казвай.

— Томи се ядосал, че са го закачили с веригите за хромелите, и нощес взел, моля ти се, че разбил ключалките върху белезниците и избягал в гората — сигурно е отишъл при Грей.

— Ще умрат от глад. Птиците отлетяха.

— И аз така мисля. В крайна сметка пак ще се озоват при хромелите.

Ричард се изправи и прегърна през раменете Стивън, който също бе станал от масата, след което го поведе към вратата, така че Кити да не ги чува.

— Кажи на майора — изшушука му той, — че май пак кроят заговор. Драйър, Франсис, Пек и Пикет, изглежда, са задигнали захарна тръстика и са я пресадили някъде на тайно място — и четиримата се навъртаха около сергията на Анестис и подпитваха дали му се намират неща като медни казани и тръби.

— Защо не кажеш сам на майора? Нали ти се занимаваш с тези неща?

— Точно заради това предпочитам да му каже друг. В това отношение, Стивън, си отварям очите на четири. Ида ли аз при майора, току-виж си помислил, че си съчинявам колкото да прикрия собствената си вина.

„Какво ли си шушукат? — недоумяваше Кити, докато бършеше с кърпата паниците и лъжиците и ги редеше по полицата, преди да се

заеме с миенето на новите калаени чинии, канчета и прибори за хранене. — Наистина само им преча!“

Макар че светът ѝ все така се състоеше от четирите декара на Ричард, Кити бе затънала в работа, та дори и да помисли да тръгне да разглежда. Ако не броим неделните служби, беше ходила в Сидни само колкото да разпознае своя нападател и от притеснение не се беше и сетила да се оглежда наоколо. Но като селско чадо се чувстваше прекрасно: Ричард надали би могъл да избере жена, която би приела по-радушно от Кити начина на живот, който ѝ предлагаше.

Момичето непрекъснато слушаше за гъсениците и на осемнайсети октомври най-сетне ги видя с очите си. Пшеницата в нивата на Ричард беше изкласила и вървеше добре, но държавните посеви в не така закътаните части на долчината бяха повалени от поривисти солени ветрове и бяха изгорели, макар че не цялата реколта беше съсипана. Годината се беше случила засушлива и добре, че някои ноци валеше като из ведро, та засятото да не изсъхне. Вероятно заради това гъсениците не бяха изпъплили през зимата. Сетне най-неочаквано всеки кълн и филиз сякаш се покри с шаващо зелено одеяло: гъсениците бяха яркозелени, тънки и дълги към два-три сантиметра. И тук Ричард извади късмет, понеже Кити не се плашеше от мърдаците, пълзящи живинки. Събираше ги, без да се гнуси, въпреки че размесеният със сапун тютюнев разтвор ги изстребваше по-успешно. Всички жени на острова освен онези, които прислужваха на пехотинците и работеха на ямите с трионите, бяха изкарани да събират гъсениците и да ги заливат с отварата. До три седмици не остана гъсеница и за цял. Не след дълго щеше да стане време за прибирането на царевичката, а после, през декември — и на пшеницата. Майор Рос бе издал нова разпоредба, според която вече свободният Ричард можеше да запази за себе си всичко, което е отгледал, въпреки това обаче той предаваше излишъците в Държавното хранилище, откъдето му даваха разписки. А което запазваше, биваше изяждано или от хората, или от Огъста, или бе заделяно за посев.

Докато копаеше с мотиката или застанала на четири крака, плевеше, Кити понякога си мислеше, че времето на остров Норфолк наистина е чудно — меко, топло, слънцето не напичаше. И тъкмо

когато растенията започнеха да изсъхват от безводието, през нощта се изсипваше пороен дъжд, макар че на заранта пак беше ясно и слънчево. Не, остров Норфолк не бе изместил от сърцето ѝ любимия Кент, но и това местенце си беше вълшебно. Дъждовни нощи, слънчеви дни — като в приказките.

Някои от познатите ѝ от „Лейди Джулиана“ се бяха събрали с приятели на Ричард. Хлебарят на селището Арън Дейвис беше подслонил Мери Бейтман и детето ѝ. Джордж Гест си беше избрал осемнайсетгодишната Мери Уокър, която Кити познаваше добре и беше харесвала, макар да долавяше у момичето нещо странно, сякаш все някой ден то щеше да полудее. Едуард Ризби и Ан Гибсън бяха много щастливи заедно и смятаха да се оженят веднага щом на острова дойдеше човек, упълномощен да извършва венчавки. И тези жени, и Оливия идваха на гости на Кити и тя бе неописуемо доволна, че може да им предложи по чашка чай със захар в него. И Мери Бейтман, и Ан Гибсън чакаха деца, Мери Уокър, чието невръстно момиченце Сара Лий вече беше проходило, също износваше първата си рожба от Джордж Гест. Само Кити Кларк не очакваше да ражда.

Риба нямаше. Скутерът на „Сириус“, който би могъл да отиде отвъд лагуната, за да налови риба, се бе разбил на трески, докато беше прекарвал шест каторжнички от „Сюрприз“, едната с дете. Гребците се бяха удавили, както и мъжът, скочил да ги спасява. Сред трите жени, успели да се спасят, беше и майката на детето. И така, малкото риба, която от дъжд на вятър хващаха с плоскодънката, отиваше за офицерите и пехотинците, а за моряците от „Сириус“ и каторжничките не оставаше нищичко. „Юстиниан“ обаче беше докарал и растения, включително бамбук, от който и Ричард получи коренче — някой ден то щеше да порасне достатъчно, та да си направи дръжки за въдици. С влакната без дръжки не се хващаше почти нищо от скалите.

На Шарлотина нива настана голяма суматоха — синорите там бяха обозначени със стеблата от пълзящото растение и бодливия храст и една от оградите случайно се подпалила, а после огънят се прехвърлил и върху зрялата царевица. Отпърво селището Сидни чу, че царевицата е изгоряла до шушка, но лейтенант Кларк, който хукна презглава към пожара, се върна да докладва на сломения майор Рос, че са били опожарени само осем декара — благодарение на огромните усилия на каторжничките, угасили пламъците. Лейтенант Кларк бе

толкова признателен на ония проклетии — леките жени от Шарлотина нива, че отпусна на всички по чифт обуца от Държавния резерв.

На Дарси Уентуърт бе наредено да се засели заедно с любовницата си Катерин Краули и невръстния Уилям Чарлс на Шарлотина нива веднага щом му вдигнат къща там — той бе назначен за интендант и за лекар на Шарлотина нива. В задълженията му като лекар влизаше какво ли не, като се почне от израждането на бебетата и се стигне до това да решава дали някой каторжник, наказан с камшици на голо, ще издържи още удари. Ако провинилата се беше жена, Уентуърт проявяваше снизхождение за разлика от лейтенант Кларк, който презираше жените на Шарлотина нива и ако зависеше от него, щеше да нареди на Ричардсън да млати клетницата с все сила.

За огромно удоволствие на Кити храната ставаше все по-разнообразна. Сега тя разполагаше с чудно място за готвене: Ричард бе сложил през две трети от голямото огнище метална поличка, а на другата една трета, направо върху огъня — прът. Кити имаше гърнета с капаци за задушаване, тенджери без капаци — за варене, тигани за пържене и тумбест чайник, който постоянно държеше в края на полицата, върху по-слабия огън, та да прави на себе си и на гостите чай, а също да има топла вода за миене на съдовете. Ричард дори й бе измайсторил цедка за сапуна: няколко преплетени на клъбце жички с метална дръжка, в които Кити да слага сапуна и без да го губи, да го пуска във водата.

Ричард беше заявил доста твърдо на Джон Лоръл, че трябва да му преотстъпи някои от кокошките и патиците си, за които сега Кити също се грижеше и благодарение на които от време на време можеше да добавя към храната и по някое и друго яйчице. Огъста роди дванайсет прасенца, но два пъти взе, че се търкулна върху тях — все пак бе достатъчно мила да не премазва женските, шест на брой, и две мъжки, които Ричард смяташе да запази за Коледа. Прасенцата си бяха само за тях. Ако някой — бил той мъж или жена (Рос не разграничаваше хората по пол) решеше да продаде свинското на Държавния резерв, му го изкупуваха и му брояха парите, ако ли пък предпочетеше да го осоли, получаваше сол и каца, където да го сложи. Както Рос бе заявил още в началото, целта му беше възможно най-

много каторжници да не висят на врата на държавата. Хора, като Арън Дейвис, Дик Филимор, Нат Лукас, Джордж Гест, Джон Мортимър, Ед Ризби и Ричард Морган показваха, че намеренията на майора са осъществими, макар и да се искаше повече време.

Рос си имаше ядове най-вече с морските пехотинци и с моряците от „Сириус“, които отказваха да си мърсят ръцете и да отглеждат зеленчуци и друга прясна храна и настояваха храната в държавните хранилища да се разпределя между тях. Ако в резерва не бе останало нищо, те се впускаха да крадат зеленчуци, пъпеши и домашни птици, престъпление, което Рос наказваше точно толкова строго, както ако бе извършено от каторжниците. Тези хора все по-често гледаха на кръв и мърмореха недоволено — бяха убедени, че никой каторжник няма право да задържа за себе си плодовете на своя труд, че всяко нещо, дори най-дребното, отгледано от него, им принадлежи и трябва да изхранва първо тях и чак тогава заточениците. Защо да се бъртят по градините, като толкова много каторжници отглеждаха предостатъчно, та да са сити? Заточениците са собственост на негово величество краля и не могат да притежават и да задържат за себе си нищо. Каторжниците нямаха права, какво си въобразяваше тоя Рос! Понеже им отърваше, роптаещите забравяха как майорът се е разпоредил каторжниците да предават в държавните хранилища две трети от всичко, което са отгледали — само оправданите можеха да го задържат изцяло за себе си.

Коледа се падаше в събота — денят се пукна ясен и хубав, макар че духаше силен южняк и разбуненото море тътнеше в залива Сидни. Ричард закла двете прасета сукалчета, Нат Лукас — две гъски, Джордж Гест — три тлъсти патици, Ед Ризби — четири пилета, а Арън Дейвис омеси хляб само от пшеница, останала им, след като се бяха издължили на държавата. Направиха си излет под сянката и заслона на боровете на нос Хънтър. Дойдоха и Стивън Донован, Джони Ливингстън и Дарси Уентуърт със семейството си и сложиха прасенцата и домашните птици да се пекат на шишове, които Дарси беше поръчал да изковат в ковачницата. Стивън и Джони се включиха с десет бутилки портвайн, достатъчни, та за всеки мъж и жена да има по чашка.

Майорът беше оповестил на всеослушание, че тази Коледа каторжниците няма да близнат нищо друго, освен лека бира, сетне заповяда на пехотинците, да си изпият четвъртинката ром така, че каторжниците да не ги забележат. На празник Кинг винаги бе отпускарал и на заточениците малко ром, Рос обаче нямаше намерение да следва примера му, особено след като надуши какво са намислили да правят Дайър, Франсис и компания със захарната тръстика.

За Кити това бе най-щастливият ден, който бе изживявала след смъртта на баща си. Постлаха платното на „Сириус“, та жените да насядат по него, туриха и възглавници за бременните. При боровете не духаше толкова силно, бащите заведоха невръстните си деца долу на плажа при Залива на костенурките, където те да тичат и да строят пясъчни замъци, женорята взеха на клюкарят на воля. Кити бе донесла и чайничето, за да направи на приятелите си чай, и го бе сложила на огъня. След като изпълниха задълженията си на плажа, мъжете се дръпнаха малко встрани, наклеяха и взеха да си говорят, а през това време жените наглеждаха месото върху шишовете и се запретнаха да правят салатата от маруля, керевиз, суров кромид лук и фасул, сложиха в жаравата да се пекат и картофи. Към два следобед седнаха на гощавка, вдигнаха наздравница за негово величество краля на Великобритания, после мъжете налягаха да подремнат, гушнаха до себе си децата.

„Колко хубаво им е да са заедно! — помисли Кити. Съзнаваше го, защото покрай преживелиците и изпитанията беше съзряла. — Ние сме нова порода англичани и каквото и да предприемем оттук нататък, то ще бъде повлияно от факта, че сме изселени тук, защото по-добрите от нас не са ни искали до себе си. По-добрите, които изобщо не са по-добри и не виждат по-далеч от носа си.“ Изневиделица тя си даде сметка, че никой от тези изселници няма да се върне в Англия. Те вече не уважаваха своята родина. Това място се бе превърнало в техен дом.

Ами тя? Никога досега не бе идвала край морето, затова седна, обхвана с ръце коленете си, облегна брадичка върху тях и се загледа в рифа, невидим под бухналата пяна, плъзнала навред на бели шлейфове. Не че беше сляпа за тази невероятна красота, тя обаче не я привличаше. За нея истински красиви бяха Елтам, голямата, зидана от камък къща с прозорци с перденца и с нацъфтели розови и бели рози, градинката, пълна с кученца, шибой, кандилки, теменужки, попадийно семе, кокичета, нарциси, ябълковите дървета, тисовете, буковете,

зелените пасища, рунтавите бели агънца, брезите и брястовете. О, как само ухаеше цветната градина на баща й! В нея имаше някаква смиреност, ведрост, замечтаност, изместваща на заден план всяка човешка дейност и начинание. Докато хубостта на остров Норфолк бе някак чужда, дива и необузdana. Тя сякаш плашеше и смазваше хората. Докато красотата на Елтам ги омагьосваше.

Кити вдигна очи, видя, че Стивън я гледа, и поруменя до алено. Той се сепна и веднага премести поглед към рифа. „О, Стивън! Защо не искаш да ме обикнеш? Стига да ме обичаше, Ричард щеше да ме пусне — сигурна съм. Животът му не се върти около мен. Премести ме в друга стая и дори се залоства, но не защото се опитвам да го прелъстя — ако го правех, щеше да залоства вратата откъм моята страна. А за да не ме допуска до дома си. За да си мисли, че мен ме няма. Защо, Стивън, не искаш да ме обикнеш — виж само колко много те обичам аз! Иде ми се да обсипя с целувки милото ти лице, да го стисна между дланите си и да се усмихна в очите ти, да видя как любовта ми сияе в тяхната синева точно както слънцето — в небето над остров Норфолк. Защо не ме обичаш?“

Събраха багажа и си тръгнаха от излета веднага щом слънцето престана да напича, а децата се умориха и взеха да хленчат. По пътя се разделяха с едно или друго семейство. Ричард и Кити се запътиха към къщи със своя пай от останалата храна и последните, с които се сбогуваха, бяха Нат и Оливия. Оливия наскоро беше родила момченца — Уилям, и сестричките му близначките, бяха неописуемо горди с него. Какви прекрасни хора!

— Хареса ли ти първата антиподна Коледа? — попита Ричард.

— Не разбрах каква Коледа, но ми хареса, много!

— Антиподна. Така се казват двата противоположни края на света — антиподи. Идва от една гръцка дума, означава нещо като обърнат с краката в противоположната посока.

Слънцето се беше скрило зад хълмовете на запад, четирите декара на Ричард тънеха в черна студена сянка.

— Искаш ли да наклада огъня?

— Не, ще си лягам — отвърна някак тъжно Кити. Все още бе погълната от Стивън и как той й обърна гръб и я отблъсна.

Мислеше си, че знае защо — защото е плоска като дъска, макар с радост да забелязваше, че е понапълняла и гърдите й се наливат като

на другите, кръстчето ѝ е тънко-претънко, а бедрата — приятно заоблени.

— Затвори очи и протегни ръка, Кити.

Тя се подчини и усети в дланта си нещо малко и квадратно. Отвори очи и що да види: кутийка! Вдигна с разтреперани пръсти капачето и съгледа вътре златно герданче.

— Ричард!

— Честита Коледа! — усмихна се той.

Младата жена обви ръце около врата му и долепи страна до неговата, сетне, блисната от признателност и радост, го целуна по устата. За миг той застина, после я хвана за кръстчето и отвърна на целувката, преобработила признателността в нещо съвсем различно. Беше прекалено умен, за да храни напразни надежди, и се задоволи да усети вкуса на меките ѝ устни. Кити нито се дръпна, нито възрази, обратното, притисна се още по-силно до Ричард. По тялото ѝ плъзна сладостна тръпка, младата жена забрави за себе си и Стивън и се остави във властта на целувката с мисълта — доколкото изобщо бе способна да мисли, — че първата истинска целувка в живота ѝ е приказно, небивало изживяване, а Ричард Морган е по-интересен, отколкото си е давала сметка.

Той я пушна внезапно и излезе навън, след миг се чу секирата. Кити продължи да стои, окъпана в отражението на последните слънчеви лъчи, сетне си спомни за Стивън и се почувства гузна. Вижда ти нея, да се целува като невидяла с Ричард, при положение че е влюбена в Стивън! В очите ѝ избиха сълзи, тя се шмугна в стаята си, седна на крайчеца на леглото и се разрида беззвучно.

Но кутийката със златното герданче бе останала в ръката ѝ — щом сълзите изсъхнаха, Кити извади украшението и си го сложи, решена, следващия път, когато иде да се окъпе във вира, да се огледа във водата. Колко мил беше Ричард! И защо ли дълбоко в себе си Кити не искаше той да я пуска да си тръгне?

На шести февруари 1791 година тендерът „Бдителност“ най-сетне се появи в залива — носеше писмо с указанията на губернатора Филип всички от „Сириус“ да се качват на кораба и да се връщат в Порт Джаксън, но с обещанието, че който иска да се установи на

остров Норфолк, ще получи двеста и четирийсет декара и ще се завърне при следващото пътуване на „Бдителност“. Единайсетмесечното заточение на капитан Хънтър беше приключило, и слава Богу. Той беше намразил остров Норфолк, чувство, което нямаше да го напусне до гроб и което щеше да предопредели поведението му нататък. Капитанът беше намразил и майор Робърт Рос и всички от военната флота по белия свят. Хънтър взе със себе си и Джони Ливингстън, завърнал се най-после в лоното.

Вече месеци наред чакаха от Англия в Нов Южен Уелс да пристигне товарният кораб „Горгона“, но той така и не дойде. Не се появи и никакъв друг платноход, ако не броим „Бдителност“, завърнала се на деветнайсети ноември от Батавия с мъничко брашно и с огромни количества от най-омразната на всички храна — ориза. На седемнайсети декември от Батавия в Порт Джаксън пристигна и наетият от „Бдителност“ плавателен съд „Ваакзамхайд“, натоварен с още тонове ориз, а също с чай, захар и холандски джин за офицерите и началниците, а колкото до осоленото месо, то се оказа почти разложени вмирисани кокали.

Лейтенант Хари Бол от „Бдителност“ съобщи, че негово превъзходителство губернаторът смятал да наеме „Ваакзамхайд“, та да закара капитан Хънтър и екипажа му в Англия. „Бдителност“ бързаше да се прибере в Порт Джаксън и на единайсети февруари вдигна котва. Сред хората, отплавали с кораба, ала решили да се върнат и да се установят на острова, бяха тримата моряци от „Сириус“, помогнали със спиртоварната на майор Рос, която вече беше затворена и чието производство отлежаваше в буренца на скришно място. Джон Дръмънд се беше влюбил в Ан Рийд, пристигнала с „Лейди Пенрин“. Тя живееше с Неди Перът — Дръмънд съзнаваше, че не може да бъде с нея, но и сърце не му даваше да се прибере в Англия. Уилям Мичъл живееше със Сузана Хънт от „Лейди Джулиана“ — двамата смятаха да останат за постоянно в този край на света. Питър Хибс се беше хванал в мрежите на друга девойка от „Лейди Джулиана“ — Мери Пардоу, била „моряшка жена“ и родила към края на пътуването момиченце, после обаче онзи негодник, нейният прелъстител, я беше зарязал и я бе оставил да я прехвърлят на остров Норфолк.

На петнайсети април „Бдителност“ пристигна отново. Първите, стъпили на сушата, бяха част от Корпуса на Нов Южен Уелс, набран в

Лондон специално за да бди за реда по време на дръзкия експеримент, така че морските пехотинци да се приберат у дома. Наистина всеки пехотинец, отслужил тригодишния срок, беше в правото си да се присъедини към Корпуса, вместо да се връща в Англия. Капитан Хил, лейтенант Абът, младши лейтенант Прентис и двацет и един войници щяха да заменят същия брой пехотинци, а четирима от офицерите щяха да си заминат: трима по свое желание, четвъртият — по принуда. Капитан Джордж Джонстън щеше да отведе в Порт Джаксън любовницата си — каторжничката Естър Ейбрахамс, и сина им Джордж, благият лейтенант Крезуел, откривател на Шарлотина нива, си тръгна, както и беше дошъл — сам като кукувица, лейтенант Келоу, толкова ненавиждан от своите колеги, също си замина със своята любовница Катерин Харт — и тя каторжничка, и с двамата ѝ синове, вторият от които беше от него, а лейтенант Джон Джонстън бе качен в окаяно състояние — вече береше душа — на „Бдителност“. От старата бригада останаха само майор Рос, старши лейтенант Кларк и младши лейтенант Фади. И младши лейтенант Джон Рос, разбира се.

Всички видяха лоша поличба в това, че с „Бдителност“ са пристигнали още двама лекари: Томас Джеймисън, който бе прекарал отпуска си в Порт Джаксън, и Джеймс Калъм от „Сириус“. Тъй като на острова вече бяха Дарси Уентуърт и Денис Консидън, лекарите ставаха четирима. Цели четирима доктори за население, намаляло със седемдесет души?

— Това ме навежда на мисълта — сподели свъсен майор Рос с Ричард Морган, — че веднага щом от Англия пристигнат още кораби с каторжници, ще ни ги натресат почти всичките на нас. Негово превъзходителство губернаторът ми подсказа и че смята да прехвърли тук някои от многото престъпници в Порт Джаксън. Там те бягали, избивали туземците, плякосвали откъснатите селища, изнасилвали жените, останали сами. Ето защо старото караулно помещение няма да ни върши работа и се налага да вдигнем по-сигурен затвор, при това час по-скоро. Никой не знае кога корабите ще докарат още каторжници, знае се само, че ще пристигнат. Лондон явно се интересува повече от това да се отърве от престъпниците, отколкото дали ще оживеят тук. Ето защо, Морган, не се помайвайте, режете дървения материал възможно най-бързо — и през ум да не ти минава

да спираш секачите на някоя от ямите — не можем да си позволим такива приумици!

— Ами мъжете от Корпуса на Нов Южен Уелс? — напомни Ричард.

— И те не са по стока от моите хора тук — сбирщина нехранимайковци, които по една случайност са се измъкнали от английското правосъдие. Офицерите уж са по-свестни, но хич не ми се мисли доколко ще се оправят. Ала най-голямата ми грижа е земемерът. Трябва да раздам безвъзмездно по двеста и четирийсет декара на моряци от „Сириус“ като Дръмънд и Хибс, а също на някои от пехотинците, чийто срок на служба е изтекъл, а няма кой да мери и разделя земята. Брадли си беше пълна скръб, Отрий бе още по-неоправен и от него. — Очите на майора блеснаха. — Не че храня особени надежди, Морган, но може би сред многото ти скрити дарби е и земемерството?

Ричард се засмя.

— Не, драги ми господине, от земемерство не разбирам.

Шарлотина нива роди небивала реколта от царевица — десетки каторжнички бяха впрегнати да белят и ронят хилядите мамули, реколтата от пшеница също беше добра въпреки горещите ветрове и гъсениците, опустошаващи всичко по пътя си. В Порт Джаксън обаче отново бяха орязали с една трета дажбите, което означаваше, че не след дълго същото ще сполети и остров Норфолк. За късмет, когато на девети май вдигна котва, „Бдителност“ бе взела на борда толкова много народ, че не бе останало място за житото. Поне засега Норфолк щеше да запази за себе си онова, което бе произвел с кървава пот. На Шарлотина нива вдигнаха уютна къща от млади борове за Дарси Уентуърт и семейството му, а в Сидни чувстваха остро отсъствието на лекаря. Всъщност селището на запад вече не се казваше Шарлотина нива: в събота, трийсети април, майор Рос официално оповести, че занаят името му ще бъде Куинсбъро, а Филипбърг е преименуван, както си му е редът, с притежателното Филипсбърг^[3].

От пристигането на „Сюрприз“ бе минало достатъчно време, та седемстотинте жители на остров Норфолк да се опознаят. Из острова се носеха какви ли не слухове — пръв клюкар на Антиподите беше

лейтенант Ралф Кларк, той обаче далеч не бе единственият сплетник на Норфолк. Госпожа Морган също шушукаше на драго сърце за чутото в къщата на заместник-губернатора и госпожица Мери Бранам, заселила се в къщата на лейтенант Ралф Кларк, даваше своя принос. Делата на всички — и на най-високопоставените, и на най-изпадналите, се одумваха, оглеждаха, преценяваха. Веднага се разчуваше, ако някой каторжник зарежеше жената, която си е избрал на „Лейди Пенрин“, заради друга, по-млада, пристигнала с „Лейди Джулиана“, ако някой пехотинец мърсуваше тайничко с жената на каторжник, ако редниците пехотинци Ескот, Мий, Бейли и Фишборн варяха бира от отгледания на острова ечемик и хмела, докаран от „Юстиниан“, ако Малкия Джон Рос е бледичък. Всички знаеха и кой е третият човек, проникнал с взлом в Държавните хранилища и опитал се да откъдне вещи, които после да продаде на черно. Слугата на господин Фриман — Джон Голт, и каторжникът Чарлс Стронг бяха наказани с по петстотин удара с най-жестокия бич: сто в селището Сидни, сетне, щом се покопитеха, още сто в Куинсбъро, след това, щом дойдеха на себе си, още сто във Филипсбърг. Дори пред лицето на това жестоко наказание, което отчасти щеше да ги осакати за цял живот, те отказваха да издадат кой е третият им съучастник. Но пак всички го знаеха.

Въпреки преплетените, сложни взаимоотношения между пазачи и пазени, станеше ли дума за възнаграждения, между двата лагера зейваше пропаст. А това означаваше, че когато дажбите бяха намалени и пехотинците на служба взеха да обсъждат дали да не се вдигнат на бунт, майор Рос не се притесняваше ни най-малко, че каторжниците ще се възползват от внезапно създалото се изострено положение. Предвождани както обикновено от хора като Мий, Плайър и Фишборн, пехотинците отказаха да си приберат дажбите от Държавното хранилище и възроптаха, че така и така ще се лишат от брашното, понеже вече се били разбрали с каторжниците да заменят част от него срещу пресни продукти. Бунтът трая ден до пладне и се провали с гръм и трясък — когато метежниците отидоха при майор Рос, той им заяви право в очите, че са паплач, че ги мързи да гледат и затова нито му е мъчно за тях, нито има намерение да си пилее времето и да ги слуша. Ако искат да си запазят дажбите брашно, да се понапънат и да си произведат пресни продукти. И бездруго разполагат с повече

свободно време от каторжниците, за разлика от тях получават и риба на корем — какво толкова ги спира? Бившият адютант на Рос Ескот и неколцина други редници се прекършиха — заплахата от бунт премина. Не след дълго на пехотинците отново се отпускате, при това всекидневно, по чаша качествен ром. Че какво друго ще ги накара да клекнат, ако не ромът? Рос се запита дали е по силите му да държи половината пехотинци по-далечко от кремъкликите.

Не, нямаше начин да го стори. Затова реши да ги накара да кротнат както си знае той, пък да става каквото ще.

Дума да няма, всички забелязаха, че Джони Ливингстън си е заминал. И държаха под око Стивън Донован, за да видят с кого ще замени той момъка. Но Донован продължи да живее сам, не си хареса никого от каторжниците. Надзираваше хората си със същата весела безпощадност и накрая всички отсъдиха, че всъщност не е държал особено на Джони.

Друга любопитна ситуация се беше създала около Ричард Морган и младата му слугиня — Кити Кларк, която този особняк не допускаше до леглото си! Заклучваше се, моля ви се, само и само тя да не припари до него.

— Съвсем в негов стил! — подметна госпожа Морган, по баща Лок.

Всички одумваха Ричард и заради близкото му приятелство със Стивън Донован, но който го познаваше от „Церера“ и „Александър“, се кълнеше, че той няма хомосексуални наклонности — Уил Конъли и Неди Перът все така го отбягваха, ала и тях никой не успя да накара да кажат, че Ричард наднича под ризата на Донован. Ако някой любопитко се престрашеше да надзърта през прозорците без спуснати капаци на Донован, единственото, което виждаше, бе как двамата са свели глави над шахматната дъска, как седят един до друг на пейката при огнището и си бърбят приятелски, как се хранят на масата. Кити Кларк никога не беше с тях. Стоеше си вкъщи, охранявана от Лоръл и Мактавиш.

Още от Коледата на 1790 година, откакто бе видял как Кити се изчервява като домат, Стивън се чудеше какво да прави. След онази случка край морето държеше под око момичето и виждаше, че то

направо се прехласва по него, въпреки че и отношението ѝ към Ричард се беше променило. До онзи излет Стивън изобщо не бе обръщал внимание на Кити — тя си беше невзрачна, а на всичкото отгоре и тъпичка. Много мила, много покорна, много скучна. Стивън беше сигурен, че ако очите ѝ не приличаха на очите на Уилям Хенри, Ричард изобщо нямаше и да я погледне. Със своята сила, ум и мълчаливост Ричард сигурно бе за Кити нещо като Бог Отец — невероятно стар и излъчващ огромен авторитет и власт. И момичето се страхуваше от него и му се подчиняваше. Стивън предположи, че след излета по Коледа Ричард явно не я плаши толкова, съдейки от златното герданче, с което девойката не се разделяше — дай им на жените да се кичат с лъскави дрънкулки! Може би ги обожаваха, защото те струваха пари, значи издаваха уважение. Но ето че не Ричард, а той — Стивън, подхранваше любовните блянове на Кити. Бе повече от сигурно. И самият Стивън нямаше представа защо, макар и да бе свикнал, че привлича жените. „Нищо чудно да долавят, че не могат да бъдат с мен — жените искат само онова, което не могат да имат — помисли си той. — Макар че Кити надали се досеща как само да помръдне пръст, и Ричард ще бъде неин, значи не е само това. Какво да сторя, та да не нараня никого? Как да отклоня чувствата ѝ от себе си и да ги насоча към Ричард?“

Тобаяс, който се бе свил на кълбо върху скута му, се размърда, протегна се, намести се. Мъркаща пъстра топчица с огромни лапи — да си рече човек, че някой ден ще стане лъв. Какъв прекрасен котарак му беше дала Оливия! Блестящ, умен, находчив, хитър, смел, упорит, неустойимо чаровен, стига да поискаше да го милваш и да го обичаш. Само какви котенца щяха да му се родят! Но на Стивън му трябваше домашен любимец, който да се гуши до него на хамака, а не да обикаля в търсене на любовни похождения, затова го беше скопил без всякакви угризения на съвестта и съжаления.

Още не бе намерил изход от задънената улица, когато през май „Бдителност“ отново потегли за Сидни. Кога ли беше настъпил май на 1791 година! Как си летеше времето! Стивън познаваше Ричард Морган от цели пет години!

Бяха го натоварили да измерва и да разделя земята, понеже в най-общи черти разбираше от този занаят — хората, завърнали се с „Бдителност“, бързаха да си вземат парцелите, а майор Рос пък

бързаше те да се махнат час по-скоро от селището. Стивън беше на мнение, че моряците от „Сириус“ сигурно ще издържат на откъснатостта, но виж, пехотинците не изгаряха от желание да се заселват толкова далече. Хора като Елайъс Бишоп и Джоузеф Макколдрън — навремето непоправими скандалджии и размирници — всъщност се интересуваха от земята само за да я продадат, след като я получат. Щяха да вземат каквото имаше за вземане на остров Норфолк и щяха да се върнат в Порт Джаксън, където отново щяха да кандидатстват за земя, та да спазарят и нея. Искаха суха пара, а не къртовски труд. Междувременно се мотаеха из селището Сидни и вършеха какви ви не зулуми с пехотинците, чийто срок на служба още не бе изтекъл. Клетият майор Рос! Над него в Порт Джаксън и Англия бе трупаха буреносни облаци. С такива злопаметни отмъстителни подлещи като Джордж Джонстън и Джон Хънтър, да не говорим пък за онзи ненормалник Брадли, които шушукаха в ухото на губернатора Филип, готов на драго сърце да ги изслуша, Рос не можеше да разчита на кой знае каква благодарност за делата си. Стивън го уважаваше не по-малко, отколкото Ричард, и то по същите причини. Изправен пред задънена улица, от която нямаше изход, Рос бе продължил нататък, без дори да трепне и да чака милост. А това винаги си е опасно.

— Лошото е — сподели Стивън с Ричард, докато похапваха на корем пържено пиле с ориз, поръсено обилно от Кити с градински чай и кромид лук от зеленчуковите лехи и черен пипер от хаванчето, — че за да земеразделяш, трябва да виждаш от край до край земята, а остров Норфолк е покрит с непроходими гори и с дървета, които изглеждат еднакво. По-лесно е там, където гората е изсечена, но повечето парцели от по двеста и четирийсет декара не са на сечища. Ще сложа Елайъс Бишоп в Куинсбъро, но Джо Макколдрън отказва да ходи толкова далеч от селището Сидни, а Питър Хибс и Джеймс Проктър държат участъците им да са един до друг и да се намират точно в средата на острова. Дани Станфийлд и Джон Дръмънд пък искат да са близо до Филипсбърг. Върви, че им угоди. Докато приключи с това земеразделяне, сигурно ще ми трябва усмирителна риза. В сравнение с това си е истинска песен да охраняваш типове като Лен Дайър.

— Значи и Дани Станфийлд се връща.

— Да. Замина да се венчае за Алис Хармсуърт. Свястно момче.

— Най-свестният от всички пехотинци.

— Да, заедно с Джуно Хейс и Джем Редман — съгласи се Стивън.

Кити ги прекъсна.

— Вечерята вкусна ли е? — попита притеснена тя.

— И още как! Да си оближеш пръстите! — похвали я Стивън. Искаше му се да я скастри, а не да я насърчава, но сърце не му даваше. — До гуша ми е дошло от птиците на баира Пит. Вярно, с тях пестим осоленото месо, освен това споделям и черногледството на майора — един дявол знае колко още гърла ще ни се наложи да изхранваме, но, да ви призная, чак ми призля, щом чух, че птиците отново са долетели едва ли не на безбройни ята, за да гнездят тук. Виж, Тобаяс е направо пристрастен към буревестниците — допълни той иронично.

— Майко мила! Пък аз си мислех, че е забранено да ги даваме на домашните си любимци — възкликна уплашена Кити. — Много те моля, Стивън, не си търси белята!

Ричард отново се вживя в ролята на Бога Отец.

— Птиците от хълма Пит се пилеят най-безобразно — намеси се той замислен. — На Стивън, Кити, не му се налага да лови птици за Тобаяс. Достатъчно е да събира изхвърлените по пътя мъртви буревестници. Ония ненаситни неблагодарници вадят яйцата от клетите самки и после ги хвърлят.

— Виж ти! — възкликна Кити и млъкна объркана.

— Ричард — подхвана Стивън, след като тя излезе с празна кофа и с изпелтеченото обяснение, че трябвало да донесе вода от потока, — понякога се държиш като най-големия смотаняк!

— Моля? — сепна се Ричард.

— Щом горкото момиче понечи да каже нещо, ти го смазваш с логика и здрав разум. Сготвила ни е прекрасно, и то какво — омразния ориз! — а ти как ѝ се отплащаш? Говориш ѝ като Бог Отец и я попарваш!

— Бог Отец ли? — отвори изумен уста Ричард.

— Напоследък те наричам така. Нали се сецаш — както в Бог Отец, Бог Син и Бог Свети Дух. Бог Отец си седи на небето и раздава правосъдие: на кого награда, на кого наказание, макар че, мен ако питаш, и Той като всички други съдии и в християнския, и в останалия свят си е сляп, със завързани очи. Кити е най-безобидното от всичките му създания — а за мъж, който е влюбен, Ричард, ти се държиш като

смотаняк, като слон в стъklarски магазин. Щом я искаш, защо, да те вземат мътните, не ѝ го покажеш с поведението си? — подвижна Стивън, още по-отчаян заради собствената си безизходица с момичето.

Ако нещата стояха по-иначе, Стивън би се изсмял на изражението върху лицето на Ричард, който, след като изслуша тая пространна реч, отсече с равен глас:

— Прекалено стар съм. Прав си, тя ме възприема като свой баща, което не е лишено от логика. Ако беше жива, дъщеря ми щеше Да бъде на нейните години.

Стивън забеляза как приятелят му се изчервява още повече.

— Ами накарай я тогава, глупчо такъв, да те възприема по друг начин! — подвижна той, разтреперан от гняв. — Дяволите да те вземат, Ричард, ти си един от най-красивите мъже, които някога съм виждал! Нямах и един-едничък недостатък — знам, понеже дълго съм търсил. Влюбен съм в теб още отпреди да се родя, ще бъда влюбен и дълго след като умра. Няма никакво значение, че аз съм обратен, а ти — не, никой не избира кого да обича. То просто се случва. Ние с теб успяхме някак да преодолеем различията и да изковем приятелство, толкова силно, че не може да бъде разрушено. Да, знам, онова смешно дете си е навило на пръста, че е влюбено в мен, така че затваряй си устата и стига си се правил на много благороден! Толкова по-добре за нея, задето си е въобразила, че е влюбена в мен. Ако не си го мислеше, щеше да дойде при теб като дете — а никой мъж, стига да е с всичкия си, не иска да бъде с дете!

Той се отпусна тежко на стола и хлъцна — изглеждаше уморен до смърт.

— Но ти сам го каза, Стивън. Никой не си избира кого да обича, то просто се случва. И тя избра теб, а не мен.

— Ама толкова ли не разбираш! Майко мила, Ричард, спрямо Кити се държиш така, сякаш чавка ти е изпила ума. За нея аз съм преходът от детето към жената — аз съм първото ѝ детинско увлечение, несподелено както всички детински увлечения. Но тя, мой човек, е зряла ягодка, която само чака някой да я откъсне. Завчера я видях как слизаше по пътеката в долчинката към хранилището — носеше в ръката си празна кошница. Вятърът духаше право в лицето ѝ, торбестата рокля бе прилепнала по тялото — ако бях мъж, който си пада по жените, щях да я грабна, без да умувам много-много. И не си

въобразявай, че другите мъже са слепи и не го забелязват. Ако не броим очите, в лице тя не е първа красавица, в тяло обаче е същинска Венера. Дълги изваяни крака, заоблени хълбоци, тъничко кръстче и невероятни гърди — Венера, ти казвам! Ако не я вземеш ти, Ричард, някой ще ти я грабне под носа, пък дори и да го е страх, че ще го разкъсаш на парченца. — Стивън се изправи. — Е, да се прибирам при Тобаяс, докато Кити не се е върнала. Кажй й, че съм си спомнил, че трябва да свърша нещо неотложно. — Той отиде на вратата. — Прекалено търпелив си, Ричард. Похвално качество, но докато котаракът се е свил на кълбо и дебне цял час мишката, току-виж от небето се стрелнал ястреб и му я отмъкнал пред очите.

Кити се беше спотаила в мрака под прозореца с отворени капаци, но Стивън Донован не погледна встрани — тръгна право напред по пътеката между зеленчуковите лехи и хлътна в тъмата. Веднага щом той се скри, младата жена се промъкна крадешком при потока. Защо ли не бе по-дълбок, та да се удави в него? След като Стивън бе нарекъл Ричард смотаняк, Кити беше спряла, човъркана от любопитство — забравила, че за нищо на света не бива да подслушва, застана под прозореца и нададе ухо.

Нима беше възможно? Как така Стивън твърди, че е влюбен в Ричард? Умът й не го побираше. И таз добра, Стивън, един мъж, бил влюбен, моля ви се, в друг мъж и го желаел! Желаел не друг, а Ричард! И бе нарекъл любовта й детинско увлечение. Бе нарекъл нея, Кити, дете. Беше говорил за нея с нежност и състрадание, но без капчица любов. Бе описвал най-подробно тялото й със същата отчуждена възхита, каквато тя изпитваше към Ричард. Който — поне според Стивън — бил влюбен в нея. Но Ричард беше на годините на баща й! Самият той го беше казал. Кити се свлече на колене и се заклати напред-назад, но без да проронва и сълза. „Искам да умра, искам да умра...“

Ричард приклезна до нея.

— Чула си.

— Да.

— Е, по-добре да го чуеш така, отколкото от жена ми — рече той, сетне я прегърна през раменете и й помогна да се изправи. — Все някога щеше да го научиш. Хайде, ела да си легнеш. Студено е.

Тя се остави да я отведе в къщата, после го погледна с преbledняло посърнало лице и с очите на Уилям Хенри.

— Лягай си — отсече той безизразно.

Без да пророни и дума, Кити се обърна и се прибра в стаята си. Ричард беше прав — беше студено. Разтреперана като листо, тя си сложи нощницата и се пхна в топлите, мекички пухени завивки, ала не заспа, отново и отново взе да прехвърля наум каквото помнеше от... не, не беше разговор. Не беше и кавга. Кити бе чула как двама много стари приятели си споделят чувства и впечатления, приятели, които, каквото и да си кажат, пак няма да се скарат. А от оскъдния житейски опит, който имаше, Кити знаеше, че това е рядкост. Отнейде в съзнанието ѝ изникна думата зрялост, която им подходеше много. Как ли бяха станали такива? Защо Стивън е предпочел да обича мъж? И защо този мъж бе тъкмо Ричард? Защо той го беше нарекъл Бог Отец? „О! — рече си Кити, като кършеше ръце от мъка и стъписване. — Не знам нищо и за двамата! Нищичко!“

Желанието ѝ да умре се притъпи, изчезна. Тя установи и че не е сломена дотолкова, та да не се оправи. Беше ѝ мъчно, че Стивън не я обича, но нали никога не си бе и въобразявала, че любовта ѝ е споделена! Това разочарование не беше от днес. Мъката ѝ малко по малко се разсея, отнесена от трупащите се нови и нови въпроси. „Сигурно съм достатъчно схватлива, за да се науча — продължи Кити наум, — макар че не знам каква точно поука трябва да си извлека. Знаем само, че цял живот съм се крила и че това не може да продължава и занапред. Който се крие, никой няма да го види никога.“ С тази осенила я мисъл тя потъна в сън.

Когато на заранта се събуди, Ричард вече беше излязъл. Съдовете бяха измити, полицата на печката беше почистена, чайникът къкреше, жаравата в огнището припламваше, на масата беше оставена чиния със студено пиле с ориз.

С водата в тумбестото глинено чайниче, стоплена от огъня в огнището, Кити си направи чай и седна да хапне — още си мислеше за предната вечер, но виждаше всичко през мъглата на разстоянието. Помнеше всичко до най-малките подробности, ала чувството не беше така остро. Чувството... Дали нямаше по-подходяща дума?

Ричард влезе с обичайната си ведро усмивка. Сякаш не се беше случило нищо.

— Виждаш ми се много умислена — рече ѝ той.

Кити се досети, че това е знак — на Ричард не му се искаше да обсъждат станалото предната вечер. Затова тя промълви доста тихо:

— Не си ли на работа?

— Днес е събота.

— А, да. Чай искаш ли?

— С удоволствие.

Кити му наля една чаша и го поохлади, като досипа от студения захарен сироп, после седна отново и продължи да ровичка из храната с лъжицата. Накрая я остави с трясък върху калаената чиния и се вторачи в Ричард.

— Щом не мога да поговоря с теб — избухна младата жена, — към кого да се обърна?

— Опитай със Стивън — отвърна той и си сръбна с наслада от чая. — Пред него можеш преспокойно да си изплачеш болката.

— Не те разбирам!

— Разбираш ме, и още как, Кити. Всъщност не разбираш самата себе си и това си е съвсем естествено; все пак нямаш кой знае какъв опит — възрази той тихо.

Кити погледна през масата право в очите му, нещо, което дотогава не се беше престащавала да прави. Бяха големи, с цвета на морето отвъд лагуната при буря, и много дълбоки — да се удавиш в тях. Без всякакво усилие той сякаш я погълна вътре в себе си, понесе я на приливната вълна на... на... Задъхана, Кити скочи и притисна ръце до гърдите си.

— Къде е Стивън?

— Доколкото знам, лови риба на нос Хънтър.

Кити изхвърча като тапа през вратата и хукна надолу по дола така, сякаш я бяха погнали хрътките на сатаната — затича малко побавно едва след като видя, че Ричард не я следва. Как ли го беше направил? Как?

После си възвърна малко самообладанието, подвоуми се дали не е опасно да прекосява сама Сидни — всъщност просто трябваше да притича от едната групичка жени до следващата — и дори успя да се усмихне и да махне на Стивън, който побърза да навие влакното на въдицата, отиде да я пресрещне и я отведе встрани от неколцината други мъже, също излезли да половят риба. Той май не знаеше какво е

станало — това дори не ѝ беше хрумвало, тя някак по инерция бе решила, че Ричард сто на сто му е казал. Дали изобщо обсъждаше нещо с някого?

— Не кълве — подметна нехайно Стивън. — Какво те води насам? Ричард не идва ли след теб?

— Снощи чух какво си говорехте — обясни момичето и се задави. — Знам, не биваше да подслушвам, но не се сдържах. Извинявай.

— Хубава работа! Бива ли да подслушваш! Лошо дете! Ела, ще седнем ей на оная скала, за да погледаме това чудо на чудесата — островите, наред стихииите, а вятърът ще отвее думите ни.

— Наистина съм си дете — простена натъжена Кити.

— Да, и това според мен е най-странното — каза Стивън. — Минала си през Нюгейтския затвор в Лондон, през „Лейди Джулиана“ и „Сюрприз“, а всичко това сякаш не те е и докоснало. Но все е оставило някакви следи, Кити, не може да не е оставило.

— Разбира се, че е оставило. Ала имаше и други като мен. Едно момиче умря от срам, нас тази участ ни подмина. Но все успяхме някак да не бием на очи. Там имаше много народ, не е чак толкова трудно, както сигурно си мислиш. Тълпите се биеха, плюеха се, ръмжаха си, дебнеха се, нас обаче ни прегазваха, сякаш изобщо не съществуваме. Всички бяха или мъртво пияни, или причакваха някого — било да го ограбят, било да го изчукат или да го пребият от бой. А ние бяхме само кожа и кости — бедни и грозни. На никого не му беше до нас.

— Значи си се превърнала в свит на кълбо таралеж. — Профилът му изпъкваше ясен и ведър на фона на боровете по остров Нипиън. — И единствената дума, която знаеш за любенето, е чукане. Това е най-тъжното. Виждала ли как се чукат?

— Не бих казала. Само надигащи се дрехи и завивки. Разберяхме ли, че става някъде около нас, просто стисвахме очи.

— И така можеш да държиш света на разстояние — като стискаш очи. Ами „Лейди Джулиана“? По-обиграните жени не ви ли се присмиваха?

— Господин Никъл бе много добър, някои от по-възрастните каторжнички също се грижеха за нас. Не допускаха другите да ни се подиграват и да ни додяват. А на мен през цялото време ми беше зле.

— Пак си е чудо, че си прескочила трапа. Но си имала късмета да преживееш всичко това и да дойдеш тук, където да срещнеш не друг, а именно Ричард Морган. А това, драга ми госпожице Кити, е най-изумителното нещо. Съмнявам се да има жена или хомосексуалист, които ако не да опитат, поне да не се питат дали е възможно някой ден да бъдат с него.

Той се извърна към нея и се засмя.

Колко странно! Очите му бяха много по-сини, отколкото на Ричард, толкова сини, че отразяваха небето така, сякаш го превръщаха в преграда. Приличаха не на вода, която ще те погълне във въртопите си, а на стена, в която си се блъснал.

— Вече не те обичам — оповести някак учудена младата жена.

— И си обикнала Ричард.

— Не, едва ли. Изпитвам към него нещо, но то не е любов. Различно е, знам само това.

— Различно било, моля ви се!

— Хайде, разкажи ми за Ричард!

— А, без тия, нищо няма да ти разказвам. Ще стоиш при него и сама ще го опознаваш малко по малко. Той си е мълчаливец, няма да ти е лесно, но ти си жена, при това любопитна. Сигурен съм, че ще сториш всичко по силите си — отсече Стивън и я дръпна. Сетне се надвеси над нея, долепи страна до косата ѝ и прошепна: — Щом разбереш нещо, да ми кажеш, чу ли!

Очите ѝ се напълниха със сълзи, и тя не знаеше защо, знаеше само, че сърцето ѝ се свива от мъка. Мъка не заради, а за Стивън, но не защото му е отнела всичко. „Защо ли светът не е подреден по-разумно? — запита се Кити наум. — Уж не съм влюбена в този мъж, а го обичам толкова силно!“

— Ние с Тобаяс ще се представим като първи сватовници — усмихна се Стивън, после хвана Кити за ръката и както вървяха, я разклати.

В началото на Артъровия дол я пусна и спря.

— Аз бях дотук — рече ѝ.

— Много те моля, ела с мен!

— А, не. Ще отидеш сама.

В къщата нямаше никого, Ричард беше излязъл, но огнището беше почистено, край него беше струпана купчинка съчки, кофите бяха пълни с вода, четири от шестте стола, които Ричард вече притежаваше, бяха прибрани до масата. Разочарование и стъписване: защо ли не беше изчакал да чуе какво ѝ е казал Стивън — недоумяваше Кити, докато обикаляше безцелно из къщата, после отиде в градината и се запретна да копае с надеждата, че все някой ден ще произвеждат достатъчно храна, та да остане местенце и за цветя. Времето си минаваше; Джон Лоръл си дойде с шест птици от хълма Пит, които вече бе изкормил и оскубал, и това решаваше въпроса за обяда, който сега, с приближаването на зимата, се пренасяше посред бял ден.

Когато Ричард се прибра, птиците вече бяха запържени и напълнени с хляб и подправки и къкреха заедно с кромидата и картофите на тих огън.

— Какви са ония малки дръвчета, дето растат на припек при нужника? — попита Кити колкото да каже нещо.

— А, намерила си ги, значи.

— Много отдавна, но все забравях да те питам.

— Портокали и лимони, отгледал съм ги от семенца, които нося чак от Рио де Жанейро. До две-три години ще имаме плодове през зимата. Много от семената ми покълнаха, затова дадох от разсада и на Нат Лукас, на майор Рос, на Стивън и на други. Климатът тук би трябвало да е подходящ за цитрусовите растения, на острова не пада слана. — Той вдигна изпитателно вежда. — Намери ли Стивън?

— Да — потвърди Кити и боцна с вилицата един от картофите — да види дали е омекнал.

— И той отговори ли на всичките ти въпроси?

Младата жена примига изненадана и известно време мълча.

— Да ти призная, не ми остана време, за да задавам много въпроси. Вместо мен питаше той.

— Какво?

— Главно за затвора и за корабите. — Тя започна да сипва в двете чинии от нарязаното на парчета пиле, лука и картофите и ги заля със сос. — Има салата от маруля, зелен лук и магданоз.

— Готвиш прекрасно, Кити — похвали я той, след като опита яденето.

— Ставам все по-добра. Ние се издържаме почти сами, нали, Ричард? Ядем каквото отгледаме или хванем.

— Точно така. Почвата е плодородна, има, общо взето, и достатъчно дъжд, каквото боцнеш в земята, дава плод. Първата ми година тук беше много дъждовна, после климатът стана по-сух. Потокът обаче никога не пресъхва, което показва, че идва от извор. Мисля да го потърся.

— Защо?

— Защото там е най-подходящото място да вдигна къща.

— Но нали вече имаш къща!

— Прекалено близо е до селището Сидни — отвърна той, като загребваше внимателно с лъжицата последното картофче заедно със соса.

— Искаш ли още? — попита Кити и стана от масата.

— Да, ако обичаш, стига да има.

— Може и да сме близо до Сидни — подхвана младата жена, след като отново седна, — но инак сме доста откъснати.

— Подозирам, че вече няма да сме откъснати, когато пристигнат следващите каторжници. Според майор Рос негово превъзходителство губернаторът смята да увеличи броя на населението тук до хиляда души.

— Хиляда души ли? Това много ли е?

— Забравих, че не можеш да смяташ. Помниш ли, Кити, неделната служба?

— Разбира се, че я помня.

— На нея присъстваха седемстотин души. Раздели ги на две, после събери половинката с всички, присъствали на службата. И ще получите хиляда души.

— Толкова много! — ахна момичето. — Къде ще се дянат?

— Някои ще отидат в Куинсбъро, други — във Филипсбърг, трети в селището, където преди живееха моряците от „Сириус“, макар че, мен ако питаш, майорът сигурно ще прати там войниците от Корпуса на Нов Южен Уелс.

— Те не се погаждат с морските пехотинци — кимна момичето.

— Точно така. Но в този край на долината земята не е заделена за държавни ниви и къщите ще започнат да никнат като гъби след дъжд. Затова предпочитам да се вдигна от тук и да се преместя по-нагоре. —

Ричард се облегна и усмихнат, се потупа доволно по корема. — При всички положения ме храниш добре, трябва да работя повечко, инак ще взема да напълнея.

— Няма да напълнееш, понеже не пиеш — възрази тя.

— Никой тук не пие.

— Дрън-дрън, никой не пиел! Не съм чак толкова загубена, Ричард! И моряците, и пехотинците, пък и доста от каторжниците пият. Ако видят дебелия край, сами си правят рома и бирата.

Ричард вдигна вежди и прихна.

— Защо ли не те пратя да станеш съветничка на майора! Откъде ги знаеш тези неща?

— Чувам ги, докато ходя в хранилището. — Кити събра празните чинии и ги сложи върху долапа при огнището. — Чувала съм, че си саможив — рече тя, докато вадеше легена и сапуна, — и в известен смисъл те разбирам. Но ако отидеш на ново място, трябва да започнеш всичко от нулата. Ужасно време.

— Никоя работа не може да ме обремни, ако това означава, че децата ми ще бъдат защитени — отсече със стоманен глас Ричард. — Искам да растат непокварени, а това няма как да стане, ако са само на хвърлей от селището Сидни. Тук има много свестни хора, има обаче и много негодници. Защо според теб майорът по цял ден умува какви наказания да измисли, с които да предотврати насилието, пиянството, кражбите и всички други пороци, възникващи навред, където хората живеят твърде близо един до друг? Смяташ ли, че на Рос му е много приятно да заточава хора като Уили Дринг на остров Нипиън за месец и половина с дажби само за половин месец? Ако му беше приятно, нямаше да го уважавам, а аз го уважавам.

Първата част от това дълго (според Ричард) словоизлияние съвсем обърка Кити, тя обаче предпочета да откликне на втората.

— Ако разбирахме какво се върти в главите на хората, сигурно щяхме да намерим някакъв изход. Но заради пиенето непрекъснато си навличаме какви ли не ядове. Ето, погледни мен.

— Точно така, гледам те. Израстваш направо пред очите ми.

— Щях да израсна още по-бързо, ако знаех да чета, да пиша и да смятам.

— Ако искаш, ще те науча.

— Наистина ли? Колко си добър, Ричард! — Тя застина със сапуна в ръка и без да помръдва, го погледна по същия начин, както навремето Уилям Хенри след първия учебен ден в училище „Колстън“. — Бог Отец! Сега вече разбирам какво е имал предвид Стивън. Изпитваш необходимост хората да зависят от теб така, както децата зависят от бащата. Ти си много силен и много мъдър. Това важи и за Стивън, но по душа той не става за баща. А аз винаги ще ти бъда дете.

— В известен смисъл — да. Но аз искам да ми родиш деца. Аз не съм никакъв Бог — Стивън го каза на шега, но без да богохулства. Просто се опитваше да ми сложи етикет, за да ме подреди в мисловната си библиотека.

— Ти си имаш жена — напомни Кити. — Няма как да ти бъда съпруга.

— Лизи Лок може и да е вписана в регистрите на преподобния Джонсън като моя съпруга, но никога не ми е била такава. В Англия щях да издействам да обявят брака за невалиден, но на другия край на света не се допитваме до епископи и до църковни съдилища. Ти, Кити, си моята жена, не се и съмнявам, че Бог го разбира. Всевишният те прати при мен, разбрах го още щом те погледнах в очите. Ще те представям на хората като моя съпруга и ще те наричам така. Моята половинка, второто ми „Аз“.

Настана тишина, сякаш цяла вечност двамата не помръднаха. Кити се беше вторачила в очите на Ричард и това бе достатъчно, за да изрази своето пълно съгласие.

— Сега какво? — попита тя, леко задъхано.

— Нищо, най-малкото до вечерния час — отвърна той и понечи да излезе. — Нямам намерение да ме прекъсват разни неканени гости, жено. Копай си градината, но не се увличай, да не се наложи да си пресаждаш разсада другаде. Ще ида да проверя откъде извира потокът. Когато пристигна, беше живи мощи, ала деветте месеца слънце, въздух и прилична храна на остров Норфолк те превърнаха в нов човек, в жена. Не искам да се разхождаш сам-сама из градината, на две крачки сме от Сидни.

Ричард не можеше да вдигне глава от работа и нямаше кога да проверява какво има нагоре по ручея отгатък вира, където се къпеше, а

и не му беше любопитно, докато не прогледна истината за Кити. Докога ли щеше да чака, ако Стивън не си беше изтървал нервите? Любовта към нея се свеждаше за Ричард до някаква непорочна представа — този дар Божи му бе твърде свиден, че да го скверни, като се държи подобно на повечето мъже: да досажда на Кити и я убеждава да върши неща, на които тя е виждала само ужасната страна. Покрай Глостърската тъмница Ричард горе-долу имаше представа какво е било и в лондонския затвор „Нюгейт“ — накъдето и да погледнеш, виждаш мъже и жени, които се съвкупяват. Не вярваше някой мъж да ѝ е посягал, но беше убеден, че всеки Божи ден и нощ, които е прекарала там, тя е виждала с очите си похот от най-долнопробен вид. За късмет бе лежала в „Нюгейт“ малко, но и това вероятно ѝ е било предостатъчно. Увлечението ѝ по Стивън бе попарило надеждите му, но без да ги потъпкава — Ричард знаеше прекрасно, че Кити никога не ще бъде със Стивън. Затова и беше решил да чака дълго, да стои търпеливо встрани и да се грижи за нея, докато тя се примири с мисълта, че нейният любим не може да отвърне на чувствата ѝ.

Не си въобразяваше, че го обича, но не се бе и надявал на това. Деляха ги близо двацет и три години, а младостта търсеше младост. Ала тая заран, докато Кити го бе гледала през масата, Ричард бе усетил как по тялото му минава тръпка и бе разголил докрай душата си. Кити бе хукнала при Стивън, но не от страх или безразличие. Това, че Ричард бе изплакал пред нея душата си, бе пробудило у нея чувства, изцяло нови и изцяло свързани с него. Осъзнал каква сила притежава, се почувства окрилен. Никога не си беше пилял времето, за да се взира в себе си, и до мига, когато бе усетил колко е повлиял на Кити, не си беше давал сметка що за човек е: Бог Отец, както се беше изразил Стивън. Всички, и жени, и мъже, изпитваха потребност да виждат и да се докосват до някого като тях, който обаче стои по-високо. Който е цар, министър-председател, водач. Ричард се беше нагърбвал да се грижи за другите от немай-къде, просто защото не бе имал друг избор и беше присъствал на тяхното падение — сърце не му даваше да ги оставя да се провалят пред очите му. Така тази спокойна, уравновесена сила и целенасоченост се бяха просмукали лека-полека чак до мозъка на костите му. Онова, което навремето бе правил примирено, понеже не бе имал друг избор, малко по малко бе придобило очертанията на властта и авторитета. Сигурно открай време бе носил в душата си тази

неимоверна вътрешна сила, но ако бе останал да живее в Бристъл, тя вероятно нямаше да се пробуди никога. Всички ние се раждаме с най-различни качества, но понякога така и не разбираме, че ги притежаваме. Всичко зависи по кой път ще ни тласне Божията десница.

Ричард вървя бос цели двайсет минути по калното дъно на потока, докато не се качи при първия му приток, спускащ се от възвишенията на североизток. Хареса една долчинка с формата на подкова, обрасла с непроходими огромни папрати и бананови дървета, но тя бе твърде близо до Артъровия дол, затова Ричард продължи нагоре по потока, който криволичеше сред още и още папрат, палми и бананови дървета, докато не се разклони отново в подножието на равна като тепсия полянка, вероятно изгладена през вековете от проливните дъждове. Ричард тръгна най-напред по барата, вливаща се в потока откъм запад, то тя се оказа съвсем къса. Ручеят, вливащ се от югозапад, очевидно бе основният източник на вода в Артъровия дол. Беше дълбок и мощен, спускаше се от доста стръмна скала. Наджапал във водата, Ричард продължи да се изкачва още и още, докато накрая, кажи-речи на самото било, не намери и извора, който бълбукаше през обраслите с мъх и лишей скали, покрити с папрат, каквато той не беше виждал досега — кичеста, гъста, бухнала.

Присви очи срещу слънцето, търкулнало се надолу по небето, видя къде се намира и навлезе в боровата гора по билото, което, както установи не след дълго, бе доста широко и равно. За свое изумление подир малко излезе на пътя за Куинсбъро, само на хвърлей от разклона, водещ в другата посока, към спиртоварната. Виж ти! Изведнъж му хрумна нещо. Върна се при потока и се загледа надолу. На две крачки от извора, на западния склон имаше равно място, достатъчно широко, та да побере голяма хубава къща и няколко овошки — земята наоколо щеше да послужи за зеленчукова градина.

Следващата спирка на Ричард беше при Стивън Донован, който, откак се бе разделил с Кити, убиваше времето, като си играеше сам на шах.

— Защо ли дясната ми ръка печели всички партии? — попита той приятеля си, когато Ричард влезе през вратата.

— Сигурно защото не си левак — отвърна Ричард и седна тежко, с въздишка на един от столовете.

— Приличаш ми на човек, който е газил във вода, вместо да се люби.

— Не съм се любил, наистина съм газил във вода. Хрумна ми нещо.

— Казвай.

— И двамата знаем, че Джо Макколдрън иска земя край пътя за Куинсбъро, но не много далече. Освен това и двамата знаем, че Джо Макколдрън всъщност смята да продаде земята веднага щом му определят парцела и му връчат документа за собственост. Нали така?

— Точно така. Хайде, пийни портвайн, пък после продължавай нататък!

— Ще ми направиш ли една много голяма услуга? Можеш ли час по-скоро да очертаеш синорите в парцела на Макколдрън? Знам едно местенце за чудо и приказ — като за него — допълни Ричард, който не отказа виното.

— Искаш, разбира се, да отведеш Кити от тук още преди да са пристигнали следващите каторжници. Но разполагаш ли, Ричард, с достатъчно пари, за да изкупиш цели двеста и четирийсет декара? Джо Макколдрън ще ти иска по десет шилинга на декар — свъси се приятелят му.

— Имам най-малко трийсет лири стерлинги в разписки, той обаче сигурно ще настоява да си получи парите в сечени от краля монети. Пък и не ми трябва двеста и четирийсет декара, къде сам човек ще обработва толкова земя! Веднъж ми спомена, че всеки парцел задължително трябва да излиза на поток. Вярно ли е?

— Да. Предложих го на майора и той прие.

— А Рос има ли нещо против парцелът да бъде разделян на две, след като за него бъде издаден документ?

— На майора му е все тая какво ще става с парцелите, след като веднъж е предал документа за собственост на притежателя. Той обаче възнамерява да раздаде парцели от по четирийсет и четирийсет и осем декара и на каторжници, които като теб са били оправдани или са си излежали присъдите. Защо не си спестиш парите, така и така ще получиш земя безплатно?

— По две причини. Свободните граждани сред заселниците трябва да бъдат оземлени първи. Това ще отнеме година, през която всички очакваме населението тук да надхвърли хиляда души. Сред

новите каторжници ще има хора, които според негово превъзходителство губернатора са толкова изпаднали, че застрашават сигурността на Порт Джаксън. Втората причина е, че когато ни раздадат парцели и на нас, те ще бъдат разположени един до друг. Коритата на потоците тук са такива, че волю-неволю парцелите ще бъдат дълги и тесни, а къщите от немай-къде ще бъдат подредени в редица, близо до водата. Да, между тях сигурно ще има доста разстояние, но пак ще бъдат в редица. Нямам намерение да живея така, Стивън. Искам моите четирийсет и осем декара да бъдат заобиколени от парцели по двеста и четирийсет декара, искам и къщата ми да е разположена край поток, но така, че наоколо да няма други хора.

— На Моргановия поток.

— Точно така. На Моргановия поток. Вече открих мястото. Намира се край основния приток на ручея в Артъровия дол и идва от мощен извор в горния край на тясна долина. Над него се пада равното било, което излиза на пътя за Киунсбъро, горе-долу, при разклона за спиртоварната на майора. Само на половин час е от селището Сидни. Макколдън ще остане много доволен, още повече че потокът е пълноводен. Искам обаче да сложиш синорите от двете страни на потока, понеже най-подходящ за строителство е западният склон. Ако разчертаеш местността така, че парцелът до земите на Макколдън също да е двеста и четирийсет декара, той ще се разпрости до ручейте, които текат през самия Куинсбъро.

Стивън погледна възхитен Ричард.

— Помислил си за всичко! — Сви рамене, шляпна се по коленете. — Добре тогава, заемам се със земеразделянето в тази посока, гледано откъм страната на Водопада. Там редувам парцелите от двеста и четирийсет декара с ниви от по четирийсет декара: голям парцел, лоша земя, малък парцел, добра земя — което, така да се каже, изравнява продажната цена. Стигнал съм до парцелите на Джеймс Проктър и Питър Хибс. Не е чак толкова далеч. Значи ще се прехвърля на пътя за Куинсбъро и ще тръгна на север от него, докато отново изляза на земите на Проктър и Хибс. И ще се постарая да вместя Моргановия поток в двеста и четирийсетте декара на Макколдън така, че горният край на потока да си е само твой.

— Само четирийсет и осем декара, Стивън, предостатъчни са ми. До горния край на долината, от двете страни и после до пътя за

Куинсбъро. Пет пари де давам какво ще прави Макколдън с останалите сто деветдесет и два декара — подсмихна се Ричард. — Но ако разчертаеш моята земя квадратна, останалата част от парцела ще излезе на потока доста под синора. Мога да броя най-много двайсет и пет лири в злато.

— Нека платя аз, Ричард.

— И дума да не става. Невъзможно!

— Между братя е възможно всичко.

— Ще видим — бе най-многого, на което Ричард бе готов да склони. Остави чашата върху долапа и се наведе да гушне Тобаяс, който, зажаднял за ласки, се умилкваше с жално мяукане около краката му. — Голям изнудвач си, Тобаяс, така да знаеш. Като те слуша човек, ще остане с впечатлението, че си най-окаяното сираче на тоя свят, но аз по една случайност знам, че си живееш като царче.

— Приятна нощ! — провикна се след него Стивън и пое котарака. — Ела, моето момче, да хапнеш една птичка от хълма Пит. Защо ли кучетата и котките си ядат цял живот едно и също, без да им омръзва, а на нас, човеците, ни втръсва и от една седмица без разнообразие?

Нощта вече бе пропълзяла нагоре в дола, когато Ричард изкачи пътеката, пресрещнат от Мактавиш, който подрипваше и от радост правеше кълбета. Кучето предпочиташе през цялото време да е с господаря си, но се беше примирило с мисълта, че Ричард очаква от него да бди над Кити, която за късмет обичаше много всички животинки.

Ричард влезе в къщата и завари Кити при долапа — готвеше, въпреки че вътре вече бе сумрачно. Уж ѝ бе казал, че може да взима от свещите, но младата жена пак не смееше да посегне към тях, знаеше колко са му ценни. Обърна се усмихната Ричард отиде при нея и я целуна по устните, сякаш му бе жена от цяла вечност.

— Мисля да се изкъпя — рече той и пак излезе.

Бави се доста дълго, щом се върна, погледна огнището.

— Има ли още топла вода?

— Разбира се.

— Чудесно. Така ще се избърсна по-лесно.

Кити го загледа прехласната как движи бързо и чевръсто бръснача с дръжка от слонова кост. Всъщност никога не го бе виждала да прави и едно-едничко тромаво, несигурно движение. Какви красиви ръце, уж мъжки, а като изваяни. Вдъхваха доверие.

— Не проумявам как можеш да се бръснеш без огледало — отбеляза Кити. — И въпреки това не се порязваш.

— Правя го от дълги години, свикнал съм — измърмори Ричард, извил на една страна уста. — Лесно е, ако разтвориш малко сапун в топла вода. Но на „Александър“ се бръснеш на сухо.

След като приключи, изплакна бръснача, сгъна го и го прибра в калъфа, после си напписа лицето и го подсуши. След това сякаш не знаеше какво да прави. Погледна огъня и реши да разръчка почти изгорялата цепеница. Не, още си беше опасно; Ричард само сложи още едно дърво, с което подпря овъглената цепеница, дръпна се, намести я пак. Вдигна похлупака на чайника и сякаш разочарован, че той е пълен и не е нужно да му, долива вода, отиде при книгите, които почти не се виждаха в здрача.

— Ако наистина си търсиш какво да правиш, дай да хапнем, Ричард — обади се тихо Кити. — Така ще запълним още няколко минути, докато набереш смелост и се заемеш да ми правиш деца.

Той я погледна изумен в очите, отметна глава и се смя, докато не се просълзи.

— Не, жено — рече гальовно. — Изведнъж ми се отяде.

Тя му се усмихна някак загадъчно и влезе в стаята.

— Затвори капациите на прозорците — каза му пътем. Сетне гласът ѝ долетя някъде от мрака. — И изведи Мактавиш, нека спи навън.

„Ах, тези жени — помисли си Ричард, — могат да ни отведат където си поискат. Ние само си въобразяваме, че притежаваме власт. Докато тяхната власт е стара като света.“

Остави дрехите отвън, влезе в стаята и стоя, докато различи в мрака смътните очертания на Кити в леглото — седеше, изопнала гръб.

— Не, не там, не те виждам. В светлината на огъня и както Бог те е създал. Ела — прикани я и протегна ръка.

Нощницата ѝ се смъкна с шумолене, пръстите ѝ бяха топли и доверчиви. Ричард я докосна по гърба и я остави да стои край огнището, докато свалеше от леглото сламеника и го мятеше на пода.

Сетне я погледна. Каква красота! Приличаше на Венера, създадена за любов. И той смяташе да я люби още първия път гола-голеничка, та те да не приличат на облечените мъже и жени, съвкупяващи се направо с дрехите по плочника в Нюгейтския зандан в Лондон. Искаше тяхното любене да е свещено, да е посветено на Бога, направил го възможно. „Ето за какво са всичките ни мъки — за тая едничка искрица свише, която преобразява непрогледния мрак на бездната и го превръща в ослепителната светлина на слънцето. Ето къде е заложено истинското безсмъртие. Ето къде сме истински свободни.“

Притисна я в обятията си, остави я да усети атлаза на кожата, играта на мускулите, силата и нежността, цялата любов, на която той не бе давал воля сякаш от сто години. И в безмълвното им сливане Кити сякаш налучка отколешния ритъм, разбра кое, как и защо. Дори и да я бе заболяло, бе само за миг, след който вече нямаше утре, имаше само вечност. „Излей цялата си любов, Ричард Морган, излей я до последната капка, без да се пестиш! Дай й всичко, което си, и не мисли за цената. Само това е смисълът да обичаме и тя, моят дар Божи, знае, чувства и приема моята болка.“

[1] Букв. крал (англ.) — Б.пр. ↑

[2] Букв. коте (англ.) — Б.пр. ↑

[3] Букв. градът на Филип (англ.) — Б.пр. ↑

ГЛАВА СЕДМА

Юни 1791 — Февруари 1793 година

— Пег беше първата ми любов — каза веднъж Ричард, изпаднал в настроение да откровеничи, — Ан-Мари Латур си беше само секс. Кити е последната ми любов.

Стивън се взря в него с блеснали очи и се запита как така е успял да превърне нещо, обречено да бъде най-обикновено увлечение, в страст, която безспорно ще трае дълго. Или може би бе чакал прекалено много и сега всичко, което изпитваше, се усилваше хилядократно?

— Ти си живо доказателство, че няма по-голям глупак от дъртия глупак. Но за едно, Ричард, грешиш. Кити е любов и секс в една и съща опаковка. Поне за теб. Колкото до мен... е, навремето си мислех, че сексът е ако не най-важен, то поне най-неотложен и аз съм длъжен да удовлетворявам нагона си. Ти обаче ме научи на много неща, включително и на изкуството да живея без секс. — Той се усмихна. — Поне дотогава, докато не намеря човек, който си струва. Виж, тогава вече нищо не може да ме спре. Но всичко на тоя свят отминава, нищо не е вечно.

— И ти като всеки мъж се нуждаеш и от двете.

— Имам ги. Е, не са в една и съща опаковка. Но с времето разбрах, че и това си има своята сладост. При всички положения не се оплаквам от съдбата си — каза искрено развеселен Стивън и скочи на крака. — Мисля да се махна от остров Норфолк и да си издействам назначение в Кралската флота — ще го постигна, така да знаеш. Тогава ще се перча на кварталдека, издокаран от глава до пети в бяло, морскосиньо и сърма, ще се разхождам с бинокъла под мишница и ще командвам цели четирийсет и четири топа.

Кобаеха основите на новата къща на Ричард и бяха поспрели за малко да пийнат вода и да си починат. Джоузеф Макколдрън си беше получил своите двеста и четирийсет декара и срещу сумата от двайсет и четири лири стерлинги на драго сърце се беше разделил с най-

добрите четирийсет и осем декара, но първо се бе пазарил като циганин. Елайъс Бишоп също вече бе продал част от парцела си в Куинсбъро на Дарси Уентуърт. Майор Рос с огромно удоволствие беше узаконил прехвърлянето.

— Много се радвам, че ще се заселиш на земята на Макколдън — сподели той с Ричард. — За нищо време ще изсечем дърветата и ще направим земята обработваема — ето от това се нуждае островът, от нищо друго. От още и още пшеница и царевица.

На Норфолк имаше само четири участъка, обхващащи и двата бряга на потоците, които минаваха през тях, така че рекичките бяха кръстени на собствениците на земята. Така на острова освен Сидни, Филипсбърг, Водопада и Куинсбъро се появиха още четири нови жалона, по които хората да се ориентират: Дръмъндовият поток, Филиморовият поток, Проктъровият Поток и Моргановият поток.

За нещастие покрай ямите за бичене на дървен материал на Ричард почти не му оставаше време, през което да строи новия си дом. В Сидни трябваше да вдигнат колиби, на мястото, където бяха живели моряците от „Сириус“, трябваше да сковат по-прилични жилища за хората от Корпуса на Нов Южен Уелс, трябваше да довършат и новия, по-сигурен затвор, както и къщите на неколцина от шефовете — списъкът на майор Рос сякаш нямаше край. Нат Лукас, който сега ръководеше петдесетина дърводелци, не можеше глава да вдигне от работа.

— Вече не мога да гарантирам за качеството — оплака се една неделя той на Ричард, докато обядваха във владенията му в горния край на долината. — Някои от постройките са си направо паянтови, сковани са на две на три, колкото да отбием номера, но не съм слънце, че да огрея навсякъде, няма как да бъда едновременно и в Куинсбъро, и във Филипсбърг, и къде ли още не. Вечно съм под пара, вечно търча напред-назад, а лейтенант Кларк ме следва по петите и ми крещи нещо за западното селище, капитан Хил пък ме ръчка по рамото, понеже колибите на ония от Корпуса на Нов Южен Уелс капели или пък ставало течение, или не знам още какво... Да ти призная, Ричард, на път съм да полудея.

— Човек не може да надскочи себе си, Нат. А майорът роптае ли?

— Не, той, човекът, си е реалист. — Нат изглеждаше разтревожен. — Подочух, че тая заран пратили лейтенант Кларк да отслужи службата, понеже майорът не бил добре. Бил загазил не на шега, ако се вярва на Лизи Лок.

Никой от близките приятели на Ричард не наричаше икономката на майора госпожа Морган.

Храната бе много вкусна, да си оближеш пръстите. Кити бе заклала две тлъсти патици и ги беше опекла в голямата тава заедно с картофи, тиква и кромид лук отстрани. Бе завела Оливия и близнаците да видят Огъста и женските прасенца, които от ден на ден ставаха все по-големи — не след дълго щяха или да ги заколят, или да ги продадат на Държавния резерв, или да ги заведат заедно с майка им на друг държавен нерез. Слава богу, че Ричард бе направил свинарника голям.

— Щом излееш основите, Ричард — смени темата Нат, — ние с Джордж смятаме да съберем бригада, да работим две седмици в събота и в неделя и да вдигнем къщата, дори съм поискал от майора разрешение да не ходим на неделната служба. Така при повечко късмет ще успееш да се нанесеш още преди да са пристигнали следващите каторжници. Е, къщата няма да е довършена докрай, но пак ще става за живеене. Сетне сам ще си я доизкусураваш. Имаш ли достатъчно дървен материал?

— Да, от моя участък. Издълбах яма и Били Уигфол, Бог да го поживи, бичи заедно с мен. Случва се в събота да наминат да помогнат и Хари Хъмфрис, и Сам Хъси, а Джоуи Лонг смъква корите от стволовете. Мисля да започна и да изсичам дърветата в моя участък, вместо да ги пренасям от другаде.

„Той е много щастлив — помисли си Нат — и аз се радвам за него. Когато Оливия ми каза, че Кити му била само приятелка — а Ричард, горкият, бе влюбен до уши в нея! — се помолих момичето да прояви разум и да не си изтърве късмета. Оливия твърди, че още щом видели Ричард, всички жени направо се прехласвали по него — женска му работа! Според мен той изглежда прилично и е свестен човек. Слава богу, че Кити не е някоя глезла и кокетка.“

В къщата влязоха жените, заливаха се от смях и дърдореха, Кити беше гушнала невръстния Уилям и очите ѝ грееха така, че Нат примига и се запита как изобщо му е хрумнало, че е грозновата. Малките Мери и Сара бяха останали навън да си играят с Мактавиш, който се беше

видял в чудо — накъдето и да погледнеше, пред него се изпречваше пак същото момиченце.

— Всичките ти приятели и жените им са ми много симпатични, Ричард, но си признавам, най-много обичам Лукасови — отбеляза Кити, след като гостите си тръгнаха.

Беше застанала зад стола на Ричард и бе притиснала главата му до корема си. Той затвори очи, примрял от удоволствие.

Светът на Кити се бе преобразил до неузнаваемост, беше станал по-широк и красив. Оная първа любовна нощ се бе превърнала в шеметен сън — тя я наричаше така, понеже за нея бляновете, сънищата бяха по-прекрасни от живота. Насън се случваха какви ли не вълшебни невъзможни неща, например Кити виждаше селските къщи в Елтам, заобиколени от китни градинки. Оная нощ обаче си беше реалност, продължила и следващата нощ, и всички нощи оттогава насам. Дланите на Ричард, които ѝ се струваха толкова красиви, се движеха по тялото ѝ, гладки и нежни като копринено кадифе.

— Защо ръцете ти не са груби и мазолести? — бе попитала Кити веднъж, докато се любеха и тя се гънеше и протягаше под милувките му.

— Защото съм майстор оръжейник и трябва да ги пазя. Всеки мазол и раничка притъпяват чувствителността, без която оръжейникът не може да работи. Ако не ми се намират ръкавици, ги омотавам в парцали — ѝ бе обяснил Ричард.

И така бе отговорил на един от въпросите ѝ. Лошото обаче беше, че отказваше да даде отговор на повечето ѝ въпроси, например как е живял в Бристъл. Защо са го заточили? Колко жени е имал? Има ли в Бристъл живи деца? Как е умряла дъщеря му, за който ѝ бе споменал, че би била на нейната възраст? Винаги ѝ отвърщаше с усмивка, след което отклонявайки твърдо, но без да я обижда, всичките ѝ въпроси. Затова и Кити бе престанала да го подпитва. Той щеше да ѝ каже сам, ако реши. Но това може би нямаше да стане никога.

Божичко, а само как се любеше! Кити бе присъствала буквално на стотици разговори, в които жените се оплакваха колко досадни били мъжете и как те от немай-къде трябвало да удовлетворяват похотливостта им, а ето че самата тя чакаше с нетърпение да се спусне нощта. Никога досега не бе изпитвали по-голяма наслада. Усетеше ли вече на разсъмване, че Ричард я милва, начаса откликваше, възбудена

от някоя целувка по гърдите, от устните му, долепени до вратлето ѝ. Не че Кити стоеше и чакаше да получи удоволствие — беше ѝ неописуемо приятно да усвоява нови и нови начини са възбужда Ричард и да му доставя наслада.

Не мислеше обаче, че е влюбена в него. Да, обичаше го — това си беше самата истина. Казваше си, че може и да е много по-възрастен от нея, но от това само е по-добър в леглото и по-приятен в общуването. Докато го гледаше обаче, не се възбуждаше, не оставаше без дъх, сърцето ѝ не трепкаше. Топлината я плисваше само когато Ричард я докосваше или тя докоснеше него. Всеки божи ден ѝ казваше непринудено и естествено като дете, че я обича, че тя е началото и краят на неговия свят. Поласкана, че ѝ говори такива приятни неща, Кити го слушаше захласната, думите му обаче не трогваха нито тялото, нито духа ѝ.

Днес обаче денят бе по-особен. Както никога досега, Кити първа прояви нежност и притисна главата на Ричард до себе си.

— Ричард! — повика го и погледна черната му, късо подстригана коса — искаше ѝ се той да я пусне по-дълга, сигурно щеше да се накъдри.

— Хмм?

— Чакам дете.

Той застина като попарен, сетне я погледна, грейнал от радост. Скочи, вдигна я, завъртя я и я обсипа с целувки.

— О, Кити! Любов моя, ангел мой! — После обаче се поокопити и я погледна уплашен. — Сигурна ли си?

— Оливия каза, че съм заченала, макар че аз си бях сигурна.

— Кога?

— В края на февруари или в началото на март, така поне мислим. Оливия също потвърди, че си ми направил дете веднага, като нейния Нат. Това означавало, че ще имаме колкото деца си поискаме.

Той вдигна ръката ѝ и я целуна пламенно.

— Добре ли си?

— Много добре. Още след първия път мензисът не ми дойде. Понякога ми се гади, но не като в открито море.

— Радваш ли се, Кити? Все пак стана доста бързо.

— О, Ричард, само за това съм си мечтала! Не мога да ти опиша колко щастлива съм. Наистина! Ще си имам рожбичка.

В понеделник сутрин мълвата донесе, че майор Робърт Рос бил тежко болен. Във вторник сутрин редник Бейли дойде да повика Ричард — майорът бил заръчал да се яви незабавно при него.

Бяха пренесли Рос на горния етаж, в просторната стая, която той използваше за кабинет, понеже неканените посетители трудно можеха да проникнат в нея и да нарушат уединението му. Ричард последва госпожа Морган — притеснена до смърт и както никога кротка като агънце — и когато влезе в стаята, остана изумен. Лицето на майора бе по-пепеляво и от очите му, хлътнали в черните очни орбити, той лежеше вдървено, изопнал ръце покрай хълбоците си и обърнал длани така, сякаш очаква нещо.

— Ето ме, драги ми господине.

— Морган! Добре. Застани така, че да те виждам. А ти, госпожо Морган, си свободна. Скоро ще дойде и лекарят, господин Калъм — рече Рос, без да трепва.

Не щеш ли, тялото му беше пронизано от страшен гърч, устните му се вдигнаха и устата му зейна като черна паст — колкото и да се опитваше да не стене, от гърлото му се изтръгна хлип, за който Ричард знаеше, че при друг би бил оглушителен писък. Мъчеше се човекът като грешен дявол, вкопчил с все сила ръце в завивката: ето какво, значи, са очаквали дланите му — да се хванат за нещо. Ричард зачака търпеливо, съзнаваше, че плувналият в пот Рос не иска нито състрадание, нито помощ. Накрая болката го поотпусна.

— Поне засега ми олекна — рече тогава майорът. — Калъм твърди, че било камък в бъбреците. Уентуърт е съгласен с него. Консидън и Джеймисън са на друго мнение.

— Лично аз, драги ми господине, бих повярвал на Калъм и Уентуърт.

— Така си е, и аз предпочитам да слушам тях. Джеймисън не го бива да скопи и котарак, а на Консидън му дай да вади зъби.

— Не си хабете силите, господине. С какво мога да помогна?

— Знай, че може и да не прескоча трапа. Калъм ми дава нещо, което да поразшири тръбичката между бъбрека и пикочния мехур, надява се да изхвърля камъка. Само това щяло да ме спаси.

— Ще се моля за вас, драги ми господине — каза най-чистосърдечно Ричард.

— Това сигурно ще ми помогне повече, отколкото церовете на Калъм.

По тялото му мина втори гърч, той го изтърпя безропотно.

— Ако умра, преди да е пристигнал кораб — продължи майорът, щом му поолекна, — на острова ще стане страшно. Капитан Хил си е тъпанар, а Ралф Кларк се държи общо взето като сина ми. Фади и той си е неоправен като малко дете. Между пехотинците и войниците от Корпуса на Нов Южен Уелс ще избухне война, всички непрокопсаници сред каторжниците, като се почне от Франсис и се стигне до Пек, ще вземат страната на Хил. Ще настане касапница, затова съм решил да правя, да струвам, но да изхвърля тоя проклет камък. Пък да става каквото ще.

— Ще го изхвърлите, господине, сигурен съм. Не съществува камък, който да ви прекърши — рече усмихнат Ричард. — Мога ли да помогна с нещо друго?

— Да. Вече се видях с господин Донован и с още неколцина и им позволих да извадят кремъклийките. Ти също ще получиш, Морган. Поне мускетите на пехотинците са в изправност — благодарение на теб. В Корпуса на Нов Южен Уелс не смазват оръжието и не се грижат за него, не съм споменавал на Хил за способностите ти — то оставаше да му правя тая услуга! Дръж връзка с Донован — и нямай вяра на Андрю Хюм, който застана на страната на Хил и участва в зулумите и далаверите му. Хюм е мошеник, Морган, разбира от тъкането на ленено платно не повече от мен, но продължава да стои във Филипсбърг и да крои заговори: въобразил си е, моля ти се, че те двамата с Хил владеят половината остров.

— Не мислете за друго, освен за камъка и как да го изхвърлите, драги ми господине. Няма да допуснем Хил и Корпуса да надделеят и да си разиграват коня.

— Ето, пак се почва! Върви, Морган, и си отваряй очите на четири.

Развълнуван, Ричард застана отпред на стълбищната площадка и се опита да си представи остров Норфолк без майор Рос. Й бездруго духовете бяха разбунени заради редника пехотинец Хенри Райт. Бяха го хванали да изнасилва Елизабет Грегъри, десетгодишно момиченце от Куинсбъро. За капак това бе второто такова престъпление на Райт — преди две години в Порт Джаксън го бяха осъдили на смърт за

изнасилването на десетгодишно момиче, но негово превъзходителство губернаторът го беше помилвал, при условие че той прекара остатък от живота си на остров Норфолк. Така беше прехвърлил горещия картоф на майор Рос, той да се разправя. С Райт бяха пристигнали жена му и дъщеричката му, която току-що беше проходила, но след случката с Елизабет Грегъри жената беше подала прошение още със следващия кораб да се върне с момиченцето си в Порт Джаксън. Рос ѝ беше разрешил. Беше осъдил Райт на трикратен линч: първо в селището Сидни, после в Куинсбъро и накрая в Порт Джаксън. Линчът в Сидни бе насрочен за деня, когато майор Рос легна болен. Гол до кръста, Райт трябваше да притича между двете редици кръвожадно настроени хора — и свободни граждани, и каторжници, въоръжени кой с мотика, кой със секира, сопа или камшик.

Изнасилването на детето бе подкопало доброто име на пехотинците дори сред каторжниците, спазващи закона. Всички на остров Норфолк бяха разгневени не по-малко на губернатора Филип, който все по-често си измиваше ръцете, като изселваше престъпниците и размирниците на Норфолк — тук да им сърбат кашата.

Ричард си помисли, че Рос е напълно прав. Умреше ли, щеше да избухне война.

Но майор Рос беше от стара коза яре и не се даде току-така — не умря. Животът му вися на косъм цяла седмица, през която Ричард, Стивън и техните хора дежуреха и надаваха ухо, после болката взе да се притъпява. Лекарят — господин Калъм, не можеше да каже дали камъкът е излязъл или се е върнал в бъбрека, понеже болката не престана от един път и продължи да се обажда. Половин месец след първата криза болният вече можеше да слиза на долния етаж, а след седмица пак си беше същият преливащ от енергия, вечно подвикващ и язвителен майор Рос, когото всички познаваха и когото или обичаха, или ненавиждаха и се страхуваха от него.

Равновесието на силите беше нарушено в полза на Корпуса на Нов Южен Уелс, когато в средата на август 1791 година пристигна „Мери Ан“, първият кораб, изникнал на хоризонта след „Бдителност“ през април, и първият плавателен съд от година насам, натоварен с каторжници. С него пристигнаха още единайсет войници от Корпуса

на Нов Южен Уелс заедно с жените на трима от тях и с девет деца, както и сто трийсет и трима каторжници — сто трийсет и един мъже, една жена и едно дете. След като хората слязоха от кораба, населението на остров Норфолк скочи на осемстотин седемдесет и пет души. „Мери Ан“ уж караше храна, която да стигне за пристигналите с нея в продължение на девет месеца, ала, както обикновено, който бе изчислявал колко ще изядат новодошлите, бе допуснал голяма грешка. Храна щеше да има най-много пет месеца.

Свежото попълнение се състоеше от трийсет и двама непоправими престъпници, които тормозеха отдавна губернатора Филип, и от деветдесет и деветима болни, издъхващи от глад клетници, прехвърлени в Порт Джаксън от друг кораб — „Матилда“. „Матилда“ и „Мери Ан“ бяха първите два от общо десетте кораба, поели някъде в края на март от Англия, което означаваше, че са изменили разстоянието по-бързо и са спирали по-нарядко. „Матилда“ беше пристигнала за четири месеца и пет дена, без изобщо да спира, „Мери Ан“ — горе-долу за същото време. Тъкмо това беше спасило каторжниците на борда, понеже със снабдяването им се бяха нагърбили господата Камдън, Калвърт и Кинг, доставчици и на флотилията от 1791 година. Само товарният кораб „Горгона“ на Кралската флота щял да се забави, понеже имал дълъг престой в Кейптаун, където щял да закупи възможно най-много домашни животни. Тъй като пак на „Горгона“ бе натоварена почти цялата поща — и писмата, и колетите, старите заселници на остров Норфолк въздъхнаха тежко и се примириха, че ще им се наложи да почакаат още няколко месеца, докато получат новини. Божичко, каква мъка беше да не знаеш какво става по белия свят. За капак Марк Мънроу, капитан на „Мери Ан“, нямаше и представа от световните събития и не можа да внесе яснота.

Затова пък опъна сергия на правия плаж.

— Ще ти напомня едно братско обещание, Стивън — подхвана Ричард. — Можеш ли да ми послужиш с малко злато, ще ти го върна. Ще ти платя с разписки, при това с лихвите.

— На драго сърце ще ти услужа със злато, Ричард, но ще почакам, докато си в състояние да ми се изплатиш пак в злато — рече хитро примижал младият мъж. — Колко искаш?

— Двайсет лири стерлинги.

— Дребна работа!

— Сигурен ли си?

— И аз като тебе, братко, имам да взимам доста от държавата. Сигурно вече са се натрупали най-малко двеста-триста лири стерлинги, но все отлагам да ида и да си ги искам от Фриман. Живея скромно, най-често се оправям без злато и разписки. Докато ти имаш жена, семейство, да не говорим пък за новата, много по-голяма двуетажна къща.

Той затвори капациите по прозорците, бръкна в пастта на изсушената глава от акула, която беше уловил на „Александър“ — след малко изтрака пружинка и в стената се отвори вратичка. Кесията, която Стивън извади отвътре, беше натъркана — щеше да се пръсне по шевовете.

— Двайсет лири — отброи Стивън монетите в ръката на Ричард. — Както виждаш, няма да се разоря покрай заема.

— Ами ако някой си хареса пастта на акулата?

— За късмет такива трофеи са последни в списъка на обирджиите — поне аз така си мисля. — Той затвори вратичката и намести отгоре акулата. — Хайде да тръгваме, че току-виж някой ни изпреварил в пазарлъка.

Ричард купи няколко лакътя муселин на цветчета, понеже знаеше, че Кити е послъгала — слугините в Англия се обличаха във вълнени дрехи, а десет метра муселин наистина струваха три гвинеи. На съдебните заседатели явно им бе домъчняло за разплаканите, сломени девойчета. Доколкото изобщо можеше да им домъчнее за някого. Купи и евтина басма, за всекидневните дрехи, с които Кити да работи в свинарника и кокошарника, конци, игли, ножици, няколко метъра и лопати за себе си, желязна печка със скара и легенче за пепелта, както и с фурна и отгоре с отвор за кюнеца. Капитан Мънроу предлагаше и кюнци, каквито слагаха по комините на корабите — струваха по-скъпо и от печката. С останалите лири Ричард спазари плътен памучен плат, от който знаеше, че стават чудесни пеленки, както и тъмночервен вълнен шевиот, та Кити да ушие зимни палта за себе си и за новороденото.

— Охарчи се почти колкото за четирийсет и осем декара плодородна земя — отбеляза Стивън и провери дали покупките са прихванати добре с въжето за каручката. — Мънроу е обирджия.

— Земята трябва да се обработва, а тия неща ги получих даром — усмихна се Ричард. — Искам жена ми и детето да се чувстват добре, доколкото това изобщо е възможно на остров Норфолк. Климатът тук не е за платнени и вълнени дрехи, а и това, което носим на гърбовете си, вече се разпада от прането. Лондон отново и отново ни мами. Кити шие дори по-добре, отколкото готви, ще ушие дрехи, които да издържат малко по-дълго. — Той пъкна рамене в хамута на каручката и го пристегна отпред на гърдите си. Затегли я без всякакво усилие, макар че тя бе натоварена с неща, които тежаха най-малко стотина килограма. — Заповядай довечера да хапнем заедно, Стивън.

— Благодаря ти, но не мога. Ние с Тобаяс ще ознаменуваме отлитането на ония проклетници, птиците от хълма Пит, с две прекрасни едри риби, които заранта хванах на рифа.

— Майко мила, играеш си с огъня.

— Няма такова нещo. Надушвам вълнението от цяла миля.

Ричард не се и съмняваше в дарбата на Стивън да познава откъде ще задуха вятърът, какво ще бъде времето, как ще се обърне течението и дали морето ще бъде бурно — никой не познаваше природните условия на остров Норфолк по-добре от него.

Изгаряше от нетърпение да стовари печката при новата къща и затегли каручката на плазове нагоре по пътя за Куинсбъро, който криволичеше близо километър и половина по стръмния хълм Джордж. Не му беше за пръв път — неведнъж и дважд беше влачил нагоре каручката, натоварена с варовик. Ако беше с колела, щеше да му е още по-трудно, но сега плазове се плъзгаха с лекота по коловозите, издълбани в разкаляния път — голяма рядкост тая година, която се беше случила суха. Само от време на време нощем се изсипваше проливен дъжд, благодарение на който пшеницата и царевицата бяха избуяли.

Ричард честичко се изкушаваше да зареже държавната работа, изкушение, спохождащо и други, които бързаха да изсекат дърветата по участъците си, за да ги засеят, той обаче бе достатъчно разумен да не му се поддаде. Клетият Джордж Гест — беше си амбициозен и още преди да му е изтекла присъдата, беше погледнал през пръсти на възложената му от заместник-губернатора работа, заради което го бяха наказали с няколко камшика на голо.

Камшикът свистеше все по-често и по-често. Майор Рос и лейтенант Кларк, както и капитан Уилям Хил от Корпуса на Нов Южен Уелс се опитваха как ли не да обединят и да сплотят хора, несвързвани от нищо. Всеки се движеше в своята си посока — според произхода и потеклото, според ограничения си опит и представи за щастлив живот. А за мнозина тук щастливият живот означаваше леност и безделие. В Англия повечето от тях не биха разменили и две думи и това важеше с пълна сила не само за каторжниците, но и за пехотинците и моряците. Имаше още нещо, което усложняваше допълнително нещата: повечето военни бяха шотландци, каквито почти нямаше ни сред пехотинците, ни сред осъдените.

„Управлят ни с камшик, с временно изселване на остров Нипиън и с оковане за хромелите, понеже никой сред управниците в Англия не знае как да налага волята си по друг начин освен чрез жестоки наказания. Но все трябва да има и друг начин, не може да няма! Какъв обаче е той, нямам представа. Как да накараш типове като Франсис Мий и Елайс Бишоп да бъдат по-добри пехотинци? Мързи ги да гледат, алчни са до безобразие, мръсници са и най-голямото удоволствие за тях е да подливат вода на другите и да сеят смут. С наказания няма да промениш хора като Мий, Бишоп, Дайър и Пикет, няма да ги направиш трудолюбиви, отговорни граждани. Те обаче не се бяха променили и при сравнително по-мекото управление на лейтенант Кинг от времето, когато на острова живееха има-няма стотина души. Отплатиха му се за добротата с бунтове и заговори, с презрение и неподчинение. А когато към края населението във владенията му се увеличи на около сто и петдесет души, лейтенант Кинг също все по-често и жестоко посягаше към камшика. Опре ли ножът до кокала, шефовете знаят само едно — да налагат. Отговор няма, а как само ми се иска да имаше! И ние с Кити да отгледаме децата си в един чист, по-подреден свят!“

Така Ричард направи по-поносимо мъчителното изкачване нагоре по стръмния баир към върха: впрегна всичките си сили, за да изтегли каручката, и, зае мислите си с неща, за които смяташе, че не са лъжица за неговата уста.

След като се изкачи на билото, вече стана много по-лесно — и тук пътят ту тръгваше нагоре, ту се спускаше, но не беше така стръмен. Ричард зърна в далечината Моргановия поток и свърна към

просеката между дърветата, много от които вече бяха отсечени и сега стърчаха само пъновете. Смяташе да остави около земите си пояс от борове с ширина петнайсетина метра, а в средата, на равната част да изсече дърветата до едно. Там щеше да засее пшеница, крехка култура, която така щеше да бъде защитена от ураганните, навяващи сол хали, духащи от всички посоки на света — островът беше малък и нямаше как вятърът да не навява сол. Ричард смяташе да засее по-полегатите склонове на баира, откъдето извираше потокът, с царевица за свинете, които се множаха като невидели.

На върха на хълма смъкна хамута, макар че беше проправил хубав равен път до площадката, където строеше къщата. Колкото и як да беше, знаеше, че няма да удържи по склона каручката, натоварена с толкова много железария. Разтовари всичко, освен чугунената печка, сетне се премести заедно с хамута зад каручката и забил пети в пръстта, заслиза с нея, удържайки я от инерцията, която набираше. Разстоянието не беше никак малко; каручката се търкулна към насипа, който Ричард бе струпал за спирачка, изкачи го, сетне отскочи назад и се върна с трясък, заради който Кити изскочи от градината.

— Ричард! — изпищя тя и хукна към него. — Ти си полудял!

Той беше задъхан, не му беше до това да я опровергава, само седна на земята, за да си поеме въздух. Кити му донесе чаша студена вода и седна до него, притеснена да не се е наранил.

— Добре ли си?

Той изгълта на един дъх водата, кимна, усмихна се.

— Нося ти печка, Кити, с фурна.

— Купил си я от капитан Мънроу! — рипна тя и заоглежда радостно новата придобивка. — Ричард, вече ще мога сама да си меся хляба. И да правя сладкиши, стига да разполагам с брашно и белтъци. И да пека месо — о, приказка! Благодаря ти, благодаря ти!

На един от мертеците Ричард беше заковал хаспел и вкара голямата печка вътре в къщата по-лесно, отколкото я бе задържал да не се претърколи през насипа надолу към урвата. После отидоха заедно с Кити на билото, където тя видя платовете, конците, иглите.

— Прекалено добър си с мен, Ричард!

— Не, това е невъзможно. Носиш в утробата си моето дете.

Запретна се да товари отново каручката, за да свали надолу по склона кюнците, на които Кити, естествено, не обърна внимание — не

й бяха интересни. След като разговори и тях, се прибраха по пътя за Куинсбъро в долната къща — сега каручката, която теглеше, беше много по-лека.

Робърт Рос, който бе излязъл пред къщата си, за да се полюбува на невероятния залез, ги видя как слизат от баира Джордж. Преди няколко часа бе забелязал как Ричард тегли със сетни сили същата тая каручка, натоварена до горе, към билото, и се бе изумил от издръжливостта и устрема му. Колко находчив беше! То оставаше да не е находчив, нали беше бристълчанин! Град, където много от каруците бяха с плазове. Щом не можеш да се придвижваш на колела, придвижвай се на плазове! „Надали и муле ще издържи на такова напрежение, при това той е с два крака. Уж съм само осем години по-възрастен от него, а нямаше да се справя, ако бях и на двайсет. Виж, момичето му е слабост — отсъди Рос. — Мило е и колкото и да е странно, е много възпитано.“ Госпожа Морган го бе уведомила с презрително сумтене, че било израсло в сиропиталище. Но момичетата, расли в англикански сиропиталища, особено пък в Кентърбъри, се славеха с доброто си възпитание. Самият Морган бе образован човек от средната класа, така че момиче, расло по сиропиталищата, не му беше лика-прилика. „Всъщност — помисли цинично майорът — му е много повече лика-прилика, отколкото законната му съпруга.“

На двайсет и седми и двайсет и осми август 1791 година, събота и неделя, Ричард и Кити се пренесоха в новата къща. Работните пчелички, притекли се на помощ на своя приятел, бяха сковали гредите и дъските, бяха покрили постройката с тънки летвички, бяха направили пътека от входната врата чак до извора — засега бяха приключили само с първия етаж, а с втория щяха да се заемат, когато му дойдеше времето. Ричард го чакаше още много работа, докато новият му дом стане уютен като стария, това обаче не го притесняваше.

За покъщнина имаха няколко маси, долапи, шест удобни стола, две приказни легла (едното с пухени завивки и дюшек), полици за вещите на Ричард, зидан от камък комин с голямо огнище. Чугунената печка бе сложена вътре в огнището, а кюнците бяха пъхнати в комина

— отсега нататък нямаше да кладат огнището. Наистина след свечеряване в къщата щеше да е по-тъмно, затова пък така бе много по-сигурно.

Хората нямаха какво да подарят освен растения и животни, но пак донесоха подаръци. Ричард и Кити ги приеха с огромна признателност, понеже знаеха истинската им стойност. Нат и Оливия им донесоха пъстро женско коте, Джоуи Лонг — второ куче. Дватамата най-преуспели приятели на Морганови бяха както винаги много щедри: Стивън докара дъбов кухненски шкаф, който беше купил от лекаря Джеймисън, а Уентуъртови — люлка. Кръстиха котката Тиби, а новото женско кученце — Шарлот, понеже приличаше на шпаньола, носещ името на крал Чарлс. Мактавиш одобри и двете животинки — пак си оставаше единственият мъжкар.

Ричард дълго умува къде да разположи свинарника и нужника, докато не се сети как да установи къде има подпочвени води, хранящи извора — в никакъв случай не биваше да допуска водата в него да се замърси. Спомни си какво е правил братът на Пег, когато е трябвало да копае нов кладенец, откърти от един храст със сочни зелени листа клонка с две връхчета, стисна разклоненията в двете ръце и се опита да отгатне с пръчката къде има вода. Усещането беше странно — по едно време дървото сякаш оживя и го ритна лекичко. Но в ръцете и на Кити, и на Стивън клонката отказваше и да помръдне.

— Кожата ни е такава — отбеляза Стивън и погледна натъжен ръцете си. — Загрубяла, изпръхнала, мазолеста. Докато твоята кожа, Ричард, е гладка, нежна и влажна. Според мен кожата на човека, който държи пръчката, затваря водната верига.

В каквото и да се коренеше магията с разклонената пръчка, Ричард нямаше друг избор, освен да разположи и клозета, и свинарника северно от къщата, на юг от нея навсякъде имаше подпочвени води.

Никой не можа да предвиди най-тъжната последица от тяхното нанасяне в новата къща, макар Ричард да обвиняваше себе си, че не я е предугадил. Същата неделя, когато без особени съжаления се сбогуваха с четирите декара в горния край на Артъровия дол, Джон Лоръл бе хванат от един семеен ефрейтор пехотинец да играе в колибата си карти с Уилям Робинсън втори. Майор Рос бе казал на пехотинеца, че през няколкото месеца до края на службата може да се

нанесе със семейството си в опразнената къща, и той начаса бе хукнал да огледа имота. Но беше набожен до вманиаченост и се възмути от дън душа от онова, което видя, щом откряна вратата на колибата на Лоръл. Да играе, моля ви се, комар в неделя! За това си прегрешение Лоръл и Робинсън бяха наказани с по сто камшика всеки.

— Лоша работа! — възкликна Ричард пред Стивън. — Не са мислили злото нито на Бога, нито на човеците. И през ум не им е минавало, че в това има нещо лошо, та те са само приятели, които в неделя следобед играят карти колкото да минава времето. Това не е комар, само са се забавлявали. Ако поговоря с майора...

— Не, недей — отсече Стивън. — Зарежи тази работа. Откакто се размина на косъм със смъртта, майорът си е навил на пръста, че трябва да имаме страх от Бога и че не е на добро, дето си нямаме свещеник. Сега вече е убеден, че престъпленията са зачестили, понеже не отслужваме както трябва неделната служба и сме безбожници. Какво да го правиш, шотландец е човекът и е силно повлиян от безпощадната презвитерианска нравственост. Вече не носиш отговорност за Лоръл — каквото и да кажеш на майора, това няма да промени решението му. Колкото и да е странно, случката говори добре за теб — поне според Рос. Тръгваш си от къщата и хоп! Лоръл съгрешава.

— Не ми трябва одобрение с цената на чужди страдания — пророни горчиво Ричард. — Понякога мразя Бога.

— Не, не мразиш Бога. Мразиш ония глупци, които се представят за Божии слуги.

На шестнайсети септември пристигна „Саламандър“, докарал двеста каторжници и още мъже от Корпуса на Нов Южен Уелс. След като корабът вдигна котва, населението на остров Норфолк вече възлизаше на хиляда сто и петнайсет души. Откакто бе дошла „Мери Ан“, рязко се беше увеличил броят и на смъртните случаи, и на наказаните с удари с камшик на голо — дотогава последният човек, споминал се от болест или от естествена смърт, бе Джон Прайс, каторжник, пристигнал със „Сюрприз“ и издъхнал още през 1790 година от последиците от ужасното пътуване.

Сега съотношението между мъже и жени бе силно нарушено в полза на мъжете, които обаче не бяха силни и здрави. Повечето новопристигнали бяха толкова болни, че рано или късно бяха обречени да умрат, а не толкова изнемощелите непрекъснато плякосваха градините или се опитваха да оберат Държавния резерв, та след толкова изпитания, струпали се на главите им, да живеят малко по-сносно. Закоравелите престъпници, изселени тук от губернатор Филипс, тутакси се присъединяваха към лагера на Франсис, Пек, Дайър и Пикет, при тях отиваха и разочаровани хора като Уили Дринг, който целият беше в белези от камшиците, стоварили се върху гърбината му, и когото Ричард помнеше от „Александър“ като свястно момче. Всеки Божи ден избухваха ожесточени кавги и затворът вечно бе препълнен, винаги имаше и хора, които да въртят хромелите. Все по-често се виждаха оковани мъже, че и жени. Вече всички гледаха да се изнесат от селището Сидни, от Куинсбъро и Филипсбърг. Нат Лукас, който от приятелите на Ричард живееше най-близо до Сидни, се бе заел да изсича горните, залесени части на парцела си, към който му бяха отпуснали още няколко декара, и си строеше нова къща възможно най-далеч от равнината.

Ричард си беше взел, разбира се, разсад и филизи от бамбук и захарна тръстика, които да пресади на новия участък, а израслия бамбук беше изсякъл, та сега имаше няколко дръжки на въдици. Вече не ходеше на нос Хънтър, където преди бе ловил риба — двамата със Стивън се бяха отказали от мястото, понеже там се събираше много народ и до носа се стигаше през Сидни. Според Ричард селището заприличваше все повече на Порт Джаксън така, както си го представяше той, с тази разлика, че тук постройките бяха дървени. „Мери Ан“ и „Саламандър“ се бяха върнали при негово превъзходителство губернатора в Порт Джаксън, натоварени с варовик от остров Норфолк, от който да направят хоросан за тухлите и късовете пясъчник — Порт Джаксън, който напоследък всички наричаха Сидни, също се разрастваше.

Откакто Ричард се бе преместил да живее при Моргановия поток, те със Стивън ходеха да ловят риба на малък, покрит с пясък плаж между залива Сидни, там, където спираха корабите, и най-западната му точка — нос Рос. До плажа стигаха, общо взето, за същото време, както и до най-източната точка на залива — нос

Хънтър, а сега двамата разполагаха и с бамбукови дръжки за въдиците и това увеличаваше много възможността да хванат някоя по-едра риба, навъртаща се близо до повърхността на водата.

— Какво ще кажеш, носят се слухове, че във Франция била избухнала голяма революция? — попита Стивън, докато изкормваха в сянката на една издадена скала голяма риба, която бяха уловили.

— И в колониите в Америка имаше революция, защо да няма и във Франция? Жалко, че „Мери Ан“ и „Саламандър“ не донесоха вестници от Лондон, явно ще се наложи да чакаме, докато „Горгона“ пристигне в Порт Джаксън, за да разберем какво всъщност се е случило. „Горгона“ ще донесе и писма от жените на хора като Рос и драгия Ралфи.

— А ти писа ли вкъщи, Ричард?

— Не, не съм. Ще пиша чак когато имам какво да им кажа.

Стивън го погледна озадачен. Какво да им каже ли? Ами „Александър“? Ами Порт Джаксън? Ами остров Норфолк?

— Не виждам смисъл да пиша тъжни неща — поясни Ричард. — Когато седна да пиша, искам да съм в състояние да съобщя на семейството и приятелите си в Англия, че съм оцелял и дори съм постигнал нещичко. И че животът ми в Антиподите не е празен съсъд.

— Да, разбирам те. Значи предстои да им пишеш в най-скоро време. Освен ако не си забравил, разбира се, азбуката.

— Гледам да не я забравям. Писма не пиша, но ако не съм капнал от умора, си водя записки върху онова, което съм прочел.

Тръгнаха да се връщат към Моргановия поток и по пътя дадоха малко от огромната вкусна риба на Оливия Лукас. В селището срещнаха Дарси и отрязаха и на него, сетне минаха покрай старата къща на Ричард и заджапаха нагоре по ручея към билото на хълма.

На Кити вече ѝ личеше, че е бременна. Тя се бе оказала идеалната жена за заселник на остров Норфолк, беше се научила да работи с чука, да се справя с неочаквани дребни произшествия — например когато едно от прасенцата на Огъста нагази в зеленчуковите лехи, да заглажда с шкурката дъсчените стени на къщата, така както го правеше Ричард, да сече доста големи дървета, да стъкмява огъня в печката, да носи вода, да готви, чисти и шие. Оповести най-тържествено на Ричард, че в свободното си време вадела от парче памучен плат конците и ги усуквала на фитили. Смятала, щом Ричард

заколел някоя свиня, от маста да излее свещи, така че да не им се налага да ги купуват от Държавния резерв, където вървяха по пени парчето.

— Преуморяваш се — пошегува се Стивън, когато седнаха да хапнат от рибата, която Кити бе увила в листа от бананово дърво и беше задушила във фурната.

— Не започвай пак, Стивън! — подвикна тя престорено сърдито, но продължи да яде с апетит. — Ричард вечно ми опява. Наистина се чувствам добре, имам сили за двама. Пък и установих, че ми е най-добре, когато върша нещо. Особено тук, в моята къща, нали бях с Ричард още преди да започне строежът.

— Щом намеря човек, на когото мога да се доверя, Кити, ще платя на управата на острова и ще го наема, за да върши тежката работа, когато наедрееш.

— Точно тук Джордж Гест сбърка — рече Стивън. — Ако беше изчакал да му изтече срокът на присъдата и се беше разбрал с майор Рос, преди да наеме двама души да му работят, нито той, нито те щяха да отнесат камшика.

— Джордж е свестен човек, но все бърза. Искал е да му излезе по-евтино, като се спазари направо с двамата пехотинци, вместо да плаща на държавата. Но английската държава не допуска такива неща. Колкото и да я презирам, не виждам смисъл да се опитвам да я лъжа. Ще си наема човек за десет лири стерлинги годишно, по джоба ми е. Е, след като си платя дълговете — усмихна се той.

— Ти, Ричард, също се преуморяваш.

— Няма такова нещо. Каква по-добра почивка от това да доловя риба на скалите в събота сутринта, да поработя в градината или след неделната служба да изрина торта в свинарника? Добре, че забраните на майора за неделата не се разпростират и върху работа — нали тя му пълни хранилищата! Той роптае само срещу пиенето и комара.

— Понеже стана дума за пиене, ония приятелчета от Корпуса на Нов Южен Уелс са се сдушили с Франсис Мий и Елайъс Бишоп и варят алкохол.

— Е, беше неизбежно, особено откакто майорът стана толкова набожен. Освен това миналия февруари натовари на „Бдителност“ доста от онова, което произведохме в спиртоварната. А ние

произведохме немалко — казаните работеха и денем, и нощем, че и в неделя — прихна Ричард.

Стивън си тръгна, а Ричард и Кити работиха рамо до рамо в градината, докато се мръкна, после седнаха да вечерят. След пресаждането малките цитрусови дръвчета се бяха хванали, както кажи-речи и всичко останало. Тая година почти нямаше гъсеници, беше и сухо и пшеницата, засята на държавните ниви в Артъровия дол, както и държавната царица в Куинсбъро обещаваха да дадат пребогата реколта. Пак бяха духали, разбира се, ураганните солени ветрове, за късмет обаче подир тях се бяха изливали проливни дъждове, затова посевите не бяха изсъхнали. Дори при хиляда сто и петнайсет жители остров Норфолк по всяка вероятност щеше да си осигури прехраната, дори щеше да остане свинско и за Порт Джаксън.

В Сидни, Куинсбъро и Филипсбърг каторжниците, които не жалеха сили и се трудеха с пот на чело в градините, си имаха големи разправии с мързеливите пехотинци и моряци. Сега вече броят на тежко болните каторжници наистина беше много голям и те нямаха сили за нищо — някои умираха, другите, както навремето в Порт Джаксън, ставаха лесна плячка на силните, които грабеха немощните и им отнемаха и последния залък, и последната риза от гърба. Онези, които волю-неволю трябваше да работят къртовски, за да изхранват изпадналите в нужда поради болест, започнаха да роптаят. Особено ако вече си бяха излежали присъдата или бяха оправдани, тоест, имаха право, каквото произведат, да го задържат за себе си или да го продават на Държавния резерв.

Оная част от острова, която се намираще откъм страната на Филипсбърг и Водопада, пак не си дояждаше — уж беше на някакви си пет-шест километра, а беше откъсната от останалите селища, все едно се намираще по-далеч и от Порт Джаксън. Във Филипсбърг почти не садяха зеленчуци, за да отглеждат лен, а да го снабдява с храна, бе възложено на интенданта на селището господин Андрю Хюм. Той обаче бе погълнат изцяло от далаверите със затворнически дрехи и непрекъснато си навличаше гнева на майор Рос, като крадеше от дажбите на подопечните си, за да продава на черно задигнатото на войниците от Корпуса на Нов Южен Уелс, разквартируван, горе-долу,

по средата на пътя за Водопада. И понеже сега войската на заместник-губернатора се състоеше почти изцяло от войниците от Корпуса, Рос се видя в чудо от съюза между Хюм и капитан Хил и не знаеше какво да стори, за да наложи ред във Филипсбърг. Един от тъкачите на лен умря — бил толкова прегладнял човекът, че изял в гората растение, което помислил за зеле, но и това не спря Хюм и той продължи да си върти далаверите, подпомаган от Хил и неговите войници.

Храната се превърна в истинска ябълка на раздора и пропастта между онези, които я произвеждаха и не гладуваха, и онези, които не произвеждаха нищо и не си дояждаха, ставаше от ден на ден все по-дълбока под съпровода на свистящия камшик, с който налагаха провинилите се — задължително в присъствието на лекар. Накрая Калъм, Уентуърт, Консидън и Джеймисън влязоха в нещо като съзаклатие — когото и да повикаха да надзирава побоя, той оповестяваше на бияча, че трябва да спре, някъде между петнайсетия и петдесетия удар с камшика и постановяваше, че не може да продължи, докато раните не зараснат напълно. Така обикновено минаваше доста време, докато удареха на провинилия се всичките двеста камшика, и накрая майор Рос нерядко му прощаваше, да не би да го осакатят.

Все по-често се събираше и военният трибунал. Разногласията и омразата, породени от различията в чиновете и старшинството, сякаш ръсеха сол върху и без това наранените чувства на военните. Повечето пехотинци и войници, включително техните офицери, си бяха хора неуки, тесногръди, избухливи, обидчиви, възмутително незрели и лековерни — хващаха се на всичко, което им кажеха. И най-дребната проява на неуважение се раздуваше, докато не приемеше размерите на неппростима обида, особено ако в действие влезеха клюките, ширещи се и сред свободните граждани, и сред каторжниците.

Неуморният лейтенант Ралф Кларк спечели още повече благоволение на майор Рос, като (къде с почтени, къде с непочтени средства) се добра до писмо, което писарят на майора — Франсис Фолкс, беше написал до военния прокурор капитан Дейвид Колинс в Порт Джаксън. В документа Фолкс обвиняваше Рос в небивала жестокост, потисничество, в това, че лишавал и свободни граждани, и каторжници от законно полагащите им се дажби, в какво ли още не. Към писмото бяха приложени и други доноси, потвърждаващи изложеното в него, както и някои мнения за поведението на заместник-

губернатора на остров Норфолк, където той бе описан като нещо средно между Иван Грозни и Торквемада. Рос отвърна на удара, като окова Фолкс във вериги, иззе писмото, донесенията и мненията като веществено доказателство, а след това се разпореди получателят на писмото — Колинс, да изправи писаря пред съд в Порт Джаксън. Но Колинс, макар и да бе офицер пехотинец, мразеше до смърт Робърт Рос и той бе наясно чия страна ще вземе прокурорът. Това обаче не го спря. Правилникът си беше правилник, военното положение за жалост вече бе останало в миналото. Колко жалко!

На втори ноември пристигна „Атлантик“, донесъл новина, която подежда като гръм от ясно небе и на самия майор Рос. Корабът докара и пощата — писмата и колетите, донесени от „Горгона“ чак от Портсмут. Точно така, „Горгона“ най-сетне се бе появила. Освен това с „Атлантик“ дойде и нов заместник-губернатор на остров Норфолк — капитан трети ранг Филип Гидли Кинг, който се беше върнал от Англия с „Горгона“ и бе довел годеницата си Ана Джоузефа. Когато слязоха от „Атлантик“ на остров Норфолк, тя вече бе в много напреднала бременност и за нея се грижеше младият Уилям Нийт Чапман, протеже на Кинг и (поне на хартия) негов земемер. Хората на острова, свикнали с владичеството на майор Рос, така и не можаха да определят кой от двамата: Ана Джоузефа или Уили Чапман, е по-смешен — те си викаха братко и сестро, току се кикотеха, гледаха се дяволито и привличаха всеобщото внимание с това, че си приличаха като две капки вода. Двете момчета на Кинг от Ан Инет не пристигнаха, макар че според мъвата по-големият — Норфолк, бил оставен при родителите на госпожа Кинг в Англия. Родителите на самия Кинг бяха по-строги, което накара мнозина да предполагат, че семейството на Ана Джоузефа е свикнало повече с копелетата, дали пък Ана Джоузефа и Уили Чапман не бяха...

От „Атлантик“ слязоха и капитан Уилям Патерсън от Корпуса на Нов Южен Уелс и жена му — шотландци, естествено, както и преподобният Ричард Джонсън, дошъл да дава благословия и да венчава, а също да кръсти трийсет и едното новородени на остров Норфолк. Някои от посетителите бяха дошли само за кратко. „Кралица“, корабът, току-що хвърлил котва в Порт Джаксън, трябваше

да докара на острова още каторжници — този път само ирландци, натоварени в Корк.

Всичко това вещаеше край на присъствието на пехотинците. Майор Рос, лейтенант Кларк, Фади и Рос младши, и той произведен в най-ниския чин пехотинец, щяха да се качат на „Кралица“ и да си заминат от острова. Известно време щяха да останат в Порт Джаксън и да изчакат „Горгона“ да се върне от дългото си пътуване до Калкута в Бенгалия, където се въдеха яки, издръжливи говеда. Бяха минали доста години, откакто онова държавно стадо се бе изгубило в Порт Джаксън, но и досега от него нямаше ни вест, ни кост.

Божичко, каква бъркотия! Каква суматоха! Всичко бе станало сякаш за миг — корабите и командващите идваха и си отиваха, а гърлата за изхранване се увеличаваха. Старите заселници на острова ходеха като зашеметени и се питаха как ли ще свърши всичко това.

Капитан трети ранг Кинг бе ужасен от онова, което завари на любимия си остров Норфолк. Дявол го взел, мястото не се различаваше особено от онова свърталище на бандити Порт Джаксън, само дето постройките тук бяха дървени. Ами губернаторската къща! Как да заведе годеницата си да живее в такава порутена, паянтова, ужасно малка колибка? И то под крилото на оная простачка, госпожа Морган, излязла да го посрещне, издокарана в обичайната си премяна! Кинг смяташе да ѝ покаже вратата — колкото по-скоро, толкова по-добре.

Настроението му не се подобри особено, когато научи, че домашните животни — а те не бяха никак малко, — с които по свой почин се бе сдобил в Кейптаун, не са понесли добре пътуването с „Горгона“ — на острова с „Атлантик“ бяха прехвърлени съвсем малко от закупените добичета: шепа овце, кози и пуйки, които беряха душа, и ни една-едничка крава.

О, всичко тук беше толкова занемарено и порутено! Как майор Рос бе допуснал неговата перла на сред океана да падне толкова ниско? Но какво да очаква човек от един простак шотландец от морската пехота! Преизпълнен с мисълта за собствената си значимост, Кинг, у когото поне в момента надделяваше келтското, се запретна да върши големи дела, макар и да се беше отчаял, че остров Норфолк ще му даде

тази възможност. Нали по душа си беше романтик, най-искрено бе очаквал да завари селище с население над хиляда и двеста души да изглежда точно както някогашното селце, където бяха живели сто четирийсет и седем души. Единственото обнадеждаващо нещо освен малката сладка Ана Джоузефа бе, че запасите му от портвайн бяха едва ли не неизчерпаеми.

Двамата с майор Рос, с когото бяха обречени да съжителстват най-малко няколко дена, се изгледаха на кръв, като псета, които се чудят кое ли ще надделе, ако се сджафкат. С присъщата си безпардонност майорът нито се извини, нито взе да се оправдава за окаяното състояние, в което се намира островът, и се ограничи само да преразкаже накратко онова, което бе изложено в документите и регистрите по-подробно. В трапезарията на губернаторската къща, където за жалост нямаше къде игла да падне, двамата се разминаха на косъм с бурната кавга благодарение на преподобния Джонсън, прословут, със своята тактичност, на неразлъчните Ана Джоузефа и Уили Чапман, на вкусните гозби, пренесени от госпожа Морган, и на няколкото бутилки портвайн.

Капитан Уилям Хил от Корпуса на Нов Южен Уелс направи всичко по силите си да съсипе и без това опетнената репутация на майор Рос, като изтипоса неколцина каторжници, подбрани лично от него, да свидетелстват под клетва пред преподобния Джонсън и лекаря господин Уилям Балмейн, дошъл да заеме мястото на Денис Консидън. Хил и Андрю Хюм се запретнаха да хвърлят кал по майора, който обаче се бранеше със зъби и нокти. На бърза ръка доказа, че каторжниците са негодници, подсторени от Хюм и Хил да лъжесвидетелстват. Битката неминуемо щеше да продължи в Порт Джаксън, но сега-засега воюващите страни обявиха временно примирие и се заеха да опаковат и разопаковат багажа по денкове и сандъци.

Ричард правеше всичко възможно да не се набутва между шамарите. Беше му много мъчно, че майор Рос си заминава, но далеч не бе сигурен, че иска да вижда как лейтенант — о, пардон! — капитан трети ранг Кинг заема мястото на майора. Каквито и недостатъци да имаше Рос, той при всички положения си бе реалист.

Официално предаването на щафетата се състоя в неделя, тринайсети ноември, след службата, отслужена от преподобния Джонсън. Пред къщата на губернатора беше събрано цялото многобройно население, пред което бе прочетена заповедта за назначаване на капитан трети ранг Кинг. „Атлантик“ се канеше да отплава, „Кралица“ се изтегляше към Водопада — на заранта двата кораба щяха да вдигнат котва. Майор Рос се обърна към новия заместник-губернатор с молба всички задържани в затвора каторжници са бъдат освободени, а на наказаните за едно или друго провинение да бъде простено, Кинг великодушно прие.

— Остава само да се целунем — каза майорът на Ричард, когато множеството започна да се разотива. — Поразходя се с мен, Морган, но нека жена ти избърза напред с Джоуи.

„Късметът не ме напуска“, помисли Ричард и кимна на Кити — да тръгва без него. Съвсем наскоро се беше споразумял с Рос да наеме като черноработник и момче за всичко Джоузеф Лонг, който имаше да излежава четиринайсетгодишна присъда и щеше да струва на Ричард десет лири стерлинги, годишно. Бе умувал дълго и накрая беше решил, че простодушният верен Джоуи е за предпочитане пред доста други. Мнозина сред новопристигналите бяха обуцари, затова майор Рос на драго сърце се раздели с Джоуи. Тази промяна в занятието бе добре дошла и за Джоуи — капитан трети ранг Кинг надали бе забравил как му е съсипал най-хубавия чифт обуца.

— Радвам се, че имам възможност да ви пожелаая на добър път, драги ми господине — подхвана Ричард, както крачеше бавно. — Ще ми бъде много мъчно за вас.

— Не мога да ти отговоря със съвсем същия комплимент, Морган, но трябва да ти призная, че винаги ми е било приятно да виждам лицето ти и да слушам какво ми казваш. Ненавиждам острова точно колкото Порт Джаксън, или Сидни, или както там им е хрумнало да го наричат. Ненавиждам и каторжниците. Ненавиждам пехотинците. Ненавиждам и тъпата Кралска флота. Задължен съм ти, задето ми препоръча жена си, оказа се точно каквато ми я описа — отлична къщовница, при това не се опита нито веднъж да ме прелъсти. Признателен съм ти и за дървения материал, и за рома. — Рос млъкна, позамисли се, сетне добави: — Ненавиждам и ония негодници от Корпуса на Нов Южен Уелс. Със сигурност ще си платят, и то с

лихвите, не се и съмнявай в това. Идеалистите от флотата ще пуснат в тоя край на света глутница вълци, вълци, предрешени като войници от Корпуса на Нов Южен Уелс, към които, подозирам, ще се присламчат и вълците сред пехотинците, например онзи никаквец Джордж Джонстън. И те като мен пет пари не дават за каторжниците и за селищата, където са заточени, аз обаче ще се прибера в Англия без пукната пара в джоба, докато те ще се върнат богати като крезове. И то благодарение главно на рома, помни ми думата. Ще забогатеят за сметка на дълга, честта, краля и държавата. Помни ми думите, Морган! Точно така ще стане.

— Не се и съмнявам, драги ми господине.

— Гледам, жена ти чака дете.

— Да, уважаеми господине.

— Добре, че се изнесе от Артъровия дол, при това се сети сам да го направиш. Няма да си имаш ядове с господин Кинг, той няма как да не признае сделките, които съм сключил като законно назначен заместник на негово превъзходителство губернатора. Помилването ти, разбира се, трябва да бъде одобрено и от губернатора, но присъдата ти бездруго изтича след броени месеци, а и не виждам причини губернаторът да не те обяви за свободен гражданин. — Рос спря. — Ако този тънещ в безпросветен мрак остров все пак постигне някога нещо, то ще е благодарение на хора като теб и Нат Лукас. — Той протегна ръка. — Сбогом, Морган.

Ричард примигна, за да сдържи сълзите, навлажнили очите му, и стисна с все сила ръката на майора.

— Сбогом, майор Рос. И всичко хубаво!

„Това е само половината работа — помисли си, сломен от мъка, докато бързаше да настигне Кити и Джоуи. — Тепърва ми предстои да свърша другата половина.“

Това стана, когато „Кралица“ започна да разтоварва каторжниците и багажа първо при Водопада, после и в залива Сидни, а Ричард се хвана да работи на трионите с нов човек, понеже Били Уигфол си заминаваше. Току подвикваше на мъжа долу в ямата поне от време на време да поглежда към него. След като отрязаха ствола, сложен напреки на ямата, Ричард вдигна очи и що да види — на хвърлей стоеше капитан трети ранг Кинг, издокаран във флотската

униформа с лъскави сърмени ширити. Смъкна парцалите от ръцете си, отиде при него и изкозирува.

— Толкова ли е наложително, началникът на секачите да работи на равна нога с тях? — попита Кинг и погледна със страхопочитание гърдите и плещите на Ричард.

— Не искам да губя форма, драги ми господине, пък и така подчинените ми разбират, че все още съм по-добър от тях. Сега всички секачи работят добре, ръководят ги свестни хора. Тук, на тази яма — третата, която наредихте да се изкопае, помните ли, драги ми господине, понякога и аз хващам триона.

— Честен кръст, изглеждаш много по-добре, отколкото когато си заминах, Морган. Доколкото разбрах, си бил помилван и вече си свободен гражданин.

— Точно така, уважаеми господине.

Кинг се понацупи и забарабани раздражено по крака си под ослепително белия панталон на униформата.

— Вероятно не мога да виня секачите за възмутително паянтовите постройките — рече той.

Между двамата зейна пропаст, която Ричард трябваше да прескочи. Той стисна зъби и понеже напоследък благодарение на Кити съзнаваше повече от всякога, че притежава сила, погледна Кинг право в очите.

— Надявам се, уважаеми господине, да не стоварите вината върху Нат Лукас.

Кинг подскочи като ужилен и го погледна ужасен.

— Няма такова нещо, Морган. И таз добра, да виня началника на дърводелците, когото сам съм назначил! Нима си допускарал, че съм толкова глупав! Не, виня само майор Рос.

— Не бива да вините и него, уважаеми господине — натърти Ричард, без да трепне. — Тръгнахте си от острова преди година и осем месеца, седмица-две след това хората тук се увеличиха от сто четирийсет и девет на цели петстотин. Докато ви нямаше, населението скочи на хиляда и двеста души, че и отгоре. След „Кралица“ ще се увеличи още повече, при това с ирландци, повечето от които дори не знаят английски. Това, капитан Кинг, просто не е мястото, което оставихте. Пък и се радваме на добро здраве — живеехме тежко, но се справихме. Сега най-малко една трета от хората, които трябва да

изхранваме, са болни, за капак трябва да озаптяваме и отрепките, които ни пращат от Порт Джаксън, за да се отърват от тях — изпечени негодници са. Сигурен съм — продължи той, все едно не забелязваше, че Кинг е все по-възмутен и ядосан, — че докато сте били в Порт Джаксън, сте обсъдили с негово превъзходителство губернатора невероятните трудности, на които той се натъква. Е, тук не е по-различно. През последната година и осем месеца секачите ми набичиха хиляди и хиляди кубични дървен материал. Невинаги имахме време да оставим дървесината да изсъхне както трябва — непрекъснато прииждаха нови и нови хора, които трябваше да подслоним някъде. Може да се каже, че майор Рос, Нат Лукас, аз и мнозина други бяхме между чука и наковалнята. Но никой няма вина. Най-малкото в тази част на света.

Ричард зачака, все така вторачен в Кинг. Погледът му не бе раболепен, в него обаче нямаше и следа от непокорство или неуважение. „Ако този човек иска да оцелее — помисли той, — длъжен е да се вслуша в думите ми. Инак ще се провали с гръм и трясък и накрая Корпусът на Нов Южен Уелс ще се разпорежда из острова като да му е бащиния.“

Избухливият келт у Кинг се бори близо минута с трезвомислещия англичанин, накрая заместник-губернаторът отпусна отчаяно ръце.

— Чух те много добре. Мисълта ми обаче бе, че така не може да продължава. Държа, каквото се строи, да е направено като хората, дори и това да означава някои да живеят по-дълго под навеси от платница. — Настроението му се промени. — Майор Рос ме уведоми, че реколтата ще бъде чудесна — и тук, и в Куинсбъро. Много декари, и всички непокътнати от стихииите. Защо да си кривя душата, това е постижение. Но трябва да сложим мъже, които да въртят хромелите. — Кинг погледна яза, който още си стоеше здрав и невредим на мястото. — Трябва ни воденица, Нат Лукас твърди, че можел да направи.

— Не се и съмнявам. Може да му попречи само липсата на време и на дървен материал. Ако му доставите дървесина, той ще намери време.

— И аз съм на същото мнение. — Кинг се дръпна, така че да не го чува никой, и погледна съзаклятнически Ричард. — Майор Рос ми каза още и че си варил ром — за всеки случай. И че между март и

август, когато не е имало нито ром, нито кораби, тъкмо произведеното от теб е спасило Порт Джаксън от размирици.

— Така е, правих ром, уважаеми господине.

— А казаните и тръбите у теб ли са?

— Да, уважаеми господине, държа ги на скришно място. Но те не са мои, те са държавна собственост. Пазя ги само защото майор Рос ми ги повери.

— Най-лошото е, че ония продажни типове, капитаните на корабите, не се свенят да продават казани за варене на спиртни напитки и на частни лица. Подочух, че Корпусът на Нов Южен Уелс и някои от най-заклетите престъпници сред каторжниците варели тайно ром. В Порт Джаксън захарната тръстика не вирее, тук обаче си расте наравно с бурените. На остров Норфолк би могло да се произвежда ром. Губернаторът на Нов Южен Уелс трябва да реши дали и занаят да го внася от хиляди километри на баснословни цени, или да се заеме да го произвежда тук.

— Негово превъзходителство губернатор Филип надали ще се съгласи.

— Така си е, но и той няма да векува на този пост. — Кинг изглеждаше много разтревожен. — Здравето му е разклатено.

— Не се притеснявайте, драги ми господине, за събития, които предстоят в далечното бъдеще — каза Ричард, вече поотпуснат.

Беше прескочил пропастта, нямаше да си има неприятности с Кинг.

— Така си е, прав си — съгласи се новият заместник-губернатор, сетне се понесе към кабинета си, където да прекара час-два и може би да си капне съвсем мъничко портвайн, колкото да разсее еднообразието.

— В държавното хранилище има сандък за теб — рече малко след тази среща Стивън. — Какво е станало, Ричард? Виждаш ми се доста изтощен за човек, който като на шега набичва за нищо време десетина огромни дънери.

— Току-що казах на капитан Кинг какво мисля.

— А, такава ли била работата! Чудо голямо! Вече си свободен гражданин, ако реши да те налага с камшика, първо трябва да те съди и

да те осъди.

— А, излязох на глава и с него. Както личи, винаги излизам на глава с всички.

— Не дърпай дявола за опашката!

Ричард се наведе и почука на дърво.

— Е, най-малкото този път се измъкнах сух от водата — поправи се той. — Кинг прояви здрав разум и видя, че му говоря самата истина.

— Тогава има надежда. Чу ли какво ти казах в началото, Ричард?

— Не, какво?

— В хранилището има сандък за теб. Пристигнал е с „Кралица“. Доста тежичък е, взemi и каручката.

— Ще дойдеш ли да вечеряме заедно довечера? Тъкмо да разгледаме какво има в сандъка.

— Ще дойда.

По пладне Ричард отиде с каручката при Том Краудър, когото господин Кинг отново бе взел под крилото си, и той го заведе при сандъка. Някой го беше отварял, но Ричард реши, че е станало не тук, в хранилището, а на кораба или в Порт Джаксън. Който беше ровичкал, все пак се бе показал възпитан и бе заковал отново капака. Ричард бутна сандъка — беше доста тежък — и от това отсъди, че не са му взели почти нищо, значи вътре имаше книги. А и сандъкът бе по-голям, отколкото онези, в които превозваха чай, и бе скован от поздраво дърво. Тъкмо се наведе да го вдигне и да го качи на каручката, когато Краудър изпищя:

— Недей сам, Ричард! Ще ти намеря някой мъж.

— Че аз какво, не съм ли мъж, Томи! Все пак благодаря за предложението.

„РИЧАРД МОРГАН, КАТОРЖНИК ОТ АЛЕКСАНДЪР“, пишеше с едри букви върху шестте страни на сандъка, никъде обаче не бе посочено името на изпращача.

Следобед Ричард го откара вкъщи. Още беше светло — работата на секачите бе такава, че те приключваха по-рано от останалите. Пък и Ричард вече беше свободен гражданин, беше в правото си от време на време да си тръгва по-рано.

— От ден на ден се разхубавяваш все повече, жено — рече той на Кити, когато тя изприпка надолу по стълбите, за да го посрещне.

Дълго се целуваха, устните ѝ обещаваха за нощес много любов — Ричард знаеше, че в леглото я привлича неудържимо. Притесняваше се да не навредят нещо на детето и бе настоял да спрат, Кити обаче го бе погледнала изненадано.

— Как такава приятно нещо може да навреди на детето ни? — попита с искрено недоумение. — Пък и ти не си някой груб тъпкач, който ръга като бик за разплод.

Той се подсмихна, развеселен от езика ѝ, който понякога напомняше за дългия ѝ престой на „Лейди Джулиана“.

— Какво има вътре? — поллюбопитства младата жена, докато Ричард разтоварваше сандъка от каручката.

— Още не съм го отворил, не знам.

— Хайде, отваряй го, де! Умирам от любопитство.

— От Порт Джаксън е пристигнал не с „Атлантик“, а с „Кралица“, но в Англия е бил натоварен на „Горгона“. Умът ми не го побира защо са го бавили толкова дълго в Порт Джаксън. Сигурно са искали да проверят кой е изпращачът.

Ричард взе чука за вадене на пирони и се запретна да маха капака, който се откова веднага. Сандъкът със сигурност беше отварян и вещите в него — проверявани.

Както и очакваше, вътре имаше книги. Най-отгоре, но без онова, което сигурно е било около нея, по всяко вероятност, дрехи, се мъдреше кутия за шапки. Джем Тисълтуейт! Ричард развърза връвта и извади шапката — чудо нечувано на шапкарското изкуство: беше от слама, покрита с алена коприна, с широка, смачкана по пътя периферия, а отгоре се кипреха цял наръч черни, бели и алени щраусови пера, прихванати със завързана на фльонга атлазена панделка на черно-бели райета. Отдолу под брадичката се завързваше пак с раирани атлазени лентички.

— Аууу! — ахна Кити и зяпна прехласната, когато Ричард извади шапката от кутията.

— Уви, жено, не е за теб — предупреди я той, да не би Кити да си въобрази нещо. — За госпожа Морган е.

— Толкова се радвам! Шапката е страхотна, но аз съм нисичка, не съм първа красавица в лице, а и нямам дрехи като за такава шапка. Пък и — призна си тя, — мен ако питаш, хора като госпожа Кинг и госпожа Патерсън ще кажат, че шапката е просташка и натруфена.

— Обичам те, Кити. Обичам те много, много.

На което тя — както винаги — не отговори.

Ричард въздъхна нечуто, после видя, че в кутията за шапки има и разни дребни нещица, увити в късчета хартия, всичките отваряни и сетне сгъвани наново. Виж ти! Кой ли беше тършувал в сандъка и защо? С такава шапка и най-големия грозник сред мъжете в Порт Джаксън можеше да си купи за година напред услугите на най-търсената лека жена, шапката обаче си стоеше непокътната. Както и предметите, увити в хартията. Ричард разгъна едно от пакетчетата и видя месингов печат, прихванат за къса дървена дръжка — взря се в печата и съгледа инициалите „РМ“ и преплетени между тях вериги. В останалите шест хартийки имаше парчета ален восък за писма. Намек!

На дъното на кутията за шапки се мъдреше дебело писмо, чийто печат с инициалите „ДТ“ и пачето перо си стоеше цял-целеничък, макар че отпечатъците от пръсти по хартията издаваха недвусмислено как някой го е опипвал и проверявал най-внимателно. Точно тогава Ричард проумя кой и защо му е бърникал в сандъка. Някой високопоставен служител от Държавното хранилище в Порт Джаксън го беше отварял да търси златни монети. Ако беше намерил, те тутакси щяха да идат в държавната хазна, закъсала не на шега за злато. Ричард знаеше, че в сандъка наистина има златни монети, макар, съдейки от състоянието му, да се съмняваше, че са ги намерили. Високопоставените чиновници бяха лишени от въображение.

Намери градинарската книга на Джетро Тъл, както и второто издание на „Енциклопедия Британика“, десетина тритомни романа, цяла купчинка от списанието на Феликс, Фарли, издавано в Бристъл, и тесте лондонски вестници, творби от Джон Дън, Робърт Херик, Александър Поуп, Ричард Драйдън, Оливър Голдсмит, още от томовете от посветения на Рим шедьовър на Едуард Гибон, няколко парламентарни доклада, пакет от най-хубавата хартия, още стоманени писци, шишенца мастило, опиумна и други тинктури, отвари за освежаване, слабителни и хапове за повръщане, бутилчици с какви ли не мазила и мехлеми и десетина хубави калъпа за леене на свещи.

Кити подскачаше от крак на крак, малко разочарована, че в сандъка има книги, а не сервиз за хранене на Джосая Уеджуд^[1], инак обаче бе много доволна, понеже и Ричард бе доволен.

— От кого е?

— От един много стар приятел, Джем Тисълтуейт. И роднините ми в Бристъл са добавили някои неща — отвърна Ричард. — А сега ще прощаваш, Кити, но ще седна на прага, за да прочета писмото на Джем. Стивън ще дойде да вечеряме заедно и тогава ще ви кажа и на двамата новините.

Кити бе смятала днес да хапнат хляб и салата, но по случай колета сложи на трапезата задушено осолено свинско и поръсени с черен пипер бухтички — месото беше много крехко, да си оближеш пръстите, беше от прасе, което сами бяха отгледали и бяха заклали съвсем наскоро.

Щом видя шапката, Стивън се запревива от смях, настоя да я сложи на Кити и завърза артистично фльонгите.

— Опасявам се — отбеляза той все така през смях, — че не ти носиш шапката, а тя носи теб.

— Знам — отвърна уж надутото младата жена.

— Как са вашите? — попита Стивън, след като махна шапката.

— Всички са добре, само братовчедът Джеймс — аптекарят, е закъсал нещо с очите, почти не вижда — отвърна натъжен Ричард. — Синовете му са поели аптеката и складовете, а той се е изнесъл с жена си и с двете си щерки — стари моми, в много хубава къща недалеч от Бат. Баща ми пък се е преместил в кръчма „Камбаната“ на две крачки от старата пивница, понеже Задругата отново се е впуснала в поредната си строителна оргия и е съборила „Гербът на Купър“. Най-голямото момче на брат ми е с тях — слава богу! А братовчедът Джеймс — свещеникът, бил много радостен, защото станал каноник на катедралата. — По лицето му мина сянка. — От хората, които познавам, е умрял само Джон Тревилиън Сийли Тревилиън, издъхнал от лакомия. Виж, така и не разбрах за какво точно се е полакомил толкова.

— Все тая за какво, важното е, че се е махнал от лицето на земята — рече Стивън, който знаеше цялата история от игла до конец.

— Има и най-различни други новини. Във Франция наистина е избухнала революция и монархията е смъкната, макар че кралят и кралицата още били живи и здрави. За огромна изненада на Джем Съединените американски щати още не са се разцепили и не само това, ами били съставили крайно радикална писмена конституция и бързо си връщали парите. — Ричард се подсмихна. — Според Джем жабарите

се били вдигнали на бунт по една-единствена причина — заради калпака на Бенджамин Франклин. Какво още пише ли? — Той разлисти писмото. — А, ето:

„За разлика от американците, които подходиха научно към изграждането на система за парламентарен контрол и уравнивяване на силите, французите решиха да карат през просото. Там, където законът мълчал, логиката щяла да си каже тежката дума. Но понеже французите не знаят що е логика, предричам, че републиканското управление във Франция ще се задържи ден до пладне.“

— Прав е човекът.

Кити само местеше поглед от единия към другия и не разбираше много-много какво си говорят, но бе неописуемо щастлива, задето Ричард и Стивън са погълнати от неща, ставащи в хубавия край на света.

— През 1788 година кралят се поболял не на шега и някои елементи се опитали да наложат принца на Уелс за регент, но кралят взел, че оздравял и наш Джордж останал с пръст в уста, затънал до гуша в дългове. Все така отказвал да се венчае за жена като за него и продължавал да е влюбен до полуда в римокатоличката госпожа Мария Фицхърбърт.

— Религията и религиозните различия — въздъхна Стивън — са най-голямото проклятие за човечеството. Защо не си живеем живота и не оставим и околните да го живеят, както сметнат за добре? Да вземем Джонсън. Рече и отсече: каторжниците да се женели помежду си, но така и не им даде възможност на хората да се опознаят — развратът си е част от опознаването. Но карай! — След изблика на гняв той се овладя и смени темата. — Ами Англия?

— Господин Пит продължавал да си разиграва коня. Данъците били_скочили до небесата. Облагали дори вестниците и списанията, че й рекламата — по два шилинга и шест пенита, независимо от размера. Джем пише, че така малките дюкянчета и предприятия се видели

принудени да се откажат от рекламите на стоката си и били разчистили терена за едрите акули.

— А Джем пише ли нещо повече как първият помощник-капитан и екипажът на „Дар“ са се вдигнали на бунт и са натоварили на лодка лейтенант Блай? Всички говорят само за бунта на „Дар“, а не за Френската революция — уточни Стивън.

— О, мен ако питаш, всички подпитват за метежа на „Дар“, понеже екипажът е предпочел хубавиците на Отахейти пред хлебното дърво.

— Дума да няма. Но какво все пак пише Джем? Това е нечуван скандал, доколкото разбирам, в Англия само за това говорят. Разправят, че и Блай не бил вода ненапита.

— От писмото излиза, че го обвиняват най-вече, че е тръгнал да бие толкова път до Отахейти и до проклетото хлебно дърво главно защото е смятал да го пробутва като евтина храна на робите негри в Западна Индия — поясни Ричард и отново взе да разлиства страниците. — А, ето... Стилът на Джем е неподражаем, по-добре чуйте направо какво пише той:

„Лейтенантът пехотинец на име Уилям Блай е венчан за жена от остров Ман, която по една случайност е племенница на Дънкан Камбъл, собственик на плаващите затвори. Връзката е много заплетена, но няма да се учудя, ако именно чрез господин Камбъл Блай се е запознал със сър Джоузеф Банкс, проявил изострен интерес към често одумваното пътешествие до Отахейти с цел беритба на хлебно дърво. Онова, което ме хвърля в див възторг, е кръвосмесителната природа на крайния резултат от тази експедиция, събрала като в брак Кралската флота и Кралското общество. Камбъл продал на флотата един от корабите си — «Витея». Флотата пък го прекръстила на «Дар» и назначила мъжа на племенницата на Камбъл — Блай, за главнокомандващ и за интендант на «Дар». Заедно с Блай отплавал Флечър Крисчън, също родом от Ман, от семейство с кръвна връзка с жената на Блай и племенница на Камбъл. Крисчън бил заместник-главнокомандващ, но

нямал назначение от флотата. Те двамата с Блай плавали заедно и преди и си били направо неразлъчни, както приляга на двама обратни. Но млъкни, сърце!“

— Ей я Англия като на длан! — каза Стивън, след като се покопоти от поредния пристъп гръмогласен смях. — Където се обърнеш, шуробаджанащина, подправена за вкус с кръвосмешение.

— Какво е кръвосмешение? — поинтересува се Кити, която вече си беше изяснила какво е обратен.

— Полово сношение между много близки кръвни роднини — отвърна Ричард. — Най-често между деца и родители, сестри и братя, между вуйчовци, чичовци и лели, от една страна, и техните племенници.

— Ух! — потрепери Кити. — Но не виждам каква е връзката с бунта на „Дар“. — Това, Кити, е литературен похват, казва се ирония — намеси се Стивън. — Какво още пише Джем?

— Ще ти дам писмото, да си го четеш на спокойствие — обеща Ричард, — макар че си струва да ти кажа още нещо. Според Джем господин Пит и Парламентът си умират от страх, че след Америка и Франция и в Англия може да избухне революция, и разглеждат Ботаническият залив като неизбежно зло, което ще спаси кралството. В Ирландия ври и кипи, уелсци и шотландци също роптаят. Нищо чудно в списъка за изселване Пит да добави и бунтовници.

Ричард не обсъди личните новини около господин Тисълтуейт, които бяха повече от добри. Доставчикът на тритомни романи за грамотни дами бе усвоил това изкуство дотолкова, че произвеждал до две романчета на година, вече не си знаел парите, купил си голяма къща на Уимпоул Стрийт, държал прислуга от дванайсет души, имал си и каляска, теглена от четири еднакви коня, и графиня за любовница.

След като Стивън си тръгна с писмото на господин Тисълтуейт и съдовете бяха измити, Кити си позволи още една забележка — вече не се страхуваше, понеже Ричард даваше всичко от себе си, за да не се държи като Бог Отец.

— Джем сигурно е много надут — рече младата жена.

— Кой, Джем ли? Надут? — Ричард прихна при спомена за своя приятел — мъж канара с кървясали воднистосини очи и кавалерийски

пищови, щръкнали от джобовите на сюртука му. — Не, Кити, много земен и симпатичен е. Е, пада си по чашката — на времето в Бристъл беше сред най-верните клиенти на баща ми. Сега живее в Лондон и е натрупал цяло състояние. Докато бях на плаващия кораб „Церера“, тъкмо благодарение на него си опазих здравето и не полудях. Ще го обичам до сетния си ден.

— Тогава и аз ще го обичам. Ако не беше ти, Ричард, щях да съм много по-зле, отколкото сега — отбеляза Кити, за да му стане приятно.

Лицето му се сгърчи.

— А можеш ли изобщо да не ме обичаш?

Младата жена го погледна много сериозно — очите ѝ вече не му се струваха същите, както на Уилям Хенри, сега те си бяха само нейни, от което ставаха още по-любими.

— А можеш ли изобщо да не ме обичаш, Кити? — повтори той.

— Аз, Ричард, те обичам. Винаги съм те обичала. Макар че според мен това не е истинската любов.

— В смисъл, че не е начало и край на живота ти ли?

— Ти си точно това: начало и край на съществуването ми. — Движенията, изражението, погледът в очите ѝ бяха пределно красноречиви, нещо, което обаче не можеше да се каже за думите ѝ, които звучаха ни в клин, ни в ръкав. Кити не умееше да подбира най-точните изрази, с които да обясни какво чувства и мисли. — Знам, говоря като последната неблагодарница, но не е така, наистина съм ти признателна. Понякога обаче се питам какво ли е щяло да стане, ако всичко това не ми се беше случило, ако не ме бяха осъдили и изселили толкова далеч от дома. И дали не съм била орисана за някого в Англия, когото сега няма да срещна никога. Някой, който е истинската ми любов. — Кити видя изражението на Ричард и побърза да допълни развълнувано: — Много щастлива съм, харесва ми да работя в градината и да се грижа за къщата. Не мога да ти опиша колко се радвам, че чакам дете. Но... Ох, де да знаех какво съм изпуснала!

Как да ѝ отговори на това?

— Вече не си влюбена в Стивън, нали?

— Не. — Сетне Кити допълни така, сякаш му доверяваше голяма тайна: — Той се оказа прав, беше си детинско увлечение. Гледам го сега и сама не мога да си се начудя.

— А какво виждаш, когато гледаш мен?

Кити настръхна и се сви, сетне заувърта като палаво дете, направило пакост — Ричард тутакси разпозна знаците и съжали, че изобщо е попитал и я е принудил да лъже, за да му се хареса. Сякаш виждаше какво става в главицата ѝ: мислите ѝ се въртяха шеметно в кръг, Кити се мъчеше да се сети за отговор, от който хем на Ричард да му стане приятно, хем тя да не се изложи и злепостави. Той зачака, едва ли не развеселен, да види какво ще измисли. Това, нейното, си беше, разбира се, истинска любов: да разбираш, че любимият човек си има недостатъци и не е съвършен, и въпреки това да продължаваш да го обичаш. А Кити си представяше истинската любов като призрак, като рицар в бляскави доспехи, който обикаля надлъж и шир света, турил до себе си на седлото своята изгора.

Дали тя щеше да съзрее някога дотолкова, та да проумее какво е любовта? Ричард се съмняваше, после обаче си каза, че така дори е по-добре. Двама беловласи мъдреци в едно семейство щяха да бъдат прекалено много. Ричард обичаше предостатъчно и за двамата.

Отговорът на Кити беше искрен — тя беше схватлива и бързо се учеше:

— Наистина не знам, Ричард. Изобщо не приличаш на баща ми, значи не е кръ... кръвосмешение. Приятно ми е да те виждам, винаги... неописуемо щастлива съм, че нося в утробата си твоето дете, понеже от теб ще излезе незаменим баща.

Най-неочаквано Ричард си даде сметка, че има един въпрос, който така и не се е сетил да ѝ зададе.

— Какво искаш, момче или момиче?

— Момче — отвърна Кити без колебание. — Никоя жена не иска момиче.

— Ами ако се роди момиче?

— Ще го обичам много, но няма да храня надежди за бъдещето му.

— Защо, защото светът принадлежи на мъжете ли?

— Да, мисля, че заради това.

— Много ли разочарована ще бъдеш, ако се роди момиченце?

— Не! Ще си имаме и други деца, все ще имам и момчета.

— Нека ти кажа една малка тайна — изшушука Ричард.

Тя се наведе към него.

— Каква?

— За предпочитане е първото дете да бъде момиче. Момичетата израстват по-бързо от момчетата, така че щом се роди първото малко мъжле, то ще си има не една, а цели две майки и едната ще му бъде, кажи-речи, връстница, значи току ще го грабва за ухото, ще го води на някое прикътано местенце и ще го скъсва от бой. Родната му майка не би го направила — сърце няма да й даде.

Кити прихна.

— Говориш така, сякаш си го изпитал на собствен гръб.

— Вярно си е, няма да си кривя душата. Имам две по-големи сестри. — Той се протегна като котка. — Много се радвам, че всички в Бристъл са добре, въпреки че ми е мъчно за братовчеда Джеймс, почти е ослепял, човекът. И той като Джем Тисълтуейт направо ме спаси. Никога не съм страдал от болестите, ширещи се сред каторжниците — особено по занданите и корабите. Затова и може да съм на четирийсет и три години, но работя не по-зле от младите. И се любя не по-зле от тях. Запазих си здравето и силите.

— Но и ти си гладувал като всички останали, нали?

— Да, ала гладът не може да ти навреди, докато от него мускулите не започнат да се разпадат непоправимо. А моите мускули явно бяха по-здрави, отколкото на останалите. Пък и не се е случвало да гладуваме дълго. В Рио похапнахме портокали и лимони, на драгата в Темза също не сме лягали на празен стомах, на кораба често ни даваха рибена чорба, а един човек на име Стивън Донован редовно ме гощаваше с току-що омесени хлебчета с масло и с кресона на капитан Хънтър. Късметлия съм си, Кити — усмихна се Ричард и притвори очи.

Днес явно беше ден на спомените.

— Не бих го нарекла късмет — възрази младата жена. — Това според мен е по-скоро някакво качество, каквото мнозина не притежават. Виж, ти го имаш. Стивън — също. Винаги съм си мислела, че го притежава и майор Рос — поне от онова, което съм чувала за него. Нат и Оливия Лукас също са надарени с него. Аз — не. Затова се радвам, че си баща на децата ми. Имат шанса да наследят повечко, отколкото аз.

Той вдигна ръката й и я целуна.

— Много красив комплимент ми направи, жено. Може би все пак ме обичаш мъничко.

Кити въздъхна отчаяно и се извърна към масите и столовете, отрупани с книги. Върху един от тях се мъдреше кутията с шапката.

— Кога ще я занесеш на Лизи? — попита тя.

— Според мен трябва ти да я занесеш и да си оправиш отношенията с нея.

— Не мога.

— Е, тогава и аз няма да я занеса.

Въпросът с шапката си остана все така нерешен, когато двамата си легнаха. Кити бе толкова уморена, че не ѝ беше до любене.

Ричард подремна два часа и в съня си видя цяла върволица познати лица, преобразени и изкривени от изминалите години. После се събуди и стана от постелята. Намъкна набързо панталоните и излезе на пръсти от къщата. Тиби вече си имаше дружинка — Фатима, Шарлот също — Флора; двете кученца и двете котета се размърдаха, но Ричард им каза да мълчат. Бяха се свили на кравай всички заедно в изкорубен боров дънер. Беше им го донесъл, понеже му се бе сторил много подходящ. С повече котки и кучета в къщата няма да се завъдят плъхове. Мактавиш пак се разпореждаше в двора, вече бе късно да си сменя навиците. Пък и продължаваше да бъде единственият мъжкар.

Пълната месечина се издигаше полека-лека в небето на изток и плиснала студения си бледен светлик, гасеше една по една ярките звезди — беше светло, направо можеше да се чете. По небосклона нямаше и едно-едничко облаче, чуваха се само бълбукането на кладенчето, ромона на водата, стичаща се по нанадолницето, стенанията на боровете, писукането на две бели речни рибарки, чиито тъмни очертания се открояваха върху сребристото небе. Ричард отметна глава и вдъхна от нощта, от свежата ѝ чистота, от утехата на нейната самота, от далечината, от ненарушавания с нищо мир.

Смяташе след неделната служба да пише на баща си, на братовчедите Джеймс и на Джем Тисълтуейт, за да им съобщи, че е успял да създаде дом в тая южна безбрежност. Беше намерил своето място — е, с помощта на малко злато, за което искаше да им благодари. Но златото си беше злато. Ако Ричард бе постигнал нещичко, то бе плод най-вече на двете му ръце и на неговата воля. Сега вече остров Норфолк бе негов дом.

Междувременно трябваше да огледа хубавичко сандъка, да не би Кити и Джоуи Лонг да го насекат на подпалки или да го занесат в градината, за да държат в него тор. Вместо да тръгне нагоре по баира, Ричард слезе надолу; при пътеката за къщата, при синора откъм страната на Моргановия поток и пътя за Куинсбъро, беше малката колибка на Джоуи — момъкът и Макгрегър му бяха стражата, първата отбранителна линия, в случай че се появят злосторници. Не че Ричард очакваше някой да влезе в имота му. Но знае ли човек колко на брой и какви каторжници ще изпрати негово превъзходителство губернаторът, притиснат от все по-големите трудности в Нов Южен Уелс?

Ричард намери местенце, осветено добре от пълната месечина, и се зае да разсича сандъка с длетото и малкото чукче, като внимаваше да удря тихо. Така си и знаеше — щом махна дебелия външна дъска, между нея и вътрешната зейна пролука, запълнена с бял памучен плат, какъвто използват за превръзки. След броени минути целият сандък се бе превърнал в купчина трески, а Ричард бе събрал сто лири стерлинги в златни монети. Смъкна си панталона, струпа монетите отгоре по средата, събра насечените дръвца, сложи панталона върху тях и се върна в къщата. Кети твърдеше, че му вървяло не защото бил късметлия. Лично той не знаеше дали тук става въпрос за късмет или за Божия благодат. Макар че всъщност нямаше голяма разлика.

Докато бе строил къщата, беше помислил и за скривалище: в дъното, при стената откъм западния склон бе избрал напосоки една от каменните подпори и бе оставил мястото в средата кухо. За това не знаеше никой, никой нямаше и да узнае. Ричард отброи двайсет от монетите, а останалите осемдесет пъхна в скривалището, после се върна на пръсти в стаята и си легна. Кити промърмори, измърка, Мактавиш заудря с опашка по завивките. Ричард помилва кучето, притегли Кити, която лежеше с гръб към него, до себе си, помилва я по хълбока и затвори очи.

На заранта, когато той отиде на работа, кутията с шапката още си беше на стола и сякаш гледаше укорно Кити, докато тя шеташе из къщата, бършеше прах, переше, подреждаше книгите, приготвяше продуктите за студения обяд — беше твърде горещо да обядват топла храна. По едно време младата жена си помисли, че може да вземе

Джоуи и да отскочи до Сидни. Искаше ѝ се да намери Стивън и да го покани на вкусна вечеря.

Божичко, колко грижовен беше тоя Ричард, мислеше за всичко! Беше струпал остатъците от сандъка в купчинката с подпалки отстрани на входната врата, беше ги насякъл така, че огънят веднага да се разгори. Сега обаче беше още топло да се пали печката, затова Кити реши да изчака да се свечери и чак тогава да опече хляба. Вече беше излязла навън, когато отново се сети колко добър е Ричард и се обърна към стаята да погледне кутията с шапката. Въздъхна, върна се, взе я и се отправи към пътя за Куинсбъро. Джоуи сечеше борове. Ричард беше решил да изсече почти цялата гора при Моргановия поток, та догодина през юни да засее доста декари с пшеница и царевица. Джоуи не го биваше да бичи, но умееше да сече. Макгрегър из лая да го предупреди, че се задава Кити — докато кучето стоеше на пост, нямаше опасност някое от дърветата да падне не където трябва.

— Джоуи, имаш ли нещо против да дойдеш с мен до Сидни?

Запъхтян, добрякът я погледна с обожание и кимна, без да проронва и дума. Грабна ризата, метната на близкия клон, облече я радостно и двамата тръгнаха към баира Джордж, следвани по петите от Макгрегър и Мактавиш, които въртяха щастливо опашки.

— Имам малко работа в губернаторската къща — поясни Кити, — през това време ти намери господин Донован и го покани на вечеря. Ще те чакам тук. И не се шляй!

В къщата на заместник-губернатора кипеше усърден труд — вътре беше пълно с хора, които майсторяха, променяха и добавяха едно или друго, Нат Лукас даваше нареждания, а останалите начаса му се подчиняваха. Само някой много глупав каторжник би се помайвал, ако са го пратили да работи в къщата на командващия, а колкото и да е изненадващо, глупаците сред каторжниците се брояха на пръсти. Ремонтът беше само временен изход от положението — капитан трети ранг Кинг все още не бе решил дали къщата да остане тук, на този хълм, или да я премести на баира, където според Ричард навремето се били намирали първите ниви на острова. Кити не бе идвала досега в дома на заместник-губернатора и не знаеше дали като каторжничка трябва да търси задния вход, или да мине през парадния, обърнат към морето.

— Кого търсиш, котенце? — попита Нат Лукас.

— Госпожа Морган.

— В кухнята е. Мини отзад — обясни той, сочейки, и ѝ намигна. Тя заобиколи къщата и отиде в пристройката, служеща за кухня.

— Госпожо Морган?

Съсухрената, облечена в тъмни дрехи жена при печката се обърна, черните ѝ очи се разшириха, младичката каторжничка, която белеше картофи на масата, остави ножа и зяпна от учудване. Лизи отиде при масата със залитане, което се стори странно на Кити, и сръчка момичето.

— Хайде, излез да ги белиш отвън! — тросна ѝ се тя. Сетне се обърна към Кити: — Какво искаш, драга ми госпожо?

— Нося ти шапка.

— Шапка ли?

— Да. Хайде, виж я. Великолепна е.

Кити направо цъфтеше с издутото коремче, с бялото личице, скрито под широката периферия на шапката, оплетена от местна жилава трева (корабите бяха докарали много повече шапкари, отколкото земеделци), с русата коса, няколко кичури от която се подаваха изпод шапката, със светлите клепки и вежди, от които лицето ѝ изглеждаше някак дръзко и които, кой знае защо, не се възприемаха като недостатък. Уж я мислеха за грозновата, тя обаче изобщо не беше невзрачна. Лизи бе научила от мълвата, че напоследък Кити Кларк е приятно закръглена и изобщо не прилича на кльощавата голтачка, която бе видяла онзи път, когато посети къщата на Ричард. Е, сега Лизи можеше да се убеди с очите си, че хората са прави, и това не бе никаква утеха. Ами тоя щръкнал корем — да се пръснеш от мъка! Плиснаха я вълни на съжаление и разочарование — къде ли ѝ беше шишенцето с илачите?

— Сядай — разпореди се тя рязко, сетне глътна тайно от шишенцето и затаи дъх.

Кити ѝ подаде със сериозна усмивка кутията за шапки.

— Заповядай.

Лизи я пое, разположи се на един от столовете, развърза връвта, вдигна капака.

— Аууу! — ахна точно както преди това и Кити. — Аууу!

Шапката беше извадена и огледана от всички страни с неприкрита възхита. После Лизи Лок ревна толкова гръмогласно, че от

изненада Кити подскочи на стола.

Мина доста време, докато успя да поуспокои жената, която ѝ приличаше на Бети Райли, по-възрастната слугиня в имението, забъркала и четирите момичета в такава ужасна каша.

— Недей, Лизи, недей! Хайде, успокой се — взе да я увещава тя, да я милва и потупва по гърба.

В края на огнището имаше тумбесто гърне, а върху масата — чайниче. Ето какво ѝ трябваше на Лизи — чай! Кити се запретна да тършува и намери кутийка чай и стъкленица с огромна буца захар и с чукче, после заля чая с вряла вода, остави го да се запари, отчупи с чукчето от буцата захар и наля от димящата течност в порцелановата чашка с чинийка. Виж ти, в къщата на заместник-губернатора си имаха всичко, ама всичко! Порцеланови чаши с чинийки в кухнята, моля ви се! Кити не беше виждала чаша с чинийка още откакто я бяха арестували, а ето че сега в някаква си кухня беше намерила цели две чаши с чинийки към тях! Какви ли други несметни съкровища имаше в къщата? Колко ли слуги обслужваха господин и госпожа Кинг? Дали си пиеха чая на корем, без да се притесняват, че ще вземе да свърши, дали се хранеха от порцеланови купи и чинии, и супници? Дали си имаха картини по стените? И саксии с цветя по стаите?

— Току-що ми казаха, че ме уволняват — проплака през хълцане Лизи. — Господин Кинг ми го съобщи.

— Ето, пийни си от чая! Хайде де, ще ти полекне, наистина — запредумва я Кити, като я галеше по черната коса.

Лизи си избърса с престилката очите и погледна тъжно заклетата си съперница.

— Наистина си мило момиче — отбеляза тя, след като стомахът ѝ се постопли от чая.

— Дано — рече Кити и също отпи мъничко от чая. Защо ли беше толкова вкусен, когато го пиеш от порцеланова чаша? — Шапката харесва ли ти?

— Права си, великолепно е. Майор Рос щеше да подсвирне и да ми каже, че с нея изглеждам царствено, докато госпожа Кинг и да ми направи комплимент, ще бъде с половин уста. Инак е много мила, с отлични обноски, не мога да виня нея. За всичко е виновен капитан Кинг. И онзи тъпанар Чапман, да опустее дано негодникът му с негодник. Вече си прави тънките сметки. И умува как да забогатее тук.

Освен това влияе изключително зле на госпожа Кинг, но и капитанът не е вчерашен, вече го забелязва. От мен да го знаеш, в най-скоро време ще му бие шута и ще го експедира чак в Куинсбъро или Филипсбърг. Но капитан Кинг нещо не ме харесва, Кити, умът ми не го побира защо. Прекалено проста съм била за жена като госпожа Кинг, това ми каза, представяш ли си! Аз — проста! И таз добра. Не знае той какво е простачка. Разправя, че не искал децата му да ме слушат... е, защо да си кривя душата, понякога се изпускам и казвам от време на време майната му. Но без „еба ти“ и другите му такива дивотии, Кити, честен кръст. Какво съм виновна аз, все пак в затвор съм лежала. Преди не съм псувала, нито клепа някога.

— Напълно ти влизам в положението — увери я разпалено Кити.

— Както и да е. Все пак не може да ме изрита току-така — тросна се войнствено Лизи и вирна брадичка. — Аз съм свободна жена, не някоя каторжничка. И знаеш ли кого е решил, моля ти се, да вземе на мое място? — попита тя, до немай-къде възмутена.

— Не, кого?

— Мери Ролт. Мери Ролт, представяш ли си! Псува като хамалин, от мен да го знаеш. И само защото Мери Ролт се чука със Сам Кинг, пехотинеца, дето е решил да се установи тук за постоянно. Кинг. Същото име. Само защото се казва като него, капитанът е решил, че е по стока от останалите. Да, ама не! — Лизи си пийна отново от чая и се загледа в шапката. — Жалко, че нямам огледало.

— Госпожа Кинг сигурно има.

— То оставаше да няма! Голямо такова, виси й в спалнята.

— Тогава я помоли да се погледнеш. Надали ще те отпрати, щом има отлични обноски и е добра по душа.

— Шапката си я бива, нали?

— По-хубава не съм виждала. В писмото си господин Тисълтуейт пише, че била последният писък на модата, графините и другите му там знатни дами само с такива се разхождали. Разправя и че човек вече не можел да разпознае благородничката от леката жена... — Кити се сепна, ужасена какви ги е наговорила, Лизи обаче се беше втренчила в шишенцето с лекарството. — Виж какво — побърза да каже Кити, — не увесвай нос, семейство Кинг може да те остави като готвачка. Ричард ми каза как майор Рос не можел да те нахвали, по-вкусни гозби от твоите не бил опитвал.

— Аз обаче си имам други намерения — отвърна високопарно Лизи.

Сърчицето на Кити трепна радостно — Лизи Лок беше обидена от дън душа, беше и стъписана, но ето, вече се съвземаше. То оставаше да не се съвземе. „Такива сме си ние, каторжничките — куражлийки! Не се даваме току-така. Нямахме да дойдем на другия край на света и да оцелеем, ако не бяхме куражлийки. Лизи си е костелив орех. Но по душа не е лоша. Инак е нямало да оцелее. Свободните граждани сигурно цъкат с език и се възхищават на госпожа Кинг, задето е толкова смела, не се е уплашила да дойде чак тук и да преглътне неудобствата и неуредиците, но госпожа Кинг не е била каторжничка и аз никога няма да ѝ се възхищавам така, както се възхищавам на Лизи Лок. Или на Мери Ролт. Или на Кити Кларк. Така че, драга ми госпожо Кинг, да имаш много здраве! Пий си там чая, който слугинчето ти е запарило и ти е поднесло в тънък-претънък порцелан. Слагай си мекичките парцали, след като същото това слугинче каторжничка е изпратило кръвта по тях и ги е проснало да се изсушат! Може и да си образцова съпруга на главния тъмничар, но не можеш да ни стъпиш и на малкия пръст, така да знаеш!“

— И какви намерения имаш? — попита Кити.

— Бях те намразила, задето ми открадна Ричард — отбеляза Лизи, а после се изправи да си сипе още малко чай и да отчупи от буцата захар.

— Честен кръст, не съм ти го крадала!

— Знам! По-скоро той открадна теб. Върви, че ги разбери! Мъжете, де. При повечето е достатъчно търбухът им да е пълен и оная работа, дето виси отдолу, да е задоволена, и са щастливи от живота. Но Ричард открай време си е по-различен, още откакто влезе в Глостърската тъмница — да си рече човек, че е потомствен княз, така стъпваше. И беше един спокоен такъв, царствен и сдържан. Никога не му се е налагало да повишава тон. Голям мъж, голямо нещо, ха-ха-ха! Нали, Кити? Или греша?

— Да, така е — потвърди младата жена и пламна като домат по-скоро от невежество, отколкото заради тънкия намек.

— Опъна се дори на Айк Роджърс — още по-голям мъж и от него — и окото му не мигна. Натри му на бърза ръка носа, в миша дупка го натика. Доколкото знам обаче, после се били сприятелили много.

Такъв си е нашият Ричард, мъж за чудо и приказ. Аз съм влюбена в него, той обаче никога не ме е харесвал. Отчаяна работа. Отчаяна работа, ти казвам — захлипа пак госпожа Морган и отново стана, за да капне от съдържанието на шишенцето в чая си. — Готово! Сега вече по се ядва. Ти искаш ли?

— Не, мерси. Та какви са ти намеренията, Лизи?

Чак сега Кити си даде сметка, че каквото и да слага в чая си, Лизи го пие сигурно още откакто господин Кинг ѝ е казал, че я уволнява, и е излязъл от стаята.

— Имам си едно наум за Томас Скъли, пехотинец е, току-що се върна, иска да вземе земя тук. На две крачки от Моргановия поток. Хрисим човечец е, общо взето, като Ричард. Но не иска деца. Няма си жена и ми поиска ръката, след като ми опита поничките с банани и ром. Отпратих го, горкия, но сега, щом капитанът разправя да съм си обирала партакешите, защо да не ида при Скъли?

— Много ще се радвам, ако ни станеш съседка — възкликна най-чистосърдечно Кити и се накани да си тръгва.

— Детето кога го чакаш?

— След около два и половина месеца.

— Благодаря ти, че ми донесе шапката. Господин Тисълтуейт, значи.

— Да, господин Джеймс Тисълтуейт.

На Кити доста ѝ беше олекнало на душата, когато излезе навън и видя, че Джоуи и двете кучета я чакат в подножието на хълма Джордж.

— Беше прав, когато настоя да занеса шапката — сподели тя с Ричард, докато режеше на тънички парчета свинското, което сами си бяха осолили, заливаше го със соса, който бе забъркала с много лук, и слагаше в калаените чинии от картофите и зеления фасул. — Ние с Лизи ще станем първи приятелки — засмя се тя. — Двете госпожи Морган. — Сложи една от чиниите пред Стивън, другата — пред Ричард, сетне взе и своята и седна на масата. — Тая сутрин капитан Кинг я е уволнил, клетата.

— Опасявах се от това — рече Стивън и се зае да реже храната на късчета, които да може да загребва с лъжицата. Колко жалко, че нямаха вилици! — Кинг е строг съпруг, иска да предпази жена си от всичко недостойно и отблъскващо, а Лизи Лок безспорно е доста окаяна. Жалко. Госпожа Кинг е висока, леко върлинеста и изобщо не

ми прави впечатление на чак толкова благонравна, особено когато е с Уили Чапман. — Той направи кисела физиономия. — Всъщност за Лизи Лок не знам, но този тип наистина е отблъскващ. Пиявица, ви казвам.

— Имат си порцеланови чаши и чинийки — съобщи Кити, докато лапаше за двамина, — и аз пих чай с такава чашка. Щом дори в кухнята държат порцелан, значи госпожа Кинг наистина е жена от сой.

— И аз на драго сърце бих ти купил порцеланови чаши и чинийки, Кити — каза Ричард, — но тук не става въпрос само за пари.

Стивън наостри уши.

— Точно така — съгласи се той, след като вдигна глава от чинията. — Остров Норфолк надали ще има в обозримо бъдеще продавница, ще се наложи още дълго да се задоволяваме със сергиите, опъвани от капитаните на кораби на правия плаж. За беда на такива сергии няма да намериш глезотии като порцеланови сервизи за чай и сребърни вилици. Все същите грънци, печки, басма, долнопробна хартия, мастило.

— Трябват ни именно грънци, печки и басма, а не разните му, както се изрази, глезотии — не сме опрели до тях — отбеляза Ричард, отново вживял се в ролята на Бог Отец. — Намират се и дрехи.

— Да, но забелязвам, че жените нещо не ги харесват — възрази Стивън.

— Не ги харесват, защото са ги избирали мъже — усмихна се Кити. — А те си мислят, че една жена ще предпочете да си купи дрешка, вместо порцелан или пердета. При всички положения не избират хубави дрехи.

— А ти искаш ли пердета? — попита Стивън. Глождеше го любопитство защо ли Кити не се притеснява, че не може да се омъжи за Ричард. — Двете госпожи Морган — повтори той, но без угризения на съвестта.

— Точно така — потвърди Кити, сетне остави лъжицата и огледа всекидневната, която малко по малко придобиваше завършен вид: вътрешните стени вече бяха сковани и почти изгладени с шкурката, по тях дори имаше сложени една под друга лавици с книги, младата жена бе намерила и цъфнало цвете, което бе пресадила в очукано канче. — Моята къща си е най-хубава. Ще бъде чудесно, ако си имаме и килими, пердета, вази, картини по стените. Стига да разполагам с коприна за

везане, щях да си уشيا и възглавнички за столовете и ковъорчета за стените.

— Някой ден и това ще стане — обеща Ричард. — Някой ден. Дано се появи по-предприемчив капитан на кораб, който да предлага светилници и газ, коприна за везане, порцеланови сервизи и вази. Държавният резерв не проявява особено въображение. Само торбести дрехи, обуца, копани, калаени лъжици и чаши, канчета и лоени свещи.

След вечерята двамата мъже седнаха да обсъдят новините по вестниците, сетне се прехвърлиха на по-важни неща като пшеницата, сеченето и рязането на дървета, промените, които капитан трети ранг Кинг се бе запретнал да прави.

— Може да си разправя каквото ще и да се прави на много благороден, но пак не успя да намали наказанията — отбеляза Ричард. — Осемстотин камшика на голо, представяш ли си! Много по-великодушно е да го обесиш човека. Майор Рос е наказвал най-много с петстотин, а и тях после е намалявал, освен това ми прави впечатление, че напоследък не разрешават на лекарите да се намесват и по своя преценка да слагат край на побоя, както преди.

— Защо увърташ, Ричард, и не признаеш, че виновни са ония от Корпуса на Нов Южен Уелс — скотове, командвани от още по-големи скотове. Сега пък са взели на мушка клелите ирландци, много ми е мъчно за тях.

— Почти всички са родом от оная част на Ирландия, която не е под английска юрисдикция, и малцина знаят английски. Войниците се кълнат, че знаели, но това е твърде пресилено. Как да си вършат работата, като не разбират нарежданията? И все пак открих сред тях човек, с когото е истинско удоволствие да работиш на трионите — най-добрият след Били Уигфол. Весел такъв, услужлив — не ми разбира и дума, аз на него също. Но грабнем ли триона, и няма неразбирателства.

— Как се казва?

— Знам ли го! Нещо от рода на Флипъри Мипъри. Викам му Пади, почерпих го вкусен обяд — хляб и зеленчуци. Имаше и студено месо. Човек няма как да бичи дърветата, ако не е хапнал добре, трябва отново да го напомня на господин Кинг.

Не щеш ли, Кити прихна в звънък смях и плесна с ръце.

— О, Ричард, стига си ни занимавал с тия твои триони! Стивън има страхотни новини.

— Хиляди извинения, пак не можеш да вземеш думата от мен. Казвай сега!

— Сутринта Кинг ме повика при себе си и ме уведоми, че съм официалният лоцман на остров Норфолк. Мен ако питаш, те двамата с майор Рос сигурно са обсъдили надълго и нашироко колко много лодки, скутери и ладии са се разбили на рифа само защото не са спазили заповедите и не са се съобразили със сигналите да не се опитват да стигнат до брега. И дори са престъпвали нарежданията и съветите да не се връщат на корабите откъм плажа. Ето защо отсега нататък само аз и никой друг ще давам нареждания, каквото и да мислят по въпроса лоцманите на корабите. Моята дума е закон — включително за корабите, канещи се да хвърлят котва край острова — аз ще им казвам дали да навлизат в залива, или да ходят на Водопада, или пък да заобиколят откъм страната на залива Бол. Аз съм лоцман! Де да бях такъв и когато „Сириус“ беше тук, за нищо на света нямаше да допусна да заседне на рифа.

— Това наистина е прекрасно, Стивън! — ахна с грейнали очи Кити.

Ричард го дръпна за ръката.

— Това не е всичко, нали?

— Да, има още, признавам. — Сияеше целият — прекрасен мъж малко над трийсетте, пред когото се бе ширнал цял един нов свят. — Назначен съм в Кралската флота с временен чин юнкер, но веднага щом капитан трети ранг Кинг получи разрешение от негово превъзходителство губернатора, ще бъда произведен в чин лейтенант. Тогавя вече сигурно ще ме зачислят на кораб в пристанището на Портсмут. Но засега оставам тук, не се паникьосвай. А щом ми намерят истинско място като за лейтенант, вече ще се наложи да се разделим. Ала това предстои в далечното бъдеще. Междувременно съм лоцман, не след дълго ще бъдеш длъжен да се обръщаш към мен с лейтенант Донован. В свободното време ми възложиха да ръководя дърварите, изсичащи боровете по баира Джордж, така че — сбогом, отвратителна каменна кариера!

— Това трябва да се полее — оповести Ричард, след което стана и бръкна зад книгите върху лавицата. Извади от там бутилка. — Ром мое производство — отбран букет „Морган“. Майор Рос ми отля доста, но още не съм го опитал. Хайде да видим бива ли го местния ром, след

като е отлежал в буре заедно с малко от бристълския еликсир — колкото за вкус.

— За твое здраве, Ричард! — Стивън вдигна чашата и отпи с очакването да трепне и да се свъси. Но върху лицето му се изписа изненада и той отпи още една — вече юнашка, глътка. — Браво на теб, Ричард! — Вдигна чашата и по посока на Кити. — А сега да пием за Кити и за детето, държа да му бъда кръстник, така да знаете! Дано е момиче — ще я кръстим Кейт.

— Защо пък Кейт? — учуди се Кити.

— Защото в тоя край на света е за предпочитане да бъде опърничава, а не някоя свита душица — ухили се Стивън. — Недей да пребледняваш, мила ми майчице. Все ще се намери мъж, който да я укроти.

— Ами ако е момче? — попита милата майчица.

Отговори ѝ Ричард:

— Първият ми син ще се казва Уилям Хенри и всички ще му викат само така — Уилям Хенри.

— Уилям Хенри ли? Хубаво име — одобри доволна Кити.

Стивън се надвеси над чашата и въздъхна нечуто. Значи Кити не знаеше. Щеше ли изобщо да узнае някога? „Кажи ѝ, Ричард! Изплачи си душата пред жена си като пред равна, умолявам те!“

— И аз имам новини, лейтенанте... и дано някой ден станеш адмирал — оповести Ричард и вдигна чашата към Стивън. — Томи Краудър е получил от господин Кинг заповед да направи регистър на земята и на собствениците, на участъци. Мен ще ме впише като Ричард Морган, свободен гражданин, собственик на четирийсет и осем декара, закупени с лични средства, а не дарени от Короната. Ще ми дадат безплатно още четирийсет декара в Куинсбъро, в изсечения пояс. Ще ги получа някъде следващия юни като безвъзмездно дарение от Короната. И така, при Моргановия поток ще отглеждам пшеница, а в Куинсбъро — царевица, с която да си изхранвам свинете. — Той вдигна повторно чашата. — Пия отново за теб, лейтенант Донован, и съм ти признателен за всички добрини, които си ми правил през годините. Дано някой прекрасен ден командваш сто топа в голяма морска битка срещу французите, а после да те произведат адмирал. Обърни се, Кити, и не гледай.

Пъхна двайсетте златни монети в дланта на Стивън, той вдигна вежди, сетне ги пусна в джобовете на платненото си сетре. Когато казаха на Кити, че вече може да гледа, тя ги видя, че се смеят, но така и не разбра защо.

Началото на 1792 година се случи сухо, макар че по Коледа се беше излял обичайният пороен дъжд — слава богу, след като бяха прибрали реколтата. Кити наедряваше от ден на ден все повече, но не бе от жените, които изглеждат така, сякаш всеки момент ще се пръснат.

— Наистина, Ричард, по-добре ти да беше износвал клетото дете! — рече му веднъж тя отчаяна. — Стига си се притеснявал толкова, де!

— Все пак според мен трябва да слезеш в Артъровия дол и да останеш при Оливия Лукас — каза Ричард притеснен. — Моргановият поток е доста откъснат.

— Няма да ходя при никаква Оливия Лукас.

— Ами ако детето се роди преждевременно?

— Ричард, обсъдих всичко надълго и нашироко с Оливия — наясно съм с нещата. Повярвай ми, ще разполагам с предостатъчно време, за да предупредя Джоуи и да го пратя да каже на теб и на Оливия. Това ми е първото дете. Те не идват толкова бързо на бял свят — отсече Кити.

— Сигурна ли си?

— Повече от сигурна — увери го тя с гласа на издъхваща мъченица, сетне отиде напето при стола, седна без всякакви затруднения и погледна изпод вежди Ричард. — Искам да те питам някои неща и държа да ми отговориш — каза Кити.

Излъчваше властност — Ричард бе толкова заплепен, че не можеше да откъсне очи от нея.

— Питай, де — подкани и седна така, че тя да му вижда добре лицето. — Хайде, слушам те!

— Не след дълго ще ти родя дете, пък съм кажи-речи в неведение за живота ти. А малкото, което знам, съм го чула от Лизи Лок. Мисля, че имам право да знам повече от нея. Разкажи ми за дъщеря си, която е щяла да бъде на моите години.

— Казваше се Мери, погребана е до майка си в гробищата на черквата „Свети Яков“ в Бристъл. Почина тригодишна от едра шарка. Една от причините да предпочитам децата ми да израснат тук. Най-страшното, от което трябва да се плашим, е дизентерията.

— А други деца имал ли си?

— Син, Уилям Хенри. Удави се.

Лицето на Кити помръкна.

— О, Ричард!

— Не скърби, Кити! Всичко това се случи много отдавна, в друга страна. Децата ми няма да растат, изложени на такива опасности.

— Но и тук има опасности, да се удавиш, е най-голямата сред тях.

— Повярвай, синът ми се удави по причини, които тук не може да се повторят. Такива неща стават само по големите градове, а не на малки острови, където всички се познават. И тук има лоши хора и ние не общуваме с тях, ала щом си направим училище, ние, родителите, ще внимаваме, ще знаем много повече за учителите, отколкото в Бристъл. Уилям Хенри си отиде заради един учител. — Той понаведе глава на една страна и погледна изпитателно Кити. — Други въпроси?

— А жена ти в Бристъл как умря?

— От апоплексия. За щастие преди Уилям Хенри. Изобщо не се е мъчила.

— О, Ричард!

— Не се натъжавай, любов моя, излишно е. Всичко това се е случило, за да срещна теб, сигурен съм. Заради това и не ми беше съдено в Бристъл да вкуся радостта на истинския семеен живот, там дори си нямах свой дом. Единственото, което искам от теб, е да запазиш в сърцето си малко кътче и за мен — като баща на децата ти. Това и децата ще ми бъде достатъчно.

Тя отвори уста, понечи да каже, че Ричард има не само малко кътче в сърцето ѝ, но размисли още преди да е изрекла думите. Кажеше ли ги, щеше да му даде обещание, оброк, който не бе сигурна, че ще успее да изпълни. Харесваше го много и точно заради това не искаше да го залъгва, да намеква, че за нея той е повече от онова, което всъщност бе. В сърцето ѝ не звучеше музика, душата ѝ не бе окрилена. Ако Ричард ѝ дадеше и това, нещата щяха да се променят. Тогава щеше да бъде в състояние да му каже „любов моя“.

Февруари се случи ветровит и бурен, времето вещаеше урагани. Добре поне, че реколтата беше прибрана и зърното бе на сухо — храната беше предостатъчно, щеше да стигне за всички на остров Норфолк, макар че надали щяха да останат излишъци, за да бъдат прехвърлени в Нов Южен Уелс. За там щяха да заминат само много варовик и малко дървен материал.

На петнайсети февруари Ричард забърза към къщи, много притеснен, понеже беше закъснял. Заместник-губернаторът го беше забавил с безкрайните си въпроси, толкова много, че Кити не би успяла да ги зададе и за цяла седмица. Още не й беше време да ражда, ала Оливия Лукас бе казала на Ричард, че е получила болки, а Джоуи Лонг надали би могъл да изпълни ролята на акушерка. Поуспокоен от уверенията на Оливия и на Кити, че първородните деца не идвали толкова бързо на бял свят, той се запъти към къщата. Над високия каменен комин не се виеше пушек и Ричард ускори крачката — макар че беше влязла в деветия месец, Кити пак настояваше сама да си меси хляба.

Нито звук.

— Кити! — извика той и изкачи на бегом трите стъпала към входната врата. — Тук съм! — чу се тих гласец.

С разтуптяно сърце Ричард се втурна като хала през вратата и огледа от край до край стаята. От Кити нямаше и следа. Значи беше в спалнята — майко мила! Почнало се е!

Кити седеше, облегната на възглавниците в леглото — извърна лице към Ричард и го озари с блажена усмивка.

— Ела, Ричард, да се запознаеш с щерка си — рече му. — Кажу добър вечер на Кейт.

Нозете му се подкосиха, но, криво-ляво, той успя да стигне при леглото и да се отпусне тежко на крайчеца.

— Кити!

— Погледни я, Ричард! Не е ли красива?

Загрубелите от работа ръце му протегнаха малкото стегнато вързопче — божичко, не беше честно той да се грижи толкова много за ръцете си, а дланите на Кити да са тъй мазолести! Пое вързопчето и отместе леко пеленката, за да види мъничкото сбръчкано личице —

устицата образуваше съвършено „О“, клепачите бяха поотекли, кожата бе твърде мургава, та да се червенееше, а отгоре се виждаше кичурче гъста черна коса. Океанът от любов се отвори и погълна Ричард — той се остави безропотно на мощта му и се озова във вълшебното царство. Надвеси се, целуна скимтящото създание по челцето и усети как очите му се пълнят със сълзи.

— Умът ми не го побира. А уж беше добре, когато днес следобед те оставих. Не ми каза нищо.

— Нямах какво да ти казвам. Наистина се чувствах добре. Стана внезапно. Водата ми изтече, проряза ме остра болка, после усетих главицата. Постлах на пода чист чаршаф, клекнах и родих. Всичко стана за някакъв си четвърт час. Веднага след като изхвърлих плацентата, намерих конец, завързах пъпната връв и я отрязвах с ножиците. А тя, моля ти се, като ревна — страшно гласище, не е за разправяне! Умих я, почистих пода, накиснах чаршафа и се окъпах — похвали се гордо Кити, грейнала от самодоволство. — Не проумявам защо хората се притесняват толкова много. — Отмести края на домашната си басмена рокля и извади прелестна гърда с набъбнало тъмнорозово зърно. — Вече имам и мляко, макар че Оливия ме предупреди да изчакам малко, преди да кърмя. Не съм ли умна, а, Ричард?

Като внимаваше да не затисне новороденото в пеленките, Ричард се надвеси и целуна страстно Кити по устните. Избърса сълзите по лицето си и с грейнали от обожание очи се усмихна плахо.

— Много си умна и оправна, жено. Направила си го така, сякаш ти е за двайсети път.

— Нямам теглилка, не мога да я премеря, но според мен си е добре, както и на дължина. Прилича на Морганови, не на Кларкови.

Ричард се взря в личицето на Кейт, за да провери, но не видя никаква прилика.

— Единственото, което виждам, жено, е, че е чудно хубава. — Сетне се взря и в Кити. Изглеждаше изтощена, ала сияеше, сякаш не се е излагала на никакви опасности. — Добре ли си? Ама честно?

— Добре съм, честно! Само съм малко уморена. Излезе толкова лесно, че дори не ме боли. Оливия ме посъветва да съм клекнала. Това било естественото положение. — Кити отново погледна Кейт и я погледна.

— Ричард! — възкликна укорно. — Одрала ти е кожата! Толкова ли не виждаш?

— Наистина ли искаш да я кръстим Катерин — като теб?

— Да. Две Катерини — една Кити и една Кейт. А следващото момиченце ще кръстим Мери.

Сега вече Ричард не се сдържа — даде воля на сълзите си, докато Кити не остави новороденото и не го притисна до себе си.

— Обичам те, Кити. Обичам те повече от живота си.

Тя отново отвори устни и понечи да каже нещо в същия дух. Ала точно тогава Кейт нададе вой — беше огладняла. Затова и Кити само рече:

— Чуй, моля ти се! Мен ако питаш, Стивън е прав — ще отглеждаме опърничава млада дама. Край, не издържам. Ще я накърмя.

Извади ръце от ръкавите на роклята, остави я да се смъкне до кръста ѝ, разпови мъничкото създанийце и го допря, както беше голо, до кожата си със сладостно удоволствие, което направо сломи Ричард. „О“-то на малката устица се впи в зърното на подложената гърда, Кити въздъхна от удоволствие.

— О, Кейт, сега вече наистина те чувствам моя.

На Кити и през ум не ѝ беше минавало да се съмнява, че от Ричард ще излезе прекрасен баща. Но се изненада, когато той се посвети изцяло, телом и духом, на бащинството. Не една и две от приятелките и познатите ѝ се оплакваха, че мъжете им се притеснявали да не би да ги помислят за мухльовци, ако помагат в къщната работа или се занимават с децата. Смятали за достатъчно да гушнат малкото, ако е уморено, да го целуват и дундуркат, но не искали и да чуят да свършат нещо друго. А ето, Ричард пет пари не даваше какво щели да си помислят приятелите му. И някой да му беше дошъл на гости, пак повиваше Кейт, не се притесняваше дори да го завареха да пере или да простира пеленките. И както личеше, от това доброто му име ни най-малко не пострада в очите на околните. А дори и да бе пострадало, той не го забелязваше. А в случай че го забележеше, не смяташе, че си заслужава да обръща внимание. В едно отношение беше късметлия — изобщо не беше мижитурка, инак нещата може би щяха да изглеждат различно.

Работеше до премала, опитваше се да свърши повече за по-малко време, та да се върне у дома, при Кити и Кейт. Когато Кити с половин уста му предложи да работи по-малко на ямите с трионите и да посвети повече усилия на нивите, той я погледна ужасен — и дума да не става! Работата му на шеф на секачите бе добре платена и всяка банкнота, която изкараше и която биваше вписвана в държавните регистри, си беше залог за доброто бъдеще на неговите деца. Така де, още пращеше от здраве, можеше и да бичи дървен материал, и да обработва нивите.

Кейт вече беше на шест месеца, когато Томи Краудър дойде на втората яма и попита Ричард кога смята да впише невръстното момиченце в списъка на Държавното хранилище.

— Не сме опрели до хранилището, все ще изхраня жена си и детето — отвърна достойно Ричард.

— Капитан Кинг настоя да го впишем в списъка. Ела в канцеларията, ще го направим още сега — отсече Краудър, сетне се завъртя и тръгна, без дори да поглежда дали Ричард върви след него.

— Не виждам защо да вписвам жена си и детето в списъка — заповтаря пак вироглаво Ричард, след като влезе в тясната канцеларийка на Краудър. — Аз съм глава на семейството.

— Няма такова нещо, Ричард. Не си глава на никакво семейство. Кити е каторжничка, води се неомъжена. Затова и още е в списъка, там трябва да бъде вписано и детето й. Ти ми трябваш само като свидетел — обясни Краудър.

На Ричард му притъмня пред очите.

— Кити е моя жена. Кейт е моя дъщеря.

— Катерин Кларк, неомъжена... Точно така, намерих я — продължи да дърдори Краудър, след като намери реда върху съответната страница в дебелия тефтер. Взе пачето перо, топна го в мастилницата и се зае да пише, изричайки на глас: Катерин Кларк, дете. — Вдигна грейнал глава. — Готово! Вписахме я и ти ми беше свидетел. Благодаря ти, Ричард.

Писарят остави перото.

— Детето се казва Катерин Морган. Припознал съм я.

— Не, казва се Кларк.

— Морган.

Томи Краудър не беше от най-схватливите — пръскаше прекалено много сили, за да се покаже неоценим пред хората в състояние да му помогнат да се издигне в живота. Но сега най-неочаквано видя пред себе си очи, буреносни като залива Сидни по време на ураган, и пребледня като платно.

— Какво съм виновен аз, Ричард! — изпелтечи писарят. — Не съм ти съдник, аз съм си нищо и никакъв писарушка към управата на остров Норфолк. Капитан Кинг — допълни той — държи всичко да е тип-топ, като в Бристъл. Като бристълчанин би трябвало да си доволен. — Дърдореше като курдисан, вече не можеше да се спре. — Длъжен съм да впиша новороденото в регистъра, длъжен съм и да те помоля да удостовериш, че съм го сторил. Момиченцето се казва Кларк.

— Не е честно! — сподели по-късно Ричард със Стивън и добави, стиснал пестници: — Оня палячо в управата вписа, моля ти се, дъщеря ми в тъпия си регистър като Катерин Кларк. И за капак ме накара да гледам как го прави.

Стивън видя как мускулите под кожата на приятеля му са се опънали до скъсване и неволно потрепери.

— За бога, Ричард, овладей се. Какво са ти виновни Краудър и Кинг! Вярно, не е честно, но не можеш да направиш нищо. Кити не ти е законна съпруга. Не може да ти бъде. Има да излежава още няколко години от присъдата, което ще рече, че държавата е в правото си да върши с нея каквото сметне за необходимо. И официално Кейт се казва Кларк.

— Е, и аз мога да сторя нещо — изсъска през зъби Ричард. — Ще убия Лизи Лок.

— На друг ги разправяй тия, не си способен на такова нещо!

— Докато Лизи е жива, дъщеря ми се води незаконородена. Същото ще бъде и с другите деца, които Кити ще ми роди.

— Защо не погледнеш нещата по-иначе! — взе да го предумва Стивън. — Лизи се е уредила добре при Том Скъли, двамата си живеят чудесно, но Скъли бързо разбра, че не му е отръки да обработва ниви, и от зърно се прехвърли на домашни птици. Рано или късно ще разпродаде всичко на острова и ще се махне отгук. Пехотинците, заселили се на Норфолк, шушукат, че искал да посети Кате и Бенгалия,

преди да е остарял. Нима смяташ, че ще отплава към Изтока без своята Лизи Лок?

Ричард затвори очи и се сгърби унило.

— Добре де, ще погледна нещата от тази страна. Накъде биеш? Че ако Лизи наистина замине за Изтока, мога да поизчакам и да заявя, че не съм женен ли?

— Ами да! Ако ножът опре до кокала, ще бутна нещичко на някой измамник в Лондон да напише уж от името на търговец в Уомпоа трогателно писмо, с което да извести достопочтените шерифи в Глостър, че госпожа Елизабет Морган, по баща Лок, се е споминала в Макао и дали в Глостър знаят нещо за нейните роднини? Това ще докаже, че Лизи е мъртва, и тогава вече можеш да се ожениш за Кити.

— Непоправим си, Стивън.

Но замисълът не беше никак лош — Ричард отвори очи и успя криво-ляво да се усмихне.

— Какво означава това мило утешително слово, в което спомена и Лондон? Да не би в скоро време да ни изоставиш?

— Още не знам нищо със сигурност, ако не броим, че ме повишиха в лейтенант, но и това ще стане.

— Ужасно ще ми липсваш.

— И ти на мен.

Стивън прегърна Ричард през раменете и го поведе с бавна стъпка към къщи. Беше се поуспокоил. Поне външно. Да опустее дано той дърт сухар — преподобният Джонсън!

— Той се коси много повече от мен — сподели Кити, след като Стивън ѝ разказа какво се е случило. Ричард бе отишъл на вира, който бе направил за къпане, за да се изчисти от стърготините и да отмие гадното чувство от срещата с Томас Рестъл Краудър. — Мъчно ми е, че Кейт не носи името Морган, но няма това я прави по-малко дъщеря на Морган? Пък и какво е бракът? На хартия поне половината от нас, каторжничките, не сме омъжени, ала от това не ставаме по-малко съпруги. Чудо голямо, все ще го преживеем, наистина, Стиви.

— Ричард е много набожен, Кити, затова му е изключително трудно да преглътне, че в очите на англиканската църква децата му са незаконородени.

— Щом Лизи умре, а тя вече си е на възраст, няма да бъдат незаконородени — рече ведро Кити.

Как да ѝ обясни човек, че и да се венчаят след време с Ричард, това не ще заличи позорното петно? Стивън реши, че не си струва и да опитва. Вместо това гушна Кейт.

— Здравей, прасковке! Здравей, малкото ми ангелче!

— Кейт не е никакво ангелче — правилно я нарече опърничава. Да знаеш само колко е вироглава — науми ли си нещо, на две не става. Божичко, Стивън, на някакви си шест месеца е, а ни разиграва като маймуни, командари ни с желязна ръкавица.

— А, не — възрази Стивън, вторачил усмихнати очи в сериозното лице на момиченцето, после го целуна и по двете бузки. — Не ѝ трябва желязна ръкавица, за да води за носа Ричард. Предостатъчно ѝ е и перце. Нали, Кейт? Къде ли се запиля твоят Петручио? В какъв ли вид ще ни се яви? — възкликна той и върна детето на Кити.

— Петручио ли?

— Героят на Шекспир, укротил опърничавата Кейт. Не ми обръщай внимание, казах го напосоки.

Настана мълчание. С примряло сърце Стивън се любуваше на тази мадона от остров Норфолк в долнопробна басмена рокля. Където ѝ да я бе запратил животът, Кити пак щеше да бъде най-добра тъкмо в това — да отглежда деца. С всеки друг това яко невръстно момиченце щеше да палува и да създава големи главоболия, но виж, с Кити наистина си беше прасковка, ангелче. Яките котки раждат яки котенца. А Кити беше точно това — котка, създадена да ражда.

Какво друго беше ли? Е, не блестеше с ум, но в никакъв случай не беше и глупава. От грозотията, спотайвала се в гората, не бе останала и следа. През двете години, откак живееше с Ричард Морган, Кити бе разцъфнала, беше се превърнала в невероятно изкусителна жена, макар и невзрачна в лице. Въпросът беше: обичаше ли тя Ричард? Стивън не беше сигурен просто защото самата Кити нямаше отговор на този въпрос. Виж, в леглото Ричард явно я привличаше неудържимо. „Заради това тя е привързана към него, а също заради децата, но... Инак той не я привлича никак — умът ми не го побира защо. Дали заради годините! Невъзможно! Те изобщо не му тежат.“

— Обичаш ли Ричард? — попита я Стивън без заобикалки.

В кехлибарените, напръскани с точици очи се мерна тъга.

— Не знам, Стивън. Ще ми се да го обичам, но и аз не знам. Не съм достатъчно образована, за да преценя. Ти как например разбираш, че го обичаш?

— Ами разбирам. Пълни ми очите и душата.

— Е, при мен не го прави.

— Не го наранявай, Кити, много те моля.

— Няма — отвърна тя, като дундуркаше Кити върху коляното си, сетне се усмихна и го потупа по ръката. — Ще бъда до гроб с Ричард — и в добро, и в лошо, Стивън. Дълга му го, плащам си дълговете. Точно това трябваше да разбере от заточението и аз си усвоих всичките уроци. Виж, все не мога да се науча на четмо и писмо. Къщата и децата стоят на първо място.

Когато Кити му каза, че отново е заченала, Ричард нададе вой.

— Как е възможно! Толкова скоро!

— Е, мина доста време. Разликата им ще е година и два месеца — рече тя, за да го умилостиви. — Ще се разбират по-добре, ако са породени.

— Но това е голяма съсипия, Кити. Ще се състариш преждевременно.

Тя прихна.

— Дрън-дрън, щяла съм да се състаря. Чувствам се повече от добре, млада съм, с нетърпение очаквам появата на Уилям Хенри.

— На драго сърце щях да поизчакам, Кити, наистина... ох, тая проклета дума, нещо ми е влязла в устата.

— Не се ядосвай, де — примоли се тя. — Оливия ми каза, че докато кърмя, нямало да зачена.

— Бабини деветини! Трябваше да поизчакам!

— Защо?

— Защото още едно дете ще ти дойде много.

— Аз пък ти казвам, че няма да ми дойде много. — Тя му връчи Кейт и грабна празната кофа. — Отивам за вода.

— Нека аз.

Кити го стрелна с пламнал поглед и процеди през зъби:

— За стотен път ти казвам, Ричард Морган, кога най-после ще престанеш да се притесняваш за щяло и нещяло и да ми трепериш като

на писано яйце? Това ли заслужавам? Не ти, а аз се грижа за децата. Аз казвам кога ми идва много. Аз живея ден и нощ в тази къща. Аз решавам дали съм се преуморила. Остави ме на мира! Престани да взимаш вместо мен всички решения! Остави ме да живея, без постоянно да ме напътстваш — това било много, онова било малко! До гуша ми дойде! Вече не съм някакво невръстно сираче, достатъчно голяма съм да раждам деца. И ако искам още деца, ще ги имам, точка по въпроса! Нито си ми цар, нито — господар.

Вбесена, тя грабна кофата и излезе с гръм и трясък.

Ричард седна на най-горното стъпало пред входната врата и сложи Кейт върху коляното си — и двамата се бяха умълчали.

— Мисля си, щерко, че току-що ме поставиха на място.

Кейт седеше, изправила гръбче, без да се подпира; погледна го с пъстри очи, които обаче не приличаха на очите на Уилям Хенри, нито на Кити — бяха кафеникавосиви и заради това тъмните точки, с които бяха напръскани, невинаги си личаха. Момиченцето беше чудно хубаво — като нарисувано, макар че може би всички новородени си бяха красиви. Подобно на двете мъртви деца на Ричард, и Кейт беше с гъсти черни букли, с вити черни вежди, гъсти черни мигли, обточили огромните очи с цвят на буря, с пълнички алени устни и с безукорната смугла кожа на Ричард. Кити беше права, момиченцето му беше одрало кожата. Приличаше много на всички Морганови. А се казваше Кларк.

Ричард настръхна целият и се прокле за стотен път. Всичките му деца щяха да се родят копелета, Лизи Лок не искаше да му направи тази услуга — да умре по-скоро. Той, разбира се, не можеше да я убие, ала никой, освен Бога нямаше правото да му казва, че не бивало да ѝ желае смъртта.

„Защо вечно объркваме нишките, от които е изтъкан животът ни? Изобщо не се замислих, когато се венчах за Лизи Лок. По-точно, не се замислих за себе си и за бъдещето. Дожаля ми за нея, реших, че съм ѝ длъжник — разсъждавах като водач на другите, и досега разсъждавам така. Стивън ме предупреди, много добре си спомням, аз обаче не го послушах. И сега на кого навредих — на собствените си деца, а жената на моя живот не може и да се надява, че ще се обръщат към нея с госпожо. Всички ѝ викат «жено». Дума, подсказваща, че тя няма собствено «Аз», няма никакво положение в обществото. Че я държа колкото да ми е под ръка. Бих могъл като някои мъже да я зарежа на

произвола на съдбата — никой няма да каже и гък. Присъдите на доста хора изтекоха, някои са скътали достатъчно злато, за да се върнат в Англия или да заминат за Кате, където душа им поиска. Вече няма да видиш на острова стари муцуни като Джо Робинсън. И мнозина си зарязват жените — да се оправят както знаят. Стигна се до там, че подобно на майор Рос, и капитан Кинг вече няма нищо против да отпуска земя не само на самотни мъже, но и на самотни жени. Така поне тия клетки изоставени същества няма да се навъртат около казармите на Корпуса на Нов Южен Уелс, за да не умрат от глад. Онова, което вършим с тия жени, е непростимо. Те не се раждат уличници. Ние ги правим такива.“

Кейт изгука и се усмихна, видя се, че вече ѝ никнат зъбчета. „Моята първородна рожба, моята дъщеря. Незаконородена!“ Ричард я притисна до себе си, долепи устни до невероятно гладката ѝ кожа, усети мириса на чисто. Знаеше, че момиченцето обожава да го обожават.

— Кейт! — рече ѝ и я обърна така, че да е с лице към него и да го гледа прелъстително — в това се беше метнала на майка си, — а той да ѝ говори, сякаш детето разбира. — Кейт, миличкото ми, какво ли ще стане с теб? Как да направя така, че никога да не си обречена на живота, на който Бог е орисал майка ти? Как да те превърна от незаконно дете на двама каторжници в изучена млада дама, по която се прехласват всички младежи в този край на света?

Той я целуна по мъничката ръчица и усети как момиченцето стисва един от пръстите му. Сетне я гушна в сгъвката на ръката си, пхна главицата ѝ под брадичката си и се загледа в далечината, изпълнен с мисли за безизходицата в съдбата ѝ.

Кити доста се позабави, докато донесе кофата вода, която всъщност не ѝ и трябваше. Първо седна до кладенчето — още бе във властта на гнева си, после сложи кофата под основния чучур, за да я напълни, след това я остави на земята и отново седна. Беше избухнала най-неочаквано и за самата себе си, не си беше давала сметка, че недоволството ѝ е на път да избие на повърхността. Дните ѝ бяха запълнени до краен предел, не ѝ беше до това да се вглежда в себе си. Днес обаче бе дала воля на чувствата си по съвсем очевидна причина:

Ричард не искаше толкова скоро второ дете, ако изобщо го искаше. Това обаче не бяха неща, които ще решава той! Бог бе създал Кити да ражда и на нея ѝ беше приятно да го прави. Думите, проповедите, които бе слушала в сиропиталището, докато бе везала с тънички пръстчета, изведнъж придобиха смисъл. Адам може и да бе сътворен пръв на земята, но преди да се появи Ева, си е бил нищо — кръгла нула! Ева беше по-важна от Адам. Тя бе създала деца и бе превърнала къщата в дом.

Ричард не можеше да има последна дума във всичко само защото, видите ли, печелел хляба. Нали тъкмо тя, Кити, месеше този хляб! Занапред — зарече се тя, след което скочи и грабна без всякакво усилие десетлитровата кофа — щеше да му се наложи да се съобразява и с нейните желания. „Аз не съм случаен човек, протегнал ръка за милостиня. И аз си имам своето място.“

Тръгна по пътеката сред зеленчуковите лехи, която водеше от кладенеца към къщата, зърна Ричард и, ще не ще, си призна, че гледката е трогателна, наистина задушевна. Домиля ѝ за него. Притаи се и го загледа как гушка бебето, как го обръща с лице към себе си, как му говори вгълбено, как го целува по ръчичката и му се любува преизпълнен с обич и изумление. Как го притиска до себе си. И се вторачва някъде напред.

„Размърдай се, Ричард, хайде, размърдай се!“ — заповтаря Кити, той обаче продължаваше да седи като вкаменен. Слънцето залязваше зад къщата, отпред всичко вече тънеше в сянка, ала светлината озаряваше ясно бащата и детето, застинали като истукани. Неjde от дълбините в паметта на Кити изникна отколешен спомен — как директорът на сиропиталището седи на неделната служба важно-важно и гледа невиждащо някъде напред, докато отчето проповядва за греховете плътски, от които притихналите деца не разбираха нищичко. Директорът продължаваше да гледа с празен поглед, накрая отчето завърши проповедта, сирачетата продължиха да седят, без да се помръдват, а начумерените учителки — все стари моми, съсухрени като забравен хербарий, плъзнаха бдителни погледи по редиците, да се уверят, че по лицето на никое от момичетата не се е изписало богохулно изражение. Директорът бе все така втренчен в далечината, сякаш съгледал нещо, нито приятно, нито неприятно. Размърда се чак когато отчето го пипна плахо по рамото. Размърда се, за да се свлече от

стола върху плочника в параклиса и да се просне досущ грамада, безформена като напълнените до половината с пясък чорапи, с които биеха децата в сиропиталището — да не им остават белези.

„Размърдай се, Ричард, хайде, размърдай се!“ Той обаче продължаваше да седи като вкаменен, а детето в ръцете му спеше сладък сън. Най-неочаквано Кити проумя, че е мъртъв. Осени я в миг, тя застана на колене, кофата се преобърна, водата се разплиска, светът потъна в гробна тишина. Дори сега Ричард не се помръдна. Беше мъртъв! Точно така, беше мъртъв!

— Ричард! — изпищя тя, скочи на крака и се понесе като стрела.

Писъкът ѝ го изтръгна от унеса, но твърде късно — той не успя да я спре. Още същия миг Кити се свлече с неистов плач върху него и взе да го дърпа за раменете.

— Кити! Какво има, любов моя? Какво се е случило?

Глуха за всякакви разумни думи, тя продължаваше да плаче безутешно и да вие, по лицето ѝ се стичаха сълзи. По едно време Кейт също се присъедини към майка си и нададе вой, а Ричард се изправи зашеметен и сащисан от тия две жени, които ревяха, та се късаха, и се бяха вкопчили в него, сякаш от това зависеше животът им. Сложи най-безцеремонно Кейт в люлката, където тя продължи да се дере, задето са я зарязали на произвола на съдбата, а Кити отведе да седне на стола при печката, а тя продължи да хлипа така, сякаш сърцето ѝ е сломено. Той извади рома и с триста мъки убеди най-сетне Кити да отпие малко.

— О, Ричард, помислих, че си умрял! — простена жената и се задави, сетне го погледна с разплакани, пълни с укор очи. — Помислих те за мъртъв! Помислих те за мъртъв!

Обви ръце около краката му, допря лице до тях и пак се разрева.

— Не съм мъртъв, Кити!

Издърпа ръцете ѝ, накара я да стане от стола, седна на него и я сложи върху коленете си. Нямаше с какво да избърше сълзите ѝ, затова запретна края на басмената ѝ рокля и попи с него влагата по носа, очите, страните, брадичката, вратлето ѝ — от стичащите се на вадички сълзи бе мокра дори дрехата ѝ отпред при бието.

— Миличкото ми, любов моя, не съм мъртъв. Ето на! Виж — усмихна ѝ се нежно. — Ако бях труп, нямаше да те утешавам. Въпреки че е приятно — добави Ричард с преизпълнено с обич сърце — да

знам, че ме оплакваш толкова безутешно. Хайде, пийни си още малко ром.

В другата стая Кейт се дереше още по-силно, но тя щеше да се успокои по-бързо, отколкото Кити — да се окопоти от стъписването, затова Ричард се обърна и кресна:

— Кейт, стига си ревала! Заспивай!

За огромно негово изумление дъщеричката му престана да плаче и малко по малко притихна блажено.

— О, Ричард, помислих си, че си умрял като учителя, и не можах да го понеса! Беше мъртъв... обичаше ме толкова силно... а аз, глупачката, така и не го проумях... обидих те и те отблъснах... и ето че стана твърде късно да ти кажа колко много те обичам. И аз те обичам така, както ти обичаш мен — повече от живота. Мислех, че си умрял, и не знаех как ще живея без теб. Обичам те, Ричард, обичам те!

Той вдигна кичурите коса, паднали върху лицето ѝ, и пак попи сълзите с края на роклята.

— Всичките ми Бъдни вечери дойдоха наведнъж — изрече. — Знаех, че по белия свят има много сълзи, но защо са толкова мокри?

— Май преобърнах кофата с водата. Целуни ме, Ричард! Целуни ме с любов и ме остави и аз да те целуна с любов.

Двамата установиха, че споделена ли е любовта, устните се превръщат във възможно най-тънката преграда между тяло и дух. „От тук нататък — каза си Ричард — между нас няма да има тайни. Мога с чиста съвест да кажа на Кити всичко.“ А колкото до Кити, тя пък установи, че открай време е познавала блаженството на музиката в сърцето си, окрилената душа. И че винаги е обичала Ричард.

На първия рожден ден на Кейт — петнайсети февруари 1793 година, Стивън мина да ги види — носеше изумителен подарък.

Но Ричард, Кити и Кейт се вторачиха прехласнати в него не заради подаръка: лейтенант Донован се беше издокарал във флотска униформа — черни обуца, бели чорапи, бял брич и жилетка, широка надиплена риза, вталена куртка, няколко сърмени ширита, сабя отстрани, перука на главата, шапка под мишницата. Стивън бе не просто красив — той беше направо неотразим!

— Заминаваш! — пророни насълзена Кити.

— Божичко, мъж за чудо и приказ! — отбеляза Ричард й скри тъгата си с усмивка.

— Униформата дойде от Порт Джаксън — ядва се — рече Стивън като първа кокетка, — въпреки че куртката ми е възтясна. Какво да се прави, широкоплещест съм си.

— А как иначе ще командваш! Честито! — протегна ръка Ричард. — Знаех си, че проклетият кораб, пристигнал тия дни, не току- така носи такова име — на добро е!

— Да. „Кити“. Но още не заминавам, облякъл съм униформата в чест на младата Кейт. „Кити“ ще остане още най-малко седмица, така че имаме време. — Той смъкна перуката и се видя, че е последвал примера на Ричард и се е подстригал късо. — Божичко, заврях в тия неща. Все пак са шити за Ламанша, а не за остров Норфолк с неговия задушен февруари.

— Стивън, хубавата ти коса! — викна Кити, още малко, и да ревне. — О, толкова ми харесваше. Все се опитвам да убедя и Ричард да си я пусне, но той твърди, че ще му пречи.

— Напълно прав е. Откакто се подстригах, се чувствам волна птичка, само дето трябва да слагам перуката. — Той отиде при Кейт, която седеше на високото столче, измайсторено от баща й, и сложи на поставката отпред пакета. — Честит рожден ден, мила ми кръщелничке!

— Та! — възкликна усмихната тя и се пресегна да го пипне по лицето. — Стиви! — Видя зад него Ричард и грейна. — Тати!

Стивън я целуна и махна пакета, но момиченцето изобщо не се разстрои, ако баща й беше в стаята, не забелязваше, кажи-речи, нищо друго.

— Скрийте го някъде — каза Стивън и подаде пакета на Кити. — Кейт трябва да порасне още малко, за да оцени подаръка.

Младата жена обаче не се стърпя, разопакова пакета и ахна:

— О, Стивън! Каква красота!

— Купих я от капитана на „Кити“. Казва се Стефани.

Стефани беше кукла със старателно изписано порцеланово лице, с очи с гледци, мънички изрисувани клепки, руса коса от ивички коприна и бе облечена в розов копринен кринолин според модата отпреди трийсет години.

— Доколкото разбирам, се връщаш в Порт Джаксън с „Кити“? — попита Ричард.

— Да, после през юни пак със същия кораб заминавам за Портсмут.

Хапнаха печено прасенце, после и торта, която Кити бе успяла да направи с оскъдните продукти — бе разбила белтъците с бъркалката, която Ричард ѝ бе измайсторил от медна тел. Златни ръце имаше той Ричард, каквото и да го помолеше, веднага го правеше.

От минаващите наред корабни вече се бяха снабдили с чай, с истинска захар, с различни малки луксозни вещи, включително с гордостта и радостта на Кити — сервиз за чай от тънък порцелан. По прозорците се веяха зелени перденца от бенгалски памук, макар че стопанката още не можеше да се похвали с картини и вилици. Но и това щеше да стане, със сигурност щеше да стане. До раждането на Уилям Хенри оставаха, има-няма, три месеца, Кити бе убедена, че ще бъде Уилям Хенри. Налагаше се Мери да почака до следващия път, а това щеше да бъде по-скоро, отколкото му се искаше на Ричард, но нищо, нищо, Кити все щеше да излезе на глава с него. Не можеше да му даде друго, освен деца. А те трябваше да са много — остров Норфолк също криеше опасности. Миналата година клетият Нат Лукас сечал един бор и с ужас видял как той се свлича с чудовищен тътен върху Оливия, гушнала невръстния Уилям, и двете близначки, вкопчили се в полата ѝ. Оливия и Уилям се спасили на косъм, почти без драскотина, ала Мери и Сара загинали на място. Точно така, човек трябваше да има много деца. Неописуема е скръбта, ако загубиш дете, но пак благодариш на Бога за живите.

Животът на Кити бе изпълнен с щастие, и то не заради друго, а защото тя обичаше и беше обичана, защото дъщеричката ѝ преливаше от здраве, а синът в утробата ѝ щеше да я подлуди с това негово неспиращо ритане. О, щеше да ѝ бъде много мъчно за Стивън! Макар да знаеше, че на Ричард ще му бъде десетократно по-мъчно. Но какво да се прави, живот — ѝ такива неща се случваха. Всичко се променяше, всичко продължаваше нататък, към някакво тайнство, което, дойдеше ли на прага ти, преставаше да бъде тайнство. Стивън щеше да пътува с кораба с името на Кити чак до Англия, а това означаваше много. „Кити“ щеше да бди над него, щеше да пори като буревестник вълните.

— Ще ни дадеш ли Тобаяс? — попита жената.

Веждите се вдигнаха и се извиха на дъга, яркосините очи блеснаха дяволито.

— Да се разделя с Тобаяс? Няма да стане, Кити. Той е флотски котарак, ще плава с мен, където и да отида. Научил съм го да гледа на мен като на свой дом.

— Ще идеш ли да се видиш с майор Рос?

— На всяка цена.

Ричард тръгна да изпрати Стивън нагоре по ждрелото, до пътя за Куинсбъро и чак тогава зададе въпроса, който го глождеше.

— Ще ми направиш ли една услуга, Стивън?

— За теб съм готов на всичко. Да се видя с баща ти и с братовчедата Джеймс — аптекаря, ли?

— Само ако ти остане време. Искам да те помоля да занесеш едно писмо на Джем Тисълтуейт, живее на Уимпоул Стрийт в Лондон, и да му го предадеш лично. Няма да го видя никога вече, но ми се ще някой, който познава този Ричард Морган, да разкаже, че от него наистина е излязъл човек.

— Дадено. — При синора Стивън извади перуката и си я сложи, след което покрусен изгледа ухиления Ричард. — Разполагаш със седмица да напишеш писмото. „Кити“ ще чака, докато кажа.

След като пристигна преподобният Бейн, дошъл като постоянен свещенослужител на остров Норфолк, вече не ги натискаха толкова да присъстват на всички неделни служби. По нареждане на капитан Кинг богослужението пак си беше задължително за всички каторжници, но ако отидеха и свободните граждани, ставаше голяма блъсканица. Смяташе се, че заточениците се нуждаят от Божието внимание повече, отколкото свободните граждани.

Ричард знаеше, че и да не се яви утре на службата, никой няма да го направи на въпрос, затова предупреди Кити, че до късна доба в събота ще пише писмо на господин Тисълтуейт, така че да го остави на заранта да си отспи. Тя се съгласи, радостна, че така той ще си спечели още няколко часа почивка (все пак да пишеш писмо, не бе като да бичиш трупи).

Ричард свали много внимателно от полицата светилника. Беше го купил от същата сергия, както и порцелановия сервиз за чай, той обаче струваше повече, защото вървеше заедно с двесталитрово буре китова мас. Палеше го от дъжд на вятър — бе толкова уморен, че рядко седаше вечер да чете, но дори само това, че го притежаваше, вече означаваше, че може да разглежда на воля купчината книги — истински несметни съкровища! — които Джем Тисълтуейт му беше пратил. Това бе единствената почивка, по време на която Ричард не изпитваше угризения на съвестта, че е предал семейството си. Вече бе разбрал, че Кити така и няма да се научи да чете и пише — това за нея не беше важно. Ето защо като единствен източник на познания в къщата Ричард смяташе, че е длъжен да чете и да се образова.

Сложи хартията така, че да е в златистото сияние на светилника с двоен филтър, топна металния писец в мастилницата и взе да пише почти без да се замисля — вече си бе повторил няколко пъти наум онова, което имаше да съобщава:

„Джем,

Ще получиш писмото по най-добрия човек, когото някога съм познавал, и сега, когато го губя, единствената ми утеха е, че и ти ще се запознаеш с него и ще го обикнеш. Кой знае как стана така, че двамата с него вървахме през годините по един и същи път още откакто «Александър» бе хвърлил котва в Темза, сетне пак заедно се местехме от кораб на кораб и от място на място. Той — свободният човек, и аз — каторжникът. Неразлъчни приятели. Това, че го губя, щеше да е смъртоносен удар за мен, ако не бяха Кити и децата.

Това, което ти пиша сега, се различава от писмото, което пратих, след като получих колета. Онова писмо сигурно е отваряно от всеки чиновник, през когото е минало, било е оглеждано от любопитни очи и нечистоплътни умове. Истинско чудо е, че писмата ни изобщо достигат до получателя, но през 1792 година получихме доста писма (докарани тази година от «Белона» и «Кити»), което ме навежда на мисълта, че хората,

пренасящи писмата до Англия, са се смилили над нас и са изпълнили думата си. Тук обаче има и такива, които не са получили ни вест, ни кост от страната, която повечето още наричаме родина. И аз не знам дали е случайно или преднамерено. Стивън ще пази това писмо като зеницата на окото си. Мога да ти кажа всичко.

Тая година — 1793-та, ще навърша четирийсет и пет години. Стивън ще ти каже по-добре от мен как изглеждам и как съм понесъл физически изминалото време, защото тук, на остров Норфолк, нямаме огледала. Знам само, че си опазих здравето и вероятно мога да работя по-дълго и усърдно дори от едно време, когато бях млад в Англия.

Докато си седя тук в нощта, единственото, което достига до слуха им, е шумът на вековните дървета, помръдващи в извилия се вятър, единствените миризми, които долитат до ноздрите ми, са сладостното ухание на смола и едва доловимият мирис на дъжд, излял се преди няколко часа и наквасил земята. Познавам си го Стивън, наясно съм — ще седи и ще мълчи, докато ти четеш, и това също ми развързва ръцете.

Никога не ще се върна в Англия, страна, която вече не възприемам като своя родина, като свой дом. Моят дом сега е и завинаги ще бъде на остров Норфолк. Да ти призная, Джем, не искам да имам нищо общо със страната, пратила ме в Ботаническия залив, натикала ме за близо година на кораб за прекарване на роби, сред кошмарни мъки и страдания, които още сънувам.

Имаше добри мигове и лоши мигове, които обаче не дължа на хората, натоварени да ни прекарат: алчни доставчици, бездушни чиновници писарушки, велможи и адмирал пиияници. А ние от първата флотилия, поела към Ботаническия залив, се радвахме едва ли не на лукс в сравнение с ужасите, изживени от онези, които са потеглили след нас — помоли Стивън да ти разкаже какво са заварили на «Нептун», когато корабът хвърли котва в Порт Джаксън.

Това, че пристигнахме първи в Ботаническия залив, бе най-доброто и същевременно най-лошото. Никой, ама никой, Джем, не знаеше какво да прави, дори онзи тъжен несретник губернатор Филип. Пътуването не бе обмислено и подготвено. Никой в Уайтхол^[2] не бе помислил за снабдяването, а доставчиците ни мамеха и в количеството, и в качеството на дрехите, инструментите и другите най-нужни вещи, докарани с корабите. Представям си как е щял да погледне Юлий Цезар, ако би могъл да разбере отнякъде на какво са ни обрекли.

И аз не знам как, но все пак оцеляхме през първите пет години от този зле замислен и проведен експеримент в живота на толкова много мъже и жени. Нямам представа как отървахме кожата, знам само, че това вероятно показва колко държелив и упорит е човекът. Би било невярно да кажа, че Англия ни е дала още една възможност. Обратното, не ни даде никаква възможност, била тя първа или последна. По-скоро се държахме, както ни повеляваше собствената природа. Някои просто се зарекохме да оцелеем и след като оцеляхме, едни останахме тук, други побързаха да се приберат в «родината». След като оцеляхме, някои бяхме решени да започнем от нулата, с каквото разполагаме, и да се опитаме да постигнем възможно най-много. Причислявам себе си към втората група — преди да ни изтекат присъдите, докато бяхме каторжници, работехме, без да жалим сили, гледахме да не си навличаме гнева на началниците, а те на свой ред не ни наказваха, не ни налагаха с камшика и не ни оковаваха, в някои случаи бяхме по-ниски и от тревата, в други гледахме да помогнем. След като бяхме оправдани или присъдата ни изтечеше, получихме земя и се заехме с нещо, което не бяхме правили никога дотогава — да я обработваме.

Колко много от себе си изгуби Англия! Пропиля ума, искреността, изобретателността, усърдието на толкова много хора! Щял поменик от качества и достойнства, които, тръгна ли да изброявам, няма да ми стигне мястото. И

всички тези хора гниеа по английските тъмници и плаващи затвори! Какво ѝ става на Англия, защо е толкова сляпа, та хвърля на вятъра като напълно излишно такова богатство?

Защо да си кривя душата, на пръсти се брояха онези сред нас, които си даваха сметка що за хора сме. За себе си знам, че не бях наясно какъв човек съм. Онзи кротък, търпелив Ричард Морган, който не намери сили да се притесни, че е допуснал да изгуби цели три хиляди лири стерлинги, вече е мъртъв, Джем. На него му липсваше хъс, той си траеше, примиряваше се с всичко и беше малък. Страдаше като всички останали — не можеше да преглътне загубата на най-близките си хора. Имаше пороците на всички останали — интересуваше се само от себе си и от нищо друго. И радостите му бяха като на всички останали. Добродетелите също — вярваше в Бога и в родината.

Ричард Морган възкръсна сред море от мъка — сега вече страданията на другите са по-непоносими за него, отколкото собствените му несгоди. Той вече не приема нищо за чиста монета, говори само когато е нужно, пази с живота си хората, които обича, и онова, което е спечелил с кървав труд, не се доверява, кажи-речи, на никого и се уповава на един-единствен човек — на самия себе си.

Трагедията, Джем, е, че въпреки новото начало довякохме тук с нас и най-лошото от Англия: бездушната наглост на онези, които ни управляват или могат да повлияят върху съдбата ни, неписаните закони, според които някои хора са по-добри от други само защото са се издигнали в обществото или са богати, дамгата на сиромашията и бедняшкия произход, заблудата, че Короната и църквата са непогрешими, позора, с който са белязани незаконородените.

Затова се страхувам за децата си, принудени да носят бремето и на моите, и на своите грехове. Все пак храня за тях надежди, каквито не съм могъл да имам за децата си в Бристъл. Тук те, Джем, имат простор да летят. Има простор

да се утвърдят и да значат нещо. И като теглим чертата, какво повече бих могъл да искам от Бога?

Смятах да ти напиша дълго-предълго писмо, ала виждам, че вече ти казах каквото имах да ти казвам. Пази се, грижи се и за Стивън, по когото ти пращам своята любов, и ми пиши в най-скоро време. Сега корабите пристигат от Англия до тук за някаква си половин година, а има и платноходи, които спират на остров Норфолк, за да заредят вода на път за Кате, за залива Нутка или Отахеите. При повечко късмет ще успея да ти отговоря на писмото, преди да са ми се родили още много деца. Все не мога да отуча Кити от навика да зачева, а на мен ми е слаб ангелът, малко ми трябва. Как да се сдържа, когато ми преметне крак?

С Божията благодат и благодарение на добротата на хората не мога да се оплача от съдбата си.“

Подписа се, сгъна ъглите на листа така, че да се срещнат в средата, разтопи малко восък и натисна печата. „РМ“ в окови. После остави писмото върху масата, наведе се да духне пламъка на светилника и отиде при Кити.

[1] Джосая Уеджуд (1730–1795), известен английски стъklar. — Б.пр. ↑

[2] Английското правителство — от името на улица в центъра на Лондон, където се намират някои от най-важните министерства и други правителствени учреждения. — Б.пр. ↑

ОТ АВТОРКАТА

Това не е краят на сагата за Ричард Морган — тепърва му предстои дълъг живот, изпъстрен с много перипетии, премеждия и съдбовни обрати. Надявам се да продължа разказа за него.

Войната за независимост в Америка хвърля в смут Европа и обърква живота там така, както малцина са очаквали. Оттогава всички сме единомдушни, че конституцията на една нация въплъщава нейните закони, дотогава обаче на никого и през ум не му е минавало, че един народ изобщо може да съществува без монарх на върха на социалната пирамида, и се е смятало, че хората от ниските и средните етажи на обществото не могат да имат еднакви права с богатите и високопоставените.

Сред по-неизвестните последици от независимостта на американски те щати е създаването на британската колония Нов Южен Уелс — горе-долу по същото време преселниците се установяват и на остров Норфолк. Съвременните историци далеч не са единомдушни в мнението си защо Британската корона е решила да превърне в колония един почти непознат квадрант върху земното кълбо с неизследвани геофизически особености. Според някои специалисти в тази област експедицията до Нов Южен Уелс е замислена и осъществена с една-едничка цел: да се намери място, където да се изселват безпомощните жертви на най-жестоката в Западна Европа наказателна правна система. Други обаче отстояват становището, че за експедицията са натежали и по-възвишени идеали и философия.

Не претендирам, че съм достатъчно начетена, за да внеса яснота в този спор. Твърдя само, че след като става невъзможно престъпниците с влязла в сила присъда да се изселват за принудителен труд в тринайсетте американски колонии, Британската коронарен дава сметка, че трябва да намери място, на което да ги извозва и което да е от отделено от Англия най-малкото с един океан. Точно тогава избухва Френската революция. Не само в Ирландия, но и в Шотландия и Уелс се надига все по-голямо недоволство и това подклажда допълнително

желанието експериментът със затворниците на другия край на света да успее. Историята на първите десетилетия от съществуването на Нов Южен Уелс и остров Норфолк не потвърждава заселилите се там да са се радвали на благополучие и дори да са произвеждали достатъчно, за да се изхранват без външна помощ, тя обаче предлага множество доказателства, че дори и Британската корона да се е ръководела от повъзвишени идеали и философия, мястото наистина е било изключително подходящо за заточението на каторжници, размирници, политикани и несретници — там те, общо взето, са могли да преживяват, без да представляват опасност за родината.

Лично за мен най-любопитната страна в това велико преселение е характерът на тези опитни животинчета — каторжниците, и блажената вяра на Британската корона, че единственото, което трябва да направи, е просто да го направи. Успехът на този експеримент се дължи в най-голяма степен именно на характера на тези хора — каторжниците. Затова и предпочетох да напиша роман за зараждането на онова, което след време (през 1901 година) ще се превърне в Австралийски съюз, така, както са го видели каторжниците.

Защо тези хора са били осъдени? Какви престъпления са извършили? Как е работело английското правосъдие? Какви права са имали обвинените в углавно престъпление? От каква среда са произлизали? Разбирали ли са се помежду си? Какво е крепяло духа им, след като са били откарани в едно напълно непознато място, което далеч не е било райско кътче? Защо, след като е изтекъл срокът на присъдите им и те са скътали достатъчно пари, за да се върнат в „родината“, сравнително малко от тях са се прибрали в Англия? Какво им е помагало да не се прекършат духом? Как са понасяли жестокия, бездушен наказателен режим от онова време? И какво толкова са му харесали на това напълно непознато, сиво място?

Втората част на романа е посветена не толкова на Нов Южен Уелс, колкото на остров Норфолк. Тази педя земя наред Тихия океан си има своя богата, многообразна история.

Английската корона прави три последователни опита да я колонизира, първите два от които, известни като Първото и Второто заселване, са неуспешни и островът е обезлюден. Стане ли дума за необяснима жестокост, повечето хора се сещат за ужасното Второ

заселване (1825–1855); през Първото (1788–1813) също има изстъпления, но заселниците живеят много по-спокойно.

Третото заселване също представлява опит за масово заточение. През 1856 година потомците на хората, вдигнали бунт на кораба „Дар“, и техните жени — таитянки, са изселени всички вкупом от остров Питкърн и са преместени на по-големия и плодороден остров Норфолк, който да им стане нова родина. След време някои от изселените се завръщат на Питкърн, където техните потомци живеят и до ден-днешен.

Така нареченото Трето заселване се увенчава с успех — според мен, защото питкърнци са островитяни в истинския смисъл на думата. Умеят да се оправят и на земя с мъничка площ, изискваща съвсем друг начин на живот и управление, отколкото големите държави. През 1979 година остров Норфолк получава ограничено самоуправление, въпреки това и досега е подчинен на волята на далечната метрополия. До 1914 година влиза в териториите, владение на Британската корона, същата година обаче минава на подчинение на Австралийския съюз; различните австралийски правителства и техните назначавани, а не избирани от народа наместници проявяват същата арогантност и неразбиране към по-особената природа и потребности на остров Норфолк и жителите му, както и техните предходници от Великобритания. Затова и човек се пита какво ли Австралия, самата тя векове наред жертва на колониализма, е научила за това явление: хората, населяващи подчинените ѝ територии в Индийския океан, страдат още повече и от жителите на остров Норфолк.

Източниците, от които бихме могли да черпим сведения, са твърде богати, но често пъти (както в случая с обществения архив в Кю, Лондон) поради непростим недостиг на средства са в окаяно състояние и им липсва систематизация. Както и при написването на римската сага, съм склонна да се осланям в много по-голяма степен на първоизточниците, отколкото на съвременните трактати и научни трудове. Всеки, заел се да изследва и изучава един или друг исторически период, задължително трябва да се върне към първоизточниците, ако иска да си състави мнение и представа.

Не съм включила библиография по простата причина, че тя ще се разпростре върху много страници и ще се състои не само от книги,

но и от документи. Но който проявява интерес и иска да получи такава библиография, нека ми пише чрез издателите.

Длъжна съм да благодаря на доста хора за предоставената помощ и сведения.

На първо място сред тях е доведената ми дъщеря Мелинда, която се вдигна и отиде чак в Кю, Бристъл, Глостър, Портсмут и други селища в Англия, а също прерови историческите архиви в Сидни, Канбера и Хобарт. Материалите, с които се върна, се оказаха неоценими.

Трябва да благодаря и на певицата и актрисата Хелън Реди, друга от многото праправнуци на Ричард Морган. Тя хвърли огромни усилия, за да проследи пътя на Ричард Морган, и накрая ми предостави невероятни документи.

И на последно, но не и по значение, място, моите благодарности на господин Лес Браун, който познава както никой друг историята на остров Норфолк, независимо кое точно заселване ви интересува. Лес е един невъзпят герой на историята, но ето че аз го възхвалявам на всеослушание, та да чуят всички.

Издание:

Колийн Маккълору. Сага за Австралия

Американска. Първо издание

ИК „Бард“, София, 2001

Коректор: Олга Герова

ISBN 954-585-227-5

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.